HET LYDEN
VAN ONSEN SALIGMAKER
JESUS - CHRISTUS,

Beschreven in't Portugies door den verlichten

PATER

THOMAS VAN JESUS

Van 't Orden der Eremyten van den H. Augustinus.

OVER-GESET IN 'T FRANSCH DOOR DEN

EERW. PATER ALLEAUME

Van de Societeyt van JESUS ;

En nu vertaelt in't Vlaemsch door den Eerw.

P. SERVATIUS VAN DEN H. PETRUS

Ongeschoenden Carmeliet.

EERSTEN TOME

Behelsende 't LYDEN van onsen Saligmaecker J. C. gedurende sijn Verborgen en Openbaer Leven.

EERSTE DEEL.

DEN DERDEN DRUCK.

'T ANTWERPEN,

By JACOBUS BERNARDUS JOURET , Boeckdrucker ende Boeckverkooper op de Eyermerckt inde Ster. 1727.

Met Approbatie ende Privilegie.

VOOR-REDEN
VAN DEN
OVERSETTER.

DEsen Boeck is ghemaeckt gheweest in de Portugiesche Taele door eenen Heyligen Religieus, in 't Jaer 1578. terwylent dat hy was in eenen harden, ende langhdurighen Kercker onder de *Mooren* in *Africken*, alwaer hy in der daedt ondervondt, wat dat lyden was. Hy is soo vervult met geestelijcke salvinghen, ende met soo wonderlijcke gevoelinghen op het lyden, datmen sich niet en moet verwonderen, dat hy sedert in soo vele verscheyde talen overgeset, ende gedruckt is geweest.

Soo haest als hy in de Portugiesche tale te voorschyn quam, is hy ontfanghen geweest met eene algemeyne toestemminghe, ende hy is aensien geweest als eenen schat van gratie, ende van licht, voor alle persoonen die in't

lyden zyn. Hy wiert datelijck over-gefet in't Spaens door den Heere *Christoval Ferreira de Sampayo.* Van daer is hy over-ghebrocht in *Italien*, alwaer hy in't Italiaensch overghefet is gheweeft door eenen Pater der *Societyt* JESU, genaemt *Louis Flo i.* Daer naer heeft men hem ghebrocht in *Duytslant*, alwaer den Eerw. Pater *Henricus Lamparter* Jesuit in *Beyeren*, hem in't Latyn heeft over-gefet, ende doen drucken onder den titel *ærumnæ Domini nostri Jesu Christi.* Eyndelijck is hy over-gefet in de Fransche Tale, op het versoeck van vele treffelijcke, ende godtvruchtighe persoonen, de welcke oordeelden dat'et soude strecken tot de glorie Godts, ende dat de zielen daer uyt groote voordeelen souden trecken. Dese Overfettinghe is gedaen door den Eerw. Pater *Alleaume* Priester der *Societeyt Jesu.*

Het voornemen vanden Autheur is alle Christenen te leeren die lyden, dat sy hun lyden souden beminnen, ende dat sy'et souden aensien als eenen schat die Godt hun in handen gestelt heeft, ende dat sy daer mede hun geestelijck profijt souden doen. Ende gemerckt dat'er niet soo krachtigh en is, om de liefde van het Cruys aen te raeden, als het voor-beeldt van den Lydenden JESUS, soo heeft hy genomen al dat'et pynelijckste was in't Leven des Salighmakers, het welck hy

in

in vyftigh Capittels begrepen heeft, die hy *Het Lyden van JESUS* naemt.

Hy doet twee dinghen in elck Hooft-ſtuck. Ten eerſten leght hy uyt het myſterie met eene groote klaerheyt, waer uyt hy vervolgens alle onderrichtingen treckt, die konnen dienen om onſe maniere van leven te ſchicken, en om de godtvruchtigheyt in ons te voeden ende te vermeerderen. Ten tweeden hy ſtort ſich uyt in de herts-tochten tot JESUS in elck van ſijn lyden, ende hy doet dat op eene ſeer teere maniere. Overſulckx dan, het eerſte deel behelſt eygentlijck de uytlegghinghe van het Myſterie, ende het tweede, eene Onderhoudinge of aenſpraeke met JESUS, alwaer de ziele met ſoodanige vierigheyt ſpreeckt, de welcke bequaem is haer ſelven oock aen de ongevoelijckſte perſoonen in te ſtorten.

Maer het ghene dat ſeer te verwonderen, ende ſeer beſonder is in dit werck, is, dat hy op elck Lyden van onſen Salighmaker ſoo overvloedighe affectien heeft weten te maken, de welcke op eene verheve maniere uyt-drucken al het gene dat'et Gheeſtelijck Leven innighlijck raeckt. Ende gelijck hy in den kercker geene boecken en hadde, ghemerckt de ongeloovige hem nauwelijckx ſijn kleet lieten houden, ſoo en ſchreef hy niet, als het

 ghene

ghene hem van Godt in-gegeven was , ende het ghene sijne memorie hem konde indachtigh maken , oversulckx en sal men hier niet vinden , dat hy vele Schriftuer plaetsen , ofte de ghetuyghenisse der heylighe Vaderen voortsbrengt ; maer men sal over al salighe leeringhen vinden, eene diepe ende nauw-keurige kennisse van de Godts-dienstigheyt, eene verheffinge der gepeysen, ende eene levendigheyt der inwendige ghevoelinghen, die men , soo my dunckt, in andere godtvruchtighe Boecken soo niet en vindt.

Het welck my doet hopen , dat hy seer profijtigh sal wesen voor alle de ghene , die hem sullen lesen : want behalven dat'er niemant en is, oft hy heeft iet te lyden , ende dat door de bestieringhe van den bermhertigen Godt , oock de verhevenste persoonen van cruyssen niet vry en zyn , soo sal men door d'ondervindentheyt kennen, dat desen Boeck eygentlijck dient om de sondaren inwendigh te raken , om de lauwe te verwecken , ende om de rechtveerdige te ondersteunen in de verscheyde pynlijckheden van dit leven. Hy kan oock dienen om te mediteren, om dieswille dat hy gheheel het Leven ende Lyden van JESUS behelst.

Desen Boeck is in vier deelen verdeylt , de welcke voor de vier Ghetyden van het jaer konnen

konnen dienen om te mediteren. Het eerste Deel behelst het Lyden van JESUS in sijn verborgen Leven: het tweede Deel behelst het Lyden van JESUS in sijn openbaer Leven: het derde Deel behelst het Lyden van JESUS in sijne Passie, ende het vierde Deel het Lyden van JESUS in sijne Doodt. Ende alsoo sal men hier salighe onderrichtinghen vinden om profijt te doen met het Lyden, het welck voorvalt in verscheyde Staten van dit leven. Ick bidde Godt uyt geheel mijn herte, dat hy sijnen segen wilt storten over desen Boeck, ende dat alle de ghene, die hem sullen lesen, daer in het hemels Manna mogen vinden, het welck verborghen is in de hollen van de steenrotse, dat is te seggen, in de wonden, ende in het Lyden van onsen Salighmaker.

APPROBATIE.

DE waere ende opperſte wetenſchap van eenen Chriſtenen menſch , volgens den Apoſtel 1. Cor. 2. ℣. 2. is , *te weten Jeſus Chriſtus en dien Gheckruyſt.* Aenghesien dat deſen Boeck , genaemt : *Het Lyden van onſen Salighmaker Jeſus Chriſtus &c.* Den Leſer ſoo krachtelijck als ſoetelijck aen-leydt tot die heylighe en noodige kenniſſe , ſoo is't dat den ſelven met recht en reden in verſcheyde moederlijcke taelen overgeſet , tot groot profijt der zielen , ſal worden gedruckt ende gheleſen. Tot welck ſaligh eynde oock grootelijckx ſal dienen , is't ſaken dat de Overſte van de Heylige Kercke verleenen eenigen Aflaet aen een ieder , die in deſen Boeck godtvruchtelijck ſal leſen ende over peyſen *een Lyden* van onſen Salighmaker. Gedaen binnen Loven op den Feeſt-dagh van den H. Franciſcus de Sales in't Jaer. 1708.

HERMANUS DAMEN , Doctoor ende Profeſſeur Regent in de H. Theologie , Deken van de Collegiaele Kercke van Sinte Peeters binnen Loven , Boeck-keurder.

APPRO-

APPROBATIE.

JESUS, MARIA, JOSEPH.

VVY onderſchreven hebben gheleſen den Eerſten ende Tweeden Tome van den Boeck, wiens Titel is : *Het LYDEN van onſen Salighmaker JESUS CHRISTUS*, over-gheſet uyt de Franſche Taele in onſe Nederlandtſche door den *Eerw. P. Servatius van den H. Petrus Carmeliet Diſcals*, en hebben niet bevonden, het ghene ſtrydende is teghen het Rooms Catholijck Gheloof, maer in teghendeel alles gheheel conformigh aen het ſelve, als oock behelſende devote onderhoudinghen van de ziele met den Lydenden JESUS op alle de Myſterien van ſijn Leven, ende bittere Paſſie : ſoo dat wy ons vaſtelijck laeten voorſtaen, dat een ieder de ſelve aendachtelijck leſende, ſal beweeght worden tot af-ſtandt van ſijne ſonden, beterniſſe van ſijn leven, ende vervoorderinghe in de deught : want ghelijck ſeght den H. Vader *Auguſtinus Serm.* 23. *ad FF. in Eremo*, daer en is ons niet ſaliger, als te overpeyſen, hoe veel dat Godt voor ons heeft geleden. Daerom oordeelen Wy, dat den ſelven Boeck tot profijt van de zielen ſal moghen ghedruckt worden. Gedaen. in ons

ſter der Carmeliten Diſcalſen binnen Bruſſel den 4. February in 't Jaer. 1708.

F. RODERICUS VAN DE H. CATHARINA , Eertyts Lector van de H. Theologie , ende nu Lector van de H. Schrifture.

F. SILVANUS à S. FRANCISCO , Eertydts Lector der H. Schrifture , ende nu Lector van de H. Godtheyt.

HET

HET KORT BEGRYP
DES LEVENS
VAN DEN
EERWEIRDIGEN PATER
THOMAS VAN JESUS.

DEn Eerw. Pater *Thomas van Jesus*, was den Sone van *Ferdinandus Alvarez de Andrada*, van een van de voornaemste Huysen van *Portugael*. Hy en was maer ontrent thien jaren oudt, als sijnen Vader hem over-leverde aen den Eerw. Pater *Loüis de Montoya*, Religieus van eene groote deught, van't Order van de Eerw. Paters *Augustynen*, op dat hy hem in de vreese Godts soude op-brengen, ende in de letter-konste onderrichten. Als hy 15. jaren oudt was, wiert hy Religieus in't selve Order in het Clooster van Onse L. Vrouwe van Gratie binnen *Lisbona*. Naer dat hy de *Philosophie*, ende de *Theologie* binnen de *Universiteyt* van *Conimbrien* gehoort hadde, ende vervolgens naer dat hy met groote vruchten hadde ghepredickt, heeft men hem meester der Novitien gemaeckt de welcke hy al met sulcke sorgvuldigheyt vervoorderde in de oeffeninge der deughden, ende besonderlijck in de liefde Godts, ende in het Gebedt, dat'et Order daer naer een seer groot voordeel getrocken heeft, uyt eene soo heylige op-voedinge der Jonckheyt.

Gelijck

Gelijck hy ſagh, dat'er eenige Religieuſen, inwendigh geraeckt door de begeerte van eene veel grootere volmaecktheyt te betrachten, naer *Italien* gongen, door dien dat'er aldaer eenige Clooſters van't ſelve Order waren, alwaer men meer af-geſcheyden in d'eenigheyt leefde, ende in alle ſtrengigheyt van den eerſten geeſt, ſoo was't dat hy door ſijnen iver gedreven wiert, om t'ondernemen van dierghelijcke Clooſters in *Portugael* te ſtichten, waer in de Clooſterlijcke onderhoudinge oock ſtrengelijcker ſoude geoeffent worden. Den Eerw. Pater *Loüis de Montoya* ſtemde grootelijckx dit voornemen toe; ende den *Cardinael Henri*, die daer naer Coninck is geweeſt, nam hem onder ſijne beſcherminge; maer den Eerw. P. *Thomas* ontmoette in deſe uytwerckinge ſoo groote ſwarigheden, ende daer ſtondt tegen op, een ſoo groot tempeeſt, dat hy genootſaeckt was ſijne onderneminge te verlaten, door den raedt ſelve vande ghene, die hem daer toe ſeer aengemoedight hadden. Hy verdraeghde de vervolginge met eene ſtilſwygentheyt, met eene ſachtmoedigheyt, ende met eenen vrede des geeſts, waer door de geheele wereldt ſeer geſticht was. Hy dede goede dienſten aen de ghene, die hem in deſe ſake tegen hadden geweeſt, ende hy antwoorde eens aen eenen van ſijne vrienden, die daer over ſcheen verwondert te zyn, dat men, om ſijnen naeſten vriendtſchap te doen, ſijne maniere van handelen t' onſer opſicht niet en behoorde in te ſien, gemerckt dat Godt onſe verdienſten niet en verwacht, om ons ſijne gratie mede te deelen, en dat hy ons duyſent weldaden doet, ſelve oock, als wy hem vergrammen.

Hy ruſte weynigh; ende hy begaf ſy ſelven ſoodaenighlijck tot het Gebedt, ende tot het leſen der Boec-

Boecken van de Heylige Vaders, dat hy in weynigen tydt ſeer verlicht wiert in de wetenſchap der ſaligheyt. Hy hadde van Godt eene beſondere gratie ontfangen, om die te doen ſmaecken aen d'andere. Hy hadde eenen grooten iver voor den voortganck van den dienſt Godts; eene groote liefde voor de arme, ende voor de ſieken; ende door deſe deughden wiert hy ſoo vernaemt in't Ryck, dat den Koninck *Sebaſtianus* hem trock uyt de eenigheyt, op dat hy met hem ſoude gaen naer die ongeluckige onderneminge tegen de *Africanen*, de welcke voor-gevallen is in 't jaer 1578. Hy dede eenen grooten dienſt aen geheel den Leger, door de ſorgvuldigheyt, die hy hadde, van alle confuſie te beletten, ende van de ſiecken by te ſtaen. Terwylen dat hy de Soldaeten aenmoedigde om kloeckelijck te vechten teghen de ongeloovighe, wiert hy door eenen pyl in ſijn ſchouder gequetſt, daer naer wiert hy gevangen van eenen *Moor*, ende verkocht aen eenen *Morabut*, het welck den naem is, die men in dat landt geeft aen de *Mahometaenſche Monicken*. Deſen *Morabut* handelde met hem in't eerſte ſeer ſachtelijck, ende hy dede hem groote beloften, meynende hem daer door te bewegen, om het Chriſten geloove af te gaen; maer ſiende dat hy in ſijne liſtigheden niet en gheluckte, ende dat hy in teghendeel groote moeyte hadde, om P. *Thomas* te wederſtaen, die hem praemde om het Catholijck Geloove t'omhelſen, hem klaerlijck voor oogen ſtellende de valſcheyt van't *Mahometaenſch* geloove, ſoo veranderde hy van gevoelen, ende hy begonſt hem aen te gaen met ghewelt; hy beroofde hem van ſijne kleederen, hy overlaſte hem met ketenen, ende hy wierp hem in eenen afgryſſelijcken kercker, alwaer hy hem Vreedelijck dede ſlaen, ende hy en gaf hem geen meerder voet-

voetſel, dan als hy noodigh hadde om niet te ſterven.

In deſe plaetſe gheſtelt zynde, heeft hy deſen Boeck van't *Lyden ons Salighmakers* gemaeckt, tot trooſt van ſijne mede gevangenen, de welcke hy anderſints niet meer en konde by-ſtaen. Hy en arbeyde aen dit godtvruchtigh werck niet, ten zy eenige uren op den vollen dagh, alſwanneer hy een weynigh licht kreegh door het locht gat van den Kercker. Den *Morabut* in de plaetſe van verſacht te worden, verdobbelde dagelijckx ſijne vreetheyt, in ſy ſelven beſloten hebbende, van hem het leven te benemen, door het gewelt der pynen, waert dat hy het geloove niet en konde benemen.

Don Franciſco de Acoſta, den welcken den Koninck *Henri* geſonden hadde naer *Maroco* als Geſant, om te handelen van de verloſſinghe der ghevanghenen, verſtaen hebbende den deerlijcken ſtaet, waer in P. *Thomas* geſtelt was, trock hy hem met groote moete uyt de handen van den *Morabut* ende hy ſtelde hem by eenen Chriſtenen Coopman, op dat hy aldaer ſijne krachten ſoude wederom kryghen. Hy en bleef daer niet langh, maer weynighe daghen daer naer gonck hy naer *Maroco*. Soo haeſt als men wiſte, dat hy daer aen-gekomen was, de Portugieſche Heeren, de welcke in dien Zee-ſlagh ghevanghen genomen waren, ende hun rantſoen verwachten, wilden hem by hun houden; maer hy verkreegh van hun, dat men hem naer de *Sagene* ſoude ſenden, de welcke den Kercker was van de gevangene Chriſtenen, waer in den *Cherif* twee duyſent gevanghene Chriſtenen hielde van verſcheyde natien, ende hy ſeyde dat hy veel liever daer ſoude blyven, als te zyn in't midden van't gemack, ende in de overvloedigheyt. Het ghene hy voorſeyt hadde, ghebeurde; hy bevondt ſigh

ſeer

ſeer haeſt in eene volkomen geſontheyt, ende als dan begaf hy ſigh geheel en ganſch tot den dienſt, ende tot vertrooſtinghe van deſe ellendighe. Als ſy van hun werck wederom quamen, ende dat ſy een weynigh mochten ruſten, ſoo vergaderde hy hun op het gheluyt van een kleyn klockxken, op dat ſy Godt ſouden bidden, ende om hun te onderrichten. Alle de oeffeninghen waren ſoo wel ghe-ſchickt, dat deſe plaetſe veel beter een Clooſter gheleke, als wel eenen Kercker der ſlaeven. Hy vraeghde van de Rycke aelmoeſſen voor de arme gevanghenen. Hy brocht de geſchillen over een, ende hy belette de onorders ende ſijne eenighſte pyne was te ſien, dat'er vele in't midden van eene ſoo droeve ſlavernye, niet en lieten te leven in de uytterſte onghebondentheyt.

Syne liefde en ſtreckte haer niet alleenelijck uyt tot de Chriſtene ſlaven; maer hy gonck oock die beſoecken, de welcke van het Gheloove waren af-geweken, ende hy verweckte hun, dat ſy ſouden willen wederom keeren, ende hy en liet niet achter van hun wederom te brengen op den wegh der ſaligheyt. Godt ghebenedyde ſijnen arbeyt ſoodanighlijck, dat'er eenighe hunne dolinghe af geſworen hebbende, wederom keerden tot het Chriſtene Geloove, ende andere onderſtonden de doot voor de beſcherminghe van't Geloove. *Petrus Navarra* was eenen van de voornaemſte: hy was van *Madrid*, ende hy was *Mahometaenſch* geworden binnen *Afriecken*. Den *Cherif*, den welcken van hem eene beſondere achtinghe hadde, had hem een Ampt ghegeven, om het ſelve te bedienen, het welck onder de Mooren *Alcaide Amet* geheeten wort. Gelijck hy ſy ſelven vertrock naer het Chriſtendom met vele ſlaven, die onder ſijn ghebiedt waren, wiert hy gevanghen, en wederom naer

Maroco

Maroco gebrocht, alwaer hy, naer seer schroomelijcke tormenten onderstaen te hebben, aen een Cruys ghenagelt wiert, belydende *Jesus Christus* tot'er doodt toe. *Antonius Mendez*, eenen Portugieschen Priester, slaeve gheworden zynde met *P. Thomas*, hadde door sijn exempel, ende door sijne leeringe soo grootelijckx beweeght geweest, dat hy den selven iver, ende liefde van desen H. Man naervolghde, ende hy bewees daer naer den selven dienst aen de arme Christene ghevangen in *Barbarien.* Eyndelijck heeft hy de Martelie onderstaen binnen *Maroco*, naer seven jonghe *Portugiesen*, de welcke ghevangen geweest hebbende in den zee-slagh *'t Alcazere*, wierden Pagien ghemaeckt van den *Cherif.*

Het was ontrent de vier jaeren dat *P. Thomas* gevanghen was in *Afriecken*, ende gedurende alle dien tydt, arbeyde sijne Suster, de *Gravinne van Linares*, ende sijne andere vrienden, om hem te verlossen. Den Coninck *Philippus den II.* hadde selve dese sake bevolen aen *Don Pedro Vanegas de Cordua* sijnen Gesant tot *Maroco*, ende men begonste te handelen van sijn rantsoen. Soo haest als hy het wiste, verklaerde hy, dat hy vast gestelt hadde van te sterven in den dienst van de gevanghene Christenen binnen *Maroco*, 't zy dat hy vry, oft slaef soude zyn; ende dat men hem groote vrindtschap soude doen, dat men dit gelt soude besteden, om andere slaven af te koopen, de welcke dese gratie meer van noode hadden; ende dat hy sich sonder eenighe ghelijckenisse gheluckiger achte van slave te moghen leven, ende te sterven voor de saligheyt van sijne mede gevanghenen, als sijne vryheyt te mogen hebben. Hy schreef het selve aen sijne vrienden; die het meeste arbeyden tot sijne verlossinghe, ende besonderlijck aen eenen van sijne

Neven,

Neven, den welcken Religieus was, hem ſonder op-houden biddende, dat hy van ſijne vrienden ſoude ver-ſoecken, dat ſy op ſijne verloſſinghe niet meer en ſou-den peyſen, ende dat hy verſekert was, dat Godt hem in deſen ſtaet wilde hebben, dat hy ſy ſelven daer in ſeer wel te vreden vondt, ende dat ſijn eenighſte miſ-noeghen was, ſiende dat hy min qualijck gehandelt wiert, als de andere ſlaven, ende dat door de ſorge, die den Geſant van *Portugael* voor hem hadde.

Boven alle de pynelijcke wercken, die hy door ſijnen iver ghedreven zynde, uytwerckte, ende bo-ven de ſtrengigheyt van ſijne gevangheniſſe, dede hy oock groote penitentien; hy vaſtede dagelijckx ende gemeynlijck kaſtyde hy ſijn lichaem, ſoo dat hy noyt de oeffeninghen der verſtervinghe achter en liet, de welcke hy ten tyde van den vaſten verdobbelde; al-hoe-wel dat hy alle daghen predic'kte, het welck d'oor-ſaeke was dat hy in eene groote ſieckte quam te val-len. Hy ghevoelde datelijck, dat'et eynde van ſijn le-ven aenſtaende was; hy bereyde ſigh tot de doodt met eene groote devotie; hy ontfonck de heylighe Sacra-menten op Witten-donderdagh in de Goede-weke, ende den Geſant van *Portugael*, gekomen zynde op den Goeden-Vrydagh om hem te beſoecken, bevole hy hem de arme Chriſtene gevanghenen. De groote flouw-heyt daer den Geſant hem in bevondt, dede hem gelooven, dat hy niet langhe meer en ſoude le-ven, ende 't zy dat'et was uyt vriendtſchap, 't zy door de begeerte, de welcke hy hadde, om te ſien, hoe dat de Heylighen ſterven, bleef hy by hem om dat hy in ſijne doodt ſoude teghenwoordigh zyn; maer *P. Tho-mas* hebbende hem verſekert, dat ſijne ure van te ſterven noch ſoo naer by niet en was, ende dat hy niet en ſoude ſterven ten zy naer Paeſſchen, ſoo

vertrock

vertrock den Gesant naer sijne wooninghe.

Den Siecken verstaen hebbende daeghs naer Paesschen, dat'er eenighe Slaven, door de onverduldigheyt van de slavernye, ende door de wanhope van verlost te worden, hun meynden *Mahometaens* te maken, dede hy hun by sijn bedde komen, ende vergaederende de weynige krachten die hem gebleven waren, verweckte hun tot de volherdigheyt, hun den dagh segghende, als hun rantsoen moeste aen-komen, ende hy dede hun beloven, dat sy het Geloove noyt en souden af-gaen. Een weynig daer naer begaven hem sijne krachten, ende aenroepende den Naem van JESUS, gaf hy sijnen geest den 17. April in't Jaer 1582. oudt zynde 53. Jaeren, ende het vierde Jaer van sijne ghevangheniſſe. Het Rantsoen van dese Slaven, quam op den selven dagh, ghelijck hy hun voorseyt hadde.

EERSTE

✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤

EERSTE CAPITTEL.

Onderwysinghe over de Vruchten , die men moet trecken uyt de Bemerckinge van het Lyden van onsen Salighmaker JESUS CHRISTUS.

I. HEt gebeurt seer dickwils, dat de ghene, die de Christelijcke volmaecktheyt betrachten, hun selven bedrieghen in de maniere, op de welcke sy de gheestelijcke saecken nemen. Want soo haest, als sy de wercken der Heylighen lesen, ende dat sy hunne strengigheyt, hunnen iver, hunne op-getogentheden, ende de andere ongewoonlijcke gratien aenmercken, de welcke den H. Geest werckt in dese verstorve zielen, soo blijven sy daer staen, in-siende die wonderlijckheden, sonder te bepeysen, het welck dat'et fondeersel geweest is van desen grooten bouw, ende den wegh, door den welcken sy gecomen zyn tot eene soo groote heyligheyt. Het is eene dolinge soo veel te grover, in den tydt daer wy in zyn, dat de verhandelinge der geestelijcke saken soo gemeyn geworden zyn, dat een ieder daer van spreeckt, alhoe-wel dat'er seer weynighe gevonden worden, die hun oprechtelijck daer toe begeven, ofte die daer van d'ondervindentheyt hebben.

II. Het ghene dat'er veel toe doet om dese ghevoelinghe vast te stellen, is, dat Godt altydt wonderlijck is in het ghene dat hy doet, sigh dickwils mede-deelende met soo vele soetigheyt, ende licht aen de ghene, die hem beginnen te dienen, dat, alswanneer sy komen te oordeelen van hunnen voortganck, door die eerste, soo soete, ende soo gevoelijcke indruckinghen, sy hun lichtelijck lae-

ten voorstaen, dat sy in de deught eenen grooter voortganck gedaen hebben, hier in ghelijck zynde aen eenen mensch onwetende in de schilder konste, den welcken siende eene schilderye uyt den rouwen ghe-schildert van eenen vermaerden meester, die aensiet met verwonderinghe, ende meynt dat dit werck vol-trocken is, daer eenen anderen die de schilder konste verstaet, sal oordeelen, dat'er nogh veel tyts versocht wort om dit stuck te voleyndighen; ende alsoo de-se persoonen bedrogen zynde door eene over een ko-minghe, de welcke sy vinden tusschen de goede ge-voelinghen, waer mede de bermhertigheyt Godts hun voorkomen heeft ende tusschen het gene sy gele-sen, oft hooren seggen hebben van den inwendi-ghen staet der Heylighen, laeten hun voorstaen, dat sy alreets volmaeckt zyn, oprechtende hunnen ghee-stelijcken bouw sonder fondament, siende daer naer door hunnen ellendighen val, hoe grootelijckx dat-se bedroghen zyn geweest.

III. Door dry dingen wort gemeynelijck dit be-drogh ontdeckt. D'eerste is eene sekere gerustigheyt, aen de welcke sy den naem van vrede valschelijck ghe-ven, waer op sy soo vast steunen, dat sy naer niemants raet meer en hooren, ende dat sy d'andere lich-telijck veroordeelen onder den schyn van iver, daer de Heylighe Mannen ons leeren, datmen persoo-nen van ondervindentheyt moet te raeden gaen in de wegen des Heeren; dat'et is seer verre te zyn van de beschouwinghe, al te overvloedig te willen zyn in sij-nen sin; ende dat de oprechte deught daer in bestaet, dat men eene groote achtinge heeft voor sijnen naesten, ende eene mis-achtinghe voor sy selven. Het tweede, het welck een vervolg is van het eerste, is eene aen-gekleventheyt aen hunnen eygen wille, het welck hun onbequaem

onbequaem maeckt om de minste tegen-segginghe te lyden, onder den schyn van de waerheyt te beminnen; soo dat sy ghemeynelijck zyn onverduldigh, delicaet, spraeck-oordeeligh, onderworpen van andere te lasteren, ende om hunne eyghe gebreken t'ontschuldigen, jae soo verre, dat sy die oock dickwils voor geven voor deughden: ende hier en tusschen is'et seker, dat'er geene deught en is, sonder de verloocheninghe van hunnen eyghen wille, sonder lydtsaemheyt, sonder sachtmoedigheyt, ende stilswygentheyt. Het derde teecken van hunne dolinghe is, dat sy soo bekommert zyn met de schoonheyt van hunnen wegh, ende met de vertroostinge, die sy gevoelen in hunne oeffeninge van godtvruchtigheyt, dat sy hun niet en begeven tot de oeffeninghe der Christelijcke Deughden, die sy selve oock aensien als een beletsel, al hoe wel dat sy zyn de bondighste vrucht van de geestelijcke oeffeningen, ende gelijck de kracht, ende den treck van het inwendigh leven.

IV. Men soude eenen geheelen Boeck moeten maken, om alle de perijckelen voor te stellen, de welcke de zielen onderworpen zyn, ende alle de groote vallingen die sy te vreesen hebben, en de middelen om die te voorkomen, ofte om daer van op te staen. Het voornaemste is, den grondt van het geestelijck leven wel te kennen, ende sy selven daer naer te bestieren. Dit leven bestaet in twee dingen, te weten, in de verstervinge, ende in de liefde Godts. De verstervinge, de welcke de liefde niet en ontsteeckt, is naedenckigh, ende de liefde, die niet en versterft, en verdient den naem van liefde niet. Den genen, die Godt soeckt te naederen, en magh dese twee deughden niet scheyden, de welck op den selven tydt zyn het fondament, ende de volheyt van de volmaecktheyt; maer om

dat Godt ende de ziele te ſamen komen in d'uytwerc-
kinge van de vrywillige wercken, hier uyt komt, dat'et
inwendig leven onderworpen is aen veel bedrog door
de ſwarigheyt die'er voorvalt in't onderſcheyden, het
gene dat van Godt komt, ende dat van den menſch
komt.

Hierom, den genen, die geruſtelijck wilt voort-
gaen, dien en moet niet anders doen, als ſy ſelven in
alles trachten te verſterven, latende aen Godt, die
ghetrouw is in ſijne beloften, ende den meeſter van
de volmaecktheyt, de ſorghe van aen hem ſijne gaven
mede te deelen, op den tydt, ende op de maniere,
gelijck'et hem ſal believen. Maer het is waer, dat hy-
ſe gemeynelijck niet mede en deelt, ten zy aen ver-
ſtorve zielen: ende is het ſaken dat hy een deelken
geeft aen de ghene, die ſoo niet verſtorven en zyn,
dat en doet hy om geene andere reden, als om dat
hy-ſe de verſtervinghe, ende het Cruys ſoude doen
beminnen. Maer gelijck'er vele met my van deſe ſa-
ken nogh gehandelt hebben ſoo en ſal ick hier niet
ſeggen, als het gene dat noodtſakelijck is, om eenig
profijt te trecken uyt het Lyden van *Jeſus Chriſtus*.

V. De verſtervinghe beſtaet principalijck in eene ge-
heele, ende ſtantvaſtige overgevinge van ſy ſelven,
ende van alle uytwendige, inwendige, ende hemelſche
goederen in de handen van Godt, ſonder eenige vry-
willige behoudinge. Dit is licht om ſeggen, ende aen-
ghenaem om hooren, maer ſeer moeyelijck om uyt te
wercken, ter oorſaecke van de groote teghenſtellinge
der nature. Dit is den ſtrydt, daer *Paulus* van ſpreeckt,
van het vleeſch teghen den geeſt, ende van den geeſt
teghen het vleeſch. Het vleeſch wilt vry ende los zyn,
ende den geeſt wil'et aen hem onderwerpen, ende oock
aen den wille des Heeren. Deſe victorie is het eyn-
de,

de, het welck eenen gheestelijcken mensch sigh voorstelt in alle sijne geestelijcke oeffeningen, op dat hy alsoo gevoeghsaem soude wesen in de handen van Godt, die noyt en ontbreeckt van eene ziele te vervullen met sijne gaven, de welcke hy vindt in eene soo geluckige gestelteniſſe: want hoe den geest vryer is, onthecht van sijne paſſien, onderworpen, ende gelaten in Godt, hoe dat de Goddelijcke liefde suyverder in hem werckt, ende naer de maete dat de liefde haer suyvert, wort de overgevinge volmaeckt. Dese twee deughden gheven malkanderen de handt, om soo te seggen; de overgevinghe vermeerdert de liefde, ende de liefde volmaeckt de overgevinghe.

Want dese gelatinge in Godt sonder eenige behoudinge, zynde het fondament van de heyligheyt, ende de volmaeckste bereydinghe om de gaven van den H. Geest te ontfangen, soo en moet men sigh niet verwonderen, is't dat den duyvel, ende de bedorve nature soo groot gewelt doen, om die te niet te doen. Het is om dese reden, dat Godt, die onse qualen, ende hare remedien kent, soo wyſſelijck geordonneert heeft, dat het Cruys, ende het Lyden den wegh des Hemels souden wesen: want van den eenen kant het gevoelen van de pynelijckheyt, wegh nemende van den mensch den smaeck der wellusten, onthecht hem allenskens van d'aerde: ende van den anderen kant, de ondervindinge van sijne eyghe ellende, verbindt hem sijnen toevlucht tot Godt te nemen; ende alsoo brenght het Cruys twee soo salighe uytwerckingen voorts op den selven tydt, te weten: het breeckt de ketenen met de welcke wy aen de werelt vast zyn, ende het brengt ons nader by Jesus Christus.

VI. Godt heeft in het Cruys, de waerachtighe wysheyt gevestight; buyten desen wegh en zyn't

niet als dolinghen, ende stylheden. Hy heeft ghewilt dat'et Cruys een seker bewys soude zyn van sijne vriendtschap, dat sijne innighste vrienden daer in het meeste deel souden hebben, ende dat'et hunne wellusten souden zyn, in het gesicht van sijne liefde; hy en heeft niemant vry gelaten, jae d'onnooselste, ende de suyverste selve; ende d'alder-heylighste Maghet, die de suyverste is onder alle de schepselen, is oock d'aldermeest gekruyst geweest.

Men kan sigh niet in-beelden, sonder daer van d'ondervindentheyt te hebben, wat dat de Heylige lyden, die met de liefde Godts d'aldermeest vervult, ende d'aldermeest met hemelsche benedictien voorkomen schynen te zyn. Den drift van hunne liefde is voor hun eenen onuytputtelijcken oorspronck van't Cruys, wiens swaerheyt dagelijckx vermeerdert, naer de maete van hunne liefde. *Jesus Christus* heeft sy selven wel willen onderwerpen aen desen Wet, ende ons alsoo te kennen gegeven, hoe grootelijckx dat hy ons bemint, ons met sijn Bloedt den wegh toonende, den welcken wy moeten volghen: want van den selven oogenblick af, dat hy mensch geworden is om onse liefde, gelijck hy nogh tydt, nogh plaetse gevonden heeft, die eygender was om te beminnen, soo en heeft hy oock geene eygender gevonden om te lyden. Den schoot van sijne Moeder, sijne kindtsheyt, sijne jonckheyt, en hebben daer van niet vry geweest, ende men magh segghen, dat hy van den eersten oogenblick sijns levens, tot sijne doot toe, altyt op het Cruys is geweest.

VII. Gemerckt dat desen middel soo noodtsakelijck is, om de oprechte wysheyt, ende de suyvere liefde Godts te bekomen, ende dat de nature van den anderen kant daer in sulcken tegen-strydt heeft; soo en is'er onghetwyfelt voor de ziele niet profijtiger,

tiger, om hem den last van sijn Cruys te helpen dragen, ende om haer selven in alles aen Godt t'onderwerpen, als het gedurigh overpeysen van het Lyden van *Jesus Christus*: want daer door begrypen wy, wat dat onsen Salighmaker voor ons gedaen heeft, hoe grootelijckx dat hy verdient van ons bemint te zyn, ende met wat een betrouwen dat wy ons mogen werpen tusschen de armen van eenen soo minnelijcken Vader. Is't dat sijne liefde hem soo verre gebrocht heeft, dat hy sy selven om onse saligheyt op-geoffert heeft, sal hy iet achterlaten om ons geluckigh te maken, als wy ons selven aen hem gheheel overleveren? Dese ghelatinghe brenght voorts in alle gevallen van dit leven eenen vrede, ende eene onveranderlijcke ruste des geests: want het aensien van het Lyden, ende van de liefde van onsen Salighmaker *Jesus Christus*, doet ons van sijne handt ontfanghen, al het gene ons overkomt, hoe quelligh, ende verdrietigh dat'et oock is. Waer uyt nogh voorts-komt een volkomen betrouwen op sijne bermhertigheyt, voor het ghene dat voor by is, voor het tegenwoordigh, ende het toekomende, met een gelijck mistrouwen van ons selven, als wy komen te peysen, dat onse wonden soo groot waren, dat het lyden, ende de doodt van eenen Godt noodigh waren, om die te ghenesen. Dit insicht geeft ons eenen saligen schrick van ons selven, ende van de sonde: dit doet ons klaerlijck sien den afgrondt van onse ellende, de welcke soo groot is, dat wy door onse eyghe swackheyt, daer door konnen vallen in de alder-grootste sonden, soo dat wy onbequaem zyn van daer uyt op te staen, sonder de hulpe van het Lyden van onsen Salighmaecker.

VIII. Alle dese bemerckingen verwecken in ons eene brandende liefde tot dien Goddelijcken per-

soon ; maer eene krachtighe liefde , die ons praemt van ons gelijck te maken aen hem , ende om den tydt te vergoeden , den welcken wy overgebrocht hebben , sonder hem te beminnen,ende sonder hem naer te volghen , ende om sonder ophouden te loopen naer den geur van soetigheyt van den lydenden , ende gekruysten *Jesus*. De liefde van *Jesus Christus* ende de begeerte van hem naer te volghen , brengen in ons voorts een ander seer merckelijck voordeel , het welck men kan aensien , als een van de fondamenten van het geestelijck leven , ende het welck is eene soete lichtigheyt aen de deugdelijcke wercken : ende al is't schoon dat de ziele niet altydt in staet en is om die te oeffenen , soo heeft sy evenwel door dese liefde den werckelijcken smaeck van alle de deughden , en sy is altyt wel gestelt om die in der daet te oeffenen , als de gelegentheyt voorvalt.

Dit is't misschien dat de Heylige Vaders hebben willen segghen , dat alle de deughden gheoeffent worden in de gelegentheyt , het welck niet en magh verstaen worden van elcke deught in't besonder , door dien dat de gelegentheyt van elcke in't besonder te oeffenen niet altydt voor en valt ; maer om dieswille dat men in die de liefde Godts oeffent , de welcke de selve uytwerckinge in de ziele voorts brengt , die de menigvuldige oeffeningen van d'andere deughden souden veroorsaken , aen haer ghevende voor haere oeffeninge eene lichtigheyt , ende genegentheyt , die de Godtsgeleerde noemen *Habitudo* , ofte Heblijckheyt , het welck den H. Paulus doet seggen : *Dat de liefde lydtsamigh is , goedertieren , dat sy alles ghelooft , alles hoopt , ende dat sy alles lydt :* want sy praemt ons van aen *Jesus Christus* te behaghen , ende alles te doen , het welck ons aen hem kan gelijck maken.

Den

Den geest des mensche en kan niet begrypen, wat schatten van gratien dat'er vloeyen uyt die dry oorsprongen, die de bemerckinge van het Lyden ons Heeren *Jesu Christi* in ons voorts-brengt, de welcke zyn, de liefde tot onsen Salighmaker, de naervolginge van sijne deughden, ende de gelatentheyt van sy selven in de handen van Godt. De geloovige zielen, om in dese heylige oeffeninge te volherden, moeten haer te vreden houden, met versaet te zyn van den honich van de steenrotse, ende met lange teugen te drincken van dat soet nat, het welck vloeyt uyt de Wonden van onsen Salighmaker. Syn Cruys schynt vreesselijck te zyn aen de oogen der wereltsche menschen; maer het is nochtans den oorspronck van het leven, den wegh der saligheyt, ende gelijck de leere, langs de welcke wy opklimmen tot den verhevensten trap der volmaektheyt.

Oversulckx, is't dat wy eenigh voordeel soecken te trecken uyt het overpeysen van het Lyden des Salighmakers, soo moeten wy dat doen met een voornemen van onse herten te ontsteken met het vier sijnder liefde, ons selven in hem geheel gelaten, ende hem volgen met alle getrouwigheyt, hebbende altijdt voor oogen, dat, gelijck wy aen hem in den Hemel sullen gelijck zijn, als wy hem sullen sien, gelijck hy is in sijne glorie, wy van gelijcken sullen gelijck worden aen *J. C.* hier beneden, als wy hem dickwils aenschouwen gelijck hy is hangende aen het Cruys: *Want den genen die seght, dat hy in hem blijft, moet wandelen, gelijck hy gewandelt heeft.* Hy heeft ghewandelt in sulcker voegen, dat hy sy selven seer gelijck ghemaeckt heeft aen ons in onse ellenden; wy moeten dan door herkentenisse, ende door liefde onse voornaemste oeffeninge maken, van ons selven gelijck te maken aen hem, in sijn Ly-

den:

den : want is 't saecken dat wy de geestelijcke saecken niet anders en willen aensien , als gelijck gewoonlijcke bekommernissen , waer in wy wel eenigen tydt willen besteden , soo sullen de andere wercken van ons leven sonder vruchten zyn , ende het achter-laten van de godtvruchtige oeffeningen , sal gehouden worden voor een kleyn verlies ; maer is't dat wy-se eens willen aenmercken als de gewichtighste sake , die wy op de weirelt konnen vinden , als het eynde waerom dat Godt ons hier ghestelt heeft ende als het principaelste van ons eeuwigh geluck , sy souden in ons wonderlijcke vruchten van deughden , ende van heyligheyt voorts-brengen.

Dit is't , het welck den *H. Cyprianus* soo wel heeft uytgedruckt met dese woorden : *Is't dat ghy genoeghsaem waert aen eenen Godt , waerom en is Godt aen u niet genoeghsaem ?* Dat is te seggen , is 't dat gy het voornaemste eynde zijt geweest , het welck Christus sigh voor-gestelt heeft , ende dat gy d'oorsaecke zyt van sijne quellingen , ende van sijn sterffelijck leven ; is het dan niet redelijck , dat'et oock het eynde zy van uwe wercken , ende het beginsel van uw leven ? Laet ons eens indachtigh worden , dat , als wanneer Christus is mensch geworden , de eerste beweginge van sijn herte geweest is , eene minnelijcke ghelatentheyt in den wille van sijnen Vader ; ende dat hy met eene gewillige onderworpentheyt aenveirt heeft , al het gene dat hy lyden moeste voor onse saligheyt ; dat sijne eerste woorden , volgens het seggen van den *H. Lucas* , geweest zyn *dat sijne plicht was te zyn in de dingen van sijnen Vader* , om die in't werck te stellen : ende dat sijne leste woorden waren , die hy stervende ghesproken heeft *Vader in uwe handen bevele ick mynen Geest.* Inder

voegen

voegen dat het leven van onſen Salighmaker altijdt gelijck-formig is geweeſt: hy heeft ſijn Leven begonſt door beminnen, gehoorſamen, ende lyden: alſoo heeft hy volherdt, geduerende ſijn leven, ende alſoo heeft hy ſijn leven ge-eyndight; ende hierom is't dat ſijne waerachtige vrienden dien tydt als verloren houden, den welcken ſy niet beſteedt en hebben in hem te beminnen, ende naer te volgen.

TWEEDE CAPITTEL.

De maniere om profijt te doen met het Lyden van onſen Salighmaker te leſen, ende te overpeyſen.

I. HEt is ſeker dat Godt de gevoelingen, de lichten, ende de inwendige bewegingen ſeer mildelijck mede-deelt aen de gene, die hun geheel tot hem begeven, door de welcke hy hun ontſteeckt, ende hunne herten verbreyt, op dat ſy ſijne wegen met meerder betrouwen, ende lichtigheyt ſouden doorwandelen: hy verlicht de verſtanden met hemelſche waerheden, hy ontſteeckt hunnen wille met ſijne liefde, ende hy leert hun ſomwylen meer op eenen oogenblick tydts door de ſalvinge van ſijnen Geeſt, als alle Meeſters, ende als alle de boecken, die in de weirelt zyn, ſouden konnen doen in vele jaeren. Dies niet tegenſtaende is het redelijck, ende den raedt van de Heylige Vaders, dat de beginnende zielen, ende oock de gene die nu alreedts voortganck gedaen hebben in het geeſtelijck leven, haeren toevlucht nemen tot de onderrichtinge, tot de leſinge, ende tot de bereydinge, beſonderlijck als de Goddelijcke Sonne haer verborght achter eenige wolcke: want door deſe middelen wordt den

den geest gemeynelijck aendachtigh, ende ingekeert, de memorie vervult met goede gepeysen, den wille ontweckt, de dorheyt ende de hardtheyt der ziele versacht, ende sy wort met meerdere gerustheyt, ende sekerheyt gheleyt door de wegen des gebedts, ende door gebreck van dese voor-hoedinge komt men dickwils te vallen in eene ledigheyt, ende in eene peryckeleuse dorheyt, door dien dat men niet onderricht en is, hoe datmen als dan met Godt moet handelen: want men begeeft sigh tot het gebedt met eene pynelijckheyt, men gaet uyt de bidtplaetse met eene onsmakelijckheyt, ende ten lesten komt men alles daer te laten.

II. Het en is dan niet alleenlijck profijtelijck, maer oock nootsakelijck voor de beginnende, dat sy eenen Bestierder hebben, die hun de maniere voorstelt, hoe ende op wat maniere dat sy hun moeten dragen in het ghebedt, ende die hun weet te lyden, volgens de gratie, door dien wegh, door den welcken Godt hun tot hem treckt: want al is't schoon dat sy al-temael tot het selve eynde trachten, die hun in het ghebedt oeffenen, het welck is de vereeninge met Godt door de liefde, hun selven aen hem gelijck te maken door de naervolginge, ende hun selven geheelijck t'onderwerpen door den geest van gelaetinge, ende van versterving; soo is't nochtans dat Godt sigh dient van verscheyde wegen, om die te geleyden tot het selve eynde. Sommige worden daer toe gheleyt door eenen haet, den welcken sy tegen hun selven, ende tegen hunne sonden hebben, andere door eenen soeten treck van sijne teghenwoordigheyt, andere door den treck van sijne liefde, ende door de begeirte van hem te besitten; alle dese verscheyde wegen veroorsaken

oorsaken in ons de verwonderinge over de groot-heyt Godts , ende over de oneyndelijcke schatten van sijne wysheyt.

Den genen, die soo geluckigh is , dat hy eenen wysen , ende verlichten Bestierder ontmoet , doet in korten tijdt grooten voortganck, als hy ghetrouw is aen de gehoorsaemheyt, gelijck'et klaerlijck blijckt in die Cloosters, de welcke wel geschickt zyn , al-waer de nieuwelingen worden op-gebrocht door Meesters die geestelijck zyn, ende die eene groote ondervindentheyt hebben in geestelijcke saecken, de welcke hun voorstellen al het gene , het welck sy alle dagen moeten doen, ende hun leyden ghelijck stap voor stap in den wegh, den welcken Godt hun opent , tot dat sy sonder Leydts-man konnen gaen, ende alsoo oprechte geestelijcke Mannen worden, zijnde wel geoeffent in de verstervinge , ende in de inwendige gemeynsaemheyt met Godt.

III. Men kan wel treffelijcke Mannen ontmoeten in de Cloosters, die aenmerckelijk zijn door hunne leeringe, ende door hunne andere natuerlijcke hoe-danigheden, in de welcke nochtans het gebruyck van de verstervinge veronachtsaemt is; maer men sal daer seer weynighe iverige Religieusen vinden ; inder voeghen dat die Oversten de welcke hun weynigh in pyne stellen met het op-voeden der Nieuwelingen, ende de Meesters der Nieuwelingen, de welcke hun niet al te wel en quyten, om die naer 't inwendigh op te brengen , eygentlijck die zijn , door de welcke de Cloosterlijcke onderhoudinge verslapt wort : want niet gevende het voedtsel van 't inwen-digh leven aen de zielen, die Godt onder hunne be-stieringe gestelt heeft, soo verliest gheheel het Orden allenghskens sijne kracht ende geest, waer door dat'et

dat'et moet ondersteunt worden ; ende ten lesten valt'et in eene beweenelijcke verslappinge.

Voor de gene, die in de werelt leven, die konnen hun behelpen met geestelijcke Boecken te lesen, met de bestieringe van eenen voorsichtigen, ende wysen Biecht-vader, ofte van eenen anderen dienaer des Heeren, aen de welcke sy hunne Conscientie openen; ende boven al, is het gebruyck der Heylige Sacramenten seer nut, de welcke zyn den krachtighsten middel, om van Godt het inwendigh licht te verkrygen, namentlijck is't dat sy hun daer toe dickwils begeven met devotie : ende is't dat'er iemant is, die sigh van desen Boeck wilt dienen, soo is't oorboorlijck, dat hy de maniere weet, de welcke men hier onderhouden heeft.

Eerst voor al leght men uyt elck Mysterie van het Lyden ons Salighmaekers, met eene onderrichtinge, die eygentlijck dient, om in ons eene begeirte te verwecken van hem naer te volgen. Men stelt vervolgens by maniere van oeffeninge, ofte van affectie, het gebruyck, dat men kan doen, ende de vrucht, die men daer uyt moet trecken, elck een sal hem daer van konnen dienen, soo lange als onsen Heere niet en spreeckt; maer soo haest als't hem sal believen sijne stemme te laten hooren, soo moet hy sy selven geheel tot Godt begeven, om hem te hooren in eene oodtmoedige stilswygentheyt.

Elcke oeffeninge besluyt in haer dry voorname puncten : te weten, eene verootmoedinge, veroorsaeckt door de kennisse van sijne eyge ellende : eene overgevinge van sy selven in de handen Godts : eene begeirte van Christus naer te volgen, ende gelijck aen hem te zijn. Dese dry dingen, de welcke wy altyt voor oogen moeten hebben

ben in onſe wercken , ende in onſe oeffeningen, zijn gemengelt met minnelijcke verſuchtingen. Hier zyn oock aenbiddingen , vragen , ende danckſeggingen by gevoegt , op dat'er niet achter gelaten en zy van al het gene , het welck de liefde van de goddelijcke ſchoonheyt , ende goetheyt in het herte van den menſch kan ontſteken. Maer op dat den geeſt met meerdere vryheyt wercke , ende de herts tochten met meerdere lichtigheyt ſouden geoeffent worden , tot de welcke hy ſy ſelven ſal gedreven gevoelen , ſoo oordeele ick niet noodigh te zijn , dat den geeſt aen elck in't beſonder onderworpen zy.

IV. Om meerdere vruchten te trecken uyt dit werck , ſoo ſal het goet zijn , deſe naervolgende oeffeningen te onderhouden.

Ten eerſten : den genen , die geheel aen Godt wilt zijn , moet voor alle andere dingen arbeyden , om die paſſie , ofte genegentheyt te kennen , die in hem d'aldermeeſt heerſcht , ende die gebreken , aen de welcke hy meeſt onderworpen is , op dat hy die ſoude mogen overwinnen door het gebedt , ende door de oeffeninge van die deughden , de welcke ſtrydigh zyn aen die ghebreken : boven al , moet hy ſonder op-houden de liefde Godts , ende de ootmoedigheyt vragen , om dieſwille dat deſe twee deughden de ziele van alles ſuyveren , het welck Godt mishaeght.

Ten tweeden : moet hy de plicht van ſijnen ſtaet trachten te kennen , ende te volbrengen , ende hy moet ſigh laten voorſtaen , dat Godt ſulckx volkomentlijck van hem vraeght , overſulckx moet hy ſijne geeſtelijcke oeffeningen op dit fondament veſtigen : want gelijck den H. Bernardus ſeght , *De vrywillige Offeranden , die men niet verbonden en is te doen , en behaegen Godt niet , is 't dat men*

ſigh

sigh niet en quyt in die te volbrengen , daer men toe verbonden is. Door de plicht van den staet wort hier verstaen, het gene dat de Weth Godts eyscht van elcken mensch in't besonder volghens sijnen roep : van eenen Religieus, van eenen Geestelijcken, van een Magistraet, van eenen Rechter, van eenen Ghetrouwden, van eenen Vader des huysgesints &c. Ende is't dat'er eenighe twyffelinghe voor-valt op dese materie, soo moet men wyse, ende godtvreesende Mannen te raeden gaen, die hun gevoelen niet uyt en spreken om de menschen te behaegen, maer alleenelijck met den insicht van Godt daer in te dienen, ende van de saligheyt der gene, die hun te raeden komen.

Ten derden, naer dat hy eene generaele biechte gesproken hebbende, sijne ziele in ruste ghestelt heeft, ende aen sijne verbintenissen, die daer uyt volgen, voldaen heeft, soo moet hy alle sijne begeirten alle sijne bekommernissen, ende alle sijne oeffeningen bestieren tot een geestelijck leven, als tot het voornaemste eynde, het welck hy sigh moet voor-stellen. Ende voorwaer het is een van de mirakelen der gratie, ende der Goddelijcke Wysheyt, dat alle onse wercken, die niet strydigh en zyn aen de Weth Godts, tot dit eynde, daer wy van spreken, konnen bestiert worden: ende wy sien door de daegelijcksche ondervindentheyt, dat de wercken, die men doet om te voldoen aen de plicht van onsen staet, al-hoe-wel dat sy van haer selven somwylen seer verstroeyelijck schynen te zyn, Godt meer naederen, als dat sy van hem vervremden, dat sy de begeirte van sijne tegenwoordigheyt vermeerderen, ende dat hy sigh aen de ziele in-sulcker voegen mede-deelt door heymelijcke, ende onbekende

de wegen in't midden van de noodige verstroeytheden, dat sy daer door noyt verachtert en wort.

Ten vierden, hy moet de glorie Godts soecken in alle saken, ende hy en moet sigh niet te vreden houden met de sonden te vluchten, maer hy moet volgens sijnen staet trachten naer het genen, dat het volmaeckste is. Hy moet sijne begeirten gelijck-formigh maken aen die, de welcke *Jesus Christus* gehadt heeft in diergelijcke gevallen, het welck men lichtelijck kan weten door sijne leeringe ende door sijne exempelen. Dit is eenen middel, die seer dienstigh is, om grootelijckx te vervoorderen in sijne naervolginge, ende vervolgens in sijne heyligheyt.

Ten vyfden. Dat alle sijne wercken in sulcker voegen moeten geschickt zyn, dat hy altydt besigh zy, ende dat hy weet, wat dat hy op elcke ure van den dagh moet doen: soo doende, sal hy leven in eene grootere onnooselheyt, ende hy sal minder uytgestelt zyn aen de bekoringen des duyvels. Hy en mag oock geen werck, ende geene oeffeninge beginnen, sonder sijn herte tot Godt op te heffen, om van hem licht te vragen, ende gratie, op dat men niet en kome te doen, ten zy dat streckt tot sijne glorie, ende tot sijn wel-behagen.

V. Ten sesden: hy moet alles van de handt Godts ontfangen, het gene dat hem sal overkomen, 't zy dat'et verdrietigh, 't zy dat'et aengenaem is, ende dat met eene gelyck-formigheyt aen den wille van Godt, hem lovende, ende sonder op-houden gebenedydende, niet tegenstaende de wederspannigheyt vande natuere. Hy moet Godt bidden, dat hy de bedorve gevoelingen van de menschelijcke swackheyt niet en soude willen aensien; maer de goede begeirten, die sijne goet-

heyt hem heeft gelieven in te geven. Daer-en-boven moet hy sy selven inwendigh gevredigt houden, soo veel als't hem mogelijck sal wesen, tot dat de inwendige beroerte geheel en gantsch gestilt zy.

Ten sevensten: is't dat hy van Godt eenige besondere gratien komt t'ontfangen, dat hy sulckx aen niemant te kennen en geve, ten zy aen den genen, die hem bestiert, aen den welcken hy het binnenste sijns herte met eene oprechtigheyt moet te kennen geven, op dat hy niet en soude komen te dolen, ende alsoo vallen in de stricken des duyvels.

Ten achsten: daer zijn verscheyde soorten van bekoringen: eenige brengen ons tot sonden, ende andere keeren ons af van de volmaecktheyt. Dit zy eene algemeyne voorhoudinge voor alle bekoringen. Ten eersten: wy moeten een mistrouwen hebben van die saeken, voor de welcke wy eene groote genegentheyt gevoelen, hoe goet dat sy aen ons oock schynen te wesen: want al het gene, het welck wy met eenen drift soecken, behalven Godt alleen, ende het welck wy met eene pynlijckheyt laeten, dat is beminnen met ongeregeltheyt, ende dat wort eenen oorspronk van bekoringhe, ende een beletsel, om de volmaeckte kennisse en om de suyvere liefde Godts te bekomen, die het eynde moet zyn daer onse begeerten toe strecken. Ten tweeden, wy moeten trachten te beletten dat'er in onsen geest geen gepeys en komt, het welck ons soude konnen beroeren, maer wy moeten van het beginsel af daer aen wederstaen, versoeckende de hulpe van Godt. Is't dat het gepeys ons te lastigh valt, soo moeten wy onsen toevlucht nemen tot onsen geestelijcken Vader tot het ghebruyck der heylige Sacramenten, tot de voorsprae-

ke van de alderheyligste Maget ende van andere Heyligen, ende daer en boven moeten wy de vlucht nemen van alle voorvallingen die ons den inwendigen vrede konnen doen verliesen: want de sterckste selve komen hier in dickwils te vallen daer de swacke in het vluchten hunne sterckte ende victorie vinden. De bekoringen des vleeschs ende der hooveirdigheyt zyn de gevaerelijckste, door dien dat sy het leven des geests rechtelijker aentreffen; maer men moet seker weten, dat sy noyt en konnen hinderen, soo langh als sy ons mishagen: ende al is't schoon, dat men de hulpe Godts soo datelijck niet en gevoelt, dat en is daerom geen teecken, dat wy van hem verlaten zyn: ende het soude voorwaer eene groote slappigheyt zyn, waer't dat men alsdan onse geestelijcke oeffeningen daer lieten om de bekoringe.

Oversulckx en magh men den Medecyn-meester ende de help-middelen niet vluchten, als men sigh kranck gevoelt: want het is besonderlijck in dien tydt, als men sy selven moet werpen voor de voeten van den Heere, met een vast betrouwen, dat hy ons niet alleenlijck sal tot hulpe komen; maer dat sijne wysheyt ende sijne liefde alle de quellingen die wy lyden, sullen keeren tot ons voordeel.

Het gene dat men komt te seggen van de schickinge des levens, van de suyverheyt der begeerten ende van den wederstant der bekoringen, dat moet seer troostelijck zyn voor persoonen van't Gebedt, hun gevende een betrouwen met het welck sy Godt moeten naderen, ende den inwendigen vrede die soo nootsakelijck is om met hem te handelen. Ick segge noch meer, dat waer het saken wy ons soodaniglijck gepraemt vonden door eene vroeginge van eenige sonde, die men nu soude bedreven hebben, dat men door eene rechtveir-

dige schaemte voor Godt niet en soude derven verschynen; soo en soude men sigh alsdan van Godt evenwel niet mogen vervremden; maer in tegendeel sigh presenteren voor sijne bermhertigheyt, bedeckt met beschaemtheyt, de grootheyt van't quaet erkennen, ende met ootmoedigheyt belyden, dat men geene betere remedie en weet, naer hem vergramt te hebben, als onsen toevlucht tot hem te nemen: want het gene eene ontsaghelijcke vreese schynt te zyn, en is in der daet niet, als eene verborghe hooveerdigheyt, die de schaemte, ende de verootmoedinghe van de sonde niet en kan gheleyden.

VI. Ten negensten: hy en magh niet steunen op sijne verdiensten, noch op syne vernuftheyt, maer hy moet alleenlijck van sijnen t'wegen doen dat hy kan, om sy selven te bereyden tot het gene, het welck Godt hem sal believen mede te deelen: ende hy en moet sigh niet laten voorstaen, dat hy weynigh doet, is't dat hy ghetrouwelijck volhert in dese ghestelteniſſe, vernieuwende alle dagen sijne goede begeerten, hy moet versekert zyn, dat het werck Godts altydt sal geschieden op de wel-voegenste maniere voor sijne glorie, ende voor het goet van de ziele; ende hy moet wel toe-sien, dat hy sy selven geenen Rechter en stelt over sijnen eygen voortganck, ende over de mede-deelingen van Godt, die door een beleydt van sijne wysheyt, seer dickwils aen ons verborgt het gene hy in ons uytwerckt, jae selve oock op den selven tydt als hy het uyt-werckt, het gene wy begeiren: want hy wilt dat wy leven in betrouwen ende in gelatentheyt, ende dat wy ons niet en souden vermoeyen van te kloppen aen de poorte van sijne bermhertigheyt, ende dat wy altydt onse aermoede en de ellenden souden gevoelen.

VII.

VII. Ten thienden : hy en mag dan noyt het gebedt verlaten , wat dorheyt hy daer in oock komt te lyden ; maer in tegendeel moet hy ſy ſelven ghewelt aendoen , om daer in ſtantvaſtelijck te volherden : ende al is't ſchoon dat gy daer in zijt ſonder ſmaeck , het en is daerom niet ſonder vrucht , ende het is altydt profijtigh , al-hoe-wel dat men het profijt altydt niet en ghevoelt ; maer als het Godt belieft ons herte te verteiren door het gevoelen van ſijne liefde , ſoo moeten wy ons aendachtigh houden aen ſijne werckinge , ende onſe gepeyſen niet elders laeten ſwieren , ſoo langh als'er een genſterken van dit Goddelijck vier ſal blijven : want dit genſterken ſal miſſchien eene groote ontſtekinge veroorſaecken , die de veranderinge in de ziele ſal voorts-brengen , de welcke ſy wenſcht.

VIII. Ten elfſten : hy moet geduerende den dagh ſijnen geeſt ſeer dickwils tot Godt op-heffen , ſig in hem gelatende , ſijnen heyligen Naem gebenedydende , hem over ſijne gratien bedanckende , ſijnen byſtant verſoeckende , hem met teerigheyt aenſprekende , hem minnelijck omhelſende , naer ſijne beſittinge verſuchtende , om het vier van de goddelijcke Liefde altydt te onderhouden : want het gebeurt ſeer dickwils dat Godt uw verſoeck op dien tydt ſal toeſtaen , het welck hy u gheweygert heeft ten tyde van 't gebedt , om ons te leeren dat wy ons geluck moeten toe-ſchryven aen ſijne goetheyt , ende niet aen onſe ſorgvuldigheyt , het welck oock ſal dienen om onſe liefde tot hem te vermeerderen , ende om onſe hoovejrdigheyt te verminderen.

Ten twaelfſten : hy moet wel over-redent zyn van deſe twee dinghen ; het een , het welck hem ſal dienen tot eene groote verlichtinghe in de py-

nen ende bekoringen, dat Godt die altydt gelijckmaticht aen onse krachten ende dat hy ons noyt meer en laet lyden, als wy door sijne gratie konnen dragen: want gelijck eenen H. Vader seer wysselijck bemerckt, *Al-hoe-wel dat wy de bekoringe altydt gevoelen voor de gratie, het is nochtans seker, dat de gratie de bekoringe altydt voor gaet, gemerckt dat Godt de bekoringe noyt toe en laet, ten zy naer de maete van de gratie.* Het welck ons eene groote moedigheyt en een vast betrouwen moet by-brengen. Het tweede is, dat wy de tegenwoordigheyt Godts altydt moeten trachten voor onse oogen te hebben, ende besonderlijck in de ghevallen, die bequaem zyn om ons te verstroeyen, waer in wy eene eerbiedelijcke aendachtigheyt tot Godt moeten trachten te hebben, soo veel als't ons mogelijck is, door dien dat hy ons siet, ende met ons werckt: want door desen middel en sal de poorte van de Goddelijcke mededeelinge niet gesloten zyn, ende wy sullen altydt in staet zyn *van geleyt te mogen worden* als 't hem sal believen, *in den kelder van sijne delicieuse Wynen*, alwaer hy den vloedt van sijne liefde uytstort, alwaer hy de wolcken doet verdwynen die hem aen ons verborgen, alwaer hy sigh ghemeensaemelijck mede-deelt aen de ziele, alwaer hy ons in de eenigheyt, ende in de stilswygentheyt van onse gheheele natuere ghestelt zynde, hert aen hert sal spreken, alwaer hy slaept ende rust met ons in vrede. O saligen Mensch! die sulck eenen gheluckigen oogenblick weirdigh is te genieten! geeft ons dese gratie, ô Heere, is't dat het is voor uwe glorie, ende voor de vervoorderinge van uwen dienst.

DERDE

DERDE CAPITTEL.

De maniere om sigh te bekommeren met het Lyden van onsen Salighmaecker JESUS CHRISTUS *in het Ghebedt.*

I. DEn genen, die sigh sal willen begeven tot dese oeffeninge, soo haest als de ure gekomen is om het gebedt te doen, moet hy Godt met eene ooge des geloofs tegenwoordigh aenmercken in den gront van sijn herte ende inniger aen de ziele als sy aen haer selve is: ofte wel, hy moet hem aenmercken als boven hem zynde, ende sy selven sien voor sijne voeten, als een ellendigh schepsel. Men kan sy selven oock aenmercken als versmoort in de ongemete grootheyt van Godt, gelijck eenen visch in de zee; oft met sijne goetheyt van alle kanten omringelt, gelijck eenen mensch in eene opene plaetse in vollen dagh gestelt zynde, omringelt soude zyn met het licht der Sonne. Hy kan sigh dan van eenen van dese middelen dienen, den welcken hy oordeelt den bequaemsten te zyn, om hem tot meerdere eerbiedinge, aendachtigheyt, geloove, betrouwen ende tot eene meerdere vereeninge met Godt te brengen; ende hy moet versekert zyn, dat sijne goetheyt hem gunstelijck sal aenhooren ende bystaen in sijne nootwendigheden, ende vervolgens moet hy sijne oogen slaen op het mysterie, het welck hy sigh voorgestelt heeft om te mediteren, ende hy en moet het niet aensien als eene saecke die voor-by is, maer als tegenwoordigh, aengesien dat'et in der daet is in het voor-beeldtsel van Godt: ende al is't schoon, dat het werck van het Mysterie voor-by is, soo is't nochtans dat de kracht ende de Liefde, met de welcke *Jesus Christus*

stus het Mysterie heeft uyt-gewerckt, noch niet voorby en is: want de Liefde is oneyndelijck, onveranderlijck, altydt de selve, nu al-soo brandende als sy was, doen hy sijn Bloedt ende sijn Leven gaf voor de saligheyt der menschen, zynde noch bereedt soo veel te doen voor onse saligheyt, waer't dat het noodig ware.

II. Naer dat gy dan alle uwe zinnen, soo inwendige als uytwendige vergadert hebt, aenbidt Godt met een diepe eerbiedinge, maeckt een teecken des H. Cruys, leest eenen *Vader onse* ende eenen *Weest gegroet*, op dat gy het licht van den Hemel moght verkrygen, ende als dan leest met aendachtigheyt dat Mysterie van sijn Lyden, op het welck gy soeckt te mediteren: ende is het saeken dat gy in het lesen u selven inwendigh gheraeckt gevoelt, blijft daer stille staen, om Godt t'aenhooren, ende om hem te laten wercken, ende gaet daer naer voort in het lesen. Als gy nu het lesen ge-eyndight hebt, stelt u onsen Salighmaker voor oogen, al oft gy hem saeght in dien staet van dat lyden, het welck gy u voor-gestelt hebt om te mediteren, ende geeft hem dan uwe liefde te kennen met teere woorden, oft wel door de bewegingen alleen van uw herte, volgens dat Godt u sal in-geven: want men moet de indruckingen altydt volgen met getrouwigheyt die hy ons geeft, ende gemerckt dat hy het is den welcken wy soecken, soo moeten wy ons in ruste houden als wy hem gevonden hebben.

Het verstant moet soo weynigh wercken als't moghelijck is: want behalven dat het weynig licht heeft, soo langh als de ziele besloten is in dit sterffelijck lichaem, soo en moet'et niet dienen als om de weghen te bereyden tot den wille en om de poorte tot de liefde, om soo te seggen, open

open te doen. Ende is het ſaecken dat Godt door ſijne bermhertigheyt, ſonder de hulpe van't verſtant oft van de verbeeldelijcke kracht, de ziele wilt vervullen met eenen ſoeten vrede, oft met verwonderinge over de waerheden de welcke het geloove ons ontdeckt, oft met eene groote droefheyt over onſe ſonden ende over het Lyden van onſen Salighmaecker, oft met een leetweſen dat wy hem ſoo laet hebben beginnen te beminnen, oft met eene begeirte van geheel aen hem te zyn, oft met eene overvoeringe van liefde, die ons hem teerlijck doet omhelſen, ofte wel met eenige andere beweginge, die ons met Godt vereenight; ſoo moetmen daer in ſtille blijven, ſonder ons met eenigh ander gepeys te bekommeren, hoe heylig dat'et oock ſchynt te zyn; niet dat de andere gepeyſen quaet zyn, maer om dieſwille dat de ziele de vrucht, ende het eynde van alle goede gepeyſen vindt in deſen inwendigen vrede.

Den geeſt des menſche is al te ſeer bepaelt in dit leven, om op vele ſaeken op den ſelven tydt te peyſen. Het gaet al verkeert, dat men wilt gaen ſaeyen als het tydt is om te maeyen: ende het is eene bekoringe ſy ſelven met vele heylige gepeyſen te willen bekommeren, als men de vruchten daer van moet gaen vergaederen. Het is dan redelijck dat de ziele van de vrucht van haeren aerbeydt die voor by is, gaet genieten ende ruſten; gelijck een ſchaep doet dat verſaet is, het welck ſonder nieuw voedtſel te gaen ſoecken, het welck ſijne mage miſſchien niet wel en ſoude konnen verteiren, herknauwt ſoetelijck dat voedtſel, het welck nu alreedts ge-eten is. Den dagh ſal komen dat ſy ontlaſt zynde van't gewicht van dat aertſch lichaem, haer ſelven gelyckelijck vervult ſal vinden, met de kenniſſe ende met de liefde,
ſonder

sonder dat het een aen d'ander eenigh beletsel sal by-brengen.

III. Als den tydt, den welken gy in't gebedt besteet hebt ge-eyndight is, treckt u daer uyt met een vreedtsamigh en minnelijck gemoedt, gelijck den genen, die Godt in sijn herte draegt: ende vervolgens begeeft u om die saken te doen, de welcke uwen staet vereyschen, maer met eenen in-gekeerden geest, ende tracht alsoo de vierigheyt, het licht ende de ruste van 't gebedt te bewaren. Ende is het saken dat gy uwen tydt in't gebedt over-gebrocht hebt met dorrigheyt, met verdriet ende met andere pynelijckheden, en wilt u daerom niet bedroeven; maer u gebedt ge-eyndight zynde, looft den Heere, die altydt rechtveirdigh is in sijn oordeel, erkent uwe eyge onweirdigheyt, offert hem op uwe pynelijckheden, ende belydt voor hem met een ootmoedigh herte, dat gy dese oeffeninge niet ondernomen en hebt, om van hem eenigen troost te ontfangen, maer om sijnen heyligen wille te volbrengen, aen den welcken gy u selven geheel en gansch moet overleveren. Ondersoeckt ten lesten, oft dat gy de oorsake van uwe verstroeythe-den kont vinden, ende is't dat het door uwe schult geschiet is oft door uwe onachtsaemheyt, eer dat gy u tot het gebedt begeeft oft daer in zyt, beschuldight u daer van met droefheyt, ende stelt u selven eene boete, lesende eenige ghebeden in den geest van voldoeninge, ende door desen middel sal het ghebeuren, dat gy, komende uyt het gebedt geheel beschaemt ende verootmoedight, daer uyt gheene mindere vrucht en sult trecken, dan oft gy daer met alle vertroostingen voor-komen hadde gheweest. Godt, die meerdere sorge draeght, als wy selve voor onsen geestelijcken voortganck, weet

veel

veel beter als wy, wat ons nootsakelijck is; oversulckx als wy ons tot het gebedt gaen begeven, moeten wy ons geheel en gansch in sijne handen gelaten, ende daer wesen met eene oprechte begeirte van hem te dienen, niet naer onsen smaeck, maer volgens sijn wel-behagen, hem gelijckelijck bedanckende, 't zy dat hy ons verootmoedight, 't zy dat hy ons trooft, aengesien dat soo wel het een als het ander, gelijckelijck komt van eenen Vader, vol teerigheyt ende goetheyt voor ons.

IV. Maer op dat gy uwen geest meer soudt ingekeert hebben, ende vervolgens beter soudt gestelt zyn om met Godt te handelen, soo is't seer noodigh, dat gy hem 's morgens uw eerste gepeys op-draeght, heffende uw herte tot hem soo haest als gy ontwaeckt, ende gheduerende den dagh tracht het selve noch dickwils te doen met eenige minnelijcke versuchtingen tot hem: en als gy slapen gaet, werpt u voor sijne voeten, u selven aen hem bevelende dien nacht, ende tracht alsoo met een goet ghepeys in slaep te vallen: want het is seer moeyelijck, dat den genen, die sijnen geest laet verstroeyt worden in d'uytwendighe wercken, komende in de bidt plaetse, sijnen geest sal in-gekeert vinden. Gelijck de suyverheyt des herten oock eene noodighe ghestelteniſſe is, om de goddelijcke mede-deelingen te ontfangen, ende dat een nauwkeurigh ondersoeck van onse gebreken veel daer toe kan doen, soo sal ick hier de maniere voorstellen, hoe dat men dit ondersoeck elcken dagh doen moet.
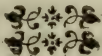
VIER.

VIERDE CAPITTEL.

Van't Ondersoeck.

I. DAer zyn in het geestelijck leven, eenighe sekere ende ghewichtige gront-regels, de welcke den genen die hier in eenigen voort-ganck soeckt te doen, moet onderhouden in sijn beleydt. Eenige zyn ghemeyne, die alle persoonen aengaen, ende moeten op alle tyden ende op alle plaetsen geoeffent worden. Andere zyn besonder, die aen sommighe omstandigheden hangen. Siet hier de gemeyne grondt-regels.

1. Men moet geduerigh op sijne hoede zyn, dat men sigh vrywillighlijck niet en bekommert met eenig voorworpsel, noch met eenige begeirte, noch met eenige gepeysen waer door dat men Godt kan mishaegen.

2. Men moet sijne tegenwoordigheyt dickwils indachtigh zyn, om hem te aenbidden ende te gebenedyden met eene diepe eerbiedinge.

3. Men moet wel toe-sien, dat men geene gebreken, soo inwendige als uytwendige en bedryft, sonder daer over op staende voet een leetwesen te verwecken, ende vergiffenisse te vragen.

4. Men magh in sy selven noyt iet besluyten ten zy, naer dat men Godt te raden heeft gheweest, op dat men niet en komt te doen, het welck niet gelijckformigh en is aen sijnen wille.

5. Men moet wel letten op de verstervinge der sinnen, ende besonderlijck op die van de tonge, op dat men niet en komt te spreken buyten reden.

6. Men moet aen sijnen naesten, wie dat'et oock soude moghen wesen, alle goet doen dat men kan, ende ons herte soodanighlijck verbreyden

den t' sijnder opsicht, dat de macht van hem altyd by te staen, eer ontbreke, als den wille.

7. Men magh noyt haet, noch bitterheyt hebben tegen iemant, hoe kleyn dat'et oock zy, ende hoe weynigh dat'et oock duert.

8. Men magh sijne conscientie niet beswaert laten met eenige sonden, namentlijck is't dat'et merckelijcke sonden zyn, sonder die te beweenen, ende sonder datelijck te loopen naer het H. Sacrament der Penitentie.

9. Men magh de oeffeninghe van godtvruchtigheyt noch de Goddelijcke inspraken niet veronachtsaemen, in teghendeel moet men de bewegingen die Godt ons geeft, getrouwelijck involgen.

10. Men moet sy selven mistrouwen van dingen, voor de welcke men eene groote genegentheyt ghevoelt, 't zy dat-se goet, oft quaet zyn, ende men moet de vreese Godts altydt voor oogen hebben.

11. Men magh aen sijnen eygen wille niet ghekleeft zyn, maer sigh voegen naer den wille van een ander, als het kan geschieden sonder sonde.

12. Men magh van sy selven geene achtinge hebben, ende niet doen, om die van de menschen tot hem te trecken: noch sy selven iet voorstellen als de glorie Godts: noch sy selven voorsetten aen een ander, hoe onvolmaeckt dat hy ons oock dunckt te wesen.

13. Men moet Godt in alle toevallen van ons leven gebenedyden, ende die met dancksegginge van sijne handt ontfangen.

II. Behalven dese algemeyne waerschouwingen, sijnder oock eenighe besondere, de welcke aengaen, 1. de plicht van elcken persoon volgens sijnen staet. 2. De beternisse van de gewoonlijcke

gebre-

gebreken. 3. De aendachtigheyt die men moet hebben in de gelegentheden, die onsen geestelijcken voort-ganck konnen beletten, oft helpen. 4. De schickinge van onse wercken en van onsen tydt. 5. De maniere, op de welcke men moet handelen, ende verkeeren met onsen naesten: want den genen, die Godt soeckt te behaegen, moet altydt voor oogen hebben, van toe-te-nemen in sijne liefde, van de sonden te vluchten, met profijt te doen van alles dat hem over-komt, met sijne voornemingen te vernieuwen, te veranderen, te vermeerderen, ende te verminderen, volgens de gesteltheyt des tydts. Want gelijcker seer wel bemerckt staet in den Boeck van de verachtinge des weirelts, soodanigh is onsen voortganck, hoedanigh dat onse voornemingen zyn. Het is dan seer nootsakelijck, dat men niet en veronachtsaemt in eene soo gewichtige saecke, maer dat men sy selven seer nauwkeurighlijck ondersoeckt op alle dingen.

III. Den genen dan die de suyverheyt des herten soeckt te becomen, naer dat hy het teeken des Heyligh Cruys gemaeckt heeft, ende gelesen heeft het Gebedt des Heeren, stelt sigh in de tegenwoordigheyt van Godt, gelijck eenen anderen *Verloren Sone*, die tot sijnen Vader wederom keert: oft gelijck den *Publicaen*, die sijne oogen niet en derft op-heffen naer den Hemel: oft gelijck de *H. Magdalena*, die hare sonden beweent voor de voeten van haeren Saligmaker ofte wel gelijck den *Melaetschen*, die van verre sijne ghenesinghe van hem versoeckte: oft gelijck den quaeden Dienaer, die voor de voeten van sijnen Meester liggende, ende niet hebbende waer mede aen hem te voldoen, sijnen toevlucht neemt tot sijne goetheyt ende verduldigheyt: oft ten lesten gelijck een ellendig

ellendig schepsel het welck overvallen zynde met het ghewicht van haere ellenden, de bermhertigheyt van haeren Schepper noodigh heeft. Hy moet vervolghens alle sijne sonden sich voor ooghen stellen, ende daer van met een leedwesen ende met ootmoedigheyt vergiffenisse vragen; hy moet oock sijn gebreken vergelijcken met sijne voorneminghen ende hy moet de lytsaemheyt van Godt gebenedyden, die hem soo langen tyt verdraeght, ende als dan moet hy sijn ondersoeck eyndighen met dit naervolghende, oft met een ander diergelijck Gebedt.

IV. *Siet hier, ô mynen Heere, ende mynen Godt! dit ellendig Schepsel. Siet hier den genen den welken ghy met sulck een goetheyt verdraeght, ende voor wie ghy soo groote dingen gedaen hebt: dien onnutten swacken ende ondanckbarighen dienaer, den welcken soo wederspannig is aen uw licht, soo ongetrouw in uwen dienst, die soo veel quaet ghedaen heeft ende soo weynigh goet. Wat sal van my geworden, ô Heere, is't dat ghy geen medelyden met my en hebt; Ghy sonder wie ick niet en ben, ick niet en wete, ick niet en kan als sondighen, ende ick betere my niet: niet als vallen, ende ick en staen niet op: niet als dolen, ende ick en ervinde my niet, u niet als verliesen, ende ick en soeck u niet: u niet als vergrammen ende ick en versoene my met u niet, is't dat ghy my met uw licht ende met uwe gratie niet by-en-staet. Ghy weet dat alles van u komt, den wille, de begeerte ende de uytwerckinge. Gy zyt den toevlucht der armen, ende den troost der ellendighen. Siet hier eenen armen, ende ellendighen sondaer die sich werpt tusschen de ermen van uwe bermhertigheyt. Aensiet my met de ooghen van uwe goetheyt; vergeet myne sonden; hebt medelyden met myne ellenden; besproeyt de*

dorheyt

dorheyt van myn herte met de saelighe wateren van uwe genaede. O goddelijck licht ! doet myne duysternisse verdwynen ! ô oneyndelijcke Moghentheydt, versterckt mijne swackheyt ! Ontfanght myne begeerte, ô Heere, helpt mynen wille, vergeet het gene ick tegen u misdaen hebbe, ende geeft my het gene ghy voor my verdient hebt. Hoedanigh dat ick ben, ick wille geheel aen u zyn; vervult het welck aen myne onweerdigheyt ontbreeckt door uwe gratie ! dat de selve goetheyt die my de begeerte, ende het vast opset in-gegeven heeft om u te dienen, u verbinde van in my uyt-te-wercken het gene gy van my begeert, op dat ick noyt en wercke, ten sy voor uwe glorie. Amen.

V. Naer dat hy sijn gebedt in sulcker voegen tot Godt gesproken heeft, soo moet hy den bystant van de Alderheylighste Maget versoecken, ende van gelijcken den bystant van sijnen Engel Bewaerder, ende van sijne Patroonen, ende dat hy alsoo eyndige met eene begeirte van aen Godt getrouw te zyn, ende van sijne voornemingen uyt te wercken. Maer als Godt door eene straele van sijn licht, de groote suyverheyt aen de ziele kennelijck maeckt die hy van haer versoeckt, soo geeft hy haer oock eene klaerdere kennisse van haere gebreken; hy praemt haer van die nauwkeuriger t'ondersoecken, ende de verborgenste genegentheden te soecken, niet alleenlijck de gebreckelijcke, maer oock de natuerelijcke. Godt gave, dat de sondaren hunne aldergrootste sonden met sulck eene droefheyt beweenden, ghelijck dese ziele als dan haere minste gebreken beweent ! Maer gemerckt sy woont in een landt des lichts, soo en is't voor haer niet het gene ick hier schryve, maer alleenlijck voor de gene, die beginnen.

VYF-

VYFDE CAPITTEL.

Eenige Bemerckingen , die eygentlijck dienen om in ons de liefde tot den Lydenden JESUS *te verwecken.*

ONder ontallijcke beweegh-redenen , die bequaem zyn om de liefde tot den Lydenden JESUS in onſe herten te ontſteken , ende om ons de verbinteniſſe te doen kennen , die wy hebben van hem naer te volgen , ſullen wy hier eenige voorſtellen , verwachtende tot dat het Godt ſal believen aen andere oock eenige in te geven , de welcke , volgens het ſeggen van den Propheet Iſaias , *met overvloedigheyt ſullen komen putten in de Fonteynen van den Salighmaecker.*

I. Hy heeft gewillighlijck gheleden , ende dat uyt eene pure liefde tot ons , ſonder dat hy daer toe verbonden was , noch door de ſtrengigheyt van de rechtveirdigheyt , noch door de reden van onſe verdienſten : want van den eenen kant , al-hoe-wel dat hy ſy ſelven verbonden hadde om te lyden , door ſijne belofte , ende door ſijne ghehoorſaemheyt , zynde ſoo het een , als het ander met ſijnen vryen wille gheſchiet , ſoo en is ſijne ſoo veel niet gheweeſt *een Sacrificie van Rechtveirdigheyt* , als wel een Sacrificie van liefde.

II. Hy heeft met vreught geleden : want al is't dat de H. Schrifture ſijne tormenten vergelijckt by de baren van eene beroerde zee , hy was nochtans door eene vierige begeirte gepraemt om die te lyden , ende in dit inſicht is't , dat den Propheet Jeremias van hem voorſeyt heeft : *Dat hy met laſteringe ſoude verſaet worden.* Het is eene ſeer bittere , ende ſeer ſware ſpyſe om te verteiren ; maer ſy was ſoo ſmaeckelijck aen JESUS ,

dat hy'er seer vele moeste hebben, om sijnen honger te versaeden. Desen honger, die de maete is geweest van sijn Lyden, moeste oock de maete zyn van onse liefde.

III. De begeirte, die hy hadde om te Lyden, de welcke veroorsaeckt wiert door de liefde, maeckte hem de hartste sake soet, ende aengenaem; oversulckx was't hem soet, soo vele jaren onderworpen te zyn aen sijne Ouders, te leven onder de menschen, welckers maniere van leven seer verscheyden was van de sijne; bekorent te zyn van den duyvel, ende sy selve te onderwerpen aen verscheyde andere seer vernederende, ende seer smertende pynen, van de welcke wy in't lanck, ende breet sullen spreken, ende in de welcke sijne liefde hem ongeloovelijcke wellusten heeft doen vinden.

IV. Hy werckte in sy selven een geduerigh miraeckel, op dat hy soude moghen lyden: want aenschouwende klaerlijck het goddelijck wesen, ende genietende vervolgens de saligheyt, weygerde aen sijn lichaem de vier glorieuse *Gaven*, te weten, de *Klaerheyt*, de *Snelheyt*, de *Subtylheyt* ende de *Onlydelijckheyt*, de welcke de ziele hem natuerelijck moeste mededeelen: ende dese liefde, de welcke hem soo dickwils miraeckelen heeft doen uytwercken, om van de Martelaren het gevoelen der pynen wegh te nemen, dede hem die doen, op dat hy selve bequaem soude worden om voor ons te lyden, ende te sterven.

V. Hy heeft ons een op-draght, ende eene gifte gedaen, van al het gene, dat hy verdient heeft door sijn Lyden: ende ghelijck hy alreets saligh was, en hadde hy geene verdiensten van noode, ten zy voor sijne uytwendige glorie, de welcke hy miraeckuleuselijck weder-hiele, ende van buy-

ten

ten niet en liet uytschynen, gelijck wy nu geseyt heb-hebben. Oversulckx heeft hy alle de rest voor ons verdient, te weten, de vergiffenisse ende de voldoeninge van de sonden, de gratie ende de glorie; maer met sulck eene overvloedigheyt, dat al-hoe-wel eene van sijne versuchtingen alleen, konde voor alle menschen de middelen, ende de besittinge van de eeuwighe saligheyt verdienen, door de oneyndelijcke weirde, die de weirdigheyt van sijnen persoon gaf aen het minste van sijne wercken; soo heeft hy evenwel de schroomelijckste tormenten willen lyden, om aen sijne liefde te voldoen; ende dit is't, het welck dese overvloedigheyt van verlossinge, ende desen onuytputtelijcken schat der gratie heeft veroorsaeckt, den welcken hy ons alle dagen noch uytreyckt, met de selve goetheyt, al oft hy die nu voor ons verdient hadde.

VI. Syne liefde en heeft geen beginsel gehadt, ende sy en sal geen eynde hebben: want al is't schoon, dat sy niet en heeft gebleken, ten zy in den tydt door de wercken die Godt buyten hem gedaen heeft, soo was't nochtans dat sy van alle eeuwen in sijn herte brande, ende gelijck hy eeuwigh ende oneyndelijck is, soo is hy oock onveranderlijck: want Christus bemint ons uyt alle sijne wesentheyt, ende met de selve liefde, die de dry Goddelijcke Persoonen te samen vereenight: want gelijcker in Godt maer een enckel wesen en is, soo en kander in hem niet zyn, als eene ende de selve liefde, oversulckx de selve liefde, met de welcke hy sy selven bemint, bemint hy oock syne schepselen, elcke naer de maete van sijne verdiensten, ende hy en heeft voor my niet minder ghedaen, als hy voor sy selven soude gedaen hebben, waer't dat hy in den noot

gheweest hadde, daer ick in ben.

VII. Dese liefde en is niet gedeelt, noch en kan gedeelt worden. Godt bemint my met de selve liefde, met de welcke hy alle menschen bemint; hy en heeft voor my alleen niet min geleden, als voor hun allen, ende hy is soo veel aen my, als aen alle d'andere te samen: soo dat ick magh seggen met den H. Bernardus: *Gy zyt geheel aen my ô minnelijcken Jesus!* ende geheel opgeoffert voor myne nootwendigheden. Ick mag hem noemen met den H. Apostel Thomas: *Mynen Heere ende mynen Godt*, al oft'er in de weirelt geene andere ziele te vinden en waere, als de myne, voor de welcke hy gestorven is geweest. Ende al-hoewel dat hy sigh mede-deelt aen de menschen, naer de maete van de ghestelteniſſe die hy in hun vindt, want hy en wilt geen gewelt doen aen hunne vryheyt; soo is't nochtans seker, dat hy door sijne eyge genegentheyt altydt bereyt is aen elck een in't besonder soo veel goets te doen, jae noch meer, als aen alle d'andere te samen, gelijck hy gedaen heeft aen sijne Alderheylighste Moeder: want gelijck den H. Chrysostomus bemerckt: *Het is altydt de schult van den genen die vraeght, als hy weynigh ontfanght.* Men magh niet twyffelen, oft de goetheyt Godts is oneyndelijck; oversulckx het weynigh dat hy geeft, dat en komt niet van de kleynheyt van sijne liefde, maer van de kleynheyt van onse gesteltenisse. Is't dat Godt weynigh goet doet aen sijn schepsel, dat en komt daer van niet om dieswille dat het weynigh bemint is, maer om dieswille, dat het weynigh bemint. Als hy was lydende, was ick tegenwoordigh aen sijne kennisse, die niet min oneyndelijck is als sijne liefde, ende hy offerde sijn lyden aen sijnen Hemelschen Vader, voor alle

alle onse nootwendigheden in't besonder, al oft hy voor my alleen geleden hadde.

VIII. Om meerder gelijck te zyn aen my, en heeft hy geen acht ghenomen op sy selven: hy heeft den geheelen glans, ende de geheele Majesteyt van sijnen persoon verborghen, om sy selven t'onderwerpen aen alle de verootmoedingen, die hy sonder sonde konde lyden. Hy is gehouden geweest voor eenen sondaer, hy is gehandelt geweest als een slave, ende hy en heeft sijn eygen leven niet geacht, al-hoe-wel dat'et d'alderkostelijckste was van de weirelt dat hy hadde, voor soo veel als het konde dienen tot myne saligheyt. Hy heeft toe-gelaten, dat sijne ziele, de welcke saligh was, ende onbequaem om te lyden, door het gewelt der pynen gejaeght is gheweest uyt een lichaem, het welck altyt aen haer volkomentlijck onderworpen is gheweest, ende met het welck sy natuerelijck wenschte vereenight te blyven. Hy heeft begeirt, dat sijne Godtheyt, die door haer selven niet en konde lyden, voor't minsten mede-gevrocht soude hebben in alle sijne pynen ende smerten, op eene besondere maniere: ende met een woordt sijne liefde en is niet voldaen geweest, ten zy dat sijn Lichaem, sijne Ziele ende sijne Godtheyt myn voedtsel souden geweest hebben: ende hy heeft van my soo veel werckx gemaeckt, geheel ellendigh gelijck ick ben, dat hy my ghegeven heeft dat hy konde lyden.

IX. Vele van sijne pynen zyn soo uyt'er maten groot geweest, dat hy die noyt en soude hebben konnen onderstaen sonder te sterven, waer't dat hy alleenelijck maer mensch en hadde gheweest. Soodanigh is gheweest sijnen Vasten van veertig daghen in de Woestyne: sijne droefheyt

in't Hofken van Oliveten, de welcke den H. Lucas noemt *Doodt-strydt*, het welck in der daet was eenen doodelijcken toeval; maer om dat'et alsoo geschickt was, dat hy van sy selven niet en soude gestorven hebben, soo is sijne menscheyt ondersteunt geweest door de kracht van sijne Godtheyt, op dat sy meer soude lyden, als de kranckheyt van de natuere soude konnen dragen. Hy heeft op de selve maniere oock gedaen, geduerende sijn lyden: want al-hoewel dat soo geweldige pynen, hem het leven natuerelijck kadden moeten benemen, soo was't *, dat hy het evenwel bewaerde door de macht van sijne Godtheyt, tot dat hy de maete van de pynen soude vervult hebben, de welcke hy voor ons voorgenomen hadde te lyden. Oversulckx bedeckte hy voor als dan den glans van sijne Godtheyt, op dat hy in het lyden niet en soude gespaert geweest hebben, ende hy verweckte de deught om aen de menschen de sterckte te geven om meer le lyden.

X. Ten lesten, het welck de grootheyt van sijne liefde oneyndelijck verheft, ghelijck den Apostel Paulus seght, is de onweirdigheyt van de gene, die hy bemint heeft. Het en is misschien niet boven den geest des mensche te begrypen, dat men sijn leven kan geven voor eenen rechtveirdigen mensch: want den genen, die door een onrechtveirdigh oordeel sterft voor eenen onnooselen, vermeerdert daer door sijne eygen verdiensten, ende sijne eygen glorie, verre van daer van iet te verliesen van d'een, oft van d'ander; maer te sterven voor een boosen, voor eenen misdadigen, voor eenen ondanckbarigen, die sonder op-houden sijnen eyghen weldoender vergramt, ende die sigh selve van de genaden die hy van hem onfanghen heeft, dient, om hem te onteeren,

ren, dit is't, het welck 't menschelijck begryp te boven gaet, ende het welck de liefde alleen van eenen Godt bequaem is te begrypen ende uyt te wercken: want als wy vyanden van Godt waren, heeft den Hemelschen Vader sijnen eenigen Sone voor ons ter doodt gelevert: den Sone heeft sy selven met vreught daer toe op-gedragen: ende den H. Geest, dat Goddelijck vier, heeft eene oneyndelijcke liefde in den Vader ende in den Sone ontsteken, door de welcke wy bemint zyn, niet tegenstaende onse onweirdigheyt ende onse onverdiensten: want Godt en geeft ons de liefde niet naer onse verdiensten, maer naer sijne goetheyt, ende hoe onweirdiger dat wy zyn, hoe sijne liefde grooter is ende suyverder, weirdigh sulck eenen Godt. Het is aen u, ô Christene ziele, te sien, wat dat gy Godt schuldigh zyt, voor alle dese genaden ende Jonsten.
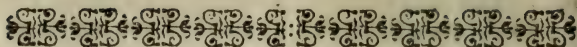
HET LYDEN
VAN
ONSEN SALIGMAKER
JESUS CHRISTUS,

Het welck hy onderſtaen heeft gedurende ſijn verborgen Leven.

HET EERSTE LYDEN.

1. Chriſtus komt door ſijn lyden de ſonden vergheven, en de bedorven natuer herſtellen. 2. Hy doet dit op de ſelve Order gelijck den menſch gevallen is, tegen alle de fauten van onſen val oeffent hy de contrarie deughden. 3. 't Beginſel van onſe verderffeniſſe door Adam is ongehoorſaemheyt, 't beginſel van onſe herſtellinge door Jeſus is gehoorſaemheyt en een vrywillige onderworpinge aen't lyden, al of het al glorie en vermaeck hadde geweeſt. 4. Jeſus van't begin ſijns levens voorſiet en omhelſt al ſijn lyden, en oock elck in't beſonder. 5. Oneyndige verdienſten van dat vrywilligh aenveerden des lydens. 6. 't Is aen ons een krachtigh Onderwys en beweegh-reden om ſijne gehoorſame onderworpentheyt naer te volghen. 7. De gratie van Chriſtus verlicht ons verſtant, en beweegt hier toe onſen wille.

De Voorſienigheyt, ende de aenveerdinge van alle het gene dat hem aenſtont te lyden.

I. ONſen Salighmaecker *Jeſus Chriſtus*, willende herſtellen de menſchelijcke Nature, de welcke door den val van onſen eerſten Vader *Adam* bedorven was, heeft ſigh gedient van ſoo krachtige, ende ſoo

ſoo eyghen middelen tot de geneſinghe van onſe wonden, dat men niet waerheyt mag ſeggen , dat hy ons op eene aldervolmaeckſte maniere verloſt heeft : want behalven dat wy ſondaeren geboren worden , ende als ſondaers leven , ende dat wy aen alle de pynen die wy door de ſonden verdient hebben , onderworpen zyn ; ſoo is't dat de ſonde in onſe nature noch eene ſoo groote verdorventheyt ende eene ſoo ſtercke genegentheyt tot het quaet veroorſaeckt heeft , dat *Jeſus Chriſtus* niet min nootſaeckelijck en was voor de erſtellinge der nature, als voor de uytwiſſchinghe van onſe ſonden : want wy hebben ſoo wel de herſtellinge als de Verloſſinge van noode. Ende hierom is dat den Sone Godts , hebbende de weirelt door ſijne oneyndelijcke bermhertigheydt willen verloſſen , ſigh niet te vreden en heeft willen houden met voor ons de help-middelen te verdienen voor ons quaet , door alle ſijne wercken die hy in dit ſterffelijck leven ghedaen heeft ; maer hy heeft ons oock een exempel , ende de maniere willen achterlaeten om alle de deugden te oeffenen, de welcke moeten dienen tot de beſtieringe van onſe zeden. Het welck den *H. Paulus* doet ſeggen , dat gelijck wy door de ſonden daer wy in geboren zyn , ende daer wy in leven , (a) *Het beeldt van den aerdtſchen Adam gedragen hebben* , *ſoo moeten wy oock het Beelt van den hemelſchen trachten te dragen* door een nieuw leven , boven al ſedert dat wy een ſelve lichaem met hem geworden zyn door de gratie van het Doopſel : ende den ſelven Apoſtel waerſchouwt ons noch , (b) *dat wy ons ſouden bekleeden met onſen Heere Jeſus Chriſtus* , ende leven *als verloſt geweeſt zynde met ſijn Bloedt* , ende onderricht door ſijne Exempelen.

(a) 1. *Cor.* 15. (b) *Rom.* 13.

II. *Jesus Christus* onsen Saligmaecker, ende onsen Meester te samen, heeft in de herstellinghe van den mensch de selve order onderhouden, die gevolgt is geweest in sijne verderffenisse; maer hy heeft de deughden die geheel strydig zyn tegen de sonden, die ons verloren hadden, geoeffent: want ten eersten heeft hy de alderheylighste Maget in de plaetse van *Eva* voor mede-helpster in synen aerbeyt verkoren, de welcke met een Engelsche suyverheyt naer ziele, ende naer lichaem begaeft zynde, volkomentlijck onderworpen is geweest aen Godt, ende sy is geweest een instrument van alle ons goet, gelijck *Eva* het is gheweest van alle ons quaet. Ten tweeden, *Adam* is geschaepen geweest met seer groote voordeelen van de nature, ende met eenen overvloedighen onderstant van gratie, waer mede hy sy selven lichtelijck konde bewaeren in dien geluckigen staet, ende des niet teghenstaende heeft hy by naer soo haest gesondigt, als hy geschaepen was. Den tweeden Adam om het misdaet van den eersten te erstellen, heeft gewilt dat sijn lichaem soude in sijn wesen gestelt geweest hebben, ende dat sijne ziele ende sijne Godtheyt daer mede op eenen oogenblick tyts souden vereenigt geweest hebben, den gewoonelijcken tydt niet konnende verwachten, op den welcken het menschelijck lichaem sijne volkomen gesteltenisse krygt, door de ongeduldigheyt om het werck van onse Verlossinghe te beginnen.

III. Gelijck de ongehoorsaemheyt de eerste sonde was geweest, soo is het eerste werck van *Jesus Christus* een werck van gehoorsaemheyt gheweest. Eenen ongeregelden wille, ende een vermaeck genomen in iet te smaecken tegen het verbodt van den Schepper, is den oorspronck gheweest

weeſt van ons verlies : het gevoelen van eene pyne geleden door onderwerpinge aen de ſchickinge van Godt, is het beginſel geweeſt van onſe herſtellinge ; inder voegen dat den Saligmaeker neder-daelende op de aerde, ſich vereenight heeft met onſe nature, ende van den eerſten ooghenblick ſynder Ontfangeniſſe, in den welcken hy waerachtelijck konde aenbeden gheweeſt hebben als Godt menſch, ſoo is't nochtans dat hy ſijnen eerſten aerbeyt, ende onſe eerſte remedie begonſt heeft. Hy en konde de minſte vertoevinghe niet lyden, noch oock dat'er in ſijn leven eenen oogenblick ſoude gheweeſt hebben, die met gratie voor de ſondaren niet en ſoude vervult geweeſt hebben. Den hemelſchen Vader vertoogde hem van den eerſten oogenblick af van ſijn leven den aerbeydt, de pynen, de oneeren, de droefheden, de verlaetentheden, de tormenten, de doodt, ende ten leſten alle de pynen, met alle haere omſtandigheden, ghetal en de maete die hy ſoude komen te lyden, ende dat op eene ſoo levende, ende ſoo beſcheedelijcke maniere, al of dat hy die inder daet geleden hadde. Van den anderen kant onſen Heere, die vol van licht, ende van gratie was, aen wie niet en konde verborgen zijn, ende die alle dinghen ſagh al oft-ſe tegenwoordigh hadden geweeſt, onderwierp ſy ſelven met vreugt, ende ſonder uyt-neminge, aen het ghebodt van ſijnen Vader, ende hy aenveerde al het gene hem geboden wiert te lyden van den eerſten oogenblick ſijnder Ontfangeniſſe, tot ſijne doodt toe, met eenen ſoo veerdigen wille, al oft men hem niet anders voor geſtelt en hadde, als glorie ende vermaeckelijckheden.

IV. Maer gelijck hy door alle de wercken van ſijn leven den wille van ſijnen hemelſchen Vader

in alles heeft uyt-ghewerckt, hoe hardt dat'et aen de natuere oock was; wy moeten oock gelooven, dat hy sigh niet te vreden en hiele met in't ghemeyn t'aenveirden, al het gene dat hy moeste lyden, maer oock in't besonder: want van doen af begaf hy sijn Hooft onder de doornen, sijne Oogen aen de traenen, sijne Wangen aen de kinneback-slagen, sijn Aensicht aen de eerschendingen, sijnen Mondt aen edick ende gal, ende hy offerde sijn Lichaem, sijn leven, sijn eere ende al het gene dat in hem bequaem was om te lyden voor de glorie van sijnen Vader, ende voor de Salighevt der menschen, het welck eene seer gevoelijcke pyne gheweest is voor sijne heylighe Menscheyt, die als dan soo teer was: want gelijck onsen Salighmaecker die noyt en heeft ghespaert, oock in de minste dingen, die hem eenige pynen konden veroorsaecken; soo moet men voor seker houden, dat dese vertooginge hem seer pynelijck moet geweest hebben, door dien dat sijne oneyndelijcke kennisse voldede aen het gene dat hem ontbrack van wegen de ondervindentheyt: en al-hoe-wel dat dit gevoelen veel meer heeft uytgeschenen in sijn gebedt, het welck hy dede in het Hofken van Oliveten, soo kan men even-wel seggen dat'et niet grooter en is geweest, als het was in den eersten oogenblick van sijne Ontfangenisse, daer wy van spreken.

V. Dese vrywillighe gehoorsaemheyt van *Jesus*, is vergeselschapt geweest met eene diepe ootmoedigheyt, met eene brandende liefde, met eene uyterlijcke pyne, ende met eene oneyndelijcke verdienste. Sy is soo aengenaem geweest aen Godt, dat sy ghenoeghsaem was voor de verlossinghe van alle de menschen, ende dat den Hemelschen Vader van doen af de sententie ende het ghebodt,

het

het welck hy aen sijnen Sone gegeven hadde konde her-roepen, ende hem verheffen tot in den Hemel ende hem doen sitten aen sijne rechte handt: want de verdiensten van dit werck alleen, waren bequaem om alle de sonden van de weirelt uyt te wisschen, om alle de macht der helle te ketenen, de weirelt te vervullen met den schat der gratie, ende om de poorten des Paradys te openen voor alle de menschen: want ghelijck *Jesus Christus* eenen Goddelijcken Persoon was, ende van eene oneyndelijcke weirdigheyt, ende dat den prys van de wercken altyt de verdiensten van den persoon volgen; soo was'et dat het minste van sijne wercken meer als genoegsaem was om hondert duysent werelts te verlossen. Dit is't dat *Isaias* van hem voorseyt hadde met dese woorden: *Siet hier den naem die men hem moet geven: haest u de rooven af te trecken, en den buyt wegh te nemen: want eer het kint den naem van sijnen Vader, ende van sijne Moeder sal konnen noemen, sal de sterckheyt van Damascus te niet gedaen worden*; *Is.* 8. 3. Te weten, de macht van den Duyvel, ende van de sonde, daer de geheele werelt de slave van was. Den Propheet voorsagh dat den *Messias* onse Verlossinge niet een oogenblick en soude uytstellen, ende dat hy de voornemingen van sijnen Vader met sulcken iever ende vlytigheyt soude volbrengen, dat hy van den eersten oogenblick sijns levens voor ons alle de jonsten van sijne Goddelijcke bermhertigheyt, door sijne gehoorsaemheyt overvloedelijck soude verdienen, niet alleenelijck eer hy konde spreken; maer oock eer hy geboren was. Soodanigh was de liefde die onsen Heere *Jesus Christus* op d'aerde getrocken heeft: een alleen van sijne wercken was genoegsaem tot onse saligheyt; maer het en was niet ghenoegh-

saem

ſaem aen ſijne liefde. Siet hoedanigh dat den Verloſſer, den Heere ende den vriendt is, den welcken wy hebben.

VI. Wat ſaliger onderrichtinge konnen wy dan wenſchen voor de herſtellinge van onſe maniere van leven, als die, de welcke deſen goddelijcken Meeſter ons gegeven heeft van 't beginſel af van ſijn leven? Het gebreck van de gehoorſaemheyt, ſeght de H. Schriftuere, is geweeſt het beginſel van ons ongeluck, ende deſe deught, hebbende in *Jeſus* als het fondament geweeſt van alle de gratien die hy voor ons verdient heeft, heeft hy ons daer door willen te verſtaen geven, dat wy geheel den bauw van de Chriſtelijcke volmaecktheyt moeſten veſtigen op de gehoorſaemheyt, gelijck hy ghedaen heeft: ende gelijck hy niet eenen oogenblick tydts van ſijn leven en heeft over-gebrocht, ſonder te gehoorſamen aen ſijnen Vader, ſoo moeten wy oock alle dien tijdt als verloren houden, den welcken wy niet toe-en-eygenen aen de ghehoorſaemheyt. Siet nu eens, hoe veel tydts dat wy komen te verlieſen door het ſlapen, door het eten, door de ledigheyt, ende dat noch meer te beklagen is, door miſdadighe wercken, die ons van Godt ſcheyden: met wat eene flouwigheyt ende ſlappigheyt wy hem ſoecken, hoe lichtelijck dat wy ſijnen dienſt laeten, met wat onachtſaemheyt dat wy arbeyden om onſe ſaligheyt te bekomen, die hem ſoo veel gekoſt heeft. Waer 't dat wy de lauwigheyt daer wy in leven, ende de redenen die ons beletten van *Jeſus Chriſtus* te beminnen uyt ganſch ons herte, vergeleken met den drift den welcken hy hadde om voor ons te lijden, ende met de ſtraffigheyt daer hy ſy ſelven mede gehandelt heeft tot voldoeninghe van onſe ſonden, wy ſouden ons

voor

voor hem vinden ſoo wel met ſchaemte overgoten, als met herkenteniſſe innighlijck geraeckt.

VII. Men heeft ſoo veel geſchreven op de gehoorſaemheyt ende op de onderwerpinge aen den wille van Godt, dat ick my hier te vreden ſal houden met te ſeggen dat *Chriſtus*, ons leerende de maniere van bidden, ons van gelijcken de maniere van te ghehoorſamen gheleert heeft met deſe woorden: *Dat uwen wille geſchiede op d'aerde gelijck in den Hemel. Matt.* 6. 10. Want de gelukſalige en begeiren, noch en doen niet alleenelijck in den Hemel, als het gene dat Godt wilt; maer ſy en konnen ſelve oock niet peyſen, het welck ſtrydigh is aen het gene dat Godt ſchickt. Overſulckx en moeten wy ons niet te vreden houden met onſen wille altydt gelijckformigh te houden aen den wille van Godt; maer wy moeten oock de volmaeckte gehoorſaemheyt trachten te bekomen, ende ons verſtant aen hem onderwerpen. Daer zyn in de weireldt ſoo vele gront-regels vaſt geſtelt, toe-geſtemt, jae ſelve toe-ge-eygent, om ſoo te ſeggen, door ſchoone voorwendingen van eere, van nootſaekelijckheyt, van plicht de welcke nochtans ſoo ſtrydigh zyn aen de Weth des Heere; ende de ongeregeltheyt van ons herte doet ons dagelijckx ſoo vele reden vinden, om ons ſelven te ontſlaen van de gehoorſaemheyt, onder den ſchyn van de glorie, ende van den dienſt Godts, dat men daer in ſeer lichtelijck kan bedrogen worden, is't dat men ten uytterſten op ſijne hoede niet en is. Laet ons dan Godt met David bidden *dat hy onſe oogen af-keere, op dat ſy de ydelheyt niet en ſouden ſien*, *Pſ.* 10. ende dat ſy die voor de waerheyt niet en ſouden aen-nemen; dat hy ons verlichte met ſijne lichten, om daer door ſijnen wille te mogen kennen; dat de ſuyverheyt

van

van sijne leeringhe , ende de volmaecktheyt van sijne exempelen , zy het eenigste voorworp van onse gepeyssen , ende van onse achtinge : want den genen , die sijne oogen sal vestigen op onsen Heere , ende Meester *Jesus Christus* , die den spiegel is sonder vlecke , en het volmaeckt beeldt van de goddelijcke goetheyt , met eene oprechte begeirte van hem te volgen , ende met sijn verstant aen hem te onderwerpen , sal sy selven haest vry vinden van oneyndelijcke dolingen.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS *op het voorsien en aenveerden van al het aenstaende lyden.*

1. Syne pramende liefde en begeerte tot het lyden. 2. Preuve van de grootsheyt van sijn lijden , en dat om ons herten tot hem te trecken. 3. Verschil van sijne en onse gestelteniss tot onse schaemte. 4. Onse ongetrauwigheyt en ondanckbaerheyt. 5. Leetwesen over de selve , offerande sijn selfs ; aenbiddinge , danckbaerheyt &c. 6. Groote liefde van Christus tot ons en pramende beweegh-redenen tot weder-liefde. 7. Begeerte tot weder-liefde en aenroepinghe van de H. Maget Maria en't heel Hemels Hof om die te bekomen.

I. O Sone van den levenden Godt ! ô mijnen Salighmaecker , ende mijnen Verlosser ! ô Verlichtinge in mijne ellenden , ende eenige remedie tot mijne quaelen ! gy komt in de weirelt om onse verlore zielen salig te maken , op dat wy souden sien , hoe grootelijckx dat gy de sondaren Bemint , ende wat groote begeirte dat gy hebt van voor hun te voldoen. Gy zijt bevangen met eenen soo vierigen dorst om te lyden , dat gy niet eenen oogenblick alleen en hebt willen leven sonder te lyden : jae ick derve seggen , ô mijnen Godt ! waer 't dat'et mogelijck ofte betaemelijck hadde

hadde geweest, gy soudt op het Cruys gheboren hebben geweest, ende dat gy daer aen ghehecht soude gebleven hebben, van den eersten oogenblick af van uwe Geboorte, tot de leste versuchtinge van uw leven, soo onbegrypelijck is de grootte der liefde die gy tot ons draeght. Maer al is 't schoon, dat gy altydt op het Cruys, daer gy aen gestorven zyt, niet en hebt geweest, gy en hebt even-wel noyt geleeft sonder lijden; gy en hebt uwe heylige Menscheyt, die soo teer was ende in haer wesen maer ghestelt, niet ghespaert. Hoe suyver is uwe liefde, hoe sterck ende goddelijck! Gelijck gy uw Lichaem noyt te kleyn en hebt geoordeelt, om te zyn sonder uwe heylige Ziele, die daer aen het leven moeste geven, ende sonder de Godtheyt, die daer mede moeste vereenight zyn, soo hebt gy'et altydt groot ghenoegh gevonden om te lyden, in soo verre, dat gy het van den eersten oogenblick af, alle de pynen te samen hebt doen gevoelen, de welcke gy geduerende uw leven, in verscheyde tyden moeste lyden. Van dien tydt af thoonde gy'et de traenen, de pynen, den honger, de ongemacken, de aermoede, de vermoeytheden, de lasteringen, de versmaetheden die het moeste lyden, de banden waer mede dat het soude gebonden zyn, de slaegen met de welcke dat het soude verscheurt worden, de doornen waer mede dat het soude ghekroont worden, het Cruys waer aen dat het soude gehecht zyn, de galle ende edick, waer mede dat het soude gelaeft worden, de uytterste verlatentheyt, waer toe dat het soude gebrocht worden, ende ten lesten de vreede Doodt, die sijn Sacrificie soude volbrengen.

II. Is het saecken dat het overpeysen alleen van de tormenten, die voor uwe heylige Menscheyt

bereyt gemaeckt wierden als gy nu dry-en-dertigh jaeren oudt waert, in u eene ſoo over-groote droefheyt veroorſaeckt heeft, dat gy gevallen zyt in den Doodtſtryt, ende Water en Bloedt geſweet hebt; hoe groot moet de pyne geweeſt hebben als aen u, komende in deſe weirelt op eene ſoo klaere, ſoo levende ende ſoo ſekere maniere vertooght wierdt, al het gene uwe H. Menſcheyt, geduerende den loop haers levens moeſte lyden! Ick geloove, ô mynen Godt, dat deſe pyne, eene van de grootſte geweeſt is, die gy oyt gheleden hebt, gemerckt dat gy van als dan Menſch waert om die te gevoelen, ſoo groot als ſy in haer ſelven was, ende oock Godt, om die te voorſien met alle haere omſtandigheden. Gy hebt op den ſelven tydt alles voorſien, alles aenveirdt, alles gevoelt, door dien dat uwe liefde u niet toe en liet, dat gy u ſelven in het minſten deel van uw Lyden ſoudt geſpaert hebben. O Goddelijcke liefde altydt werckende! hoe vele liſten en hebt gy niet gebruyckt, hoe vele middelen en hebt gy niet uyt-gevonden om onſe herten te winnen! Daer en is noch plaetſe, noch tydt, noch jaeren, die u niet bequaem en hebben gedocht, om uwe voornemingen uyt te wercken: ende ſoo langh als den tydt noch niet aengekomen en was, om uytwendighlijck te lyden, hebt gy voor u ſelven inwendige Cruycen beſorght, op dat gy de ſchatten der gratie over ons ſonder op-houden ſoudt uyt-ſtorten, het vier, door het welck gy verteirt waert, ſoudt onderhouden, ende de wermte daer van ſoudt doen gevoelen aen de gene die gy beminde ende die gy tot u wilde trecken.

III. Ellendigen menſch die ick ben! als ick deſe ongeduldigheyt overpeyſe, die gy gehadt hebt om te lyden voor mijne ſaligheyt in uwe ſoo teere

jaeren

jaeren , ende in een lichaem , het welck by naer het wesen van eenen mensch noch niet en hadde , wat kan ick seggen , ende hoe derve ick voor u verschynen ? Want , eylaes ! op wat maniere , dat ick mijn geheel leven insien , soo en sien ick niet als sonden , ende my dunckt , dat'er in my niet een deel en is of het is besmet , gelijck'er in u niet een deel te vinden en is , oft het is doorsteken geweest met het sweirt van pynen , ende droefheden. Liggende noch in het Lichaem van myne Moeder , al-hoe-wel dat ick noch onbequaem was om iet te doen , was ick gelijck aen den ouden Adam door de Erf-sonde , daer mijne ziele mede besmet was : geboren zijnde ende noch niet konnende sondigen , door dien dat ick het gebruyck van mijne reden noch niet en hadde , ghevoelde ick in my stercke genegentheden tot gramschap , tot leugenen , tot hooveirdigheyt , tot gulsigheyt , tot ongehoorsaemheyt , ende tot vele andere ongeregeltheden , waer uyt van doen af genoeghsaem bleke , hoedanigh dat de bedorventheyt was van mijn herte. Gekomen zijnde tot de jaeren van verstandigheyt , in de welcke ick bequaem was van u te kennen , ô mijnen Godt , in de plaetse van vruchten voorts te brengen , de welcke gy van my waert verwachtende , in wat onbetamelijckheden en ben ick , eylaes ! niet gevallen ? O ! oneyndelijke bermhertigheyt , die my verdragen hebt tot deser ure toe , en wilt my niet beschaemen : vergeeft my doch den drift , met den welcken ick de bedorventheyt van myne natuere hebbe ingevolght. Wat ydelheden , wat logentaele , wat vermetentheyt , wat quaede gepeysen , wat plichtige begeirten , wat beschaemelijcke wercken en heb' ick niet bedreven ! ick leefde in eene geheele vergetentheyt van uwe weldaden ,

daden, ick was ongevoelijck in uwe goetheden, wederspannig aen uw licht, doof aen uwe inspraecken, ongehoorsaem aen uwe Weth, minnaer van de weirelt, onsmaeckelijck in hemelsche saecken, gekleeft aen my selven, vervremt van u, vervult met eyge liefde, ende ydel van uwe liefde. Den tydt viel my te kort, om te voldoen aen mijne vermakelijckheden, de weirelt was te kleyn om te voldoen aen mijne begeirlijckheyt; Maer hy dochte my groot te zijn, als men sprack van hem te beminnen, ende van u te laten, ende hem te volgen. Ick was altydt oudt genoegh om te vergrammen, ende al te swack om u te dienen. Ick bedreve door myne begeirte, ende door mijnen wille het quaet, het welck mijne jaeren ende mijne krachten my in der daet niet toe en lieten van sulckx te bedryven: ick was dan altydt kloeck en sterck genoegh om sonden te doen, ende altydt slap, ende lauw om my tot uwen dienst te begeven.

IV. Ghy ô mynen Godt! Als eenen waerachtigen vriendt van mijne ziele, hebbende medelyden met haer, en hebt selve de dagen niet willen af-wachten die de nature besteedt om de lichaemen te brenghen in hun volmaeckt wesen: want uw lichaem is op eenen oogenblick tijdts in sijn volkomen wesen gestelt geweest, vervult met de Goddelijcke Majesteyt, door de begeerte die gy hadt, op dat gy niet eenen oogenblick en soudt laten verloren gaen, ende den tijdt soudt geven aen het werck van de liefde ende van de gratie, den welcken de nature vraeghde voor haer selven. Ende ick, ô oneyndelijcke goetheyt! Alhoe-wel dat ick het ghebruyck van mijne reden niet en hebbe gehadt, ten zy naer eenighe jaren van mijne geboorte, soo en hebbe ick u alsdan

oock

oock niet gekent; ende al-hoe-wel dat ick my in't vervolgh van myn leven voor-komen hebbe gesien van uwe weldaden, soo en hebbe ick u evenwel niet gesocht, ick en hebbe u niet gedient, en ick en hebbe my niet veel in pyne gestelt met u te beminnen; Maer ick hebbe my te vreden ghehouden met een flouw geloove, oft om beter te seggen met een doodt geloove. Ick was tegenwoordig aen uw gepeys als gy begonst te lyden: gy kende my als gy soo groote pynen aenveerde, ende de voorsienigheyt van myne ellende verweckte in u eene onverduldigheyt om daer in te middelen. Hebt dan medelyden met my, ô Heere; ende bekeert my tot u, op dat ick nu ten minsten u beginne te beminnen, ende u te gehoorsaemen; maeckt doch dat ick de ongeregeltheyt van mijn voorgaende leven bitterlijck beweene, ende verandert my in sulcker voeghen in u, dat ick voortaen naer niet anders meer en trachte als naer u.

V. O geluckigen, die u noyt vergramt en hadde, ende alle den tydt van sijn leven besteedt hadde in u te beminnen ende te dienen! Is het saken dat ick van dien oogenblick af, als ick my uyt gantsch myn herte tot u bekeere, my selven soo geraeckt, verandert, ende geheel anders gevoele als ick te voren was, wat soud'et dan wesen, waer't dat ick noyt van u gescheyden en hadde geweest? Ick soude tegenwoordigh eenen getrouwen dienaer wesen, geheel vervult met uwe liefde, ende geheel overvormt in uwen geest. O oneyndelijcke verduldigheyt die my soo langhen tydt verwacht hebt! O oneyndelijcke Goetheyt, die my tot nu toe verdragen hebt; ô oneyndelijcke liefde, die my tot u roept! Besit my, ende overvormt my geheel in u! Van dese ure af tot het uytterste van

mijn leven, gelate ick my geheel aen u, om het selve gheheel en gantsch met u over te brengen: want het is my uyt'er herten leedt, dat ick u, ô mynen Godt vergramt hebbe. Siet my hier voor uwe voeten liggen, voldoet uwe rechtveirdigheyt, ende vraeght van my alle voldoeninghe die u belieft. Ick bidde maer alleenlijck dat de selve liefde die u soo krachtelijck gepraemt heeft om voor my te lyden eenen overvloet van tranen van mijn herte doet vloeyen, op dat ick myn ongeluck van u soo mishaeght te hebben, gedurende myn leven sonder ophouden magh beweenen. Het is de sake van uwe liefde, ick stelle de myne in hare handen, handelt met haer over alle mijne nootwendigheden, ende ick en vrage van u niet anders, als het gene sy voor my van u sal vragen.

VI. En was het niet redelijck dat gy de eerste uren van uwe komste in dese weirelt sout overgebrocht hebben met de alderheylighste Maget, de welcke gy met gratie, met liefde, ende met suyverheyt vervult vondt, ende de welke u soo aengenaem was, dat gy haeren Sone wilde worden? Gy hebt gewenscht dat ick daer oock deel soude gehadt hebben, ende gy hebt van doen af besigh geweest met de middelen te stellen voor myne misdaden, ô Goddelijcken Herder, die gekomen zyt, niet om de rechtveirdige te soecken, gemerckt dat'er geene en waren, maer de sondaren. Hoe hebt gy dit arm verloren schaepken bemint! Hier-en-tusschen en heeft de ziele van de alderheylighste Maget niet van haer recht verloren, ter oorsake van alle de weldaden die ghy ons gedaen hebt, want gy waert ryck ghenoegh voor haer, ende voor ons. Ende gelijck uwe liefde goddelijck is, sy en is niet bepaelt noch verdeelt, ende gy geeft u selven op den selven tijdt geheel

geheel aen alle menſchen , ende geheel aen elck in't beſonder. Ick en was niet min tegenwoordigh aen uwe kenniſſe ende aen uwe liefde , als de alder-ſaligſte Maget , al-hoe-wel dat ſy met ons ſeer innighlijck vereenight was , door den bandt van eene volmaeckte liefde. Volgens het gene dat ick ſien , dat ick geloove , ende dat ick u ſchuldigh ben , ô mijnen Goddelijcken Salighmaker , kander in my iet overblijven , het welck niet en brandt door het vier van uwe liefde ? O lauwigheyt , ô ſtrafheyt van mijn herte ! Doet-ſe toch te niet , ô mijnen Heere , ende ontſteeckt my geheel en gantſch met dit Hemelſch vier , aengeſien dat alle mijn geluck daer in beſtaet , dat ick daer door geheel tot niet gebrocht worde. Sedert dat gy voor myne ſaligheyt , alle de pynen wel hebt willen aenveerden , die uwen Vader u voorgeſtelt heeft op den ſelven oogenblick van uwe Menſchwoordinge , ſoo hebt gy door deſe liefde , door deſe gehoorſaemheyt , door deſe volkomen gelatentheyt , door de overgroote pynen daer uwe heylige Menſcheyt mede over-vallen is geweeſt , voor my vergiffeniſſe gekregen van myne ſonden , de verdwyninge van myne duyſterniſſen , de quytſcheldinge van de eeuwige pynen , ende de veranderinge van de tydelijcke in verdienſten van gratie ende van glorie. Gy hebt het Geloove , de Hope , de Liefde ende alle andere deughden voor my verdient , daer-en-boven de victorie over myne vyanden , ende eene volkome verloſſinghe van alle ons quaet ; gy hebt my datelijck vervult met goederen , ende komende in de weirelt , hebt gy het werck om het welck gy gekomen zyt , ſoodanighlijck volbrocht , dat waer het ſaken gy niet voorder en had gekomen , ick ſoude meer als genoeghſaem verloſt geweeſt hebben. Waerom en

was't dan niet genoeghsaem aen uwe liefde, ô mynen Godt, het welck genoeghsaem was voor myne saligheyt? ô Godt der liefde! Den genen die u niet en bemint, dien en kent u niet, ende hy en heeft'et noyt overpeyst het gene gy voor hem gedaen hebt.

VII. Men wort niet vermoeyt in het gene dat behaeght, in tegendeel men wenscht'et te besittten, ende men soeckt dat'et blyft duren; niet tegenstaende de overvloedige mede-deelinge van uwe goederen, ende van u selven, zijnde voor u eene aengename sake, en hebt gy even-wel niet willen weder-keeren naer den Hemel, noch u te vreden houden met dit eerste lyden, het welck niet anders gedaen en heeft, als uwen honger te verwecken die u soo praemde: gy wilde dien versaeden, om soo te seggen door den arbeydt van dry-en-dertigh jaeren, ende door de doodt des Cruyce. O liefde! ô ongemete liefde! ô oneyndelijcke liefde! dat alle tongen stom, ende alle verstanden stil blyven in eene diepe verwonderinge: stort u uyt in mijne ziele, ô Heylige liefde! smilt het ys haers herten, versacht hare hardigheyt op dat gy daer in geenen wederstandt meer en soudt vinden, aen uwe goddelijcke indruckingen: ontsteeckt, verbreydt, versterckt myn herte, ende maeckt dat ick u beminne sonder maete: want ick en kan anders niet antwoorden op de maniere, op de welcke gy my bemint. Wat sal ick seggen, ô goddelijcke Liefde! ick eygene u toe myn leven, mijne ziele, mijne krachten, en al het gene dat ick ben: schickt van my, en van al het gene my aengaet naer uwen wille, ende en gedooght niet, dat den mijnen oyt van den uwen sigh af-scheyde, ende vervremde. Ick en wille niet, als u alleen, geeft my dogh soo veel begeirte van aen u te wesen,

sen, gelijck gy begeirte gehadt hebt, om voor my te lyden, op dat ick u altydt beminne, ende dat ick u altydt wensche te beminnen.

O Moeder Godts, Aldersuyverste Maget, uytdeelster der gratien, bemint voor my desen Heere, die my soo veel goedts door u gedaen heeft, ende aengesien gy de grootheyt van mijne verbintenisse beter kent als iemant, verkryght voor my de vergiffenisse van mijne vorige sonden, ende de gratie om desen goddelijcken Salighmaker in't toekomende met getrouwigheyt te dienen. O Hemelsch Hof! ô geluckſalige Geesten, die woonen in dat Hemelsch Paradys! die verkregen zyn van Godt, Mensch geworden om de liefde der Menschen, gebenedydt hem, bemindt hem voor my, ende onsteeckt my voor altyt met het vier, door het welck gy-lieden altyt brandt, Amen.

TWEEDE LYDEN VAN JESUS.

1. Jesus heeft op die 9. Maenden vele willen lyden sonder troost oft verlichtinge 2. Hy omhelsde onse ellenden behalven de sonde; en al gebruyckte hy sijn volle reden en verstant, wilde hy wel 9. Maenden als in eenen kercker gesloten zyn. 3. Syn overgroote liefde treckt hem hier toe uyt den Hemel, en sy moet onse liefde trecken tot hem alleen. 4. Syn vernederinge moet ons ons selven oock doen vernederen, en sijnen drift om met ons vereenight te zyn, ons selven aen hem doen vast hechten.

De 9. Maenden, die hy overgebrocht heeft in het Lichaem van sijne Alderheylighste Moeder.

I. AEngesien dat den Sone Godts soo aendachtigh is geweest in de middelen te soecken, om

om voor ons te lyden, ſoo en magh men de minſte omſtandigheyt van ſijne wercken niet onbemerckt laeten; ende op dat wy daer van eene eeuwige herkenteniſſe ſouden mogen bewaren, ſoo moeten wy die in het diepſte van onſe gedachteniſſe drucken. Sijne liefde heeft hem eene nieuwe ſoorte van pyne doen vinden, die hy alleen bequaem was te lyden; te weten eene gevangeniſſe van negen Maenden in het Lichaem van ſijne Moeder. Hy heeft al verworpen het welck de ſtrafheyt konde verſoeten, ende niet en heeft hy willen verſuymen van het gene de ſtrafheyt konde vermeerderen; want hy en verkreegh geene verlichtinge van de Goddelijcke natuere, door dien dat hy door mirakel alle de ſoetigheyt hadde op-gehouden, die ſijne heylige Ziele moeſte uytſtorten over ſijn Lichaem, uyt kracht van de onderſtandige vereeninge, ſoo dat de Godtheyt niet en diende, als om hem meer te doen lyden. De tegenwoordigheyt van de Alderheylighſte Maget ſelue, en verminderde in hem niet het gevoelen van de lichamelijcke pynen, niet tegenſtaende dat ſy voor hem een Paradys van welluſten was, ter oorſake van haere volmaeckte ſuyverheyt: want deſe welluſten geenſints gevoelijck zynde, beſtonden eenighlijck in de gratien, die onſen Heere mede-deelde aen deſe heylighe Ziele, ende in de onderlinge liefde, die den Sone ende de Moeder vereenighde, maer op eene geheel ſuyvere ende geheel geeſtelijcke maniere: want de weirdigheyt van de Moeder Godts te zyn, en ontſloegh de Alderheylighſte Maget niet van den loop der menſchelijcke natuere: ende al-hoe-wel dat hare ſwangerheyt, een werck van den H. Geeſt, vry was van vele ellenden, die aen alle Vrouwen gemeyn zyn, ſoo was ſy evenwel onderworpen aen

alle

alle die, de welcke konden bestaen met haere maegdelijcke reynigheyt, ende met haere verheve Heyligheyt.

II. Den Sone Godts, willende sy selven dan gelijck maken aen de kinderen van *Adam*, omhelsde alle hunne ellenden, uytgenomen de sonde; ende daer en was niet van wegen de Menscheyt, het welck de ongenacken van sijne gevangenisse konde versoeten. Ende gelijck sijne alderheylighste Ontfangenisse het werck van Godt was, ende niet van den mensche, soo is het op eenen oogenblick tydts voltrocken gheweest, ende sijn Lichaem in volkomen wesen gestelt, soo als de natuere vereyscht tot de bedieningen van het leven, maer met soo vele volmaeckthe-den, dat'er noyt geen volmaeckter en is geweest. De ziele, die daer mede op den selven oogenblick vereenight is, was soo vervult met gratie, ende wysheyt, dat sy niet alleenlijck alle Engelsche ende menschelijcke schepselen te boven gonck, maer oock weirdigh was vereenigt te zyn met de Godtheyt, ende te worden het aldervolmaeckste instrument der wonderheden, de welcke Godt hadde voor-genomen te wercken voor de saligheyt der menschen. *Jesus-Christus* besat van doen af dese volheyt der gratie, ende der wysheyt in eenen soo verheven graet, dat sy in hem met de jaeren niet en konde toe-nemen, ende hy en hadde niet min, liggende in het Lichaem van sijne Moeder, als hy hadde in sijne Hemelvaert, ende was sittende aen de rechte handt sijns Vaders; want toe-nemen in wysheyt, is een teecken van meerdere wysheyt te verkrygen als men te voren hadde, welck gebreck niet en konde bestaen met de weirdigheyt van sijnen Persoon. Voorwaer, dat iemant van ons eens rypelijck overpeysde, wat eenen

eenen wederstrydt hy soude gevoelen , van in het Lichaem sijns Moeders, begaeft met reden , ende kennisse weder te keeren, ende hoe dat hy alle andere soorten van pynen lichtelijcker soude verdragen , hy soude wel begrypen , hoe groot dat dien van *Jesus* , die meer reden , ende meer licht hadde als alle de menschen te saemen , moet gheweest hebben , ghe-duerende die negen Maenden.

Nicodemus was verschrickt , als onsen Heere tot hem seyde : *Dat hy moeste herboren worden om saligh te worden. Joan.* 3. 1, Want gelijck hy dit woordt seer menschelijck ende naer de letter verstondt , soo docht'et hem schrickelijck , jae onmogelijck aen eenen redelijcken mensch , die nu tot sijne jaeren gekomen was , dat hy soude moeten weder-om keeren in het Lichaem van sijne Moeder om herboren te worden. Hier van komt oock , dat den H. Augustinus in den Lof-sangh , die hy song op den dagh van sijn Doopsel met den H. Ambrosius , sigh dient van dese uytdruckinge , sprekende tot *Jesus* : *Gy* , ô Heere ! *hebbende vast besloten van u selven Mensch te maken, om den mensch te verlossen , en hebt geenen schroom gehadt van het Lichaem van eene Maget.* Dit woordeken *schroom* beteeckent eene vervremtheyt , vergeselschapt met eene wederspannigheyt , ende onweirdigheyt. Den Salighmaecker en heeft nochtans geenen gehadt , van sy selven in eenen soo nauwen , en ongemackelijcken kercker te sluyten.

Hy verdroegh het verdriet met de selve liefde , ende met de selve lydtsaemheyt , ghelyck hy alle andere verdrietelijckheden van sijn leven geleden heeft : ende hy bleef daer soo vele maenden , als men geloooft dat *Adam* uren over-ghebrocht heeft in de wellusten van't *Aertsch Paradys.* Hy en wilde

wilde alleenlijck die veertigh dagen niet af-snyden, in de welcke de andere kinderen, noch ziele noch leven en hebben; maer hy voor-quam dien tydt tegen den gemeynen loop van de natuere, om aldus vroeger te konnen lyden.

III. Gelijck *Job* noyt soo groote teeckenen van liefde tot Godt gegeven en heeft, ten zy, als hy van den hooghsten trap van den menschelijcken voorspoet gegebrocht is gheweest, om te leven op den mest-hoop, alsoo oock den Sone Godts, niet konnende lyden, dat iemant hem in liefde soude te boven gaen, thoonde besonderlijck de sijne in het nederdalen van den Hemel, in den schoot van eene Maget, om daer in vele maenden te blijven. Hy heeft sigh hier in naer het gevoelen der menschen gevoeght, die gelooven, dat het sekerste teecken van vrientschap, is, veel te lyden voor den genen, den welcken men bemint, ende hoe dat dien persoon onweirdiger is daer men voor lydt, hoe de vrientschap heerlijcker is. Sulckx heeft Christus gedaen, maer hy en heeft geen ooghmerck genomen op onse weynige verdiensten, hy en heeft niet gepeyst, als om aen ons eene overgroote liefde te thoonen, op dat de menschen, die natuerlijck gemeynsaem ende genegen zyn om te beminnen, souden geraeckt zyn van sijne liefde, ende die van de schepselen niet stellen voor de sijne. Dit is't dat hem noch verbonden heeft van sijne Majesteyt te verborgen, op dat hy sigh tot ons soude konnen vernederen: want ghelijck den H. Augustinus seght: *De liefde en komt niet wel over-een met de Majesteyt: want het een vervremt, ende het ander lockt aen: de Majesteyt beneemt het betrouwen, het welck de liefde oprecht: de Majesteyt houdt in eerbiedinge al het gene onder haer is, ende de liefde maeckt gelijck alle de gene*

die

die malkanderen beminnen (a) Overſulckx, op dat wy in onſe ellenden eenen toevlucht ſouden mogen hebben met meerder vryheyt, tot de Goddelijcke goetheyt, heeft ſy deſen wonderlijcken middel gevonden, van haere Majeſteyt te verborgen, ende ſy heeft onſe verworpentheyt ſoo hoogh geacht, dat'et ſchynt, dat ſy daer aen haere eyge grootheyt geſacrificeert heeft.

IV. Waer uyt klaerlijck blyckt, hoe weynigh dat Godt acht, die eene groote achtinge van hun ſelven hebben. (b) *Godt is hoogh*, ſeght Auguſtinus, *is't dat gy u ſelven verheft, hy vlucht van u; is 't dat gy u vernedert, hy komt tot u.* Overſulckx al is't dat men ſomwylen ſijne ootmoedigheyt, ende de kenniſſe die men heeft van ſijnen Niet, komt te verbergen voor de menſchen, ter oorſaken van de Ampten, die men bedient, van het bevel, dat men heeft, van de weirdigheyt die men beſit, oft wel om eenighe andere redenen, ſoo moet men nochtans belyden, dat'er niet en is, het welck ons beter doet ſien, hoe naer, ofte hoe verre dat men van Godt is, als het inwendigh gevoelen, het welck men heeft van ſy ſelven voor haere goddelijcke Majeſteyt; maer ghelijck men hier in lichtelijck kan bedrogen worden, ende dat den menſch die ſy ſelven meynt weynigh te achten, dickwils eene verborge hooveirdigheyt voedt in den grondt van ſijne ziele, ſoo en moet men maer eens inſien, oft dat wy in onſe gemeyne maniere van leven beminnen, het welck ons verootmoedight; oft dat wy door eene inwendige overtuyginge van onſe eyge verworpentheyt en door eenen waerachtigen haet van ons ſelven, de verachtinge ende de leſte plaetſe oprechtelijck wenſchen,

(a) *S. Aug. 8. Serm. van de Geboorte Chriſti.* (b) *S. Aug. 2. Serm. van ens Heere Hemelvaert.*

schen, oft dat wy de verheffinge vlieden, door de vreese van Godt te mishagen: want als dan kan men sigh versekeren, dat men in eene vaste ende goede gestelteniſſe is, als de glorie Godts, het profijt van den naesten, ende de hoedanigheyt van de Ampten vereyscht, dat men sijn gesagh voor de menschen moet houden, sonder te laten ootmoedigh te zyn voor Godt. Maer is't dat de eere van de weirelt ons verheft, is't dat de verachtinge ons neder-velt, is't dat de beschaemtheyt ons overvalt, ende ons vervult met droefheyt, met misnoegen, met beroerte ende met gramschap, soo moeten wy onsen ellendigen staet, daer wy in zyn, in de tegenwoordigheyt van Godt als dan beweenen; wy moeten den geest van ootmoedigheyt van hem met tranen versoecken; wy moeten herkennen, hoe verre dat wy zyn van de suyverheyt sijnder liefde, aengesien de waerachtige ootmoedigheyt, eene soo noodige bereydinge is tot de volmaeckte liefde; jae wy moeten wel versekert zyn, dat wy de liefde Godts niet en sullen verkrygen, ten zy door de middelen, van de welcke *Jesus Christus* sigh gedient heeft, om ons de sijne te thoonen.

Men magh hier de uytterste begeirte niet vergeten, die den Salighmaker gehadt heeft, van sy selven innighlijck te vereenigen met de zielen, die hy soo teerlijck bemint heeft: want schoon hy voor sy selven een Paradys van wellusten konde bouwen, gelijck hy voor *Adam* gedaen hadde, ende daer in verblyven, naer dat hy sigh bekleedt hadde met de menschelijcke natuere, soo is't nochtans dat hy liever gehadt heeft van sy selven in het *H. Sacrament* te verborgen, op dat hy aldus onse spyse soude geworden hebben, ende sigh met onse herten vereenight hebben, op eene soo innighlijcke

ke maniere als'er verdacht kan worden.

'T is hier dat hy dese woorden van den Apostel in eenen wonderlijcken sin volbrocht heeft, seggende: *Daer het misdaet overvloedigh is, daer is de gratie noch overvloediger geweest: Rom.* 5. 20. want de gratie regneert, daer de sonde geregneert heeft, *Jesus Christus* woont in de herten, van de welcke de sonde sigh meester hadde ghemaeckt. Den mensch was geschapen geweest, niet om ellendigh, maer om geluckigh te zyn, ende daerom is't, dat Godt hem een Paradys voor eene wooninge hadde gegeven; maer al is 't dat den mensch dese plaetse van wellusten door sijne sonden verloren heeft, Godt en heeft daerom t'zynder opsicht van voornemen niet verandert. Hy heeft hem een nieuw Paradys ghegeven, hem gevende het Lam Godts, het welck is, gelijck den H. Joannes seght, *het geluck, ende het licht van het hemels Vaderlant. Apoc.* 21. 23. 'T is hy, die den oorspronck is van alle goederen, met de welcke dese geluckige plaetse vervult is, ende hy is't, die het Paradys maeckt over al, daer hy is. Hy heeft oock een voor sy selven willen maken van onse herten, door de liefde die hy ons draeght, op dat de gene, die hem beminnen, hem souden konnen besitten, ende hem besittende een geduerigh Paradys vinden door de penitentie, ende door de liefde, waer't dat sy hem quamen te verliesen door de sonde. In dit Paradys zijn wy ghespyst met de vrucht des levens, verwermt door het vier van de goddelijcke Liefde, ende vercierlijckt met hemelsche besoeckingen.

Den genen dan, die met verlichte oogen, ende met een suyver herte, het vernuft van de goddelijcke Liefde sal verhaelen, sal met David wel mogen seggen: *Myn herte, ende mijn vleesch hebben*

ben hun verheught in den levenden Godt. Ps. 63.
Myn vleesch, om dieswille dat het sy selven niet alleenlijck vereenight siet met het Goddelijck *Woordt*, maer oock, om dat'et geschickt is om hem in haer ingewant te ontfangen: ende myn herte, om dieswille dat'et sy selven bequaem vindt dien hier op de aerde te besitten, die de wellusten des Hemels is, met een soet betrouwen van hem daer naer oock te besitten in alle eeuwen.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS, *over de negen Maenden, die hy overgebrocht heeft in het Lichaem van sijne Alderheylighste Moeder.*

1. Wonderlijcke liefde van Jesus, lof der selve, en wensch om-se weirdiger te loven. 2. Syn uytgesocht Lyden is een preuve van sijn Liefde tot het Lyden; hoe verre wy van die gesteltenisse vervremt zyn? versuchtinge tot de selve. 3. Den mensch door de wellusten gevallen, herstelt door het Lyden van Jesus, leert Lyden. 4. Ongeluckigen drift der menschen tot het gemack, wellusten en boosheyt soo strydende met de ghenegentheden van Jesus. 5. Versuchtingen om van onse quaede genegentheden verlost te zyn, groote genegentheyt van Jesus om met ons vereenight te zyn. 6. Wensch en begeirte om met hem vereenight te zyn; Ghebedt tot Maria en d'Engelen om dit geluck te bekomen

I. WIe sal oyt, ô mynen Godt, de voornemingen van uwe eeuwighe Wysheyt konnen begrypen? Ick aenbidde u soo veel als ick kan, ende ick wilde wel, dat ick'et soo veel konde doen, als de wondere wercken verdienen, die uwe oneyndelijcke Liefde u heeft doen uytwercken voor mijne saligheyt. Ick wille u beminnen uyt gheheel myn herte, u dienen uyt alle myne krachten, ende geheel aen u zyn. Maer het gene

dat ick u wille op-draegen, en is niet te vergelycken met de oneyndelijcke bermhertigheden, met de welcke gy my voorkomen hebt. Gy komt voorts, ô Sone van den levenden Godt, uyt den schoot van uwen Vader, alwaer gy zyt het eeuwigh *Woordt*, Godt van Godt, gelijck aen hem in Godtheyt, in Majesteyt, in macht, in grootheyt, in wysheyt, in glorie, in eeuwigheyt van geluck. Gy komt om u te bekleeden met onse natuere, ende gy en hebt geenen schroom van negen maenden lanck te blyven in den schoot van eene Maget, de welcke, al-hoewel sy aen uwe oogen seer aengenaem was, door de heyligheyt van haere ziele, nochtans niet vry en was van de lichaemelijcke ellenden, die aen andere Vrouwen gemeyn zyn. Maer hier, ô mynen Godt! is noch min reden van soo verslagen te zyn, als de overgroote ryckdommen van dese goddelijcke goetheyt te aenbidden ende te beminnen, die u tot eene soo diepe vernederinge brenght om mijne liefde. Gy hebt seer blyde geweest, ô mynen Heere, ende mynen Godt! van te lyden, het gene de andere niet en lyden. Het is uwe bermhertigheyt, die alle onse Cruycen meet. Oversulckx hebt gy voor ons geweest eenen Vader vol van goetheyt, en van soetheyt, en gy en hebt geene strafheyt gehadt als voor u selven. Gy zyt den eenighsten onder alle de menschen die de ellenden van eene soo verdrietige gevangenisse gheleden hebt, ende gy heb'et geleden met alsoo vele kennisse ende wysheyt, als gy tegenwoordigh hebt. Dat gy in der eeuwigheyt ghebenedydt, ende gheglorificeert zyt voor eene soo groote bermhertigheyt.

II. Het moeste wel zyn, ô mynen Salighmaecker! dat gy het lyden uytterlijck beminde, ghemerekt

merckt gy noch nieuw lyden versient, het welck niemant bequaem en is te onderstaen, dan gy alleen. Gy wilt alle menschen te boven gaen in alle dingen, in te beminnen sonder palen, in u te verootmoedigen sonder maete, in te lyden sonder u selven te sparen, gevende hier door aen mijne ziele te kennen, dat sy geenen anderen vriendt, geenen anderen Vader ende geenen anderen toevlucht en moet hebben, als u alleen. Waer van komt't dan, ô mymen Godt! dat ick u niet en beminne uyt alle myn herte? Wat kan ick om uwe liefde doen, het welck niet oneyndelijck minder is als het gene ick u schuldigh ben? Gy en houdt geene mate in uw Lyden, om dieswille dat de liefde daer van de mate is; maer gy en handelt niet alsoo met het lyden dat gy my toe-sendt, het welck uwe goetheyt altijdt gelijckmatight aen mijne swackheyt. Hier en tusschen, ô mynen Godt! ick beklage my, ick weygere den kelck die gy my aenbiedt, ende weire hem soo verre van my als ick kan. O Goddelijcken *Jesus*! ô eeuwige schoonheyt! hoe weynigh beminne ick u, ende hoe grootelijckx moeste ick u beminnen! verandert toch de swackheyt, ende de slappigheyt van myn vleesch, in eene sterckte ende in eene begeirte om te lyden voor u. Leert my van dat te haeten; ende aengesien gy'et in u selven tot de doodt des Cruyce vervolght hebt, vernietight in my de liefde die ick hebbe voor dit vleesch der sonde, het welck my verlieft ende maeckt, dat'et soo onderworpen zy aen de bewegingen van uwen geest, gelijck'et moet zyn.

III. Maer waerom hebt gy, ô mijnen Salighmaecker, die de glorie zyt des Paradys, ende de vreught der gelucksalige, aen onsen eersten Vader, hem scheppende, eene plaetse van wellusten

gegeven , die vry was van alle de ellenden , di
wy lyden ? Ende waerom en hebt gy , die onser
herstelder ende onsen waerachtigen Vader zyt, sulck
eene voor u niet verkoren ; maer in tegendeel een
plaetse vol ongemack ende vol ellenden ? ô oneyn-
delijcke Wysheyt ! ô Medecyne ende de remedi
voor myne wonden ! hoe wel hebt gy ghethoont in
de scheppinge van den eersten mensch , dat gy geen
vermaeck en neemt van ons te sien in het lyden ,
dat uw voornemen was , dat wy geluckigh souden
geweest hebben , sonder arbeydt , sonder pyne, op-
gebrocht gelijck Princen in het Paradys der wellu-
sten , om van daer eyndelijck te gaen tot de besit-
tinge van het eeuwigh Ryck. Maer de slappigheyt
van onse natuere en heeft soo groot geluck niet kon-
nen dragen , sonder haer selven te vergeten , ende
ghemerckt dat *Adam* dat geluck verloren heeft tus-
schen de wellusten , soo moeten sijne kinderen hun
selven gewelt aendoen om dat wederom te bekomen
door de pynen.

Het is dan door nootsakelijckheyt , ende door be-
geirte van ons saligh te maken , dat gy ons in dese scho-
le van lyden ende van tranen ghestelt hebt , op dat wy
daer in de ootmoedigheyt ende de gehoorsaemheyt ,
die wy schuldigh zyn , souden leeren ; ende om uwe
liefde meer te thoonen , gy soeckt ons in de dolin-
ge , gy troost ons in't lyden , ende wordt deelachtigh
van 't selven. Maer dese deylinge en is niet ghelijck-
matigh : want is't dat ick eenen slagh ontfange van
uwe Vaderlijcke handt , gy ontfanght'er duysent voor
my , ende is't dat gy my eenigen last op-leght ,
gy draeght my met den last op uwe schouderen ,
soo dat'et gesamentlijck schynt , dat alle uw ge-
luck , ende alle uwe wellusten zyn my te ver-
lichten ,

lichten, my t'onderrichten, my te genesen, my te vergeselschappen, ende my ryck te maken met uwe goederen.

IV. O oneyndelijcke bermhertigheyt! als ick my selven insien ende my met u vergelijcke, ick worde root van schaemte in uwe tegenwoordigheyt. Ongeluckigh kint van *Adam*! ick ben gejaeght uyt het Paradys, ende ick soecke een nieuw op de aerde, niet-tegenstaende dat'et eene plaetse is van tranen, ende van ellenden. Ick ben gehecht aen aertsche saken, ende dat in sulcker voegen, dat ick my in groot gevaer stelle, van my selven door die te verliesen. Sy vervoeren myne gepeysen, mijne sinnen, myne genegentheden, al oft sy de waerachtige ende de eeuwige goederen waren: om die te besitten ick wickel my in de doot, ende ick verlate u, ô leven mijnder ziele! gy en hebt niet eenen oogenblick alleen willen overbrengen sonder te lyden, ende ick soude geheel myn leven wel willen overbrengen in vermakelijckheden ende wellusten. Ick make goden van uwe schepselen, hun op-offerende een herte, het welck ick niemant als aen u alleen behoorde op te dragen, ende eylaes! ick ben soo onbedacht van 't selve aen u te weygeren, jae dat meer is, myne dwaesheyt brenght my soo verre, dat sy my uwe vyanden doet beminnen, ende maeckt my eene slave van soo vele sonden, als ick dagelijckx tegen u bedryve. O ongeluckige ure, ô ongeluckigen tydt, in boosheden ende in grouwelijckheden overgebracht! gy weet'et, ô Heere! ende ick ben beschaemt van het te seggen. Ick wille die nochtans voor u belyden in de bitterheyt mijnder ziele. Wilt-se doch uytwisschen, ô mijnen Godt, door uwe bermhertigheyt. Ruckt uyt myn herte de liefde die ick hebbe tot de sonden

den ende tot de weirelt, en herstelt de verderffenisse[n]
van myn inwendigh.

V. Och oft ick u noyt vergramt en hadde ! maeck[t]
doch , dat alle de vermaeckelijckheden van de wei[-]
relt voor my in galle ende edick mogen verandere[n]
door de kracht van uwe gratie , ende dat voortae[n]
myn eenigh vermaeck magh wesen vernedert te wor[-]
den , ende voor u te lyden , ô minnelijcken *Jesus* [;]
maeckt , dat ick nergens in geenen smaeck meer e[n]
vinde als in u , ende dat ick noyt meer beweegh[t]
worde als door uwe liefde. Hoe gelijck zyt gy in alle[s]
aen u selven , ô weirdigen Vriendt van myne ziele ! g[y]
zyt altydt den schoonsten onder de kinderen der men[-]
schen : schoon van het beginsel af : schoon in he[t]
vervolgh van uw leven : schoon in het eynde van uw
leven : altydt gelijck aen u selven : altydt ryck in
bermhertigheden , ende in liefde. Komende in dese
weirelt , gy en hebt niet gheweygert te rusten in het
menschelijck lichaem , op dat ick u soude gelooven als
gy my seght dat ick u eens in't myne sal besitten. Het
is om my te waerschouwen , dat gy u selven besluyt
in dat van uwe Alderheylighste Moeder , ende om
ons alvoren te doen onderkennen de begeirte die gy
hebt om ons voedtsel ende onse eyge substantie
te worden. Wel hoe , mijnen Godt ! ten is voor
u niet genoegh , dat gy soeckt te rusten in het
menschelijck lichaem , soo langh als gy leeft on-
der de menschen ; maer gy wilt daer in oock woo-
nen als gy glorieus zyt in den Hemel. Is het mo-
gelijck , dat gy wel hebt willen blyven by my , in
myn lichaem komen , ende noch veel meer , in
het binnenste van myn ziele ? ô hoe waerachtigh
is 't , het gene gy ghaseydt hebt door uwen Pro-
pheet , *Dat uwe wellustigheyt is te zyn met de*
kinderen

kinderen der menschen ! Prov. 8. 31. Wat vindt gy doch in my , dat gy soo vierighlijck wenscht om met my te wesen ? gy draeght uwe schatten met u ; wat kont gy dan vinden in een arm schepsel , vervult met ellenden ende met sonden , dat gy met my wilt leven , en niet te vreden en zyt met alleen te wesen. Gy zyt selve een Paradys van oneyndelijcke wellusten , wat voordeelen soeckt gy te vinden in mijne gebreckelijckheyt ? ende hoe kan'et wesen , dat ick (om soo te seggen) het Paradys soude worden van den genen , die het eeuwigh geluck is van de Geluck-salige ? Waerom en hebbe ick niet ghenoegh , ô Heere , van uw licht ; om uwe wonderheden te begrypen , ende genoegh van uwe liefde om u te soecken sonder op-houden. Ah ! ick sien wel , waer om dat gy by my wilt wesen , het is , om dieswille dat gy den Center zyt van mijn geluck , ende in u zynde , dat ick in een wellustigh Paradys soude zyn , alwaer ick de waerachtige vruchten des leven , de vruchten der wysheyt , ende der liefde soude smaken , door de mede-deelinge die gy van u selven , van uwe ryckdommen en van den zeghen uwer liefde , aen myne ziele soudt doen.

VI. Doet my de gratie , ô mijnen Godt , ende myn opperste goet ! dat ick meerdere vreught in u magh vinden , als wel in alle de schepselen ; meerdere , als in de gesontheyt , ende in de schoonheyt : meerdere , als in de glorie , ende in de eere ; meerdere , als in de macht , ende in de ryckdommen : meerdere , als in de wetenschap , ende in de vriendtschap : meerdere , als in de achtinge , en lovingen : ende ten lesten , meerdere als in alle saken , 't zy sienelijck , 't zy onsienelijck , die gy my kont geven : want gy zyt oneyndelijck minnelijcker

lijcker als alle uwe goederen , door dien dat gy alleen den alderhooghsten , den aldermachtighsten , den alderschoonsten ende den alderedelsten zijt. Gy zijt een waerachtigh Paradys , ende het Paradys sonder u soude een ballinghschap zijn. Myne ziele en kan geenen volmaeckten vrede vinden , ten zy in u alleen. Gy weet'et , ô Heere , ende hierom is't , dat gy soo wonderlijcke middelen uytgevonden hebt , van in my te blyven , op dat ick in u soude konnen rusten. Gy soeckt my als ick u vergete , gy komt tot my als ick u vluchte , ende gy dreyght my met de doodt als ick my van u scheyde. O *Jesus* , aldersuyversten Bruydegom mijnder ziele ! wanneer sal ick my van my selven verlost sien , om te verblijven in u ? wanneer sal dien geluckigen oogenblick komen , als wanneer ick , geheel bekommert met uwe volmaecktheden , sal smaken hoe soet dat gy zijt ? wanneer sal ick my gheheel en gansch tot u begeven , op dat ick , geheel van uwe liefde beseten zijnde , van my selve niet meer en gevoele ? Och ! hoe vele dingen zijnder noch die my van u vervreimden , die my beroeren , die my bedroeven , die in my duysent duysterheden ende duysent verstroytheden veroorsaeken , die my nederwaerts drucken tot de schepselen , die my beletten in u te gaen , ende u te besitten ! siet my hier , ô *Jesus* , voor uwe voeten , die den glans zijt van de glorie , ende troost in mijn ballinghschap ; maer ick en wete niet wat u seggen : de stemme van mijne armoede sal haer misschien beter te verstaen geven , als de mijne , ende den afgront van myne ellenden , sal den afgront uwer bermhertigheden tot my trecken. Hoort dese stemme , ô mynen Godt ende haest u van te komen tot uwen armen ende onweirdigen dienaer , op

dat

dat gy hem soudt troosten door uwe tegenwoordigheyt. Gy zijt mijne vreught, ende sonder u en kan ick niet voldaen wesen : ick ben ellendigh , vervult met verblintheyt, met sonden, ende ick sal het altydt zijn , tot dat gy my uw minnelijck wesen sult thoonen, ende dat ick my daer door verlost sal sien van my selven. Dat andere soecken het gene sy willen ; voor my daer en is niet dat my behaeght, niet dat my voldoen kan, als gy alleen. O liefde mynder ziele ! komt dan , ende gemerckt gy soo wenscht by my te zijn , siet, ick ben bereyt om u t' ontfangen. Opent mijn herte, ô minnelijcken *Jesus*, seght tot my dit woordt des levens , *Ick ben uwe saligheyt* , Psal. 34. ende ontsteeckt my op den selven tydt met het vier uwer liefde.

O Alderheylighste Moeder Godts , Aldersuyverste Maget, die weirdigh gevonden zijt geweest van desen Hemelschen Schat, ten tyde van negen Maenden in uw Maeghdelijck Lichaem te besluyten, zijt indachtigh dat gy hem niet beseten en hebt voor u alleen , maer gy hebt hem bewaert, gy hebt hem gevoedt, ende hy is u betrouwt geweest voor my : wel aen dan , ô Moeder der bermhertigheyt, maeckt my daer van deelachtigh , geeft my desen Heere , ende ick wille geerne verliesen al het gene, dat my van hem ende van sijne liefde kan scheyden; ende ghemerckt dat hy soo geerne met ons soude blijven;, ende dat'er in ons niet en is , daer hy van schroomt als van de sonde, verkryght dan voor my de suyverheyt des herten, waer door ick bequaem magh ghevonden worden om hem te besitten. Maer gy, ô geluck-salige Geesten, over wie desen minnelijcken Salighmaecker tegenwoordigh regneert sonder eenigh beletsel, laet over my neder-daelen een gensterken

ſterken van die liefde, met de welcke gy-lieden ontſteken zijt, op dat ſy oock brande in mijne ziele, tot dat ick het geluck, het welck gy-lieden beſit, met u-lieden magh deelen. Amen.

HET III. LYDEN VAN JESUS.

1. De liefde is een vier, de levenſte beweginge van het hert. 2. Liefde van Jeſus als met gewelt wederhouden in haere werckelijckheyt, verteirt gelijck het hert van Jeſus. 3. Uyt het gene de Liefde voortsbrenght in de dienaeren Godts, konnen wy eenighſints kennen wat ſy voorts-gebracht heeft in't herte van Jeſus. 4. Oock uyt de driften en gewelt van de weireltſche liefde. 5. Maer geen liefde en is te vergelijcken by de Liefde van Jeſus.

Het ghewelt dat hy doet aen ſijne Liefde van de ſelve negen Maenden ſonder vytwendige werckingen te wederhouden.

I. JEſus-Chriſtus heeft in het Lichaem van ſijne Moeder noch eene andere pyne gevoelt, de welcke voorts-gekomen is uyt eenen natuerlijcken drift, die hy hadde voor de glorie van ſijnen Vader. Deſe pyne is geweeſt een uytterlijck torment, het welck hy van doen af dede aen ſijne liefde, uyt-ſtellende te arbeyden aen het werck, om het welck hy gekomen was. De liefde heeft de nature van het vier, ſy is de levenſte beweginghe van het herte, gelyck het vier, het merckelijckſte

kelijckste is onder alle de elementen ; ende Godt is in de H. Schrifture genaemt *Een verteirende vier* , Deut. 4. 24. ter oorsaken van de wondere wercken sijnder liefde, die andersints onweerdigh souden schynen te zyn aen sijne Majesteyt , waert dat sy niet voorts-en-quamen van eene oneyndelijcke goetheyt : want alle de namen , die sijne macht ende sijne grootheyt beteeckenen , gelijckerwys die van *Sterck* , van *Onwinbaer* , van *Almoghenden* , van *Geweldigen* , van *Ontsteken* , van *Overvormenden* , komen eygentlijck toe aen sijne liefde , ende drucken uyt den eygendom van dat Goddelijck vier , het welck 't beginsel is van de wonderheden die Godt uytwerckt. Ende gelijck het vier sijne werckelijckheyt noyt beter en doet gevoelen , ten zy , als het valt op eene welbereyde stoffe , alsoo oock de kracht , met de welcke de liefde het herte van Godt ontsteeckt , is onbegrypelijck aen alle geschaepe verstanden. Het is van dit vier , met het welck onsen Salighmaker ontsteken was , liggende noch in het Lichaem van sijne Alderheyligste Moeder , verwachtende den tydt , den welcken de nature gestelt hadde om te komen op dese werelt , om alsoo de pyne te lyden , die wy verdient hadden , ende om over ons vloeden van gratien uyt-te-storten. Hy was van doen af gepraemt door de begeerte , om sijn werck te volbrenghen , ende gedwonghen om verborghen ende onbekent te blyven , niet alleenelijck vele maenden , maer oock vele jaren , tot dat den tydt gekomen was , den welcken vander eeuwigheyt gestelt was in den goddelijcken Raedt.

II. Oversulckx dese liefde gheenen uyt-ganck vindende , ende door *Jesus* selve met gewelt wederhouden , vrocht haere cracht uyt op sijn herte , het selve verteirende , ende gelijck vernietende.

Is't

Is't dat de hope, die uyt-gestelt wort, de ziele quelt gelyck de H. Schrifture segt; Prov. 13. 12. ende is't dat eene sake, hoe sy meer gewenscht wort, ende geacht is, gevoelycker wort door den uytstel van de selve, soo konnen wy bevroeden hoedanich dat de pyne van dese Alderheylighste ziele alsdan moet geweest zyn, siende haer verbonden te wachten, tot dat haer lichaem eenen behoorlijcken wasdom soude verkregen hebben om haer werck te volbrenghen; dat is te segghen, om ons te vervullen met Jonsten, ende om overvallen te wesen met alle pynen ende quellinghen die sy voor-genomen hadde te lyden. Den H. Augustinus die seght, *waer het saken Godt bequaem ware om eenighe pynen te lyden, dat'et die van de liefde soude zyn.* Epist. 144. Want gelijck hy vol van liefde is, ofte wel om beter te segghen, geheel liefde is, daer en soude niet zyn, dat hem eenighe quellinghe soude konnen aendoen, als niet bemint te zyn, ende te sien, dat'et ghene, het welck hy gedaen, ende geleden heeft voor de menschen, aen hun soude vruchteloos wesen; maer het ghene dat hy niet en heeft konnen lyden in sijne goddelijcke natuere, dat heeft hy geleden in de menschelijcke natuere, die met de goddelijcke vereenicht was, soo dat hy op den eersten oogenblick van dese vereeningh, de grootheyt sijnder liefde ons heeft willen te kennen geven; maer den tydt, die hy moeste over-brengen in het Maeghdelijck Lichaem van sijne Moeder, hem sulckx niet toe-latende, soo is't, dat dese vertoevinghe in hem eene uytterlijcke pyne veroorsaeckt heeft.

Hy hadde onse menscheyt aen-ghenomen, als het bequaemste instrument om daer door sijne on-eyndelijcke liefde te kennen te geven, maer hy was verbonden door de noodtsakelijckheyt van

die

die beweginghen te wederhouden , tot dat den ge-
ſtelden tyt aenquam. Deſe waerheyt heeft klaer-
lijck gebleken op wat maniere dat hy met ſijne men-
ſchelijckheyt gehandelt heeft , ſoo haeſt als ſijne lief-
de het vermoghen gehadt heeft om te wercken. Wat
middel en heeft hy niet uytgevonden om die te doen
lyden ! De nature dede al haer beſten , om den tocht
van deſe liefde te matighen ; maer Onſen Salighma-
ker ſiende , dat ſijne menſcheyt ſoo veel niet en kon-
de lyden , gelijck hy wel wenſchte , ſoo heeft hy ,
voor ende al eer hy quam te ſterven , eenen middel
uyt-ghevonden om onſe ſpyſe te worden , op dat hy
met ons een lichaem wordende tot het eynde des we-
relts toe , in ons ſoude konnen doen en lyden , het
welck hy in ſy ſelven niet en konde doen , oft lyden.
Hy heeft oock gewilt , dat men ſijne Zyde ſoude ope-
nen naer ſijne doodt , eenſdeels om te voldoen aen
ſijne liefde , ende ten anderen , om aen alle de werelt
te laten blycken , dat deſe wonde , ende die van han-
den , en voeten eeuwichlijck ſouden open-ſtaen voor
ons , als oorſprongen van onſe ſaligheyt , naer dat hy
op-gegaen was ten Hemel.

III. Twee dinghen konnen dienen om te verſtaen ,
het ghene wy hier komen te ſeggen van de liefde van
onſen Salighmaker *Jeſus Chriſtus* , die hy tot de men-
ſchen is dragende : te weten , de liefde , de welcke de
Heyligen voor Godt hebben , ende die de welcke de
wereltſche menſchen hebben voor de ſchepſelen. De
liefde der Heyligen , is een vonckxke van dat eeuwich
vier , het welcke brandt in het herte van Godt , waer
mede onſen Salighmaker ontſteken was. Sy brenght
gemeynlijck in de Heylighen oock voorts d'uytwerc-
kinghen , de welcke gelijck zyn aen de ghene ,
die-ſe voorts-brenghen in Jeſus Chriſtus. Sy quelt
hun

hun ſonder op-houden, ende ſy doet hun een leven leyden, dat vol pynen is. Sy lyden om dieſwille dat ſy den genen niet en ſien, den welcken ſy beminnen, ende oock, om dieſwille dat ſy in hun ballinghſchap overlaſt zinde met het gewicht des vleeſch, niet en konnen volbrengen, het welck Godt van hun vraeght. Hier uyt volght dat ſy dickwils den ſmaeck van de ſinnelijcke voorwerpſelen verlieſen, dat ſy geheele nachten overbrengen ſonder ſlapen, dat d'onnooſelſte vermaeckelijckheden, jae het eten ſelve hun pynelijck valt, door dien dat de liefde Godts, die hun praemt, eenige bitterheyt ſtort over al dat'er is, ende hun niet toe en laet, dat ſy hun met iet anders ſouden bekommeren als met hem. Al het gene dat ſy doen, en dunckt hun als niet te zyn: ſy branden door de overgroote begeirte die ſy hebben van geheel verteirt te zijn door dit heyligh vier, ende hunne zielen, beſwaert door het lichaem, niet konnende volghen den treck des geeſts, brengen ſy hun leven over in eene gedurige pyne: ende hierom is't, dat de gene die tot deſen ſtaet geraken, gemeynelijck ſieckertierigh zyn, ende van eene ſlechte geſontheyt. Het gene dat ſy inwendighlijck lyden, dat is noch eene geheele andere ſake; maer ten is hier de plaetſe niet om daer van te ſpreken, ende alle de weirelt en is niet bequaem om dit te begrypen, de gene die daer van d'ondervindentheyt hebben, die weten 't alleen, wat lyden de ſuyvere liefde de ziele aendoet, die-ſe beſit, hoe moeyelijck dat'et is deſe ſoetigheyt ende deſen vrede, die altijdt ghemengelt zijn met pynen ende quellinghen, met woorden uyt te leggen, ende ten leſten, hoe veel lydtſamigher dat men als dan moet zijn om het verdriet, ende ghewicht des levens t'onderſteunen, als

als alle quellingen van dese weirelt te lyden. In dit gevoelen is't dat den (a) Apostel sy selven soo ongeluckigh achtede, om dieswille dat de swaerheyt van sijn lichaem, hem de bewegingh des geests, niet toe en liet te volgen; ende hierom is't dat hy, (b) gevoelende *Jesus Christus* die in hem leefde, de doodt aensagh als het beginsel van sijn geluck: ende dat (c) David sijne ghedruckte ziele vertrooste, doende haer hopen, dat den dagh eens soude komen, dat sy met de lof-sangen des Heere geheel bekommert soude zijn; dat sijne tranen sijne spyse waren nacht ende dagh, om dieswille dat hy sijnen Godt niet en sagh. Desen Heyligen Propheet gaf hier door genoeghsaem te kennen, dat de inwendige pyne, die sijne liefde veroorsaeckte, alles het gene hy uytwendigh was lydende, verre te boven gonck.

IV. Is het saken dat een gensterken alleen van de goddelijcke Liefde, besloten tusschen soo enge palen van dit sterffelijck leven, sulcke pynen veroorsaekt heeft aen de Heyligen, dat hun ballingschap aen hun onverdragelijck scheen te wesen; hoedanigh moet de pyne van *Jesus Christus* gheweest hebben, die de volheyt van dese liefde was besittende, als hy sy selven soo langen tydt verbonden sagh, dien oogenblick af te wachten, om te mogen arbeyden voor de glorie van sijnen Vader, ende voor de saligheyt der menschen?

Daer en is niemant, oft hy weet de driften van de weireltsche liefde, ende met wat ghewelt dat sy gedreven wort tot haer voorworpsel; daer uyt volght de droefheyt, als sy'et niet en kan ghenieten, de aendryvinghe van het selve te sien, de blydtschap van't te besitten, de vreese van't te verliesen, de pyne van het selve voorworpsel verloren

(a) *Rom.* 1. (b) *Phil.* 1. 2. (c) *Psal.* 41.

loren te hebben. Sy en peyst niet, wat het is, het gene sy bemint, oft het goet oft quaet is, ende sy soeckt'et met sulcke vierigheyt, dat sy de pyne als niet en acht, die sy gevoelt in het selve te achterhalen. Al het gene dat sich stelt tegen hare begeirte, hoe rechtveirdigh dat'et oock is, dunckt haer onrechtveirdigh, ende hatelijck te zijn; in tegendeel sy stemt toe, sy vervolght, sy omhelst sonder onderscheyt al het gene dat dient om haer te voldoen: sy tracht alles te bekomen, sy onderneemt alles, ende daer en is niet dat haer swaer valt, als alleenlijck de beroovinge van het gene sy bemint. Eenen mensch, die in sulcken staet gestelt is, wort ongevoelijck, verblint, hertneckigh, onbequaem tot allen goeden raet, ende hy lydt een leven, het welck hy selve soude veroordelen, waer't dat hy vande passie soo niet voorkomen en ware. Dit blijckt noch klaerder in die, de welcke, inwendigh geraeckt zynde door eenige beweginge van de gratie, hun selven ghewelt aendoen om die ketenen te breken, ende om hun af te trecken van het schepsel, om wederom te keeren tot Godt: want men siet als dan met wat hertneckigheyt, ende met wat verblindtheyt dat een herte in aertsche begeirten versmoort, wederstaet aen de rechte reden, aen de waerheyt ende aen Godt.

Ick laete noch vele andere dingen, die men soude konnen aenmercken, de welcke de daghelycksche ondervindentheyt ons leert, ende ick segghe maer alleenlyck, dat de pynen van dit leven ghemeynelyck niet voort en komen als uyt de ghestelteniſſe van ons herte, het welck al te veel begeirt, het gene dat'et niet en kan besitten, ofte wel, dat'et syne rust niet en kan vinden in het gene dat'et besit, daer het soo grootelyckx naer

gewenscht

gewenscht hadde : want het menschelijck herte, zijnde veel grooter, als die dingen, die het besit, en kan noyt vervult zijn, oversulckx, sonder ophouden beweeght zijnde door sijne eygen begeirten, lydt'et de rechtveirdige straffe die Godt gestelt heeft voor de gene, die hem niet en beminnen, *want ghy hebt'et alsoo gestelt, ô Heere*, seght Augustinus, *dat allen geest, die ongeregelt is, eene pyne is aen sy selven, het u elck alle dagen gebeurt.*

Ende is het saken dat de aertsche liefde, die met de goddelijcke liefde geene gemeensaemheyt en heeft, ende ten hooghsten genomen, daer van maer een grof afbeeldsel en kan wesen, ofte wel, gelijck een geschildert vier vergeleken met het waerachtigh vier, soo veel vermogen heeft over de menschen; wat en sal de goddelycke liefde dan niet doen, de welcke met ghewelt wederhouden is geweest in het herte van *Jesus Christus*?

V. Maer als eenen Christen mensch sijne oogen eens komt te slaen op dese twee verscheyde liefden, wat reden en sal hy niet vinden, om beschaemt te worden? Want is't dat hy de sijne vergelijckt met die van *Jesus*, hy sal sy selven vinden in een groot velt van ongelijckheyt, gelijck den H. Augustinus seght, (*) sprekende van sijne eyge dolinge : want gelijck de edelheyt, ende de weirdigheyt van eene ziele bestaet in het beeldt van haren Schepper te dragen, als sy, gelijck eenen anderen verloren Sone, dat geluckigh Landt van de goddelijcke gelijckenisse komt te verlaten, soo en kan sy niet gaen als in een vremt landt, alwaer sy overvallen van ellenden ende van beschaemtheyt, niet en sal vinden, het welck de suyverheyt van haren Schepper kan genaken.

(*) 4. *Boeck der Belyd. c.* 11.

naken. Is het ſaken dat den menſch niet en kan begrypen, hoe verre dat de liefde van *Jeſus* haer uytſtreckt hy ſal voor 't minſte ſien, dat hy daer van ſeer verre is: hy ſal gevoelen door de ſlechtigheyt van ſijne herts-tochten, ende door de moeyelijckheyt die ſy hem veroorſaken dat hy niet en bemint als ſy ſelven, ende hy ſal beſchaemt worden van te ſien, dat hy niet en doet voor den genen, aen den welcken hy ſchuldigh is, al het gene dat hy is, al het gene dat hy heeft, ende al het gene dat hy hoopt.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS *over het gewelt, het welck hy dede aen ſijne Liefde, van die negen Maenden te wederhouden ſonder uytwendige werkinge.*

1. Jeſus herte brandt van begeirte om ons ſijn heylige Waerheden kenbaer te maken; den uytſtel was hem een groote pyn. 2. Hoe ſijn liefde oock de herten van ſijne dienaeren raeckt; verſoeck van ſijn bermhertigheyt over ons. 3. Verſchil en ſtrydt tuſſchen de Liefde Godts en de liefde des weirelts. 4. Overgroote goedertierentheyt van Jeſus die ons, en onſe ondanckbaerheyt verdraeght. 5. Verſuchtingen tot Godt en ſijne Liefde. 6. Heylige beſigheden van Jeſus in't Lichaem van ſijn Moeder. 7. Waer de Liefde Jeſus gebracht heeft! wat gratien Maria op dien tydt ontfanghen heeft; gebedt tot Maria en de ſalighe Geeſten.

I. GHy en kont niet blyven ſonder werckinghe, ô hemelſch Vier! ô goddelijcke Liefde! ende als het ſchynt, dat gy uytwendigh niet en doet, als dan is't, dat gy inwendigh meer gewelt doet op u ſelven. Gy zijt eenen Godt van liefde, ô minnelijcken *Jeſus*, gy zyt een ſuyver Vier, ende gy en hebt niet anders van noode, om u ſelven te drucken, als uwe Liefde. Tot wat een

een uytterste en hebt gy u selven niet gebrocht, houdende alsoo uwe liefde besloten in een soo kleyn Lichaem? wat voor een gewelt en doet gy haer niet aen! men gevoelt'et altydt seer levendigh, het welck men met sulck eene vierigheyt bemint: gy brandt van begeirte om my met uwe gratien te vervullen, met uw Bloedt te wasschen, om te lyden ende te sterven voor my, om voor mijne liefde ende voor mijne saligheyt geheel gesacrificeert te zijn, ende eylaes! den instel van uw Sacrificie, doet u inwendighlijck versuchten ende verteiren.

Gy wilt verschynen op dese weirelt, ende gy zijt ghedwongen aldaer in't verborgen te leven. Gy soeckt uwe heylige waerheden te verkondigen, ende gy zijt ghenootsaeckt stil te swyghen. Gy wilt de sondaren roepen, de siecken genesen, de weirelt met uwe mirakelen ende met uwe gratien vervullen, ten lesten lyden ende sterven voor de menschen, ende gy zijt verbonden u selven onder hun onbekent te houden. Gy zijt uyt liefde uwen Vader gehoorsaem; maer gehoorsamende wenscht gy, ende wenschende, verwacht gy het eynde van de natuere met pyne, gy zijt noch niet bequaem om die overgroote pynen te lyden die u aenstaende waren; maer gy lydt, om dieswille dat sy uytgestelt wierden: het is voor u een groot torment, dat de weirelt het niet en kent, daer en is niemant, ô mijnen Godt, die het kan begrypen, als den genen die u bemint.

II. Is't dat uwe dienaren, als wanneer gy hun de suyverheyt van uwe liefde een weynigh doet smaken, soo innighlijck geraeckt zijn van de verblintheyt des weirelts, van de langhdurigheyt van hun ballinghschap, van den iever uwer glorie, ende van de saligheyt hunder mede-broeders; is 't

dat de machteloosheyt van te volbrengen al het gene
uwe liefde hun ingeeft , ende de begeirte van u te
behaegen , voor hun eene gedurige martelie is ; is't
dat een gensterken alleen van dit vier , het welck uyt
u komt , op hun valt ende verslint , wat brandt en
moet de begeirte met alle volheyt van eene suyvere
liefde in u niet veroorsaken ?

Maer segt my eens , ô mynen Heere , oft dat gy niet
en hebt , waer mede uwe liefde haer kan besigh houden ? en kont gy uwe pyne niet verlichten ? siet hier
een arm schepsel voor uwe voeten liggen , vervult
met schaemte ende met sonden , die sijn remedie
niet en verwacht als van uwe goetheyt alleen :
slaet d'oogen van uwe oneyndelijcke bermhertigheyt
op sijn inwendige ellenden , ende geneest de doodelijcke wonden daer het mede bedeckt is.

III. Hoe vind' ick my vervremt van u , ô mijnen
Godt , ende hoe strydigh is mijn beleyt aen het uwe !
Al dat uwe liefde in u doet om my te naderen , dat
doet de aertsche liefde in my , om my van u te scheyden met eenen onversadelijcken drift naer de goederen van dese weirelt : ick ben bedroeft , als ick-se
niet en hebbe , oft als sy soodanigh niet en zyn , gelijck ick die wensche te wesen. Ick verwachtse met ongedult , ick soeck-se met eenen drift , ick besit-se met
ongerustheyt , ick verlie-se met droefheyt , ende sy
veroorsaken rechtveirdelijck in my alle dese pynen ,
door dien dat sy my van u rechtveirdelijck scheyden , die mijne ruste , ende myn opperste goet alleen zijt. Ellendigen mensch die ick ben ! Al-hoewel dat ick de ydelheyt van dese vergankelijcke
dingen kenne , soo is't nochtans , ô mynen Godt ,
dat ick niet en wete wie ick ben , noch wie dat
gy zyt : want dat ick dese waerheden wel kende
ick

ick soude van droefheyt sterven, van u min geacht t'hebben als de weirelt, ende u voor een soo kort vermaeck verlaten te hebben.

Ach hoe seer moet ick uwe bermhertigheden in der eeuwigheyt loven! want, eylacen! waer soude ick zijn sonder u? wat soude van my geworden, ô goddelijcke goetheyt, waer't dat gy niet oneyndelijck en waert? Soude eene bepaelde lydtsaemheyt my oyt hebben konnen verdragen? hoe dickwils hebbe ick u uyt mijne ziele gejaeght, als gy daer in gekomen waert, met eene begeirte van daer in te blyven ende die met uwe gaven te verrycken, sonder schaemte voor my, ende sonder eerbiedinge voor u, om mijne ongeregelde herts-tochten daer in te laten heersschen, in de plaetse dat gy daer in volle heerschappye soudt gehadt hebben? Gy hebt gesien, hoe verre sy my van u verdoolt geleyt hebben: gy hebt my wederom geroepen, ick ben gekomen, ende ick hebbe in u gevonden, dat gy zijt eenen Vader vol teerigheyt, eenen vriendt vol goetheyt, ende dat gy een herte hebt, het welck bereet is alle mijne dolingen te vergeten. Gy hebt my ontfanghen, gy hebt my vrindelijk onthaelt, gy hebt my salige raden in-gegeven, gy hebt mijne ziele door uwe wederkomste geheel verblydt, ende met al dat, ben ick noch soo hardt ende soo ondanckbarigh, dat ick my selven aen uwe liefde niet gheheel over en levere, in tegendeel ick keere wederom tot mijne vorige genegenthe-den, ick vervremde my van u door nieuwe sonden, ende ick hebbe liever u te vergrammen als u te besitten.

IV. Is het mogelijck dat ick noch leve, ô mijnen Godt, hoe kan ick op alle dese dingen peysen, ende die in uwe tegenwoordigheyt belijden, sonder van droefheyt te sterven? O oneyndelijcke

ke bermhertigheyt ! O ongemete goetheyt ! O eeuwige ſoetigheyt ! hoe vele redenen en hebt gy niet , van my voor altydt van u te verſtooten , in de helle te werpen , ende te leveren in de klauwen van de raſende duyvelen ? nochtans dit en hebt gy niet willen doen , maer gy hebt my verdragen , gy hebt my verwacht , ende gy verdraeght ſelve , dat ick u verachte , door de begeirte die gy hebt , van my wederom te ſien komen tot u , jae dat meer is , gy biedt my noch de handt. O leven mijnder ziele , in wat ſtaet ben ick , als ick u verlate ; ick ben ſonder leven , ſonder ſterckte , ſonder licht , ſonder liefde , een ſlave van de ſonde , ende van den duyvel. Het is noch al te weynigh geſeyt : ick ben ſonder u , die mijnen Godt zyt , mijnen Al , mijn opperſte goet , ende mijne eenige hope , ende dit is't dat mijne ellende vermeerdert.

Hoe ongeluckigh ben ick ! en ſal den tydt dan van mijne pelgrimagie niet eyndigen ? en ſal ick my noyt buyten gevaer ſien van u te verlieſen ? vergeeft my , ô Heere , vergeeft my , ô goddelijcken *Jesus* , vergeeft my , ô Lam Godts , het gene dat u in my mishaeght ! Maeckt dat mijn herte in de tegenwoordigheyt mijnder ſonden van droefheyt ſcheure : ick werpſe al , ende my ſelven met hun , in het vier , het welck in u brandt : geneeſt my , ô Heere , ſuyvert my , overvormt my in u , ende voltreckt die eeuwige begeirten , de welcke gy in mijne ziele voor hebt.

V. Wanneer ſal ick ſoodanighlijck van uwe liefde in-genomen zijn , dat ick met de waerheyt ſal mogen ſeggen : Gy zijt mijnen Godt , mijne liefde , mijnen Heere , mijnen Al , ende ick ben geheel aen u : Wanneer ſal ick de weireltſche dingen ſoo verachten , dat ick niet als u alleen ſal begeiren ?

begeiren ? wanneer sal my dat leven eens verdrieten ? wanneer sal ick het selven soo seer haten, als ick'et te voren bemint hebbe ? Ick brande tegenwoordigh van begeirte om u te beminnen, ende te besitten, ô leven mijnder ziele, maeckt doch, dat dit vier altydt duert, ende dat de pynen, met de welcke gy my sult beproeven, het selven noyt uyt en blusschen. Wat wilt gy dat ick doen, ô mijne soete Liefde ? Dat alles, het welck ick tot nu toe bemint hebbe, sigh teghen my keere, op dat ick aldus ghedwòngen worde my tot u te keeren. Ick wille breken met alle de schepselen, ende geenen vrede hebben, als met u alleen. Ick versake aen alles om uwe Liefde; ick en begeire niet als u, ende ick geve my selven geheel en gansch aen u, sonder eenige uytneminge. Doet my lyden het gene u belieft; het alderswaerste Cruys sal my soet zijn, mits dat'et uwe liefde zy, die my daer aen hecht.

Leert my, ô Heere, het ghewicht van myn vleesch in sulcker voeghen draeghen, dat ick u niet meer en vergramme, ende u noyt meer en verliese. Leert my veel lyden om uwe liefde, ende u oneyndelijck meer achten als al het ghene dat minder is als ghy zyt. Dat ick voortaen niets meer en rekenen voor verlies, als dat van uwe gratie, ende voor ghewin, als die van uwe liefde, ende dat ick beminne al het gene my daer toe kan brenghen. Gy zyt mijne liefde, ende het eenigh insicht van myn leven, van myne begeerten, ende van mijne wercken. Ick wille u dan soecken, ick wil naer u versuchten, ick soecke my met u te vereenighen, ende ick wensche dat al het gene gy niet en zyt, my onverdraegelijck worde, dat alle myne gevoelingen ende myne gepeysen tot u alleen strecken, ende dat ick geene

vreugt en vinde als voor u te lyden, ende uwen wille te volbrengen.

Vergeet, ô Heere ! de sonden die ick bedreven hebbe, ende aensiet de begeerten die gy my in-geeft. Gy weet alderbest wat torment den uytstel veroorsaekt van eenig goet, het welck vierighlijck gewenscht wort. Haest u dan, ô minnelijcken *Jesus* ! om by my te komen, ende om my te vereenighen met u : want ick ben uytterlijck gepraemt door de begeerte van u te besitten. Komt, Heere, doet de duysterheden van mijne ziele door uwe tegenwoordigheyt verdwynen, ende maeckt dat hare meeste pyne zy te wachten naer uwe komste. O heylighe liefde ! wanneer sult ghy u werck in my voltrecken ? Moet ghy dan geheel besich zyn, met dit onnoosel Lam te verdrucken ? Ende ghy sult oock niets ondernemen van desen vreeden wolf te temmen ? En sal ick dan noyt verandert zyn in u, ende van u geheel beseten ?

VI. Is'er dan reden van sich te verwonderen, is't dat ick u soo vierighlijck wensche, ô Godt van myn herte ? Eylaes ! ick ben ellendig sonder u, ende gy en vindt by my geen voordeel, als het vermaeck van my te beminnen, en my te vervullen met uwe goederen : want al is't dat ghy gebleven zyt in de duysterheyt, ende in de stilswygentheyt, ende dat gy niet geleden en hebt gelijck gy gewenst hebt, op dien tydt van de negen maenden uws levens, soo is't evenwel dat gy-se niet overgebrocht en hebt in ledigheyt. Gy hebt alle dien tyt besteet om myne qualen te voelen, om u selven op te offeren aen uwen Vader, om myne remedie te zyn, voor my vergiffenisse te verkrygen over myne sonden, ende om voor my eene overvloedigheyt van gratien te verdienen. Ick was u van dien tyt af tegenwoordigh, gy beminde my, ende uwe liefde

riep

riep my alreedts tot uwe vereeninge, ende tot uwen dienst. Het voetsel ende den wasdom die gy kreeght, ende alle de druppelen Bloedts die in uw heylig Lichaem aen-groeyden, offerde gy op voor my aen uwen hemelschen Vader. Alle oogenblicken van uw leven vernieuwde haer uwe liefde, ende sy brocht in u voorts nieuwe begeerten, om voor mijne saligheyt te lyden.

Wat soude gy voor my meer hebben konnen doen, ô mijnen Salighmaecker, waert dat ick u leste eynde geweest hadde, gelijck gy het mijn zijt? Ick aenbidde dese oneyndelijcke liefde, soo gemeyne, soo besondere, soo oude als nieuwe, soo stantvastige, soo dickwils vernieuwde liefde. Ick en hebbe geene woorden genoegh om mijn gevoelen uyt te drucken, jae my resteert niet anders, als te verwonderen, ende te swygen.

VII. Wel hoe Heere, sult gy tot my komen, om voor my op-geoffert te worden? Staet my toe dat ick van u magh vragen, oft dat gy wel overpeyst hebt, wie gy zijt, ende wie dat ick ben: en zijt gy niet verblint door den uytganck van uwe Liefde? Ick ben'et dan, die gy bemint ende die gy soeckt, ô goedtheyt sonder palen! ô Liefde sonder mate! komt, Heere, doet in my, het gene gy in u doet, ende gemerckt de liefde den eenigen Regel is van u bestier, dat sy oock den eenigen Regel zy van het mijn. Kont gy wel verantwoorden de broosheyt van mijnen iever, die ick hebbe van u teerlijck te beminnen, ende van niet te leven als voor u? Eylacen! al het gene dat ick doen kan, en is niet ten opsicht van het gene dat ick u schuldigh ben. Kan ick den eersten niet wesen onder 't getal uwer minnaers, dat ick ten minsten magh zijn den tweeden, ende dat ick door de weynige liefde mijnder bequaemheyt,

magh

magh danckbaer wesen over de oneyndelijcke liefde die gy voor my hebt, maer ick en kan niet sonder u, ô goddelijcke Liefde, de begeirte selve, die ick gevoele, is u geheel werck.

Verjaeght van my, ô Heere, al het gene, dat my van u kan vervremden: werpt desen muer te gronde, die my van u scheydt, ende dat de liefde, die u tot my heeft doen neder-dalen, u oock in my doet vernietigen, al het gene dat u mishaeght. Voeght mijne begeirten, mijne hope, mijne krachten, geheel mijne ziele, geheel mijn lichaem, ende alle mijne wercken naer uwen heyligen wille. Gy alleen kent my volkomentlijck, gy siet alleen, hoe verre dat mijne ellende haer uytstreckt, gelijck gy oock hare eenige remedie zijt. Aensiet my hier in uwe tegenwoordigheyt, ô mijnen Godt, gy weet wat ick begeere, met wat vierigheyt, oft met wat lauwigheyt wensche ick het gene ick u schuldigh ben, ende hoe noodigh dat ick uwe Liefde hebbe. Geeft my doch, het gene gy weet my nootsakelijck te zijn, ende bereydt my om te ontfangen, het gene gy my alleen kont geven. Ick ben aen u, mijnen Godt, ende gy en haet niet van al het gene gy ghemaeckt hebt, dat uwe Liefde aen u voor my spreke: gy siet my hier voor uwe voeten liggen, versuchtende uyt geheel mijne ziele, ende uyt alle mijne krachten naer het geluck van u te besitten. Wanneer sult gy my met het vier uwer Liefde, ô mijnen Salighmaecker, ô mijn leven! ô mijnen minnelijcken *Jesus*, komen ontsteken?

Wie soude oyt konnen begrypen, ô Heylighe Moeder Godts! de gratien die gy ontfangen hebt, op dien tijdt van de negen maenden, op de welcke hy in uw Maegdelijck Lichaem gerust heeft?

Hier

Hier is't, dat mijne tonghe wederom moet stil swygen, om mijn herte alleen te laten spreken. Geeft my dien Heere, den welcken gy besit; geeft hem my, ô Meesterſſe van mijn leven, geeft hem my, ô oorspronck van mijne hope! Ick en kan niet beters wenschen oft vragen, ende gy weet, dat ick niet en soecke als hem. Verkrygt my een vierigh herte om hem te wenschen, een suyver herte om hem te ontfangen, een stantvastig herte om hem noyt meer te verliesen. O salige Geesten, wiens vreught bestaet in altydt te beminnen, ende in altydt bemint te zijn, maeckt my deelachtigh van het geluck het welck gy-lieden geniet, op dat ick altydt magh beminnen, soo als ick altydt bemint ben geweest van desen goddelijcken Salighmaker, die in u-lieden leeft, ende regneert. Amen.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS, *op den oogenblick van sijne Menschwordinge.*

1. Verscheyde eer-tittels van Jesus, en wat al geluck hy ons mede brenght. 2. Syn onversadelijcke Liefde tot ons, om de onse tot hem t' ontsteken. 3. Hoe hy een met ons wilt zyn, en voor ons als voor sijn selven sorgen.

I. ICk aenbidde u, ô *Woordt* Mensch geworden! ick aenbidde u, ô Sone van den levenden Godt, ick aenbidde u, ô waerachtigen Godt, bekleedt met mijn vleesch, ende onderworpen aen mijne ellenden! gy zijt dan gekomen, ô gewenschten van alle volckeren, saligheyt van mijne ziele, waerachtigh leven, ende eenigen toevlucht der sondaren! dat den Hemel sich niet en glorificeere, dat hy uwe wooninge alleen is, aengesien dat gy den mede-geselle geworden zijt van mijn

mijn ballinghschap. Dat geene schepselen my en misachten, hoe edel dat sy oock moghen zijn: want ick en aenbidde de Engelen niet, ende d'Engelen aenbidden eenen mensch. Uwe ure is gekomen, ô fonteyne der levende wateren! ô Rivier overvloedigh in bermhertigheden! ende gy gaet de aerde overvloeden met de ryckdommen des Hemels. Gy vergeet onse sonden, ende gy gaet u laden met onse ellenden. Ghy komt, ô Bruydegom mijnder ziele, ende gy komt vol van gratie ende van waerheyt; maer met wat gratie? en met wat waerheyt? Ah! hoe waerachtigh zijt gy in uwe beloften, ô mijnen Godt! als de weirelt die in het minste niet en verdiende, als de boosheyt daer in heerschte, als geheel de nature bedorven was, als gy de meeste reden hadt, om ons te haten; als dan is't, dat gy uwe waerheyt hebt doen uytschijnen, dat gy u selven aen ons gegeven hebt, dat gy ghekomen zijt om ons te soecken, ende ons behulpsaem te zijn, door uwe tegenwoordigheyt, ende dat gy u selven aen ons gelijck gemaeckt hebt; gy alleen zijt waerachtigh in alle dingen, ende gy en ontbreeckt noyt in uwe belofte, als den tijdt aengekomen is, om die te volbrengen.

Als wanneer gy van ons verre scheent te wesen, soo zyt gy naer by, ende gy doet ons voelen uwe tegenwoordigheyt, altijdt vergeselschapt met gratie ende met bermhertigheyt: want gy brenght met u de rijckdommen, de saligheyt, het leven, de overvloedigheyt, den vrede, de grootheyt ende het waerachtigh geluck der ziele, die gy komt soecken, ende des weirelts, den welcken gy komt saligh maken. Neen, Heere, gy en komt niet alleen, gy en laet uwe schatten niet in den Hemel, gy brenght alle goet met u, gy en verliest niet

van

van het gene dat gy zijt, wordende het gene dat ick ben. Ick en moet my niet meer van u vervremden, door de vreese van uwe grootheyt, sedert dat ick u omringelt sien met mijne ellenden. Ick omhelse u dan, ô mijnen Godt, ende ick beminne u, om dieswille dat gy mijne saligheyt, den oorspronck van alle mijne goederen, den mede-geselle van mijne pelgrimagie, de ruste van mijne ziele, mijne vreught, ende mijne glorie zijt.

II. O hoe ryck ben ick, u besittende! dat de Engelen my nu benyden, aengesien dat ick een voordeel in u hebbe, het gene sy niet en hebben: want ick hebbe eenen Godt-Mensch, ende sy en hebben geenen Godt-Engel. Aenbidt hem, ô geluck-salige Geesten, die mijn opperste goet is, ende oock het uwe! ô goddelijcke Liefde, hoe machtigh zijt gy, ick en soude soo vele sonden niet konnen bedryven, oft gy soudt'er my noch meer konnen vergeven; ende alle mijne ondanckbaerheyt, en beneemt u den wille niet van my gratie te doen. Al-hoe-wel dat ick u late, ick en verliese u niet: als ick u volge, gy volgt my: als ick my van u vervremde, gy komt naeder by my, ende gy en wederhoudt de ketenen niet van uwe Liefde, u selven bekleedende met het vleesch van mijne ellende. Gy geeft u geheel aen my, ende gy vereenight u selven met my in sulcker voegen, dat ick my selven van u niet en kan scheyden, noch u verliesen, sonder my selven te verliesen, sedert dat gy geworden zijt, het gene dat ick ben.

Ick sien het wel, ô Heere, het is de Liefde die u aenlockt, ende het is de Liefde, die ghy vraeght. Gy komt tot ons geheel ontsteken door dit goddelijck Vier, op dat wy daer door oock souden moghen ontsteken worden, ende dat wy

voortaen

voortaen door geen ander vier meer en soude branden, ghy stort'et uyt over al, die selve, de welcke verloren gaen, ghevoelen daer van de wermte, ende sy en gaen niet verloren, als om dieswille dat sy hunne herten sluyten aen de heylige vlammen, die gy naer hunne herten schiet. Ick opene u mijn herte, ô Heere! ick levere dat geheel over aen uwe liefde, ende de grootste van mijne begeirten is, dat'et door de liefde verteirt worde. O dat ick eene oneyndelijcke liefde hadde, om u sonder eynde te beminnen? het is wel waer dat gy een oneyndelijck Goet zijt, ende dat mijne liefde bepaelt is; maer gemerckt gy geheel aen my zijt, soo beminne ick u uyt geheel u selven.

III. O dat ick u altijt bemint hadde! O dat ick altijt gebrandt hadde door uwe liefde! O dat ghy altijt den meester hadde geweest van mijn herte! O dat ick mijn leven niet gedaen en hadde, het welck my van u konde scheyden! alhoe-wel dat de menschelijcke natuere in u volmaeckt, seer suyver, ende vol gratie is, sy is evenwel een deel van de mijne, hoe ellendig dat ick oock ben. Sy en kan in u niet plichtig, noch bedorven zijn, gelijck sy is in my; in tegendeel sy wort in u een instrument van mijn geluck, ende terwijlen dat ick my in haer verliese, wilt gy my door haer beschermen. Verlost my dan, ô mijne waerachtige saligheyt! Verlicht my, ô aldersuyverste licht! ondersteunt my, ô goddelijcke sterckheyt! gemerckt dat gy u wel hebt willen onderwerpen aen alle de ellenden van mijn tydelijck leven, geeft my u eeuwig leven, ende maeckt my deelachtigh van uwe gratien, aengesien gy daer van vervult zijt, om die over my uyt te storten. Dat de bermhertigheyt, ende de liefde, die u verbonden hebben

mensch

mensch te worden, u oock medelijden doen hebben met mijne menschelijckheyt, die in my soo swack, ende soo bedorven is.

Ghy hebt willen toonen, ô mijnen Godt! dat gy, al'et gene gy onder de menschen doet, sulcx doet, als voor u selven, aengesien ghy aen hun gelijck geworden zijt. Geneest dan mijne wonden, al oft dat'et d'uwe waren: geleydt my, bestiert my, helpt my, suyvert my, aengesien ick u toe-behoore, ende dat ghy, voor de eere van de natuere, die gy hebt aen-genomen, wilt dat alle menschen suyver, heyligh, rijck, ende geluckig souden zijn. Ick behoore u toe door rechtveerdigheyt, ende ick wensche uyt gantsch mijn herte door de liefde u toe te behooren. Gy siet my voor uwe voeten, Heere, met alle affectie, ick omhelse, ende ick en sal-se niet verlaeten, want gy zijt geheel aen my. Ick gelate my geheel in uwen wille, gemerckt dat gy door uwe liefde, de besittinge van mijne ziele verkregen hebt. O goddelijcke liefde! verandert my in sulcker voeghen, dat ghy oock moght seggen, *gy zijt geheel aen my, arm schepsel.* O hoe geluckigh soud' ick my achten, dat ick dese twee dingen volbrocht sage, dat ick geheel aen u ware, gelijck gy geheel aen my zijt! Maer daer en is niemant als gy, ô goddelijck Vier! Die het kan doen. Het is dan in uw macht my te verwermen, my t'ontsteken ende my geheel in u te overvormẽ.

HET IV. LYDEN VAN JESUS.

1. *Hy komt veroordeelen de ydel genoeghten deser werelt, daerom verschynt hy in eenen staet strydigh aen de liefde*

liefde der aertsche saeken. 2. Maria gaet naer Bethlehem, en aldaer in eenen stal. 3. Hoe Christus geboren is, wat Maria dan gedaen heeft, en de Engelen gesejt. 4. Dry soete uytleggingen van de woorden der Engelen. 5. Waerom Christus soo arm heeft willen sijn in sijn H. Geboorte. 6. Alles is daer niet by gheval, maer door sijn H. Voorsienigheyt en verkiesinge geschiet. 7. Hoe schaedelijck aen ons is de eygen liefde.

De strafheyt, met de welcke hy sijn Lichaem ghehandelt heeft, als hy gheboren wierdt.

I. ALs de ure aengekomen was, dat den Sone Godts moeste gheboren worden van eene Maget, ende verschynen op dese weirelt, was de beweginge van sijne vreught soo groot, dat den Propheet die vergelijckt by het eerste gewelt, het welck eenen Reuse doet in eenige groote onderneminge, *Hy heeft hem verheught als eenen Reuse, om den wegh te loopen.* Psal. 15. Gekomen zijnde op de weirelt, ende die noch veel meer bevrosen vindende door d'onverschilligheyt der menschen, als door de koude van den tijdt, riep hy d'Engelen uyt den Hemel om hem veel geluckx te wenschen over sijne geluckige komste. De andere schepselen, jae oock de ongevoelijckste selve en souden niet ontbroken hebben van het selven oock te doen op hunne maniere, waer't dat'et hun toegelaten hadde geweest, sy souden alsoo groote vreught gethoont hebben in sijne geboorte, als sy droefheyt in sijne doodt hebben bewesen; maer ghelijk het voornemen van onsen Salighmaecker was, eenen hemelschen geest over d'aerde te storten, soo heeft hy datelijck verschenen in eenen staet, den welcken heel strydigh was aen de liefde van de aertsche saecken; ende gemerckt dat hy quam om de ydele vreughden van dese weirelt te weder-

weder-leggen ; ſoo en heeft hy anders niet begeirt als de verheuginge van den Hemel. De alderheylighſte Maget ontfonck alleen haren Schepper, ende ſy groette hem ſoo wel voor haer ſelven, als voor alle menſchen, want ſy was alleen bequaem om haer ſelven te quyten van deſe plicht, ende te voldoen aen het gebreck van de geheele menſchelijcke natuere.

II. Overſulckx, als ſy ſagh dat den tydt nu aengekomen was om te baren, niet dat ſy eenige nieuwe pynen gevoelde, gelijck andere barende Vrouwen, maer door de vermeederinge van hare liefde, ende door de begeirte, die ſy ghevoelde van den Sone Godts, ende den haeren, te ſien voor haer oogen, hem t'omhelſen ende te houden tuſſchen hare armen, is ſy met den *H. Joſeph* haren Bruydegom gekomen tot *Bethlehem* om te voldoen aen het gebodt des Keyſers, ende om den Tol, die geſtelt was, te betaelen, ſoo voor haer, als voor haren Sone. Het was eene kleyne Stadt, alwaer als dan veel volck was aengekomen, door dien dat alle de gene, die van Davids af-komſte waren, verbonden waren daer te komen. Overſulckx de Alderheylighſte Maghet vindende daer geene plaetſe om te herbergen, was genootſaeckt haer te vertrecken in een arm ende verworpen Stalleken, het welck van alle kanten doorluchtigh was. Het en is niet geweeſt ſonder eene beſondere voorſichtigheyt, dat ſy haer, in alle ſaken beſtiert door den H. Geeſt, daer in heeft vertrocken, en al-hoe-wel ſy gevoelde dat den tijdt naeckte om te baren, ende dat deſe reden haer konde beletten te vertrecken naer Nazareth, ſoo heeft ſy even-wel de reyſe aengenomen om de plaetſe te gaen ſoecken, de welcke haren Sone, waerachtigen Godt ende Menſch, verkoren had-

de om aldaer geboren te worden ; ende als eene getrouwe Dienst-maget, welcken naem sy niet min en achte als dien van Moeder, hadde sy liever den wille van haren Sone te volgen, als de begeirte die sy hadde, van hem op de weirelt te brengen in eene plaetse, die onweirdigh was voor eene soo verheve Majesteyt.

III. Sy vertrock haer in een hoeckxken van dit Stalleken, heel open aen de koude en de winden, ende sy wiert seffens in den geest op-getogen. Als dan den Sone Godts, door sijne eyge kracht, ende door de subtielheyt, die aen de glorieuse Lichaemen eygentlijck toe-komt, Mensch gheworden zijnde, sonder haere Maeghdelijcke reynigheyt te schenden, verscheen op dese weirelt in't midden van den nacht in een kleyn Lichaem, maer uyt'er maten schoon, ende wierdt geleyt op een weynigh stroy, door de handen van sijne Alderheylighste Moeder. Sy gevoelde op dien selven tijt, dat haere Maeghdelijcke Borsten mirakuleuselijck vervult wierden met hemels Sogh, ende haer selven ter aerden werpende, aenbadt sy met alle ootmoedigheyt den Sone Godts, ende oock den haren : daer naer nam sy hem tusschen haere armen, wondt hem in doecxkens, gaf hem de Borste, ende bleef aldus langhen tijdt in hem met verwonderinge, ende stilswijgentheyt te aenmercken. Ick laet'et aen de beschouwinge van godtvruchtige zielen, het welck de woorden niet en konnen verclaren ? ende ick en wille hier niet ondernemen te verclaren, hoedanig dat alsdan het gevoelen van de Alder-heylighste Maget geweest is, ende wat dat haer herte seyde tot haren Sone. De Engelen hebben hun oock van hunne plicht gequeten, die hem herkenden, ende aen-baden als hunnen Heere : sy riepen de Herders door hunne

hemelsche

hemelsche Lof-sanghen, verkondigende *de glorie Godts in den Hemel, ende op d'aerde den vrede aen de menschen, die van goeden wille zyn.* Luc. 2.

Dese Engelsche woorden hebben vele uyt-legginghen, de welcke al-te-mael voor ons seer troostelijck zijn.

IV. Ten eersten beteeckenen sy, dat den oorlogh, door de sonden ontsteken tusschen Godt, ende de menschen, ten lesten geluckelijck geeyndight was, ende dat den vrede, die gemaeckt ende gesloten was voor altijdt, door de Geboorte van den Saligmaker, eenen vryen toe-ganck geeft tot Godt, aen alle de gene die van goeden wille zijn, die goede begeerten, ende eene oprechte liefde hebben.

Ten tweeden, dat de menschen de rechtveerdigheyt, ende de gramschap Godts tegenwoordigh konnen ontgaen, onder de beschermінge van de Menschwordinge; want de goddelijcke goetheyt vint in haer meer als genoegsame reden, om ons te vergeven, om ons in sijne vriendtschap te ontfangen, ende hy en vraeght niet, als onsen goeden wille: dat is te segghen, dat desen vrede is het werck van de mildtheyt Godts, ende van den goeden wille der menschen.

Ten derden, dese woorden hebben noch eenen anderen sin, den welcken seer gelijckformigh is aen de liefde, die Godt ons thoont in dit Mysterie. De sondaren worden genaemt in de H Schrifture, kinderen van gramschap, van verderf ende van de doodt, door dien dat sy slaven zijn van de sonde; maer door onsen Salighmaker *Jesus Christus*, zijn wy geworden aengename kinderen Godts. Maer gelijck dit geluck ons niet en komt door onse verdiensten, maer door de liefde ende door den goeden wille, die Godt ons thoont, aen ons gevende sijnen Sone, soo zijn wy van de En-

gelen genaemt menſchen , oft kinderen van goeden wille : dat is te ſeggen , van den goddelijcken wille , die altydt gheneghen is om wel te doen. Overſulckx verkondigen de Engelen den vrede aen de kinderen van deſe Vaderlijcke goedtheyt , die den oorſpronghis van alle goedt.

V. Alle die lof-ſangen , ende alle die vreughde-teeckens , die de Engelen ons bethoonen , en mogen ons die pynen niet doen vergeten , de welcke onſen Salighmaker ſijne Menſcheyt alreedts doet lijden , ghemerckt dat hy in 't midden van deſe hemelſche vreughden , de gedachteniſſe niet en verlieſt van onſe ſaligheyt. Hy konde in een Koninghlijck Hof gheboren geweeſt hebben , hadde hy begeirt , maer hy heeft willen gheboren zijn in een arm ſtalleken , liggende ter aerde , op een weynig ſtroy , welck beddeken hem gemeyn was met de beeſten. Op deſe maniere is't dat hy ſijn Lichaem van doen af heeft beginnen te handelen , ende te volbrengen het gene David van hem voorſeyt hadde , dat hy ſoude zijn *gelijck eenen worm van d'aerde , ende niet gelijck eenen menſch , eene verſmaetheyt der menſchen , ende eene verworpentheyt des volckx.* Pſal. 21. 7.

VI. Men magh deſen ſtaet , daer hy in geboren is , niet toe-ſchrijven aen ſijne ſwackheyt , noch aen ſijne kintsheyt , maer aen eene beſondere ſchickinge van ſijne voorſienigheyt , aengheſien hy ſy ſelven niet en heeft op-geoffert , jae dat hy niet en is geboren , ten zy om dat hy ſulckx gewilt heeft : want zijnde Meeſter van de geheele weirelt , heeft alles ſoo geſchickt , dat , als wanneer hy geboren wierdt , den Schepter in het huys van David , uyt het welck hy naer rechte linie , door ſijne Moeder was voorts-komende , ſoude ontbreken , op dat hy aldus van eene arme Moeder

der soude mogen geboren worden. Dat de Romeynen als dan meester souden zijn van gheheel het Jodts Landt, dat den Keyser Augustus het getal sijnder Ondersaeten dede op-schryven; dat die van het Huys van David genootsaekt waren te gaen naer *Bethleëm*; dat sijne Alderheyligste Moeder in dien tijdt op haer geliggen was, ende dat sy geene andere plaetse en vont, alwaer sy haer soude konnen vertrecken, als een arm stalleken. Hy liet van doen af klaerlijck sien, hoe verre dat de wegen des Heeren zijn, van de ghepeysen der weireltlijcke menschen, welckers gront-regels hy al te samen door sijne Geboorte omkeerde; hoe weynigh dat men het tydelijck gemack moet achten, het welck men nochtans met soo grooten drift komt te soecken, ende met wat strafheyt dat men sijn lichaem moet handelen: want is het saken dat *Jesus* sijn Lichaem met sulcke strengigheyt heeft gehandelt, die nochtans suyver, onnoosel, ende volkomentlijck onderworpen was aen den goddelijcken wille, hoe seer en moeten wy niet haten het onse, het welck een sondigh lichaem, ende eenen doodtvyandt van ons geluck is?

VII. Hy heeft dan tot onse onderrichtinghe ghewilt dat sijn Lichaem, hoe heyligh, ende hoe teer dat'et oock was, soude geleyt geweest hebben op een weynig stroy: want hy wiste wel, hoe gevaerlijck dat de liefde tot ons vleesch, ende den valschen vrede die wy hebben met hare begeirlijckheden, was voor de saligheyt, gemerckt dat sy ons alle de vruchten van de pynen, die onsen Salighmaker voor ons geleden, ende oock de verdiensten, die hy voor ons verkregen heeft, doet verliesen. In der waerheyt is't dat de eyge liefde, af-gescheyden van de swackheyt des lic-

haems , soo groot disordre heeft veroorsaeckt in den Hemel onder de Engelen , ende eene soo groote menichte gesmeten in de helle , wat en sal sy niet doen in de schepselen , van't slijck der aerde gemaeckt , die den toom geven aen hunne ongeregelde ghenegentheden ? Dit is't het gene den H. Bernardus dede versuchten , *Eylaes* ! seyde hy , *wy en sullen van de eyge liefde niet geheel verlost zyn , ten zy in den Hemel , het is een natuerelijcke genegentheyt , de welcke wy tot daer toe sullen dragen , maer de welcke haer aldaer soo versaedt sal vinden door de besittinge van Godt , dat sy alle hare boosheyt sal verliesen , daer sy haer van dient om ons te verleyden , soo langh als wy hier sullen leven.* Maer den genen , die-se niet en tracht te verwinnen , ende haer niet en aensiet als sijnen geslagen vijandt , die soo veel vreeselijcker is , als hy onse natuerelijcke genegentheden sachtelijcker streelt , dien en magh niet hopen dat hy sijne ziele sal saligh maken.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met Jesus , over sijne Geboorte.

1. De Aerde wordt eenen Hemel en den Stal een Paradys. 2. Hoe aengenaem aen Jesus eenen goeden wille is. 3. Godt verberght sijn Majesteyt , om dat wy te vreyer souden tot hem gaen. 4. Om dat ons lichaem onsen vyandt is , handelt Christus het sijne soo hart ; en dit moet ons beschaemt maecken. 5. De strafsigheyt met welcke Christus sijn Lichaem handelt dient ons tot eene Medecyne. 6. Versuchtingen tot Maria , op dat wy door haer voorspraecke ons selven haeten en Jesus dienen.

I. NU is't , ô goddelijcken *Jesus* , dat ick geheel ontsteken moet zijn met het vier van uwe Liefde. Verlicht mijnen geest met uw eeuwigh Licht, Vereenight de menighvuldigheyt mijnder gepeysen ;

gepeysen; vergaedert alle mijne inwendige sinnen: doet de wolcken en de duysterheden mijnder ziele verdwynen, op dat ick u magh sien, u verstaen, u beminnen, u ontfangen ende u omhelsen met een suyver herte, het welck weirdigh is om u te besitten. Hoe schoon zyt gy, ô Bruydegom mijnder ziele! hoe ryck zyt gy, ende hoe veel goets brenght gy ons met uwe Gheboorte? hoe vol van liefde, ende van goedtheyt is uwe komste in dese plaetse der ellenden! gebenedydt zyt gy, die komt in den naem des Heere, ende die selve den Heere zyt van Hemel ende van aerde. Komt, ô mijne saligheyt, komt mijne glorie, komt den wensch ende het geluck van uw arm schepsel. Ick aenbidde u, geboren in mijn vleesch. Ick aenbidde dit Lichaem, dese Ziele, dese Godtheyt, dese Liefde ende dese oneyndelijcke bermhertigheyt, met de welcke gy tot ons komt. Gy verschynt in eene verwoeste aerde, ydel van alle goet, ende vervult met alle quaet. Gy zyt in't midden van de sondaren, omringelt van arme schaepen; gy hebt van d'aerd e eenen Hemel gemaekt,ende van het Stalleken een Paradys. De Engelen dalen uyt den Hemel, om u te komen aenbidden op d'aerde. Ons ballinghschap is vervult met glorie, ende men hoort de Lof-sangen van de hemelsche Geesten in dit dal der traenen. Het Paradys is over al daer ghy zijt: want ghy zyt een Paradys der geestelijcke wellusten voor de zielen die u beminnen. Met u, Heere, alles is suyver, alles is heyligh, alles is in vrede, alles is soet, alles is minnelijck, alles is geluckigh.

II. Is't dat ghy ons soeckt, ô mijnen Godt! sonder dat wy u soecken, ende is't dat ghy wel wilt komen in onse ellendige wooninge, sonder aldaer begroet te zijn, wat sult gy doen aen den

genen die u wenscht, die u noodt, die u roept? Ick roepe u, ô Goddelijcken *Jesus*, uyt alle mijn vermogen: komt Heere, gaet in mijne ziele, wort daer in geboren, vervult-se met uw licht, geeft uwen vrede aen mijnen goeden wille: want, eylaes! gy en sult in ons geene goede wercken vinden. Wy zyn soo ontbloot van deughden, dat wy voor't meeste niet en hebben als goede begeirten, ende noch moeten die van u komen. Gy bewaert voor u alle den aerbeyt, ende alle de pyne, ende het is u genoegh, dat gy in ons siet eenen goeden wille, om dien met u selven te vervullen, ende aen hem gratie te geven, om te volbrengen het gene hy begeirt.

Is't dat'er in my iet goets is, dat is, om dat ick uw werck ben, ende het kint van desen goeden Vaderlijcken wille, den welcken is eenen onuytputtelijcken oorspronck van alle goederen. Ghy en vraeght van my oock niet, als den goeden wille, om my de goederen mede te deelen, die gy voor my geschickt hebt. Ick offere hem aen u, ô Heere, ende ick en offere u niet, oft het behoort u toe; aengesien dat gy'et zyt die my het gegeven heeft, ende dat ick de begeirte hebbe van uwe goetheyt, die ick in der daedt gevoele, om u te beminnen, om u te besitten, ende om geheel aen u te zijn. Voldoet, ô opperste Volmaecktheyt! het gene dat'er ontbreeckt aen mijne swackheyt, ende aen de onvolmaecktheyt van mijnen wille: want, eylaes! wie ben ick, ende wat kan ick goets hebben sonder u? doet dit vonckxken van liefde, het welck gy my gegeven hebt, ontsteken worden door uwen soeten adem. Maeckt, ô goddelijcken Geest! dat het vlamt, op dat ick daer door magh verteirt ende vernietight worden.

III. Hoe seer zijt gy u selven ongelijck, ô goddelijck

delijck Kint! De menschelijcke oogen en zijn niet klaer genoegh, om in u iet anders t'ontdecken als een kleyn lichaem, swack, teer, bevrosen van kouwe, weenende, alles ontbrekende, geleyt op d'aerde onder de beesten, gelijck verstooten van de weirelt; ende nochtans gy zijt den Sone vanden hemelschen Vader, *Den Glans van sijne glorie, ende de figure van sijn wesen*, Heb. 1. 3. eenen oneyndelijcken Godt, den schat van de goddelijcke rijckdommen, de vreught van de geluck-salighe zielen, de wellusste van de ghene die u beminnen, de saligheyt van de gene, die u wenschen, ende de ruste van de ghene, die u besitten. Hoe groot, ende hoe kleyn zijt ghy te samen, ô goddelijck Kindt! Ghy hebt u selven gestelt in desen staet, om onse teerheyt lichtelijcker tot u te trecken: gy en verstoot niemant, gy wort geboren in eene geheel opene plaetse, elckeen heeft eenen vryen toe-ganck tot u, ende gy gedooght, dat alle menschen u met liefde omhelsen. Komt dan tusschen mijne armen, ô goddelijck Kint! aengesien dat ick u omhelsende, mijnen Godt omhelse, mijnen Godt houde, mijnen Godt, ende mijn opperste goedt geniete.

Ghy verborgt uwe Majesteyt, ô Godt der glorie! op dat de menschen u sonder vreese souden mogen naderen, ende met u gemeynsaemlijck handelen. Want wie soude voor u derven verschynen, waert dat uwe goetheyt soo toeganckelijck niet en waer? Komt dan in mijne ziele, ô goddelijck Kint! ende voldoet aen de begeerte die sy heeft, van u te besitten. Blijft by my, neemt uwe rust in my, ontdeckt my de schoonheyt van u aensicht; gy die een soet Lam zijt, versacht door dese soetigheyt, de strafheyt van mijn herte, ende overvorm'et geheel en gansch in uwe liefde. Geeft

my

my doch, dat ick my van u noyt en ſcheyde, dat mijn herte met u opwaſſche, dat'et ſich verbreyde, dat'et ſterckte verkryge van u ſtandtvaſtelijck te beminnen, van u getrouwelijck te dienen, ende uwen heyligen wille in alles te volbrengen.

IV. Aenbiddelijcken *Jesus*, goddelijck *Woort*! eeuwige Wysheyt! is't dat gy komt de menſchen ſoecken, waerom en wort gy niet gelijck ſy, ende onder hun geboren? Waerom wort gy geboren in eenen ſtal? waerom en neemt gy ten minſten niet eene menſchelijcke wooninge? waerom uw lichaem ſoo onmenſchelijck gehandelt? Ten is niet by geval, noch door ſwackheyt, dat gy op die maniere te werck gaet, gemerckt dat gy de ongeſchape Wysheyt zijt, ende dat gy de weirelt onderſteunt door uwe mogentheyt. Gy wort aldus geboren, om dat gy't alſoo gewilt hebt, jae 't is uwen wenſch ſoo ſtraffelijck te worden gehandelt. Maer waerom hebt gy, ô Heere, ſulckx verkoren? waerom ſulck eene ſtrengigheyt voor een ſoo onnooſel Lichaem? Het is, om dat gy mijne qualen kent, voor de welcke gy de eenige, ende de waerachtige remedie zijt. Gy weet, dat mijn lichaem, ende mijn vleeſch mijne vreedtſte vyanden zijn; gy weet dat den wet der litmaten in my den wet des geeſts ſonder ophouden wederſtaet, ende my de vrucht van uwe bermhertigheden doet verlieſen. Gy handelt uw lichaem gelijck ick het mijn ſoude moeten handelen, al-hoe-wel dat'et de ſuyverheyt ſelve is, ende het inſtrument van oneyndelijcke goederen, die ghy my verleent. Hoe blindt ben ick is't dat ick niet en ſien, het gene gy my leert door deſe maniere van doen. Hoe ellendigh ben ick, is't dat ick ſiende, niet beſchaemt en worde, dat ick mijn lichaem ſoo ſtreele, ende deſen geſlagen vyandt van

mijne

nijne saligheyt soo vermeyde, soo verre, dat ick sijn eyge liefde stelle voor de uwe, ende u alsoo kome e verliesen, om haer te voldoen.

O Licht van mijn herte! ô Meester, ende voorbeeldt te samen van de eeuwige waerheden: hoe klaerlijck doet gy my sien, het gene dat ick doen moet aen mijn lichaem; maeckt oock dat de selve liefde, de welcke u ghebrocht heeft tot desen uytganck des lydens, om my te onderrichten, ende om my te genesen, in my voorts-brenge eenen geheelen nieuwen geest, die my mijn vleesch soo veel doet haten, als ick'et bemint hebbe.

V. Maer myn lichaem, ô Heere, is een deel van my selven, het gaet met my, het vergeselschapt my over al, het gaet selve in dingen, die uwen dienst aengaen; maer het wilt daer de eerste plaetse hebben, ende ick ben slap genoegh om my naer sijne begeirte te voegen. Wat sal ick doen, ô mijnen Godt! hoe sal ick het ghewicht van soo vele ellenden, ende dese wet van het vleesch, die altijdt strydigh is aen de weth van uwe Geboden konnen dragen? ick en kan de helpmiddelen, die ick van noode hebbe, niet vinden, als in u alleen, ô hemelschen Medecyn-meester, en het is om my die te geven, dat gy geboren zijt, ende dat gy u selven alreets soo straffelijck handelt. Geneest dan de bedorventheyt van mijn herte met de suyverheyt van het uwe, en ondersteunt de swackheyt van het mijne, door de kracht van uwengeest. De plaetse daer gy geboren zyt, en is niet bequaem om uwe tegenwoordigheyt te gevoelen, sy sal altijt blijven die sy is, ende gy en sult hare nature niet veranderen, maer gy kont, ô Heere, de versteentheyt mijns herte, door uwe tegenwoordigheyt versachten, de ongeregeltheyt van hare genegentheden verbeteren, ende de snoot-

heyt

heyt van mijne begeirte verheffen. Verlaet dan den sta
ende komt uwe wooninge in my maken: want gy kon
my verlichten, my bewegen, ende my veranderen
Komt, ô mijnen Godt, op dat ick u kenne, u aen
bidde, u omhelse ende dat ick my selven hate, om u
te beminnen. Komt in mijne ziele, ick sal door uwe
tegenwoordigheyt vernedert ende beschaemt zijn
ende gy sult door mijne verootmoedinge vereerlijck
zijn; gy sult my uwe waerheyt leeren, uwe kracht
mede-deelen, om mijne vyanden te verwinnen, ende gy sult in my desen aerdtschen geest doen sterven,
om daer in uwen goddelijcken geest te doen leven, ende regneren. Zyt altydt tegenwoordigh aen
mijne oogen, ô goddelijcken *Jesus*! vestight uwe
wooninge in mijn herte, ende dat ick soodanighlijck
van uwe schoonheyt, ende van uwe soetheyt magh
ingenomen zyn, dat ick den smaeck van alle wereltsche saken gansch magh verliesen.

Alle mijn ongeluck komt daer van, dat ick de begeirten van het vleesch tegen uwen wille volbrenge. Gy kent mijne kranckheyt, ende de weynighe sterckte die ick hebbe, om te wederstaen aen de gevallen van u te vergrammen; daer en is niet dat bequaem is, om my te versterck en ende te beschermen tegen my selven, als uwe Almogende handt. Ick werpe my voor uwe voeten: ick stelle my voor u, met alle mijne wonden, ende met alle mijne ellenden. Ick wille al het gene dat gy van my vraegt, ende ick en begeire niet in alle dingen, als het volbrengen van uwen heylighen wille, ende is het saken dat mijn wederspannigh vleesch daer aen wederstaet, verootmoedight dat, versterft dat, ende doet'et de kracht van uwen geest gevoelen.

VI. O Alderheylighste Moeder Godts! aensiet
doch

doch mijne ellenden, helpt de versteentheyt van mijn herte breken, en de tegenstrydingen van dit ellendig lichaem te niet doen, op dat alles in my aen desen goddelijcken Heere onderworpen zy, ende dat ick alsoo de vrucht van sijnen aerbeydt niet en verliese; verkryght my de gratie, op dat ick my selven magh verwinnen, ende hem dienen, my selven haten, ende hem beminnen. O Engelen des Hemels! ô suyvere Zielen! die dit opperste geluck tegenwoordigh zyt ghenietende, gebenedydt eeuwighlijck den Salighmaker mijnder ziele, ende geeft hem oneyndelijcke dancksegginghen voor alle het goet dat hy my ghedaen heeft: gelieft doch mijne voorsprakers by hem te zijn, op dat ick van het ghewicht van mijn vleesch niet overvallen en worde, maer dat het altijdt onderworpen zy aen den geest Godts.

HET V. LYDEN VAN JESUS.

1. Redens en kracht van Jesus Tranen. 2. Hoe Christus dickwils geweent heeft, het getal en grouwelijckheyt van de sonde alleen gekent, en 't gewicht daer van gevoelt heeft. 3. Waer 't dat wy de leelyckheyt van de sonde klaer saegen, souden van schroom sterven. 4 Jesus aensagh onse sonden als sijn eygen schult, en't onghelijck 't gene door de sonde aen de groote Maiesteyt Godts geschiet; en alle, en elcke sonde in't particulier. 5. Uytlegginghe van een Visioen van den Propheet Ezechiel. 6. En van dese woorden der H. Schriftuer, 't is beter te gaen in een huys van traenen als in een huys van blijdtschap. 7. Wie deel hebben in de tranen van Jesus, en wie niet. 8. Die hunne

ne tranen mengelen met die van Jesus , smaecken daer d geestelijcke wellusten van in dit en't ander leven.

De Traenen , die hy ghestort heeft over onse sonden.

I. HEt eerste dat onsen Saligmaker gekomen zijnde in dese weirelt , gedaen heeft , is , dat hy geweent heeft gelijck andere kinderen : dit is voor ons eene groote reden van verwonderinge , siende dat den Sone van den levenden Godt , sijne eeuwighe Wysheyt op dese maniere verborght ; dat het *Woordt* des Vaders blijft in de stilswijgentheyt , de vreught der Geluck-salige , traenen stort , ende dat de Opperste Mogentheyt in doecxkens ghewonden , rust tusschen de armen van eene Vrouw-persoone. Gelijck alle de waerschynelijckheden van swackheyt niet en komen , als van de liefde , geven sy aen de gene die *Jesus* beminnen , eene groote materie om te beschouwen , ende sy staen grootelijckx verstelt over alle dese wonderheden ; want al is't dat hy weent , ghelijck alle andere kinderen , soo is't nochtans dat de oorsake van dese traenen , oneyndelijck verschilt. David hadde van hem voorseyt , dat hy door den iever , die hy hadde voor het Huys ende voor de glorie Godts , soude verslonden worden, jae soo verre , dat hy de uytwisschinge van alle de sonden des weirelts op hem soude nemen. In der daet , komende in de weirelt , hy gevoelde soo levendigh dit oneyndelijck getal der sonden , de welcke sijne oneyndelijcke wysheyt hem al te samen voor ooghen stelde , dat hy van doen af begonste te weenen , dat hy vervolgens sijn Leven alsoo heeft overghebrocht , ende dat hy ten lesten in droefheyt gestorven is. Dese traenen ghestort voor de sondaren , gevoeght by de weirdigheyt van sijnen goddelijcken

delijcken Persoon, waren soo krachtigh by Godt, sijnen Vader, volgens de getuygenis van den Apostel, *Heb.* 5. dat sy ons aen hem aengenaem maeckten, ende de vergiffenisse van onse sonden verdienden. Want soo langh als onsen Salighmaker met onse ellenden inwendig bekommert was, ende dat sijne gebenedyde Ziele, met alle haere krachten vereenight bleve met Godt, den welcken sy klaerlijck aenschouwde, was sijn Lichaem overgoten met traenen, ende sijn herte met een seer levende droefheyt doorsteken, over alle de sonden die bedreven zijn geweest van het beginsel, ende die bedreven sullen worden tot het eynde des werelts toe.

II. Gelijck hy noyt iet heeft achtergelaten, als'er reden was, om ons sijne liefde te toonen, ende dat de aerde besproeyt was met sijn Bloedt het welck hy sweette in't *Hofken van Oliveten*, Luc. 12. soo mach men gelooven, dat hy alle de plaetsen, daer hy was biddende, met sijne tranen besproeyde, dat sijn bedde daer van alle nachten nat was, volghens het segghen van *David*, ende dat hy door dit badt van tranen sich bereyde tot het badt des Bloedts, naer het welck hy soo verlanghde; maer men kan niet seggen, hoe bitter dat dese tranen waren: want sy wierden veroorsaeckt door eene soo veel te grootere droefheyt, als sy dieper, ende inwendiger was.

De gene, die de pynen des geest gheproeft hebben, die alleen weten hoe verre dat die, de lichaemlijcke pynen te boven gaen. De indruckinge, die het quaet in de ziele doet, volght gemeynlijck de kennisse, die sy daer van heeft. Gelijck onsen Salighmaker het getal, ende de grouwelijckheyt van de sonden, die hy beweende, alleen volkomentlijck kende, soo was hy oock alleen bequaem,

het

het gewicht daer van te gevoelen. Dit is 't dat he doet seggen tot sijnen Vader door den mondt v: *David: Hebt medelyden met my, ô mijnen Godt! wa de wateren zijn gekomen tot aen mijne ziele: ick b gekomen in de diepte der zee, ende het tempeest heeft m verdroncken: ick hebbe gearbeydt al roepende, ende mi ne oogen sijn verflouwt door de overvloedigheyt der tr nen: want den yver van uw huys heeft my verslonder* Psal. 68.

III. Als de Heylige Vaders de leelijckheyt der son den willen uyt-drucken, sy versekeren ons, dat wae het saken de menschen die klaerlijck sagen, de schroom, den welcken sy daer van souden hebben soude soo groot zijn, dat hy bequaem soude zijn om hun daer van te doen sterven. Dese waerheyt heef Godt aen eenige van sijne Dienaren laeten gevoelen; maer gelijck Godt de swackheyt van de menschelijcke nature wel kent, soo en geeft hy aen hun dese clare kennisse niet, als voor weynigen tydt, ende naer dat hy hun van sijnen geest overvloedelijck heeft mede-gedeelt: ende al-hoe-wel dat dit licht alleenlijck is gegeven, om hun te suyveren, soo sterckt hy hun, op dat sy het souden konnen onderstaen; Hy verborght voor hun een deel, als'et hun te sterck aenkomt, ende hy geeft hun een geheel nieuw betrouwen op syne goetheyt, het welck hun noch meer aen-wackert, om hem meerder te dienen, ende te beminnen.

Is't dat iemant misschien meynt, dat dit met vergrootinge gesproken is vanden schroom der sonden, dat hy sijne oogen eens slaet op *Jesus Christus*, ende dat hy eens aenmercke, dat desen rechtveerdighen Rechter, over de groodtheyt van onse sonden, niet te veel en heeft geoordeelt gedaen te hebben, om die te niet te doen, dat hy sijn

ijn Bloedt, sijn leven, ende sijne oneyndelijcke ver-
ienften heeft gegeven. Dit insicht selve van de lee-
ijckheyt der sonden, is eene van de reden, die hem
3loedt heeft doen sweeten, en hem in't *Hofken van*
)liveten, den doodts-strydt heeft doen onderstaen.

IV. Den Sone Godts, zynde dan belast te voldoen
voor alle de sonden des weirelts, welckers grootheyt
ende menighvuldigheyt hy volkomentlijck kende,
soo kan men lichtelijck oordeelen, met wat een ge-
voelen, ende met wat eene bitterheyt des herten hy
die beweende. Want al-hoe-wel dat'et een anders
schult was, soo en was sijne pyne daerom niet ver-
sacht, door dien dat sijne liefde hem die dede aensien,
al oft dat'et sijne eyge schulden hadden geweest,
waer door hy oock inwendigh soo geraeckt was,
al oft hy die selve hadde bedreven. Boven-dien hy
en gevoelde in de sonde niet alleenlijck de confusie
die de sonde onder de menschen veroorsaeckt hadde;
maer noch veel meer het onghelijck dat sijne Godde-
lijcke Majesteyt daer door ontfangen hadde; ende dit
is't, dat hem sijn leven dede overbrengen in eene
geduerige pyne.

Al-hoe-wel dat andere kinderen, als sy ter wei-
relt komen, vele reden hebben om te weenen,
aengesien dat sy gheboren worden kinderen van
gramschap, dat sy komen in een ballinckschap,
verre van den Hemel, ende in gevaer van dien te
verliesen, onderworpen van duysent qualen, de
welcke niet en eyndighen, ten zy door de groot-
ste van alle, te weten, door de doodt; daer by
gevoeght de onsekerheyt van een beter leven;
des niet tegenstaende, gelijck sy gheboren wor-
den, berooft van't gebruyck des redens, soo is't
dat sy hun ongeluck niet en gevoelen, ende ver-

volgens en kennen sy de reden niet, die sy hebben om de ellende van hunnen staet te beweenen, ten zy in het gevolgh van jaeren. Maer *Christus Jesus* die niet en hadde van de kindtsheyt, als de kleynheyt sijns Lichaems, ende de uytwendige gesteltheyt, ende die niet alleenlijck een kindt van *Adam* en was, maer oock de Wysheyt van Godt, kende alle onse qualen die hy beweende. Hy sagh klaerlijck de tyrannie van het vleesch, ende van de weirelt, het gewelt, ende het overloopen van de menschelijcke passien, de vergetentheyt van de eeuwige goederen, de afgekeertheyt van heylige dingen, de kleynheyt van noodeloose sorghvuldigheden, de oneyndelijcke menighvuldigheyt van quade gepeysen, de plichtighe begeerten van onnuttighe woorden te spreken, de verbode wercken van alle de menschen, die tot dien tijdt toe gheleeft hebben, ende die noch souden komen te leven tot het eynde des weirelts. Hy wiste wel, dat sijne bermhertigheyt de eenighste remedie was voor alle dese qualen.

Maer daer en was niet dat hem soo ter herten gonck, als dat hy voorsagh de groote ondanckbaerheyt der menschen, ende dat hy soo weynigh profijt soude gedaen hebben door alle sijn Lyden, het welck sijn herte soo doorsnede, dat sijne oogen ghelijck twee fonteynen van tranen waren geworden, de welcke sonder op-houden liepen, ende sprongen tot in den Hemel, om de gramschap Godts te stillen, die rechtveirdelijck tegen ons vergramt was: want hy en gevoelde niet alleenlijck de sonden van de geheele weirelt in't gemeyn, maer oock die van elcken mensch in't besonder, soo dat een iegelijck die goddelijcke traenen magh aensien, gelijck oft die voor hem alleen gestort waren, ende die genieten als een goet, het

welck

welck hem eygen toekomt, weten dat hy daer van d' oorsake is, ende sigh alsoo bereyden, om dese gratie van de vergiffenisse sijnder sonden te ontfanghen, de welcke *Jesus Christus* voor hem verdient heeft.

V. Godt thoonde in een Visioen aen den Propheet *Ezechiel* eenen schoonen Tempel, ende daer in eene fonteyne van levende wateren, de welcke spronck aen den rechten kant, ende de kracht hadde van die al-te-mael te genesen, de welcke in desen Tempel quamen. Door den rechten kant moet men verstaen, volgens de gemeyne uytlegginge van de Schrifture, de kracht Godts, ende door dese fonteyne, de overvloedigheyt der goederen die gevonden worden in den levenden Tempel van de Godtheydt te weten in *Jesus Christus* onsen Heere: want in sijn Lichaem, het welck hy selve eenen Tempel noemde, woonde alle de volheyt van de Godtheyt, ende dat in sijne Geboorte, uyt sijne twee oogen, gelijck uyt twee fonteynen vloeyden eene beke van levende wateren, wiens kracht alle onse kranckheden konde genesen. Men moet niet meer vraghen, waerom dat die, de welcke weenen geluckigh ende saligh genaemt worden in't Evangelie, gemerckt dat sy de traenen van *Jesus Christus* voor hunnen troost hebben: want desen goddelijcken Salighmaker, nemende de schulden van sijne kinderen op hem, doet 't hunder opsicht, het ampt van eenen waerachtigen Vader; hy weent alleen voor hun, hy sendt sijne Enghelen om aen de menschen peys ende vreught te boodtschappen, het welck hy hun besorght door sijne smerten. De Ouders arbeyden, ende sy onderstaen duysent pynlijckheden voor hunne kinderen, terwylen dat sy spelen, ende sonder sorge leven; alsoo handelt onsen Sa-

lighmaker *Jesus Christus*, onſen waerachtigen Va-
der oock t'onſer opſicht: hy wilt dat wy blyde, te
vreden, ende geruſt zyn, terwylen dat hy arbeydt,
lydt, ende voor ons alleen weent.

VI. De H. Schrifture leert ons eene groote waer-
heyt, als ſy ſeght: *Dat'et beter is te gaen in een huys
van traenen, als in een huys van vrolijckheyt.* Eccl. 7.
3. Niet alleenlijck, om dieſwille dat de vreughden
van deſe weirelt ghevolght zijn van de droefheyt,
oft van de doodt; maer oock om dieſwille dat men
onder de groote vreugden gemeynelijck eene groote
vergetentheyt van Godt ende van de eeuwige ſaligheyt
vint, ende dat de menſchen daer door komen tot ſulck
eene groote verblintheyt, dat die dingen daer ſy om
weenen, niet min beſchaemelijck en zijn als die de
welcke hun verheugen. Sy achten het goet, den voor-
ſpoet van deſe weirelt, de welluſten des vlees ende
volgens de H. Schrifture: *Sy brengen hunne dagen over
in vreught, ende op eenen oogenblick tydts vallen ſy in
de helle*, Job 21. 8. Alwaer ſy liggen ſonder eenige
hope, ende weenen ſonder eenige vertrooſtinge. Sy
houden hun voor ongeluckig in dit leven, als de mid-
delen hun ontbreken, waer door ſy hun komen te ver-
lieſen; als ſy hun vinden in tegenſpoet, al-hoe-wel dat
dit voor hun den ſekerſten weg is om te komen tot
hunne ſaligheyt; maer ſy en beweenen het quaet niet
van hunne zielen, de ſonden die ſy tegen Godt bedry-
ven, het verlies van de eeuwige glorie, ende het ge-
vaer, daer ſy in zyn, van hunne eeuwige verdoemeniſſe.

Men ſiet deſgelijckx niet in het Stalleken van
Bethleëm; daer en is niet in dit Huys als traenen,
daer *Jesus* weent; niet als Engelſche verheugin-
gen, als geeſtelijcke welluſten, als hemelſche ga-
ven, niet als een heyligh geſelſchap, het welck be-
ſtaet

taet in *Maria* ende *Joseph*, ende in eenige arme Herderkens: men beweent daer de sonden, men versmaet daer de wellusten, men verdient daer den Hemel, ende men smaeckt daer eene volkome vertroostinge. Het is dan beter te gaen in dit huys van traenen, als in een huys van vreught.

VII. De tranen zijn gemeynlijck teeckenen ofte uytwerckingen van droefheyt, door dien dat sy veroorsaeckt worden, oft door de beroovinge van een goet; het welck wy beminnen, oft wel door de tegenwoordigheyt van een goet het welck ons op eenen oogenblick tijts brengt van de droefheyt tot de vreugt. De traenen van onsen Saligmaker spruyten uyt de selve reden: want al is't dat hy in sy selven geen gebreck van eenigh goet en kan gevoelen, door dien dat hy alle goederen in alle volheyt besit, hy is evenwel gevoelijck over de beroovinge van alle de goederen die wy verloren hebben, alsoo is hy den mede-geselle van onse traenen, soo wel van die, de welcke de droefheyt ons doet storten, als van die, de welcke de vreugt in ons veroorsaeckt, dragende een vaderlijcke sorge voor alle ons goet, ende van ons af-weirende alle quaet.

Elck een dan moet in't besonder den grondt sijns herten ondersoecken ende sien waer toe hy genegen is, ende waer van hy eene afgekeertheyt heeft, op dat hy daer door soude konnen oordeelen, oft hy eenig deel heeft in de traenen van onsen Saligmaker: want eenen Christenen mensch en moet niet soo vreesen als dese lichtigheyt, van de welcke wy ons laten verleyden tot de aerdtsche ghenegentheden die onweirdigh zijn aen een herte, het welck niet gheschapen en is als voor Godt ende voor de eeuwige goederen. Daer uyt komt dese weynige droefheyt, ende desen valschen vrede, waer door wy ons leven soo gerustelijck over-

brengen in de sonde, ende dat wy de suyverheyt der conscientie geheel veronachtsamen, al oft dat wy noyt iet gedaen en hadden, het welck verdient beweent te zyn, ofte wel geene reden en souden gehadt hebben van de doodt, ende het oordeel Godts te vreesen. Het ghebeurt dickwils dat wy dien dagh voor geluckigh houden, op den welcken wy onse ongeregelde begeerten aldermeest in-gevolght hebben; maer waert dat wy eens oogmerck namen op de ongeregelde begeerten van onse herten, ende op den tydt die wy geven aen de weirelt, aen de ydelheyt, ende aen de vermakelijckheden, wy souden groote reden vinden van te vreesen, dat *Jesus Christus* vruchteloos voor ons geweent heeft, ende dat den dagh eens soude komen dat wy ons selven souden veroordeelen, om in alle eeuwen te weenen sonder eenighe vrucht.

VIII. O! veel wyser is eenen oprechten Dienaer des Heeren, den welcken in de weirelt onbekent levende, ende oordeelende alle de ydele vreughden hem onweirdigh, sijne traenen mengelt met die van *Jesus Christus*, smaeckt de geestelijcke wellusten, de welcke sy voorts-brengen in dit leven, ende verwacht die, de welcke sy in het ander leven verdienen! Veel geluckiger is eenen boetveirdigen mensch, den welcken door een leet-wesen gheraeckt zijnde over sijne sonden, sigh voeght met *Jesus Christus*, om die met hem te beweenen, ende om daer over van hem vergiffenisse te bekomen! Veel wyser is den genen, den welcken sich in-keerende, van sy selven rekeninghe vraeght over sijn voorgaende leven, sijne maniere van leven verandert, geduerigh bekommert is met de saligheyt van sijne ziele, met een oprecht herte weder-keert tot Godt, sigh aen hem geheel

geheel over-levert, die tot de mede-deelinge van sij-ne liefde ontfangen is, ende die desen goddelijcken vrede smaeckt, den welcken gegeven is aen die, de welcke met *Jesus* minnelijck geweent hebbende, in sijne bermhertigheyt eene seer soete vertroostinghe vinden.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS *op de Traenen die hy voor ons ghestort heeft.*

1. Den Hemel is verheught, en Jesus weent: waerom? 2. Verschil tusschen het weenen van Jesus, en t' weenen van ander Nieuw-geboren kinderen. 3. Jesus wilt dat wy over sijn komste in vreught sijn, terwylent hy voor ons weent. 4. Maer sullen wy hem de sonden, die wy bedreven hebben, alleen laten beweenen? 5. Groote verblintheyt der menschen in hun droefheden, meer beweenende het verlies van't tijdelijck als van 't eeuwigh goedt. 6. Jesus weent, niet voor hem, maer voor ons. 7. Laet ons liever gaen in den stal daer Jesus weent, als in de plaetsen daer de weirelt haer verblydt.

I. WAer van komen dese tranen, die gy soo overvloedelijck stort, ô Goddelijck Kint! die den trooft zyt van de gene die weenen? Waerom vloeyt gy in traenen, soo haest als ghy komt op d'aerde der sondaren, aengesien gy gekomen zijt om hun geluckigh te maken? De Enghelen vervullen de locht met hunne vreugdelijcke Loffangen; sy boodtschappen aen de Herders eene groote blijdtschap, om dieswille dat gy geboren zyt; sy seggen dat de menschen hun souden verheugen, om dieswille dat sy eenen Salighmaker hebben. Gy zijt'et, ô minnelijcken *Jesus*! die desen Salighmaker zijt, ende daer en is niemant als gy alleen, die weende in't midden van dese hemelsche, ende aertsche vreughden. Inder eeuwigheyt

moet gy gebenedyt zyn , ô mijnen Godt ! gy kom tot ons met eene ſoo groote begeerte , om ons te verloſſen , ſoo dat gy niet eenen oogenblick tydts het werck van onſe verloſſinghe en wilt ophouden. Gy weent , verwachtende den tydt dat gy voor ons ſoudt mogen ſterven , ghy en vergeet niet dat kan dienen om ons te helpen : ende om dieſwille dat gy weet dat'er vele zijn die uwe voeten met hunne tranen ſouden beſproeyen , door de droefheyt die ſy hebben over hunne ſonden , gelijck *Magdalena* ghedaen heeft , wilt den eerſten zijn die-ſe ſtort in de tegenwoordigheyt van uwen Vader , op dat gy hem aen ons ſoudt jonſtigh maken , ende onſe traenen door d'uwe heyligh maken. Komende in deſe weirelt , begint gy te doen door uwe traenen , het welck gy daer naer moet doen door uw Bloedt.

II. O Liefde van myne ziele ! ſeght my eens , wat ick u ſal weder-geven voor alle de goederen die gy my gedaen hebt ? Gy weent , gelijck alle andere kinderen , maer gy hebt ander reden om te weenen , als ſy. Sy hebben reden om hun ballinckſchap te beweenen , het welck ſy beginnen ; hunne ſonde , de welcke ſy medebrenghen , de peryckelen aen de welcke ſy onderworpen zyn , hunne ellenden die ſy komen te lyden ; en al is't dat ſy die alſdan niet en kennen , de nature doet in hun , het welck ſy ſelve ſouden doen , waert dat ſy duſdanighe perijckelen wel onderkenden ; maer gy , ô eeuwige Wysheyt ! weent , om dieſwille dat gy de ſonden ſiet van alle de menſchen , het onghelijck het welck gheſchiet aen uwen Vader , het verlies der zielen , hunne onbekende nootwendigheden , de dolinghen die hun verblinden , de vermakelijckheden die hun bederven , de quade gewoonten die hun verdoemen. Gy weent , om dieſwille

dieswille dat ghy siet de misachtinghe van uwe Wet, de vergetentheyt van de eeuwige goederen, de onachtsaemheyt der salighcyt, de liefde tot de aertsche saken, de overhandt van de sonden ende van den duyvel, de gramschap van Godt, het peryckel van de eeuwige verdoemenisse, den valschen vrede, waer in de weirelt leeft tusschen soo vele reden van te vreesen, ende de onmogelijckheyt daer wy in zijn, van eenige help-middelen te vinden buyten u, tegen alle qualen die ons omringhen.

III. Maer om dieswille dat wy dese eenige ende waerachtighe help-middelen in u alleen vinden, wilt dat de aerde haer verheught in uwe Geboorte, dat den Hemel die haeft met menschen, die gy komt saligh maken, vervult sal worden, sigh insgelijckx verblijde. Ghy wilt alleen zyn, die weent, terwylen dat wy de verdiensten genieten van uwe traenen: sy komen in overvloedigheyt uyt dit herte, blakende van van liefde om de wonden te genesen, ende het ys van van mijn herte te smilten. Maeckt doch, ô fonteyne van de hemelsche goederen! dat dese goddelijcke traenen tot in mijn herte vloeyen, op dat het door die magh versacht, gesuyvert ende genesen worden. Ick aenbidde u, ô goddelijcke liefde! ô ongemete goetheyt, ô oneyndelijcke bermhertigheyt! ick aenbidde u, ô Lam Godts die wegh neemt de sonden des weirelts. Ick aenbidde de groote sorghvuldigheyt die ghy hebt om voor my soo krachtige remedien te besorghen.

Hoe wel heeft den Propheet *Isaias* geseyt, *dat ghy vierigh zyt, ende haestigh om te rooven*, Isa. 7. aengesien dat gy den tijdt niet konnende afwachten, tot dat ghy soudt konnen spreken, alreedts de hemelsche schatten, de bermhertigheden Godts,

ende

ende duysent geestelijcke graiten, door uwe traenen wegh-neemt, om die te geven aen de sondaren. O goddelijcken Bruydegom mijnder ziele! ô minnelijcken Vader der ongeluckige sondaren! gy hebt wel reden gehadt van te seggen: *dat de kinderen van den Bruydegom niet en vermogen te kreyten, soo langh als als hy met hun is: maer dat sy souden kryten als hy afwesende is.* Matt 9. Om dieswille dat sy van sijn soet gelaet berooft zijn: want als hy tegenwoordigh is, soo heeft hy sorge van te voorsien aen de noodtwendigheden van de familie, ende die te vertroosten door sijne tegenwoordigheyt, terwylen dat de kinderen hun vermaken, ende rusten op de sorge van hunnen Vader. Alsoo is't oock, ô goddelijcken *Jesus*, dat ghy, komende in dese weirelt, ghewilt hebt, dat wy in de vreught souden zyn, terwylen dat ghy voor ons weent, ende dat wy de sorge van ons selven op u souden laten, terwylen dat gy alleen arbeydt om voor ons de eeuwige goederen te bekomen.

IV. Maer gy en begint niet alleenlijck uw leven met traenen te storten, ô Godt van mijne ziele! maer gy volhert daer in geduerende uw leven, de welcke niet en sullen op-houden, ten zy door de doodt des Cruyce. Gy sult de dagen ende de nachten over-brengen in het gebedt overgoten met traenen, jae d'aerde selve daer gy sult bidden, sal daer mede besproeyt zyn; gy voelt mijne quaeden gelyck oft'et d'uwe waren, ende gy vraeght voor my de goederen des Hemels, al oft dat sy voor u nootsakelijck waren. Alwaer 't dat gy noyt andere pynen en gevoelde, en souden dese traenen die gy gestort hebt, om mijne sonden te beweenen, de welcke gy niet bedreven en hebt, dese versuchtingen die gy gelaten hebt,

om

om voor ons de hulp-middelen te verdienen, die gy niet van noode en hadde, niet genoeghſaem zyn, om my te verwinnen door uwe liefde, ende om de mijne tot u te trecken? O onuytputtelijcke Fonteyne der bermhertigheyt! ô oneyndelijcke liefde! hoe is 't mogelijck dat ick in traenen niet en ſmilte ende niet brande van liefde tot u? ſal ick u dan de ſonden die ick bedreven hebbe, alleen laeten beweenen, ende voor 't minſten de mijne niet mengelen met d'uwe? O ſoete ende brandende traenen, verſacht doch mijn herte! maeckt dat de mijne in overvloedigheyt vloeyen, op dat ick u helpe in mijne ſonden uyt te wiſſchen, ende dat ick ontſteken magh worden in de liefde van mijnen Salighmaker.

Is't dat gy, ô eeuwige Wysheyt, in my niet geſien en hebt, het welck u konde bewegen, om my behulpſaem te zyn in den noot, daer ick in was, van geheel mijn leven te ſuchten; hoe kan ick noch ſoo verblint zijn, dat ick naer de welluſten des weirelts loope, ſonder eenigh gevoelen van mijne ellende! verlicht, ô hemels Licht! de duyſterheden van mijne ziele, op dat ick my kenne ende my hate: treckt mijn herte af van de liefde der aerdtſche goederen, die my van u ſcheyden. Neemt van my wegh den ſmaeck van alle de dingen, de welcke my beletten van u te ſmaeken, ende die u verbinden te weenen.

V. O oneyndelijcke goetheyt, altydt lydtſamigh, om my te verdragen, ende altydt milt om my met goederen te vervullen! waer ſoude ick zijn, waer 't dat gy met my geen medelyden en hadde; Als ick mijne oogen ſlaen op mijn voorgaende leven, ick vinde daer in groote reden van vreeſe ende van droefheyt, niet alleenlijck om de ſonden, de welcke ick noyt beweent en hebbe,

be, maer oock om die, over de welcke ick tot nu toe met sulcke slappigheyt versucht hebbe: want heb ick oyt het verlies van uwe liefde, ô mijnen Godt, soo grootelijckx gevoelt, als wel het verlies van eenigh goet, oft van eenigh tydelijck vermaeck? ick beweene de aflyvigheyt van eenen Vader, van eenen Broeder, van eenen vriendt, die my van mijne quaden niet en konnen verlossen, ende de welcke ick nootsakelijck moet verliesen vroegh, oft laet; ende siet, ick verliese u alle dagen door myne sonden, ô myn opperste goet! ick verdiene berooft te zijn van het eeuwigh geluck, om het welck te genieten, ick geschapen ben, ende eylaes! dit verlies en gaet my niet ter herten. Is't dat iemant my vergramt; is't dat hy my niet wederom en geeft, het welck ick meyne dat hy my schuldigh is: is't dat my iet over-komt tegen mijnen wille, ick worde daer door soo inwendigh als uytwendigh beroert. Ick gevoele het verlies van mijne eere, ende van mijne achtbaerheyt. Ick ghevoel'et uytterlijck als ick mercke dat iemant anders meer geacht wordt als ick; daer en boven brenge ick mijn leven over met my selven te vermaken, ende met mijnen doot vyandt te streelen, dat is te seggen, dit sterffelijck lichaem het welck den oorspronck is van alle mijne quaelen; is't dat daer aen eenigh gemaeck oft eenigh vermaeck komt t'ontbreken, ick ben daer over soo bedroeft, dat ick daer door mijne ruste kome te verliesen: ende dat noch meer te beweenen is, ick bestede den tydt, den welcken gy, ô mijnen Godt, my gegeven hebt om de eeuwige goederen te verdienen, in al het gene, het welck my van dat geluck voor altijdt kan berooven; ick ben soo ellendigh, dat ick niet en kan gelyden, dat men my de ghelegentheyt beneemt
van

van my selven te verliesen, ende oock om u te verliesen op den selven tijdt; u, segg' ick, die mijne eenige saligheyt zijt.

Ick ben slap tegen de bekoringe, in den minsten stryt ben ick overwonnen, lauw, sonder iever, ende flauw om het goet te doen, stout in het quaet te bedryven, sonder licht, sonder liefde, sonder eenige begeirte van u te behaegen, sonder eenige moeyte te doen om u te dienen, sonder begeirte van iet voor u te lyden, sonder inwendigen vrede, ende ten lesten sonder eenigh goet, ten zy dat'et van u komt. Maer het is te weynigh geseyt, ick ben sonder u, ô waerachtig leven van mijne ziele! ick sien my in het landtschap van de schaduwe des doodts, ende ick en ben daer door inwendigh niet geraeckt, ende ick en storte geene traenen in uwe tegenwoordigheyt. En zyt gy niet, ô goddelijcken *Jesus*, mijnen waerachtigen Vader, mijnen Broeder, mijnen vriendt, den medegeselle in mijne pelgrimagie, mijne glorie, mijnen schat, mijnen troost ende mijn opperste geluck? hoe komt dan, dat ick niet beschaemt en ben, dat ick het tydelijck verlies soo lichtelijck kome te beweenen, ende dat ick soo ongevoelijck ben in het ongeluck van u te verliesen? O traenen van eenen oneyndelijcken prys, voldoet doch aen de slapheyt van de mijne, ende verkryght my de goederen die gy verdient.

Doet dan mijne ellenden ophouden, ô Heere, ende en gedoogt niet dat ick langher in de verblindtheyt blyve, in de welcke ick ben. Ick hebbe nu alreedts een groot deel van mijn leven besteedt in de tydelijcke sorghvuldigheden, het gene dat my noch resteert, en is niet te veel om den Hemel te verdienen. Dat ick ten minsten nu beginne van u te dienen, ô mynen Godt! ick ben gheraeckt door

door een leedtwesen over mijne sonden, ick soeke die waerachtelijck met u te beweenen? maer ick bidde u, dat uwe kraghtige tranen die den Hemel open doen, mijne oogen oock willen openen, op dat mijne traenen daer uyt in overvloedigheyt mogen vloeyen. Wilt dog, ô soete traenen, alle de vlecken van mijne ziele af-wasschen; ontsteekt in mijn herte, ô brandende traenen, de liefde Godts ende den haet van my selven. O traenen die door-gaen het herte van den eeuwigen Vader, door-gaet oock mijn herte, ende aengesien dat gy alle soorten van goederen uyt den Hemel doet neder-daelen op d'aerde, verheft mijn aersch herte tot den Hemel. Wanneer sal dien geluckigen tydt eens komen, dat ick de uytwerckinge van dese kostelijcke traenen in mijne ziele sal gevoelen? Dat sy dog voor my vraegen, ô goddelijcken *Jesus*! het gene ick niet en wete te vragen: verhoort-se dog, want ick en verdiene niet verhoort te zijn, ende geeft my de goederen die sy voor my vraegen.

VI. Het is waer, dat de traenen gemeynelijck zyn het uytwercksel ofte het eynde van droefheyt: want de droefheyt, en zijnde niet anders als eene pynelijckheyt die men heeft over een verloren goet, het welck ons aengenaem was, soo is't dat men niet en weent, als over de beroovinghe van het gene dat men bemint: ende als men dat goet wederom bekomt, soo is't dat de droefheyt oock eyndight door de traenen. Hierom is't dat uwe dienaren, die u met eene vierighe begeerte soecken, weenen nu van pynelijckheyt, om het quaet het welck hun van u vervremt; ende nu van blydtschap om het goet, welck gy hun mededeelt, niet konnende de soete indruckinghe van uwe teghenwoordigheyt verdraegen, sonder trae-

nen

nen te ſtorten , noch oock het leetweſen het welck ſy hebben om dat ſy u ſoo miſacht hebben. Maer ghy , ô goddelijcken *Jeſus* , wat reden hebt ghy om te weenen ? Is'er wel eenig goet, het welck gy niet en hebt ? Gy zyt ſelve het opperſte goet ; ghy beſit alle de ſchatten van de wysheyt , ende van de Weten-ſchap Godts , ende gelyck'er u niet en ontbreeckt , ſoo en kan men daer oock niet by doen ; overſulckx en ſtort gy deſe traenen niet als voor de menſchen , ende ryck zynde van u ſelven , ſoo en wenſcht gy geene goederen , als voor hun. Gy en ſult noyt voldaen zyn , ô verſlindende vier , ten zy dat gy alle de zielen die gy voor u gheſchapen hebt , overvormt hebt in u. Maer en zyt gy niet oneyndelijck ? en zyt gy niet almogende ? wat kan u dan beletten van in my te verſlinden , het gene u mishaegt , ende van my in u geheel te veranderen , op dat ick u behaege ?

VII. Ick wenſche dan , dat mijne traenen nacht ende dag mijn voetſel mogen weſen , tot dat ick u beſitte , ô oneyndelijcke goetheyt ! Gheeft my dog , dat ick het ongeluck van u verloren te hebben , ende het perijckel van u te verlieſen magh beweenen. Verſterckt my door uwe tegenwoordigheyt , op dat myne vyanden mogen verſtroeyt zyn. Ick gevoele my inwendig geraeckt door eene begeerte van te bidden , van u te beminnen , van de traenen af te droogen , die gy voor my geſtort hebt ; maer daer is iet in my , het welck u die doet ſtorten , het welck mijne verblintheydt my belet te kennen ; maer gy , ô Heere ! die my volkomentlijck kent , ende die den grondt van mijne ziele doorſiet , geneeſt in haer het quaet , het welck u bedroeft , ende geeft my alle de goederen die gy my wenſcht. O hoe wel begrype ick nu , dat'et beter is te gaen in een huys van traenen ,

nen, als in een huys van vreugt, aengesien de traenen van dit leven de vreught voorts-brengen in het ander! Gy wort hier beneden gheboren, ô mijnen Godt! ende gy sterft in de traenen, ende gy zyt het die alle de traenen der Rechtveerdige afdroogt in den Hemel, terwylen dat die, de welcke hunne dagen in de vermakelijckheden van dese weirelt overbrengen, op eenen oog-slagh in de helle vallen. Ick hebbe dan duysent-mael liever te gaen in het Stalleken daer gy weent als in de Hoven, alwaer de machtige van dese weirelt hun vermaeken: want daer en is geen vermaeck op d' aerde, het welck niet en is gemenghelt met droefheyt, ende de suyverste vreugt die men hier smaeckt, is te weenen met u: want de Rechtveirdige die hun leven overbrengen in traenen, ende de welcke sonder op-houden naer u versuchten, zyn vervult met troost; geeft my dan, ô Heere, dat ick van dit kleyn ghetal magh wesen. O geluckighen stont! op den welcken de ziele u teerelijck omhelst, terwylen dat het lichaem overgoten is met traenen.

Omhelst my dan, ô Goddelijck Kindt! op dat wy te samen mogen weenen, gy om mijne liefde, ende ick om d'uwe. Gy sult my bekeeren, ende ick sal u besitten; ghy sult u met my vertroosten, ende ick sal my vertroosten met u. O wat soetigheden doet gy die smaecken, de welcke weenen met u! Wat goederen deelt gy hun mede! O hoe waerachtigh is het gene gy seght, dat sy saeligh zyn die alsoo met u weenen! keert van my af, ô goddelijcken *Jesus*, alle ydele vreughden van dese weirelt, dat ick hier magh versuchten ende weenen, op dat ick die vertroostinge magh hebben van u te besitten inder eeuwigheyt.

HET

HET VI. LYDEN VAN JESUS.

1. Veel menschen zyn vol van sorgvuldigheyt en liefde tot het lichaem en de gemackelyckheden des selfs. 2. Christus handelt heel contrarie met syn lichaem. 3. Die uyt liefde lydt armoed en ongemack, of van den noodt een deught maeckt, vint in 't exempel van Christus troost en sterckte. 4. Christus ontreckt hier aen syn lichaem alle gemack, om ons de eeuwige ruste en goederen te verdienen. 5. Hy leeft in ongemack en arbeyt volgens de straffe die Adam was op-geleyt.

De strafheyt van den tyt, in den welcken hy geboren is.

I. JESUS en heeft niet alleenlyck ondernomen de sonden te bestryden, om voor ons de gratie, ende de glorie te verdienen, die wy verloren hadden; maer oock, om ons een exempel van deught achter te laten, waer in wy het quaet, het welck de sonde ons veroorsaeckt, ende van gelycken de middelen om die te vlieden, klaerlijck souden konnen sien. Hierom is 't, dat hy sy selven besonderlijck heeft gestelt tegen de sonden, die d'aldermeest heerschen in dese weirelt, ende seer gevaerlyck zyn, door dien dat dese gelegentheden seer dickwils voor-vallen, oversulckx hy heeft die deughden, die daer tegen strydigh zyn, oock d'aldermeest geoeffent, gelyckerwys zyn de ootmoedigheyt, de lydtsaemheydt, de vlucht der wellusten, en al het gene de weirelt d'aldermeest acht. Maer ghemerckt de sorghvuldigheyt ende de liefde, die men voor het lichaem heeft, eene van de meeste saken is, waer mede

de menſchen bekommert zyn , ende waer uyt de meeſte ongeregeltheyt volght, ſoo is 't dat den Sone Godts van ſyne gheboorte af, ende in het gevolgh van gheheel ſyn leven, ſijn Lichaem in ſulcker voegen gehandelt heeft, dat de gene, die de begeirte ende de ſterckte hebben, van aen hun ſelven te ſterven, in hem gheduerige exempelen van verſtervinge vinden, ende dat de gene die de moedigheyt niet en hebben van hun ſelven te verſterven, ten minſten ſouden herkennen, hoe grootelyckx dat ſy hunnen ingheboren vyant, den welcken hun de eeuwige goederen kan doen verlieſen, moeten vreeſen.

Een van de gemackelijckheden des lichaems, waer mede de menſchen het meeſte-deel van hun leven over-brenghen, is de ſorghvuldigheyt van de kleederen, dagelyckx duyſent middelen uytvindende, om hun lichaem te beſchermen tegen de ſtraſheyt van de locht, ofte tegen de veranderinge van den tyt van het jaer, ofte wel om de ſtraſheyt des tydts min te ghevoelen, de welcke ſy niet gheheel en konnen ontvluchten. Men moet daer by vöegen de hoogh-ſtadige huyſen, de ghemackelijcke kamers, de hovingen, de ſchoone dreven van boomen, de klaer-blinckende Fonteynen, den prachtigen huys-raet, ſchoone tafelen, het aengenaem muſieck, ende duyſent andere vermaeckelyckheden, die ſy met eene ſoo groote ſorghvuldigheyt ſoecken, om alle ongemack te beletten, het welck eenen ſinnelycken menſch ſoude konnen overkomen. Maer gelijck men van eenen vyant, den welcken men toeſt, niet en moet verwachten als wederſpannigheyt, ende verraderye, ſoo is 't dat de heylige Vaders, van den H. Geeſt onderricht om alle die ongeregeltheden te voor-komen, gevonden hebben het gemeyn en-
de

de eenvoudigh Cloosterlijck Leven, alwaer men alle overvloedigheyt in de wooningen, in de manieren van leven, ende in de kleederen af-snydt, hun te vreden houdende met 't gene dat nootsaeckelijck is, ende alwaer de gelegentheyt oock dickwils voor-valt, van het lichaem, ende van de sinnen te versterven. Vele van die hebben hun oock vertrocken in de Woestynen, alwaer sy leefden sonder huysen, sonder kleederen, ende sonder menschelijck voedtsel. Andere brochten hun leven over met geduerigh te vasten, eenige bleven staen op eene Colomme, uytgestelt aen de koude, ende aen de hitte, ende aen alle de strafheyt van de locht, ende sy waren al-te-mael van sulck een voornemen, van aen het lichaem alle nootwendigheden te weygeren, ghelyck de weireltlycke menschen besorght zyn om alle overvloedigheden te besorgen.

II. *Jesus Christus* en heeft niet alleenlyck naeckt willen geboren zijn, gelijck de andere kinderen van Adam, maer oock in eene seer ongemackelijcke plaetse, ende in den strafsten tydt van het jaer, in 't midden van den nacht, bevende van koude, ende berooft van alle help-middelen. In het gevolgh van den tydt en heeft hy den Rock sonder naet, den welcken syne Moeder met hare eyge handen voor hem geweven hadde, niet verandert, maer hy heeft hem gedragen tot het Cruys toe. Geduerende syn verborgen leven, en hadde hy niet in dat arm huysken, daer hy in woonde om sigh te beschermen tegen de koude, noch tegen de hitte, ende als hy begonste te verkeeren met de menschen, soo diende hem de aerde gemeynlijck voor sijn bedde: hy was dickwils uytgestelt aen den regen, aen de winden, aen den sneeuw, aen de Sonne, aen den dauw des Hemels,

ende den dagh alſoo over-gebrocht hebbende, vertrock hy ſy-ſelven 's avonts op eenen bergh, ofte wel in eenen hof om aldaer den nacht over te brengen in het gebedt: ende al-hoe-wel dat hy was den Meeſter, ende den Schepper van den tydt, ſoo heeft hy dien evenwel willen deelen in vier Tyden van het jaer, tot het profyt van de menſchen, niet-tegen-ſtaende dat hy van doen af voorſien hadde het ongemack, het welck hy daer van moeſte ontfangen: aldus voor ons duyſent ſoetigheden beſorgende, ſoo uyt de vruchtbaerheyt der aerde, als uyt den overvloedt der vruchten, die d'aerde op elcken tydt voorts-brenght, bereyde hy voor ſy ſelven niet als lyden: want hy heeft ſeer weynigh geproeft van alle het gene dat de aerde voorts-brocht, ende aengenaem was aen den ſmaeck, daer hy in tegendeel alle de ſtrafheyt van den tydt gevoelt heeft.

III. Hier uyt konnen de arme menſchen eene groote onderrichtinge, ende eenen grooten trooſt trecken, want ſchoon dat ſy berooft zyn van duyſent dingen, die de rycke menſchen in overvloedigheyt beſitten, ſoo verre, dat den ghemeynen noodt-ruſt hun oock dickwils komt te ontbreken: ſoo is 't evenwel, dat ſy door het exempel van onſen Salighmaecker leeren, dat'et eene Chriſtelycke wysheyt is, van den noot eene deught te maken. Den H. Chryſoſtomus ſeght: dat Godt de geſteltenïſſe des herten, en den goeden wille der menſchen boven alle dingen komt te achten, ende dat hy niet min en aenmerckt, het gene dat wy door nootſakelijckheyt lyden, als het gene het welck wy lyden door verkieſinge, ſoo nochtans, is't dat wy de liefde, ende de gelatentheyt voegen by de nootſakelijckheyt van het lyden. Het gevoelen van deſen H. Vader is geveſticht op eene

eene ſeer bondighe reden; want al is't dat ick het lyden niet en kan vlieden, het en laet daerom niet te komen van de handt Godts, die my het over-ſendt, en die wilt dat ick'et ontfange, ende lyde; aldus aenſiet hy mijnen goeden wille, dat ick'et aenveirde als eenen dienſt, den welcken ick hem bewyſe, als eene onderwerpinge aen ſyne ſchickinge, ende als eene volbrenginge van den goeden wille, den welcken hy my in-geeft.

Waer't dat de arme menſchen den geeſt Godts hadden, ſy ſouden hun voor geluckigh houden, van hun ſelven te ſien in den ſelven ſtaet, in den welcken *Jeſus* is geweeſt, den welcken geboren zynde in't midden der Joden, onder de welcke vele rechtveerdighe, ende te ſamen rycke Joden waren, heeft nochtans het geſelſchap van Maria, van Joſeph ende van eenige Herderkens, die arm waren, verkoren. Wat een voordeel is't voor alle de gene die arm zijn, dat ſy hunne armoede met die van onſen Saligmaecker konnen vervoegen, ende die alſoo verdienſtigh maken door de ſyne. Maer is't dat de deught, die uyt den noot komt, ſoo koſtelijck is voor Godt, van wat prys ſal de nootwendigheyt zyn, die uyt de deught komt? voorwaer de vrywillige armen, die de Woeſtynen ende de Clooſters vervullen, de welcke al het gene dat overvloedigh is, weygeren, ende die hun lichaem met ſulcke ſtrafheyt handelen, vinden in *Jeſus*, niet alleenlijck het exempel, maer oock de ſterckte om te volbrengen het welck aen de nature onmogelyck ſchynt te weſen: want de liefde, gelijck den H. Chryſologus ſeght, en beklaeght haer niet over de ſwarigheyt van de ſaken, want hoe dat-ſe ſwaerder zyn, hoe dat ſy die met meerdere moedigheyt onderneemt.

Hier uyt volght, dat eenighe heylighe Vrouw-

persoonen, daer *Palladius* van spreeckt, naer dat sy langen tydt tusschen vier mueren sonder dack besloten hadden geweest, gevraegt zijnde hoe dat sy eenen soo harden kercker hadden konnen onderstaen, hebben geantwoordt, dat sy van de schoonheyt van haren Bruydegom soodaniglyck ingenomen waren, dat de liefde, ende den drift om hem te behagen, luttel deden voelen, het gene sy voor hem leden. Waer't dat de weireltsche menschen de geestelycke wellusten kenden, die Godt te smaken geeft aen de ghene, die de weirelt om sijne liefde verlaeten, sy souden de lichamelycke vermakelijckheden uyt'er herten verachten; maer gelyck dese waerheyt beter begrepen wort door het exempel, als door de woorden, soo is't genoegh met hier te seggen, om eene kleyne verbeeldinge te geven van het gheluck, het welcke de Heylige in dit leven genieten, dat sy meer genoegen hebben, van in d'armoede ende in't lyden te leven, als de weireltsche menschen in't midden van hunne overvloedigheyt, ende van hunne vermaekelyckheden, ende dat sy niet eenen oogenblick van de pynlyckheden die sy voor *Jesus* lyden, en souden willen af-gaen, voor alle de vreughden van dese weirelt.

IV. Daer zijn menschen, de welcke op dese weirelt in sulcker voegen leven, dat sy niet t'eenemael ongeregelt en zyn om hun gemack noch oock ieverigh genoegh, om voor Godt alles te laten, ende al-hoe-wel dat'et gene, daer men van komt te spreken, hun soo rechtelijck niet én raeckt, als wel de gene, die de Christelycke volmaecktheyt trachten te bekomen, soo is 't evenwel seker, dat sy in de strafheyt van het Leven Christi, eene groote reden van troost voor hun vinden, ende oock krachtige reden om hem te beminnen:

minnen : want hy heeft soo veel goetheyt voor ons, dat als wanneer hy ons voorgaet, met soo wonderlijcke exempelen van een alderstrafste verstervinghe, nochtans hy en verbindt ons niet van de selve in soo verheven graet te oeffenen : ende terwylen dat hy sigh alles ontreckt, om voor ons de eeuwige goederen te verdienen, laet hy ons toe het tydelijck gemack, mits dat het ons de liefde ende de gehoorsaemheyt, die wy hem schuldigh zijn, niet en doet verliesen. Oversulckx al is't dat die, daer wy van spreken, noch veel aen hunne sinnen toegeven, is't dat sy de heylighe Sacramenten dickwils gebruycken, is't dat sy de deughden, die voor hunnen staet eygen zijn, oeffenen, is 't dat de sorge, die sy hebben voor het lichaem, hun de sorge, die sy voor hunne ziele moeten hebben, niet en doet verlaten, soo is't evenwel dat Godt uyt dese steenen, kinderen van *Abraham*, roosen uyt dese dorens, ende vruchten uyt dese onvruchtbarige aerde kan verwecken.

Sy hebben noch eenen middel, om de bermhertigheyt Godts over hun te trecken, den welcken is, dat sy met eene beschaemtheyt voor hem verschynen, insiende hun leven, ende het straf leven van hunnen Salighmaker, vragende van hem vergiffenisse over hunne slapheyt, ende de gratie om alles te vlieden, het welck sijne liefde in hun kan te niet doen : want *Jesus* bemint ons soo teerlijck, ende hy acht de ootmoedigheyt des herten soo grootelijckx, dat onse goede begeirten, hem onse gebreken dickwils doen ontschuldigen.

V. Onsen eersten Vader Adam, is naer sijnen val veroordeelt gheweest om sijn broodt te eten in't sweet sijns aenschyns : dat is te segghen, om niet te konnen leven, ten zy met groote pyne-

lijckheyt, met veel te arbeyden, ende met weynigh te vergaederen van eene aerde, die niet anders als distelen, en dorens voortsbrocht. *Jesus* heeft dese selve Wet onderstaen in alle strafheyt. Syn leven is eenen geduerigen arbeydt geweest, door de goetheyt die hy voor ons gehadt heeft; ende hy heeft weynigh profijt gedaen met sijnen arbeydt, door onse boosheyt: hy heeft vruchten des levens gesaeyt in eene ondanckbarige aerde, de welcke vruchten des doots ende der eeuwighe verdoemenisse voortsgebrocht heeft.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS *over de strafheyt des tydts daer hy in Gheboren is.*

1. *Verwonderinge over de goetheyt van* JESUS *willende soo veel ongemackx lyden in sijn teer Lichaem.* 2. JESUS *heeft de strengigheyt, die wy soo seer haeten, heel sijn leven lanck bemint.* 3. *Hoe meer wy ons lichaem toe-geven en streelen, hoe meer het van ons vraeght.* 4. *De wereltsche menschen doen meer voor hun lichaem als wy voor* JESUS. 5. *Geluckigh is hy die sijn ruste soeckt, niet in de voldoeningen van 't lichaem, maer in* JESUS. 6. *De geestelijcke koude van ons hert, pynight* JESUS *meer als de lichaemelijcke koude van den tydt.* 7. *Versuchtinghe tot* JESUS *om ontsteken te worden in sijn Liefde.* 8. *Hy doet ons twee groote gratien, hy bemint ons, en hy wilt van ons bemint zijn. Gebedt tot* JESUS, *Maria en d'Engelen om die Liefde te bekomen.*

I. HOe komt dat ghy de versteentheyt van mijn herte niet en vermormt, ô goddelijcke teerheyt! op dat ick die uytvindingen van uwe bermhertigheyt soude mogen beminnen, ende aenbidden? Hoe kont gy verdragen, dat mijne ziele kout ende bevrosen blijft in't midden van soo vele vlammen, die my van alle kanten omringelen?

En wilt niet gedoogen, ô Heere, dat dit vier, het welck u verslint, geheel besigh zy met u te vernietigen, maer maeckt dat'er eenige gensterkens tot my komen, want sy sullen genoegh vinden, waer op dat sy hunne kracht sullen konnen uytwercken, te weten, op eene groote versteentheyt, om die te versachten, op vele sonden, om die te vernietigen: ende op vele onvolmaecktheden, om die te verteiren. Ick aenbidde u, ô goddelijck Kint! Ick kenne u uyt geheel mijn herte, ô mijn opperste goet! gy zijt groot in alles, altijdt gelijck aen u selven, ende dit kleyn Lichaem en kan de overvloedigheyt van uwe rijckdommen niet verborgen, daer en is niet in u, dat swack is, als het gene dat uytwendigh schynt aen de oogen der menschen. Maer wat sult gy doen, ô Heere, als dit Lichaem stercker sal zyn, ende bequamer om te lijden, aengesien dat gy'et met sulcke strafheyt handelt in sulck eenen tydt, als het noodig hadde van soeter gehandelt te wesen? Ick sien het beven van koude, geleyt op de harde aerde, hoe teer, ende delikaet dat'et oock is; ende siet, uwe voorsienigheyt en heeft niet ghedaen om dien tijdt te versoeten om te verminderen het gene hy lijdt. De Heylige Maget is soo arm, dat sy by-naer niet en heeft om uwe naecktheyt te bedecken: den stal is open, ende uytgestelt aen alle winden. Daer en is geen vier om u te verwermen, ende men siet daer niet als eene uytterste armoede, ende een gebreck van alle gemack.

II. Ghy en laet uw werck niet onvolmaeckt, ô goddelijcken Salighmaker! naer dat ghy uw leven begonst hebt door het lyden, hebt gy daer in volhert, ende ten lesten hebt gy'et door het lijden geeyndight. Ghy hebt de strengigheyt altijdt bemint,

mint, die wy soo grootelijckx haten: want hoe dickwils en de heeft Sonne, als sy op-gestaen is, u met weenende ooghen ende met een aensicht bleeck door de koude van den nacht niet gevonden? Hoe dickwils en hebben uwe kleederen, ende uw hair niet doornat geweest door den regen ende door de kouwe? Hoe dickwils en is uw aldersuyverste Lichaem, als gy arbeyde, ende reysde, met sweet niet overgoten gheweest? gy wiste wel, als gy de weirelt schepte, ende de vier tyden van het jaer schickte, dat gy de strafheyt van den winter, de hitte van den Somer, ende het ongemack der winden eens soudt gevoelen. Gy hebt uw werck, om alsoo te seggen, haest willen genieten, lydende van het beginsel uwer Geboorte, de stratheyt van eenen seer kouden nacht; ende gy hebt den selven iever ende drift gethoont tot het lyden, die de minnaers deser weirelt bethoonen tot het gebruyck hunner hoven, ende huysen die sy selve gebouwt hebben.

III. O minnelijcken Vader van onse zielen! ô Meester van de oprechte ende van de eeuwige Waerheyt! ô ghetrouwen Mede-geselle van de arme sondaren! hoe vervremt zijt gy van die, de welcke niet en doen het gene sy aen andere gebieden! Gy en spreeckt noch niet, ende uwe wercken spreken alreedts voor u. Gy siet, dat ick myn leven over-brenge met dit ellendigh lichaem te streelen, ende dat ick my soo bekommere met uytwendige sorghvuldigheden, dat ick de inwendige dingen kome te vergeten, dat ick ghehoorsame aen de begeirten des vleesch, oock met het peryckel van u te verliesen; ende dat ick leve tusschen de armen van eenen soo vreeselijcken vyandt, sonder hem iet te weygeren van het gene hy versoeckt. Ick wete door mijne eyge onder-

dervindentheyt, hoe vruchteloos dat den arbeyt is, den welcken ick doen om hem te vreden te ſtellen; hoe meer dat ick hem geve, hoe meer dat hy van my vraeght; hoe meer dat ick hem trachte te wederhouden, hoe meer hy onhandelijck is, ende voor de vergeldinge, om de ghedienſtigheyt, die ick hem bewyſe, en hebbe ick niet, als dat ick my van u ſcheyde, ô mijn opperſte geluck! hy buyght mijne ziele tot al'et gene dat aertſch ende haer ganſch onweirdigh is, ende hy en kan niet verdragen, dat ick u diene tot achterdeel van ſyne vermakelyckheden.

Wat reden en hebbe ick niet van mijne ellende te beweenen? Gy ſiet den grondt daer van, Heere, hebt medelyden met my, ende en ſtraft my niet in uwe gramſchap: gy kent alleen mijnen inwendigen ſtaet, ende het quaet, het welck de ſlavernye van dit lichaem aen myne ziele doet lyden. Alwaer 't dat ick geheel myn leven beweende daer ſouden noch duyſent andere dingen overblyven te beweenen, ende wat vergiffeniſſe dat uwe goetheyt my gegeven heeft over het voorgaende, ſoo hebbe ick evenwel altyt reden van voor het toekomende te vreeſen.

IV. Komt my toch te hulpe, Heere, tegen my ſelven: want gy weet wat dat ick te vreeſen hebbe, om dieſwille dat ick den tydt gegeven hebbe aen de ſorge van myn lichaem, den welcken ick in uwen dienſt moeſte beſteden; ende hoe dat ick beſchaemt moet weſen over de ſlapheyt met de welcke ick u geſocht hebbe, als gy my voorkomen hebt met uwe gratie: want wat heb ick oyt voor u gedaen, ô goddelijcken *Jeſus!* het welck de wereltſche menſchen gewoon zijn te doen voor hun lichaem? Sy en houden geene maete in de pracht der kleederen, in de hooghſtaedige bouwen, in het ſoecken van hun gemack;

mack: ſy en ſpaeren geenen koſt, om van hun te weiren, al het gene, dat hun kan doen lyden; ſy en weygeren niet aen hun lichaem, terwylen dat de armen, weduwen, weeſen ende uwe Autaren, ô mynen Godt, veronachtſaemt zijn, ende aen hun d'aldernootſakelijckſte dingen ontbreken: ende als ick door den treck van uwe gratie tot u wederkeere, ende dat gy in myne ziele komt, wat onthalinge doen ick u? Wat voor eene wooninge bereyde ick u? Met wat ſuyverheyt ontfange ick u, ô oneyndelijcke goetheyt! die ſoo lydtſaemig in my te verdragen, ende ſoo licht ende goet zyt in my te vergeven?

Al-hoe-wel dat eenen oogenblick alleen van deſe goddelijcke ſoetigheden, die gy doet gevoelen aen de gene die u beminnen, oneyndelyck koſtelijcker is als de wellusten van deſe weirelt; ſoo is't evenwel dat de wereltſche menſchen, om die valſche welluſten te genieten, meer doen als ick om de waerachtige. Myne ziele is van droefheyt ende van beſchaemtheyt voor u, ô mijnen Godt, ſoo doorgaen, dat ſy niet bequaem en is als haer te ſtellen in eene diepe ſtilſwygentheyt. Hebt doch medelyden met u arm ſchepſel, voor het welck gy ſoo veel goetheyt hebt. Ick arbeyde geduerig voor myn lichaem, ende ick en doen by-naer niet voor u: mijne ellenden zyn gelyck-matig aen myn bedorven herte, het welck ſeer groot is voor het quaet, ende in tegendeel kleyn en geſloten voor het goet; maer de grootheyt van het uwe is bereyt om voor my te lyden, om my te beminnen, om myne ſonden te vergeven, ende om u ſelven te voegen naer mijne ſwackheyt: want gy en verbindt my niet te doen al het gene dat ghy gedaen hebt; gy laet my toe eene gematighde ſorge te hebben voor mijn lichaem, ende gy vraegt

van

van my alleenlijck , dat ick u ſoude beminnen.

V. O wanneer ſal den tydt eens komen dat de vierigheyt van mijne liefde ſal voldoen aen de flouwigheyt van mijn lichaem ! ô goddelijcke liefde die alles vermooght, maeckt u meeſter van myn herte ende druckt daer in uwe wonderheden ! Geeft my, ô Heere volkomentlijck d'overhandt over myn lichaem, ende is't dat ick ſoo veel in mijn lichaem niet en kan lyden gelijck gy geleden hebt in het uwe , geeft my eenen onverſadelijcken dorſt van de rechtveirdigheyt, dat ick ten minſten de begeerte hebbe van veel te doen voor u, terwylen dat gy ſoo veel gedaen hebt voor my. Neemt van my wegh alle overvloedigheyt, ende leert my niet als het gene noodtſakelijck is aen mynen vyandt te geven. Keert tot u alle myne gepeyſen , aengeſien ſy niet beter en konnen bekommert zijn als met u. Hebt ſorge van het gene dat my aengaet, op dat ick voortaen geene andere ſorge meer en hebbe als die van u te beminnen, ende te behagen. Wat kan ick begeeren buyten u, ô mijn opperſte Goet, ende wat ſal my ontbreken, is't dat ick ſoo geluckigh ben van u te beſitten ? O verlore jaren ! ô leven qualijck beſteet, gelijck dat, het welck ick over-gebrocht hebbe , ſoo verre van u vervremt! Gy zijt de eenige ruſte van mijne ziele, de waerachtige medecijn tegen alle mijne qualen, ende de ſekere remedie in alle mijne pynen. Waerom en waert gy my dan niet genoeghſaem ? doet myn herte open ende doorſiet den grondt van ſijne bedorventheyt, ende geneeſt ſijne verouderde wonden : want hoedanigh ick oock ben, ick behoore u altijdt toe , ô Heere ! gemerckt dat ick van nu af door rechtveerdigheyt den uwen geworden ben , maeckt dat ick oock door liefde u toe-behoore.

VI. Maer laet my toe, dat ick u eens vraghen magh, wat u t'aldermeest pynight, de koude van desen tydt, ofte wel de koude van mijn bevrosen herte? Alles spreeckt in u, leert my u verstaen ende u gehoorsamen. Ick sien wel dat gy de stratheyt van den winter gevoelt om mijne teerigheyt uyt te roeyen, ende dat gy die met vreught lijdt, om dit lauw herte te doorsteken met de schichten van uwe liefde. Eylaceen! wat sal van my geworden, ô oneyndelijcke bermhertigheyt? Ick en ben niet indachtigh dat ick alleenlijck eene ure van mijn leven over-gebrocht hebbe, in de vierigheyt van uwe liefde. Gy lijdt koude ende hitte gelijck eenen reysenden man doet, den welcken hopt te rusten als hy t'huys sal gekomen zijn; ende als gy in mijn herte als in uw eygen huys komt rusten, gy soudt daer in wel eene teerigheyt, eene soetigheyt ende eenen vrede willen vinden. Och oft ick u altijdt konde ontfangen met eene suijvere liefde! ende dat ick u noyt en quame te verstooten door mijne lauwigheijt!

Gy en vraeght van my niet, ô mijnen Godt! het welck gy voor my niet gedaen en hebt: want gy hebt my geschapen voor u, ende ghy hebt my een herte gegeven, het welck sijne ruste buyten u niet en kan vinden; gy wilt den center wesen van mijne begeerten, ende het schijnt dat gy my in dit ballinckschap niet en hebt gestelt, als om my naer u te doen versuchten. Maer gemerckt dat gy geschickt hebt dat ick den last van dit leven soude dragen, tot dat ick kome tot het eynde daer ick naer trachte, ghelijck eenen reysenden man den welcken een dor ende onvruchtbaer Landtschap moet doorgaen; en gedooght niet dat ick op den wegh blyve. Ach! Heere, gy voor-komt mijne begeerten; ick gevoele alreedts uwe tegenwoordigheydt?

digheyt? ick vinde u in my, vertrooft dan mijne beſwaerde ziele, verſterckt haer, ende ſeght tot haer, dat gy hare ſaligheyt, ende haer opperſte goet zyt.

Is't dat ick u ſomwijlen ſoecke ſonder u te vinden, ende dat gy uyt-ſtelt van tot my te komen, dat is, op dat ick u met meerdere vierigheyt ſoude ſoecken, ende dat ick daer naer u ghevonden hebbende, de ſoetigheyt van uwe tegenwoordigheyt beter ſoude ſmaken: want gy wilt uwe wooninge, uwe ruſte, ende uwe welluſten in my ſtellen. Is't dat gy mijn herte koudt vindt voor u, ofte wel met eene andere liefde bevangen, ghy hebt daer in ſeer groot gevoelen; maer als ghy de plaetſe ydel vindt, oft bereedt om u te ontfanghen, ſoo meynt gy over allen uwen arbeyt wel geloont te zijn. Hoe dickwils hebt gy geklopt aen de deure van mijn herte, ſonder dat ick u open gedaen hebbe, ô eeuwige ſchoonheyt! Hoe dickwils hebbe ick u verjaegt, naer dat ick u ontfangen hebbe! Hoe dickwils heb ick liever gehadt my ſelven te verlieſen, als u te beſitten! Waerom is't dat ick leve, ô mijnen Godt, is't dat ick niet en leve voor u? Stelt doch, ô Heere, een eynde aen mijne ellenden, ende niet tegenſtaende allen mijnen wederſtant, maeckt dat gy in mijne ziele ontfanghen wort, ende noyt daer uyt en gaet.

VII. Komt mijne hope, ende mijne ſaligheyt, verjaeght de onrechtveerdighe beſitters, die mijn huys met ghewelt hebben in-genomen; onſteeckt daer in het vier van uwe liefde, houd'et voor u alleen gheſloten, ende en gedooght niet, dat'er iet om-gaet teghen uwen wille. Boven al, hebt een miſtrouwen van my: want ghy weet wel, dat ick in uwe teghenwoordigheyt altijdt rijck ben

van

van goede begeerten , ende van beloften , ende dat ick buyten die , slap ende flouw worde in uwe liefde ende traeg in te volbrengen , het gene ick u belooft hebbe. Doet uw werck , ô Heere , niet teghenstaende mijne wederspannigheyt : want ick en kan geen goet hebben , ten zy dat'et van u komt. Dat de voornemingen van uwe goetheyt niet belet en worden door mijne boosheyt , herstelt dat verdorven is , geeft my wederom het gene dat ick verloren hebbe : glorificeert u in uw schepsel , heerscht in uw rijck , ende en laet niet toe , dat ick my van u scheyde , die mijnen Godt , ende mijn opperste geluck zijt.

VIII. Gy hebt *Adam* veroordeelt , dat hy sijn broot soude eten in't sweet sijns aenschijns , ende dat hy dickwils niet en soude vergaederen , als doornen , daer hy nochtans goet soude gesaeyt hebben ; ende gy , ô mijnen Godt ! die den nieuwen *Adam* zijt , onsen waerachtighen Vader ende die geen soeter voetsel en hebt , als de liefde van ons herten , alhoe-wel gy wiste , dat sy doornen souden voortsbrengen , daerom niet en hebt na-gelaten het saet van de eeuwige goederen daer in te werpen. Gy hebt daer in de pyne van onsen eersten Vader onderstaen ; maer met dit verschil , dat hy die lede voor sijne sonde , ende dat gy die lijdt voor de mijne.

Maer seght my eens , ô goeden Heere ! wat voordeel kont ghy doch trecken uyt onse liefde ; Vergeeft'et my , ô mijnen Godt ! ick wille misschien te veel weten , ende het moet my genoeg zijn , dat ick versekert ben , dat ghy wilt bemint zijn. Is't dat ghy niet anders en vraegt , waerom is't dan dat ick u niet en beminne ? Ghy doet my eene groote gratie , als gy my bemint , ende daer-en-boven gy doet my eene tweede gratie , als ghy wilt

wilt dat ick u ſoude beminnen; ende voorwaer ick en wete niet, welcke van die twee voor my de voordeeligſte is. O liefde, die ſoo teerlijck bemint ende niet achter en laet, om u te doen beminnen, wie belet u doch te volbrengen het gene gy ſoo wenſcht? Maer hoe kan ick u beminnen ſonder u? Gy gebiedt my, dat ick u ſoude beminnen, geeft my dan het gene gy my gebiedt, ende gebiedt my het gene dat u belieft. Verbrandt de diſtelen, en de doornen, die het goet ſaet, het welck gy daer in geſaeyt hebt, verſmachten: doet dit aertſch herte open, ende plant daer in uwe goddelijcke liefde, verwermt haere lauwigheyt, beſit'et geheel en ganſch; maer doet op den ſelven tydt uwe ſchatten oock open, ô eeuwige liefde! want gy vermoogt al het gene dat gy wilt.

O Moeder Godts! alder-ſuyverſte wooninge van het bevleeſcht Woordt! die het binnen u ſelven ſoo wel ontfangen hebt, verkrygt van hem voor my, het gene dat hy van my vraegt, aengeſien dat gy wel weet dat'er voor my geene ſaeligheyt en is als in hem alleen. Geluckſalige geeſten, inwoonders van het hemelſch *Jeruſalem*, alder-ſuyverſte herten waer in Godt voor altydt ruſt, zyt indachtig, dat gy oock als Pelgrims, hier op d'aerde geweeſt zyt; ſlaet doch uw oogen op de peryckelen, in de welcke wy geſtelt zijn, ende bidt den Heere, dat ick tot inder eeuwigheyt ſijne wooningen eens mag weſen. Amen.

HET VII. LYDEN VAN

JESUS.

1. Jesus stort sijn eerste Bloedt, en gehoorsaemt aen een Wet, daer hy in geender manieren aen verbonden en was. 2. Hy wort als eenen sondaer besneden, en den sondaer soude wel willen rechtveirdig schynen. 3. In alle vernederingen van Jesus, heeft'er hem iets verheven, uytgenomen in de Besnydenisse. De Besnydenisse is aen Jesus, die het volle gebruyk sijnder reden hadde, pynelijker geweest, als aen alle andere kinderen; en hy heeft dit eerste Bloedt met soo groote liefde gestort, als den lesten druppel aen het Cruys. 5. Jesus lydt soo jonck voor die, de welcke den tydt van hun jonckheyt misbruycken. 6. Verscheyde schoone redenen, waerom Jesus met soo dieren prys heeft willen koopen. 7. Jesus desen Naem ontfangende heeft t'samen gethoont, hoe seer hy hem toekomt. 8. Desen soeten Naem Jesus besluyt alle de andere die de Propheten hem geven. 9. Hoe glorieus, kostelijck en profytigh aen ons is desen H. Naem van Jesus.

Syne Besnydenisse.

I. JESUS heeft weynighe dagen naer sijne Gheboorte, sijn Bloedt beginnen te storten ende om soo te segghen ons de eerste vruchten daer van willen gheven, het welck hy daer naer in sulcke overvloedigheyt, om onse saligheyt soude vergieten. Oversulckx heeft hy den achtsten dag van sijn leven volgens het Gebodt, het welck Godt eertydts aen *Abraham* hadde ghegheven, sy selven onderworpen aen een Wet daer hy den oorspronck van was, al-hoe-wel dat hy vele reden hadde, om sulck een ghebodt niet te moeten onderstaen. Want ten eersten, dese Wet was ghestelt

ghestelt gheweest, als eene openbare belijdenisse van't Geloove, het welck de kinderen van *Israël* hadden in den *Messias*, den welcken sy verwachten. *Jesus Christus* zijnde dan selve den beloofden, ende verwachten *Messias* en konde hy geenen anderen verwachten; ende vervolghens en was hy niet verbonden het Geloove, ende de Hope door de *Besnydenisse* te belijden.

Ten tweeden. Sy was een teecken van het verbont, het welck Godt met *Abraham* hadde aenghegaen, door het welck Godt sigh verbonden hadde, de na-komelingen van *Isaac* te herkennen voor sijn volck, ende dat dit volck geenen anderen Godt en soude hebben als den Godt van *Abraham*, ende van *Isaac*, alle andere volckeren verworpen geweest hebbende, ter oorsaecke van hunne afgoderije. Maer *Jesus Christus*, dien goeden Herder, ghekomen zijnde om alle volckeren des weirelts te vereenigen ende te versaemen in eenen, ende den selven Schaep-stal, om alle menschen saligh te maken, die in sijn Geloove ende liefde souden willen leven; konde het merck-teeken van een verbondt, het welck hy daer naer wilde veranderen, ende tot alle volckeren uytstrecken, wel ontgaen.

Ten derden. De *Besnydenisse* des lichaems verbont de Kinderen van *Israël* de strafheyt van hun herte ende alle affectien, die strydigh waren aen de liefde ende aen de Wet Godts, af-te-snyden. *Jesus Christus* zijnde van eene oneyndelijcke suyverheyt, ende komende om de weirelt te suyveren, en hadde in sy selven niet om af-te-snyden; oversulckx en was hy aen dit gebodt geensints onderworpen.

Ten Vierden. Gelijck dit een Sacrament was van de oude Wet, door het welck men verlost

wiert van de Erf-sonde, mits te gelooven, ende te hopen in den toe-komenden *Messias*; soo moeste daer eene sonde zijn, daer dit Sacrament de remedie van was; maer onsen Saligmaker, die den oorspronck der gratie was, de Vergiffenisse der sonden, het Lam Godts, die wegh neemt de sonden des weirelts, ende vervolgens die niet en konde sondigen, en was niet min vry van dit teecken van eenen sondaer te dragen, als hy was van alle sonden: in tegendeel, het was in hem eene alderdiepste ootmoedigheyt, dat hy sy selven heeft willen onderwerpen aen eene Wet, de welcke gestelt was, om een quaet te genesen, het welck soo strydigh was aen sijne Heyligheyt.

II. De Goddelijcke liefde, die geen overwinnelijck beletsel en vindt, heeft haer vermogen willen doen blijcken, onderwerpende Godt selve aen eene Wet, de welcke soo onweirdigh is aen sijne Majesteyt: want Godt is soo groot, dat hy niet meer en kan toe-nemen; ende sijne grootheyt schynt minder uyt in groote dingen te doen, als wel sy selven te vernederen in kleyne. Alsoo heeft *Jesus* veel grootere liefde gethoont, sy selven onderwerpende aen onse ellenden, ende aen vernederende wercken van onse natuere, als wondere dingen uytwerckende door sijne Almogentheyt. Dit is't, dat eene sekere soorte van hooveirdigheyt moet beschaemt maecken, soo ghemeyn onder de weireltsche menschen, die niet en vreesen seer groote sonden te bedryven in de tegenwoordigheyt van Godt, die nochtans voor sondaren vreesen ghehouden te worden van de menschen. Daer uyt volght, gelijck den H. Bernardus seght, dat sy geene schaemte en hebben over het quaet van hunne ziele, ende dat sy die hebben om de help-middelen te ghebruycken, de welc-

welcke hun souden konnen genesen. *Jesus Christus* willende door sijn exempel in ons te niet doen dese soo ongeregelde ende onredelijcke hellinge van onse boose nature, heeft eenen wegh, geheel strydigh aen desen, ingegaen: want al is 't dat in hem niet en is als waerheyt, suyverheyt, ende Heyligheyd, soo is 't evenwel, dat hy alle dese volmaektheden verborgen hout, onder de waerschynlijckheyt van sonde: hy wordt besneden als eenen sondaer: hy gebruijckt de helpmiddelen tegen een quaet, het welck hy niet bedreven en heeft, om ons te leeren, dat den genen niet beschaemt en moet wesen, die voor eenen sondaer gehouden wort, ende nochtans geenen en is; maer dat den genen die eenen sondaer is, ende soodanigen niet en schynt te zijn, dat is altydt verachtelijck, ende misprysbaer voor d'oogen Godts.

III. Het schijnt, dat wy aen *Jesus* eene besondere herkentenisse schuldigh zijn, om dat hy de pijne, ende merck-teeckenen van eenen sondaer gedraghen heeft in sijne Besnydenisse: want in alle andere Mysterien van sijn leven ende doodt, selfs tusschen de waerschynlyckheden van de sonde, wierdt in hem altijdt een straeltjen van de verborghe Majesteyt gesien. Als hy gheboren is weenende, ende bevende van koude, gelijck de andere kinderen van Adam, sijn de Engelen, de Herders, ende de dry Koningen ghekomen om hem te aenbidden. Als hy in den Tempel op-gedragen is geweest, als eenen sondaer, dien ouden Simeon, ende Anna de Prophetersse, hebben sijne Goddelyckheijt verkondight. Als hy met de sondaren in den Jordaen wilde gedoopt zijn, soo verscheen den H. Geest over hem in de gedaente van eene Duyve, ende de stemme van Godt den

Vader die gehoort wierdt, ende den H. Joannes, die hem Doopte, verklaerden, dat hy was den Sone Godts. Als hy sigh in de Woestijne liet bekoren, de Engelen quamen hem dienen als hunnen Heere ende Meester. Als hy flouw, ende overvallen was van vermoeytheyt, de Mirakelen die hy dede, gaven sijn vermogen te kennen.

Als hy hem in 't Hofken van Oliveten liet vangen, hy wierp met een woordt sprekens alle sijne vyanden ter aerden die gekomen waren om hem te vangen. Als hy aen het Cruys gehecht was tusschen twee moordenaeren, de Sonne die verduystert wierdt, de aerde de welcke beefde, dat groot geroep, 't welck hy stervende gaf, den honderften Man, die hem voor den Sone Godts herkende, ende het voorhanghsel des Tempels, het welck in twee stucken scheurde, gaven eene soo klaere getuygenisse van sijne Godtheydt, dat de gene selve, die hem gekruyst hadden, wederom keerden, slaende voor hunne borst, ende hem herkennende voor den waerachtigen Sone Gots; in alle gevallen, daer hy eenen sondaer scheen te wesen, wierdt altyt iet gevonden, het welck sijne Godtheyt ontdeckte.

Daer en is maer sijne Besnydenisse, waer in hy sy selven schynt vergeten te hebben: want daer en verscheen noch Engel, noch mirakel, waer door men hem konde kennen, door dien hy als dan in alle manieren het vermaeck heeft willen smaecken, van sy selven aen ons gelijck te sien, ende ons gelijck te maecken aen hem. Ende al-hoe-wel dat hy in het gevolgh van sijn leven veel grootere pijnen gheleden heeft, soo en moet dese van ons niet min geacht worden, aengesien hy sy selven daer aen onderworpen heeft om onse liefde, soo verre, dat hy sijne eyge grootheydt gheheel schynt vergeten te hebben.

IV. Al-

IV. Alwaer 't dat de Besnydenisse geene andere pyne ghehadt en hadde, als desen weedom, *Jesus* soude sy selven om dese reden alleen daer aen onderworpen hebben. Want hy was in de weirelt ghekomen met eene soo groote begeirte om te lyden, dat'et hem niet genoegh en was van sy selven te matighen, noch te lijden, het welck de andere kinderen onderstaen; hier-en-tusschen moeste dese pyne seer ghevoelyck zijn, door dien de Besnydenisse geschiede met een steene mesken, volgens dat de Vrouwe van Moyses gedaen hadde aen haere kinderen, ende dat Godt het selve geboden hadde aen *Josue* voor alle het volck, voor ende al eer dat sy souden gaen in 't Landt van Belofte. De kinderen voelden dese pyne gemeynelijck sonder kennisse, het welck 't ghevoelen in hun verminderde; maer *Jesus*, die als dan sijne volle reden hadde, voelde de pyne van dese wonde seer levendigh, ende hy storte dit weynigh Bloedt met de selve liefde, die hem hangende aen het Cruys tot den lesten druppel dede vergieten.

V. Godt hadde geboden in de oude Wet, dat men hem alle de eerste vruchten van d'aerde soude op-dragen, ende gelyck den Sone Godts moeste geboren worden in eene soo groote armoede, dat hy niet eygens en hadde, jae selve geene plaetse om sijn hooft te laten rusten, soo versocht den Hemelschen Vader de eerstelingen van het Bloedt van sijnen wel-beminden Sone: onsen Salighmaker zynde noch soo jonck ende teer onderwierp sigh daer aen met vreught, ende daer en was niet dat hem konde beletten voor ons te lyden: want hy gaf ons den achtsten dagh van sijn leven, de eerste druppelen van sijn Bloedt, het welck hy geheel en gansch moeste vergieten op het Cruys,

ende naer sijne doodt noch moeste vloeyen door de openheyt van sijne Zyde.

Siet wat *Jesus* gedaen heeft voor die, de welcke hunne eerste jaeren overbrengen in de onwetentheyt, hunne jonckheyt in ongeschicktheyt, en de rest van hun leven in eene onbeschaemde aengekleventheyt aen hun lichaem. O wat groote reden van beschaemtheydt en soude een verlicht mensch hier niet ontdecken, siende dat hy soo qualijck gehandelt heeft met *Jesus*, die niet eenen dagh van sijn leven en heeft laten voor-by gaen, sonder te arbeyden voor onse saligheyt, ende ons sijne liefde te thoonen!

VI. Het en is niet sonder reden, dat den Salighmaker ghewilt heeft, dat onse saligheyt hem soo dier soude staen: want sijn voornemen was, ons te doen begrypen, dat hy ons meer achte als alle dingen die hy gheschapen hadde. De Scheppinge van den mensch, èn heeft hem geenen meerderen arbeyt gekost, als die van een mierken: hy heeft alles geschapen door de beweginge van sijnen wille alleen, sonder sorge oft sonder arbeydt, ende hy soude weynigh gevoelen hebben in het verlies van andere schepselen, oversulckx is't dat hy soo veel gedaen ende soo veel geleden heeft, om het verlies van den mensch te beletten, dat is gheweest, op dat wy souden weten, hoe grootelijckx dat hy ons beminde, ende is 't dat onse scheppinge soo luttel om doen is geweest, soo heeft onse verlossinge hem oneyndelijck meer gekost. Hierom is't dat den H. Paulus seght, dat wy verbonden zijn onse zielen, en lichaemen toe te eygenen aen synen dienst, *door dien hy ons seer dier gekocht heeft.* 1. Cor. 6. Wel is waer, dat hy ons met eenen minderen prys soude konnen verlossen hebben, waer 't dat hy'et ghewilt hadde,

maer

maer het gene dat ghenoeghsaem was voor onse saligheyt en was niet genoeghsaem aen syne liefde: oversulckx om haer te voldoen, daer was van noode een lastigh leven, het welck geeyndight moeste worden door de doodt des Cruyce.

Den H. Cyprianus voeght daer by, dat Godt ons niet en heeft willen verlossen met eenen kleynen kost, uyt vreese dat de lichtigheyt van de remedie, de vryheyt van te sondigen in ons soude vermeerdert hebben: want wy zijn soo genegen tot het quaet, dat waer het saken *Jesus* min geleden hadde om ons te verlossen, wy het gevaer, daer de sonde ons inwickelt, niet genoegh en souden begrypen: ende is 't dat wy noch soo lichtelyck komen te sondigen, niet-tegenstaende al het gene dat hy voor ons geleden heeft, wat souden wy gedaen hebben, waer't dat hy ons door de grootheyt van sijne pijnen, ende van sijn lyden, soo niet gethoont en hadde, hoe grootelyckx dat hy de sonden haete? Dat een ieder dan eens ondersoecke, hoedanigh dat sijn herte gestelt is, ten opsicht van soo vele ongeregeltheden, die hy sonder schaemte, ende sonder wederhoudentheyt bedreven heeft; dat hy oock overpeyse, dat *Iesus* sijne kindtsheyt niet gespaert en heeft, ende dat hy moeste eene doodt onderstaen vervult met pynen, ende met verwytingen, om te voldoen aen de begeirte die hy hadde tot onse saligheyt.

VII. Men gaf den naem aen de kinderen in de Besnydenisse, ende hierom is 't dat *Jesus* wilde, dat sijnen heyligen Naem, die Salighmaecker beteeckende, geschreven soude geweest hebben, om alsoo te seggen, op sijn vleesch, met het selve Bloedt, het welck hy ten lesten moeste vergieten voor onse saligheyt. Den H. Bernardus seght oock, gelyckformelyck aen 't Evangelie, dat desen Naem

aen

aen hem als dan voor de eerste reyse niet gegeven is geweest, maer dat hy dien uyt den Hemel met hem heeft gebrocht, ende dat hy in sijne Besnydenisse alleenelyck maer geopenbaert is geweest: want *Jesus Christus*, zynde wesentlijck de Saligheyt des weirelts, moeste in sijn geboorte eenen Naem mede brengen, den welcken ghelyckformigh was aen het gene dat hy was. De menschen dragen gemeynelijck den naem die hun niet toe en komt, door dien dat sy in der daet niet en zijn, het welck hunne namen beteeckenen. Den naem van Ryckdommen, van schat, van Majesteyt, van grootheyt, van Excellentie, en passen niet altydt aen de gene die men-se geeft, door dien sy in der daet die hoedanigheden niet en hebben; maer *Jesus Christus* is de waerachtige Saligheydt van onse zielen: hy heeft van sijne nature, al het gene den naem van *Jesus* beteeckent, ende hy heeft gewilt, dat desen Naem verklaert soude hebben geweest op den eersten dagh als hy syn Bloedt, het welck moeste dienen om alle onse wonden te heelen, heeft beginnen te storten.

VIII. Den Propheet *Isaias* hadde hem de namen gegeven van *Haestigh tot den roof*, van *Emanuël*, van *Wonderlycken*, van *Engel van den grooten Raedt*, van *Prince des Vrede*, van *Vader der toekomende Eeuw*, Is. 9. 6. ende noch vele andere, de welcke in den Naem van *Jesus* besloten zyn, die niet anders en zijn als de verklaringe van desen soeten Naem. Want om waerachtelyck Salighmaker te zijn, moeste hy *Haestigh* ende vierigh zijn, om de zielen te trecken uyt de macht des duyvels, uyt de tiranie der sonde, ende uyt de duysternissen der verblintheyt: hy moeste eenen Godt zijn, verkeerende met de menschen, die eenen Meester ende stichter soude zijn, van eene *wonderlycke*

wonderlycke Leeringe, op dat hy daer door alle dolingen soude te niet doen: hy moeste den vrede maecken tusschen den Hemel ende de Aerde, den Vader zyn van het eeuwigh leven, de Poorten open doen van den Hemel, ende met sijne Uytverkoren in alle de toekomende eeuwen regneren.

IX. Den Sone Godts aen-nemende desen Naem, heeft ons veel meerder liefde gethoont, als wy souden konnen peysen. Godt wilde eertyts ghenaemt wesen, *den Godt van Abraham*, *Isaac* ende van *Jacob*, die sijne getrouwe vrienden waeren, op dat hy-se daer door soude vereeren, ende in hun, alle hunne naekomelingen; maer den Sone Godts siende dat hy by naer geene vrienden meer en hadde in de weirelt, trock sijnen naem van sijne eygen vyanden, die hy tot sijne vrientschap voor-genomen hadde te brengen; ende gelyck Godt eenige synder Dienaeren vereerde met sijnen eygen naem, aldus heeft onsen Heere sigh selven noemende den al-ghemeynen Verlosser, oock alle menschen, hoe groote sondaeren het oock moghten wesen, vereerlyckt ende ghekent onder den Naem van sijne Vrienden.

Moyses en mag niet meer glorieren, dat hy den Vriendt van Godt alleen is, om dieswille dat hy hem aensicht aen aensicht gesien heeft, het selve en moghen alle de *Patriarchen* oock niet doen, om dieswille dat sy met hem ghemeynsaemelyck gehandelt hebben: want Godt heeft ons eene veel grootere genaede gedaen, als hy sy selven heeft willen bekleeden met onse Nature, onder ons willen leven gelyck eenen sondaer, sterven tusschen de sondaeren, ende onsen Salighmaecker heeft willen genaemt wesen in den Hemel, ende op de Aerde. Synen Naem is daer door vervaerlyck

geworden aen de helle, glorieus aen de weirelt; aenbiddelyck in den Hemel, ſoet aen de Rechtveerdige, heylſaem aen de ſondaeren, onſe ſekerheyt in de peryckelen, onſe ruſte in den arbeyt, onſe hulpe in den noot, onſe hope in dit ballinckſchap, ons ſteunſel in de vreeſe, onſen trooſt in de droefheyt, den oorſpronck van alle ons goet, ende de remedie tegen alle onſe quaelen.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE
Met JESUS *op ſyne Beſnydeniſſe.*

1. Jeſus verlanght om voor ons te lyden. 2. Het en is voor hem niet genoegh voor ons Menſch te worden, 3. maer hy neemt oock de gedaente van eenen ſondaer aen, daer hy nochtans de Heyligheyt ſelve is. 4. Hy haet de ſonde en bemint den ſondaer. 5. Den menſch bemint de ſonde ende en wilt den naem van ſondaer niet hebben. 6. Jeſus wilt wel ſcheynen eenen ſondaer te zyn (die hy niet en kan zyn) en wy willen ſchynen te zyn het gene wy niet en zyn, en vreeſen te ſcheynen, het gene wy zyn. 7. Gebedt van den ſondaer. 8. Verſuchtinge tot den ſoeten Naem van Jeſus.

1. SIet hier, den tydt is aen-gekomen, ô Goddelycken *Jeſus*! dat gy aen uwe vierige begeerte, door het vergieten van uw Bloedt voor de ſondaeren gaet voldoen. Laet my gaen in deſen vier-oven der liefde, op dat ick het vier aldaer ſien magh, het welck u verſlindt, ende den drift, met den welcken gy de eerſte pynen verwacht, die gy voor ons moet lyden. Ick en ben u niet min ſchuldigh, Heere, voor de liefde ende voor de vreught, de welcke gy in uw herte ghevoelt, als voor de pyne die ghy lydt, ende voor het profyt dat ick daer uyt trecke. Waer kan men ſulck eene liefde vinden, ghelyck deſe, ô mynen Godt!

Godt! ô waert dat mijn herte tot u gonck, gelijck gy tot my komt! Maer eylaes! ick stelle mijne bekeeringe van soo langen tijt uyt, ick ben altijt slap in uwen dienst, ende siet acht dagen schijnen uw jaren te zijn, door de ongeduldigheyt die gy hebt om voor my te lijden, en om de herstellinge van uw Bloedt aen my te geven. Gy en gebruijckt hier, noch gewelt, noch Wet, noch dreyghementen, om my tot u te doen komen; ende al-hoe-wel dat de Wet der *Besnydenisse* voor u niet en is, gy onderwerpt u nochtans daer aen, om dieswille dat'et eene Wet van lijden is, op dat gy my dese Wet der liefde soudt doen kennen, die u de Slagh-offerande der sondaeren maeckt

Scheurt van Liefde, ô mijn herte voor eenen Godt die soo vol goetheyt is: opent u, verbreyt u, op dat ick hem magh ontfangen. Gy en vindt niet dat swaer is, ô mijnen Godt, als'er maer reden en is van uwe liefde aen my te thoonen. De teerigheyt van uw lichaem, de grootheyt van uwe Majesteyt, de strafheyt van eene Wet, die voor u niet en is ghemaeckt, en beletten 't u niet. Hoe gy grooter, onverbonden, ende in u selven den Opper-meester zyt, hoe gy my minnelijcker schijnt te zijn, u selven voor my vernederende. Uwe Liefde is de Wet alleen, den welcken gy volght: gy doet alles, om dieswille dat gy bemint, gy Lijdt om dieswille dat gy bemint; ende gy bemint om dieswille dat gy bemint. Maer seght my eens, ô Heere, wie dat'et is die gy bemint? Gy en siet in my niet, het welck uwe liefde weirdigh is, ten waer misschien dat mijne sonden uw medelijden aensochten, ende u de oneyndelijcke schatten van uwe bermhertigheyt, deden doen uytschynen over de grootheyt van mijne ellenden.

III. Ten

III. Ten was niet ghenoegh aen uwe liefde, voor my mensch te worden, ende dat gy een arm, ende weenende kindt, onderworpen aen onse ellende soudt geboren worden, maer gy hebt oock als eenen sondaer willen verschynen, ende de remedie van de sonde in uw aldersuyverste Vleesch ontfanghen, niet tegenstaende, dat de sonde soo verre van u vervremt is, dat waer het saecken gy bequaem waert om te sondigen, gy niet en soude zyn, die gy zyt.

Maer is't dat gy sulcken schroom hebt van de sonde, hoe hebt gy konnen toestaen, voor eenen sondaer gehouden te worden? Het is de leelyckheyt der sonde, die de helle soo schroomelyck maeckt: dit is de vlecke die sy in onse zielen druckt, den Hemel doet verliesen, ende die ons het voorworpsel maeckt van uwen haet. Hoe komt dan, ô mynen Godt! dat gy, zynde de Heyligheyt selve, gedooght, ende soeckt de gedaente van eenen sondaer, niet alleenelyck ghebo-ren wordende als een kindt van Adam, die den eersten van alle de sondaren geweest is, maer oock u selven onderwerpende aen eene remedie, die gy ingestelt hadde voor de vytwisschinge der sonden. Gy wilt Besneden zyn, al-hoe-wel gy dat Sacrament om geene andere reden inghestelt en hebt, als dat de sondaeren, dit ontfangende, de belydenisse souden doen van het Geloove, het welck sy in uw hadden, ende door dese vergiffenisse souden verkrygen van de ert-sonde. Gy hebt gewilt, dat hunne bekentenisse soude geschieden door het storten van bloedt, om dieswille dat gy uw Bloedt niet gestort en hadde; maer gy ô oneyndelycke suyverheyt, die den waerachtighen Messias zyt, door wiens Geloove ende Liefde wy saligh zyn, ende die de saligheyt der sondaeren selve zyt, wat

hadde

hadde gy die remedie , de welcke voor de sonde ingestelt was, van noode te gebruycken ? Ick beminne u , ô oneyndelijcke liefde ! ick aenbidde u , ô ongemete Goetheyt, ende ick gebenedyde de onbegrypelijcke voornemingen van uwe oneyndelijcke Wysheydt.

IV. Gy haet de sonde , maer gy bemindt den sondaer , ende gy wilt sijne pyne wel lijden , al-hoewel dat gy in sijne schult geen deel en hebt. Gy hebt den last van mijne sonden op u ghenomen , op dat gy de straffe over u soudt trecken , die ick verdiende , ende hier in hebt gy meer gelet op mijne remedie , als op uwe Glorie. Gy zijt soo verheven , ô mijnen Godt , dat'et quaet tot u niet en kan genaken : soo suyver , dat de sonde u niet en kan besmeuren : soo Heyligh , dat'et afbeeltsel van de sonde u niet en kan hinderen , ende al is't dat'et oneyndelijck verre van u is , gy en hebt'et even-wel niet laten te nemen. Wat hebt gy in my gevonden , ô oneyndelijcke Liefde , om my in sulcker voegen te beminnen ? ghelijck gy alles gedaen hebt voor u selven , soo is't oock voor u selven , dat gy tot sulcken uytganck bemint : het is om u selven te voldoen , dat gy nederdaelt tot het gene , het welck d'alder-verootmoedelijckste is. Gy wilt schynen te zyn , het welck gy niet en kont wesen , op dat ick , siende u gelijck geworden aen my door de liefde , begrypen soude wat gy zyt , ende hoe grootelijckx dat ick u moet beminnen.

V. O Godt der liefde , die door-siet den grondt van mijne ziele , wat arbeydt en hebt gy niet moeten onderstaen om soo diepe duysternissen te verlichten , om eene soo dwaese hooveirdigheyt te verootmoedigen , ende om my te doen wederkeeren in eenen goeden wegh ! als ick u van den eenen

eenen kant ſoo groot ſien , ende van den anderen tot mijne verworpentheyt ſoo vernedert , als dan is't , dat ick begrype dat'er geene mindere macht , geene mindere heyligheyt ende geene mindere liefde en moeſte zijn , om my te verheffen ende te geneſen. Verlicht mijne oogen , op dat ick my ſelven magh ſien in u , ô Spiegel vande Goddelijcke goetheyt ! ende dat ick u ſiende , my verootmoedige , my ſelven verootmoedigende , u behaege , ende dat ick , u behaegende , een nieuw licht over my trecke door 't welck ick in kenniſſe magh komen , dat mijn geluck beſtaet geheel met u bekommert te zyn , gelijck gy geheel voor my op-geoffert zyt.

Is't dat'et in u een groot teecken van liefde is , dat gy hebt willen ſchijnen eenen ſondaer te zijn , al-hoe-wel dat gy geenen en konde weſen , en is't niet eene onverdraegelijcke hooveirdigheyt in my , dat ick eenen ſondaer zijnde , geenen en wille ſchijnen te zijn ; dat ick mijne wonden beminne , ende beſchaemt ben over hunne gheneſinge , dat ick ontbloot ben van alle deughden , ende dat ick wenſche voor deughdelijck gehouden te worden ? Vernietight in my , ô Heere , alle deſe tegen-ſtrydingen. Ick en kan niet loochenen , oft de ſonde is eene beſchaemelijcke ſake , aengeſien dat ick beſchaemt ben voor ſoodanigen gehouden te zijn , ende hier-en-tuſſchen ben ick ſoo driftigh om die te bedryven , al oft dat'et een eerlijk werck waere. Ick ben beſchaemt geſtraft te zijn , uyt vreeſe dat ick voor eenen quaden menſch ſoude gehouden worden , ende ick ben in my ſelven wel genoeght , als ick mijnen eyghen wille volbrenge , niet tegenſtaende dat ick u daer door vergramme. Ick ſoude d'eere , die men my neemt , met mijn bloet voor-ſtaen , als men van my ſeght , het gene

ick

ick in der daet ben, ende mijne aldergrootſte ſorge is te zijn in der daet, het welck ick niet en kan lijden, dat men ſeght, dat ick ſulckx ben. O groote verblindtheyt, ô beweenlijcke ſake! ick beminne het quaet, het welck my doot, ende het gene dat my kan geneſen, dat haete ick, ick laete my gaen tot de liefde van de ſonde, om het vermaeck daer uyt te genieten, ende ick en ghevoele daer van den haet niet, dan om dat ick daer van de remedie vreeſe. Daer is alſoo veel quaet, van die alſoo te haten, als die te beminnen: want ick bemin-ſe, om die altijdt te bedryven, ende ick haet-ſe, om die langer te beminnen.

VI. Onſe ongeregeltheyt brenght noch eene andere voorts, die niet min onredelijck is. Ick gheloove vaſtelijck, dat gy mijnen Opperſten Heere zijt, ende dat gy my ſiet: ende ick wete door ondervindentheyt, dat de menſchen die my ſien, ſwack zijn ende ellendigh. Ick ben verſekert, dat ick door uw rechtveirdigh oordeel kan verſtooten worden tot de eeuwige pyne, ende dat het vonnis der menſchen, hoe rechtveirdigh dat'et oock is, my niet en kan hinderen, als voor eenigen tijdt. Ick wete dat ick waerachtelijck ben, het gene dat ick voor u ben, ende niet dat ick ſchijne te zijn voor de oogen der menſchen. Ick wete oock, dat ick my ſelven niet beter en kan maken als ick ben; ende met alle deſe kenniſſen; en worde ick niet root van ſchaemte, ô mijnen Godt, te zijn voor u, het gene dat ick ben, ende ick ſoeke te ſchynen voor de menſchen, het gene dat ick niet en ben, ſelve oock tegen de getuygeniſſe van mijne conſcientie.

Hier en tuſſchen en kan ick de ongeregeltheyt mijns herte aen my ſelven niet verborgen, maer ick en late aen andere niet ſien, als eene een-

voudige ende geregelde uytwendigheyt. Ick tracht naer zeden vol eersucht, ende ick ben vervult met oneerlijcke begeirten: ick wille dat men my houdt voor eenen ootmoedigen ende zeeghbarigen mensch, daer nochtans eene verborge hooveirdigheyt in my heerscht: ick verborge eene overgroote eergierigheyt, onder den schijn van eenen heyligen iever; ten lesten, ick bedecke mijne gebreken, met de waerschijnlijckheyt van deughden, ende alle dese wonden zijn soo veel te meer ongeneselijck, als sy genesen schijnen te zijn.

Ick en spreke hier niet van dien beweenlijcken tijt, als wanneer ick my begaf tot de sonden, ende mijne ongeregelde genegentheden involghde, soo verre, dat ick niet alleenlijck geene schaemte meer en hadde van de sonde, maer dat ick die belachte, die-se verlieten. Als dan was 't, dat ick in mijne ellenden glorieerde, ende mijne eere stelde in mijn quaet leven. Ick was doof aen de waerheyt, die mijne leugen-tale veroordeelde: wederspannigh aen het licht, het welck mijne verblintheyt verklaerde, ick was sonder eenighe vreese, ende sonder eenigh gesagh, ten opsicht van alle het gene, het welck my in mijne plicht konde wederhouden. Is't dat ick somwijlen verbonden was, als eenen Christenen mensch, de heylige Sacramenten te ontfangen, ick dede dat sonder den wortel van het quaet uyt mijn herte te rucken, ick liet den oorspronck mijnder qualen toe-nemen: jae ick was soo ellendigh, dat ick liever het verlies, als de saligheyt van mijne ziele beminde.

VII. O Goddelijcke verduldigheydt! die alle mijne ellenden kent, de welcke ick hier voor u belyde, ende die-se tegenwoordigh hebt als ghy voor my lijdt, ende die u selven alreets bereydt

om

om my te verdragen, om my te verwachten, ende om my te ontfangen; het schijnt dat gy geene hope en hebt, van my oyt te sien toestemmen aen de genesinge mijnder boosheden, ende op dat sy my de doot niet en souden veroorsaecken, ghy neemt te voren de remedie. Wat liefde, ende wat herkentenisse en ben ick u niet schuldig? dat mijne ziele verslonden zy, ô Heere, in de Zee van uwe bermhertigheden; maer wat sal ick doen, aengesien sy nu alreets in den afgrondt van hare ellenden versmoort light? daer en is niet dat u soo mishaeght als mijne sonden, ende om diergelijcke sonden hebt gy eertijdts gheheele steden verwoest, tot niet gebrocht, jae duysende menschen geworpen in den afgrondt der hellen; maer nu, ô mijnen Godt, verlost gy ons, gy neemt op u de straffe die wy verdient hebben, gy aensiet ons met eene goedertiere ooge, gy vergeeft ons met bermhertigheyt, gy komt ons te hulpe met liefde, ende gy vereenight ons met u, soo verre dat gy u selven met onse natuere bekleedt, op dat wy door uwe verdiensten souden saligh zyn.

Is het mogelijck, ô Goddelijcken *Jesus*, dat gy gestraft wort voor my, ende dat ick noch plichtig blijve? O Vaderlijcke bermhertigheyt, hebt doch medelijden met desen verloren Sone! ô Goddelijcke suyverheyt, geneest desen Melaetschen! ô eeuwig leven, verweckt desen Dooden! Laet doch een druppelken van dit alderkostelijckste Bloet op my vallen, op dat alle schepselen u glorificeren, siende in u, door mijne bekeeringe, een soo groot vermogen, verborghen onder soo groote swackheyt, ende dat sy, niet tegenstaende gy eenen sondaer schijnt te wesen, weten dat gy van sondaren, Heylige kont maecken, ende dat de armste ende de ellendighste, voor u de rijckste

ende de geluckighste worden. Maeckt ons groote Heyligen , ô Heere , want gy lijdt veel , ende gy bemint veel. Gy hebt geseyt *dat men veel sal vergeven aen den genen , die veel bemint :* aengesien dat gy eene soo straffe pyne lydt , om my de soetigheyt van uwe liefde te doen smaecken , wilt dan dese liefde soo overvloedelijck storten in mijn herte , dat alle mijne sonden my vergeven mogen zijn.

VIII. Neen , Heere , gy en soudt den Naem van *Jesus* met sulcke soetigheyt niet aen-nemen , ende uw Bloedt vergieten , waer't dat gy doof waert aen de stemme van mijne ellenden ; jae gy hebt gewilt , voor ende al-eer gy geboren waert , dat den Engel ons soude te kennen geven , dat gy *Jesus* soudt genaemt zijn , door dien dat gy de sonden moeste vergeven. Siet dan den sondaer voor uwe voeten , ô mijnen Salighmaker ! Is het saecken dat gy den achtsten dagh van uw leven lijdt , op dat gy langher soudt konnen Lijden ; ende is't dat gy alreets den Naem van *Jesus* aenneemt , op dat gy eer soudt arbeyden voor onse saligheyt , begint van my , ô minnelijcken *Jesus* , ick en wille van u niet meer vragen , gy kent de nootwendigheyt van mijne ziele , doet het gene dat u sal believen , uwen H. Naem is my genoeghsaem , met dien sal ick gaen aldaer gy sult willen , ick sal hem schryven op alle mijne , soo uytwendige als inwendige sinnen , ende oock in mijn herte , waer door ick vervaerlijck sal zijn aen de helle , schrickelijck aen de duyvelen , bekent in den Hemel , ende door dit teecken , selve van u herkent wesen. Ghy en soudt mijnen Salighmaker niet zijn , waer 't dat ick geenen sondaer en ware , ende ick en kan gheenen sondaer zijn , oft gy moet mijnen Salighmaker wesen : want wat is

Jesus te seggen, anders als Salighmaker? Gy zyt dan *Jesus*, om dieswille dat gy Salighmaker zyt, ende gy zyt mijnen *Jesus*, om dieswille dat ick eenen sondaer ben.

Singht, ô sondarige ziele, de bermhertigheden van *Jesus*, en vreest selve geene schepselen meer, ende en vreest hem oock niet, singt met liefde, terwylen dat hy in het Kribbeken is, gy sult weenen als hy op het Cruys sal liggen. En spreckt hem nu niet van uwe sonden, seght hem alleenelyck maer, singende de glorie van sijnen Heyligen Naem, *ô soeten* JESUS! *ô minnelycken* JESUS! *ô Goddelycken* JESUS! *ô* JESUS, *den alderschoonsten onder alle de Kinderen der menschen, de begeirte van de eeuwige Heuvelen, ende den mede-geselle van myn ballinghschap! ô* JESUS, *mynen Vader, mynen vriendt, mynen Heere, mynen Koningh, ende mynen Al, neemt uwe ruste in myn herte, het welck naer u versucht, ende het welck brandt door uwe liefde. Het is waer, dat'et een herte is van eenen sondaer, maer gy zyt mynen Salighmaker. Ach mynen Heere, de krachten ontbreken my, myne stemme beswyckt in uwe tegenwoordigheyt, ende aengesien dat ick niet en kan spreken, dat myne liefde tot u, voor my spreke, oft wel spreeckt gy selve tot my, ô mynen Godt, ende maeckt dat ick uwe stemme in de stilswygentheyt hoore.*

O Moeder van *Jesus*, hoe ryck zyt gy met *Jesus*! maeckt doch mijne armoede ryck met de schatten, die gy in hem besit. O geluck-salige Inwoonders des Paradys! ô hemelsch Hof van den Salighmaker, die de vruchten van sijnen arbeydt geniet, ende wiens geluck bestaet in hem te aenschouwen, ontfanght my in uw geselschap, op dat ick hem oock magh aenschouwen, ende hem met U-L. besitten in alle eeuwen Amen.

HET VIII. LYDEN VAN JESUS.

1. Jesus stilswygende predickt met de wercken tot syn 30. jaeren. 2. De menschen gaen gemeynelijck van jonckx af in den wegh die sy meest betreden vinden : ende dit is oorsaeck van veel quaets. 3. Jesus gaet van jonckx af eenen anderen wegh in, hy verlaet syn Vaderlant in syn teere jonckheyt. 4. De dry Koningen soecken Jesus. 5. De geveynstheyt van Herodes ; de dry Koningen vinden en aenbidden Jesus, en keeren wederom langs eenen anderen wegh. 6. Jesus wort gepresenteert in den Tempel : Joseph wordt door eenen Engel gewaerschouwt, en vlucht met het Kint naer Egypten. 7. Jesus lydt seer haest vervolginge : ons soo leerende dat wy hier vremdelingen zyn. 8. Vele maecken hier van dit ballinghschap hun Vaderlant, en dit is oorsaeck van vele sonden. 9. Jesus verberght syn Ma[i]esteyt om meer te lyden, heylight de Woestyne van Egypten, de weirelt vervolght Jesus, soeckt hem te dooden in 't begin van syn leven, laeft hem aen 't Cruys met galle, en noch wort sy van de sondaers bemint. 10. 'Tis een groot geluck van ionckx af het jock des Heeren te dragen. 11. Daer toe moeten wy ons selven met Jesus opofferen.

Syne vlucht naer Egypten, *ende de vervolginghe van* Herodes.

I. ONsen Heere JESUS CHRISTUS en heeft de menschen ten tyde van dertigh jaeren niet onderricht, ten zy door sijne exempelen. Hy heeft geduerende dien tydt, syne Hemelsche Leeringhe aen hun verborghen ghehouden, om dieswille dat hy die in de leste jaeren van sijn Leven aen de weirelt moeste verkondigen. Hy heeft dat alsoo willen

willen doen, op dat onſe gemoederen door de Evangeliſche waerheden krachtelycker verwonnen ſouden geweeſt hebben; dat die, de welcke ſtrydigh zyn aen de natuere ende aen de ſinnen, ons ſoeter ſouden gevallen hebben; dat de valſcheyt der grondt-regels van het vleeſch, ende van de weirelt, ons klaerder ſouden gebleken hebben, ende dat onſe ſwackheyt min onſchuldelyck ſoude geweeſt hebben. Want den verloren menſch, niet konnende weder-keeren op den wegh ſynder ſaligheyt, als met ſijnen onſienelycken Godt ende Schepper naer te volgen, den ſelven Godt, volgens de bemerckinge van den H. Auguſtinus, is menſch geworden, op dat den menſch op den ſelven tydt eenen anderen menſch ſoude hebben, den welcken hy ſoude konnen ſien, ende eenen Godt, die hy ſoude konnen naer-volgen; maer om dat de wercken veel meer vermogen, om de deught aen te raden als de woorden, ſoo is 't dat Godt, Menſch gheworden zynde, dertigh jaeren heeft beſteedt in te wercken ende maer dry om te predicken. Het en betaemde niet aen de hoedanigheyt van Salighmaker, eenen oogenblick te zyn ſonder te arbeyden, ende hierom is 't, dat hy ſijn werck begoſt van ſijn jonckheyt af, ende dat hy ons van doen af exempelen gaf, die rechtelyck ſtreden tegen de valſche grondt-regels des weirelts.

II. Den algemeynen oorſprongh van de dolingen, ende van de valſche grondt regelen die in de weirelt vaſt geſtelt zyn, is, dat de menſchen als ſy tot hun verſtant beginnen te komen, den wegh involgen, den welcken ſy d'aldermeeſt betreden vinden, ende ſy ſtemmen toe, ofte ſy veroordeelen het gene dat toe-geſtemt, ofte dat veroordeelt is van het meeſte getal der menſchen: ſy

ſlaen als dan hunne oogen op geheel het gevolgh van hun leven, ende ſy maken in hun ſelven eenige voorwerpſelen van eere, van ſtaet, van ruſte, van vermaeckelyckheden; ſy nemen voor hunne ſinnen ende ghenegentheden te voldoen, ende te behaegen aen de Machtige van deſe weirelt, ſy meynen voor een wettige ontſchuldinge van ſulck een leven voorts te brengen, ſeggende: dat den ſtaet, in den welcken ſy hun bevinden, niet eygen en is tot de deught, ende dat ſy moeten leven, gelyck d'andere. Daer uyt volght de flouwigheyt in de goddelycke Liefde, de onſmakelyckheyt in de plicht van de Godts-dienſtigheyt, de vergetentheyt van Godt ende vele andere ſonden, waer mede hun leven vervult is. Van alle deſe ongeregeltheden kregen ſy ten leſten ſulck eene quaede gewoonte, dat ſy-ſe niet meer en gevoelen, ende deſe verhartheyt is den oorſprongh van ontallycke ſonden, ende het fondament van hunne eeuwige verdoemeniſſe. Want al is den wegh tot den Hemel, met duyſent peryckelen van ſy ſelven te verlieſen omringelt, ſoo en zynder even-wel geene grootere, als ſijn leven te beginnen met deſe volle verſuymeniſſe van ſijne ſaligheyt: want met alſoo te leven, men is oorſaecke dat onſe vyanden, die niet en ſlapen, hunne liſten en lagen ſtellen, waer door ſy ons ten uytterſten hinderen, voor ende al eer dat wy het gevoelen.

III. Hierom is 't dat *Jeſus Chriſtus*, den Spiegel van de eeuwige waerheden, ons exempelen van deughden gegeven heeft, die ſoo ſtrydigh zyn aen deſe ongeregeltheden, ſelve oock voor die jaren, in de welcke de andere menſchen hun verſtant beginnen te gebruycken. Want hy en was noch geen twee jaeren oudt, als wanneer hy ſijn Vaderlandt,

Vaderlandt, de hulpe, ende den byſtant van ſijne Vrienden verliet, al-hoe-wel dat ſy hem noodigh waren in ſoo teere jaeren: hy wilde ghedragen ſijn in eene plaetſe van ballinghſchap, om de raſernye ende het gewelt van Herodes te vlieden, die hem vervolghde ſonder hem te kennen.

De reden van deſe vervolginge, was de komſte van de dry Koningen binnen Jeruſalem, de welcke vraeghden, waer dat den nieuw-geboren Koningh der Joden was: want *Jeſus Chriſtus* zynde geboren binnen Betlheëm, verkore de Herderkens onder alle de armen, op dat ſy hem ſouden aenbidden, ende de dry Koningen onder de Rycke: maer, hy riep de arme Herderkens, die min bekommert zyn met de aertſche ſorghvuldigheyt, door de ſtemme der Engelen; ende de Rycke, die gemeynelyck meer vervremt zyn van het Ryck der Hemelen, door ſienelycke teeckenen, op welcke ſy gewoon waren te letten: want gelyck de Heydenen aen de Sterre-kyckerye ſoo toegedaen waren, ende hun beſonderlyck oeffenden in de konſte van den om-loop des Hemels ende der Sterren, ſoo was 't dat Godt aen hun eene Sterre ſondt, op dat ſy hare beweginge met meerdere lichtigheydt ſouden volgen. Alſoo is 't dat Godt t'onſer opſicht ghemeynelyck handelt, hy voeght hem naer onſe genegentheden: hy dient ſigh van het gene, het welck hy in ons vindt, om ons tot hem te trecken, ende gelyck eenen minnelycken Vader, die de ſwackheyt kent van ſijne kinderen, gebruyckt hy alle middelen, om ons ſaligh te maecken.

Daer verthoonde haer in den Hemel eene nieuwe Sterre, die van ſtoffe, van ſtandt, ende van beweginge grootelyckx verſchilde van alle de andere Sterren: want ſy en was niet gemaeckt van eenige

eenige Hemelsche stoffe, maer van de locht, oft van het vier: sy en was oock in den Sterren-hemel niet maer in de locht, ende hare beweginge en was niet van den Oosten tot den Westen, gelyck die van de andere Sterren: al-hoe-wel dat sy veel kleynder was als d'andere, soo thoonde sy even-wel veel grooter te zyn, door dien dat sy veel naerder by ons was. Sy was schoon ende glinsterende, dat sy iemant aenlockte om te weten wat sy bediede: ende gelyck *Jesus Christus* het inwendigh licht voeghde by dien schoonen glans, soo was't dat die Koningen begrepen, dat'er in het Jodtsche Landt eenen Koningh geboren was, aen den welcken men alle Goddelycke eere moeste bewysen.

IV. Gelyck sy de voornemingen van Godt noch niet al te wel en doorgronden, begaven sy hun op de reyse, sonder eenigh ander insicht te hebben, als desen nieuw-geboren Koningh te gaen soecken in de Hooft-stadt van dit Ryck, alwaer sy groote vreughde-teeckenen meynden te sien. Maer het is geheel anders gebeurt: want onsen Heere heeft'et soo geschickt, dat sy niet alleen gevonden en hebben, van het gene dat sy hun ingebeeldt hadden van sijne tydelycke grootheydt; in tegendeel sy hadden selve groote moeyte om hem te vinden, op dat sijne komste op dese weirelt kennelyck gemaeckt zynde door hunne neerstigheyt, de menschen die van goeden wille zyn, verweckt souden worden om soo groot goet te soecken, de andere ontwaeckten uyt dien diepen slaep, daer sy in versmoort lagen. Oversulckx, komende binnen Jerusalem, vonden sy alles soo stil ende in ruste, dat men alleenelyck niet en sprack van desen nieuw-geboren Koningh, wiens Sterre sy seyden gesien te hebben in den Oosten.

Herodes,

Herodes, die eenen Vremdelinck was, regneerde
s dan in het Jodts-landt, volgens de Prophetie van
en Patriarch Jacob, den welcken voorſeyt hadde,
at den Meſſias ſoude komen als den Schepter in het
Iuys van Judas ſoude ontbreken. Het volck van Iſraël,
et welck ſwaerlijck verſuchte onder de dwingelandye
an deſen uytheymſchen Prince, peyſende ſoo weynig
p het geluck, het welck hun op dien tydt moeſte over-
omen, dat ſy ſelve beroert ende onſtelt waren, door
e vreeſe, daer ſy mede bevangen waren, dat deſen
ieuwen Koningh, wiens geboorte de dry Koningen
erkondighden, wel d'oorſaecke mochte zyn, dat het
odts-landt in groote Oorlogen ende ongevallen ſou-
le komen. Maer daer en was niemant door deſe nieu-
ve tydinge ſoo ontſtelt, de welcke die Heydenen
loor de ſtadt verbreyde als Herodes, vraegende, waer
lat dien nieuwen Koningh geboren was: want hy wiſte
vel door de onderhandelinge, de welcke hy met
le Joden hadde, dat ſy den Meſſias als den Au-
heur van hunnen verdruckten vrydom verwach-
ten. Overſulckx vreeſde hy, dat dit gerucht, het
welck over al verbreydt weirdt, het beginſel wel
mochte weſen van ſyn verlies; maer hy bedeckte
ſijne ongeruſtigheyt met een geveynſt gemoedt,
hy ontfongh die Heydenen met groote teeckenen
van vreught, ende hy beraede ſigh met de geleert-
ſte onder de Joden, over het gene de H. Schrif-
ture ſeyde van de komſte van Meſſias, onder den
ſchyn van te willen beletten, dat die Heydenen
niet bedrogen en ſouden zyn. De Wets-geleerde
antwoorden, dat volgens de voorſegginge van
den Propheet Micheas aen 7. cap. *Den Meeſter
van Iſraël moeſte voorts-komen uyt Bethleëm*, maer
ſy verſwegen; 't zy door vreeſe, 't zy door vley-
inge

inge de naervolgende woorden, die de Godtheyt van Meffias te kennen gaven, ende vervolgens de vruchteloosheyt van de voorhoedinghen van Herodes: *ende syne Geboorte is van het beginsel, ende van de dagen der eeuwigheyt.*

V. Van dien tydt af nam Herodes voor hem, dien nieuw-geboren Koningh in sijn Kribbeken te vermoorden, op dat hy alle onghevallen, die hy vreesde over syn hooft te hangen, sonder eenigh gerucht door desen middel soude voorkomen. Hy hadde groote sorghe van syne quaede voornemingen te bedecken, onder den schyn van iever ende van Godts-dienstigheyt. Ende gelyck hy sigh op de Joden niet al te seer en betrouwde, soo wilde hy met die Heydenen in 't besonder spreken. Hy ondervraeghde hun op wat maniere, ende op welcken tydt sy die Sterre ghesien hadden, ende de reden, waerom dat sy gekomen waren, om dien nieuw-geboren Koningh te soecken. Hy beklaegde sigh grootelyckx, dat hy het geluck niet en hadde van in sijn eygen Ryck te mogen ontdecken, het gene sy van soo verre gekent hadden; vervolgens versocht hy van hun, dat sy, wederkomende van Bethleëm, naer Jerusalem souden keeren, op dat sy hem deelachtigh souden maken van het gene sy gevonden hadden, ende hy seyde tot hun, dat hy sigh tegen hunne weder-komste soude bereydt houden, om aen eenen soo grooten Koningh alle eere te gaen bewysen met geheel syn Hof; ende daer-en-boven, dat hy hem soude laten op-brengen in syn Koninghlyck Palleys binnen Jerusalem met alle heerlyckheyt, de welcke sulck eene Majesteyt toe-komt.

Naer dat sy Herodes gehoort hadden, zyn sy vertrocken naer Bethleëm, sonder eenigh achterdencken

dencken te hebben van een ſoo boos voornemen van Herodes: ſy zijn gegaen ſonder dat iemant, 't zy van het Hof, 't zy van de ſtadt, hun vergeſelſchapte, door dien dat alle dat volck verblint was, ende ſeer onachtſaem in ſaken daer hun ſoo veel aen belanghde. Soo haeſt als ſy buyten de ſtadt gegaen waren, verthoonde haer de Sterre wederom, de welcke hun voorgonck, ende hun geleyde tot de plaetſe toe, alwaer *Jeſus* was. Op het gerucht, het welck ſy maeckten, komende binnen het Stalleken, nam de Alderheylighſte Maget haeren Sone tuſſchen haere armen, gelijck om haeren Schat te bewaren, maer de Koningen inwendigh verlicht zijnde, wierpen hun ter aerde, om deſe Goddelijcke Majeſteyt te aenbidden, de welcke verborgen was onder de ſwackheyt van een Kindt, ende ſy offerden aen hem Gout, Wieroock ende Myrrhe, maer Godt, tegens wiens voornemingen de boosheyt der menſchen niet en vermagh, vermaende de Koningen in hunnen ſlaep, dat ſy naer Jeruſalem niet en ſouden wederom keeren, overſulckx zyn ſy langhx eenen anderen wegh naer hun Landt ghegaen, vervult met eene groote vertrooſtinge, ende alſoo is dien goddeloosen Koningh Herodes in ſijne liſtige aenſlagen bedrogen geweeſt.

VI. Terwylent dat deſen liſtigen Prince die dry Koningen wederom verwachte, ende dat hy bekommert was met andere ſaken van ſijn Ryck, gonghen daer vele dagen voor-by, door eene beſondere ſchickinghe van de Goddelijcke voorſienigheyt, ende hier en tuſſchen wiert het Kindeken *Jeſus* gepreſenteert in den Tempel, ende ghedraghen naer *Nazareth*. Deſe vertoevinghe en is niet ghebeurt, al oft Herodes van voornemen verandert hadde gheweeſt; maer hy liet hem voorſtaen,

ſtaen, dat deſen den aenſlagh niet en praemde, ende dat hy de gelegentheyt altijdt genoegh ſoude vinden; om ſigh van deſen nieuwen Koningh te ontmaecken: die noch al te jonck was, om hem de Croone te diſputeren. Den Hemelſchen Vader, die de gepeyſen van deſen eergierigen Prince kende, ſondt eenen Engel aen den H. Joſeph, den welcken hem in ſijnen ſlaep waerſchouwde, dat hy ſigh met de Moeder ende met het Kindt in Egypten ſoude vertrecken, ende dat hy aldaer ſoude verblijven tot dat hy hem anders ſoude ſeggen.

De Goddelijcke veropenbaringen, de welcke in den ſlaep gebeuren, zijn gemeynelijck vergeſelſchapt met een licht, het welck de veropenbaerde dingen ſoo ſeker maeckt, al oft dat menſe met onſe eyge ooghen ſagh. Hierom is't dat den Patriarch Jacob, in ſijnen ſlaep die myſterieuſe Leere, langhs de welcke de Engelen op en af gongen, geſien hebbende, met ſulcke verſekertheyt ſeyde, als hy wacker wierdt: *Deſe plaetſe is waerachtelijck heyligh, door dien dat Godt in deſe plaetſe is.* Geneſ. 28. 16. Alſoo oock den H. Joſeph, naer deſe veropenbaringhe ghehadt te hebben, en twyffelde niet eens van den Goddelijcken wille; overſulckx ſtondt hy datelijck op, ende hy begaf ſigh op de reyſe in't midden van den nacht.

VII. Het is lichtelijck te bemercken uyt al het gene, dat men hier komt te ſeggen, hoe haeſt dat *Jeſus* de vervolginge des weirelts heeft beginnen te lyden, om ons te verſtaen te geven, dat wy op deſe weirelt als vremdelingen moeten zijn, die geene vaſte wooninghe hebbende, ſonder ophouden moeten verſuchten naer de eeuwighe wooninghe van het Hemelſch Vaderlandt. De gront-

regelen

regelen van het vergankelijck leven, verdestrueren het fondament, ende alle de hope van het eeuwigh leven: want dat is gegront-vesticht op een gematicht gebruyck van de verganckelijcke goederen ; het is ons toegelaten die te gebruycken , maer niet de selve te genieten, ende geduerende den loop van onse pelgrimagie, en mogen wy die niet gebruycken , als in't voor by gaen , ende voor den noot alleen : daer in tegen-deel den gront-regel van het verganckelijck leven is , sigh te hechten aen het gene dat voor-by gaet, al oft dat'et altijdt moeste dueren , levende alsoo in eene groote vergetentheyt van Godt , ende van een beter leven. Waer uyt volght, dat den H. Apostel Paulus het Geloove van de oude Patriarchen Abraham, Isaac ende Jacob soo wonderlijck pryst: *Sy woonden* , seght hy , *door het Geloove in het Landt, het welck Godt selve hun belooft hadde , gelijck in een vremt Landt , woonende in hutten , door dien dat sy eene Stadt verwachten , de welcke fondamenten soude hebben , die door de handt Godts moeste gebauwt worden: sy beleden opentlijck , dat sy , als vremdelingen ende reysende lieden op d'aerde , versuchten naer hun Vaderlant* Heb. 11. het welck Godt soo aengenaem was, dat hy sigh niet onweirdighde genaemt te zyn , den Godt van Abraham, van Isaac ende van Jacob.

VIII. De reysende Lieden houden hun te vreden met weynigh , ende in die plaetsen daer sy door reysen, en soecken geenen overvloedt, den welcken sy in hun Vaderlandt wel souden vinden. Den oorspronck van de sonden der menschen , ende van hunne aengekleventheyt aen aerdtsche saken, is, dat sy van hun ballinghschap hun Vaderlandt willen maken , ende dat sy hunne woo-

ninge

ninge hier op d'aerde wel souden willen stellen, al oft sy noyt van hier en moesten gaen; *Jesus* heeft van sijne Kindtsheyt af, de pynelijckheyt van het balling-schap, de ongemacken van eene soo lange ryse, de armoede van sijne Ouders, aen de welcke op de ry-se alles ontbrack, ende genootsaeckt waren te leven met het werck hunder handen in een vremt Landt, wel geirne willen lyden, ende al-hoe-wel dat hun-nen grooten arbeydt, en hunne nootwendigheyt seer versoet ende verlicht wierden door de tegen-woordigheyt van sulck eenen Sone, soo was't even-wel dat sy niet en lieten ten uytterste pynelijck te zijn aen de natuere.

IX. De Machtige deser weirelt vervolghen JESUS van sijne jonckheyt af, willende hem sijn leven be-nemen, het welck nochtans soo kostelijck, ende soo nootsakelijck was aen de weirelt: ende siet, Jesus en stelt hun niet voor als soetigheyt: hy lijdt in de stil-swijgentheyt; hy laet sijne vyanden alles tegen hem ondernemen, het gene sy willen; jae, hy bedeckt selve den schijn van sijne Majesteyt, op dat hy hun gewelt soude mogen lijden. Hy konde sigh ten tyde van sijn verborgen leven, lichtelijck ver-trecken naer den Hemel, maer hy hadde liever sigh t' onderwerpen aen alle de ongemacken van een soo verdrietigh ballinghschap, om ons hier door te leeren, hoe dat wy ons moeten vervremden van de weirelt: ende oock, om door sijne tegenwoordig-heyt de Woestyne van Egypten te heyligen, de welcke daer naer moeste dienen voor wooningen van soo vele heylige Eremyten.

Alsoo is't dat Godt het goet treckt uyt het quaet, ende dat de sonden selve des weirelts, de instrumenten van de gratie worden, die den Sa-lighmaker

lighmaker aen haer doet ; ende hier-en-tusschen en konnen de weireltsche menschen hem niet gelijden , ende soecken hem te dooden , daer hy nauwelijckx begint te leven. Sy vervolghen hem tot'er doodt toe , ende siet , als hy voor hun aen het Cruys stervende , thoonde , dat hy eenighe verlichtinghe noodig hadde , door de grootheydt der pynen die hy lede , gaven sy hem niet als Galle ende Edick te drincken. Siet nu eens wat dat de weirelt is , de welcke wy met eene soo groote sorghvuldigheyt dienen , ende aen de welcke wy onse eygen saligheyt sacrificeren : eylaes ! wat groote verblintheyt is dit !

X. *Jesus Christus* doet ons door sijn exempel klaerlijck sien , het welck den Propheet Jeremias met reden geseydt heeft , *dat'et een groot gheluck is voor den mensch , dat hy het jock des Heeren draeght van sijne jonckheyt af :* in het midden van de ongheVallen des weirelts *sal hy blyven in de ruste , ende in de stilswygentheyt , want hy heeft sy selven verheven boven sy selven ;* ende verachtende de aerde , heeft hy sigh tot sijn gheluck begeven , om hemelsche saken te beschouwen. In desen sin is't dat de heylige Bruydt seyde tot haren Bruydegom : *ô mijnen Beminden , ick hebbe voor u alle de vruchten bewaert , de nieuwe en de oude :* Cant. 7. 13. dat is te seggen : ick hebbe u de eerste jaeren van mijn leven gegeven , gelijck oock de leste. David seyde oock , dat hy niet en wilde wachten tot sijne oude daghen , om Godt te dienen : *ick sal alle mijne sterckte , seyde hy , ô Heere , voor u bewaren.* Ps. 58. 10. De waerachtige wysheyt bestaet hier in , dat men sijn leven , door de oeffeninge der Christelijcke deughden , met verdiensten tracht te vervullen , ende oock door den arbeydt en de pynelijckheden , die men om de

 liefde

liefde Godts geleden heeft : want het gebeurt seer selden, dat men in den ouderdom een heyligh leven sal leyden, als men een ongeregelt ende een ongebonden leven geleyt heeft in de jonckheyt.

XI. Maer *Jesus*, voor ende al eer hy naer Egypten wierdt ghedragen, heeft aen sijnen Hemelschen Vader in den Tempel willen op-gedragen zijn, ende alsoo sijnen heyligen Segen ontfangen. Alsoo moeten wy ons oock met *Jesus* op-offeren aen Godt, ende ons tot sijnen dienst geheel toe-eygenen.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met Jesus, *op den roep der Koningen*

1. Opheffinge des herten uyt onsen Niet tot Godt onsen Al, door hope en begeirten. 2. Dit en konnen wy niet doen ten zy van den Vader getrocken zijnde, van Jesus gesocht en gevonden. 3. Jesus voorkomt ons in alle goet met sijn gratie; dit wordt verthoont in den roep van de dry Koningen. 4. Wat danckseggingе wy hier over schuldigh zijn; hoe soetelijck en wonderlijck Jesus met een ziele handelt, de welcke hy tot hem treckt. 5. Jesus is de Ziel van ons ziele, 't Leven van ons leven, en noch verlaten wy hem: soete versuchtingen tot Jesus. 6. Ongeluck van een sondarige ziel die ervalt in de sonde, ootmoedigh gebedt, vol betrouwen van een sondarige ziel. 7. De ziele doet een Offerande aen Jesus met de dry Koningen; soete uytleggingen van dry geestelijcke Offeranden. 8. Versuchtinge tot Maria en d'Engelen.

I. ICk sal mijne hope, ende mijne begeirten tot u, ô mijnen Heere, ende mijnen Godt, verheffen, die de remedie zijt van mijne wonden, ende het licht van mijne duysternissen, door dien dat ick in u vinde, al het gene dat ick soude konnen wenschen. Mijne ziele en kan de ongemete goederen, die sy van u kan verwachten, niet begrypen;

pen : ſy hopt veel , maer ſy en begrypt dat *veel* niet, het welck ſy hopt. Sy hopt al , maer dien *Al*, gaet haer gepeys te boven : ſy hopt oneyndelijcke goederen , maer ſy en weet niet hoe verre dat dit ſigh uytſtreckt. Gy zyt noch veel grooter , als dat *veel* , ô Godt van mijne ziele , veel rijcker als dien *Al*, ende onbegrypelijcker als dit *oneyndelijck*. Als ick mijnen geeſt tot u verheffe , ende dat ick gepeyſen wille hebben , die u weirdigh zijn , ick vinde u ſonder eenige gelijckeniſſe veel grooter , als alle de grootheyt , ende als alle de ongemetentheyt , die ick my inbeelde. Ick en ſoeke dan niet meer te begrypen , hoe groot dat gy zijt : want, dat is my onmogelijck ; maer ick derve deſen afgront der goederen , ende der grootheden wenſchen ende hopen , de welcke ick niet en begrype.

Het is my genoeg , ô Heere , te gelooven , dat gy , hoe groot gy oock zijt , aen my toe-behoort , ende dat ick ben den dienaer ende het ſchepſel van deſe Majeſteyt , ende van deſe grootheyt ſonder palen. Och oft dat mijne kleynheyt ende mijnen *niet* verloren waren in deſen afgrondt van uw oneyndelijck Weſen ! ô dat mijne verblindtheyt verſlonden ware in den glans van uw Goddelijck licht ! ô dat mijne onwetentheyt verdroncken ware in deſe Zee van de eeuwige Wysheyt , ô dat mijne doodt in deſen oorſpronck des levens geſoncken ware , mijne lauwigheyt in dit vier der liefde, ende al het gene dat ick ben , in het gene dat gy zyt , ô mijnen Godt , ende mijn opperſte goet ! het is in u alleen , dat ick in mijne ellenden verlichtinge ſal vinden , in u ſegh' ick , die het licht zijt van mijne oogen , ende de vergiffeniſſe van mijne ſonden : het is door u alleen , dat ick geſuyvert , gheneſen , onderricht , ende tot u geleydt ſal worden.

II. Gelijck gy over al zijt, ô Heere, het was my licht om u te vinden, waer 't dat mijne sonden een soo groot beletsel niet gestelt en hadden tusschen u ende my; maer ick hebbe my van den eenen kant, ende gy u van den anderen vertrocken. Gy zijt soo groot, soo suyver, soo heyligh, soo verheven boven my, dat ick noyt tot u en sal konnen gheraken, is't dat ick niet ghetrocken en worde: want *niemant en kan tot u komen*, gelijck gy selve seght, *ten zy dat uwen Vader hem treckt.* Joan. 9. Hoe sal ick u dan konnen sien tusschen soo vele duysternissen, sonder uw licht? hoe sal ick u met eene soo groote lauwigheyt konnen beminnen, sonder het vier van uwe liefde? hoe sal ick my tot u konnen heffen, uyt dien diepen afgrondt daer ick in ligge, is't dat uwe mogentheyt my niet en ondersteunt? ende wat vermagh den *Niet*? sonder den genen, die den oorspronck is van het wesen? treckt my dan tot u, ô Heere, ghemerckt dat gy daerom hier op d'aerde ghekomen zijt.

Ghy hebt my gesien in de dolinge, ende gy zijt ghekomen om my op den rechten wegh te stellen: gy hebt my sien vergaen, ende gy zijt ghekomen om my saeligh te maecken: gy hebt my sien vluchten, ende gy zijt gekomen om my wederom te roepen: ghy hebt my gesien in de onmogentheyt om te komen tot u sonder u, ende gy, ô mijnen Salighmaker, mijnen wegh, mijne waerheyt ende mijn leven, zijt neder-gedaelt om my te soecken. Ick ben desen ellendighen mensch, berooft van alle goet, overlast met flouwigheyt, gheheel met wonden der sonden bedeckt, vast gebonden door sijne quaede ghewoonten, ende tot vervullinghe van mijn ongheluck, ick en kenne den beweenelijcken staet niet, daer ick in ben, ende ick en

gevoele

gevoele myne eygen ellenden niet; ick blyve ſonder vreeſe in 't midden van de ydelheyt, ende van de leugen-tale, ick wentele my ſonder ophouden in den modder, daer ick in verſmoort ligge, ende terwylen dat ick my ſelven aldus vergete, ſoo zyt gy, ô mynen Godt, geheel beſigh; gy zyt vol van liefde voor deſe ſondarighe ziele, ende gy peyſt geduerigh op de middelen, om dit verloren ſchaepken wederom tot u te brengen.

Nauwelyckx en waert gy geboren, oft gy riep de arme Herderkens tot u, ende gy ſondt eene Sterre in den Ooſten tot de Koningen, om hun tot u te doen komen. Gy en hebt op d'aerde niet eenen oogenblick willen zijn ſonder ons te ſoecken, ſonder ons tot u te trecken, ſonder ons ryck te maecken met uwe goederen, ſonder ons by u te hebben, ende gy en ſult niet te vreden zyn, ten zy dat wy voor altydt by u ſullen zyn.

III. Gy en wacht niet, tot dat ick u beminne, tot dat ick u wenſche, ende tot dat ick u eerſt ſoecke. Gy en wacht niet, tot dat ick u hebbe beginnen te dienen, ende tot dat ick eenige gratie by u verdient hebbe. Gy en maeckt uwe rekeninge niet op het gene, dat gy in my ſoudt konnen vinden; ende om dieſwille dat gy weet, dat gy in my geen goet en ſult vinden, het welck van my komt, ſoo geeft gy my alle uw goet, my verweckende, dat ick'et ſoude toe-ſtemmen, ende mede wercken in het goet, om het welck te bekomen, gy my ſoo krachtige help-middelen geeft. Gy bemindt my door uwe enckele goetheyt, gy treckt my tot u ſonder gewelt, ende gy vraeght alleenelyck maer, dat ick u ſoude ontfangen, ende dat ick my ſoude laten trecken. ô Dat ick niet doof en ware aen uwe ſtemme, ende dat ick ten minſten den tweeden waere om te beminnen, ge-

merckt dat ick den eersten niet en ben ! waer 't dat ick genoeghsaeme leersaemheyt hadde om u te volgen, ghemerckt dat ick de ſterckte niet en hebbe om u te ſoecken, waer 't dat ick u liet doen, ende dat ick my niet en ſtelde teghen het gene, het welck gy van my vraeght, ick ſoude haeſt aengenaem zyn aen uwe oogen, ende ick ſoude ſoodanighen zyn, gelyck gy my wenſcht te zyn.

Gy roept de Koningen, ô Goddelyck licht, door den glans van eene Sterre, maer gy hebt-ſe door eene inwendige beweginghe op den ſelven tydt verweckt om u te ſoecken ; ende al-hoe-wel dat gy verborgen waert onder de ghedaente van een Kindt, omwonden met doeckxkens, in een arm ſtalleken, ſoo is 't dat ghy hun even-wel u hebt leeren kennen, ende aenbidden als hunnen Heere ende Godt. Daer is 't dat ſy alle aertſche gepeyſen hebben verloren, dat ſy hunne begeirten hebben op-geheven, dat ſy u hunne liefde hebben toe-ge-eygent, dat ſy hunnen geeſt, ende hunne vryheyt aen uwe Wet, ende aen uwen dienſt hebben onderworpen ; dat ſy u aenſchouwt hebben als hunnen Schat, ende dat gy in hun, als in de eerſtelingen der Heydenen, begonſte beſit te nemen van de zielen, die gy op d'aerde waert komen ſoecken. Gy hebt hun geroepen, ô Heere, gy hebt hun geleydt, gy hebt hun uwe verholentheden geleert, gy hebt hunne begeirten vervult, ende hunne herten met vreught, ende met vertrooſtinge voor-komen.

IV. Wat danckſeggingen en moeten wy u niet geven, ô mynen Godt, voor alle de goederen, die gy ons doet, ſelve oock, als wy die d'alderonweirdighſte zyn, ende daer op het minſte peyſen ! hoe dickwils heb ick myn herte door uw

licht

licht op-geweckt gevoelt, ende door het vier van uwe liefde ontsteken! als dan nadere ick u, ende ick vinde u; maer eylaes! een weynigh daer naer verliese ick u wederom. Somwylen houde ick u vast, ick omhelsse u, ende datelyck ontvlucht gy my wederom. Ick vinde my dickwils van u verstooten, als ick meyne u aengenaem te zyn, ende in dese geduerige veranderinge van myne inwendige gesteltenisse, gaen ick nu den eenen, nu den anderen wegh in, op dat ick dien ten lesten soude mogen vinden, den welcken my tot u leydt; maer om dat ick weynigh verlicht ben, gaen ick in de duysternissen, ende ben dickwils verdoolt, by gebreck dat ick den wegh niet en kenne, den welcken ick moet in-volgen; ick wensche, ende ick en wete niet te wenschen; ick beminne, ende ick en wete niet te beminnen, noch te vinden, het welck ick beminne. Alsoo verliest mijne ziele allengskens de hope, die sy in haer selven hadde, sonder op te houden van in u te hopen, ende sy siet door hare eyge ondervindentheyt, dat sy veel begeirt, ende niet en vermagh.

Gy siet hare bekommernisse, ô Heere, ende gy gebaert, al oft dat gy-se niet en saeght, ende gy wacht tot dat dien gheluckigen oogenblick aenkomt, als wanneer sy geheel vermoeydt door soo vele veranderingen, ten lesten valt in een geheel mistrouwen van haer eygen selven: als dan is 't dat gy haer de oogen open doet, ende dat sy den waerachtigen wegh des Vrede, ende des levens begint te sien. Sy kent als dan, dat gy haer veel nader waert, als sy wel meynde, ende hoe licht dat'et haer was van u te vinden; sy siet klaerlyck, maer ick en wete niet hoe, dat gy haer roept tot u; gy onderricht haer al t' seffens, sonder eenige woorden te spreken, sy en peyst niet, als op

het gene, het welck haer bekommert: sy laet de sorge van het lichaem varen, sy veracht het, ende straft'et; sy vervoordert sonder op-houden, ende ten lesten geraeckt sy tot u, sonder dat sy haere beweginge gewaer wordt. Sy besit u als dan, ende sy soeckt u noch, ende hoe dat sy u meer soeckt, hoe dat sy u min vindt. Is 't dat gy haer gebiedt binnen te komen, sy gehoorsaemt, ende is 't dat gy gebiedt dat sy soude uyt-gaen, sy en scheydt haer even-wel van u niet. Sy siet, sonder te weten wat sy siet: sy verstaet, ende sy en weet niet wat sy verstaet: sy kent alleenelyck maer wie dat hy is, den welcken sy aenhoort: ende om dieswille dat den genen, die sy siet, onsienlyck is, ende dat den genen de welcken sy hoort, tot haer spreeckt sonder stemme, soo houdt sy haer te vreden met hem te beminnen, ende sy bemint hem altydt meer ende meer. De woorden en konnen 't niet uyt-spreken, noch den geest en kan het niet begrypen, het gene dat de liefde van u ontfanght, ô mijnen Godt, selve oock in dese plaetse van ballinghschap.

Hoe geluckigh is desen oogenblick, ô Goddelycken *Jesus*! hoe suyver is dit licht, ende hoe onuytsprekelyck is dese mede-deelinge van uwe goederen! gy weet, ô Heere, hoe kostelyck dat dese gave is, ende uw schepsel, het welck die ontfanght, weet'et oock seer wel! waer 't dat'et u ghetrouw ware, ende dat'et sigh noyt van u en vervremde, waer 't dat'et de gratie, diese van u ontfangen heeft, wiste te bewaren, hoe gheluckigh soud'et zyn! ende nochtans en is dit maer een druppelken van die oneyndelycke Zee der goederen, de welcke gy aen uw schepsel eens moet mede-deelen.

V. O Ziele mijnder ziele! wat is dogh mijne ziele,

ziele, ende wat goet kan ſy hebben, als ſy u niet en heeft? O leven van myn leven! wat is mijn leven, is't dat ick in u niet en leve? Is het mogelyck dat mijn herte bequaem is om u te beſitten, u alleen te genieten, ſy ſelven in u te verbreyden ſoo veel als het wilt, ende dat'et evenwel buyten u met ſoo vele ellenden kan vervult zijn? Kan mijne ziele haer ſelven alſoo verheffen boven haer ſelven, ruſten in uwe armen, ende daer naer haer van u vervremden, haer ſelven in d'aerde werpen, ende alſoo de goederen vergeten, de welcke gy mede-deelt aen de gene, die u beminnen? O Goddelijcke liefde, die kont ende wilt alle menſchen deelachtigh maken van uwe pijnen, gy en ſtelt u in ſoo vele verſcheyde ſtaten niet, als om u te voegen naer hunne verſcheyde genegentheden; kan men dan u naderen ſonder ontſteken te zijn? Wie kan u dogh beletten van te doen, het gene dat u belieft, of wederleggen, het gene gy doet?

Vervult dan alles met Sterren, ô Heere, is't dat ſy ons noodtſakelyck zijn om u te vinden: ſendt uwe Engelen geheel de weirelt door, is't dat wy hun van noode hebben, om tot u te gaen; maer komt liever ſelver, ô Goddelijcken *Jeſus*, in onſe aerdtſche herten, laet uw licht ſien aen onſe verblinde geeſten, ontdeckt de ſchoonheyt van uw aenſicht aen onſe verdoolde zielen: laet van u uytgaen dat Goddelyck vier het welck u verſlint, op dat de genſterkens over al vliegen, ende dat wy daer door verſlindt, mogen ontſteken worden. Waer toe dient den vryen wille, den welcken gy my gegeven hebt; is 't dat ick hem niet en beſtede in u lief te hebben? Ach! Heere, ick en wete niet wat ick u moet ſeggen; maer aenhoort de ſtemme van uwe liefde, ende van mijn

mijn ellende, leeft altijdt in my, ende dat ick altydt in u, ende om u leve, gelyck ick niet en leve, als door u.

VI. Ongeluckigh is de sondarige ziele, de welcke uw licht gesien heeft, ende die haer selven wederom werpt in hare vorige duysternissen: die de wermte van uwe liefde gevoelt heeft, en die haer wederom begeeft tot hare eerste verslappinge, die vergiffenisse over hare sonden verkregen heeft, ende wederom nieuwe sonden bedryft; die voorkomen is gheweest met den segen van uwe soetigheyt, die ingenomen is geweest door de aenlockinge van uwe schoonheyt ende die wederom valt in de vergetentheyt van haer opperste goet; die haer wederom in den modder werpt, ende wederom keert tot hare quaede gewoonten! O Goddelijcke schoonheyt, die soo schroomelycke ondanckbaerheydt leydt, die my verwacht, die my roept, ende die my noch voorkomt, ick beweene in uwe tegenwoordigheyt, in de bitterheyt van mijne ziele, alle die deerlycke hervallingen, daer ick my plichtigh in vinde. Het is rechtveerdigh, dat gy my laet vallen in de handen van mijne vyanden, van mijne sonden, van myne boose ghenegentheden, ende dat gy toe laet, dat ick ghestraft ende beschaemt worde door al het gene, het welck my van u gescheyden heeft, aengesien dat ick, naer dat ick geleydt gheweest ben in den kelder van uwe leckere Wynen, mijnen dorst heb soecken te blusschen met de modderachtige wateren der schepselen.

Ick en hebbe in uw huys niet willen blyven, ende siet, door een rechtveirdigh oordeel, sien ick my verbonden te bedelen in vremde huysen, alwaer ick niet en vinde, het welck mijnen honger, die ick lyde, kan versaeden. Gemerckt dat ick

ick uwe soete omhelsingen, ô Bruydegom van mijne ziele, gevlucht hebbe, soo is 't rechtveerdigh dat ick onder de voeten ligge van mijne aldervreetste vyanden. Aengesien dat ick ongetrouw geweest ben in te bewaeren het gene gy my ghegeven hebt, soo is't dat gy my met recht weygert, het gene dat ick van u vrage: ick roepe, ende gy en verhoort my niet; ick roepe u, ende gy en antwoordt my niet. Niet tegenstaende alle mijne boosheyt, gy zyt altyt mynen getrouwen Vrindt, ende den Herder van dit verloren schaepken: want gy en hebt my noch in de helle niet geworpen, noch aen de rasernye der duyvelen over-gelevert; gy en hebt my noch niet veroordeelt, om eeuwighlijck van u gescheyden te zijn, ende gy en hebt my noch niet gheheel verlaten, ghebenedydt moet gy daer over zijn in der eeuwigheyt.

Ick en vrage van u dese besondere gratie niet meer, de welcke gy geeft aen uwe besondere dienaeren? ick bidde u alleenelijck maer, ô mijnen Godt, dat gy my uyt uw huys niet en wilt jagen, dat gy my onder het ghetal van uwe Huys-genoten noch wilt ontfangen, dat gy my voor mijn voedtsel niet anders en wilt geven, als mijne tranen, tot dat ick ghenoegh ghesuyvert ben, ende dat mijne inwendighe oogen, vry van die dicke wolcke, die hun verduysterden, de schoonheydt van uw aensicht moghen sien, ende dat gy met minsaemheyt tot mijne ziele seyde: *Ick ben uwe saligheyt*, uwe sterckte ende uwe stantvastigheyt: als dan verootmoedight, ende overwonnen zynde van hare eygen swackheyt, sal sy u met meerdere vierigheyt soecken, ende gy sult geglorificeert zijn door de wederkomste van eenen verloren Sone, door de ghenesinge van eenen vry-

willigen

willigen blinden, ende door de veranderinge van eenen ongetrouwen dienaer.

VII. Ick werpe my neder voor uwe voeten, hoe ellendigh dat ick oock ben; ick aenbidde dese Goddelijcke Majesteyt, die verborgen licht onder de gedaente van een Kindt; ick eygene my toe voor altijt met de Koningen tot uwen dienst, ende ick bidde u, dat gy my met hun wilt ontfangen. Ick ben arm, ende ick en hebbe noch Gout, noch Myrrhe, noch Wieroock om u te offeren, om u daer door te herkennen als waerachtigen Godt, als Koning, ende als sterffelijck, maer ick offere u op, al het gene dat gy my gegeven hebt, ende al het gene dat gy zijt.Ick offere u voor mijne sonden de groote droefheyt, die ick daer over hebbe, ende de oprechte begeirte van u niet meer te vergrammen. Ick offere u eene belijdenisse des herten,ende des monts van alle mijne ellenden, daer ick in ghevallen ben, waer door ick my van u vervremt hebbe. Ick offere u mijne voornemingen, van te voldoen aen uwe rechtveerdigheyt, oft wel, om beter te seggen, treckt van my, ô Heere, alle voldoeninge, die u belieft, op dat-se u aengenamer soude mogen wesen. Ick offere u de dry krachten van myne ziele; mijn verstant, op dat gy'et met uwe eeuwige waerheyt soudt verlichten: mijne gedachtenisse, ofte memorie, op dat sy voortaen niet meer bekommert en soude zijn, als met u, ende dat gy daer uyt soudt wisschen, al het gene, dat u soude konnen mishagen: mijnen wille, op dat hy gesuyvert soude mogen zijn door het vier van uwe liefde, ende u beminnen uyt alle sijne krachten. Ick offere u de dry Goddelycke Deughden, die gy my in het Doopsel ingestort hebt: het Geloove, waer door ick in u geloove, ende u herkenne

kenne voor mijnen Heere, voor mijnen Schepper, voor mijnen Salighmaker, voor mijnen Godt, ende voor mijnen Al: door de welcke mijn herte gedreven wordt tot de goederen, die ick van u kan wenſchen: de Liefde, die my doet verſuchten naer uwe eeuwige beſittinge. Ick offere u, ô Goddelijcken *Jeſus*, al het gene dat gy om mijne liefde wilt zijn: ick offere u, uw Alderheylighſte Lichaem, uwe alderſuyverſte Ziele, uwe Godtheyt, die den oorſpronck is van alle goet, ende van alle wysheyt. Ick offere my ſelven op aen uwen Vader door u, ende aen u door uwen Vader, ende door u aen den H. Geeſt, den welcken de onderlinge liefde is van den eenen, en van den anderen.

Maer gelijck gy, Heere, de gifte der Koningen met hunne herten ontfangen, ende hun met uwe kenniſſe verlicht, ende belet hebt, dat ſy tot Herodes uwen vyandt niet en ſouden weder-keeren; verlicht my oock, ô goddelijck licht, gheleyt my, ô opperſte Waerheyt, verweckt my, ô ongheſchaepen leven! treckt my af van al het gene dat u mishaeght, maer en verjaegt my niet van u, ende gedoogt dat ick voor uwe voeten magh blijven. Daer is't, ô goddelijcken *Jeſus*, dat ick mijn geluck vinde, mijne vreugt, mijne welluſten, ende dat ick ſmaeke deſen *Vrede, die alle gevoelen te boven gaet.* Philip. 4. 7.

VIII. ô Moeder, ende Maget te ſamen, die uyt hunnen oorſpronck alle die oneyndelijcke goederen treckt, daer gy mede vervult zijt, maeckt deſen ellendigen deelachtig, ick en ſegge niet van het Gout, van het Wieroock, ende van de Myrrhe, de welcke die heylige Koningen aen uwen Sone op-offeren; maer van die hemelſche ſchatten, daer gy de uytdeelſter van zijt: maeckt dog dat

dat ick door u iet verkrijge, het welck weerdig is om hem op te offeren, ende waer door ick sijne liefde oock mag verkrygen. O hemels Hof, die desen Heere sonder op-houden aenbidt, ende hem altijdt aengenaem zijt, wat kont gy-lieden vragen, het welck u-l. niet toe-gestaen en sal worden, gemerckt dat gy-lieden in hem siet, het welck hy wilt geven aen dese arme ballingen? verkrijgt voor my van hem, het welck my nootsakelijck is om tot hem te komen, op dat ick hem met u-l. eens magh besitten.

DE PRESENTATIE

Van JESUS *in den Tempel, tusschen de armen van* Simeon.

1. *Maria volbrengt twee Wetten die voor haer niet gemaeckt en waeren.* 2. *Sy draegt een Offerande op gelijck de arme.* 3. *Simeon kent* JESUS *door den brant van sijn liefde.*

1. JESUS CHRISTUS heeft gewilt, dat sijne alderheylighste Moeder veertig daegen naer haer baeren, twee Wetten soude volbrengen, die voor haer niet gemaeckt en waeren. De eerste was, dat de Vrouwen in den Tempel niet en mochten komen, ten zy dat dien tyt volbrocht was, gedurende welcken tijdt de Vrouwen die eenen Sone gebaert hadden, voor onsuyver gehouden wierden: ende dien tijt voor by zijnde, moesten sy een Lam op-offeren, is't dat sy rijck waren, ende een Tortel-duyve voor haere suyveringhe; ofte wel twee Tortel-duyven, is't dat sy arm waeren. De Wet van *Moyses*, de welcke uytdruckelijck gemaeckt was voor den ghemeynen loop

van alle andere Vrouwen, en raeckte de alderheylig-ste Maget niet, de welcke door de kracht van den H. Geest ontfangen hadde. Maer naer dat sy de goddelijcke Majesteyt met haere oogen verootmoedight hadde gesien tot de gelijckenisse toe van eenen sondaerigen mensch, soo heeft sy liever de ootmoedigheyt van haeren Sone, ende van haeren Heere ghevolgt, als de glorie van haeren Maegdom voor de menschen te bewaeren; want sy achte noch meer de hoedaenigheyt van Dienst-Maget ende naer-volghster te zijn van *Jesus*, als wel die van Moeder.

De andere Wet brocht mede, dat alle de eerste ghebore Sonen, aen Godt moesten opgheoffert, ende den veertichsten dagh tot sijnen dienst toe-ge-eyghent zijn, ende ingheval dat hy was van 't gheslacht van *Levi*, het welck 't Priesterlijck geslachte was, soo was hy verbonden geheel sijn leven lanck te dienen in den *Tempel*; ende waert dat hy van een ander geslachte was, soo waren de Ouders ontlast van dese verbintenisse, met hem af te koopen door eenigh Geldt; maer JESUS en was aen dese Wet niet onderworpen, door dien dat hy van eene Maget geboren was: want de Wet sprack klaerlijck van de gene, die van eene Vrouwe geboren waeren.

II. Haer Offerande was die van de arme menschen: want al-hoe-wel dat de Koningen aen de Alderheylighste Maghet Gout, Mirrhe ende Wieroock gelaeten hadden, soo is't nochtans dat sy'et, oft aen de armen heeft uyt-gereyckt, op dat sy de armoede soude lijden, die haeren Sone *Jesus* wilde oeffenen, ende tot dien eynde ghekomen was, om die aen de menschen te leeren; ofte wel waert dat sy daer van een deel bewaert hadde, waer mede sy een Lam soude hebben konnen koopen,

pen , om de Wet in dese Offerhande ten volle te vol-brengen ; soo is 't dat sy'et even-wel niet gedaen en heeft , door dien dat sy het Lam Godts voor de sonden des weirelts op-offerde , haeren eenigen schat , ende voor haer selven offerde sy twee Tortel-duyven , of twee jonge Duyven. Vervolgens gaf sy den prys , den welcken door de Wet voor de armen gestelt was , om haer Goddelijck Lam alsoo te trecken uyt de handen van de Priesters , ende alsoo heeft sy den Verlosser des weirelts verlost. Wy en moghen hier dien Heyligen strydt van de oodtmoedigheyt , ende van de armoede niet vergeten , den welcken was tusschen den Sone ende de Moeder , waer in sy hun selven gewelt aende-den , om verborgen te houden het ghene dat sy waren , willende wel schijnen te zijn , het welck sy inder daet niet en waren. Desen Goddelijcken strydt moet ons dienen tot eene erkentenisse ende naervolginge , aen-ghesien datse voorts-komt van den selven oor-spronck der liefde , waer uyt dat alle de pijnen voorts-komen , de welcke onsen Salighmaecker voor ons geleden heeft.

III. Het is waerschynelijck dat Simeon geenen Priester des Heeren en was , aenghesien dat het H. Evangelie hem alleenelijck maer en noemt , *eenen Rechtveirdighen ende Godtvreesenden Man te zyn , veru achtende de Verlossinghe van Israël ,* Luc. 2. 25. die seer oudt was , ende niet en wenschte als te sterven ; maer in 't leven gehou-den wiert door den H. Geest , die hem verseker-de dat hy niet en soude sterven , voor ende al-eer dat hy den Sone Godts , mensch geworden , met sijne oogen soude gesien hebben. Hy is dan in den geest naer den Tempel gegaen , om de Moe-der Godts met haer Kindt aldaer te verwachten.

Hy was dan daer met eene geduerige aendachtigheyt, lettende op alle de ghene die daer binnen quamen, sonder dat den H. Geest hem tot het herte sprack; maer als-wanneer *Maria*, ende *Joseph* daer binnen quaemen sonder eenige pracht, ende sonder andere bereydinghe, als die van de armoede ende van de eenvoudigheyt, wierdt hy inwendigh vermaent; ende het gene dat onbekent was aen d'oogen van alle d'andere, en konde niet verborgen zyn aen de liefde, de welcke brande in het herte van dien heyligen Man. Soo haest als hy *Jesus* sagh, heeft hy hem gekent, ende hy is vernieuwt geweest als eenen anderen *Phenix* door de hitte van dese goddelijcke Sonne. Hy nam dit goddelijck Kint tusschen sijne armen, den welcken hy alreedts hadde in sijn herte, ende als een oude Swaen gaf hy door sijnen sanck het eynde van sijn ballinghschap te kennen, te vreden zijnde te sterven, gemerckt dat hy het Licht, ende de Saligheyt des weirelts, naer het welck hy soo langen tijt versucht hadde, met sijne oogen gesien hadde.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met Jesus *over sijne* Presentatie *in den* Tempel.

1. Versuchtinge naer het geluck van Simeon op een geestelijcke wyse, door de liefde. 2. De ziele beklaeght datse in wederliefde veel te kort gebleven heeft in al de tyden van haer leven. 3. Jesus wort op-geoffert aen den Vader. 4. Jesus wort gedragen door al dat volck van Jerusalem, en niemant en kent hem als Simeon en Anna. 5. De ziele wenscht naer de doodt, om Jesus te sien: Jesus is schoon in wat staet hy is aen een ziele die bemint; versuchtingen naer die liefde. 6. Verklaringe van den Lof-sang van Simeon.

I. O Spiegel van de eeuwige Waerheyt, ende van de Goddelijcke goetheyt! O Sone van

den levenden Godt! ô *Jesus*, mijnen Meester, ende mijnen Salighmaker! opent dogh mijne oogen, op dat ick u met den geluck-saligen *Simeon* soecke; op dat ick u magh sien, met hem vinden, ende dat ick u magh omhelsen, ende in u rusten gelijck hy. Gemerckt dat gy de ootmoedigheyt soo bemint, vernedert mijne hooveirdigheyt; ruckt uyt mijn herte de liefde van de Rijckdommen, gemerckt dat gy de armoede verkoren hebt: ende aengesien dat gy u selven wel hebt willen onderwerpen aen de Wet van Moyses, maeckt dat ick altijdt volkomentlijck onderworpen ben aen de uwe. Gy kent mijne swackheyt, ende mijne louwheyt, ende daerom is't dat gy van my soo weynigh vraeght; maer uwe liefde, ô Heere, en handelt alsoo met u niet: want sy en ontslaet u niet van het minsten, jae selve niet van het gene, het welck d'aldermeest strydigh schijnt te zijn aen uwe oneyndelijcke Majesteyt. Leert my, ô Goddelijcken Meester, dese wet der liefde, want de liefde en wyckt niet aen de vreese van de swaerigheden; ende als wanneer sy oprecht ende suyver is, vindt sy u soo groot, ô mijnen Godt, en soo weirdigh om gedient te zijn, dat haere aldergrootste begeirte is van haer selven te verteiren in uwen dienst. Alle Wet is soet aen de liefde, ende alle last is licht, ende sy acht haer selven geluckigh, als sy aen uwe grootheyt magh op-offeren, al het gene, dat de weirelt voor het grootste acht.

Maer wanneer sal dien tijdt dogh eens komen, dat uwe liefde my ootmoedigh, sacht, arm ende onthecht sal maeken? wanneer sal ick de verachtinge beginnen te beminnen, mijne eyge verworpentheyt te smaken, my selven te haten, ende wanneer sal ick, gekruyst zijnde aen my selven,

geheel,

geheel, gelijck ick ben, aen u zijn? Uwe alderheylighste Moeder is rijck, door uwe besittinge alleen: den H. Joseph te vreden zijnde met u te dienen, bemint sijne armoede; dien H. ouden Man Simeon, en versucht niet als naer u alleen; ende ick, ô Heere, die dat al-te-mael gheloove op de ghetuygenisse van uw woordt, ende dese waerheyt in my selven gevoele, scheyde my van u.

II. Maer hoe kan ick mijne dolinge sien, ô Goddelijck licht: is't dat gy my niet en verlicht? Is't dat gy wilt, dat de kinderen u souden op-gedragen worden, eer dat sy het gebruyck van hun verstant hebben, op dat sy, tot hun verstant ghekomen zijnde, souden weten, dat sy aen u zijn; hoe kan ick begeiren, dat gy soudt verdragen, dat eenen ellendigen, aen den welken gy het verstant ende de kennisse gegeven hebt van het gene dat gy zijt, aen u niet en soude zijn, ende dat hy weygert aen u te gehoorsamen? Wilt dogh hier in, ô goeden Godt, door uwe bermhertigheyt eenen middel stellen. Gy bemint my, om my te genesen, dat ick my soude haten, om genesen te zijn. Maeckt dat ick het verlies van de jaren mijnder jonckheyt ghevoele, ende beweene, in de welcke ick u noch gekent noch bemint hebbe: want al was'et schoon, dat ick als dan in geenen staet en was van u te vergrammen, het was altijt waerachtig, dat gy my beminde, ende dat ick niet over een en quam met u, in u wederom te beminnen. Maer ick beklaege noch veel meer de eerste vruchten van mijn verstant, ende van mijnen wille, die ick u niet en hebbe gegeven; mijne onachtsaemheyt in u te dienen; de vegetentheyt van uwe weldaden, ende van u; de sonden die ick bedreven hebbe ende de ongeregelde genegentheden, die ick ingevolght hebbe van dien tydt af; dat ick u konde vergram-

men, tot nu toe. Voorwaer, ô Heere, ick belijde mijne schaemte, ende mijne ellende in uwe tegenwoordigheyt. Maer wat sal het zijn, ô Heere, is't dat ick voor u de belijdenisse doen van mijn geheel leven; is 't dat ick de daghen, de maenden, ende de jaren rekene, die ick in de sonde over-ghebrocht hebbe, ende dat ick sonder u geleeft hebbe, ô leven van mijne ziele!

Hier is't, dat ick uyt alle mijne krachten sal roepen, op dat gy my soudt hooren; dat ick u sal roepen, tot dat gy my sult antwoorden, ende dat ick niet en sal ophouden van weenen, tot dat gy my mijne sonden sult vergeven hebben. Ick sal u over al volgen, ô soeten *Jesus*! ick sal my vast by u houden; ick sal my met u, door u, ende in u my selven op-offeren aen uwen Hemelschen Vader, op dat ick alsoo, schuylende onder de schaduwe van uwe vleugelen, van sijne rechtveirdigheyt soude mogen bevrydt zijn. De Lammeren, de welcke in het Sacrificie wierden op-geoffert, en keerden noyt wederom tot de gene, die-se op-offeren, ende waren voor altijdt af-ge-scheyden; maer ick en sal het alsoo niet doen; want ick sal u voor my op-offeren, ô Goddelijck Lam, ende daer ick met u sal op-geoffert worden, daer sal ick u met my wederom brengen: want ick en kan noch in de doodt, noch in het leven van u gescheyden zijn.

III. *O Vader der bermhertigheyt! ô Godt van allen troost!* 2. Cor. 1. 3. Ick offere u uwen eenighen Sone; slaet dogh uwe oogen op my, op dat gy mijne sonden vergeeft, ende my wederom in uwe gratie ontfangt. Aensiet dit Goddelijck Kint, dit soet ende ootmoedigh Lam, die sy selven offert om mijne liefde aen uwe Goddelijcke Majesteyt. Hy en spreeckt noch niet, maer sijn herte

ſpreeckt voor my. Hy preſenteert ſy ſelven aen u, om de ſlagh-offerande te zijn voor alle de ſondaren, ende niemant en is van de verdienſten van ſijn Sacrificie uytgeſloten: hy heeft de Wet volbrocht, ende hy onderwerpt ſy ſelven aen u voor alle de menſchen. Gy ſiet, ô Heere, het vier, waer door hy blaeckt; die vergiffeniſſe die hy vraeght voor de menſchen, ende de genaden, die hy voor hun verdient. Ick offere aen u met hem al het gene dat ick ben, al het gene dat ick hebbe, mijne armoede, mijne ellenden, mijne begeirten, mijn leven met al het gene dat daer in pynlijck oft aengenaem is; mijn lichaem met alle ſijne ſinnen, mijne ziele met alle haere krachten, ende al het gene dat in my ſoude konnen weſen, dat goet oft quaet is. Ten leſten, het goet, op dat het in my toe-neme door uwe gratie, ende het quaet, op dat'et door uwe bermhertigheyt in my ſoude mogen te niet gedaen worden.

Uwen wel-beminden Sone heeft ſijn leven willen beginnen door eene opentlijcke belijdeniſſe van gehoorſaemheyt, ende niet te willen ondernemen, ten zy naer uwe Vaderlijcke benedictie ontfangen te hebben. Gedooght, ô mijnen Godt, dat ick die van u vrage, hoe onweirdigh dat ick ben om die te ontfangen, ende dat ick van nu af, ende voor de reſterende dagen van mijn leven my ſelven magh toe-eygenen aen uwen dienſt. Geeft my deſen geeſt, die de raden van uwe Wysheyt aen de alderheylighſte Maget heeft ontdeckt, die den geluck-ſaligen Simeon in den Tempel geleyt heeft, ende die hem ſijnen Salighmaker heeft leeren kennen. *Schept in my een ſuyver herte, ende eenen rechten geeſt*, Pſ. 50. die tot u gheleyde. Ick wete wel, hoe weynigh dat ick deſe gratie verdiene, maer om die te verkrygen, offere ick

 u de

u de oneyndelijcke verdiensten van dit onbevleckt Lammeken: ontfanght my door hem onder het getal van uwe dienaeren; stort over my de liefde die gy voor hem hebt, ende geeft my de gratie, dat ick tot het eynde van mijn leven, magh volherden in uwen dienst.

IV. Is het mogelijck, Heere, dat gy in 't midden van Jerusalem konde verborgen houden, het gene dat gy waert? Hoe is 't dat alle de schepselen u niet en herkennen, ende voor u niet en gaen met alle teeckenen van vreught, daer sy bequaem toe zijn? De Zee ende den Jordaen hebben ghevlucht voor Israël, als gy hun uyt Egypten dede gaen: de Bergen ende de Heuvelen hebben van blydtschap op-gesprongen, ende de Steenrotsen zijn verandert geweest in Fonteynen van levende wateren, door dien dat sy u gevoelden in 't midden van uw Volck: de ongevoelijckste schepselen zijn beroert geweest in 't voor-by gaen van de Arcke des Verbondts, ende nochtans en waren alle die wonderheden niet als af-beeldtsels van de waerheden, die in u beslo-ten zijn. Van dage wort gy gedragen door alle dat Volck, ende niemant en kent u, als den Saligen Simeon, ende de Propheterse Anna. Eeuwige dancksegginge moeten u gegeven zijn, ô mijnen Godt, voor die besondere gratie, die gy geeft aen de ootmoedige, ende aen de gene die u beminnen. Als gy spraeckt in den Tempel in 't midden van de Wets-geleerde, als gy Mirakelen dede in het gesicht van gheheel het Jodtsche Landt, niemant en kende u, ende siet, hier zijnde een kleyn Kindt, arm, sonder sprake, sonder pracht, gedragen tusschen de armen van uwe Moeder, en kont gy u niet verborgen aen de gene die u beminnen. Sy en leyden hun ballinghschap niet in dit leven, als door de

de begeirte die sy hebben van u te sien, ende het leven en scheynt hun niet verdragelijck te zijn, als door de hope, dat sy het sullen eyndigen in uwe omhelsinge.

V. O mijnen Salighmaker, ende mijnen Schat! O leven door het welck ick leve, ende sonder het welck ick sterve! waerom laet gy een herte, het welck u bemint soo quelen? waer zijt gy, ô mijn opperste goet, ende d'eeuwige ruste van mijne ziele! gy en wilt niet dat den mensch u sal sien voor sijne doodt. Wel aen dan, ô Heere, laet my sterven, op dat ick u soude mogen sien. Waerom verborght gy my de schoonheyt van uw aensicht? Laet mijne ziele u ghevoelen, op dat alle mijne inwendige sinnen, ingenomen van uwe schoonheyt, alles mogen verfoeyen, het gene dat gy niet en zijt, ende dat mijn herte sonder ophouden naer u, ô mijnen Godt, magh versuchten. Hoe geluckigh ben ick, als ick u wensche, als ick u beminne, als ick u ghenoege, ende als de begeirte van u te sien, my eene walge geeft van alle de schepselen! want als dan herkenne ick u, in wat staet dat gy verschynt.

Als gy een Kint zijt, ick gevoele uwe grootheyt, als gy arm zijt, ick ben verwondert over uwe Ryckdommen; jae selve als gy gekruyst zijt, ick ben ingenomen van uwe schoonheyt; maer als mijn herte sich vervremt van uwe liefde, ick en herkenne u niet meer, selve oock niet in de wonderheden die gy doet, noch in den glans van uwe Majesteyt. Vereenight my met u, ô mijnen Godt! keert mijne oogen af van de ydelheyt, ende maeckt dat sy alleenlijck maer bekommert en zijn, met uwe eeuwige waerheden te beschouwen: geeft aen mijn ellendigh herte te kennen, dat gy mijne saligheydt zijt ende den center van

mijne ruſte ; maeckt dat ick geene vreught en vinde als in u alleen, die mijnen waerachtigen vriendt ende alle de glorie zijt van mijne ziele.

Neemt van my wegh den ſmaeck van de aertſche dingen, ofte wel geeft my de kenniſſe van my ſelven, op dat ick my niet en laete verleyden door de valſche goederen van deſe weirelt, ende door mijne eyge ellenden; maer dat al het gene in my is, naer u verſuchte. Komt dan, ô Heere, en wilt uwe komſte niet uytſtellen: want alle goederen die ick wenſche, ſullen my met u komen. Komt ô ſoeten *Jeſus*, in deſe ſondarige ziele, breeckt de banden van hare ſlavernye, geeft haer de vryheyt van uwe kinderen, op dat ſy aen niet gehecht zy, ende dat ſy geheel aen u magh weſen, u volgen, u omhelſen, u beſitten, ende dat ſy u beſittende, met den Heyligen Ouderlinck, dien vreughtſamigen Lof-ſangh mag ſingen.

VERKLARINGE

Van den Lof-ſangh van Simeon.

Nu laet uwen dienaer gaen, naer uw woort in vrede.

I. Ick beminne u, ô Goddelijcken *Jeſus*, ende ick ben verbonden verre van u te leven. Ick brenge mijn leven over in eene geduerige pijne, om dieſwille dat ick u niet en ſien; ende de begeirte, die ick hebbe van u te ſien, maeckt my alle de ſoetigheyt van d'aerde ontſmakelijck, het zijn die valſche goederen, op de welcke niet vaſt te gaen en is, ende die op eenen ooghen-blick voor-by gaen; hier-en-tuſſchen beklage ick my dat ſy ſoo langh dueren, door dien dat ſy my al te langen tijdt ſcheyden van u, die mijn opperſte goet zijt. Het lichaem geniet ſijn gemack, de ſinnen ſmaken hun vermaeck, ende als ſy meynen voldaen

voldaen te zijn, ſeggen ſy my, dat ſy hebben het gene ſy wenſchen; maer mijne ziele, aen de welcke gy alleen ghenoeghſaem zijt, ô mijnen Godt, ende die al de reſt als niet acht, houdt op van tot u te verſuchten met eene groote droefheyt, ende deſe droefheyt en ſal niet op-houden, ten zy dat gy my ſelve komt vertrooſten, die mijne waerachtige vreught zijt.

Verloſt my, Heere, uyt deſen donckeren Kercker: ſiet hier is nu dien gheluckigen oogenblick, die geluckige ure is aenghekomen, daer ick ſoo langh naer ghewenſcht hebbe. Ick aenbidde u, ô mijnen Verloſſer, ende mijne eenighe ſaligheyt! ick aenbidde u, ô leven mijnder ziele! ghy hebt ten leſten de ſtemme aenhoort van den genen die u bemint; ende gemerckt dat ick den vrede gevonden hebbe, waerom noch langer te leven in het peryckel van dien te verlieſen? neen, Heere, ick en wille niet meer leven, ick verſaecke d'aerde, aengeſien dat ick den Schat van den Hemel beſitte: het is tijdt van mijne ketenen te breken, ende my in vrede te laten gaen uyt den kercker van dit lichaem.

Want myne oogen hebben geſien uwen Salighmaker, den welcken gy bereydt hebt.

II. Mijne ziele verlicht zijnde van dit goddelyck Licht, verſterckt door uwe tegenwoordigheyt, door-gaen van de liefde van haren Salighmaker, en heeft niet meer te wenſchen, als u klaerlyck te mogen aenſchouwen, ô mijnen Godt! als u ſtantvaſtelijck te beminnen ende te beſitten, buijten deſen Kercker, ſonder vreeſe van u te verlieſen. Want al-hoe-wel dat mijnen geeſt, verre van u, ende beſloten in dit aertſch lichaem, van u aenſchouwen berooft is, hy weet nochtans dat

gy alleen ſijne ſaligheyt zijt; ende ingenomen zijnde van uwe eeuwige ſchoonheyt, en heeft hy niet anders, als eene walginge van alle de reſt. Sijne eenige begeirte is, van dien te ſien, die hem geneeſt, verſaet ende met ſijne liefde ontſteeckt: want gy en zijt op d'aerde niet gekomen als om het vier der liefde in alle de herten t'ontſteken.

Den welcken ghy bereydt hebt voor 't aenſchyn van alle Volckeren.

III. Den Hemelſchen Vader heeft u aen de menſchen gegeven, op dat de Rechtveerdige, en de ſondaren, de Joden, en de Heydenen, ende alle Volckeren u ſonder onderſcheyt ſouden aenſien als hun voorbeeldt, hunnen Meeſter, hun licht, hunne glorie, hunnen Schat ende hun geluck. Ende om dieſwille dat de menſchen u niet en konde ſien, ſoo hebt gy u ſelven menſch gemaeckt, op dat wy u ſouden konnen beſitten volgens onſe bequaemheyt, ende dat wy in alle ons gheley voor oogen ſouden hebben, die het voorworpſel zijt van onſe liefde, ende het eynde van onſe begeerten.

Een licht tot een verlichtingh der Heydenen, en ter Glorie van uw volck van Iſraël.

IV. De aldergrooſte duyſterniſſen verdwynen voor u, ô Heere, alle onſe dolingen worden ontdeckt, ende wy ſien door uw licht deſe goddelijcke ſchoonheyt, waer door onſen geeſt in-genomen is. Het volck van Iſraël vindt in u de volbrenginghe van die groote beloften, de welcke daer aen gedaen zijn geweeſt, ende het ontfanght door u de Croone der glorie. Alle de zielen worden door den glans van uw aenſicht glinſterende, ryck, vervult van u, ende van uwe goederen. Verlicht my,

my, ô mijn licht! Geneeſt my, ô mijne Saligheyt! Verheft my, ô mijne glorie! Vernoeght my, ô mijn geluck! Ick bidde u, dat mijn gheloove u magh ſien, mijne hope u verwachten, dat mijne liefde u magh omhelſen! ende dat mijne ziele u hier beneden magh beſitten volgens hare bequaemheyt, tot dat ſy u eens klaerlijck magh aenſchouwen in de onſcheydelijcke vereeninge, ende in de eeuwige ruſte van het hemelſch Vaderlandt.

V. O Moeder van de ſaligheyt, ende van het licht des weirelts, ick bidde u door deſe liefde, met de welcke gy uwen Sone aen den Hemelſchen Vader hebt op-geoffert voor alle de menſchen, ende u ſelven aen ſijnen dienſt hebt toe-ge-eygent, offert my oock op aen ſijne Goddelijcke Majeſteyt, op dat ick altijt magh blijven in ſijn huys, my ſelven noijt van ſijnen H. Wille en vervremde, ende dat ick geduerende den tijt van mijn ballinghſchap noijt op en houde van te branden door ſijne liefde.

Geluck-ſalighe geeſten, die nu alreets ontfangen zijt in deſe eeuwige wooningen; die nu klaerlijck aenſiet den genen den welcken gy-l. ſoo vierighlijck begeert hebt, die hem beſit met verſekeringe van hem noyt te verlieſen, maeckt my doch deelachtigh van de waerachtige goederen, de welcke gy-l. tegenwoordigh geniet; treckt mijn herte daer mijnen ende u-l. ſchat is, op dat de duijſtere wolcken van dit ellendigh leven verdreven zijnde, ick magh treden in dien grooten dagh van d'eeuwigheyt, om deſen Godt der bermhertigheyt, in wiens aenſchouwen alle uw geluck beſtaet, inder eeuwigheyt met u-l. te gebenedijden.

AEN

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE *Met* JESUS, *op sijne vlucht naer* Egypten.

1. Verwonderinge over de vlucht van Jesus. 2. Al is't dat de weirelt aen Jesus toebehoort, hy leeft daer in als eenen vremdelinck. 3. Onghestadigheydt van dit leven en van dese weirelt; daer en is geen ruste als in Jesus. 4. De ziele gestelt tusschen de hemelsche en aertsche goederen begaet grove mislaghen. Sy neemt haeren toevlucht tot het hert van Jesus om geholpen te worden. 5. De liefde van Jesus tot de sondaers; Hy vlucht naer Egypten, niet soo seer om sijn leven te bewaeren, als om dat Landt te heyligen. 6. Den mensch sucht tot Jesus uyt het diepste van sijn ellenden. 7. Jesus vlucht eenen vyandt. om daer na in de handen van vele te vallen, en als wy een Cruys vluchten, vinden wy noch meerdere, door Godts bestieringe. 8. Den mensch als een verloren Schaep neemt sijnen toevlucht tot Maria en de borgers van't Hemels Vaderlant.

I. WIe is't, den welcken gy vlucht, Heere, gy, die zijt den Meester des weirelts, ende den Sone van den levenden Godt? waer vlucht ghy dogh, ghy die den toevlucht zijt van ons allen, ende in wie, dat de plichtige eenen sekeren toevlucht vinden tegen de straffe, daer sy mede gedreyght worden. De doodt vlucht u, om dieswille dat gy zijt het eeuwigh leven, op het welck sy geen vermogen en heeft. Den tyran vlucht, om dieswille dat gy den rechtveerdigen Rechter zijt, die hem moet veroordeelen. De sonde, ende de boosheyt vluchten u, om dieswille dat gy-se beschaemt maeckt. De verblintheyt ende de quaede voornemingen van uwe vijanden vluchten u, om dieswille dat ghy het licht zijt die hun ontdeckt. De quellingen, ende de ellenden vluchten u, om dieswille dat gy den eenigen troost zijt van de ge-

quelde, ende de sterckte van de swacke. Maer is't dat'et noodtsakelijck is dat gy vlucht, ô Godt van mijne ziele, komt by my, verborght u in mijn herte, gy sult daer bevrydt zijn van de ghene, die u ter doodt soecken: want sy en sullen hun noyt laten voorstaen, siende eenen ellendigen sondaer, gelijck ick ben, dat sijn herte voor u tot eene vertreck-plaetse kan dienen; ende als-dan sal ick u sonder vreese besitten, gy sult mijne sonden vergeven, gy sult my vernieuwen door uwe tegenwoordigheyt, ghy sult my rijck maken met uwe liefde, ende met uwe Geestelijcke goederen.

II. Hoe beweenlijck is mijnen staet, is't dat de menighvuldigheyt mijnder sonden u soodanighlijck van my vervremde, dat gy liever sout vluchten naer Egypten, als wel te blijven in mijn herte; ick sien wel, ô Heere, dat gy eerst bermhertigheyt voor my wilt verkrygen door uw lijden, ende dat gy de pynlijckheyt van uw ballingschap wilt verdragen, om mijne ellenden te middelen; maer, ô mijnen Godt, leyt my ten minsten met u, op dat ick u mag vergeselschappen in uw ballingschap, ende dat ick de leeringe uwer waerheyt in den grondt magh putten. Gy zijt den Meester des weirelts, ende gy leeft daer in als eenen Vremdelinck. Gy en wilt geene vaste wooninge hebben in uw eygen heerschappye, ende gy vlucht die op d'aerde, al-hoe-wel dat-se is een werck uwer handen.

Zijt gy dan, ô Heere gebannen gelijck ick, uyt de wooninge van de Saligheyt? Is't dat uwe ziele saligh is, ende geniet het aenschijn Godts, wat kan sy hier beneden vreesen? waerom handelt ghy met haer, ghelijck met eenen vremdelinck? Het komt my alleen toe, ô Heere, die uyt den Hemel ghebannen ben, vremdelinck te zijn op d'aerde.

Ick en magh nergens eene vaste wooninge stellen; door dien dat ick u nergens en sien, oversulckx moet ick leven sonder aenhechtinge aen de goederen van dit leven, om die niet te verliesen, die gy my belooft in't ander. Maer gy, ô Heere, die alles heyligh maeckt door uwe tegenwoordigheyt, en hebt neit te vreesen, door dien dat'er niet en is het welck u kan hinderen. Gy en kont u van u selven niet vervremden, noch op eenige plaetse onbekent zijn, door dien dat'er geene en is, oft sy behoort u toe; ende hier-en tusschen gy en blijft selve in die niet, daer gy geboren zijt. Gy onderneemt van uw Kindtsheyt af eene pynlijcke reyse, ende gy en wilt d'aerde niet raken, ten zy in't voor-by gaen.

III. Opent doch, ô mijnen Godt, het binnenste van uwe bermhertigheyt, ende de schatten van uwe lijdtsaemheyt, om my te verdraghen, ende om my de dolingen van mijn leven te vergeven: want al is't schoon dat ick hare onstantvastigheyt ondervinde, soo is't dat ick my daer aen even-wel soo hechte, al oft dat'et altijdt moeste dueren.

Ick gevoele in my, dat ick noyt ruste en sal vinden, ten zy in u; ende ghelijck ghy my niet en hebt gheschaepen, ten zy voor u, soo en moet ick de waerachtige ruste niet hopen buyten u. Ick sien met mijne oogen de veranderinge, ende de omkeeringe der dingen van dese weirelt, alles is daer in eene geduerige beweginghe, nu om hoogh, nu om leegh, al oft dat alles om-draeyde door de snelle beweginge van een rat, soo dat'er gheene waerheyt my soo klaer, ende tastelijck schijnt te wesen, gelijck dese.

Ick sien in u, ô Godt van mijne ziele, dat ghy geene vaste plaetse en hebt in dese weirelt, waer

door

door ick verstaen, dat gy niet en wilt dat ick my soude vestighen op de goederen, oock die gy my geeft, ende hoe heyligh, ende hoe Goddelijck sy oock schijnen te zijn, dat ick-se niet en magh aensien, als middelen om tot die eeuwige goederen, die gy my bereyt, te komen. Met alle dese onderrichtingen, met alle dese ondervindingen, ende met alle dese lichten, blijft mijn herte in de verblintheyt, ende in de vergetentheyt van den Hemel, verstroeyt zijnde door duysent verscheyde voorworpselen, vermenighvuldight door ontallijcke vruchteloose, ende plichtige sorgvuldigheden, ende oock gehecht aen d'aerde, al oft sy de plaetse waere van haere ruste. Hoe blindt, hoe onredelijck, ende onghevoelijck ben ick? Ick sien klaerlijck dese waerheden, ende ick leve al oft ick-se niet en sagh. Maer wie is't die my belet te sien, het gene dat ick sien? Ende is't dat ick'et sien, waerom ben ick dan verblindt? Ongeluckige affectie, die my hecht aen het ghene dat vlucht, die my bekommert met het gene dat voor-by gaet, ende die my versmoort in dingen, die ick alle dagen voor mijne oogen sien vergaen. Ghy siet, ô oneyndelijcke goetheyt, de ellende van mijn herte, het welck door sy selven neder-gevelt is, vervult met tegenstrydingen, ende rechtveerdelijck verscheurt door eene menighvuldigheyt van teghengestelde dolingen, om dieswille dat'et sy selven vervremt heeft van de eenigheyt van uwe eeuwige Waerheyt.

IV. Mijne ziele, ghestelt tusschen de beloften van dese onveranderlijcke goederen, die sy ghelooft, die sy hopt, die sy wenscht; ende tusschen de verganckelijcke goederen der aerde, die sy met sulcken drift soeckt, vindt dien tijdt, den welcken sy daer in besteedt, al te lanck, ende den arbeyt,

den

den welcken sy onder-neemt, om eene ruste te verdienen, die noyt en sal eyndigen, al te hardt, ende te swaer: hare uytwerckingen zijn al te slap, ende hare begeerten al te flouw; maer om de aertsche, ende de verganckelijcke soetigheden te smaken, en beklaeght sy haer niet noch over de sorghvuldigheyt, noch over de neerstigheyt; het leven schijnt haer kort, ende de eeuwigheyt selve en soude haer niet te lanck schijnen. Eylaes! wat sonden en spruyten daer niet uyt! wat vergiftige vruchten en brenght desen bedorven wortel met'er tijdt niet voorts! Hoe is't mogelijck dat'et Geloove, ende de Christelijcke Hope konnen bestaen met dese soo slechte genegentheden, ende met soo vremde dolingen! Gy, ô Heere, die-se kent, ende die-se weeght in eene rechtveerdige schaele, siet de reden die ick hebbe om te twyffelen van mijn Geloove, van mijne liefde, van mijn Christen leven, gemerckt dat mijne wercken soo strydigh sijn aen mijn Geloove.

Maer in-siende dit ellendigh herte, slaet uw oogen eens op het uwe, op dat gy aldaer de help-middelen soudt vinden, om het mijn te genesen. Peyst eens, ô Goddelijcken Salighmaker, voor wie gy dese pelgrimagie hebt ondernomen; zijt indachtigh voor wie gy arbeyt. Is't dat de stemme van mijne sonden haer verheft, om van u recht te vragen, de wonden van dese ziele die gy verlost hebt, zijn soo vele monden, die noch veel hooger roepen, om van u bermhertigheyt te vragen. Waerom soudt gy met my in mijn ballinghschap komen woonen, waert dat ick in uw Vaderlijck herte de help-middelen niet en soude konnen vinden teghen mijne qualen? Ick en kan soo quaet ende boos niet zijn, oft ghy zijt noch veel bermhertiger, ende ghy hebt altijt meer goetheyt om my

te

te vergeven, als ick quaetheyt hebbe om u te vergrammen, ende ghy hebt meerder genegentheyt om my bermhertigheyt te doen, als ick kan hebben om die te vragen. Opent dan, ô mijnen Godt, dit herte vol liefde aen uw arm schepsel, geeft aen desen armen ballinck eene vierighe begeerte om u te sien, ende te genieten, ende gemerckt dat gy almogende zijt, gaet in mijn herte, jaeght uwe vyanden daer uyt, vestight dese liefde daer in, plant daer in desen Boom des levens, ende ruckt alle de genegentheden tot aerdtsche saken daer uyt tot den wortel toe.

Alle mijne ellenden roepen tot u, ô Goddelijcke bermhertigheyt, op dat ghy die soudt verlichten: alle mijne begeerten strecken tot u, ô oneyndelijcke goetheyt, op dat gy die soudt vervullen: alle de vlecken van mijne ziele vertoonen haer aen u, ô oneyndelijcke suyverheyt, op dat gy die soudt uytwisschen; ende aengesien dat gy my houdt in dit Ballinghschap in't midden van de aertsche saken, wilt my toch de gratie doen, ô Heere, dat ick de verworpentheyt daer van mag kennen, dat ick my daer van ontledigh magh gevoelen, dat ick mijn herte daer van magh trecken, ende dat daer in geene liefde noch aenghekleventheyt meer en magh zijn, als voor u alleen.

V. Hoe en soude ick in u niet hopen, ô mijnen Godt, aenghesien dat ick u de sondaren soo teerlijck sien beminnen, ende dat ick u sien komen met hun woonen in dit dal ter tranen? Als ick u soo begeerigh sien om hun wel te doen, dat gy u selven, oock als sy u op d'aerde vervolgen, niet en hebt vertrocken in den Hemel, alwaer gy eene vredtsamige woon-plaetse hebt, ende alwaer een oneyndelijck getal van salige geesten u aenbidden, beminnen, ende kennen voor het gene ghy zijt;

dat gy vlucht in Egypten, om dat bedorven Lant; door de sonden, ende door de Afgodderye, met den blaes van uwen geest te suyveren, op dat soo vele heylighe Eremyten, die naer u daer moeten komen, ende leven in de suyverheyt van uwe liefde, dese soete locht ende desen geur van deugt, die gy daer over gestort hebt, souden ghenieten: op dat gy soudt gekent, bemint, ende ge-eert zijn in die plaetse selve, alwaer uwen naem gelastert was, den duyvel aenbeden ende alwaer de sonde soo langen tijdt geregneert hadde. Ghy en hebt, ô Heere soo seer niet gevlucht om uw leven te bewaren, als wel om dat Landt van Egypten door uwe tegenwoordigheyt te Heyligen, ende den weg te bereyden voor uwe uytverkorene: want gy hebt van uwen hemelschen Vader voor hun den geest, de gratie, de liefde, ende de noodige stantvastigheyt verkreghen, op dat sy in die Woestynen heylighlijck souden leven; elck een van die, was u als-dan teghenwoordigh, al-hoe-wel dat sy noch niet geboren en waren, ende sy hebben daer naer de deught gevonden, de welcke gy door uwe liefde, ende door uw gebeden voor hun verdient hadde.

Gy zijt, ô mijnen Godt geheel bekommert met ons, ende met onse noodtwendigheden, selve oock, als gy d'aldermeest in de ruste schijnt te wesen. Gy zyt nauwelijckx geboren, ende gy vlucht alreedts naer Egypten: gy lijdt daer duysent ongemacken, gy zijt daer gelijck eenen aertworm, die een holleken soeckt om sich te verborgen, van vreese dat hy onder de voeten soude getreden worden, ende terwylen dat gy daer gerust, ende onbekent leeft, gy plandt daer de armoede des geests, de vlucht der menschen, de verachtinge des weirelts, de stilswygentheyt, het gebedt, de ghehoorsaemheyt, de suyverheyt des herten,

herten, de begeerten des hemelsch, den smaeck van het lijden, de heylige eenvoudigheyt, het leven van eene suyvere liefde, ende eene engelsche reynigheyt in een aerts ende sterffelijck lichaem.

Als gy dit Goddelijck saet sult gesaeyt hebben, het welck een groot getal van ghetrouwe dienaren moet voorts-brengen, de welcke gy voor alle tijden verkoren hadde door uwe eeuwige Wysheyt, gy sult wederom keeren naer het Jodts-landt, om aldaer de Mysterien van onse verlossinge te volbrengen, ende van daer sult gy weder-keeren naer den Hemel, ordonnerende, dat die hemelsche goederen souden medegedeelt worden aen geheel de weirelt.

VI. Maer terwylen dat gy peyst om die uytverkore zielen Heyligh te maken, ende die met uwe liefde te ontsteken; waer ben ick, ô Heere? waer hebt gy my gelaten? en vergelijckt gy uw liefde niet *aen een nette gheworpen in de Zee, de welcke in haer besluyt alle soorten van Visschen?* Matt. 13. 47. Sult gy ghedoogen, ô mijnen Godt, dat ick daer buyten sal swemmen, die wel weet, dat ick verloren ben, is't dat ick in uwe netten niet en ben? O oorspronck van alle heyligheyt, maeckt my heyligh! O oorspronck van alle licht, verlicht my! O oorspronck van alle goetheyt ende van alle volmaecktheyt, verandert my! O oorspronck van het wesen ende van het leven, geeft toch het wesen, ende het leven aen desen *Niet*! O oorspronck van de heylige vlammen, ontsteeckt toch dit lauw herte, ende verslint daer in al het gene dat u mishaeght! Ach! Goddelijcken *Jesus*, hoe slap ende strydigh ben ick aen my selven! Ick wensche het goet, het welck ick niet en hebbe, ende ick hebbe het quaet het welck ick verfoeye; maer de begeirte die ick hebbe tot het

goet, en doet my het quaet niet genoegh versaeken; ende de verfoeyinge van het quaet, en doet my het goet niet wenschen, ten zy seer slaplijck. Daer en is in my niet als ellende, valscheyt ende waerschynlijckheyt. Gy siet het alleen, ô mijnen Godt, het welck ick in der daet ben. Geneest my, ô hemelschen Medecyn-meester, gemerckt dat gy mijne kranckheyt kent, ende maeckt, dat ick mijne genesinge wille, gelijck gy die wilt.

VII. Doet my gaen, ô hemelschen Meester, in de diepte van uwe verdiensten. Gy vlucht nu eenen vyant alleen, om daer naer in de handen van vele vyanden te vallen, die u het leven sullen benemen. Gy leert my vluchten van de gene die my vervolgen, ende hier-en-tusschen, als gy my uwe liefde thoont, gy schickt de saken in sulcker voegen, dat ick, vluchtende een Cruys, een ander vinde, het welck swaerder en moeyelijcker valt als't eerste. Wat wilt dat seggen, ô mijnen Godt! en is't dan niet beter het tegenwoordigh quaet te lijden, als dat te vluchten, om een veel grooter t' ontmoeten, het welck men niet en kan vluchten? hoe weynigh kenne ick uwe voornemingen, ô eeuwige Wysheyt, ende hoe blindt ben ick in uwe wegen, als ick het Cruys vluchte om de ruste te vinden! Want waer sal ick die vinden in dit leven? Maer waerom wilt gy dan dat ick vluchte, is't dat ick vluchtende, den vrede niet en moet vinden?

Waer 't dat ick u beminde, ô Heere, ick soude het geheym van u geley begrypen. Gy wilt dat den reysenden mensch sonder op-houden vlucht, dat hy nergens en soude rusten, ende dat hy sijn ballinghschap door sijne lydtsaemheyt, ende door uwe liefde soude heyligh maken. Ghy wenscht misschien oock, dat ick my niet en soude bekommeren,

meren, noch met het gene dat ick lijde, noch met het gene dat gy van my geſchickt hebt, ende dat ick, my gelatende aen uwe ſorge, geene andere en ſoude hebben, als ſonder aengekleven theyt aen de aerde te leven, u te dienen met getrouwigheyt, ende my in alles te laten leyden door uwe voorſichtigheyt.

O Heere, die den Meeſter van mijn herte wilt weſen, waerom en is het niet geheel en ganſch volgens het uwe? waerom en gevoelt'et niet, dat gy het door dien middel wilt verloſſen van de ſlavernye, die het van u ſcheydt? Wanneer ſal ick eens ſoo geluckigh zijn, dat ick maer de ſlave van u alleen ſal zijn? waer't dat gy mijnen ſchat ende alle mijne rijckdommen alleen waert, ick ſoude in dit ballinghſchap leven met de begeirte alleen van het hemelſch Vaderlandt. In't midden van mijne vrienden zijnde, ſoud' ick naer uwe vrientſchap alleen verlanghen; onder mijne vyanden geſtelt zijnde, ſoude gy mijne beſcherminge alleen zijn, in uw gheſellſchap ſoud' ick vry zijn van den aldernauwſten Kercker, ende den gevangenen zijn van uwe liefde, in de aldervolmaeckſte vryheyt: het Cruys ſoude my over al ſoet ſchijnen, door dien dat ick daer aen met u gehecht ſoude zijn, ende hoe dat ick min ſoetigheyt op d'aerde ſoude hebben, hoe dat ick die meer in u ſoude vinden.

Waer van komt'et, ô mijnen Godt, dat ick hier een Vaderlandt en de welluſten ſoecke? Ach! ick en behoorde op deſe weirelt niet te leven, als om aldaer gekruyſt te zijn, om u te gebenedijden uyt gheheel mijn herte, om u te wenſchen uyt alle mijne krachten, ende om u te beminnen met alle mijne liefde. Leeft in my, Heere, ruſt in my, ende ſtelt in my uwe ruſt-plaetſe. Mijne begeirte

is, altijdt met u te zijn, geheel in u te zijn, ende niet te beminnen als u alleen.

VIII. O alderheylighste Koninginne der Engelen, aen wie geene pynlijckheyt, noch arbeydt swaer en heeft gevallen, geene Pelgrimagie moeyelijck, geen Landtschap vremt, zijnde in't geselschap van *Jesus*: alle Landen met desen Schat waren uw Vaderlandt, allen dienst was u soet, ende alle gehoorsaemheyt licht. Gy weet, ô eenigen toevlucht der sondaren, dat ick geen goet en kan hebben sonder hem. Zyt indachtigh, dat de vrucht van sijnen arbeydt is, vele kinderen te verkrygen, wederom te roepen die, de welcke hun vervremden, ende die wederom te vereenigen, de welcke dolen. Staet dit verlore Schaepken toch by, ô Moeder der bermhertigheyt, het welck vervolght is van duysent vyanden in dit dal der tranen. Brenght het dogh wederom in de koeye, op dat'et voortaen de stemme van sijnen Goddelijcken Herder hoore, ende hem volge.

Gy Borgers van het Hemelsch Vaderlandt, en wilt toch uwe hulpe niet weygeren aen desen armen ballingh, die omringelt is met duysent peryckelen, ende maeckt toch dat hy, onthecht zynde van d'aerde, eeuwighlijck verdiene te leven met U-Lieden in den Hemel. Amen.

HET IX. LYDEN VAN JESUS.

1. Herodes doet dooden al de Kinderen van Bethleëm. 2. Groote droefheyt over die Moort. 3. Dit was aen Jesus in Egypten kenbaer: hy voelde door medelyden de pynen van de Kinders, en van de Moeders. 4. Hy is ons door sijne smerten komen genesen. 5. En onse

onse smerten door de syne versoetende, maeckt van dese een zaet van glorie. 6. De H. Kercke heeft van den begin geleden voor de glorie van haeren Bruydegom. 7. Christus door de soetigheyt van syn gratie maeckt van het lyden self een Paradys. Den H. Justinus Martelaer wordt Christen door het aensien van de vlytigheyt der Martelaren in hun lyden en tormenten.

Het ghevoelen dat hy gehadt heeft over de doot der onnoosele Kinderen.

I. JEsus hadde sigh vertrocken in Egypten; daer waren alreedts twee jaeren voor by sedert sijne geboorte, alle dien tijdt en hadde de onruste van Herodes niet konnen stillen. Gelijck hy vast gestelt hadde den nieuw-geboren Koningh der Joden te doen sterven, van dien tyt af dat de dry Koningen aen hem dien verklaert hadden, siende dat sy lanckx Jerusalem niet wederom en keerden, ende vervolgens dat sy hem bedrogen hadden, soo liet hy sigh voorstaen, dat sy sijn voornemen door-grondt hadden, waer door hy bevestight wierdt in sijn vorigh achterdencken, ende sijne geveynstheyt keerende in een rasernije, nam hy voor hem alle de Kinderen vreedelijck te doen vermoorden, op dat *Jesus* hem niet en soude ontgaen. Hy en wilde sigh niet dienen van de Joden, op dat sy hem souden leveren, door dien dat hy sigh op hun niet en betrouwde: want hy liet sy selven voorstaen, dat sy alle middelen souden voorwenden, om hunnen Messias te bevryden; dat sy misschien een ander kindt in sijne plaetse souden stellen, ende dat hy sijne Croone niet genoeghsaem en soude verseekeren, met een Kindt alleen te doen sterven.

Oversulckx, naer dat hy alle sijne saken gheeyndight hadde, die hem de uytwerckinghe van

een ſoo vreedt, ende onaerdigh voornemen belet hadden, oordeelende dat het gerucht, het welck de dry Koningen binnen Jeruſalem veroorſaeckt hadden, nu geheel en ganſch geſtilt was, nam hy ooghmerck op den tydt wanneer ſy de Sterre geſien hadden, ende vindende dat'et nu ontrent de twee jaeren was, verſierde hy eene reden, ordonnerende dat men alle de Kinderen, die ontrent de twee jaeren oudt waren, binnen Bethleëm ſoude by een brengen, het welck gedaen zijnde, dede hy die al-te-mael vermoorden door de Soldaten, de welcke hy tot dien eynde aldaer geſonden hadde, latende ſy ſelven vaſt voorſtaen, dat den Salighmaker des weirelts onder dat getal begrepén ſoude geweeſt hebben.

Geheel dat geweſt was in korten tijdt met bloet ende met traenen vervult. Men hoorde over al niet als verſuchtingen, ende miſtrooſtingen van die arme Moeders, beweenende de doodt van haere Kinderen, welckers teere jaeren, hunne onnooſelheyt ende het groot ghetal maeckten deſe moorderye noch veel ſchroomelijcker.

II. Deſen alghemeijnen neerſlagh en was niet verſoet, gelyck'et gemeijnelijck gebeurt in andere ongheVallen, door de menighvuldigheijt van de gene die daer in deel hadden: want deſe bedruckte Moeders vermeerderden malkanders droefheyt, latende over al teeckenen van medelijden, ende van ſchroom over een ſoo boos feyt. Eene ſoo onghehoorde vreetheijdt dede noch vreeſen voor 't toekomende, ende den ſchrick was over al ſoo veel te grooter, hoe dat men min in ſtaet was van ſigh te ſtellen tegen het gewelt van eenen ſoo onmenſchelijcken Prince.

Men kan wel begrypen, hoedanigh dat de beroerte ende de ontſtelteniſſe is, als'er een diergelijck

gelijck geval onder het volck ſtaet te geſchieden. Den Propheet Iſaias hadde voorſeyt, dat men ſigh niet en ſoude vertrooſten: ende den H. Auguſtinus, ende vele andere Vaders vertoogen dit jammerlijck geſchrey van deſe miſtrooſtige Moeders op eene ſoo levende maniere, ende de vruchteloooſe ſorgvuldigheyt, die ſy hadden om hunne Kinderen te verbergen, te beſchermen ende te bewaren, dat'et ommogelijck is, dat men daer door niet en ſoude beweeght worden. Ten is niet ſonder reden, dat ſy in ſulcker voegen ſpreken: want ten konde niet weſen, dat men ſoo vele Kinderen ſoude doen te ſamen komen hebben op eene ende de ſelve plaetſe, ſonder hunne Moeders, onder de welcke weynige waren, of ſy ſogen noch de borſten, ſoo dat men met geene penne en kan uytdrucken, wat ſy gevoelden, wat ſy ſeyden ende wat ſy deden, ſiende dat haere Kinderen, die ſy teerder beminden als al het gene dat'er in de weirelt is, voor hunne oogen ſoo vreedelijck vermoort wierden.

III. Het gene dat in het Jodts-landt gebeurde, en was in Egypten niet onbekent aen de eeuwige Wysheyt van dat Goddelijck Kindt: de ſtemme van het bloet van deſe onnooſele Kinderen, het welck ſoo overvloedelijck vergoten wierdt, vloeyde tot hem toe, en ſijne heylige Menſcheyt, die alles in Godt ſagh, ghevoelde op den ſelven tijdt de pijnen van alle die Kinderen, ende die van alle de Moeders: want *Jeſus* hadde een teerder herte, vol medelijden voor de gene die leden, het welck men ſeer lichtelijck kan bemercken in ſijn leven: als het volck hem tot in de Woeſtijne toe volghde, ſeijde hy tot ſijne Apoſtelen: *Ick hebbe medelyden met alle dat volck, want het is nu den derden dagh dat'et my volght, ſonder iet*

te

te hebben om te eten. Marc. 3. *Jesus* komende in de ſtadt van Naïm, ontmoette eene Weduwe, de welcke haren eenigen Sone die ter aerden gedragen wiert, bitterlijck beweende : *Jesus* ſulckx ſiende, wirdt door haere traenen ſoo beweeght, dat hy haren Sone van de doodt verweckte. Hy en konde Martha ende Maria Magdalena niet ſien weenen, ſonder met haer-lieden te weenen. Als hy binnen Jeruſalem quam tuſſchen de toeroepinghe van het volck, het welck voor hem gonck met Palm ende Olyf-tacken in hunne hant, ſtorte hy overvloedige traenen, voorſiende de ongevallen van deſe ſtadt, ende voorſeggende met een ſeer teer gevoelen de ſchrickelijcke verwoeſtinge, met de welcke Godt de ſonden van de Inwoonders moeſte ſtraffen.

Het ſelven ſouden wy noch konnen bethoonen op verſcheyde andere plaetſen van het Evangelie, hoe gevoelijck dat *Jesus* is geweeſt over onſe qualen. Dat ſoo zijnde, hoe groot moet het medelyden dan gheweeſt hebben, het welck hy hadde over ſoo vele onnooſele Slagh-offeranden, die om ſijnen t' wille gedoot wierden ? hy wenſchte in hunne plaetſe te ſterven, ende waer 't dat' et gevoeghlyck hadde geweeſt, hy ſoude in hunne plaetſe wel willen ſterven hebben, ende ſoo vele levens ghegeven hebben, als Herodes Kinderen gedoot hadde, op dat hy alſoo voor elck Kindt in 't beſonder ſyn leven ſoude konnen geven hebben; maer om dat hy noch moeſte blyven leven, dat bewaerende om eene vreedere doodt voor de ſaligheyt van alle menſchen te ſterven, ſoo was 't dat de kenniſſe, die hy hadde van de Moorderye van ſoo vele Kinderen, ende van de droefheyt van ſoo vele Moeders, terwylen dat hy ſelve vluchtigh was, in hem eene ſeer bittere pyne veroorſaeckte.

voorſaeckte. Het is wel waer, dat hy eenige jaren daer naer hun overvloedelijck moeſte vergelden over de doodt, die ſy voor hem geleden hadden, met de Croone der Glorie, de welcke hy voor hun verdiende door ſijn bitter Lyden; des niet tegenſtaende al het gene hy voorgenomen hadde te doen ende te lijden, en verminderde in hem het ghevoelen van medelijden niet, waer mede ſijn herte doorſneden wierdt.

Sijn medelijden ſterckte ſigh voorder uyt: want eene van ſijne aldergrootſte pynen, de welcke hy ten tijde van ſijn Pelgrimagie hadde, was het ghevoelen van het quaet, het welck de Kinderen van Adam, die uyt het Hemelſch Vaderlandt gebannen waren, leden, ende rechtveirdelijck moeſten lyden: want alle deſe quaeden waren aen ſijne eeuwige Wysheyt tegenwoordigh.

IV. Om deſe waerheyt te begrypen, ſoo moet men maer ooghmerck nemen, dat het voornemen Godts, ſcheppende de Menſchelijcke natuere in ſulcke volmaecktheyt, niet en was, dat ſy onderworpen ſoude zijn aen ellenden die ſy lydt; maer dat ſy daer van vry ſoude geweeſt hebben, ende dat ſy door de aertſche, tot de Hemelſche wellnſten ſoude ghekomen hebben. Hy heeft alle andere lichamelijcke ſchepſelen onderworpen aen de doodt ende aen de bederffeniſſe, den menſch alleen, den welcken door de nature van ſijn lichaem daer aen oock onderworpen was, heeft hy door een beſonder voor-recht in't aerſch Paradys bevrydt van de pynen, van honger, dorſt, kauw, hitte, arbeydt, van de doodt ende van alle het gene, het welck hem eenige quellinge konde by-brenghen. Want Godt hadde ghewilt, dat'er tuſſchen de geeſtelijcke ende de lichaemelijcke natuere, eene derde ſoude geweeſt hebben, die gelijck

lijck de middel-maet hiele, de welcke Engels ende aerts te samen was, ende sonder onderworpen te zijn aen de qualen des lichaems, deelachtigh was van de goederen des geests, ende bequaem om de eeuwige Glorie te ghenieten. Hy verkose dit schepsel, in het welck hy, om soo te seggen, den Hemel ende de aerde vereenight hadde, op dat hy daer in sijne wonderheden soude wercken, sijne Goddelijcke volmaecktheden daer aen mededeelen, ende daer van het Paradys van sijne wellusten soude maken; maer den mensch door de sonde gevallen zijnde uyt desen geluckigen staet, Godt, die hem niet en wilde laten verloren gaen, heeft besloten door sijn Lyden hem te verlossen, ende saligh te maken, die sy selven in de wellusten niet en heeft konnen bewaren.

V. Dit beletsel, ghestelt door de sonde tegen het voornemen Godts op den mensch, soude aen Godt eene uytterlijcke pijne veroorsaeckt hebben, waer't dat sijne Goddelijcke natuere bequaem hadde geweest te lyden. De Schriftuere seght, *dat sijn herte inwendigh geraeckt was van droefheyt*, Genes. 6. als hy de weirelt moeste gaen straffen door den overvloedt der Wateren, niet dat hy dese pyne in der daet gevoelde, oft dat hem in den tijdt iet konde berouwen van het gene, het welck hy van der eeuwigheyt hadde voorgenomen; maer om dat hy volgens onse maniere van peysen, eene rechtveirdige reden hadde van misnoegen, siende sy selven genootsaeckt, soo straffelijck te kastyden een schepsel, het welck hy geschapen hadde om eeuwigh gheluckigh te zijn.

Maer het gene dat Godt niet en heeft konnen lyden in sijne Goddelijcke natuere, dat heeft hy levendighlijck gevoelt in de menschelijcke, met de welcke hy sigh vereenight hadde. Hy beweende in

in haer alle onse sonden, al oft dat'et de sijne geweest hadden, ende hy gevoelde daer van alle de straffen, al oft hy die verdient hadde.

Aldus heeft *Jesus* volkomentlijck volbrocht dese twee dingen t'onser opsicht: te weten, dat Godt, die onsen opperſten Heere is, onse ellenden doet strecken tot sijne glorie, ende tot ons geestelijck profijt: dat hy als mensch, zijnde onsen medebroeder, alle de bitterheyt gevoelt, ende dat hy ons daer aen niet en soude onderwerpen, waer't dat hy daer toe niet verbonden en waere door de wetten van sijne rechtveirdigheyt ende van sijne voorsienigheyt. Hy is soo goedertieren, dat hy, selve als wy lijden, de saecken in sulcker voegen schickt, dat de pijnen ons profijtelijcker zijn, als de wellusten souden geweest hebben, die wy verloren hebben door de sonde van onsen eersten Vader. Hy heeft noch de goetheyt van ons die te versoeten, hy draegt daer van het grootste deel, op dat sy, in hem geheylight zijnde, voor ons een zaet van glorie souden zijn. Hy herstelde daer door sijn eerste voornemen, het welck was, dat wy eeuwighlijck met hem geluckigh souden zijn, ende vry van alle soorten van ellenden.

VI. Is 't dat wy waerachtige Vrienden, ende Dienaeren des Heere zijn, soo moeten wy sonder ophouden twee aenmerckingen voor oogen hebben, die seer eygen zijn, om ons in de quaelen van dit leven te troosten. De eerste van den H. Augustinus, die bemerckt dat de H. Kercke, begonst in Adam ende in sijne Kinderen, altijdt besproeyt is geweest met haer bloedt, voor de glorie van haeren hemelschen Bruydegom: dat den onnooselen Abel van het beginsel des weirelts af, in sijn bloedt gewasschen is geweest door de jaloursheyt, ende door de vreetheyt van sijnen broeder

broeder Caïn : dat in de komſte van den Salighmaker, de onnooſele Kinderen de ſtadt van Bethleëm, en de daer ontrent liggende plaetſen met hun bloet beſproeyt hebben : dat *Jeſus* ſelve, ſtervende op het Cruys, de Kercke geheylight heeft door ſijn eygen Bloedt : dat een oneyndelijck getal der Martelaren hun bloedt vergoten hebben om ſyne liefde : ende dat de gene, die geſtorven zyn ſonder dat te vergieten, ſonder lyden niet geſtorven en zyn, want men kan niet ſtryden onder den ſtandaert van eenen Gekruyſten Godt, noch deel hebben in ſyne glorie, als door het Lyden.

Daer zyn twee dingen in den menſch, de welcke alle andere ſchepſelen onweerdig zyn te hebben, ende die niet en konnen gegeven zyn als van Godt alleen, te weten 't herte, ende 't bloet beminnen, ende lyden : want *Jeſus* heeft de weerde van het lyden ſoodanighlyck verheven, dat'et veel koſtelycker geworden is, niet alleenlyck als alle de goederen van d'aerde, maer oock als alle de ſeldtſaemſte jonſten des Hemels. Het is dan eene groote verblindtheyt te lyden voor de weirelt, ende eene ſoo heylige ſake te beſteden tot het ghebruyck van ydele dingen, waer door wy alle de vruchten komen te verlieſen, ende die ons dickwils dienen tot ons meerder verlies.

David was ſeer begeirigh om te drincken van het water uyt de Ciſterne van Bethleëm, daer ſijne vyanden hun meeſter van gemaeckt hadden, het welck dry van ſijne kloeckſte Capiteynen bemerckende, hebben den Legher van hunne vyanden door-broken met groot peryckel van hun leven te verlieſen, ende hebben hem het water gebrocht uyt die Ciſterne ; maer als David overpeyſde, hoe dier dit water gekoſt hadde, oordeelde dat'et niet en behoorde toe-ge-eygent te zijn, als aen Godt, ende alſoo

alſoo in de plaetſe van dat te drincken, om ſijnen dorſt te verſlaen, offerde hy dat Godt op, aen wie wy alle onſe ſorge, ende alle onſen arbeyt ſchuldigh zijn. Waert dat de menſchen het alſoo deden, hunne pynen ſouden veel ſoeter zijn, ende ſy en ſouden het beſte deel van hun leven niet verlieſen. Dit verlies komt hun daer van, dat ſy hun herte geven aen de verganckelijcke goederen, het welck niet en moet gegeven zijn als aen Godt alleen, waer van Godt oock ſoo jalours is, dat hy niet en kan geleyden dat eenen puren niet het ſelve met hem deelt. Godt vraeght boven al onſe liefde, door dien dat de liefde alle de reſte naer haer treckt, te weten, de vermaeckelijckheyt, de gepeyſen, de aenlegginge, den arbeyt, ende met een woordt, ſy beſit geheel den menſch van buyten, ende van binnen; overſulckx als wy Godt onſe liefde geven, die-ſe alleen weerdigh is, ſoo doen wy hem het aldervolmaeckſte, ende het alder-aengenaemſte van alle de Sacrificien.

VII. De andere aenmerckinghe is, dat Godt die ſijne welluſten in ons ſochte te nemen, ſiende dat ſijn eerſte voornemen omgekeert was, ende ſich niet te vreden houdende met voor ons de woon-plaetſe der glorie, ende de ſoetigheyt van ſijne mede-deelingen te bewaeren, den middel gevonden heeft van ons die te doen ſmaken, ſelve oock in ons Ballinghſchap. Daer uyt volght, dat hy, om de kinderen van Adam te trooſten over het verlies van het aertſch Paradijs, over hun uytgeſtort heeft meer gratien in't midden van hunne ellenden, als ſy wel ſouden ontfangen hebben, tuſſchen de welluſten van deſen geluckigen ſtaet: want openbarende aen hun de wondere wercken van ſijne liefde, hy onſteeckte in ſulcker voegen, met de begeerte van hem te behagen, van hem

te

te dienen, ende van niet te beminnen als hem alleen; dat sy, als droncken zijnde van dese Goddelijcke soetigheden, gelijck de selve niet meer en zijn, door dien dat alle de pynen van dit leven hun nu schynen soet te zijn, ende alle de vermakelijckheden, bitter; ende sy en zijn niet min genoeght in de swaerste pynlijckheden, al oft sy d'alder-suyverste vreughden genoten.

Den H. Justinus schryvende tot de Romeynen over het Geloove der Martelaeren, seght, dat de voornaemste reden, die hem beweeght heeft om Christenen te worden, zijnde te voren een Heydens Philosoph, gheweest is de vlytigheyt, de welcke hy merckte in de Martelaren, zijnde in het midden van het vier, ende van de tormenten, sigh niet konnende laten voorstaen, dat soo sware tormenten van de welcke de menschelijcke Nature sulck eenen schroom heeft, met sulcke vreught konden gheleden worden, ten waer dat eene verborge ende onbekende vertroostinge, die niet en veranderde in wellusten. Desen H. Martelaer voeght daer by, dat hy het Christendom omhelst hebbende, verwonnen is geweest door sijne eyge ondervindentheyt, dat'er geene lichaemelijcke pijne en is, hoe schroomelijck dat sy oock is, die het inwendigh gevoelen, het welck *Jesus* geeft aen de gene die om sijne liefde lijden, kan verdooven.

Den H. Paulus verhaelt alle sijnen arbeydt, ende alle sijne quellingen ende lijden, als soo vele Seghe-pralen ofte Triumphen. Ende David roept met verwonderinghe: *Hoe groot is, ô Heere de overvloedigheyt der soetigheden die gy bewaert hebt voor de gene die u vreesen! Gy verborght die tegen de geweldige aenvallinghen der menschen, in het geheym van uw aensicht:* Ps. 30. 20. ende gy stelt hun

hun in sekerheyt door de heymelijcke kennisse van uwe volmaecktheden: ende door de inwendige mede-deelinge van uwe goederen. Ten is niet al oft sy de pynen niet en ghevoelden, maer sy zyn, om soo te seggen, gheweckt in eene Zee van suyvere wellusten, die de weirelt niet en kent, de ooghe niet en heeft ghesien, de oore niet en heeft gehoort, ende die de liefde maer alleen ondervonden ende beproeft heeft. Godt is als-dan veel meer geglorificeert door de vreught de welcke sijne dienaeren thoonen in het lyden, als dat sy in het aertsch Paradys souden gebleven hebben, ende sy en zyn niet min geluckigh, gemerckt dat de suyvere liefde hun een wellustigh Paradys maeckt van hunne eyge ellenden. 'T is wel waer dat dese overvloedigheyt der soetigheden niet gegeven is aen alle de Martelaren; maer voor 't minsten hebben sy al-te-mael dese vertrooſtinghe in hunne pynen, dat'et ghene, het welck sy voor Godt lyden, hun voordeeligh is, ende oock van groote verdiensten, als het met lydtsaemheyt verdragen is. Is't dat de quellingen van dit leven voor hun in den tyt geenen oorspronck en zyn van geestelijcke wellusten, sy zyn even-wel altyt een saet van glorie voor de eeuwigheyt.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS, *over de doodt der Onnooſele Kinderen.*

1. Wat goedts Godt ons al gedaen heeft: en met wat ellenden wy omringelt zyn. 2. Wy hebbense verdient alleen te lyden, en Christus lydtse met ons. 3. Hoe soetelijck en profijtelijck dat Godt de sijne kastydt in dit leven. 4. Jesus Lydt veel meer in de doodt van de Onnooſele Kinderen als de Kinderen en de Moeders samen. 5. Wat verlies voor my als ick het Cruys vluchte om mijn lichaem

te streelen. 6. Herodes soeckt Jesus te dooden ; den sondigen mensch soeckt het selve. Soete wenschen om met de kinderen liever te sterven als met Herodes te leven.

I. ICk bedancke u, ô mynen Goddelijcken Salighmaker, over alle de gratien, die gy my gedaen hebt, niet soo veel als gy wel verdient, maer soo veel als mijne flouwigheyt my toe laet te doen. Gy zyt mijne sterckte ende mijne hope, voldoet door uwe goetheyt, het gene aen mijne swackheyt ontbreeckt. Gy zijt mijne saligheyt, het eynde van alle myne voornemingen ende van alle mijne begeirten; is't dat ick u niet en kan beminnen, soo veel als gy minnelijck zyt, soo sal ick u nochtans trachten te beminnen, soo veel als ick vermagh. Gy doorsiet den grondt van mijn herte, ende alle de bewegingen die gy daer in stelt; maer ghemerckt dat gy my de begeirte ingeeft van u te beminnen, ende dat'er my niet soo voordeeligh en is, maeckt dat ick u beminne, gelijck gy van my wilt bemint zijn. Leert my de jonsten van uwe liefde achten, op dat ick die niet en ontfange sonder vrucht. Uwe mogentheydt heeft my getrocken uyt den Niet: uwe gratie heeft my geheylight in het Doopsel: uwe goetheyt verdraeght my, verwacht my ende vergeeft my. Uwe liefde heeft u doen nederdaelen op d'aerde, om aldaer den mede-geselle te wesen van de ellenden, de welcke ick met rechtveirdigheyt lyde. Ick en hebbe niet, ick en hope niet, of ick ben daer van schuldigh aen uwe bermhertigheyt, sonder de welcke ick niet en ben. Ick arbeyde ende ick vermoede my; ick gaen, ende ick kome, ick beroere, ende ick ontruste my, om dingen die buyten u zijn, die my besmeuren, die my vernederen, die my verachten, ende die my uwe goederen, ende uwe gratie doen verliesen.

Wan-

Wanneer ſult gy uw arm ſchepſel, ô mijne ſaligheyt, ende myne eenighe hope te hulpe komen! Ick ſien my van alle kanten omringelt met ellenden: daer hangen duyſtere wolcken boven mijn hooft, die my den Hemel beletten t'aenſchouwen: onder my ſien ick de bedorventheyt van de aertſche dingen: rontom my bemercke ick het gerucht der quade genegentheden: voor my ſien ick de ydelheyt des weirelts: achter my, de vergetentheyt van de waerachtige goederen: van binnen my ſien ick, dat ick berooft ben van uwe kenniſſe ende van uwe lietde: ende bevindende my tuſſchen ſoo veele beletſelen, die hun tegen myn geluck ſtellen, ben ick even-wel noch ſoo blindt, dat ick my late voorſtaen, al oft dat ick ſonder u konde leven, ende niet en begrype, hoe grootelijckx dat ick uwen byſtandt van noode hebbe. O mijn opperſte goet, buyten het welck ick niet en vinde als quaetheden! O leven mijnder ziele, ſonder het welck ick leve in eene gheduerighe doodt! O licht mijnder oogen, ſonder het welck ick altijdt gaen in eenen duyſteren nacht, komt dogh mijne armoede te hulpe, onderſteunt mijne ſwackheyt, ende verlicht mijne verblindtheyt.

II. Ghy weet wel, dat ick ſonder u niet en kan, ende daerom is't dat gy gekomen zyt om my te ſoecken, op dat ick in u ſoude vinden, het ghene ick in my niet en vinde. Ghy zijt bekleedt met myn vleeſch, op dat ick in u eenen mede-geſelle van mijne pyne ſoude hebben: gy hebt die willen lyden, de welcke my toequaemen, op dat ick die, de welcke my overkomen, min ſoude ghevoelen, ende op dat ick in u ſoude ſien, dat ick veel grootere verdient hadde. Ick aenbidde u, ô mijnen waerachtigen Trooſter! Eylaes! waer toe

 ben

ben ick u goet, ende wat voordeel vindt gy in my te trooften? en ben ick niet gehandelt, ghelijck ick verdiene, als ick met fieckten, met droefheyt, met mifnoegen, met onruft ende met alle pynelijckheden van dit leven overvallen ben? en is't niet naer recht en reden, dat ick de pijne lyde, gemerckt dat ick de fonde bedreven hebbe? dat ick alleen geftraft zy, aengefien dat ick alleen plichtigh ben? Waerom wilt gy dan, ô Goddelijcken *Jesus*, met my deelachtigh zijn van mijne ellenden. Het fchijnt dat gy op defe weirelt niet ghekomen en zyt als om te weenen, te arbeyden, ende te fweeten, om gequelt, gelaftert, verraeden ende verlaten ten zijn; om de armoede, het ballinghfchap, de pynen, ende de doodt te onderftaen; met een woordt, alle de pynelijckheden, jae noch vele andere, ende veel grootere, die ick niet en lyde, om diefwille dat gy wilt, niet alleenlijck my felven in de mijne te dragen, maer oock om my te doen gevoelen, hoe rechtveirdelijck dat ick die lyde.

Hoe waerachtelijck heeft uwen Apoftel gefproken, als hy feght: *dat wy in u niet en hebben eenen Herder, die met onse kranckheden niet en weet medelyden te hebben, aengesien dat ghy, behalven de sonde, alle soorten van ellenden geproeft hebt*, Heb. 4. 15. ende dat de ondervindentheyt, die gy daer van hebt, u gevoelijck maeckt in alle d'onfe. Als gy op d'aerde waert, de pynlijckheden die my te lyden ftonden, geduerende den loop van mijn leven, waren aen uwe eeuwighe Wysheyt tegenwoordigh; ghy waert als dan daer van geraeckt, ende als eenen minnelijcken Vader, gevoelde gy alle de flagen, die ick van uwe handt moefte ontfangen, ende fiet, op den felven tydt verkreeght gy my de gratie, om daer mede

de mijn profijt te doen, volgens uwe voornemingen. Hoe kan ick dan, ô goddelijcken Herder van mijne ziele, my ſoo bitterlyck beklagen over uwe ſlagen, ende de droefheyt kennen, die ſy in uw vaderlyck herte veroorſaken? hoe is 't dan, dat ick niet en herkenne, hoe profijtelijck dat ſy my zijn, door de pyne die gy hebt van my te ſlaen.

III. Ach! Heere, hoe beweenlijck is mijne dolinge! Gy doet my ſien, ô Hemelſche ſchoonheyt, de teerigheyt van uw herte, ende de wysheyt, met de welcke uwe voorſichtigheyt my beſtiert; gy ontdeckt my uw vaderlyck herte, oock in uwe kaſtydinge, ende uwe goetheyt keert mijne tydelijcke qualen, die ick ſoo rechtveirdighlijck lijde, in eeuwige goederen. Wie is aen u gelijck, ô bermhertigen Vader? de weirelt doet ſijne miſdadige ſterven ſonder medelijden; maer gy, ô Heere, kruyſſende den ſondaer, gevoelt ſijne pyne, gy geeft hem de lijdtſaemheyt, ende de lydtſaemheydt die gy hem geeft, vergelt gy daer-en-boven met het eeuwigh leven. Als den weireltlycken Rechter eenen miſdadigen ſtraft, dien ongeluckighen menſch treckt daer niet anders uyt als pijne ende ſchande; maer als gy ons hier ſtraft, ſoo zijn wy op ſtaende voet ontſlaghen van het quaet, het welck wy lijden: want gevende het leetweſen over onſe ſonden, vervult gy onſe herten met eene ſeer ſoete vertrooſtinge. De weirelt werpt ons neder, om ons te verlieſen, ende gy en verootmoedight ons niet, als om ons ſaligh te maken. De weirelt beſwaert ons, om ons te verdrucken, maer gy beſwaert ons, om ons te verlichten.

O mijnen Godt, mijne ſterckte, mijne ruſte, ende mijnen trooſt! hoe is 't dat ick niet ontſteken en ben met eene begeirte om u te dienen,

ende te behagen? Gy en houdt u niet te vreden met my te trooſten in mijne pijnen, ende daer uyt te trecken het eeuwigh ghewicht der glorie, het welck gy voor my bereydt maeckt; maer om te thoonen, hoe mildt dat gy zijt tot de gene, die gy pynight, gy doet hun oock het lijden beminnen, ende ghy brenght hun ſomwylen tot ſulck eenen ſtaet, dat ſy niet meer en konnen leven ſonder lijden. Ontdeckt my, ô Heere, deſe goddelijcke verholentheden: leert my, mijne glorie te ſtellen in het Cruys, ende daer in te vinden, het gene gy daer in verborgen hebt voor de gene die u beminnen. Waerom ſoude ick lijden, ô mijne Liefde, ten zy dat'et voor u is? als gy my tot u treckt, als ick u omhelſe, ende als ick doordroncken ben van uwe liefde, ſoo en ghevoele ick, noch laſteringen, noch wangunſten, noch armoede, noch miſachtingen, noch ontrouw, noch eenige andere pijne; alle mijne quaden zijn in u gelijck verſmoort, ende uwe tegenwoordigheyt verkeert die oock ſomwylen in een alderſoetſte voedtſel van mijne ziele. Wat wilt dat ſeggen, ô mijnen Godt! wilt gy dan, dat alles my een Paradys worde?

Maer ghy zyt'et, ô Heere, die ick begeire, overſulckx opent mijn herte, ende gaet daer binnen; ofte wel, opent gy my uw herte, op dat ick alſoo magh gaen in uwe vreught, in uwe liefde, ende in uwe kenniſſe. Gy hebt eene ſoo groote begeirte, om my deelachtigh te maken van uwe glorie, dat gy niet en kont wachten, tot dat ick in uw huys ſoude komen; ghy begint my die te doen ſmaecken, van in dit ballinghſchap, door het gevoelen van uwe tegenwoordigheyt. O goddelycke Liefde! O getrouwen Vriendt, aenhoort mijn herte, het welck ſijn ballinghſchap vergetende,

de, ſinght in een ſoete opgetogentheyt, de Segeprale van uwe bermhertigheden. Wilt'et dogh aenhooren, ô Heere, want ten ſpreeckt niet als aen u, ende voor u.

O hoe ſoet is mijne liefde! hoe minnelyck is mijnen Beminden! mijne ziele ſtort haer geheel uyt in u, ô mijnen Godt, ſy en verſucht niet, als voor u, ô mijnen ſchat, mijne ſoetigheyt, mijne hope, ende mijne glorie! Ach, mijnen Godt, ende mijnen Al! Och oft ick hier in u alles verlore, het gene gy niet en zijt! dat uwe liefde in my leve, ende dat ick niet en leve, als in u, ô mijnen Godt, ende mijne liefde.

IV. Geeft my den uytganck van uwe liefde, ende de bittere droefheyt, waer mede ſy uw herte verſcheurt, te kennen, ô Goddelycken *Jeſus*. Seght my toch eens, wie dat'er meer lydt in de doodt der onnooſele Kinderen, de Moeders die hare Kinderen verlieſen, oft de Kinderen die hun leven verlieſen, oft wel gy, ô Heere, die uw eygen leven bewaert door de doodt der Kinderen? De droefheyt van de Moeders en gaet de paelen van de natuerlijcke liefde niet te buyten; die van de Kinderen is ſonder kenniſſe; maer uwe droefheyt, ô ſoeten *Jeſus*, komt van eene oneyndelijcke ende verlichte liefde, brandende door eene begeirte van te ſterven voor elck een van hun in't beſonder. Hoe kont gy verdragen, ô minnelijcken Vader, dat ſoo vele Kinderen hun leven komen te verlieſen, om het uwe te bewaren, aengeſien gy op d'aerde niet en komt, als om uw leven te geven voor de ſaligheyt van alle menſchen? Maer dit zijn de vindingen van uwe liefde; het is om meerder te lyden, dat gy nu dit lijden aen de Kinderen laet overkomen; ſy en ontfangen niet eene wonde, oft ſy door-

ſnyden uw herte, ende elcke doodt van hun, is eene doodt voor u, om dieſwille dat gy voor hun niet en ſterft.

Maer om te voldoen aen uwe liefde, ende aen de H. jaloursheijt, die gy hebt op deſe onnooſele Slagh-offers, ſoo nam 't gy van doen af voor u ſchroomelijke tormenten te onderſtaen. Voor een leven van weynighe jaeren, het welck deſe Kinderen verloren om het uwe, gy bereyde voor hun een eeuwig leven, door die vreede doot, die gy voor-genomen hadde t'onderſtaen; ende ghy ſtierſt alreedts in hun, verwachtende den tijdt, om voor hun te mogen ſterven. Alſoo is 't, ô Heere, dat gy niet en hebt gewilt, dat de Martelaren, lijdende om uwe liefde, meer ſouden geleden hebben als gy, aengeſien dat'er niet eenen en is, oft gy hebt hun lyden met het uwe gevoelt. Ghy heb'et daer-en-boven noch alſoo geſchickt, dat ſy voor u ſtervende, den trooſt ſouden hebben van in u te leven, ende dat ſy in hunne tijdelijcke pijnen, de verſekerheyt van een eeuwigh gheluck ſouden vinden. Ghebenedyt moet voor altyt zijn uwe oneyndelycke miltheyt. Kan men met u arm zijn, ô mijnen Godt, in wie men alle de ryckdommen van de Goddelycke Liefde beſit?

V. Eylaes! Wat een verlies is 't voor my, ellendigen die ick ben, als ick het Cruys vluchte, om mijn lichaem te ſtreelen! Het vaſten bedroeft my, het Gebedt vermoeijt my, de eenigheyt verdriet my, de ſtilſwijgentheijt beſwaert my, ick ben onverduldig in het lijden, ſlap in de bekoringen, gekleeft aen het vermaeck der ſinnen. Ick en kan niet laeten om u, ende ick houde dat als verloren, het welck ick u geve. Ick en derve mijne quade genegentheden niet beſtrijden, ick vreeſe dat, het welcke my de minſte pijne veroorſaeckt, ende

al

al het gene dat mijne vryheyt beneemt, doet my den moet verlieſen. O bevroſen herte! ô ſlappe, ende ondanckbarige ziele! hoe verre ben ick van daer, ô mijnen Godt, van mijn leven voor u te willen geven, ende van het geluck te benijden van die, de welcke hun leven met ſulck eenen moet voor u geven! Is't alſoo danckbaer zijn aen uwe liefde? ick en ſien niet dat men den Degen uyt-treckt om my te doorſteken, noch dat men my eenigh groot lijden wilt aendoen, om door de Martelie voor u te ſterven, ende ick ſchudde, en beve. Ick vluchte het minſte ongheluck, hoe ſoud' ick dan mijn bloet voor u vergieten? Siet dan, ô Heere, hoedanig dat hy is, den welcken gy ſoo bemint, voor wien dat gy lijdt, ende voor wien dat gy uw leven wilt geven.

Hebt medelijden met my, ô mijnen Godt, ontweckt mijne ſlapheyt, onderſteunt mijne ſwackheyt, heft op mijnen neder-gevelden moet, geeft my de ſterckte, van de pynelyckheyt te verdraegen, die in de oeffeninge der deugden, in de verſtervinge des lichaems, ende in de oeffeninge van uwe liefde te vinden is. Zijt indachtig, Heere, dat gy geſeijt hebt: *Gy en vermoogt niet ſonder my*, Joan. 15. eylaes! gy ſiet de waerheyt van uw woort in den gront van mijn herte. Hoe dickwils hebt gy my inwendighlijck gewaerſchouwt, ontdeckende my de peryckelen, daer ick in geſtelt was, dat ick op mijne hoede ſoude zijn, dat ick van my ſelve ſoude miſtrouwen, ende dat ick my van de wellusten ſoude vervremden? Maer ick ben ſulck een ſlave van mijne quaede genegentheden, ende ſoo ghehecht aen mijne ongeregeltheden, dat ick uyt vreeſe van die te moeten laeten, gelijck doof ben aen uwe ſtemme. Is 't dat ick ſomtijts de begeirte hebbe, van uyt die beſchaemelijcke ſlavernije te gaen;

ick soude wel willen, dat'et soo haest niet en soude wesen, ende als ick 'et vast gestelt hebbe, soo kome ick de pijne, die ick in die af-scheydinghe gevoele, meer te vreesen, als wel het ongheval van dese aengekleventheyt. Een vremt bedrogh voorwaer! eene beweenelycke verblintheydt die voor mijne eygen saeligheyt doet vreesen!

Komt my dan te hulpe, ô sterckste mijnder ziele! Breeckt toch mijne ketenen, met de welcke ick geboeyt ligge; en wilt niet vertoeven, *op dat mynen vyandt niet en segge, dat hy over my vermogen gehadt heeft. Gy ô Heere, die uu e handt opent, die alle schepselen met benedictien vervult, die uw licht, ende uwe waerheyt sendt*, Ps. 1. die de sterckte geeft aen de swacke, de victorie aen de gene die verwonnen zijn, zijt doch indachtig, dat ick, hoe swack, ende hoe ellendigh dat ick ben, u niet min als alle andere schepselen toebehoore, gedenkt dat gy, komende het verloren Schaepken soecken, niet te vreden en zijt gheweest van dat naer de koeye te senden, maer dat gy 'et selver op uwe schouderen hebt genomen, ende by d'andere gedragen, om dieswille dat'et soo verre gedoolt hadde, dat'et by de andere niet en soude hebben konnen geraken. Ick ben dit verloren Schaepken, soeckt my dan, ô Goddelijcken Herder! vindt my toch, want ick ben verdoolt; draeght my, want ick ben swack, ende brenght my alsoo in uwen Schaeps-stal.

VI. Waer van komt'et, ô Heere dat Herodes sich laet voorstaen dat hy sijne Croone niet en kan bewaren, ten zy dat hy u het leven beneemt? Waerom wilt hy soo vele kinderen doen sterven, sich vastelijck latende voorstaen dat ghy een van die soudt zijn? Hy en wilt dan noch leven noch regneren met u, die den almogenden Koninck zijt,

den

den Meeſter van het leven, ende van de Koninckryc-ken. Maer eylaes! Hoe ick Herodes ende ſijne vreedt-heyt meer verſaecke, hoe ick my ſelven meer veroor-deele. Gy weet, Heere, oft dat ick aen hem gelijck ben; ende miſſchien ſiet ghy in my den ſelven drift tot ſonden, die in hem was, al-hoe-wel dat ick geen deel en hebbe in de Moort der kinderen.

Hoe dickwils heb ick mijne achtbaerheijt willen bewaeren, met die van mijnen naeſten te ſchenden, niet tegenſtaende gy my verboden hadde, hem te hin-deren! Hoe dickwils heb ick tegen uwe Wet, ende tegen uwe leeringhe eenen vriendt trachten te houden, om mijn eygen profijt, hem ſtreelende, de deught quetſende, ende de waerheyt vervolgende? Hoe vele gratien heb ick in mijne ziele verſmacht, ô oneijndelijc-ke goetheijt! Gy ſiet alle dagen ſoo vele diergelijcke onorders, ende gy verdraeght'et. De bekommerniſſe van wereltlijcke perſoonen is, uwe Wet te over-treden, de deught te niet te doen, ende de zielen te verlieſen; daer in beſtaet alle hunne betrach-tinge, alle hunne ſorghvuldigheyt, ende alle hun-ne behendigheijt; ende ſiet ick late my door den ſelven wegh leyden. Ick vergete u, ô mijnen Godt! ick ben meer moordenaer van my ſelven, als He-rodes geweeſt is van de onnooſele Kinderen, en-de in de beroerte in de welcke mijne quade ghene-gentheden my werpen, en worde ick niet meer ge-waer als hy, dat gy my ontſnapt, ende dat ick u ver-lieſe. Ick late my voorſtaen, dat ick kan leven, werc-ken, ende my ſelven onderſteunen ſonder u, die het leven, de ſterckte, ende het onder-ſteunſel zijt van alle ſchepſelen. Gy wilt my doen regneren, my ryck maken door de armoede des geeſts, ende ick doen die in my te niet, door de begeirte tot het geldt

en

en goet ? Gy wilt my groot maken door de ootmoedigheyt, ende ick verworpe die, door de begeirte tot de eersucht. Gy wilt my leyden tot de glorie, door de lijdtsaemheijt, ende ick verliese die, door den drift, die ick hebbe tot de ydelheyt.

Ick ben u in alles wederspannigh, ô mijnen Salighmaker! Ende my dunckt, dat ick soo wel vreese als Herodes, van u te ontmoeten, en eylaes! wat ben ick sonder u? Arm, ellendig, verlaten, vervremt van't eeuwigh leven, ende vande waerachtige goederen. Hebt toch mede-lyden met my, ô mijnen Godt, en gedoogt niet, dat ick mijne begeerlijckheden involge; maer wel, dat my oorboorlijck is. Ach! Heere, ick hebbe liever te sterven met die onnoosele Kinderen, als te leven met Herodes! dat ick dan van dage beginne te sterven aen my selven, ende te leven in u. Stort in my de liefde van uwe Wet, de achtinge van uwe leeringe, ende de onderwerpinghe aen uwen wille. Dat'et mijne grootste begeirte zy, van my selven te voeden met het gene, dat gy my leert; mijn bloet te storten, voor het gene gy my gebiedt; te leven in u, ende te sterven voor u. Dat ick, noch licht, noch sterckte, noch leven en wensche, als om u te beminnen, ende om u te dienen. Het en is voor u, ô Godt mijnder ziele, niet min glorieus uw huys te vullen met bekeerde sondaren als met Martelaeren, ende met onnoosele Kinderen. Glorificeert u dan in my, ô mijnen Saeligmaeker, my treckende tot u, door den geur van uwe salven, ende van uwe Goddelijcke deughden; doordringt den gront van mijn herte, ontsteckt'et met uwe liefde; maeckt dat'et de weirelt haete, ende dat'et sonder ophouden brande door de begeirte van u te besitten.

O Alderheyligste Moeder Godts! ô gheruften toevlucht

toevlucht der ſondaeren, die altijt in *Jeſus*, ende voor *Jeſus* geleeft hebt, verweckt toch door uwe voorſpraeke mijne ziele, die doodt is door de ſonde. Ende gy, ô geluck-ſaelige Geeſten, die door de mogentheyt, ende door de goetheyt van deſen goddelijcken Salighmaecker met hem regneert, maeckt dat ſijne liefde in my leve, ende dat ick met U-L. te ſaemen inder eeuwigheyt mag regneren. Amen.

HET X. LYDEN VAN JESUS.

1. Weder-komſte uyt Egypten, reyſe naer Jeruſalem, is verloren in den Tempel, gehoorſaemheyt en onderdanigheyt is het kort begryp van ſijn leven. 2. Aldervolmaeckſte gehoorſaemheyt van Jeſus aen Maria, van Maria aen Joſeph, en hunne beſigheyt, Jeſus is oock gehoorſaem aen de onrechtveerdige Rechters. 3. De volmaeckte gehoorſaemheyt en aenſiet niet anders als den wille van Godt: inde gehoorſaemheyt beſtaet het chriſtelijck leven, de liefde is de volheyt van de Wet: en de gehoorſaemheyt is de volle preuve der liefde. 4. Dry fenynige oorſproncken van de ongehoorſaemheyt. Eerſte achtinge van ſijn eygen ſelven, en blindtheyt der ziele. Tweede aengekleventheyt aen ons eygen goetduncken. Derde alle andere ongeregelde affectie. 5. de gehoorſaemheyt is een algemeyne remedie tegen alle quaet, alle ſoorten van menſchen moeten aen Godt gehoorſaemen. 6. Hoe ſy hun moeten draegen die andere ghebieden, oock die onder niemant en ſtaen, noch en gebieden. 7. Hoe ſy hun moeten draegen die gehoorſaemheyt belooſt hebben, dry gewichtige gront-regels voor de Religieuſen.

Syne Gehoorſaemheyt.

1. JOſeph naer de doodt van Herodes, ende van de gene die het voornemen hadden van *Jeſus* te

te doen sterven, door den Engel gewaerschauwt, vertrok uyt Egypten, om met *Jesus* ende Maria wederom te keeren naer het Jodts-lant; maer verstaen hebbende dat Archelaus daer regneerde in de plaetse van synen Vader, heeft hy sig vertrocken binnen Galileën in de Stadt van Nazareth, door dien hy vreesde, dat Archelaus erfgenaem van het Rijck van Herodes, oock wel erfgenaem soude geweest hebben van sijne vreetheyt. Gelijck Joseph ende Maria, alle jaeren gongen naer den Tempel van Jerusalem, volgens het gebodt des Heere, *Jesus* nu twelf jaeren oudt geworden zijnde, ende met hun gaende, hebben sy hem in den Tempel verloren, ende naer dry dagen wederom gevonden hebbende, zyn sy te samen naer Nazareth gekeert. Het H. Evangelie en maekt geen vermaen van het gene dat'er sedert dien tijt tot sijn dertig jaeren toe gebeurt is, ten zy *dat hy aen hun onderworpen was*: Luc: 22. ende dese onderworpentheyt is het kort begryp van sijn leven, ende van sijne Leeringe, de oorsaeke van alle sijnen arbeyt, ende volgens den H. Apostel Paulus den oorspronck van alle sijne glorie: *Hy is gehoorsaem geworden*, seght hy, *tot de doodt, tot de doodt des Cruyce*; *ende hierom is't dat Godt hem heeft verheven ende heeft hem eenen naem gegeven, den welcken is boven alle naemen.* Philip. 2.

Het eerste van sijn woorden, de welcke den H. Evangelist Lucas verhaelt, is een woort van ghehoorsaemheyt, segghende tot sijne Moeder: *en wiste gy niet, dat ick in dingen moet zyn, die myns Vaders zyn?* Luc. 49. Ende hy en heeft niet gewilt, dat wy op de dertig jaeren sijns levens, iet anders souden geweten hebben, als *dat hy onderworpen was*, Luc. 51. aen die, de welcke synen Vader hem als Oversten gegeven hadde.

Als

Als hy onder de menschen begonste te verkeeren, sijne gemeynlijcke onderhoudingen waren,(a) *Dat hy uyt den Hemel gekomen was, om den wille van sijnen Vader te doen: dat den wille sijns Vaders sijne spijse was; dat sijne leeringe niet de sijne en was, maer die van sijnen Vader; dat den Kelck, den welcken hy voor ons moeste drincken, dien was den welcken sijnen Vader hem gegeven hadde.* Ende de leste woorden die hy sprack, als hy, hangende aen het Cruys, sijnen Geest bereyt was te geven; waren: *'t Is al volbrocht, in uwe handen bevele ick mijnen Geest:* Luc. 23. 64. dat is te seggen: ick hebbe volbrocht, ô mijnen Vader, al het gene dat gy my gheboden hebt, ende nu stervende, late ick mijn leven, myne doodt, mijne verdiensten, ende de toeschickinghe der selve in uwe dispositie.

II. Daer en zyn geen woorden genoeghsaem, de welcke konnen verklaren, hoedanigh de gehoorsaemheyt geweest is, waer in onsen Salighmaker geleeft heeft, ende gestorven is; hierom is't dat den H. Lucas dese gehoorsaemheyt van dertigh jaeren, in een woordt alleen begrepen heeft, het welck hy met vele woorden niet en konde uytdrucken, waer van de andere Evangelisten niet en hebben ghesproken: want wie sal konnen begrypen de volmaektheyt, met de welcke Maria en Joseph hem iet geboden hebben, en met wat eene vlytigheyt hy aen hun gehoorsaemde? Met wat eerbiedinge en ootmoedigheyt de Alderheylighste Maghet handelde met den genen, die haren Sone ende haeren Godt was, jae wat pijne sy hadde van hem iet te gebieden? Hier-en-tusschen regeerde sy hem als sijne Moeder, wel wetende dat'et Godt aldus wilde, ende dat sy, gebie-

(a) *Joan.* 6. 38. 4. 34. 7. 16. 18. 11. 19. 28.

gebiedende aen haeren Sone, gehoorſaemde aen den Vader. Joſeph, als het hooft van de Familie, wierdt ge-eert van de Moeder ende haeren Sone, welck over-heyt hem ten uytterſte verootmoedighde. *Jeſus* ghe-hoorſaemde aen hun alle beyde in ſtilſwygentheyt, met vreught ende eerbiedinge, gelijck aen de gene die de plaetſe hielen van Godt ſijnen Vader, het welck voorwaer de aldervolmaeckſte gehoorſaemheyt is ge-weeſt die oyt geoeffent is, ſoo in den Hemel, als op d'aerde.

Hier-en-tuſſchen waren alle deſe dingen verborgen aen de oogen der menſchen: Joſeph ende Maria wier-den van de menſchen alleenlijck maer gehouden voor wyſe, gematighde Ouders, ende *Jeſus* voor een ge-hoorſaem kindt. Sy onderhielden de Wet des Heeren ſeer nauwkeurighlijck, ende volghens hunnen ſtaet leefden ſy met het werck hunner handen. *Jeſus* arbey-de met den H. Joſeph, hy hielp hem in alles, voor ſoo veel als ſijne jaren ende krachten toelieten. Godt alleen wiſte met wat een gevoelen dat den Vader, en-de de Moeder de dienſten ontfongen van ſulck eenen Sone, den welcken ſy wiſten hunnen Schepper te zyn. Sy verwonderden hun over ſijne ootmoedigheyt, ghe-hoorſaemheyt, neerſtigheyt in 't arbeyden, ende de gemeynſaemheyt en verminderde in hun niet van de diepe eerbiedinghe die ſy voor hem hadden, aen wie ſy niet en gheboden, als om aen Godt te gehoorſa-men. Sy leerden van hem de verholentheden van de hemelſche Wysheyt, de welcke hy aen hun mede deelde, ſelve oock dickwils, om aen hun te gehoor-ſaemen. Als ſy ophielden van te arbeyden, vertroc-ken ſy hun om te bidden; maer hoedanigh moe-ſte hun Gebedt weſen, het welck geſchiede in de teghenwoordigheyt van den ghenen die hunnen Godt

Godt was? Ende wat eene overvloedigheyt der gratien en verkregen ſy niet uyt ſulck een Ghebedt. Voorwaer het was eene wonderlijcke ſaecke van Godt onderworpen te ſien aen ſijn ſchepſel, het eeuwig Woordt aen eenen Timmerman, ende de opperſte Majeſteyt aen de nederighſte wercken van een arm huys.

De gene die in de weirelt aen andere gehoorſamen, hebben altijts eenige hope van ſelfs eens meeſter te worden, naer dat ſy eenigen tijdt gehoorſaemt hebben. De ſlave verhoopt hare vrijheijt, den dienaer ſijne vergeldinge, ende den Sone de erffeniſſe van ſijnen Vader. Maer *Jeſus* wiſte wel, dat hy d'onderdanigheyt van *Maria* ende van *Joſeph* niet ontgaen en ſoude om ſich te buyghen aen die van ſynen hemelſchen Vader, de welcke hem ſijn leven moeſte koſten, ende die niet en ſoude eyndigen; ten zy door de doot des Cruyce.

Ten tijde van die dry jaeren, in de welcke hy ſy ſelven openbaerde aen de weirelt door ſyne leeringe, ende door ſyne Mirakelen, en ſchreef hy ſy ſelven noyt eenighe glorie toe, maer wel aen het vermogen, ende aen de Wysheyt ſyns Vaders, die hem geſonden hadde, om de groote van deſe weirelt te leeren, hoe ſeer ſy oock verheven zijn, niet en mogen vergeten, dat ſy van Godt hangen, wiens dienaeren ſy zijn, ſelve oock, als ſy aen andere menſchen gebieden. Ten leſten, *Jeſus* heeft oock met eene volmaeckte onderworpinghe aen de onrechtveerdige Rechters, aen eenen Afgoddiſtigen Preſident, ende aen de vreede dienaren, gelijck aen Overſten, de welcke Godt voor dien tijt aen hem gaf, gehoorſaemt: door welck exempel wy onderricht worden, dat men om wel te gehoorſaemen, niet en moet ſien naer de ghene die ons ghebieden, naer hunnen ouderdom, naer

hunne bequaemheijt, naer hunne verdienſten, verſtant, noch ſelve naer de deugt; maer alleenelijck naer den genen, wiens plaetſe ſy houden.

III. Is het ſaecke dat wy dit voorbeelt van alle volmaecktheijt aendachtelijck aenmercken, wy ſullen oock ſien, dat gelijckerwys Godt de volheijt van de Wet, beſloten heeft in de liefde; alſoo heeft hy oock volle preuve der liefde in de oeffeninge van de gehoorſaemheijt begrepen: *Is 't dat gy my bemint*, ſeght hy, *onderhout myne Geboden: den genen die-ſe onderhoudt, dien is 't die my bemint: den genen die my niet en bemint, en ſal myne Geboden niet onderhouden.* Joan. 15. Overſulcks en behaeght men Godt niet, is 't dat men hem niet en bemint, ende men bemint hem niet, is 't dat men hem niet en gehoorſaemt. De liefde ende de gehoorſaemheijt brenghen de ſelve uytwerckinghen voorts, ende ſy hebben den ſelven loon. Het gebreck ſoo van d'eene, als van d'andere wort gelyckelyck geſtraft, ende het heeft de ſelve remedie noodigh. De gehoorſaemheydt neemt haeren waſdom door de liefde, ende de liefde wort volmaeckt door de gehoorſaemheijt. De liefde maeckt de ziele heylig, ſy vereenight haer met Godt, ende ſy treckt over haer de jonſten des Hemels: maer de gehoorſaemheyt verſekert deſſelfs beſittinge. Door de ongehoorſaemheijt verlieſt men de liefde, ende men verdient daer en boven noch de geeſtelijcke, ende de tijdelijcke ſtraffe: de gehoorſaemheijt herſtelt de liefde, ende ſy verſoent ons met Godt. Eyndelijck het ſchijnt dat geheel de Chriſtelijcke Wysheyt beſloten is in deſe deugt; overſulckx is 't dat den boom, van wiens vruchten Godt aen Adam verboden hadde te eten, genaemt was den Boom des wetenſchaps, het en was niet, dat Adam daer van etende, daer-

om

om verlicht moeste worden, volgens de valsche belofte van 't Serpent; maer hy soude misschien, sigh onthoudende van de vrucht van desen boom te eten door den geest van gehoorsaemheyt, eenen nieuwen graet van licht verkregen hebben: want ten is geene wetenschap te konnen sondighen, maer eene onwetentheijt ende eene verblintheyt. Dien is d'alderbest onderricht, den welcken het goet kent sonder d'ondervindentheyt van het quaet; ende den genen, die het quaet niet anders en kent, als door den strijt die het heeft met het goet, dien kent het sonder gevaer, ende voor soo veel als het noodig is, om dat te vluchten.

Dit doet den H. Augustinus seggen, dat Godt ons niet beter en konde leeren, wat de gehoorsaemheijt is, als aen onse eerste Ouders eene saeke te verbieden van kleijn gevolgh, die uyt haer selven niet quaet en was, ende die selve goedt konde wesen. Waer door wy verstaen, dat de volmaektheijt van dese deugt niet min en bestaet, in het verboden goet achter te laeten, als in het goet te doen, het welck geboden is, ende dat de weerde van het goet in sy selven, ende niet in het voorwerpsel te vinden en is. De wijsheijt van eenen Christen mensch bestaet in de gehoorsaemheijt, ende hierom is't, dat David die van Godt soo dickwils vraeghde: *Heere*, seyde hy, *leert my uwen wille doen, want ghy zyt mynen Godt.* Ps. 142. *Ick en hebbe maer eene saecke van Godt gevraeght, ende ick sal die noch vraegen, op dat ick in syn huys soude mogen woonen alle de dagen myns levens.* Ps. 26. Als eenen getrouwen dienaer, den welcken weet, ende doet den wille van synen Meester.

IV. De ongehoorsaemheijt komt ghemeijnlijck voorts uyt dry fenijnige oorsprongen. Den eer-

ſten is, de achtinghe van ons eygen ſelven, de welcke niet anders en is, als eene verblindtheijt der ziele, belettende onſe eijge ſwackheijt te ſien, ons in een ander d'overheijt oock met ongedult doet verdragen, de welcke wy meijnen weirdig te zijn. Deſe vermetentheijt heeft Lucifer in den afgrondt der helle geworpen, ende de contrarie deught heeft de alderheijlighſte Maget verheven tot de weirdigheijt van Moeder Godts. Ende hierom is 't dat de Heijligen, om hun te ſtellen tegen een ſoo groot quaet, hun gewapent hebben met de gehoorſaemheijt, hun onderworpen hebben aen alle de weirelt, altijdt den wille van een ander liever als hunnen eygen wille gedaen hebben, ende om den menſchelijcken hooghmoedt in hun ſelven te dempen, hebben ſy ſelve oock gehoorſaemt aen de gene, die geen recht en hadden om hun te gebieden. Sy achten hun ſelven inwendighlijck onweirdigh te leven onder de dienaeren des Heeren; ſy aenſaghen-ſe als hunne Overſten; ende om dieſwille dat men ſoodanige onderworpentheijt des herten niet bekomt, ten zy met grooten arbeijdt ende pijnlijckheijt, ſoo vraeghden ſy die van Godt ſonder ophouden door vierige gebeden.

Den tweeden oorſpronck van de ongehoorſaemheijt, is de aengekleventheijt aen ons eygen goet-duncken, de welcke altijt gevoeght is met hertneckigheyt, ende met hooveerdigheijt, ende ſoo moeyelijck om te geneſen, dat men ſelden menſchen ſiet, in de welcke dat goddelijck licht heeft doen verdwynen die quaede dompen door eene ſoo gevaerlijcke hoofdigheyt veroorſaeckt: want hier uyt is't dat de Ketteryen, de ſcheuringen in de Kercke, de omkeeringen in de Staten, de beroerten ende de on-eenigheden in de Religieuſe

gieuſe Ghemeynten voorts-komen. Hierom is't oock, dat de Heyligen door belofte hun ſelven verbonden hebben te gehoorſaemen aen eenen anderen menſch, al-hoe-wel dat hy niet beter en was als ſy; ten leſten; om met deſen toom de ongematigheyt van hun eygen oordeel te bedwingen, ende door deſen middel, al-hoe-wel bitter, een ſoo vreeſelijck fenyn te verjaegen. Gelijck de geneſinghe van dit quaet van den Hemel moet komen, ſoo moet men die van Godt oock vragen, ende op den ſelven tijdt arbeyden, om den geeſt van tegenſegginge in ons ſelven te bedwingen; de reden te houden in eene ſtraffe ſtilſwijgentheyt, ſy ſelven inwendighlijck te verachten, ſy ſelven voor niemant te ſtellen, ſy ſelven laeten voorſtaen, dat Godt ſijn licht aen de Overſten mede-deelt, die hun byſtaet met eene beſondere beſcherminge, ende dat'et ſonder eenige ghelijckeniſſe beter is, ſy ſelven t'onderwerpen om de liefde Godts aen den wille van een ander, als ſy ſelven in peryckel te ſtellen van te vallen in die ongevallen, daer den eygen wille ons inwickelt.

Den derden oorſpronck van dit gebreck, is de ongeregelde affectie, tot wat dinghen dat'et oock ſoude moghen weſen: want als wy daer van inghenomen zijn, ſoo ontrecken wy ons ghemeynlijck van de gehoorſaemheyt, oft om ons ſelven te voldoen, ofte wel om te behaegen aen het gene wy beminnen. Hier door is't dat Adam ghevallen is: hy en was ſoo onverſtandigh niet van ſy ſelven te laten voorſtaen van ghelijck te konnen worden aen Godt, oft om geen geloof te geven aen ſijne dreygementen; maer de vreeſe van aen ſijne Vrouwe te mishaeghen, ende de begeirte van aen ſy ſelven te voldoen, maeckten hem ongehoorſaem. Om dit quaet te middelen,

is de leeringhe genoeghſaem, die Chriſtus ons geeft in't Evangelie, ſeggende: *Soo wie my naer wilt volgen, dat hy ſy ſelven verloochene, dat hy ſijn Cruys opneme ende my volge:* Matt. 16. my, ſegh' ick, die geduerende mijn leven, geen vermaeck noch ruſte gevonden en hebbe, ten zy in de gehoorſaemheyt.

V. Gemerckt dat deſe deught, gelijck eene algemeyne remedie is tegen alle quaet, ſoo en is't niet te verwonderen, dat de H. Schriftuere ende de Heylige Vaders aen haer ſoo grooten lof geven. Sy is over al nootſakelijck: want deſe weirelt en kan niet beſtaen, als door de onderſchickinge, ende door de afhanginge die Godt geſtelt heeft tuſſchen de ſchepſelen, uyt de welcke de weirelt beſtaet. De Koninghrijcken, Heyr-legers, ende alle Gemeynten en konnen niet beſtaen, ten zy door goede orden, de welcke onderhouden wort door de gehoorſaemheyt. Ende hierom David, naer dat hy gevraeght hadde, *langhs waer den jongen menſch ſijnen wegh herſtelt*, antwoort datelijck, *in uwe woorden te onderhouden ...... Ick ſal my verheughen over uwe woorden, ghelijck den genen die vele rooven gevonden heeft.* Pſ. 118. Geheel deſen Pſalm is vervult met lovingen van de gehoorſaemheyt, ende van de goederen die ſy ons by-brenght.

VI. Men kan de ghehoorſaemheyt aenmercken ten opſicht van dry ſoorten van perſoonen. Ten eerſten, ten opſicht van de gene, die door de plicht van hun ampt d'andere gebieden. Ten tweeden, ten opſicht van de gene, die niet en ghehoorſamen, noch aen iemant en gebieden. Ten derden, ten opſicht van de gene, die belofte van gehoorſaemheyt gedaen hebben. De eerſte zyn onderworpen aen groote peryckelen; maer ſy hebben oock groote gelegentheden om te verdienen. De

andere

andere gaen ſekerder voorts ; maer de derde , die zyn oneyndelijck geluckig , als ſy het geluck van hunnen ſtaet weten te ſmaken. Sy moeten ſonder op-houden al-te-mael acht nemen , ende ſien naer de Wet , ende wille van Godt, gelijck de naelde van het Zee-compas ſiet naer de Noordt-ſterre.

De gene , die gebieden, moeten voor al ſigh voorſtellen Godt naer te volgen in de maniere van te ghebieden , wiens plaetſe ſy houden , trachtende hun onderdaenen tot de gehoorſaemheyt te brenghen meer door den wegh van goetheyt ende deught , als door den wegh van ſtrafheyt : want daer en is niet krachtigher , 't zy voor het goet , 't zy voor het quaet als het exempel van eenen Overſten. Als in hem niet uyt en ſchijnt als rechtveirdigheyt , ſonder ſoetigheyt , ende ſonder eenighe ghenegentheyt van voorkominge , ſoo is't dat de onderſaten hem niet ghenoegh achten , ende door't verſmaet van den Overſten , lichtelijk vallen in de miſachtinge van de gehoorſaemheyt. Maer deſe teeckenen van deught ende van goetheyt , moeten tot Godt beſtiert worden , aengeſien dat de Overſten de dienaeren zyn van ſijnen wille , ende niet eygenaren van hunne macht.

Het is eene beweenlijcke verblintheyt in de gene , die gebieden , dat ſy d'uytwerkinge van hun vermogen inſien als een goet , het welck hun eygen is , ende niet als eene gehoorſaemheyt , die ſy aen Godt bethoonen : *Leert Koningen* , ſeght David , *ende wordt onderweſen ghy Rechters* , *die d'aertryck oordeelt* , *dient den Heere met vreeſen* , Pſ. 2. in den ſtaet , in den welcken hy u gheſtelt heeft : *Verheught u in hem* , *maer altijdt met bevinge :* verheven zijnde boven d'andere , ende geſtelt , om ſoo te ſeggen , tuſſchen Hemel en aerde , aenmerckt u ſelven veel liever als dienaren des

Heeren, als wel Overſten der menſchen *gehoorſaemt met onderwerpinge, op dat den Heere by avonturen niet gram en worde, ende dat ghy niet en vergaet van den rechtveirdigen wegh.* Ibid. Want de gene, die boven d'andere geſtelt zijn, ten zy dat ſy eene groote ſorghe hebben van hun ſelven te bewaren in de ootmoedigheyt, vallen gemeynlijck in het gebreck van hun alles toe te ſchryven, van te willen, dat men goet keurt, al het gene dat ſy doen, van te gelooven, dat men hun de eere beneemt, die men hun niet en bewyſt, ende hun vergramt te houden in al het gene men voor hun niet en doet. Aldus gheſchiet het dat ſy qualijck nemen als men hun goeden raet geeft, door dien ſy hun laten voorſtaen, dat men miſtrouwde van hunne voorſichtigheyt, ende alſoo zyn ſy beſchaemt het licht te volgen, het welck ſy van andere krygen. Waer 't dat ſy in het volbrengen van hunne plicht niet anders en ſochten, als den wille ende den dienſt Godts, ſy ſouden naer allen goeden raet met blijdtſchap luyſteren, ſonder in te ſien van wat kant dat hy komt, ende ſouden veel liever geholpen zyn als van alle de weirelt geacht.

De gene die niet en gebieden, ende niet en ſtaen onder iemants gehoorſaemheyt, die zyn bevrijt van dit gebreck, ende alle hunne gehoorſaemheyt beſtaet in de onderhoudinghe van de Wet des Heeren. Maer eylaes! men let daer ſoo weynig op in de weirelt, daer wy in leven, dat den genen die eenen goeden regel ſtelt in ſijne maniere van leven, gehouden wort voor eenen uytſporigen, beſonderen, ſtraffen, ende ongeſelſchappigen geeſt. Men ſegt, dat men moet leven gelijck de andere, naer algemeyne maniere; maer deſe maniere van leven komt *van de wysheyt des vleeſch, die eene doodt is*, volgens het ſeggen van den

den Apoſtel, *ende van de wysheyt des weirelts, die eene dwaesheyt voor Godt is.* Rom. 26. Het vleeſch doodt ons, door dien dat'et in ons het leven der gratie te niet doet, de weirelt bedriegt ons, door dien dat alle ſijne grondt-regels niet en zijn als ydelheyt en dobbelheyt. De waerachtige wysheyt is, te leven naer de Wet des Heeren. *De gehoorſaemheyt*, ſeght den Wyſeman, *is beter als ſlagh-offerhanden*, Eccl. 4. 17. ende den genen die aen Godt in alle dingen onderworpen is, dien offert hem op eene gheduerige ende altijdt aengenaeme Brandt-offerande.

VII. De gehoorſaemheyt der Religieuſen is onvolmaeckt, is't dat ſy den wille van te gehoorſamen, ende de onderworpentheyt van hun eygen oordeel, niet en voegen met het uytwendigh werck, het welck hun gheboden is. De gene die gekomen zyn tot deſe ſuyverheyt, ende tot deſe eenvoudigheyt van gehoorſaemheyt, die het ghebodt des Overſten doet aenſien, al oft'et den wille van Godt ware, die genieten eenen gheduerigen vrede: maer den genen die in ſulcker voeghen voort-gaet, dat men hem niet en magh gebieden, als het gene dat hem behaeght, die onderſoeckt het gene hem geboden wort, ende die ſijnen Overſten oordeelt, ende hem gehoorſamende meer acht neemt op den wille van den menſch, als op dien van Godt, dien magh ſigh niet vleyen van eene waerachtige gehoorſaemheyt.

Overſulckx het is eenen ſeer wyſen raet, voor alle de ghene die hun ſelven Godt toe-eyghenen door de Religieuſe beloften, dat ſy hunnen trooſt niet en mogen ſtellen in eene natuerlijcke aenghekleventheyt aen hunnen Overſten, ende hunne wercken niet doen door eene menſchelijcke vrientſchap, de welcke niet en moet ghedaen worden

als door eene goddelijcke liefde. Want behalven dat dit niet en is heylighlijck gehoorsaemen, als men maer gehoorsaemt aen sijnen vriendt, soo is't dat dese valsche gehoorsaemheyt eenen oorspronck is van duysent ongevallen in eene ghemeynte: want gelijck sy niet gevestight en is als op d'eyge liefde, soo is't dat sy gemeynlijck niet voorts en brenght als morreringen, twist, tweedracht, ende daer door doet sy den geest des weirelts komen in de huysen Godts. Om dan in dese ongevallen niet te komen, moet men sonder onderscheyt gehoorsaemen aen alle onse Oversten, 't zy dat-se goet, ofte quaet zyn; ende is het saken dat sy ons min toe-genegen zyn, soo sal onse gehoorsaemheyt veel suyverder zijn. Eene Religieuse vergaderinge, de welcke bestaet in ondersaten, die heylighlijck onderworpen zijn, ende in eenen Oversten sonder deugt, is altyt meer te achten, als die, in de welcke den Oversten heyliglijck leeft, ende de ondersaten ongehoorsaem zijn. Soodanig is de gehoorsaemheyt die *Jesus* ons geleert heeft, seggende tot de Joden: *De Schriben ende de Phariseen hebben geseten op den stoel van Moyses, doet het gene dat sy u seggen, maer en doet hunne wercken niet.* Matt. 14. Ende den H. Petrus gebiedt ons, *dat wy aen alle menschelijcke schepselen onderdanigh soude zyn om Godt, niet alleenlijck aen deughdelijcke ende gemanierde Oversten, maer oock aen de gene, die soodanigh niet en zyn.* 1. Petr. 2. Hier in is't dat de volmaecktheyt van dese deught bestaet, waer uyt wy dese dry, soo gewichtige grondt-regels voor de Religieusen, konnen besluyten.

Den eersten is, dat den genen, die sijnen eygen wille soeckt uyt te wercken, oft den genen, die den wille van den Oversten daer toe tracht

te trecken, noyt vrede en sal hebben, noch verdiensten van de gehoorsaemheyt. Den tweeden, dat'er in den Religieusen staet, noch goeden iever, noch deughdelijcke voorsichtigheyt te vinden en is, is't dat'et een, ende het ander niet gevestight en is, op eene volmaeckte onderworpinge aen den Regel ende aen de Oversten in al het gene, het welck niet strydigh en is aen de Wet des Heeren. Den derden is, dat den genen, die de inwendige ruste, de welcke aen de waerachtige gehoorsamen belooft is, soeckt te vinden, aen den mensch om de liefde van Godt moet gehoorsamen.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE
Met JESUS, *op sijne Gehoorsaemheyt.*

1. Het is voor ons groote eere en geluck, aen Godt den Heer onderworpen te zijn. 2. Groot is de blindtheyt en kranckheyt van den mensch: Godt selve wilt onsen Leermeester en Medecyn-meester zijn. 3. Het leven van Jesus is onsen Spiegel; die sigh vervremt van d'ootmoedigheyt, vervremt sigh van Godt. 'Tis seer gevaerlijck te leven naer onsen eygen wille: Godt verlicht die sigh aen hem onderwerpen. 4. Jesus gehoorsaemt niet alleen aen Maria en Joseph, maer oock aen de beulen die hem pynigen en kruyssen. 5. Opdraght sijns selfs aen de Goddelijcke Liefde, om door haer, aen haer in alles te ghehoorsamen. Men aenroept hier toe de voorspraeke van Maria en d' HH. Engelen.

I. O Opperste Majesteyt, Godt Almachtigh, mynen Heere, ende mynen Schepper! waerom is't dat gy eene geduerige ghemeenschap met uw ellendigh schepsel wilt hebben, ende dat gy niet en kont geleyden, dat'et eenen anderen Regel oft een ander geley heeft, als uwen wille? wie ben ick voor u, ô mijnen Godt! ende hoe derve ick alleenlijk mijne oogen slaen naer u, om uwe voornemingen te kennen, ende om uwe

orders t'ontfangen? Het soude voor my genoeghsaem zijn, dat gy my ghebode te leven onder de beesten; van de wormen der aerde de ootmoedigheyt te leeren, die my soo nootsakelijck is, van de mierkens, de sorghvuldigheijt, van het gene my profytigh is, van de alderbotste beesten, de lydtsaemheyt ende de gehoorsaemheyt: want dit zijn meesters ghelyckformigh aen mijne verworpentheyt. Waerom wilt gy dan, ô Heere, dat ick myn gesicht verheffe tot uwe Majesteyt? Daer door is 't dat Adam ghevallen is, ende dat hy d'onnooselheyt verloren heeft; de Engelen zyn gevallen tot in den afgrondt der hellen om dat sy aen u gelijck hebben willen zijn; ende Judas heeft sy selven verloren, om dieswille dat hy sigh niet te vreden en heeft gehouden met te zijn van u gevolgh. De aerde is de plaetse, die my toekomt, ô mijnen Godt, sy is mijne Moeder, het is van haer, dat uwe handen my ghemaeckt hebben, sy is mijne waerachtige woon-plaetse.

O oneyndelijcke Wysheyt! Al-hoe-wel dat gy my van het slyck der aerde ghemaeckt hebt, gy hebt my gemaeckt voor u; gy hebt my ghetrocken uyt d'aerde, niet op dat ick daer in wederom soude vallen, maer om dat gy wilt leven in myne ziele, de welcke gy gesloten hebt in dit aerts lichaem: gy wilt mijne wysheyt, en myn licht zijn; gy wilt my uwe bermhertigheden ontdecken, ende uwen wille doen kennen, op dat ick, trachtende naer te volgen, het gene ick in u sien, my soude verheffen boven my selven, ende dat ick altijdt niet en soude versmoort blyven in het slyck van mijnen oorspronck. Gy wilt in my blyven gelijck in uw huys, ende gy en wilt daer in niet vinden, het welck aen u niet onderworpen en is, ende aen u niet en behaeght. Ick aenbidde u, ô goddelycken

goddelijcken Meeſter! leert my dogh, het gene gy wilt dat ick wete, ende en gedooght niet, dat ick iet anders wete: beſtiert mijne voetſtappen, mijne ſinnen, mijne krachten, mijne herts-tochten, mijne begeirten, mijne reden, ende dat uwen wille in my geſchiede gelijck hy geſchiet in den Hemel. Ghy hebt my een lichaem van ſtof en aerde gegeven, ende eene geeſtelijcke ziele, ende gy hebt geboden, dat het een ende het ander u gelyckelyck ſoude gehoorſamen. De Engelen en zijn u niet min onderworpen als de wormen, noch de aerdtſche lichaemen, als de hemelſche. Ick bidde u, Heere, dat de ſelve ordre in my onderhouden worde; dat mijnen geeſt, ende mijn vleeſch ſigh in u verheugen, ende dat al het gene in my is, aen u gelyckelyck magh onderworpen zijn; ende gemerckt gy van my eene volmaeckte gehoorſaemheijt vraeght, en gedooght niet, dat dit ſlyck der aerde ſich oyt ſtelle tegen het gene gy van mijne ziele begeirt.

II. Het is uwen wille, ô Heere, ende gy hebt onſe nature in deſe ſoo volmaeckte ordre gheſchapen; maer ick moete u, ô hemelſchen Medecyn-meeſter, hier mijne wonden ende kranckheden ontdecken. De wet der ſonde leeft in my, ende wederſtaet aen uwen wille. Ick gheloove het gene gy my leert; maer als ick'et moet volbrengen, ick vinde my ſoo ſwack, dat ick aen de begeirte des vleeſch wycke. De weirelt roept my, ende ick ſien klaerlijck, dat'et niet als bedrogh en is, het gene hy my aenbiedt, ende hier en tuſſchen ick volge hem. De ydelheyt lockt my aen door duyſent valſche beloften, ende ick geloove haer. De wulpsheijt ſtreelt my met hare vergiffelycke ſoetigheden, ende ick luyſter naer haer; mijne ongeregelde genegentheden praemen my,

my, ende ick late my daer van vervoeren. Gy roept my, ô mijnen Godt, van den anderen kant, door den treck van uwe gratie, ende door het ſuyver licht van uwe waerheijt, ende ick weygere u te gehoorſamen. Ick hoore uwe ſtemme, ende ick en kome tot u niet. Gy aenmoedight my, ende ick ben ſlap ende traegh; gy verſekert my, ende ick vreeſe noch; gy treckt my tot u, ende ick wederſtaen u; ick ſien mijnen val, ende ick en heffe my ſelven niet op; ick gevoele het gevaer, daer ick in ben, ende ick blijve daer in.

Hoe beweenlijck is deſen ſtaet, ende wat medelijden en is mijne overgroote ellende niet weirdigh! ick vreeſe u, ô Heere, ende ick vreeſe my ſelven; mijne quaede gewoonten, ende uwe heylige Wet, praemen my by naer gelijckelijck; die dingen, de welcke gy van my vraeght, ende die, de welcke ick bemint hebbe tot deſer ure toe, verſcheuren mijn herte, ende hier en tuſſchen en kan ick my ſelven niet laten, noch u ſoecken. O Prince des Vrede! O goddelijcken Verloſſer, ſtilt toch deſen inwendigen ſtrijdt, verloſt my van dit torment, *breeckt deſe banden*, op dat alles in my wederom vereenige, *om u een Sacrificie des lofs te offeren*, Pſ. 115. ende dat ick alſoo geheel aen u magh weſen, ſonder eenige verdeijlinge. Aengeſien dat gy my de gratie doet, van het perijkel te kennen, daer ick in ben, doet my daer en boven oock de gratie, van het licht niet te verlieſen, het welck gy my geeft, van niet meer te hervallen in mijne vorighe verblindtheijt, ende van noijt meer ſlaperigh te zijn, in den afgrondt der ſonde, alwaer men uwe ſtemme niet meer en hoort, noch uw licht meer en ſiet, alwaer men het doodelijck fenijn niet meer en gevoelt, het welcke de ziele doodt, ſcheijdende haer van u,

ô mijnen

ô mijnen Godt, die haer waerachtigh leven zijt.

Hoe was ick te beklagen in eenen soo deirlijcken staet! ick leefde, niet in u, noch in uwe waerheyt, noch in d'onderhoudinghe van uwe Wet; maer in leege ende verworpe affectien, in ydele begeirten, in beschaemelycke aengekleventheden, ende in andere grouwelyckheden, die uwe bermhertigheydt sagh ende verdroegh. En vervremt u toch niet meer van my, ô myne Saligheyt ende myne remedie! gy hebt my genesen in het Doopsel; gy hebt my uwe Wet gegeven, op dat myn herte nacht ende dagh, daer in soude Mediteren. Keert dan myne oogen af van alle de reste, op dat sy de ydelheyt niet en soude sien: dat myne voeten voortaen niet meer en loopen, ten zy om u te dienen: dat myne handen voorders niet meer en arbeyden, ten zy om u te behaegen.

Maer wanneer sal het zyn, ô goddelycken Meester! O krachtigen Herstelder van myn verlies ende van myne ongeregeltheden. Wanneer sal het zyn, segh ick, dat gy de verstroeytheyt ende de menighvuldigheyt van myne gepeysen in u alleen sult vereenigen; dat gy my naer u sult trecken, door den geur van uwe Salvingen, door de minnelyckheyt van uwe schoonheyt, ende door de verheventheyt van uwe leeringe? Wanneer sult gy eens in my eenen vasten vrede stellen, tusschen het vleesch ende den geest? *Want saligh is den genen, den welcken gy onderwesen sult hebben, ende aen wie gy uwe Wet sult geleert hebben, op dat gy hem de pynen soudt versoeten in eenen soo langen strydt, verwachtende tot dat den gracht des sondaers gegraven zy*: Ps. 62. ende dat den vyandt, die het lichaem is, in het graf zy.

III. Verthoont u dan aen myne ziele, ô Spiegel

gel der eeuwige Waerheijt, op dat sy in u haere vlecken ende haere leelyckheyt ontdecke. Maer gy, ô Heere, verthoont-se aen haer sonder ophouden. Ick sien in uw leven mijne gebreken, ende de maniere, op de welcke dat ick moet leven, soo dat ick my niet en kan ontschuldigen over mijne onwetentheyt. Gy zijt mijnen Godt, u komt alleen de Glorie ende de Majesteyt toe, alles is u natuerelijck onderworpen, ende des niet tegenstaende, gy onderwerpt u aen uwe schepselen, bedeckende uwe groodtheyt, gy gehoorsaemt aen het werck uwer handen, gy doet den wille van den gene, die gy spyst ende bestiert, op dat gy hier door myne hooveirdigheyt soudt beschaemt maken. Al is't dat de alderheylighste Maget uwe Moeder is, sy en laet daerom niet uw schepsel te zijn: want al het ghene dat sy heeft, ende al het ghene dat sy is, komt van u; soo dat hare Moederschap, u het opperste bevel niet en beneemt, het welck gy over haer hebt. Waer van komt'et dan, dat gy haer verbindt van u te gebieden, ende dat ghy 't haerder opsicht onderhoudt eene gehoorsaemhey[illegible] an dertigh jaren; Wat was haer bestier u noodigh, u segh ick, die de oneyndelijcke wysheyt zijt, ende die al de ghene, die gebieden, ende die gehoorsamen, bestiert?

Zyt altyt voor de oogen van myne ziele, ô getrouwen Spieghel van alle deughden, op dat ick my in u leere kennen, my selven haten, u naervolghen, ende alle de vlecken van myn leven uytwissen, door de naervolginghe van het uwe. Hoe is't moghelyck, dat ick, u siende, my selven niet geheelyck en onderwerpe aen uwen wille, ende niet en gehoorsame aen alle de schepselen? Wat quaet kan my overkomen, waert dat ick my om uwe liefde, stelde onder de voeten van alle menschen?

schen ? Daer is't, ô Heere, dat ick u sal vinden, ende dat ick aen u gelijck sal zijn, die onder de voeten der sondaren getreden zijt geweest; maer is 't dat ick my kome te verheffen, ick verliese u, door dien dat gy de hooveirdighe haet, ende als men sigh vervremt van de ootmoedigheyt, soo is't dat men sy selven altyt van u vervremt.

Gy siet, ô Heere, hoe vervult dat ick ben van vermetentheyt, ende van eene ydele achtinghe van my selven; hier uyt volght dit betrouwen op mijn eyghen verstant, dese aenhechtinge aen mijnen eyghen wille, den welcken my belet my selven t' onderwerpen aen die, de welcke gy my geboden hebt te gehoorsamen, het welck my den inwendighen vrede doet verliesen, ende die in my den oorspronck is van ontallijcke sonden. Want mijn eygen oordeel verleydt my op duysent derhande manieren, nu door mijne ongereghelde hertstogten, ende door het gevoelen van het vermaeck, nu door de beweginghen der genegentheden, nu door de onweirdigheyt, ende door de gramschap; ondertusschen door den valschen schyn van de ydelheyt, seer dickwils door de afgunstigheyt, ende door de baetsoeckinghe, ende altijt door de ongeregelde hellinge, de welcke voorts-komt uyt de bedorventheyt van den vleeselijcken mensch.

Soo haest als ick u wille gaen dienen volgens mijne genegentheyt, beginne ick u te mis-haghen, want involgende mijne lichten, vervremde ick my van d'uwe, ende dit is't, het welck mijne gebreken on-ontschuldelijck maken, mijne verblindtheyt, gevaerlijcker, ende mijne wonden ongeneselijcker: want hoe dat ick op my selven meer wille steunen, hoe ick min kenne, ende vervolghens meer plichtigh ben. Gy wilt, dat ick mijne ziele besitte, ende in mijne onderwerpinge

eenen vasten vrede vinde, ende ick soecke de ontuste in mijnen eyghen wille. Ghy wilt my beschermen door de gehoorsaemheyt, ende door mijne ongehoorsaemheyt stelle ick my uyt aen alle de slaghen van mijne vyanden. Als ick my gelate aen het geley van ander, gy belast u met het mijne, ende ick hebbe liever, my ontreckende van de gehoorsaemheyt, te belasten met alle de rekeninge, die ick u moet geven; maer is't dat gy gaet in het recht met uwen Dienaer, ô mijnen Godt, ende mijnen oppersten Rechter, wat sal het met my geworden? Wat sal de toe-schickinghe Godts zijn, van desen aertschen mensch, vervult met ellenden, ende met sonden? Ick kan my selven wel bedrieghen; maer niet uwe on-eyndelijcke wysheyt. Bekeert my dan, ô Heere, ende vernedert mijnen hoogh-moet, eer dat den dagh van uwe gramschap aenkomt.

Gy weet, hoe gevaerlijck dat het is voor eenen mensch, den welcken naer synen eygen wille leeft; ende hierom is 't dat gy gewilt hebt, dat de Kinderen van Adam van hun eygen vernuft souden mistrouwen, ende het uwe souden ontfangen, door den wegh van de gehoorsaemheyt. Gy verlicht die de welcke hun onderwerpen, gy staet de ootmoedighe by, ende gy wederstaet de hooveirdighe. Als ick om uwe liefde gehoorsame, ick ben versekert, dat ick u behage, ende ghy en laet my noyt dolen, als ick my van andere laete leijden, door de begeirte van u te volgen; maer is 't dat ick schame, van my t'onderwerpen, ende is't dat ick mijnen wille stelle voor den wille van andere, wie sal my versekeren, dat ick den uwen volbrenghe?

Als ick overvloedigh ben in mijnen sin, soo is't dat ick mijnen naesten dickwils vererghere, ick

ick verachte hem, ende stelle my voor hem; ick laete my voorstaen, dat ick wys ben, ende ick en kenne my selve niet; ick meijne, dat ick gerustelijck wandele, ende ick en sien de afgronden niet, die my omringelen; ick blijve aen my selven, berooft van uwe hulpe, ende van uw licht, ende ick ben gerust tusschen soo vele reden van vreese. O mijnen Heere, ende mijnen Godt, die mijnen Saligmaeker, ende mijne saligheijt ook wilt wesen, gy weet dat de vermetentheyt, de ydele glorie, ende den eygen wille, d'oorsaeke zijn van mijn verlies; ruckt toch dese bedorven wortelen uyt mijn herte; leert my tot u vluchten, met eene oprechte begeirte van mijne genesinge, aengesien gy mijne remedie zijt, ende den eenigen, die de wonden mijnder ziele kan genesen.

IV. Leert my, ô hemelschen Meester, de weirde van dese deugt, die gy soo bemint, die u over al vergeselschap heeft, ende heeft doen gehoorsamen, niet alleenlijck aen uwe Alder-heijlighste Moeder, ende aen den H. Joseph; maer oock aen de onrechtveirdige Rechters, die u veroordeelt hebben, ende aen de Beulen, die u gekruyst hebben. Als men u de handen vraeghde, om die met ketenen te binden, gy hebt-se ghegeven: als men gebode uw kleet uyt te trecken, ofte dat wederom te hernemen, gy heb'et gedaen. Als men u dede neder-sitten, om bespot te worden, gy zijt neder-geseten. Als men u galle, ende edick te drincken gegeven heeft, gy heb'et gesmaeckt. Als men u geboden heeft van u selven uyt te strecken op het Cruys, gy hebt gehoorsaemt, ende den wille volbrocht van uwe vervolgers, al oft den Hemelschen Vader u gesproken hadde door hunnen mondt.

Hoe prysen u uwe deughden, ô Heere van Hemel, ende van aerde! Hoe glorificeren u de En-

gelen, ende de Heyligen! Dat alle de crachten van mijne ziele u oock gebenedijden. Hoe en ben ick niet ingenomen van liefde, ende van verwonderinge, door het aenmercken van dese soo suyvere waerheden, die gy my leert. Gy haet den sondaer, om dieswille dat hy onrechtveirdigh is, ende gy wilt dat ick hem gehoorsaeme; gy veroordeelt de ongerechtigheyt, ende gy wilt, dat ick my daer aen onderwerpe; waerom dat, ô mijnen Godt? ten zy, om my hier door te leeren, dat ick in den genen, die my gebiedt, geenen anderen Overften en moet aensien, als u, noch anderen wille, als den uwen.

Hoe swaer valt'et my, ô Heere, te gaen in de heylighe vryheyt uwer kinderen, aengesien dat ick de slavernye van mijnen verblinden, ende ongeregelden wille beminne! Is't dat gy van my pijnelijcke, ende verdrietelijcke dingen vraegt, wat quaet kan my daer van overkomen, aengesien dat gy'et zijt, die my sulckx gebiedt? Waert dat ick u met mijne oogen saghe, ende dat ick versekert ware, dat gy selve uwen wille aen my verklaerde, met wat eene veerdigheyt en soude ick u niet gehoorsamen? Ende is't dat'et seker is, gelijck ick daer aen niet en mach twijffelen, dat gy alles bestiert soo in den Hemel, als op d'aerde, wat lieght my daer aen, door wie dat ick uwen wille kenne, oft dat'et door eenen Engel, oft door eenen duyvel is, oft door eenen Heyligen, oft door eenen boosen mensch?

Ach! Heere, gy siet den grondt van mijn herte, ende gy weet, dat ick den inwendigen vrede verliese, soo haest als ick eenigh onderscheijt make tusschen de ghene, die my gebieden. Geeft my de gratie, dat ick in hun niet en aenschouwe, als u alleen, ende dat ick my sonder eenighe uytneminge

minge aen uwe voorsichtigheyt gelate : want al waert dat gy my als dan onderwierpt aen mijn alder-vreetste vyanden, gy soudt hun herte, ende hunnen mondt bestieren, ende sy en souden my niet gebieden als het ghene my profytigh soude zyn.

Waer't dat gy my eenen Oversten gaeft, die onregtveirdig, boos, ende mijnen vyant soude zyn, gy sout alle sijne boosheyt tot mijn voordeel keeren, ende terwylen dat hy sy selven door sijne quade meyninge soude verliesen, soud' ick my bewaeren door d'eenvoudigheyt van mijne gehoorsaemheyt.

Ick werpe my dan voor uwe voeten, ô Godt van myne ziele, ende ick bidde u, dat gy my wilt geleyden door al sulcken weg, die u sal believen; bestiert my, door wie dat u belieft, ghemerckt dat gy altijt mynen Oversten, mynen Leytsman, ende mynen Meester zyt, in alle dingen ende in alle persoonen? gy kent my, gy bemint my, ende gy leyt my door dese kennisse, ende door dese liefde. Wat schepsel dat'et is het welck my gebiet, ende hoe verachtelijck dat'et oock is, ick ben noch onweirdigh van uwe bevelingen daer door te ontfangen, ende daer en is niet een soo boos, ende quaet, aen het welck ick my met recht, ende reden niet en kan onderwerpen. Maer maeckt toch, ô Heere dat ick daer aen gehoorsaemende, aen u alleen gehoorsame, ende dat ick in sijnen wille niet en aenmercke, als den uwen: want gy zyt den Vader der bermhertigheden ende ghy schickt alle saken met soetigheyt.

V. Aenhoort my toch op desen ooghenblick, ô Godt der liefde, ende ontfanght mijn ootmoedig Gebedt, het welck ick tot u storte. Het gene gy van my voor alle dingen vraeght, is dat ick u soude gehoorsaemen; ende het eerste dat gy my

gebiedt, is dat ick u soude beminnen. Soude ick daer eenige wederspannigheyt konnen vinden in u te gehoorsamen? Neen, ô Heere! ende ick bidde u van desen oogenblick af te willen ontfangen het welck ick u offere ende dese mijne betuygenisse, de welcke myn ellendig herte u gaet doen, door uwe gratie te willen bevestigen.

Ick, ellendigen sondaer, in het gesicht van de liefde, met de welcke gy u selven geheel aen my hebt gegeven, doen hier aen uwe liefde een openbare belydenisse van eeuwighe gehoorsaemheyt. Ontfangt, ô Goddelijcke liefde, dese handen, dese voeten, dese tonge, dese oogen, alle mijne sinnen, geheel myn lichaem, mijnen wille, mijne gedachtenisse, myn verstant, mijne begeirte, mijne versuchtingen, myne meyningen, ende alle de bewegingen van mijne ziele. Ontfangt, ô Heere alle de uren, alle de oogenblicken, alle de gevallen van mijn leven, mijnen geheelen inwendighen, ende uytwendigen mensch. Gy hebt geseyt, dat wy niet en konnen doen, sonder u, noch by u blyven, ten zy door de vereeninge van uwe liefde. Ach! dat dese liefde dan den Oversten zy van u schepsel; dat sy mijne sinnen, mijne krachten, ende mijne wercken bestiere, van gelijcke oock mijnen arbeydt, ende mijne ruste; dat sy my doet gaen, en blijven, daer het haer belieft, dat sy volkomentlijck over my heersche, my quelle, my trooste, my verootmoedige, ende my verheffe: dat sy myne onvolmaecktheden verteire, geheel mijn inwendig houde in haer bedwanck; dat sy mijne verstroeytheyt vergaedere, mijne kleynheyt uytstrecke, mijne leegheyt verheffe, ende mijne bequaemheyt vervulle. O goddelijcke Liefde, besit my toch geheel en gansch, ende doet als dan met my het gene u belieft. Werpt my in eene zee van

lyden,

lijden, overvalt my met tormenten, want ick en sal niet vreesen, als ick met u sal wesen: ende gemerckt dat gy het meer wenscht, het gene ick van u vrage, als ick het van my selven soude konnen wenschen, overvromt my soodaniglijck in u, dat ick my selven niet meer en kenne, ende my selven niet meer en vinde, als in u.

O aldersuyverste Moeder Godts, die d'alderootmoedighste, ende d'alder-gehoorsaemste zyt onder alle schepselen, aenmerckt eens de droeve vallingen, daer mijne ongehoorsaemheyt, ende mijne hooveirdigheyt my hebben ingeworpen, verkryght voor my van *Jesus* uwen Sone, ende uwen Godt, de gratie, op dat ick altijdt sijnen heyligen wille, magh doen.

O Heylige geesten, die regneert in eene seer volmaeckte gehoorsaemheyt, breeckt de banden van mijne ziele, verkryght my dese geluckighe vryheyt in de welcke gy leeft, op dat ick, onthecht zynde van my selven, geenen anderen wille meer en hebbe, als dien van den Heere, den welcken gy siet, ende den welcken gy-l. voor altijt aenbidt. Amen.

HET XI. LYDEN VAN JESUS.

1. Al het gene Jesus de 3. leste iaeren geleert heeft met woorden, heeft hy oock geheel sijn vorigh leven met werken geoeffent, en besonderlijck de armoede. 2. Den Coninck der glorie en Heere van geheel de weirelt neemt aen uyt liefde tot ons, een gewillige armoede van't beginsel tot het eynde van sijn sterffelijck leven. 3. De verloocheninghe van de liefde tot de schepsels, is het fondament van de

Christelijcke volmaecktheyt. 4. De Religieuse Orders sijn gefondeert op dese deught: Christus wort in de armoede beter ghekent. 5. Die tydlijcke ryckdommen besit, moet vluchten de verquistinge en de gierigheyt.

Syne Armoede.

1. GEmerckt den H. Lucas seght, *dat* JESUS *heeft beginnen te doen, ende daer naer te leeren*, Act. 1. soo moeten wy gelooven, dat hy op de dertig jaeren sijns levens, alle de volmaecktheyt heeft geoeffent, de welcke hy de dry leste jaren geleert heeft, tot een exempel voor de gene, die belast zyn andere te onderrichten: want de woorden, die van de wercken niet en zyn gevolght, worden seer lichtelijck vergeten van de toehoorders; maer sy blyven in de gedachtenisse van Godt, om de Leeraers te voordeelen, de welcke niet en doen het ghene sy seggen; maer is't dat de woorden vervoeght zyn met de wercken, soo doen sy eene groote in-druckinghe in den geest des mensche, en sy zyn van groote verdiensten voor Godt. Hierom is't, dat onsen Saligmaecker veel meer tijdts besteedt heeft in de deugt te oeffenen, als in die te leeren, al hoe wel dat hy de hulpe der wercken niet van noode en hadde, ende dat hy alle gheloofweirdigheydt door sy selven verdiende; want hy wilde ons leeren de kleyne achtinghe, de welcke die verdienen, de welcke alles voorwenden om gelooft te zyn, niet door het exempel van hun leven, maer door hunne schoone woorden, ende door de hoedanigheyt van hunnen persoon. Ghelijck sy hun toe-schryven, het welck Godt alleen toe-komt, soo gebeurt'et gemeynelijck door een rechtveirdig oordeel, dat hun leven op den selven tyt van Godt verworpen

verworpen wort, ende hunnen perſoon veracht van de menſchen; ende al-hoe-wel dat deſe verachtinge niet altijt in't openbaer en blijckt, ſoo is't dat de weynige achtinge, die ſy noch hebben, een ſeer ſlap onderſteunſel is, tegen de verwytinghe van hunne Conſcientie.

Wy konnen weten, door al het ghene hy in de leſte jaeren van ſijn leven ghepredickt heeft, wat hy in de voorgaende gedaen heeft. Ende ghelijck de redinghe, die hy op den Bergh ſittende ghehouden heeft, een kort begryp is van ſijne leeringhe, ende dat hy begonſt heeft door den lof van de armoede, aen de welcke hy de eerſte plaetſe gaf in de Evangeliſche volmaecktheyt; ſoo heeft men reden, om hier door te beſluyten, hoe grootelijckx dat hy de oeffeninghe van deſe deught bemint heeft.

II. Al-hoewel dat hy den Koninck der glorie was, ende alle de ſchatten van Hemel, en aerde beſat, ſoo heeft hy evenwel willen arm zyn om onſe liefde. Hy heeft hier eene arme plaetſe verkoren, om daer in geboren te zyn, de welcke hem oock niet toe-en-behoorde. Hy heeft een arm Maegdeken voor ſijne Moeder verkoren, ende voor ſijnen Voeſter-Vader, eenen armen werckman. Syne eerſte Hovelingen zijn arme Schaep-herderkens geweeſt, ende hy is in den *Tempel* ghepreſenteert, ende afgekocht geweeſt, als den armſten der menſchen. In de dry leſte jaeren van ſijn leven, *en hadde hy niet, waer op hy ſijn ghebenedydt hooft ſoude ruſten*, jae veel armer, *als de Voghelen ende de Voſſen, die hun hol, ende hunnen neſt hebben.* Matt. 8. 20. Sijne Diſcipelen pluckten aederen van het graen, de welcke ſy tuſſchen hunne handen vreven, om dat te eten. Op eenen ſekeren tydt en vont men voor hem

hem ende voor sijne Discipelen *niet meer als vyf gerste Brootjens, ende twee Visschen.* Joan. 6. 9. De Apostelen die hy verkoren hadde waren arm ende hy gebode aen de gene die hem souden willen volgen, dat sy alle hunne besittingen aen den armen souden uytreycken. Hy hiel hem te vreden met den Rock sonder naet, den welcken sijne Moeder voor hem ghemaeckt hadde. Eyndelijck hy is naeckt op het Cruys gestorven, ende in een ontleent graf geleyt.

Men kan lichtelijck oordeelen uyt het beginsel ende uyt het eynde van sijn leven, hoedanig het midden van 't selven moet gheweest zyn. Maer daer en is niemant die de strafheyt van sijne armoede gevoelt, als de gene die begrypen konnen wat sy aen *Jesus* gekost heeft. Syn leven was arm, ende dickwils en hadde hy nauwelijckx iet om te eten, door dien dat sijne Ouders, met de welcke hy arbeyde, om door het werk hunder handen hun Broodt te winnen, meer aendachtigh waren aen het Gebedt, ende aen Goddelijcke saken, als aen het gemack des levens. Met een woordt, den Koningh des weirelts, was van alles soodaniglijck berooft, dat hy sijn eygen lichaem ende leven niet en heeft behouden, aengesien hy, soo d'een als d'ander, voor onse saligheyt heeft opgeoffert.

III. Hy en soude ons soo groote exempelen van armoede niet ghegeven hebben, waer't dat sy het steunsel ende het fondament van de Christelijcke volmaecktheyt niet en waren: want het voornaemste eynde van sijn leeringhe was, in ons de suyvere liefde t'ontsteken tot die goederen, om welcke te genieten, hy ons geschaepen hadde; ende in dese liefde vondt hy de algemeyne remedie teghen onse quaelen, de welcke ons brochten tot de

vegetentheyt

vergetentheyt van de eeuwige dingen , ende tot de aengekleventheyt van de tydelijcke , waer mede het herte van den mensch dickwils soo bekommert is , dat hy buyten die , niet en schynt te gelooven , noch te hopen , weygerende sijne liefde aen die goederen alleen , die sijne liefde verdienen , sig alsoo vervremdende van het gene hem geluckigh kan maken.

Hoe hy meer loopt naer die valsche goederen die hem bederven , hoe dat hy daer van min versaet is , de welcke niet en dienen , als om hem den smaeck , ende de achtinghe van de eeuwighe goederen te benemen. Alsoo valt hy van 't een quaet in een ander , hy verdeelt sigh aen de verscheyde voorwerpselen , al-te-mael onbequaem om hem te genoegen , daer latende het eenigh , het welck hem nootsakelijck is , om het welck te bekomen , waer 't dat hy alle sijne liefde vergaederde ende bestede , hy soude sijne ruste bekomen , sy selven van duysent pynlijckheden verlossen , sijn inwendigh verlies herstellen , ende hy soude ghesuyvert zyn door de mede-deelinghe van de Goddelijcke goederen , om de welcke te genieten , hy gheschapen is gheweest : want het gheluck der ziele bestaet in de eenigheyt van hare liefde ende haer ongeluck , in de menigvuldigheyt van hare begeirten. Oversulckx dan , het is de Armoede , die haer onthecht , ende bereyt om de goederen van de Goddelijcke liefde te ontfangen , van haer weirende eene menighte van onnutte voorwerpselen.

Hierom *Jesus* , die volghens sijne eygen getuygenisse , gekomen is op d'aerde , om het vier van de Goddelijcke liefde t'ontsteken , onder alle de deugden , die tot de uytwerckinghe van sijne begeirten moesten dienen , heeft de eerste plaetse gegeven

aen

aen de armoede, ende hy heeft alles in't werck ghestelt, exempelen, beloften, vermaninghen, om ons die aen-te-raden. *Soeckt eerst het Rijck Godts*, seyde hy, *ende alle de rest sal u toe-geworpen worden*. Matt. 6. *En stelt u niet in pyne met de tydelijcke nootwendigheden, want uwen hemelschen Vader weet wat u noodigh is. Saligh zyn-se die arm van geest zyn, want het Ryck der Hemelen komt hun toe*. Matt. 5. Den H. Augustinus geeft aen dese deught den naem van ootmoedigheyt, door dien dat sy den wortel van de hooveirdigheyt uyt ons ruckt, te niet doende de vermetentheyt ende het ydel betrouwen, de welcke ons den voorspoet van desen weirelt in geven. Desen H. Vader voeght'er oock by, dat in haer de eerste gave van den H. Geest bestaet, te weten, de gave van de kinderlijcke vreese, de welcke de ziele houdt in eene minnelijcke vreese, van haer selven ghescheyden te sien van Godt door de sonde, ende die haer suyver ende vry houdt van alle aengekleventheyt der schepselen.

IV. De Religieuse Orders zyn op dese deugt gefondeert, ende al-hoewel dat sy verscheyde middelen gebruycken, soo trachten sy even wel tot het selven eynde, het welck is, dat sy hun herte af-scheyden van de aertsche affectien, die daer in de plaetse van de Goddelijcke liefde souden konnen besitten; maer onder dese Orders acht de H. Kercke die meer, de welke eene belydenisse doen van eene veel nauwere armoede, door dien dat sy die veel rijker oordeelt te zijn in de liefde Godts, ende eygender om die te bewaren.

Het voorbeeldt van geheel de volmaecktheyt, waer in besloten zyn alle de Hemelsche goederen, die wy konnen besitten oft wenschen, heeft arm op d'aerde willen leven en sterven, op dat

wy

wy niet verblindt en ſouden geweeſt hebben door den ſchijn van ſijne rijckdommen , waer't dat hy in ſijne grootheijt verſchene, ende dat wy in hem niet en ſouden geſien hebben als ſynen perſoon , gelijck hy in ons niet en ſochte als ons herte: want om eygentlijck te ſpreken , de armoede des geeſts, is eene inwendige onthechtinge van leege ende verachtelijcke ſaecken , om ſy ſelven rijck te maecken met die, de welcke men noijt genoegh en kan achten.

Hier uyt volgt, dat de Heijligen, die van Godt verlicht waren, hun ſelven arm achten, oock in't midden van de rijckdommen deſer weirelt geſtelt zijnde, ende ſy achten hun rijck te zijn in d'aldergrootſte armoede: want ſy gevoelden in hun ſelven, dat de aerdtſche goederen, oock al te ſamen gevoegt, niet bequaem en waren om het herte des menſche te vervullen; ende dat de geeſtelijcke goederen, die het in Godt beſit, d'eenighſte zijn , waer mede het menſchelijck herte kan verſaet zijn. Overſulckx behoorde de Evangeliſche armoede eer eene overvloedigheijt , als eene armoede genaemt te zijn , waer 't dat den Salighmaecker de tale der menſchen , om ſy ſelven te doen verſtaen, niet geſproken en hadde.

Wy ſien dagelijckx , dat'er niemant en is , die meer acht het gene hy doet , als den genen die met weijnigh te vreden is ; ende dat in tegendeel den genen, die veel vermagh, ſelden te vreden is met ſijn werck. Eenen milden menſch , meijnt dat hy noijt genoegh en geeft, daer den gierigaert meijnt dat hy altijt te veel geeft. Den gulſigen acht het vaſten van eenen dagh , als een grootdadig werck ; ende den grammoedigen laet ſigh voorſtaen , aen Godt een groot ſacrificie ghedaen te hebben, om dat hy dien niet gedoot en heeft, den welcken

welcken hem vergramt hadde. Alſoo oock den waerachtigen Armen des geeſt, laet ſigh voorſtaen, dat hy quiſtachtigh is, is 't dat hy aen ſijne nootwendigheijdt iet toeſtaet; den lijdtſamighen vindt ſigh beroert, als hy gevoelijck is in de laſteringen; ende den gematighden meijnt dat hy plichtigh is in de gulſigheyt, als hy eenige dagen overbrenght ſonder te vaſten. Het ſelven gebeurt oock in andere dingen, want de geſteltenisſe van onſe herten is by naer altijdt den regel van onſe oordeelen.

Overſulckx, als wy in ons eenige aengekleventheijt aen tijdelijcke goederen gevoelen, ſoo verwonderen wy ons over de armoede van den H. Franciſcus; daer in tegendeel de gene, die de geeſtelijcke ſoetigheden van de armoede gheſmaeckt hebben, hun verwonderen, dat ſy oock niet meer verwondert en zijn. Men aenſiet de armoede als eene ellende, ſoo langh als men de rijckdommen bemint, maer als men van de Goddelijcke liefde vervult is, ſoo vindt men onweirdeerlijcke ſchatten in de armoede.

V. Men vindt in de Kercke twee ſoorten van Armen: eenige zijn in de overvloedigheijt van de aerdtſche goederen, ende ſy hebben nochtans hunne herten onthecht; ende de andere, die verſaecken-ſe voor altijdt, op dat ſy Godt met meerdere vrijheijt ſouden mogen dienen. Godt heeft toegelaten dat'er in den eerſten ſtaet volmaeckte Mannen gevonden worden, op dat de Religieuſen van den eenen kant hun niet en ſouden verheffen in hunne armoede, ende dat de rijcke van de weirelt van den anderen kant beriſpelijck ſouden zijn, in het qualijck gebruijken van hunne rijckdommen. Alſoo heeft Abraham in ſijne grootheijt, een volmaeckt voorbeeldt van gehoorſaem-

heijt

heijt geweeſt. Suſanna een ſeldtſaem exempel van ſuijverheijt in haer houwelijck, ende Job is arm van geeſt geweeſt in 't midden van de rijckdommen.

De rijcken, de welcke de armoede des geeſt betrachten, hebben twee uytterſte te vreeſen, de verquiſtinge, ende de gierigheijt; maer de gierigheyt is veel haetelijcker als de verquiſtinge: want den verquiſter doet noch deught aen vele perſoonen, daer den gierigaert noch aen iemant anders noch aen ſy ſelven deught en doet; den eenen geeft geerne, ende den anderen ontfanght liever; ende den Salighmaker ſeght, *dat'et beter is te geven als te ontfangen*. Act. 20. 35. Den verquiſter is min gehecht aen de aertſche goederen, ende is't dat hy noch eenige andere gebreken heeft, den gierigaert en is daer van niet vry, ofte wel hy en vlucht-ſe niet uyt liefde van de deught, maer uyt vreeſe van den onkoſt. Den verquiſter is min afgeweken van het Ryck der Hemelen, ende men kan hem geneſen, met hem de middelen te benemen van deſe quiſtpennigerije te doen, maer den gierigaert is onverſadelyck, ende in deſe aenhechtinge aen de aerdtſche goederen, vindt hy een onverwinnelijck beletſel, waer door hy niet en kan bekeert worden. Den verloren Sone gebetert zijnde door ſijne eyge ellenden, komt wederom naer het huys van ſijnen Vader; maer den Rycken-vreck ongevoelijck in de ellenden van den armen Lazarus, is begraven geweeſt in de helle.

De ghene die door de Religieuſe profeſſie, de goederen van deſen weirelt verlaten hebben, moeten indachtigh zijn dat den armen *Jeſus* hunnen ſchat is, ende dat in ſijne armoede, alle hunne ryckdommen beſtaen; maer ten opſicht van de gene die in de eenvoudigheyt huns herte alle hunne goederen hebben op-geoffert ſonder eenige uyt

te

te nemen, is *Jesus dien mysterieusen Boeck, van buyten ende van binnen beschreven*, Apoc. 5. 1. alwaer sy dese uytnemende waerheyt lesen; maer het is eenen Boeck die met seven Seghelen toegesegelt is, ende niet gelesen, noch open gedaen kan worden door de gene, welckers Sacrificie onvolmaeckt is, ende die eene diverye doen in de Brandt-offerande. Waer uyt volght, dat sy oock dickwils soo beroert zijn om eene beuselrye die men hun ontneemt, ofte wel die men hun weygert, gelijck eenen gierigaert over het verlies van sijnen schat; oversulckx zijn sy soo veel te meer vervremt van de armoede van de Goddelijcke liefde, hoe sy min getrouw zijn in kleyne saken. Is 't dat eenen Religieus sich niet en oeffent in het Gebedt, hy en kan geenen waerachtigen armen des Geests zijn: want 't is het Gebedt, het welck hem scheynt van d'aerde, ende het welck sijne liefde suyvert: ende al is't dat hy aen sijne Conscientie voldoet, vluchtende allen eygendom, hy en sal even-wel tot de volmaeckthevt van de Evangelische armoede niet gheraken, noch de soetigheyt daer van smaken, ten zy door de mede-deelinge van Godt, die alle aertsche affectien verteirt ende te niet doet.

De waerachtighe armen des Geests *bouwen in Gout, in Silver, ende in kostelycke Geesteenten*, segt den Apostel 2. Cor. 13. Daer de andere geene huysen en maken, als van Hoy en Stroy. Soo d'eene als d'andere konnen Saligh worden; maer de leste sullen 't zijn door het vier, gelijck de ghene die eenen grooten brandt niet en ontvlieden, ten zy loopende door de vlammen: want het vier sal alle onse wercken beproeven, ende al het gene dat daer in noch aertsch ende onsuyver is, moet nootsakelijck gesuijvert worden, ofte door het vier van

de

de Goddelijcke liefde, oft door het vier van sijne Rechtveirdigheijt. *Het wesen van desen weirelt gaet voor-by*; 1. Cor. 7. geluckig is dan den mensch die het beste verkist, ende sijn herte stelt op sijnen waeractigen schat.

AENSPRAKE EN VERHANDELINGE

Met Jesus, *op sijne Armoede.*

1. O Jesus onsen Schat! in u besitten wy alles. Jesus is al ons geluck, buyten hem en is 'er voor ons niet als ellende. 2. Jesus en heeft in dese weirelt niets willen besitten op dat wy hem alleen souden lief hebben. De armoede van Jesus is eenen schat der eeuwighe goederen. 3. Wy moeten verachten 't gene Jesus veracht heeft, en lief hebben 't gene hy heeft lief gehadt: alle aenklevende genieten der aertsche dingen, benemen de ruste onser zielen. 4. Versuchtinge om met Jesus vereenight te zyn: hy en versloot oock de arme sondaers niet. 5. Die de armoede van Christus omhelsen, zyn kleyn in d'oogen der menschen, maer groot voor Godt. 6. Jesus is ons hope en sterckte: hy wilt dat wy, hem beminnende en naervolgende, gerustelijck in hem leven. Gebedt tot Maria.

I. O Schat van de Hemelsche rijckdommen! O overvloedigen oorspronck van alle goederen! O oneyndelijck geluck voor de zielen, die u wenschen! O *Jesus*, mijnen Heere, mijnen Koningh, mijn eenig goet ende alle mijne grootheijt! dat mijn herte gevoele, ende dat mijnen geest kenne, door uw Goddelijck licht, de voornemingen van dese eeuwige liefde. Maeckt ô Heere, dat ick beminne, het gene gy my doet kennen, ende dat mijnen wille gelijckformig zijnde aen den uwen, ick in u leve, ende gy in my. Eeuwige danckseggingen moeten u gegeven zijn, om dieswille dat gy mijne rijckdommen, ende mijn geluck wel hebt willen wesen. Ick besitte alles in

u, ende ick besit'et met verſekerheyt: want gy zijt ſoo verheven, dat'et quaet tot u niet en kan geraeken; ſoo machtigh, dat u niet en kan ontbreken; ſoo rijck, dat'er geen ellenden te vinden en zijn, daer gy zijt. Ick besit duijſent-mael meer goederen als ick kan kennen; gy belooft'er my meer als ick'er kan wenſchen, ende uwe grootheyt is oneyndelijck boven alle het gene ick kan begrypen.

Gy hebt alles, het welck my geluckigh kan maken, ſoodanighlijck dat ick buyten u niet en vinde als ellenden; ende is 't dat gy wilt, dat'et alſoo zy, ô mijnen Godt, hoe kan ick willen, dat'et anders zy? ick ontfange, ô Heere, deſe onvergelijckelijcke gratie; leert my dogh die wenſchen, die beminnen, ende die bewaren; ſcheijt mijn herte van d'aerde, neemt van mijne ſinnen den ſmaeck wegh van alle dingen, die my tot u niet en brengen; verloſt mijnen geeſt van de ydelheden, die hem den tijdt onnuttelijck doen verſlyten; vervult alleen mijn herte, het welck gy niet en hebt gemaeckt als voor u, op dat gy zijt in my, het welck gy daer wilt zijn; dat ick niet en verſuchte als om u, ende dat ick niet en omhelſe als u, die alle mijn goet zijt; maer een goet, het welck geheel aen my is, het welck groot ende verſekert is. Gy zijt een goet, aengeſien dat gy den oorſpronck zijt van alle goetheyt: gy zijt geheel aen my, aengeſien dat gy niet en weijgert, van het gene dat gy zijt: gy zijt een groot goet, aengeſien dat gy zijt een Goddelijck goet: gy zijt een goet dat verſekert is, aengeſien dat'er niet en is, het welck my daer van kan berooven, als ick niet en wille.

Dat dan alle mijn inwendigh ſigh tot u keere, ô mijnen Godt! dat alle mijne krachten haer bekommeren

kommeren met u; dat geheel mijne ziele haer in u verliese: want ick en kan noijt een grooter goet wenschen, noch een waerachtigh goet buyten u vinden. Ick bidde u, ô mijnen Godt, dat uwe liefde in my seer diep gewortelt mag wesen, op dat'et gewicht des vleesch haer niet en beroere, dat den vloedt des weirelts haer niet wegh en voere, ende dat geenen storm haer uyt mijn herte en rucke: want aengesien dat gy zijt alle mijn goet, soo en kan ick niet meer wenschen, als my selven te beschermen tegen het gene my van u kan scheijden.

II. Het is ongetwyffelt om dese reden, dat gy om my tot dese onthechtinge te brengen, op dese weirelt zijnde, niet met allen en hebt willen besitten. Uw voornemen was, dat ick, u aensiende, niet en soude willen sien als u alleen, aen wie dat ick alles schuldig ben, het gene dat ick ben, ende die alle mijne liefde alleen verdient te besitten. Daer en is niet, soo in den Hemel als op d'aerde, het welck u niet toe en behoort, alles is daer bestiert door uw orders, het is eene heerschappije die gy van u niet en kont vervremden. Al waer 't dat gy, geduerende uw sterffelijck leven, alle de schepselen hadde ghebruijckt om u dienst te bewysen, gy en soudt daerom niet machtiger zijn, ende sulck een exempel en soude my niet hebben konnen ingeven, als de begeirte van de goederen der aerde. Gy en hebt die niet willen gebruycken als goederen, die u eygen waren, op dat ick, sulckx siende, die wel soude leeren gebruijcken. Gy zijt arm geboren, gy hebt armelijck geleeft, ende gy en hadde alleenlijck niet, waer op gy uw hooft soudt hebben laten rusten in uw leven, noch een eygen graf om begraven te worden. Als gy niet en hadde om te eten, soo

lede gy honger; als men u iet gaf, gy bedanckte hun, gelijck de armen doen; als men 't u weygerde, gy en klaegde niet. Op den Bergh van Calvarien beroofde men u van uwe kl.ederen, de welcke tot roof waren van de gene, die u Cruysten; hangende aen het Cruys, hebt gy berooft geweest van eenige kleijne verlichtingen de welcke gy noodigh hadde in die uytterste pijnen, ende gy zijt daer aen gestorven in eene geheele verlatinge.

O armen ende verlaten *Jesus!* is het mogelijck, dat alles u ontbreckt, daer alles u toekomt? Maer en ontbreckt gy oock niet in alles, op dat ick in u niet en soude konnen vinden, als u selven? gy laet my uwe Menscheyt arm, ontbloot, verlaten, ende hier en tusschen vervult met alle rijckdommen van uwe Godtheyt; ick en sien in u niet als Godt, ende den mensch, als de Goddelijcke, ende de Menschelijcke Nature; ende gy thoont my klaerlijck in dese soo suyvere vereeninge, dat ick u suyverlijck moet beminnen, ende in u leven sonder mengelinge van eenige aertsche affectie. Ick aenbidde uwe Armoede, ô Schat der eeuwige goederen! ick aenbidde uwe eeuwige Wysheyt, ende de voorneminghen van ontblootinge, die gy hebt op mijne ziele.

III. Hebt togh medelijden met my, ô Heere, ende staet toe aen uw arm schepsel de gratie, van u alleen te besitten, ende van sigh selven aen u gheheel te geven. Maer, eylacen! ellendighen mensch die ick ben, ick laete u gaen, ende ick soecke dat gy vlucht; ick onderwerpe my aen het gene gy versmaet; ick loop naer d'alderverworpenste saken met eenen onversadelijcken honger, ende ick ben voorwaer blindt genoegh om te gelooven, dat ick buijten u soude konnen vinden,

het

het welck my soude konnen versaeden. Wat profyt kan het gemack des lichaems my by-brengen, het welck gy verworpen hebt? wat voordeel kan ick trecken uyt de jonsten der menschen, die gy veracht hebt, uyt de tydelijcke goederen, die gy verloochent ende verlaten hebt, uyt de vermaeckelijckheden des weirelts, van de welcke gy u selven berooft hebt? Gy, ô Heere, aen wie alles toebehoorde, ende aen wie niet en konde hinderen, hebt het derven van alle dese dinghen ghestelt voor hunder overvloedigheyt, door de liefde alleen, die gy voor my hadde; ende eylaes! ick achte my voor ongeluckigh, selfs als die my ontbreken, ende voor geluckigh, oock selfs als ick die sonder u besitte. Ah! wat verblintheyt, wat ellende! dese verganckelijcke dingen bederven my, ende niet tegenstaende ick wensche die, sy doen my uwe liefde verliesen, ende sy berooven my van u, ô mijnen Godt! ende van uwe goddelijcke goederen; ende hier en tusschen ick achte my rijk als ick-se hebbe, ende arm als ick-se niet en hebbe.

Het-gene dat my belet van u te beminnen, ende van u te achten, gelijck ick schuldigh ben, ô goddelijcken *Jesus*, is, dat ick mijne liefde ende mijne achtinge geve aen al het gene, het welck gy uwe liefde onweirdigh hebt geacht. Maer is't dat'er geene van die dingen, die ick beminne ontrent u en zyn, hoe sal ick u in die vinden, ô oneyndelijcke goetheyt, *die de doodt des sondaers niet en wilt, maer sijne bekeeringe ende sijn leven*, het en is niet op dat'er my in u iet soude ontbreken, dat gy arm hebt willen zijn, maer om my te leeren dat gy my genoeghsaem waert, ende dat ick rijck kan zyn met u alleen. Dat uwe armoede dan in my wercke, het gene gy van my begeirt.

Gy siet'et, ô Heere, het gene ick met affectie hier op d'aerde besitte, met eene vierige begeirte wensche, dat'et mijnen geest gheheel besit, alle mijne gedachten vervoert, ende dat'et my den inwendigen vrede doet verliesen. Terwylen dat ick sulckx in mijn hooft hebbe, vergete ick u, ick en kan niet meer bidden, noch u in den geest, ende in de waerheyt aenbidden; ick en peyse niet meer op de verbintenisse, die ick hebbe van u te beminnen; ick verwerpe de gratien, die gy my aenbiedt, ende het welck ick sonder eene uytterste beschaemtheyt in uwe tegenwoordigheyt niet en kan belijden, ô mijnen Godt, is't dat ick eenighe slappe begeirte hebbe van mijnen toevlucht tot u te nemen, ick vinde my als dan soodanighlijck overvallen van mijne ellende, dat ick de sterckte niet en hebbe, van mijne oogen alleenlijck naer den Hemel te heffen. Eenighe beuselryen, ende eenighe kinderlijcke tydtverquistingen onderhouden my; het minste vermaek, daer niet aen vast en is neemt my wegh, ende hier en tusschen en vinde ick daer in niet als een vergif, het welck my doodt, ende sulcke goederen, daer den duyvel sigh van dient, om my van u te trecken. Maer mijn aldergrootste ongeluck is, dat ick de gesteltenisse alleenlijck niet en kenne daer ick in ben, ende dat ick de bekoringen, ende de perijckelen niet en ghevoele, daer ick in ghestelt ben, ten zy, als ick in den afgront gevallen ben.

Ghy kent mijne qualen, ô Heere, ende gy alleen kont daer in middelen. O naeckten ende armen *Jesus*, hebt dogh medelijden met mijne armoede; maer niet met die, de welcke ghy bemint ende van my vraeght; maer met die, de welcke ghy haet, ende door de welcke ick my selve ende u verliese: want ick wete, hoe verre dat ick ben

van

van deſe armoede des geeſts, de welcke uwe dienaeren geheylight heeft. Maer hoedanigh dat ick ben, ick werpe my voor uwe voeten; morſelt mijne ketenen, breeckt de banden waer mede ick vaſt gebonden ben aen d'aerde, gheeft my eenen heylighen ſchroom in, van al het gene gy verſmaet hebt in dit leven; vereenight in u alleen alle mijne begeirten, alle mijne affectien, ende alle mijne gepeyſen.

IV. O goddelijck licht, ô eenigen Schat van mijne ziele! aenhoort haer, ô Heere, ende antwoort haer inwendighlijck: ſpreeckt tot my, ô eeuwig Woordt, ende maeckt dat ick niet en begeire als het gene gy wilt dat ick van u ſoude vragen. Maer aengeſien gy de armoede ſoo bemint, ende niet dat aerſch is en wilt beminnen, en verſtoot oock niet de flouwe begeirten van dit herte, het welck ſoo langh aen d'aerde gehecht is gheweeſt? Mijn herte, hoe verblindt dat'et oock is, antwoordt my dat neen, het welck my deſe antwoordt niet en ſoude geven, waer't dat gy-ſe in mijn herte niet en hadt gegeven. Het is dan, ô mijnen Salighmaecker, om met my alleen te zyn, dat gy u ſelven van alle de reſt berooft hebt, ende gy en wilt niet arm zijn, als op dat mijn herte u in de plaetſe ſoude dienen, voor al het gene gy ghelaten hebt. Gy wilt in my uw voedtſel, uwe kleedinghe, ende uwe ruſte vinden, ende ick ben u alleen ghenoeghſaem in de beroovinghe van alle de ſchepſelen. Ten leſten ghy zyt arm, op dat alle de arme herten ſouden moghen hopen van u te ontfanghen. Komt dan ô armen ende goddelijcken *Jeſus*, gaet in dit arm herte, ende en ſeght niet meer, dat ghy niet en hebt, waer op gy uw hooft ſoudt moghen laten ruſten, want ick ben gheheel bereyt om u te ontfangen.

Zyt indachtigh , ô Heere , dat , als wanneer ghy arm waert op d'aerde , Mattheus den Publicaen u noode , om met de sondaren te eten , de welcke seer arm waren van uwe goederen , ghelijck ick oock ben , ende des niet tegenstaende dat hun geselschap u niet en mishaeghde , maer dat gy de morreringhen van de rycke hooveirdighe , die u veroordeelen , misachte.

Zyt indachtigh dat gy u selven by den sondaer Zacheus , den welcken de begeirte hadde van u te sien , ghenoodt hebt van in sijn huys te logeren , om hem te voldoen , waer in gy oock uwen zegen gebrocht hebt. Dat Magdalena u in een huys van eenen anderen sondaer gonck soecken , alwaer sy geheylight is geweest , ende dat gy haer vervolgens gonckt soecken in haer eygen huys. Dat ghy in dese weirelt niet willende besitten , noode alle de gene , die leden , ende gequelt waren , om tot u te komen met versekeringhe dat gy hun soudt verlichten. Te vreden zynde van alles berooft te zyn , en vraegt gy niet als de liefde van onse herten. Wie belet my dan , ô Heere , van gratie by u te vinden ?

Ick beleyde dat ick niet weerdigh en ben , dat ghy in mijne ziele soudt komen ; maer aenghesien dat mijne onweirdigheyt u niet belet en heeft van my te roepen , sy en sal my oock niet beletten van u te volgen: ende als gy geseyt hebt , *dat ghy alles tot u soudt trecken , als ghy op het Cruys soudt verheven zyn* , Joan. 12. 32. ghy en hebt my alsdan niet uyt-ghenomen. Treckt my dan tot u , ô mijnen Godt ! Ick en ben niet min aen u , als Mattheus , als Zacheus , als Magdalena , ende is't dat ick noch blinder ende ellendigher ben als sy , de grootheyt van mijne ellende is eene reden om uwe bermhertigheyt over my te trecken. Zyt indachtigh ,

dachtigh, ô Heere, dat gy geene armen en hebt verstooten: ghy zyt van eene arme Moeder, in eene arme plaetse geboren, gy hebt arme ende eenvoudighe Herderkens tot uw Kribbeken getrocken: gy hebt arme ende botte menschen voor uwe Discipelen verkoren: gy hebt tot u de arme sondaren gheroepen: ghy hebt onder de sondaren gheleeft, ende ghy zyt tusschen twee sondaren ghestorven. Daer en is gheene armoede, die gy niet en hebt bemint, 't zy om die te oeffenen, 't zy om die te genesen, ofte wel om die ryck te maken; oversulckx en hope ick niet uytgesloten te zyn. Ick ben voorwaer arm ghenoegh, om tot u te komen, ô Goddelijcken *Jesus*, ende ick hebbe eene wettige reden om in uw gesellschap te komen; ontfanght my dan, ô Heere, in't getal van d'uwe: want gy sult in my vinden, oft om uwe ryckdommen in my uyt te storten, oft om uwe bermhertigheyt te oeffenen.

V. Als ick u arm sien, ick en wete niet wat mijn herte ghevoelt, maer ick en magh my van u niet scheyden. Daer is eene grootheyt ende iet dat aenlockt in uwe armoede, daer mijne ziele van ingenomen is. Ick aenbid-se soo veel als ick kan; maer maeckt oock, ô mijnen Godt, dat ick-se soo veel beminne als ick schuldigh ben. Alle die dingen daer gy u selven van berooft hebt op d'aerde, en dienen niet als om die arm te maken, de welcke die met aengekleventheyt besitten, ende die-se verachten vervult gy met waerachtige goederen, ende met eene seer vaste vertroostinghe. *Ghy en vergeet de ziele van uwe armen niet*, seght David, *sy zyn verlicht door uwe stralen*, Ps. 73. 19. vervult met uwe wysheyt ende bestiert door uwen geest. Niet en is'er dat haer beroert, sy genieten eenen gestadigen vrede, sy zijn op d'aerde, maer

sy

ſy verkeeren in den Hemel , ende ſy leijden een Engels leven in een lichaem dat van ſtof en aerde gemaeckt is. De armen ſmaken de ſoetigheden, de welcke de Rycke van deſe weirelt ſoecken , ende niet en vinden : ſy en hebben niet, ende ſy beſitten 't al. Sy bevinden hun , zijnde in't midden van de ellenden van dit leven , in eene heijlighe vrijheyt, de welcke altijdt verheven is boven de weirelt, ende boven hun ſelven. Sy zijn kleijn in d'oogen der menſchen; maer groot voor Godt. Sy verachten het gene de weirelt acht, van den welcken ſy veracht zijn : ſy leven met u, ſy ſitten aen uwe tafel, ende naer deſe welluſtighe maeltijt, dunckt hun alles onſmakelijck te zijn op d'aerde.

Wanneer ſal dien geluckigen oogenblick eens aenkomen, ô mijnen Godt, ende mijnen Al, alswanneer ick vervremt zijnde van alle vreughden deſer weirelt, met u alleen te vreden, ende overgolſt in de zee van uwe rijckdommen, tot u, door eene ingenomentheyt van liefde, ende van kenniſſe ſal ſeggen : ô mijnen Vader, mijnen ſchat, mijne ruſte, mijne ſaligheyt! Het is waer, ô Heere, dat gy'et altijt zijt; maer ick en gevoele het niet, ten zy als gy wilt; dat is te ſeggen, als gy mijne ziele inwendighlijck raeckt, als gy hare duyſterniſſe doet verdwynen , door een ſtraeltjen van uw licht; als gy door het vier van uwe liefde in haer verteirt, het gene daer in aertſch is , ende als gy de menighvuldigheyt van hare begeirten in u alleen vereenight. Hoe ſeer is mijn herte verandert, als het vol zijnde van uwe kenniſſe ende van uwe liefde, tot u roept: mijnen Godt, mijne rijckdommen , mijne ſterckte , mijne welluſten ! Het ſmaeckt u als dan, als een goet, het welck aen hem is, ende alle de reſt en dunckt als niet

te zyn. Verre van my aerde, weirelt, ryckdommen, vrienden, slechte gepeysen, grove begeirten; laet my den armen verworpen, ende den verachten *Jesus* omhelsen; ô mijnen *Jesus*! Mijne liefde! Ende mijnen Al!

VI. Ick *hebbe al mijn betrouwen op u ghestelt*, ô Goddelijcken *Jesus*, *ende ick en sal niet beschaemt zyn.* Ps. 30. 2. Alle mijne vreesen verdwynen in uwe tegenwoordigheyt: ick en sal noyt schaemte, noch leedtwesen hebben van u bemint, van u ghelooft, van alles verlaten te hebben, om u te volgen. Al-waert dat alle de schepselen tegen my op-stonden, *myn herte en soude niet beroert worden*, *want ghy zyt mijne bescherminge.* Gewapent zijnde met uwe armoede, en sal ick van mijne vyanden niet konnen gequetst worden, want sy en sullen niet weten lanckx waer my aentasten. Aenhoort, ô Heere de stemme van mijne ellende. Geeft gehoor aen de begeirten van eene ziele, die u bemint. Haest u van my te helpen tegen de gene die my van u scheyden. Ick kome tot u, ick verkiese u voor mijnen schat, ende voor mijn eenigh goet; maeckt die al-te-mael beschaemt die dit licht trachten te verduysteren, op dat sy my alsoo mijnen schat souden ontnemen; zijt mijn steunsel, mijnen beschermer, mijnen toevlucht, ende mijne saligheyt.

Als ghy my ghebiedt u te volghen, ende alles te versaecken om uwe liefde, gy kent als dan mijne swackheyt; ende hierom is't dat gy u selven verbindt van mijne sterckte op den selven tydt te worden, ende in te sien, niet de verdiensten van mijnen wercken, maer de grootheyt van uwe bermhertigheyt. Ick bidde u, ô Goddelijcken *Jesus*, dat gy my wilt versekeren onder de schaduwen van uwe vleugelen, dat ick gerustelijck magh leven

ven tusschen uwe armen, dat ick soetelijck mag rusten op uwe borst; verlost my toch van de stricken die mijne vyanden verborgen hebben, om my te bedriegen; neemt de sorge op u van my te beschermen, op dat ick noch door de armoede die my praemt, noch door de kranckheyt die my verswackt, noch door de weirelt die my vervolght, noch door den duyvel die my quelt, beswycke. Gy wil'et alsoo, ende het is redelijck dat ick sonder vreese leve, u beminnende, ende u naervolgende, gemerckt gy my de gratie geeft van te doen, het gene gy my gebiedt, ende dat gy Almogende zyt om my te beschermen.

Ick werpe my dan, ô mijnen Heere ende mijnen Godt, tusschen uwe Vaderlijcke armen, met alle mijne ellenden, mijne sonden, mijne swackheden, ende met de goede begheirten, die ghy my ingheeft. *Ick bevele dan mijnen gheest in uwe handen*, Luc. 23. 46. die hem naer uw Beeldt ghesschapen hebben; herstelt hem door uwe Wysheyt, ende door uwe waerheyt, ende maeckt togh, dat ick het gheheym ontdecke, het geley beminne, ende de voornemingen uytwercke, dat dese hant sonder de welcke ick niet en vermagh, my hare hulpe niet en weygere, op dat ick arm van herte, ende ghescheyden van al het gene my van u afscheydt, de geestelijcke goederen, die in uwe armoede te vinden zyn, magh achten gelijck ick doen moet.

O aldersuyverste Moeder Godts, naervolghster van *Jesus* armoede, ende uytdeylster van syne Schatten! ghy en zijt niet alleenlijck de Moeder der Armen, maer oock de Moeder der arme sondaren, verkryght my dogh dese armoede des geests, die u met soo vele hemelsche ryckdommen vervult heeft. Gheluck-salighe Geesten, zijt dogh

dogh desen armen sondaer behulpsaem, op dat hy door de verachtinge van de tijdelijcke, de eeuwige goederen met u-lieden eens verdiene te besitten,

---

HET XII. LYDEN VAN JESUS.

1. Jesus en de Heyligen hebben by de armoede gevoegt de strengigheyt des lichaems. 2. De strengigheyt van sommige Heyligen is grooter als die van Jesus, maer min volmaeckt. Het leven van Jesus is middelmatigh om dat het aen ons dienen moet tot exempel. 3. In de uytwendige strengigheden moeten wy alle exces en alle slappigheyt vluchten, trachten naer den geest van penitentie oft een waere droefheyt en versaeckinge der sonden: middelen om dien geest te bekomen, en teeckenen van een waere penitentie. 4. Regels van de uytwendige strengigheyt: 1. Let op het gene aen uw lichaem noodig is, maer niet op syn genegentheden. 2. wederstaet kloeckelyck aen uwe bedorven genegentheden. 3. Let op uwen geestelycken voortganck, en laet u voorstaen dat gy min doet als gy moet doen. 4. Verkiest die strengigheden, de welcke de bequaemste zyn om uwe fauten te beteren. 5. De uytwendige strengigheden zyn profytigh als-se voorsichtelyck en met onderworpentheyt geschieden, schaedelyck als sy ons beletsel zyn in onse verbintenissen. 6. De noodigste zyn dese de welcke ons sinnen versterven, en de occasien van sonde af-snyden. 7. De hartste is de ingekeertheyt, en het gheduerigh inwendigh gebedt. 8. Wat profyt wy moeten doen door het lesen van de Levens der HH. die strenge penitentie gedaen hebben.

De strengigheyt van syn Leven.

I. DE vrywillige armoede is gemeijnlijck vergeselschapt met de strengigheyt des lichaems.

haems. De Heyligen die arm van geest geweest zijn, ende de gene, die 't geweest zijn van geest ende lichaem, versakende om de liefde Godts aen de rijckdommen des weirelts, hebben by dese versakinge een strengh ende boetveirdigh leven gevoeght, elck een op sijne maniere, ende naer syne krachten, op dat sy alsoo het vleesch aen den geest souden onderwerpen, ende dien heyligen haet ten opsicht van hun lichaem, den welcken *Jesus Christus* ons soo grootelijckx heeft bevolen, souden oeffenen. Hy heeft ons oock seer groote exempelen van dese deught gegeven, terwijlen dat hy hier geleeft heeft, ende al-hoe-wel hy niet verbonden en was, gelijck wy zijn, van syn lichaem, het welck altijdt aen den geest onderworpen was, te versterven, des niet tegenstaende om dat hy hier gekomen was, niet alleenlijck om onse remedie te zijn, maer oock ons voorbeeldt, heeft hy ons de maniere van alle de deught te oeffenen, in sy selven doen sien, ende boven al die, de welcke ons de nootsakelijckste waren, sonder in te sien, oft dat-se betaemelijck waren aen de weirdigheydt van sijnen persoon. Want aengesien hy den last op hem genomen hadde van te voldoen voor onse sonden, ghelijck hy in syn Lyden geene tormenten, die men hem heeft willen aendoen, en heeft ontvlucht, soo en heeft hy oock, gheduerende sijn leven, geene pijnelijcke wercken achter-gelaten, die sijne menscheijt konden versterven.

Desen Goddelijcken Salighmaker onser zielen sagh wel, hoe nootsakelijck ons de boetveirdigheyt was, ende gemerckt dat de inwendige boetveirdigheyt, de welcke bestaet in de droefheijt, die men heeft over de bedreve sonden, geensints en konde bestaen met sijne oneyndelijcke suyverheyt,

heyt, ſoo omhelſde hy de uytwendige, de welcke beſtaet in een ſtrengh ende pynlijck leven. Hy beval ons die als eene ſaelige plancke in de ſchipbrake; ende op dat hy ons die profytigh ſoude maken, ſoo heyligde hy die in ſijnen eygen perſoon.

II. Daer zijn vele Heyligen geweeſt, die veel ſtrenger geleeft hebben als *Jeſus*. Den H. Joannes Baptiſt en hadde, noch menſchelijck kleedtſel, noch voedtſel, het volck was over deſe ſtrengigheyt ſeer verwondert, het welck van de verdienſten der deught altijt oordeelt naer 't uytwendigh; ende de Phariſeen waren ontſticht, ſiende dat onſen Salighmaker at met de ſondaren. Hier en tuſſchen, was de ſtrengigheyt van de Heyligen, al-hoe-wel grooter als die van *Jeſus*, veel minder volmaeckt, als de ſyne: want ſy en oeffende die niet, als om daer door hunne wonden te geneſen, om de ongeregeltheyt van de bedorve natuere te wederhouden, ende om de quaede genegentheden te bedwingen. Maer de ſtrengigheyt van *Jeſus*, gaf de weirde, ende de kracht aen die van de Heyligen, ende ſy verdiende voor de boetveirdige menſchen die groote gratien, de welcke ſoo aengenaeme ſlagh-offeranden aen Godt ghedaen hebben. Het eynde van de boetveirdigheyt der Heyligen is, om in hun te niet te doen, het gene de ſuyverheyt van de Goddelijcke liefde in hun belet, maer de penitentie van den Salighmaker, was d'uytwerckinghe van ſyne liefde, ende ſy quam voorts uyt eene oneyndelijcke liefde: ende alſoo moeſte ſy veel ſtraffer zijn in de Heyligen, die ſondarighe menſchen waren; maer in *Jeſus* moeſte ſy meer dienen tot een exempel om naer te volgen, door dien dat hy een gelyck-matigh voor-beeldt voor onſe ſwackheyt moeſte weſen.

Jeſus en heeft boven den menſch niet uyt geſchenen,

nen, ten zy in dingen, in de welcke hy niet en heeft willen naer-gevolgt zijn; gelijckerwys in de macht van Mirakelen te doen, in de achtbaerheyt van sijn woordt, ende in de verheventheyt van sijne leeringe; maer het gene dat hy ons geboden oft aengeraeden heeft in hem naer te volgen, was dit gemeijn leven, het welck niet en hadde dat uytsporig was, uyt vreese dat men den moedt soude hebben laten sincken, ende het welck vast ende seker was, ende sonder verslappinge, om de lichtveirdigheyt van onse nature vast te stellen. Hy was gekleedt met een seer gemeijn kleedtsel, sijn eten slecht, hy hiele sigh dickwils te vreden met water te drincken, ende met gerste broodt te eten. Ende als 't eens gebeurde dat hy van andere genoodt zijnde, dese straffe maniere van leven een weynigh verminderde, soo hernam hy die wederom datelijck daer naer. Hy ruste op d'aerde, ende en sliep niet langer, dan als't noodigh was om sijne nature t'ondersteunen, hy en dede oock geene Mirakelen, om sijne noodtwendigheden te voorkomen, op dat men niet en souden twijffelen, oft hy eenen waerachtighen mensch was. Hy voeghde by dit strengh leven grooten arbeijdt, swaere reysen, waeckingen, lange Gebeden, 's nachts ende by daghe, gedurigen Vasten, ende vele andere strengigheden die niet beschreven en staen.

III. Het en is in't gemeijn niet te bemercken, hoe, ende hoe verre dat men *Jesus* in d'oeffeninghe van dese deught moet naer-volgen, aenghesien dat alle menschen de selve krachten, ende den selven noodt niet en hebben, ende hun in de selve omstandigheden niet en vinden: al dat men hier van kan seggen (verwachtende tot dat men daer van breeder sal spreken) is dat men daer in alle exces, ende alle slappigheyt moet vluchten.

Het

Het voornaemste deel van de penitentie, is de droefheyt ende het inwendigh versaeken der sonden, die men bedreven heeft, waer in men noijt en kan overtreffen, door dien dat sy in de ziele toe-neemt, naer de maete van het licht, ende van de liefde, de welcke Godt daer in stort, ende dat men in dit leven de leelijckheyt der sonde niet geheel en kan kennen, noch Godt oock beminnen soo veel als hy minnelijck is. Hier-en-tusschen is hy wel te vreden dat wy onse misdaden beweenen, naer de maete van sijn licht, ende van sijne gratie: maer wy moeten van onsen t'wegen dese droefheyt trachten te bekomen door de oeffeninghe van Godtvruchtigheyt, van goede wercken, ende door al het ghene van ons hangt, ende als wy dese middelen veronachtsamen, soo leven wy altijt in een groot gevaer van onse saligheyt.

Den genen die door de kennisse van sijne sonden, van de ghelegentheden van die te bedryven niet af-getrocken en wort, die-se met eenvoudigheyt niet en biecht, die-se verbloemt, versoet, bewimpelt, die niet bereijdt en is van sigh daer over te kastijden, ende sijne ghenegentheden die hem daer toe brengen, te versterven, dien streelt sy selven te vergeefs, dat hy eenen waerachtighen penitent is, door dien dat alle dese gebreken noch eenige aengekleventheyt aen de sonden beteeckenen, ende seer weynigh leedtwesen van die bedreven te hebben; hier-en-tusschen en zijn-se niet dan te gemeijn, boven al onder dat jonck volck, het welck seer selden de sonden met een goet herte verfoeijt, de gelegentheyt van te sondighen weijnigh vliedt, ende de hellinge van de bedorve nature niet veel en haet.

Het teecken van eene waerachtige penitentie, volgens den H. Hieronimus is, dat men de sonde

soo veel haet, als-men-se bemint heeft: volgens den H. Ambrosius, als men alle soorten van lasteringhe bereijt is te lijden, door den schroom van het voorgaende leven, om alsoo het onghelyck te verbeteren, het welck men aen Godt gedaen heeft; ende volgens den Godtvruchtighen Taulerus, als men de vergiffenisse der selve niet meer en wenscht als de kastijdinghe, door eene geheele gelatinge in de goddelijcke Rechtveirdigheyt. In dit leste gevoelen bestaet de volmaecktheyt van de inwendige Penitentie; maer om dat sy niet ghemeijn en is, de H. Schrifture waerschouwt ons alleenlijck maer, *dat wy niet en souden zyn sonder vreese, over de vergeve sonde*; Eccl. 5. niet dat Godt ons noch eens doet rekeninge geven over de sonden die ons eens vergeven zijn; maer op dat de versekeringhe voor de vergeven sonde, de lichtigheyt van te sondigen in ons niet en soude vermeerderen; daer en boven, dat wy sonder eene besondere veropenbaringe, geene sekerheyt en konnen hebben, dat onse sonden vergeven zijn; maer alleenlyck een enckel betrouwen, gevesticht op de gissinge, die wy hebben van de noodige middelen gebruyckt te hebben, die Godt ons voor-gheschreven heeft, om sijne bermhertigheyt te bewegen; ende noch en weten wy niet, oft dat wy daer toe alle noodighe neirstigheyt gedaen hebben. Oversulckx moeten wy de gedaene sonden alle dagen beweenen, ende sonder op-houden vreesen van nieuwe te bedrijven: want aengesien dat wy, naer de penitentie gedaen te hebben, ons selven noch soo gedreven vinden tot het quaet, soo mogen wy met eenen ootmoedigen schroom peysen, dat wy de sonde niet genoegh verfoeijt en hebben, om die diepe wortelen uyt te rucken, de welcke sy in onse zielen gelaeten heeft.

Hierom

Hierom is 't dat de Heylige ons leeren, dat onse penitentie soo langh moet dueren als wy leven; dat de sonde een soo groot quaet is, dat men niet en magh gelooven, die te konnen uytwisschen, ten zy door eene droefheyt, de welcke voor 't minsten soo langh moet dueren als wy leven, ende dat Godt, ons die vergevende, ons niet en ontslaet van de verbintenisse van die te beweenen. Hier uyt volght het verschil, het welck wy sien tusschen de penitentie der Heyligen, ende die van de gemeijne sondaren. Al-hoe-wel dat de Heyligen voldoen voor hunne sonden, soo is 't evenwel dat sy noyt en voldoen aen hunne droefheyt: sy beweenen hunne sonden, sy verfoeyen, sy vluchten die, ende sy vreesen altijdt. De andere in tegendeel hebben die haest vergeten, ende hoe sy min het gewicht daer van gevoelen, hoe sy hun lichtelijcker laten voorstaen, dat sy daer over vergiffenisse verkregen hebben, ende op dese over-redinge leven sy in eene valsche ruste.

Het waer te wenschen dat sy eens rijpelijck overpeysden, het gene *Jesus* ghedaen ende geleden heeft, ende wat onse versoeninghe hem ghekost heeft, sy souden in hem sien, dat'er voor hun meer reden is van te vreesen, als van versekeringe. Dat sy in dit goddelijck voorbeeldt die dry teeckenen van eene waerachtige penitentie eens aenmercken, sy sullen bevinden, dat oock den aldergrootsten sondaer noijt sulck een vermaeck genoten heeft in syne sonde, als *Jesus* pijnen geleden heeft om die uyt te wisschen; dat den Salighmaker meer lasteringen geleden heeft, als den eergierighsten mensch glorie in dese weirelt kan wenschen; dat hy, *konnende ons saligh maken door de vreught*, volgens de getuygenisse van den Apostel, *nochtans het Cruys verkoren heeft*; Hebr. 2.

ende dat hy, niet te vreden zijnde met voor ons eene gunstelijcke vergiffenisse te verkrijgen, soodanige pijnen heeft willen lijden, dat die niet alleenlijck bequaem en waren om vergeleken te worden met de groodtheyt van onse misdaden, maer dat sy die oock te boven gongen. Maer gelijck hy sigh mistroude van d'onstantvastigheyt, ende van de booshaerdigheyt onser herten, op dat synen arbeijt ons nut ende profijtig soude zijn, heeft hy de kracht besloten in de *Heylige Sacramenten*, ende hy heeft onse pijnelijcke wercken door de sijne geheyligt, op dat wy, geduriglijck bestreden zijnde van onse ongeregelde genegentheden, oock eene gedurighe hulpe souden hebben om die te verwinnen. Oversulckx eenen mensch, den welcken volkomentlijck soude kennen wat de sonde in haer selven is, en soude noyt ophouden van sijne sonden, ende die van andere te beweenen, ende te versuchten over de perijckelen, daer wy in gestelt zijn, van daer in alle stonden wederom te vallen.

Uyt dese redinge moeten wy twee waerheden besluyten: waer van d'eerste is, dat Godt altijdt bereijt is van ons die te vergeven, als wy tot hem wederom keeren met een waerachtigh leetwesen, van hem vergramt te hebben. De tweede is, dat de liefde, die wy hem schuldigh zijn, vereyscht, dat wy de droefheyt, ende het gevoelen, die wy over onse sonden hebben, altijdt moeten bewaren, op dat wy in 't toecomende die niet meer en souden bedryven.

IV. Alle de Christenen moeten de uytwendige penitentie, ende het strengh leven van *Jesus* naer-volghen; maer met bescheijdentheyt, ieder een volgens sijne krachten, volgens sijne ghelegentheyt, ende volgens sijnen staet, ende om dit

wel

wel te doen, kan men de naervolgende regels onderhouden.

1. Men moet acht nemen op de nootſakelijckheden van het lichaem, ende niet op haere genegentheden, ende men moet ons beſte doen om hare waerachtige nootſakelijckheden te kennen door de omſtandigheden van tydt, van plaetſe, van ampten, van gheſteltenifſen, ſoo inwendige, als uytwendighe, want het is moeyelijck, van daer op eenige ſekere regels te geven voor alle menſchen; maer men kan in't gemeyn ſeggen, dat eenen Religieus ſy ſelven bedriegt, als hy onder den ſchyn van nootſakelijckheyt voor ſy ſelven ſonderlinge ende overvloedige dingen beſorght, tot achterdeel van de vrywillige armoede, van de matigheyt, van de verſtervinge, van de inghekeertheyt, van de vryheyt des geeſts, ende oock van de broederlijcke liefde; aengeſien dat'et dickwils gebeurt, dat aen den eenen ontbreeckt, het gene hem noodigh is, terwylen dat een ander in overvloedigheyt heeft. Aengaende eenen weireltlijcken menſch, die hier in niet en volgt als de hellinge van de bedorve natuere, die eene noodtſakelijckheyt maeckt van al het gene hy vierighlijck begeirt, valt in ontallijcke verwerringen; overſulckx het ſekerſte, ſoo voor eenen weireltlijcken perſoon, als voor eenen Religieus, is, dat hy ſigh beraedt met eenen wyſen en deughdelijcken beſtierder, ende dat hy ſigh houdt aen het gene hy ſal goet vinden.

2. Men magh aen de natuere niet toe-ſtaen, ten zy met eene groote wederhoudentheyt, het gene ſy ſoeckt met eenige ongeregeltheyt, ende men moet hier wel letten op haere quaede genegentheden, door dien dat ſy den oorſpronck zyn van alle overdadigheyt.

3. Een ieghelyck moet aendachtigh zijn, ende letten op sijnen geestelijcken voort-ganck, gheloovende altijdt, dat hy min doet als hy doen kan, ende dat hy sigh bedrieght, als hy sigh laet voorstaen dat hy meer doet als hy moet doen; want door desen middel sal hy de dingen, oock die nootsakelijck zyn, ghebruycken met meerdere vreese ende met mindere vryheyt.

4. Boven al moet gy u hechten aen die soorte van strengigheyt, de welcke dienstelijcker sal zijn, om het gebreck te beteren, daer gy dickwilder in valt ende meer toe ghenegen zyt: want alle de help-middelen en zijn niet even goet voor alle soorten van qualen. De vryheydt van te spreken wordt beter genesen door de stilswygentheyt als door het vasten, ende de onsuyverheyt door het bewaren der sinnen, ende door de bekommeringe met Godt, als door de stilswygentheyt, de gene die anders doen zyn dickwils seer strengh, sonder dat sy daerom beter worden.

5. De penitentie, de welcke bestaet in het vasten, in het waecken, in hayre kleederen, in disciplinen, in hardt te slapen, ende in armoede der kleederen, is altijdt saligh, als sy ons op-geleyt is door het ghebodt der Kercke, door de Regels van onsen staet, ofte wel door den raet van eenen wysen Man. In teghendeel sy is ons schaedelijck, als sy ons belet van ons te quyten in onse verbintenissen; berispelijck, als sy komt van den eyghen wille, ende sy is soo veel te meer prysbaer, hoe sy het vleesch beter onderwerpt aen den geest, soo nochtans, dat men de andere verstervingen van meerder ghewicht niet en veronachtsaemt.

6. De sekerste, ende de nootsakelijckste strengigheyt is die, de welcke de sinnen, de quaede genegent-

genegentheden, de tonge, ende de verkeeringhe bestiert, die de ledigheyt, ende de gelegentheyt van te sondighen afsnydt; die den eyghen wille versterft, de aengekleventheyt van sijn eygen gevoelen, ende de ydele achtinghe van sijn eyghen selven versterft. Dese soorte van verstervinge heeft dit voordeel boven d'andere, dat men-se oeffent sonder peryckel, dat men daer in niet te veel kan doen, dat den vleeschelijcken mensch die veel meer vreest als de uytwendige, dat hy daer in altydt gevoelijck is, ende dat hy sigh noyt gewoon en maeckt van die te oeffenen.

7. Maer de hardtste onder alle de penitentien, volgens de getuygenisse van de Heylighen, ende van persoonen die daer van d'ondervindentheyt hebben, is de ingekeertheyt ende het gheduerigh inwendigh gebedt: de gene die het oeffenen, weten daer van te spreken; ende daer worden seer weynige gevonden, is't dat sy luysteren naer het gevoelen van de natuere, oft sy souden dien tijdt, den welcken sy besteden in het gebedt, veel liever besteden oock in den alderpynelijckften lichaemelijcken arbeydt, om dieswille dat de vryheyt van te peysen, welck soo natuerlijck is aen den mensch, daer door ghedwongen is; sijne ghenegentheden ghetoomt, sijne bewegingen wederhouden, sijnen wille gebonden, sijnen geest aendachtigh, om gheenen inganck te geven aen eenige sake, die hem soude konnen verstroeyen ofte de ruste benemen van sijn herte; met een woordt, den geheelen mensch is daer door gelijck gheketent, ende hy en kan sigh niet keeren tot het gene hy bemint, noch smaken het welck hy begeirt; ende al-hoe-wel dat men door een langh ghebruyck komt tot een gherust leven, vervult met heylighe soetigheden, voorts-komende van de goddelijcke

 liefde,

liefde , ende dat als dan alles wel ghefchickt is , ende het lichaem figh onderworpen vindt aen den geeft , foo is hy evenwel feer dickwils foo verkrenght , foo neder-gevelt , ende ghelijck vernietight , dat hy eenige verlichtinghe van noode heeft; de welcke men hem nochtans niet wel en derft toe-ftaen , ten zy met eene groote voorfichtigheyt , uyt vreefe van te vallen uyt defen ftaet van eene geduerige doodt , ende van de vereeninge der ziele met Godt te hinderen door defe verlichtinge des lichaems.

Godt gave , dat alle de ghene die geraeckt zijn van den geeft der penitentie , hun aen defe wilden hechten. Den beften middel , den welcken men kan geven aen perfoonen die weynige ghefontheyt hebben , ende welckers natuerlijcke gheftelteniffe niet feer bequaem is om groote ftrengigheden te doen , is defen , dat fy hun ghetrouwelijck fouden begeven tot de oeffeningen van het ghebedt , waer in fy de deught van penitentie feer uytnementlijck souden konnen oeffenen.

V. Daer zyn vele perfoonen , de welcke de levens der Heyligen lefende , geraeckt worden door eene begeirte van Godt te dienen , ende te arbeyden om hunne faligheyt te bekomen ; maer als fy de penitentie infien , de welcke defe verftorve menfchen gedaen hebben , keeren fy achterwaerts. Maer fy moeten weten , dat defe kleyn-moedigheyt eenen ftrick is , den welcken den duyvel hun ftelt om hun te houden in hunne lauwigheyt ; dat Godt van hun niet en vraegt , dat fy de ftrengigheyt van die Heyligen fouden naervolgen , maer dat fy naer hunnen geeft fouden leven , ende dat Godt hun allfdan fal verlichten, ende in-geven het gene hun onboirlijckfte fal zyn , waer door fy hunne fonden fullen konnen uyt-wiffchen , ende in hun

felven

selven vernietighen al het gene, het welck strydig is aen de volmaecktheyt van de Goddelijcke liefde. Hier-en-tusschen moeten sy Godt ghebenedyden in sijne Heylighen, in de welcke sy soo strenghe Penitentie verwonderen, ende sy moeten hun selven verootmoedigen, ende hun selven aen-moedigen om te doen, het gene sy konnen: want in den Hemel zijn verscheyde wooningen, ende sterren, die in grootheyt seer verschillen.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGHE

Met JESUS, *over de strengigheyt van sijn Leven.*

1. Ootmoedigh gebedt tot Jesus als onsen Medecyn-meester. 2. Ootmoedige belydenisse van onse misdaden. 3. Een gebedt vol betrouwen tot Jesus. 4. Gebedt om een oprecht berouw te bekomen door 't gene Jesus voor ons al gheleden heeft. 5. Gebedt op dat Jesus ons lichaem en sinnen bestiere en heyligh maeke. 6. Seer ootmoedigh gebedt van leetwesen. 7. Jesus bemint seer bekeerde zielen: dit geeft den sondaer troost en betrouwen.

I. O Heere, eenighe hope, ende begeirte van uwe dienaeren, Medecyn-meester, ende remedie van alle mijne qualen! Siet my hier voor de ooghen van uwe bermhertigheyt, bedeckt met ontallijcke wonden, die ghy veel beter siet, als ick selve. Ick kenne de sonden! de welcke my die veroorsaken, de straffe die ick verdiene, ende het onghelyck, dat ick u gedaen hebbe; maer gy alleen, die de eenighe remedie zyt, kent de grootheyt ende de swaerheyt der selve. Ick en kan, noch en wille my van uwe rechtveirdigheyt ontrecken; ick onderwerpe my met'er herten aen alle de slagen van dese Vaderlijcke hant, ende hoe ondanckbaer dat ick oock ben over de goederen die ick daer van ontfangen hebbe, soo is't dat ick

ick evenwel noch de kastydinge, ende de genesinge verwachte. Ick ontdecke u mijne qualen, ô minnelijcken Medecyn-meester! Maeckt toch dat ick hare grootheyt kenne, dat ick-se gevoele, dat ick-se beweene, ende dat ick het vier van uwe gramschap met mijne tranen blussche. Ick wete dat ick u niet en kan aen-bidden, oft gy kont'et met recht verwerpen: want ick draege mijne veroordeelinge geschreven op mijne inwendige ende uytwendige sinnen, ende in de wercken van mijn leven, ende ick wete wel dat'er geenen levenden mensch sal *gerechtveirdight zyn in uwe tegenwoordigheyt.* Ps. 42. Dese oogen, de welcke ick tot u moet op-heffen, ô mijnen Godt, zyn de getuygen van het quaet, het welck sy my tegen u hebben doen uyt-wercken; dese tonge die van u vergiffenisse vraeght, weet al te wel, dat sy duysent-mael tegen uwen wille gesproken heeft; dese ooren die u woort hooren, zyn vervult met alle ydelheden, die sy aenhoort hebben teghen uwe Wet; geheel dit lichaem is gemaeckt met de letteren der sonden, daer het instrument van geweest is.

Ick werpe my voor uwe voeten, ô Heere, siet hier den overtreder van uwe Wet, den vyandt van uwe glorie, den verdestrueerder van uwe wercken, den verquister van uwe goederen, de slave van sijne quaede genegentheden, geduerigh gedreven tot het quaet, altydt strydigh aen het goet, ongevoelijck aen de boetveirdigheyt, slap in uwen dienst, wederspannig aen uw licht, ende on-gheboóghsaem aen uwe kastydinghen. Sal dan dese ongheluckige, aertsche, onsuyvere, ende verworpe ziele derven verschijnen in de teghenwoordigheyt van uwe oneyndelijcke suyverheyt? Ghy hebt-se vry, ende meesterse van haer selven ghe-

schapen,

schapen, ende haer selven van u vervremdende, is sy onderworpen aen eene schandelijcke slavernye; sy is meer aen haer vleesch gehecht, als aen haren Godt, geheel bekommert met de wellusten des lichaems, doof aen uwe in-spraken, onachtsaem in hare plichten, verstroeyt in hare gepeysen, vermenichvuldight in hare begeirten, vervult met alle de ellenden, die gy siet, ende haet; ende tot vervullinge haerder ellende, sy is van u gescheyden, ô mijnen Godt, die haer waerachtigh leven zyt.

II. Ghy weet, ô Heere, dat ick de boosheden, die uwe gramschap over my trecken, selve niet en kan kennen; hoe sal ick u dan konnen voldoen? ende wat sal ick u konnen op-draghen, verscheynende voor u? Ick en verdiene niet, ô mijnen Godt, als de kastydinghe, ende de rechtveirdighe verwysinge, die gy tegen my sult uytspreken, is't dat gy my niet en aen-siet met de ooghen van uwe bermhertigheyt. Ghy hebt de dolinghen van mijne jonckheyt, ende de ongeregeltheyt van mijn leven, met eene Vaderlijcke goetheyt verdragen; gy hebt my, ghelijck eenen uytsinnighen, sien loopen naer de schandelijcke sonden, vlytigh tot alle gelegentheden om u te vergrammen, gedreven, als eenen dwasen, tot duysent ydelheden, die ick met alle vierigheyt vervolghde, zynde in eene diepe vergetentheyt van uwe Wet, ende van mijne Saligheyt; beseten van de liefde der vermakelijckheden, ende mijn herte gedeelt zijnde in vele verscheyde affectien, daer ghy geen deel in en hadde. Ghy hebt my bedroghen, verdoolt, verloren, ende bereyt ghesien om in de helle te vallen, ende ghy hebt my weder-houden op den boort van den af-grondt.

Ick ben desen ellendighen sondaer, den welcken

ken gy soo langhen tyt verwacht hebt, al-hoe-wel dat mijne qualen, ende mijne verblintheyt u niet onbekent en waren, die my beletten van die te kennen. Eylaes! Ick en kenne mijne qualen op dese ure noch niet. Wat sal ick dan doen, ô mijnen Godt? want gy verbiedt my te wanhopen, al-hoe-wel dat ick in my geene reden en vinde van te hopen. O medelydenden Herder van de verdoolde Schapen, die niet en hebt gewilt, dat ick buyten u eenige remedie tegen mijne qualen, die ick tegen u bedreven hebbe, soude vinden; die my uwe verdiensten ghegeven hebt, op dat ick daer door in uwe bermhertigheyt soude hopen, ende die my selve geleert hebt, dat ick door de penitentie tot u soude weder-keeren; ick bidde u dan, dat gy mijne oogen gelieft te openen, op dat ick magh kennen, ende versoeyen al het gene, het welck u in my oyt mishaeght heeft.

In der eeuwigheyt moet gy gelooft ende gedanckt zyn, ô Goddelijcken Herder onser zielen, over de bermhertigheyt die u beweeght heeft om u selven te laden met mijne sonden. Ick aenbidde dese oneyndelijcke liefde, die u soo vele moeyelijckheden, ende pynlijckheden heeft doen omhelsen, om my te verlichten. Ick aenbidde de wakingen, den honger, ende dorst, ende alle de ongemacken, die gy om mijne liefde geleden hebt. Ick aenbidde uw hardt, straf, boetveirdig ende arbeydelijck leven, door het welck gy, op den tydt van dertigh jaren, de verbode wellusten te niet gedaen hebt, tot de welcke ick my gheheel begeven hadde. Ick aenbidde de liefde, de welcke u soo gevoelijck gemaeckt heeft in mijne ellenden; de groote droefheyt, met de welcke ghy myne sonden beweent hebt; den vierigen iever, met den welcken gy voor my voldaen hebt. Ick aenbidde

bidde uwe oneijndelijcke verdiensten , die my de schatten van de hemelsche bermhertigheyt gheopent hebben ; uw Goddelijck Lyden, het welck de rechtveirdige vraecke van uwen Vader wederhouden heeft ; uwe kostelijcke traenen, die voor my vergiffenisse verkregen hebben van mijne misdaden, ende de eeuwige vreught der Heyligen.

III. Ick bidde u, ô Heere, van my de herkentenisse te geven, die ick moet hebben over alle uwe goetheden. Die misdadighe nachten, in de welcke ick u soude vergramt hebben , waren aen uwen geest tegenwoordigh, als gy die lange nachten om de hemelsche Benedictien over my te trecken, in het gebedt overbrocht. Als gy honger ende dorst waert lijdende, peysde gy op mijne onmatigheden; in uwen arbeydt , voorsaeght gy mijne slapheyt, als gy over my traenen van teerigheyt storte, kende gy de strafheyt van mijn herte; vervult zijnde met de eeuwige liefde, die u voor my ter doot leverde, saeght gy my sonder eenige liefde tot u; tusschen de strengigheden van uw leven, aenmerckte gy de vrijheyt, ende de teerigheyt van het mijne; in de voor-beeldtsels van uwe oneyndelijcke Wysheyt, liep ick alreets in mijn verlies, terwylen dat gy bekommert waert met mijne saligheyt: ick vluchte u, als gy my trachte aen te locken door den treck van uwe liefde; van doen af nam ick vermaeck in de sonde, voor de welcke gy voor-genomen hadde te lijden, ende ick was aendachtigh om mijn lichaem te streelen, terwylen dat gy het uwe wilde doen lyden. Als eenen Vader der bermhertigheyt , die de doodt des sondaers niet en wilt , maer sijne bekeeringhe ende syn leven, arbeyde gy om my saligh te maken , terwylen dat ick niet en peysde, als op het gene my konde verliesen.

Ach!

Ach! mijnen Godt, siet hier den sondaer, voor den welcken gy soo veel geleden hebt; den selven die als dan tegenwoordigh was aen uwe eeuwige kennisse, ende die altijdt arm, ellendigh ende ongetrouw is. Ick werpe my voor uwe voeten, soodanigh als ick ben; maer ick brenge met my de verdiensten van uw Lijden, ende de belofte van uwe bermhertigheden, de welcke ick van u vrage, ô Heere, ende op dat ick die soude mogen bekomen, offer ick u op, allen uw vasten ende waecken, alle uwe gebeden ende strengigheden: aensiet toch de pijnlijckheden die gy gheleden hebt, ende vergeeft my alle de sonden, die ick bedreven hebbe. Is 't dat gy niet en wilt, dat den sondaer verloren gaet, om dies-wille dat hy is het werck uwer handen, ende dat gy bemint al het gene gy geschapen hebt, hoe soudt gy konnen lijden, dat ick de vrucht van soo vele pijnlijckheden ende quellingen soude verliesen, ende dat uwe verdiensten my vruchteloos souden wesen?

IV. Gy hebt sulck eene boosheyt ende grouwelyckheyt in mijne sonden ghesien, dat gy gheoordeelt hebt, die niet te konnen uytwisschen, ten zy door uw Bloedt, ende dat uw Lyden nootsakelijck was om een soo groot quaet te genesen, ende siet, gy en hebt geene ruste gehadt, voor ende al eer ick geheel, ende volkomentlijck soude genesen zijn; ende ick, die den oorspronck ben van mijn quaet, ende die het in my selven drage, ete, drincke, slape ende leve gerustelijck met mijnen vyandt; ick aensien hem als mijnen mede-ghesellle, ende oock dickwils als de soetigheyt van mijn leven. Hebt toch medelijden met mijne verblindtheyt, ô Goddelijcke goetheyt! ende gemerckt dat gy om mijne sonden uyt te wisschen,

schen, eene penitentie van soo vele jaren gedaen hebt, soo bid' ick u door de selve, dat gy de vruchten daer van, aen mijne ziele wilt mededeelen, dat is te seggen, dat gy my wilt geven eene volmaeckte kennisse van mijne sonden, ende een volmaeckt berouw, van die bedreven te hebben.

Doet, ô Heere, mijne duysternissen verdwynen, ende werpt dien dicken muer ter aerde, den welcken gestelt is tusschen u ende my. Kan men sigh een grooter quaet in-beelden, als eenigh vermaeck te nemen in te doen, het gene u soodanighlijck mishaeght, dat gy om't selve te straffen, die zielen, de welcke gy bemint hebt tot de doodt des Cruyce, veroordeelt tot de eeuwighe pynen? Ende hier en tusschen ben ick soo verblindt, dat ick de sonde niet en achte, als eene sake van kleyn ghewicht, ende dat meer is, het berouwt my somwylen, dat ick soo veel niet en hebbe ghesondight, als ick wel soude ghewilt hebben.

Ick en wete niet te vragen, het gene ick wensche, ende ick en wete selve niet, wat dat ick moet wenschen. Waer't dat ick, ô mijnen Godt, inwendigh van u verlicht ware, ick soude mijn gheheel leven met weenen overbrengen, al waer't schoon dat ick maer eene doodelijcke sonde alleen, gheduerende mijn leven, soude bedreven hebben; ende siet, ick ben gerust, naer een soo groot ghetal bedreven te hebben. Maer ghemerckt ick niet en wete te wenschen noch te vraghen, het ghene my oorboorlijck is, ô Godt der bermhertigheydt, vraeght selve van den geest, die u bestierde, gheduerende uw sterffelijck leven, waerom hy u soo veel heeft doen vasten, waecken ende lyden voor mijne sonden, ende volgens de antwoordt,

woordt, die hy u ſal geven, geeft my het gene ick van u niet en wete te vragen. Slaet uwe oogen op uw Lyden, ô Heere, ende ſtaet my toe, het gene dat'et voor my verdient heeft.

V. Schickt mijne ſinnen, ende geheel mijn lichaem tot uwen dienſt. Ghy weet ſeer wel, dat dit aertſch lichaem ſigh ſtelt tegen mijn geluck, ende dat het dickwils het heyligh ſaet verſmacht, het welck gy in mijne ziele geworpen hebt: geeft my de ſterckte, ende de moedigheyt om aen deſen vyandt te wederſtaen; leert my ſijne liſten en lagen, ende de boosheyt van ſijne ontſchuldingen ontdecken: want wat kan ick ſonder uwe hulpe, tegen eenen ſoo vreeſelijcken vyandt? gy hebt hem aen my gegeven voor eenen mede-geſelle in mijne pelgrimagie, met verbinteniſſe van hem te voeden, op dat hy niet en beſwycke, ende te kaſtyden, op dat hy onderworpe zy. Hoe qualijck onderhoude ick deſen regel, die nochtans ſoo noodtſakelijck is! want ick vinde my meer genegen om mijn lichaem te ſtreelen, als om het te ſtraffen; ende dit is't dat hem verſtaut van tegen my op te ſtaen. Hecht, ô Heere, mijn vleeſch aen uw Cruys met de banden van uwe liefde, ende geeft my door uwe ſtrengigheyt van leven, de beſcheydentheyt, den wille en de ſterckte om dit ſondigh lichaem te handelen, naer uwen wille en wel-behagen.

Keert mijne ooghen af, ende ſluyt-ſe, door uwe vreeſe, op dat ſy de ydelheden niet ſien en ſouden, als om die te verachten, ende dat ſy hun gheſicht niet en veſtighen op het ghene, het welck mijne ziele kan hinderen. *Stelt eene bewareniſſe aen mijne lippen, ende eenen toom aen mijnen mondt*, Pſ. 140. 3. op dat ick noyt en ſegge, het welck ick moet ſwygen: *het leven ende de doodt*,

doodt, volgens uw woordt, *zyn in de macht van de tonge.* Prov. 18. 21. Maeckt dat de mijne, noch mijnen naesten, noch my en quetse, ende dat ick, in de plaetse van te veel spreken, met eene diepe stilswijgentheydt magh letten op het gene dat gy sult seggen: want gy hebt door uwen Propheet geseyt, *dat de sinnen de poorten zyn, door de welcke de doodt komt in onse zielen*; Jer. 9. 11. sluyt dan dese poorten achter u, ô mijnen Godt, als gy in mijn herte sult gekomen zijn, op dat gy daer in alleen soudt mogen blyven, ende dat'er niet in en komt, het welck u mishaeght; vernietight mijne ghebreckelijcke herts-tochten, ende maeckt, dat ick de tijdelycke saken niet en ghebruycke, als voor de nootsakelijckheyt.

VI. Gy kent, ô Heere, het over-groot ghetal mijnder sonden, de welcke de ongeregelde liefde van mijn lichaem, my heeft doen bedryven; ghedooght dat ick in de bitterheydt mijnder ziele, door-loopende alle de jaeren van mijn leven, de selve voor uw aenschyn magh belyden.

Men kan sigh hier in 't besonder beschuldigen, ende vervolgens dit Gebedt doen.

O Medelydenden Medecyn-meester, versterckt myne kranckheyt, op dat ick myne bedorve genegentheden soude konnen wederstaen. Gy siet, hoe diepe wortelen dat sy in myn herte geworpen hebben, ende de vruchten des doodts, die sy daer voortsbrengen. Ruckt dese verderffelycke wortelen uyt, tot het minsten hayrken toe; leert my, hoe dat gy wilt dat ick u diene, ende geeft my den wille ende de sterckte om uyt te wercken, het gene gy my sult geleert hebben. Geeft my de gratie van te beminnen het gene my kruyst, ende van myn behagen te

nemen in de quellinge, aenghesien ick daer in den middel vinde om te voldoen voor myne sonden. Maeckt dat ick die verfoeye met sulck een leetwesen, gelyck ick vermaeck genomen hebbe in te bedryven, ende dat ick soo vele liefde hebbe voor de penitentie, als ick gehadt hebbe voor de sonde. Maer gy weet beter als ick, ô mynen Godt, wat my betamelyck is: ick gelate my geheel in u, vergeeft my het gene dat u belieft, ende straft my soo veel als gy sult willen. Ick vraeghe van u alleenlyck maer de gratie, van niet anders te willen, als het gene gy sult doen. Slaet, brandt, kapt en kerst, ende en spaert my niet inden tydt, op dat gy my in der eeuwigheyt soudt spaeren.

VII. *O Jesus*, mijn leven, ende mijne saligheyt, gy kont een eynde stellen aen mijne boosheden. Gy en wenscht niet minder de vrintschap, ende de liefde van bekeerde sondaren, als die van de zielen, de welcke altydt in onnooselheyt geleeft hebben. Van dien tydt af, dat de sondaeresse Magdalena haer selven voor uwe voeten geworpen, ende die met traenen ghewasschen heeft, hebt gy haer aensien als eene van uwe getrouwe vriendinnen, ende het is haer seer haest toe-ghelaten kostelijcke Salve over uw hooft te storten. Paulus uwen vervolger en hadde nauwelijckx ghethoont, dat hy bereyt was u te gehoorsamen, oft den Hemel is sijne Schole gheworden, ende gy hebt u geweirdight van hem selve t'onderrichten. Verheft oock mijnen neder-gevelden geest, ô leven van mijne ziele! ick omhelse uwe heylighe Voeten; ick wille u beminnen, ô goddelijcken *Jesus*! ick wille u beminnen, u dienen, ende geheel aen u zijn. Dat mijne sonden verdrincken in den af-grondt uwer bermhertigheden, ende dat men oock de gedachtenisse der selve te niet doet.

Het

Het is waer, ô Heere, dat mijne ziele onweirdigh is te verschijnen voor soo suyvere oogen, dat sy haer niet en kan beschermen van de bedorventheyt, die haer omringelt, ende dat sy altijdt besmeurt is met duysent vlecken; maer wie is 't die kan hinderen, het gene gy beschermt? wie kan omkeeren, het gene gy ondersteunt? wie kan scheyden, het gene gy vereenight, ende wie is 't die kan doen beven, het gene gy bemint? Mijne ziele hoe ellendigh sy oock is, en is niet min aen u, als de ziele van den getrouwsten van uwe dienaeren. Is 't dat ick my selven insien, ô mijnen Godt, ick moet my selven van u vervremden; maer als ick u aensien, mijn herte begeirt u, ende alle mijn inwendig versucht naer u. Vereenight my dan met u, ende vernietight in my, het gene u mishaegt. Met u vermagh ick al, ende ick en sal niet vreesen, want gy zijt mijnen schat, mijne glorie, ende den center van mijn geluck.

O Moeder Godts, ende der sondaren ghetrouwe mede-gesellinne in de pijnlijckheden, en de quellinghen van uwen eenigen Sone, alleen onder de suyvere schepselen, vry van alle sonde! hebt toch medelijden met desen ellendighen sondaer; verkrijght voor hem vergiffenisse van sijne sonden, ende de gratie van uwen Sone ghetrouwelijck te dienen. Gelucksalighe Geesten, inwoonders van het hemelsch Jerusalem, het welck ghebouwt is, niet alleenlijck voor de Rechtveirdighe, maer oock voor de sondaren, ontfanght de begeirte die ick hebbe, van met U-L. aldaer eens te woonen, ende en ghedooght niet, dat eenighe aertsche sake my van uw gheselschap scheijde. Amen.

HET XIII. LYDEN VAN JESUS.

1. Door de Rechtveirdigheyt wordt hier verstaen de onderhoudinge van de Wet Godts, die ons rechtveirdigh en heyligh maeckt. 2. Wy moeten begeirigh en dorstigh zyn tot onse heyligheyt en van onsen naesten. 3. Den dorst tot de saligheyt des naestens, veroorsaeckt groote pyne aen Godt-minnende zielen. 4. Heeft een aldergrootste pyne veroorsaeckt aen Jesus: Paulus getuyght dit oock van sy selven; hier uyt wordt besloten wat groote smerten Jesus geleden heeft door dien honger en dorst. 5. Wy zyn hier over groote danckbaerheyt schuldigh aen Jesus. De ongevoelyckheyt in dese saecken is seer perykeleus. 6. Eenige middelen om dien geestelycken hongher te bekomen. Wat vier dat Godt op den Autaer van ons Herte wilt sien branden. 7. Uyt desen geestelycken hongher spruyt eenen iever; desen moet discreet zyn en gematight door de liefde. 8. Men moet beginnen van syn selven te verbeteren. 9. Oock als aen ons de sorghe van andere bevolen is.

Den honger ende den dorst van de Rechtveirdigheyt.

JEsus heeft den honger ende dorst in den welcken alle Heyligen, ende de ghene, die eene oprechte begeirte hebben van hem te behagen, gestelt onder het ghetal van de Evangelische Deughden, die ons sekerlijck leyden tot de saligheyt. Men moet door het woordt *Rechtveirdigheyt*, verstaen de heyligheijt van de Christelijcke deughden, ende de onderhoudinghe van de goddelijcke Wet, de welcke ons rechtveirdight, vervremt van de sonden, ons tot Godt bekeert, ons verlicht ende suyvert, ons bereijdt tot de vol-

maecktheyt van sijne liefde, ende ons mede-deelt sijne gaven. Desen honger ende desen dorst van de Rechtveirdigheyt, die niet anders en is als eene vierige begeirte van de heyligheyt, is soo kostelijck voor Godt, dat hem ghedocht heeft die te moeten vergelden met het grootste van alle sijne goederen, die de volmaeckte vervullinge is van alle onse begeirten. *Saligh zyn-se die hongher en dorst hebben naer de Rechtveirdigheyt*, *want sy sullen versaet worden:* Matt. 16. dat is te seggen, want sy sullen genieten dien gelluckigen staet, alwaer Godt sonder onvolmaecktheyt bemint ende gedient is; want dit is't het welck de Rechtveirdige boven alle dingen wenschen.

II. Voorders, desen honger van de Rechtveirdigheyt heeft twee deelen: het eerste gaet onse eyghe heyligheyt aen, ende het ander, de heyligheyt van onsen naesten: door onse eyge heyligheyt, wenschen wy ons onthecht te sien van de liefde des weirelts ende van ons eygen selven, op dat wy alsoo niet anders en souden beminnen als Godt alleen: door de liefde die wy tot onsen naesten dragen, wenschen wy dat Godt van alle menschen gekent, bemint ende gedient soude wesen. De vergeldinge van de eerste, is die spyse, met de welcke *Jesus* sy selven speysde als hy seyde: *Myne speyse is den wille te doen van den genen, die my gesonden heeft*. Joan. 4. Want de zielen, die hongerigh zyn naer de heyligheyt, onderwerpen haer aen den Goddelijcken wille in alle dinghen; sy smaken Godt in alle hare geestelijcke oeffeninghen, verwachtende tot dat sy hem met volheyt in de eeuwigheyt sullen besitten. Voor soo veel als aengaet den honger, den welcken men heeft van de volmaecktheyt des naestens, en is niet seer geloont, ten zy in't ander leven, door

dien dat men in dit leven niet en siet als lauwigheyt ende ongeregeltheyt : ende de Heyligen en sullen niet voldaen zyn , ten zy , als'er geene gebreken meer en sullen zijn om uyt te rucken , noch lauwigheyt om te verwermen , noch aen den naesten iet meer te wenschen , als de eeuwige goederen , de welke hy alreedts in besittinge sal hebben.

III. Daer en is geene deught , die aen de dienaeren des Heeren eene grootere pyne veroorsaeckt , als desen dorst van de saligheyt des naestens : want voor soo veel als aengaet hunne besondere volmaecktheyt , sy trachten de aertsche liefde uyt hunne herten te rucken , aen de hellinge van de bedorve natuere te wederstaen , hun selven te verwinnen , ende hun vleesch te versterven ; maer ten opsicht van de liefde des naestens , als wanneer sy Godt uyt geheel hunder herte eens hebben beginnen te beminnen , soo wascht het Goddelijck licht in hun , het welck hun te verstaen geeft , hoe grootelijckx dat Godt verdient bemint te zyn. Als dan voelen sy het onghelyck van de gene , die in sonde leven ; sy worden door eene gedurige begeirte gepraemt , om alle menschen onderworpen te sien aen de Wet des Heeren , ende sy en zyn niet min gheraeckt over de dolinghe van d'andere , als wel over die , in de welcke sy van te voren selve geleeft hebben.

Maer om dieswille dat desen dobbelen honger , de heylighen in dit leven verteirt ende vernielt , soo is't dat Godt hun voor eene vergeldinge belooft te versaeden in't toekomende leven , volgens de bemerckinge van den H. Augustinus , den welcken doende de Evangelische Saligheden over een komen met de Gaven van den H. Geest , seght , dat den honger van de Rechtveirdigheyt niet anders

ders en is, als de gave van *Sterckte*: want wy hebben eene groote sterckte van noode, om onse herten te rucken van de liefde der aerde, ende dat den genen, den welcken van de Goddelijcke liefde geraeckt is, eene krachtige hulpe van den H. Geest noodigh heeft, om de droefheyt te onderstaen, de welcke het verlies van sijne Broeders in hem veroorsaeckt, ende om allen noodighen arbeydt te ondernemen tot hunne bekeeringhe, sonder tegenseggingen, oft eerschendingen, ofte de doodt selve te vreesen. Dese deught is oock den oorspronck van soo vele eerlijcke daeden, de welcke de Heylighen voor de glorie Godts, ende voor de saligheyt van hunnen naesten ghedaen hebben.

IV. *Jesus* heeft alles gheleden, het welck het pynelijckste is in dese deught; want den vierigen iever, ende den geduerigen dorst die in hem brande, van alle menschen te sien gehoorsamen aen de Goddelijcke Wet, de deught te oeffenen, de sonden te vlieden, hun laten te geleyden door de bewegingen van den Geest Godts, wasdom te nemen in sijne kennisse ende in sijne liefde; desen iever, segh ick, groeyde naer de maete van de liefde, die hy voor sijnen Vader hadde: ende om dieswille dat hy onse quaetheden aensagh, al oft'et de sijne hadden gheweest, soo gevoelde hy voor ons het verlies van alle dese goederen soo levendigh, al oft dat hy selve daer van berooft hadde geweest.

Dit ghevoelen is hem by-ghebleven, soo langh als hy geleeft heeft. Den H. Paulus, den welcken maer een gensterken van dit Goddelijck vier hadde, waer mede onsen Salighmaker ontsteken was, seyde, dat de *sorghvuldigheyt van alle de Kercken hem verscheurde*: dat hy *inwendighlijck*

verteirt was, door de verergernisse, die hy sagh; dat hy *niet meer aen sy selven en was*; dat *de liefde van* Jesus *hem praemde van geheel aen d'andere te zyn; dat hy sigh geluckigh achte, te mogen lyden voor de Uytverkoren; dat, al-hoe-wel* Jesus *sijn leven was, ende de doodt sijn geluck, hy nochtans niet en wiste, wat dat hy liever soude hebben, waer't dat hem den keus gegeven wierdt, oft te sterven om Godt te besitten, oft te leven, om de zielen Saligh te maken; dat hy* Jesus *beminde in sulcker voegen, dat hy seyde, dat'er geen schepsel hem van sijne liefde en soude konnen scheyden*; ende hy seyde *dat den H. Geest sijne getuyge was, dat de hertneckigheyt der Joden sijn herte soo bitterlijck met droefheyt doorsnede, dat hy wilde van Godt ghescheyden zyn, om de saligheyt van sijne Broeders.*

Is't dat den Apostel sulck een gevoelen hadde, hoedanigh moeste het gevoelen van *Jesus* zyn, den welcken door eene eeuwighe liefde uyt den Hemel op d'aerde getrocken was, om de saligheyt der menschen? den welcken den tijdt van dry-en-dertigh jaeren geleeft heeft in eenen geduerigen honger ende dorst van onse Rechtveirdigheyt: aen wie alle de sonden die bedreven waren geweest, ende die noch bedreven souden worden, van het beginsel des weirelts af, tot den dagh des oordeels, tegenwoordigh waren; die het getal onderscheyde, ende door sijne oneyndelijcke Wysheyt de leelijckheyt der selve weeghde, ende die-se ten lesten beweende naer de maete van sijne liefde, ende van de overgroote begeirte, die hy hadde, van ons daer van te verlossen.

Dit was voor hem een groot torment, ende eene soo onbegrypelijcke bitterheyt des herten, dat men magh seggen, dat hy soo vele dooden geleden

geleden heeft als hy ſonden ſagh, ende zielen wilde ſaligh maken: want hy ſtelde haere ſaligheyt voor ſijn eygen leven, ende de ſonde tegen Godt gedaen was hem veel harder als het Cruys. Hy offerde ſijn Bloedt op voor ieder een in't beſonder, ende het opperſte ſijnder droefheyt was, te voorſien, dat ſijne doodt aen vele vruchteloos ſoude weſen.

V. Het ſtaet ons toe rypelijck t'overpeyſen, naer Godt ſoo grootelijckx vergramt te hebben, wat wy ſchuldigh zyn aen deſen Goddelijcken Salighmaker, die de ſonden, de welcke wy alle daghen ſoo lichtelijck bedryven, ſoo bitterlijck beweent heeft, maer de waerachtige overtuyginghe van deſe waerheyt, is boven ons begryp, ende daer en is niet, als de ſuyvere liefde, die ons de grootheyt van onſe verbinteniſſe kan doen begrypen.

Wy weten, met wat ſorghvuldigheyt, ende met wat affectie de Ouders hunne kinderen opbrenghen; hoe grootelijckx dat ſy inwendigh geraeckt zyn, als ſy ſien, dat ſy hun tot de ydelheyt, tot hunne quade genegentheden, ende tot het quaet geſelſchap begeven, ende dat ſy den raet verachten van de gene, die hun beminnen. Godt doet ons dickwils diergelijcke verwytingen door ſijne Propheten; hy beklaeght ſigh, dat ſijne kinderen hunne liefde, die ſy hem ſchuldigh zyn, geven aen dingen, die hun ſoo ſchadelijck zijn; dat ſy hem vluchten, dat ſy hem vergrammen, ende dat ſy hem doen dienen aen hunne ſonden, ende hy beklaeght ſich daer over met ſoo veel te meer recht, om dieſwille dat hy ons met veel meerdere teerigheyt bemint, als de alder-teerſte Moeders hare kinderen beminnen.

Wat reden van beſchaemtheyt voor ons, te ſien van

van den eenen kant de benauwtheden des herten van *Jesus* om onse Saligheyt, ende van den anderen kant den afkeer, die wy hebben van de waerachtighe goederen, ende de groote verblintheyt, die ons doet loopen naer de verganckelijcke goederen, die wy meer beminnen, als Godt selve! Daer en is geen grooter teecken van onse verwerpinge, als den smaeck van de Hemelsche saken geheel te verliesen: want Godt heeft aen alle de krachten van onse ziele ende lichaem, den smaeck gegeven van de voorwerpselen, die hun dienstigh zijn, op dat sy die met meerdere vierigheyt souden wenschen, met meerder vermaek ontfangen, ende met meerder profijt genieten. Daer uyt volght *dat de ooghe niet en wort vermoeyt van te sien*, volghens de getuygenisse van de H. Schrifture, *Eccl.* 1. 8. *noch de oore van te hooren*; dat den hongher, ende den dorst, ons het eten, ende het drincken aengenamer maken. Het selven gebeurt oock met de andere sinnen, ende als'er eenen is, die niet begeirigh is, ende aen wie niet meer smaeckt, het gene dat hem eygen is, soo kan men seggen, dat hy, oft seer kranck, ofte teenemael verdorven is.

Aldus wanneer de ziele, de welcke de eeuwige goederen alleen konnen versaeden, geheel bekommert met de aertsche affectien, den smaeck van de hemelsche waerheden komt te verliesen; als sy daer in ongevoelijck is ende onverschillig, als sy daer van eene walginge ende eene afgekeertheyt heeft, als dan is sy in een opentlijck gevaer van haer eeuwigh verlies. Dit is het quaet het welck de Heyligen noemen eene ongevoelijckheyt, daer Godt sigh van beklaegt door den mondt van sijne Propheten, als hy seght: *Dat hy geroepen heeft, ende niet aenhoort en is geweest; dat*

dat hy gekastydt heeft , ende dat men sich niet ghebetert en heeft ; dat hy ghestagen heeft , ende dat men't niet gevoelt en heeft : Jerem. 8. dat de menschen als rasende, sonder eenighe vreese loopen naer hun ongeluck ; dat sy Godt sonder onruste verliesen , dat sy hunnen tyt over-brengen in de vergetentheyt van de eeuwigheyt , ende dat sy op eenen oogenblick tyts vallen in de helle.

VI. Verwachtende tot dat Godt , geraeckt zijnde over eenen soo gevaerlijcken staet , hun uyt de ellenden wel wilt trecken door het licht van sijne waerheyt , ende door het bewegen van sijne liefde , soo soude ick dry dingen geirne aenraden.

Ten eersten , dat sy de deught over al daer sy-se sien souden prysen ende toe-stemmen , al-hoe-wel dat sy in hun selven noch niet besloten en hebben van die te volgen ; dat sy jonstigh souden zijn aen deughdelijcke persoonen , ende al is't dat sy van de heyligheyt vervremt zyn , sy die even-wel niet en souden vervolghen , waer door sy oock in dit leven deelachtigh souden zijn van de boosheyt der duyvelen. Als dan Godt siende dat sy in d'andere voor goet prysen , het welck sy selve niet derven oeffenen , sal met hun misschien mede-lyden hebben , gelijck het dickwils gebeurt , ende sal hun door sijne gratie versterken.

Ten tweeden , dat sy de ongebooghsaemheyt van hun herte soude mispryſen ende haten , peysende hoe veel dat hun gheley verschilt van dat van de dienaren des Heeren ; dat sy hun verootmoedighen , ende dat sy hun selven veroordeelen in sijne tegenwoordigheyt. Door desen middel en sal het Goddelijck licht in hun niet gheheel verdwynen , sy sullen altydt aen Godt vast houden door eenigen bandt , ende sy en sullen in de sonde niet gerustelijck leven.

Ten

Ten lesten, sy moeten geirne van Godt spreken met eerlijcke persoonen, door welckers onderhoudinge ende exempelen hun versteent herte allenskens sal vermorwen; ende is't dat den Heere aen hun eenigh straeltjen van sijn licht ontdeckt, dat sy als dan het leven van *Jesus* lesen, ende hunne verbintenisse overpeysen. Dit is eene seer krachtige remedie om de ziele uyt hare slappigheyt te trecken, om hare begeirten te doen groeyen, ende om in haer de liefde tot de schatten, die in *Jesus* besloten zyn, te verwecken. Maer is't dat de gene de welcke de Goddelijcke goetheyt eenig gevoelen van liefde in-geeft, op hun selven eens willen letten, sy sullen haest gewaer worden, dat Godt niet op en houdt van hun inwendighlijck te pramen, ende hun te doen gevoelen het gene hy van hun vraeght. Sy moeten aendachtigh zijn aen sijne stemme, ende getrouw van hun te laten geleyden, op dat sy door eene plichtige onachtsaemheyt den in-ganck niet en geven aen de aertsche begeirten, waer door den tweeden val veel gevaerlijcker ende ongeneselijcker als den eersten soude worden.

Dat sy eens indachtigh zyn dat Godt in de oude Wet geen ander vier op sijnen Autaer en wilde sien branden, als het gene het welck uyt den Hemel gekomen was: hier-en-tusschen en heeft hy'et maer twee keeren aen sijn volck gegeven, den eersten in de Woestyne onder de bestieringe van Moyses, ende den anderen onder Nehemias in de wederkomste van de Babilonische gevangenisse. Tusschen dien tyt men hadde eene groote sorge van dit heyligh vier te onder-houden ende te beletten, dat'et niet uyt en soude gaen. De begeirte van Godt te behagen, den honger, ende den dorst van de Rechtveirdigheyt is eene

eene hemelsche vlamme die den H. Geest in onse herten ontsteeckt; maer sy moet onder-houden worden door vierighe begeirten, door ieverighe Gebeden, ende door heylige wercken: ende als men die veronachtsaemt, het vier gaet uyt, ende men kan het seer qualijck wederom ontsteken. Maer gelijck Nehemias, naer dat hy het dick water, in het welck het eerste vier verandert was, ghegoten hadde over de slagh-offerande, verwachte tot dat Godt het selve wederom soude ontsteken, ende ten lesten sagh hy de slagh-offerande Mirakeleuselijck branden; alsoo oock, als wy het weynigh, het welck ons over blyft van onse eerste begeirten, met ootmoedigheyt ende met volherdigheyt aen Godt op-offeren, hy laet sigh raken, ende als dan verweckt hy in ons door sijne bermhertigheyt het vier van sijne liefde, ende den geest van Penitentie.

VII. Den honger ende dorst van de Rechtveirdigheyt, brenghen den iever voorts, die soo noodtsakelijck is aen eenen Christen mensch, maer soo moeyelijck om dien met discretie te oeffenen, met de welcke hy moet gevoeght zijn. Maer gelijck de Saligheyt, ofte het verlies der zielen seer dickwils hanght van het goet, oft van het quaet gebruyck der selven, soo is 't dat men hier in seer voorsichtighlijck moet handelen; ende om dieswille dat, naer 't uytwendigh geoordeelt, den iever seer gelijck scheynt aen't versmaet ende aen de gramschap, soo moeter toe-gelet worden, dat hy niet te verre loopt, dat hy den naesten noch stoort, noch verergert, op dat den middel sijnder bekeeringe hem niet meer beschadight, als vervoordert. Voorders om dat den iever voor eynde stelt de glorie Godts, ende de Saligheyt der zielen, soo gebeurt'et somwylen, dat

dat persoonen, die al te ieverigh zijn, hun selven krachtelijck latende voor-staen, dat sy verbonden zijn te volgen, het gene sy meijnen hun ingegeven te zijn, den tyt, de plaetse, de maniere, ende de andere omstandigheden niet genoegh en overpeijsen, die den oppersten ieveraer van alle goet, t'onser opsight met sulck een order, ende wijsheyt altyt onder-houdt; in der voegen, is't dat dese over-een-kominge, de welcke bestaet in de vereeninge van den iever, met de voorsichtigheyt beroert wort, soo en is't niet anders als eenen oproer ende confusie, tot achter-deel van de zielen, ende van den dienst Godts.

De gedachtenisse alleen van eenen goeden iever, brenght de gematigheyt by, ende de andere hoedaenigheden, die hy moet hebben: want den iever, die sigh uytstreckt tot de liefde, en is niet anders als de sorge die men heeft om het goet te bewaeren, het welck men besit, ende te vervremden al'et gene, het welck hem kan ontstellen, ofte te niet doen; ende dese sorge komt voorts van de liefde, ende van de achtinge, die men heeft voor het gene, het welck men bemint. Oversulckx heeft den H. iever sijnen oorspronck in de waerachtige liefde Godts, ende achtinge, die men maeckt van sijne glorie, ende van het Geestelijck profijt des naestens. Daer uyt volgt, dat hy de selve qualiteijten heeft, de welcke den Apostel geeft aen de liefde, als hy segt: *de Liefde is lydtsaemig, sy is goedertieren. De Liefde en benyt niet, sy en doet geen quaet, sy en wort niet op-geblasen, sy en is niet eergierig, sy en soeckt niet dat haer toe-behoort, sy en wort niet grammoedig, sy en peyst geen quaet, sy en verblydt haer niet over de ongerechtigheyt, maer sy verblydt haer met de waerheyt, alle dingen verdraegt sy, alle dingen gelooft sy, alle dingen hopt sy, alle dingen verwacht sy.*

sy. 1. Cor. 3. 1. Siet hier de afbeeldinge van den waerachtigen iever.

De plicht dan van eenen ieverigen mensch, is voor al Godt te beminnen, ende sijnen naesten: daer naer de glorie Godts, ende het profijt van sijnen naesten; maer hy moet eerst den iever, den welcken hy heeft voor de glorie Godts, door sy selven beginnen te oeffenen vernietigende in sijn herte, ende in sijne manieren van leven, het welck de vruchten van sijnen iever kan beletten, ende vervolgens kan hy den selven oeffenen ten opsicht van d'andere. Maer onse eyge saeligheyt veronachtsaemen, ende arbeyden voor die van onsen naesten; voorsichtig zijn in onse eyge saeken, haestig ende onvoorsichtig zijn in die van onsen naesten; ieverig zijn over sijne gebreken, ende gematigt over d'onse; dat is eenen ongeregelden iever hebben, die weynigh profyt doet, die qualijck ghenomen wort, ende dickwils de maetigheyt te buyten gaet, door dien dat de sedigheyt daer meer plaetse heeft, als wel de deught.

VIII. *Jesus* gaf desen Regel aen de *Phariséen*, als sy door den iever van de wet gedreven, het Vrauwken 't welck in't overspel bevonden was, voor hem beschuldigden en haer wilden steenigen, seggende tot hun: *dat den genen, die van U-L. sonder sonde is, den eersten steen op haer werpe*. Joan. 8. Want het en is geenen oprechten, discreten ende geregelden iever, dat den genen, die verdient gesteenigt te zijn, een ander wilt steenigen. Ten is niet redelijck, dat eenen ieverigen mensch sijne eyge glorie spreekt, andersints sal sijnen iever verkeeren in eene vermetentheyt; in tegendeel hy moet medelyden hebben met het quaet van een ander; hy en mag den genen, die gesondigt heeft, met al te groote strafheyt niet verstooten, noch syn leetwesen verwerpen,

noch

noch sijn geselschap vluchten, noch hem de eere weygeren, die hem toekomt; maer hy moet hem eerder trachten te helpen, spaeren, te eeren, ende winnen, om hem alsoo te genesen. Dat hy sig stelle onder den sondaer, den welcken hy wilt verbeteren, ende dat hy sig laet voorstaen, dat hy eenen grooteren sondaer is, als hy, van vreese dat hy hem niet en komt te verachten, ende dat den iever sigh allenskens niet en verandert in een misnoegen, ende in eene afgekeertheyt.

IX. De gene, die de plicht van hunnen staet verbindt om de zielen te be-ieveren, zijn in dese saeke aen eenige besondere perykelen onderworpen: want al is 't schoon dat sy van hunnen kant gebreckelijck zijn, sy en laeten daerom niet verbonden te zijn, de andere tot de deugt te brengen, ende als dan hebben sy twee dingen te vreesen die sy niet en konnen ontvlieden, te weten: oft sy volbrengen hunne verbintenisse seer slappelijck, vreesende dat men 't hun lichtelijck soude komen te verwyten, dat sy iet eysschen van de gene die sy moesten voorgaen, ende het selve niet en doen; oft sy handelen met al te groote strafheyt, op dat sy alsoo ieveriger schynen te zijn, het welck in der daet alsoo niet en is; maer op wat maniere dat sy voortgaen, sy sullen weynig profijt doen, ten zy dat hun leven een exempel van deught is. Het is dan seer te wenschen, dat de Oversten hun selven eerst onderwerpen aen de Wet, de welcke sy aen d'andere stellen: want door desen middel en sullen sy, noch verergernisse geven, noch te straf zijn.

Maer alwaert schoon dat sy het niet en deden, het welck sy seggen, hier uyt en mag men daerom niet besluyten, dat sy geenen waerachtigen iever en hebben, oft dat hunnen iever hun vruchteloos is: want *Jesus*, die de zielen met sijn Bloedt verlost,

loft, ende die aen dese Herders betrouwt heeft, kan voor haer aen die onvolmaeckte menschen geven, het welck sy onweirdigh zijn voor hun selven te hebben. Met dit betrouwen is't, dat de geloovighe volkomentlijck moeten onderworpen zijn aen de bestieringe van de gene, die de plaetse van Godt houden. Soo wel d'eene als d'andere moeten hunne oogen dickwils slaen op het leven van den opperſten Ieveraer van de glorie sijns Vaders, ende van de saligheyt onser zielen; sy sullen in hem de wetenschap van de volmaecktheyt, ende de suyvere waerheyt, sonder eenige uytneminge van persoonen leeren; sy sullen daer eene onverwinnelijcke verduldigheyt sien, om de plompheyt van sijne Discipelen te verdraegen; eene aenlockende minsaemheyt voor de sondaeren, om die tot hem te trecken; eene moedige stantvastigheyt om de straffen der sonden uyt te stellen, ende om wel te doen aen de gene die hem vergramden. Eyndelijck sy sullen eenen iever sien, altyt vol van liefde, die hem alle de strafheyt die wy verdienden, op sy selven heeft doen nemen, terwylen dat hy t'onser opsicht alles met soetigheyt schickte, ende dat hy die selve met weldaeden vervulde, die-se in geender manieren en verdienden.

Siet hier het voorbeeldt, het welck hy moet volgen, die sig begeeft tot de saeligheyt der zielen: want is't dat sijnen iever niet soet, minnelijck, ende baetsoeckigh en is, al-hoe-wel dat hy veel sal arbeyden, hy en sal noyt, als seer weynige vruchten doen.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS, *op den Honger, ende den Dorst van de Rechtveirdigheyt.*

1. De ziele, die heel arm is, neemt haren toevlucht tot Godt, die den oorspronck is van alle goet. 2. Beklaeght dat-se haer selven vervult met ydelheyt, daer-se nochtans geschaepen is voor Godt. 3. Gebedt tot Godts bermhertigheyt, die beter is als vele levens. 4. De ziele roept uyt den gront van haere ellenden, om gesuyvert te worden in haer begeirte. 5. Sy stelt haer betrouwen op Godts bermhertigheyt, en op de liefde van Jesus. 6. Om dat Jesus tot de saligheyt van ieder in't besonder sulck eenen dorst gehadt heeft, al oft hy maer eenen alleen en hadde saligh te maken. 7. Versuchtingen tot Godts liefde, en om van alle andere ongeregelde liefden verlost te zyn. Soete uytlegginge van 't Gebedt des Heeren.

I. O Oorspronck van oneyndelijcke goederen, ick geve u duysent danckseggingen, dat gy my soo arm gemaeckt hebt, aengesien dat mijne geduerige ellenden my praemen, van mijnen toevlucht tot u te nemen: want wat is'er in my, het welck u niet en wenscht, ô mijnen Godt, al-hoe-wel dat mijne verblintheyt my belet, van mijne eyge begeirten te kennen? Gy zijt den oorspronck van alle goederen: van de hemelsche, door dien dat sy in u besloten zijn; ende van de aertsche, door dien dat uwe Goddelijcke handt die uytreyckt volghens mijne lichaemelijcke noodtwendigheden. Van dese milde handt is 't dat mijne oogen haer licht verwachten, sonder het welck sy met duysternissen bedeckt zijn: van dese is 't, dat mijn lichaem de locht vraeght om te aessemen, het broodt om te eten, het water om te drincken, de gesontheyt als het sieck is, den dagh om

te arbeyden, den nacht om te rusten, de krachten voor de beweginge, den goeden uytval in de saken, ende de help-middelen tegen alle het quaet daer het mede omringelt is.

Dese handt, de welcke al het gene goet is geschapen heeft, deelt ons dat uyt volgens onse noodtwendigheden. Als ick gevangen ben, sy verlost my: als ick my bevinde in't midden van mijne vyanden, sy beschermt my in het perijckel, sy voor-komt het quaet, het welck my dreijght, ende is het saken dat sy toe-laet dat het my overkomt, soo is't dat sy my helpt om dat te verdragen. Als-wanneer ick eenighlijck bekommert zijnde met de sorge des levens, ende dese Almogende handt vergeten hebbende, soecke het menschelijck steunsel, is't dat dese Vaderlijcke handt my niet te hulpe en komt, selve als ick niet en peyse van die te vragen, ende dat ick die gantsch onweirdigh ben, alle mijne betrachtinghen zijn vruchteloos: want gy hebt gewilt dat het u alleen moet toe-gheschreven worden, het gene in my goet is; ende alsoo versucht desen geheel aertschen mensch geduerighlijck tot u, ende de stemme van sijne ellenden versoeckt sonder op-houden uwe bermhertigheyt.

Want wat sal mijne ziele doen die soo arm is van hare natuere, ende noch veel armer door hare schult? Tot wie sal sy haren toevlucht hebben, ten zy tot u, ô mijnen Godt? Gy verdraeght haer, als sy sondight, ghy verwacht haer als sy doolt, gy geest haer de deught in, gy leert haer de waerheyt, gy geeft haer den wille om te begeiren, de sterckte om te volbrengen, de stantvastigheyt om te volherden: gy geeft haer het Geloove om u te kennen, de hope om u t'aenroepen, ende de liefde om u te beminnen. Sonder u lyden alle mijne

krachten eenen onverſadelijcken honger, door dien dat gy-ſe maer alleen en kont verſaeden. De geeſtelijcke gaven die de zielen tot u verheffen, ende de oneyndelijcke goederen om de welcke te genieten, gy de ziele bequaem geſchapen hebt, en konnen niet komen ten zy van u. Soo haeſt als mijne krachten haer door ongeregelde affectien uyt-ſtorten buyten u, ſy vallen in gebreck ende in dolinge: want hare natuerlijcke hellinge brenght die tot u, die de volle ende de overvloedige maete zijt van haer geluck. Al het gene ſy buyten u ſoeken, dat verſwackt ende verteirt haer, ende het doet haer een quelende leven leyden, in een hongerig ende ellendig vremt Landt.

II. O eenige ende volkome ruſte van uw ellendigh ſchepſel, ſlaet op my de oogen van uwe bermhertigheyt; herſtelt door de liefde, het welck gy door liefde geſchaepen hebt, ende het welck ick door ondanckbaerheyt verdorven hebbe: want gy hebt my geſchapen voor u alleen, ende gy hebt alleen mijne waerachtige ende vaſte ſaligheyt willen zijn. Uwe handen hebben my in ſulcker voegen gemaeckt, dat den inwendigen ende uytwendigen menſch geluckelijck van u hangen; overſulckx hebben ſy alle oogenblicken van noode, dat mijn lichaem ende mijnen geeſt gepraemt zijn door eenen geduerigen honger; ende dit, op dat ick u ſoeckende, ô mijn opperſte geluck, met meerdere vreugt ſoude ſmaken, ende dat ick uwe goederen met meerdere overvloedigheyt ſoude ontfangen.

Maer gy ſiet in my, ô Heere dat on-aerdigh is; ick geloove deſe waerheyt, ick ken-ſe, ick beleyde-ſe, ende hier-en-tuſſchen ick vergaedere van alle kanten de verganckelijcke goederen, die my uyt de handen ontſnappen; ick omhelſe den wint,

wint, ende ick voede my met locht en roock, ende ick ben altijt hongerig, maer niet tot u, ick wensche sonder op-houden, maer ick en wensche uwe goederen niet. Ick wete nochtans, hoe arm ende ellendig ick oock ben, *dat eenen dagh in uw huys over-gebrocht, veel beter is als duysende*, over-gebrocht buyten u: *Ps.* 83. want den vrede ende de vertroostinge de welcke ick maer eenen dagh by u smake, herstellen alle mijne krachten, doen alle mijne ellenden vergeten, alle mijne sorgvuldigheden op-houden, ende vervullen mijne ziele met duysent soetigheden, daer ick in teghendeel van alle de andere dagen mijns levens niet eenen alleenlijck en kan vinden die vergeleken magh worden met die geluckige dagen, die men by u over-brenght. Voorwaer ick moet belyden, ghebenedydende uwe bermhertigheyt, dat ick'er seer weynige gehadt hebbe, die my buyten uwen dienst aengenaem geweest zyn, ende noch en is my van die onsalige dagen niet over-gebleven als de droefheyt ende begeirte, om dat doodelijck fenyn uyt mijne ziele te konnen jagen, het welck sy daer in gelaten hebben.

III. Uwe bermhertigheyt, ô oneyndelijcke goetheyt, is beter als vele levens, *Ps.* 62. om dieswille dat alle dese levens vol ellenden zyn, ende tot de doodt leyden. Vernietight in my dit leegh, ende aertsch leven, het welck my houdt in eene schandelijcke slavernye, op dat ick herstelt zijnde in de vryheyt van uwe kinderen, niet meer en beminne, als u alleen. Verthoont u aen dese blinde ziele, ô suyver licht, ende verstroeyt haere duysternissen, op dat sy den modder siende, daer sy in versmoort light, uwe hulpe beginne te wenschen. Geeft my eene vreese van de vermakelijckheden die my konnen hinderen, ende eene walge

 van

van de gene die ick bemint hebbe. Geeft my dese inwendige suyverheyt, die de weirde van elcke sake doet kennen, op dat ick door mijne onwetentheyt, den smaeck van de geestelijcke goederen niet en verliese, de welcke gy mede-deelt aen uwe vrienden.

Ick en derve, ô mijnen Godt, de onweirdigheyt, de schande, ende de ydelheyt der dinghen met slechte woorden niet uyt-drucken, die ick tot nu toe bemint hebbe, ende die ick met eenen honger ende dorst, den welcken ick niet en moeste hebben, als voor u alleen, gesocht hebbe; ick belyde alleenlyck voor uwe seer suyvere oogen, het welck sy klaerlijck in my sien, dat'er niet soo heyligh en is, oft ick ben bequaem om het selven te verderven, is't dat gy het tegen my niet en beschermt.

IV. O Goddelijcken *Jesus*, die my soo volkomentlijck kent, gy zyt mijnen Salighmaker, mijnen Verlosser, ende de remedie tegen alle de boosheden die gy in my siet, ende de welcke gy met eene oneyndelijcke lydtsaemheyt verdraegt. Aensiet den af-grondt van mijne ellenden, op dat hy dien van mijne bermhertigheden aen-locke; is't dat gy my in desen tweeden af-gront duyckt, ick sal daer geheel suyver, verandert, ende vernieuwt uyt-komen; om u uyt alle de teerigheyt van mijn herte beginnen te beminnen, ende om u met alle de vierigheyt mijnder begeirten te soecken. Zyt indachtigh, dat ghy geseyt hebt: *Aenroept my in den dagh van uwe quellinghe, ick sal u verlossen, ende ghy sult my glorificeren.* Ps. 49. Siet hier, ô Heere, den dagh van de quellinge, niet van eene tydelijcke, door dien dat dese my veel profijtelijcker is, als den voorspoedt des weirelts; maer den dagh van de peryckelen, waer in mijne ellenden

den my geworpen hebben. Ick aenroepe u, ô mijnen Godt, uyt den diepen afgrondt daer ick in gevallen ben, ende waer uyt ick niet en kan komen sonder uwe hulpe.

Hebt medelyden met my, zyt mijnen Verlosser, suyvert mijne begeirten, op dat ick u met eenen vierigen honger soecke, ende u vindende, versaet magh zyn. *Ick hebbe geroepen tot u, ô Heere, uyt het diepste mynder ellenden, aenhoort myn geroep, dat uwe ooren aendachtig zyn aen het woort van myn gebedt.* Ps. 129. Dat ick niet en soecke, als u, dat ick niet en vinde, als u, dat gy mijn eenig voedsel ende mijn leven zyt; dat ick u niet en geve als suyvere lovingen in dit dal der tranen, ende dat mijne ziele onthecht van alle aertsche affectien, haer niet en verheuge, als in u alleen.

V. Gy en kont my, ô Vader der bermhertigheyt, niet weygeren het gene ick vrage: want gy segt tot mijn herte, dat het gene ick vrage, het gene is dat gy my wilt geven; oversulckx versoeke ick van u, dat gy in my alles wilt vernietigen, het welck sigh in my stelt, tegen de mede-deelinge van uwe gaeven. Ick wete dat ick dese gratie onweirdig ben; maer staet'et toe, ô Heere, aen uwe liefde, ende aen mijne begeirten, het welck gy niet en kont geven aen mijne verdiensten. Gy en zijt my niet schuldig, ende ick en verdiene niet met allen; jae ick wete wel, dat ick my in der daedt onweirdig gemaeckt hebbe, om uwe gaven te genieten, door de slechtigheyt van mijne hertstochten, die gy siet, ende die gy in my haet. Maer zijt indachtig, ô minnelijcken Vader, dat gy ten tyde van dry-en-dertig jaeren van begeirte gebrant hebt om my wel te doen, om my te bekeeren, ende om mijne liefde ende mijne begeirten tot u te verheffen. Zyt indachtig die minnelijcke quellingen de welcke gy

aen uwen eeuwigen Vader op-offerde, om mijne slappigheden uyt te wisschen; ende gemerckt dat desen dorst van mijne saligheyt u soo vele jaeren gequelt, ende u soo dickwils aensocht heeft om my te helpen; voldoet hem, ô Heere, my toestaende het gene hy van uwe bermhertigheyt voor my vraeght.

VI. Gy zijt het, ô waerachtigen vriendt onser zielen, die voldoet al het gene in ons ontbreckt. Als gy met ons hier op d'aerde leefde, ende dat gy saegt de bedorventheyt van onse begeirten, gy bestede de suyverheyt van d'uwe om daer in te middelen. Om dese reden was 't, dat uwe oogen soo overvloedige tranen storten; dat uwe ooren altydt open waren, om de stemme van onse noodtwendigheden t'aenhooren; dat uwen mondt alle dagen soo salige leeringen uytsprack, ende dat gy oock geheele nachten overbrocht, versuchtende tot uwen Vader, voor de saligheyt van alle menschen. Om dese reden was't, dat gy sonder ophouden weende over de stratheyt van onse herten, daer uw teer en altydt medelydende herte, eene alder-vierigste begeirte hadde om die te vermorwen, ende daer in het vier van uwe goddelijcke liefde te ontsteken, ende eene alder-gevoelijckste droefheyt van dit heylig vier uyt-gebluscht te sien in eenige van ons. Ten lesten gy leed desen inwendigen honger ende dorst voor my, ende voor elcken mensch in't besonder al oft gy maer eenen alleen saligh en hadde te maecken.

Eylacen! wy zijn, ô Heere, om in u sulcke sorgvuldigheyt ende soo veel pynelijckheden te veroorsaken? Wat verwacht gy van my, dat gy voor my soo groote ancxsten onderstaet, ende van eenen soo vierigen dorst brandt? Hoe quelt gy aldus uwe liefde? Waerom en voldoet gy die in my niet, ô mijnen

nen Godt? Hebt gy dan uwe oneyndelijcke macht verloren? Waerom laet gy mynen vryen wille ſoo verre komen, dat ick my ſelven verlieſe, ende u daer door ſoo veel lydens aendoen? Siet Heere, van deſen ſtont af, ſtelle ick hem in uwe handen, ick geve hem aen u geheel over, ende ick begeire, dat hy voortaen met u aenſpanne in de begeirte die gy hebt van u ſchepſel bemint te zijn.

VII. Ick beminne u dan, ô mijnen Godt! ende ick begeire u daegelijckx meer en meer te beminnen: Verre dan van my, alle andere liefde: want gy verdient alleen uyt geheel mijn herte bemint te zijn. Ick wete wel dat dit het gene is, het welck gy van my begeirt: want gelijck gy geſchickt hebt, dat als-wanneer ick by u iet verdiene, ick niet weirdighlijck en kan vergolden zijn, ten zy dat gy ſelve mijne vergeldinge zijt; ſoo is't dat gy oock verſoeckt met volle recht, mijne liefde alleen weirdig te zijn. Wel hoe, ô Heere! geeft gy u ſelven aen my, ende ick ſal my daer naer ſoo ondanckbaer konnen toonen dat ick een herte het welck bequaem is om u te beminnen, ſlappelijck ſal geven aen dingen die het onweirdig zijn? Aengeſien gy mijne ziele tot u toe verheft, en gedoogt niet, dat ſy hervalle in haere oude kranckheden; overſulckx ick offere u, al dat in haer is, ende al het gene dat van haer hanght. Ick ontfange u, als mijn eenig goet, maer ontfangt my oock als een goet, het welck gy verkregen hebt; bewaert my als uw erfdeel, ende en verlieſt my niet meer, ende dat ick u van gelijcken oock noyt meer en verlieſe, ô mijnen Godt, mijnen Heere, ende mijne opperſte ſaligheyt.

UYT-
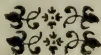
UYT-LEGGINGE
VAN HET
GEBEDT DES HEEREN

Vergeleken met den Hongher , ende met den Dorst van de Rechtveirdigheyt.

I. HEmel, Aerde, Engelen, ende Menschen ver-voeght u met my ! komt alle wercken des Heeren, ende laet ons al te saemen den genen die ons geschapen heeft, loven, aenbidden, ende beminnen. Wy gebenedyden u, Heere ende wy versoecken van u den dorst, ende den honger van uwe liefde, door de selve woorden die ghy ons voorschreven hebt: gy sult-se herkennen, aengesien sy van u selve komen; gy sult-se jonstelijck aenhooren, aengesien gy-se ons ge-leert hebt, met het voornemen van die t'aenhooren, ende gy sult ons door die toe-staen vierige begeirten van u te beminnen, ende te dienen, aengesien dat'et om die reden is, dat gy-se ons geboden hebt te seggen.

II. *Onsen Vader.* Eeuwigen Vader, almogenden, bermhertigen, ende vriendelijcken Vader, die ons geschreven draegt in den boeck van uwe liefde, die in sulcker voegen *onsen* zyt, dat'er in u niet en is, oft het is het ons, ende die in sulcker voegen *Vader* zyt, dat gy ons al te mael aensiet, als uwe lieve kinderen.

III. *Die zyt in de Hemelen.* Door de selve liefde verwacht gy ons in het Hemels Palleys, alwaer gy uwe wooninge hebt; verheft onse gepeysen tot u. Is't dat uwe wysheyt ons verre van daer houdt, ter-wylen dat wy in dit ballinckschap leven, dat en is niet, op dat wy van u souden gescheyden zyn; maer

maer om ons naer ons Vaderlandt te doen versuchten, om ons daer eens te brengen ende met blijdtschap te vervullen door het aenschouwen van uw goddelijck wesen. Neemt met ons alle onse begeirten, op dat al het gene in ons is, geenen smaeck meer hebbende voor de aertsche dingen, versuchte naer het geluck van u te besitten.

IV. *Geheyligt zy uwen naem.* Doet ons de grootheyt, de Majesteyt, ende de teerigheyt van desen naem *Vader* begrypen, op dat wy ons alsoo geluckig souden mogen achten van uwe kinderen te zijn. Treckt de geheele weirelt tot uwe kennisse, dat onse zielen, onse lichaemen onse herts-tochten, onse wercken, ende onse woorden doen blycken, dat wy aen u zijn, dat wy niet en soecken als uwe glorie ende uwen dienst, ende dat wy over al uytschynen, waerachtige kinderen te zijn, van eenen soo heyligen Vader.

V. *Toekomende sy ons uw Rycke.* Vervremt van uwe kinderen, het welck hun van u scheyt, ende heerscht alleen in onse zielen. Aensiet, ô bermhertigen Vader de peryckelen in de welcke wy leven. Verkort den tydt van ons ballinckschap, ende roept ons tot u. Hoe kont gy lyden, dat uwe kinderen u beminnen, ende niet en sien? Is het saken dat het noodigh is, den tydt van ons ballinckschap te verlengen, gy kont ten minsten, terwylen dat het duert in onse herten woonen. Komt dan daer in, ô Vader vol van goetheyt! Heerscht daer, ô oppersten Heere, ende stelt daer in uwe wooninghe. Is het saken dat mijne ziele soo geluckigh is, dat sy hier beneden u ryck wort, ick ben te vreden dat gy my de besittinge van het Hemels Ryck soo langh uyt-stelt, als't u sal believen: want ick en wille niet, noch in den Hemel, noch op d'aerde, als u, ende soo wanneer gy in

my heerſcht met eene volkome heerſchappye , ende met een onbepaelt vermogen , ſoo ſullen myne begeirten volbrocht zyn.

VI. *Dat uwen wille geſchiede.* Komt eeuwigen Vader , ſtreckt uyt uwe macht , beſit alles , ende maeckt dat alles u ghehoorſame. Wat zyn wy doch , ende waer toe ſijn wy goet , is't dat wy u niet onderworpen en zyn ? Gy hebt geſeyt : *Dat men u moet vreeſen , ende uwe wet onderhouden :* Eccl. 12. 13, *want daer in beſtaet gheheel den menſch.* Alle uwe geboden ſijn den wille van eenen Vader vol van liefde , van eenen Vader die altydt let op onſe noodtwendigheden. Waerom zyn wy dan ſoo blindt , dat wy ons over-leveren aen andere willen meer als aen den uwen ? Dat deſen rechten , heyligen , weldoenden , ende volmaeckten wille op d'aerde heerſche , ghelijck in den Hemel , ende dat alle de willen die tegen hem ſtrydig zijn , aen hem mogen onderworpen zijn. Onder deſen goddelijcken wille leven de geluck-ſalige geeſten in den Hemel , geheel voldaen , geruſt , ſonder vreeſe , ende in eene verſekerde beſittinge van alle goederen. Waer van komt het dat de menſchen hier op d'aerde , alwaer ſy met peryckelen , ende met vyanden om-ringelt zyn , ſteunen op den arm des vleeſch , ende op ſlappe , valſche , ende op ongeſtadige willen ? bandt uyt de weirelt , ô Heere , alle ydel betrouwen , ende onderwerpt het aen uwen wille , gelijck den Hemel daer aen onderworpen is.

VII. *Geeft ons heden ons daeghelyckx broodt.* Ghemerckt dat het ſteunſel van ons inwendigh leven beſtaet in de ghehoorſaemheyt , ende dat uwen wille , ende uwe gratie het voedtſel zijn van onſe ziele , maeckt dat wy verſterckt ende vernieuwt door deſe geeſtelijcke ſpyſe die men ontfanght ,

ende

ende die men altijdt wenscht sonder op-houden naer u met eenen geduerigen honger versuchten. Maer het is tijdt, ô Heere dat gy uw werck begint; geeft ons van desen dagh af *dit broodt, het welck is boven alle substantie:* want wy en zijn niet versekert dat wy morgen sullen leven, ende volhert van ons het selven alle dagen te geven, tot dat wy sullen komen in dien grooten dagh, daer geenen nacht meer en sal volgen.

VIII. *Ende vergeeft ons onse schulden.* Dat mijne sonden u niet en beletten van my die gratie te doen. Ick en vraege niet dat gy my soudt ontlasten van de verbintenisse van u te beminnen ende te dienen: want dat is eene schult, dewelcke ick alle dagen wille betaelen, ende van de welcke ick noyt en soecke ontslagen te zijn; maer vergeeft my die, de welcke ick gemaeckt hebbe met u de eere t'ontrecken, die u toe-komt, om die te geven aen de schepselen. Ick en kan niet voldoen aen het gene ick u daer op schuldigh ben, als mijne liefde aftreckende van alle geschape voorwerpselen: ick geef-se u, ô mijnen Godt, hoe kout, ende hoe onvolmaeckt dat sy is; gelieft-se te suyveren, tot dat sy bequaem is om u te voldoen.

Ghelyck wy vergeven aen onse schuldenaren. Ghy hebt my belooft, ô Heere, van my te vergeven, als gy my verbonden hebt te vergeven aen de gene die tegen my misdaen hebben. Aengesien ghy wilt, dat ick, geheel arm als ick ben, soo mildt soude zijn, hoe kont gy soo weder-houden zijn t' mijnder opsicht, daer ick wete dat gy soo machtighen Godt zijt? Ick vergeve met goeder herten aen alle de gene die my misdaen hebben, om alsoo te gehoorsamen aen uw Gebodt: vergeeft my dan oock mijne misdaden, die ick tegen u gedaen hebbe, om uwe belofte te volbrenghen.

IX. *Ende*

IX. *Ende en leydt ons niet in bekoringe.* Voltreckt uw werck, ô Heere, hebt ſorge van my, belaſt u met mijn geleijdt, ende verloſt my van de bekoringen die my beroeren. Gy en wilt niet, ô eeuwigen Vader, dat uwe kinderen ſouden bekorent zijn boven hunne macht, ende gy weet, wat wy verlieſen, is 't dat het gebeurt, dat wy verwonnen zijn. Quelt ons, beproeft ons naer uwen wille; maer ſtrydt met ons, ende triumpheert in ons door de kracht van uwe liefde.

X. *Maer verloſt ons van het quaet. Amen.* Gy weet, ô Heere, hoe kranck ende bedorven dat dit vleeſch is; met hoe veel quaeden dat'et omringelt is, ende in wat peryckelen dat wy in dit ballinckſchap geſtelt zijn. Gy ſiet dat wy ſonder uwe gratie niet en vermogen; ghy hebt, ô hemelſchen Vader, aen uwe kinderen dit levende water belooft, het welck van onſe herten, waer in gy het uytſtort, ſprinckt tot in het eeuwig leven, dat is te ſeggen, tot u. Mijne ziele ſmaeckt naer dit ſaelig waeter, ende naer dit Broodt des levens; ſtilt haren honger, ende bluſcht haren dorſt, op dat ſy gevoedt ende met u alleen te vreden zijnde, voortaen in alle de reſt geenen ſmaeck meer en heeft.

O Moeder der bermhertigheyt, die alle dagen de eeuwige goederen wenſchte, ende daer van alle dagen vervult wierde, hebt dog medelijden met de kinderen van *Eva*, die uyt hun Vaderlant gebannen zijn, ende verkrygt ons door uwe verdienſten dit Hemels vier, het welck allen onſen trooſt moet zijn in ons ballinckſchap. Geluck-ſalige Geeſten, die met verſekerheyt wenſcht, ende die uwe begeirten met volheyt vergenoegt, maeckt dat wy die goederen, de welcke gy beſit ſonder ophouden wenſchen, ende dat wy die door uwe voorſprake, met U-L. eens mogen beſitten. *Amen.*

Eynde van het eerſten Deel.

HET

HET LYDEN
VAN ONSEN SALIGHMAKER
JESUS CHRISTUS,
In ſijn openbaer Leven.
TWEEDE DEEL.

XIV. LYDEN VAN JESUS,

1. Jeſus leefde en ſyn Dienaeren worden door de liefde ſomtyts gepraemt te leven met menſchen vol boosheden en quaede zeden. 2. *Dit viel aen Jeſus ſeer pynelyck.* 3. *Jeſus leert ons* 3. *dingen door ſyn gemeynſaem leven. Eerſte, de maniere om profytelijck met de menſchen te handelen door geſtichtigheyt. Tweede, de ſoetigheyt in hunne gebreken te verdragen. Derde, de ſterckte met de welcke wy aen de quaede exempelen moeten wederſtaen.* 4. *Met quaede menſchen niet handelen ten zy de liefde hier toe praemt, en den iver tot hun ſaeligheyt. Als g'in een werckelijck leven zyt, en ſtelt niet uyt de deugt te oeffenen tot dat-ge in ruſte ſijt.* 5. *Leert van Jeſus de gebreken van andere verdragen, en alles aen alle worden om hun tot de ſaeligheyt te brengen, door het lyden niet afwyken van het goet, en de bekeeringe van den ſondaer van den Hemel verwachten.* 6. *Wy moeten*

moeten kloeck en voorsichtig zyn, op dat-men niet allencxkens gelyck en worden aen de quaede. 7. Desen raet is oock dienstig voor Religieusen. Elf Regels om den vrede te behouden in 't Cloosterlyck leven.

De verbintenisse van te leven met de menschen, welckers manieren van leven, soo strydig waeren aen de sijne.

I. En Honger, ende den Dorst van de Rechtveirdigheyt is in de dienaeren des Heeren seer dickwils vergesellschapt met eene andere seer verdrietige pijnlijckheyt, het welck is, met menschen te moeten leven, welkers maniere van leven seer strydig is aen de uwe: hier-en-tusschen en konnen sy hun niet vluchten, door dien de liefde van *Jesus Christus* hun praemt om hem kennelijck te maken aen alle menschen, op dat sy hem alsoo souden beminnen ende dienen. Sy gevoelen grootelijckx de verbintenisse die sy hebben om te arbeyden voor de saligheyt des naestens, ende de ondanckbaerheyt die sy souden thoonen, waert dat sy dien dienst, den welcken sy Godt schuldigh zijn, aen hem weygerden; aldus siende van den eenen kant de vergetenheyt van Godt, waer in de menschen leven, ende van den anderen de aen-gekleventheyt die sy hebben tot de aerdtsche dingen, met een groot getal der sonden die alle dagen bedreven worden, is hun herte met droefheyt door-sneden; maer daer en is noyt eene te vergelijcken gheweest aen die van onsen Salighmaker. Dit is't dat hem sijne Majesteyt dede verborgen houden, een arm ende gemeijn leven te lyden, niet besonders uytwendigh te thoonen, ende sigh onder het gemeyn volck te houden.

Hy

Hy woonde in een arm, ende open huys aen alle de weirelt, om aen al te mael een exempel te geven van een onnoosel, zeeghbaerig, geschickt, ende vreedtsaemigh leven, onderworpen aen de Wet Godts, sonder dese goddelijcke grootheyt, ende wijsheyt te openbaeren, die hy ten volle was besittende. Hy leefde in stilswygentheyt, om dat den tydt van spreken ende van mirakelen te doen, noch niet verschenen was. Men hadde weijnige achtinge voor sijnen persoon, ende voor sijne heyligheyt, om dat men hem aensag als eenen gemeynen man. Maer hy was inwendiglijck seer geraeckt over de ongemaniertheyt, over de boosheyt, over de krakeelen, over het geweldt, over d'onrechtveirdigheyt, valscheyt, lasteringen, ende over al te groote vrijheyt van het leven der Joden. Hy aensag met eene uytterlijcke pijne de eergierigheyt van de Grooten, de geveynstheyt van de Priesters, de ydelheyt van de Wets-geleerden, de gierigheyt van de Overheyt, de vervolginge van de onnooselen, de verdruckinge der Weduwen, de op-geblaesentheyt der Rycken, de verachtinge van de deugt, ende van de waerheyt, ende eene algemeyne vergetentheyt van Godt ende van de saeligheyt.

II. Men soude sig niet konnen in-beelden, al het gene dat den persoon van de Goddelijcke Majesteyt te lyden hadde, in't midden van soo vele beestachtige, ende rouwe menschen; sijne heyligheyt met een ondeugdelijck ende goddeloos volck, sijnen iever voor de glorie sijns Vaders, in eene soo groote vrijheyt van te sondigen: ende met een woordt, alle de volmaecktheden van onsen Saligmaker dienden om hem te pijnigen, ende alle de ongeschicktheden, die hy gedurig sag geschieden voor sijne oogen, waeren soo veel wonden in sijn herte. 't Is waer dat hy, om die niet te sien, sigh

konde vertrecken in de eenigheyt met den *H. Joannes Baptist*; maer gekomen zijnde om de menschen saelig te maeken, die met malkanderen leven, heeft hy sigh te vreden gehouden, om het eensaem leven voor goet te keuren, met sigh veertig daegen in de eenigheyt te vertrecken ende te vasten, verwachtende tot dat den H. Geest in het gevolg van den tijdt sulck eene maniere van leven aen vele dienaeren des Heeren soude in-geven, om het selve te oeffenen. Hy heeft dan voor sy selven een gemeijn leven gekosen, om dieswille dat hy daer in meerder gelegentheden hadde om te lijden, ende dat hy den Meester, ende het voorbeeldt van alle menschen moeste zijn.

III. Maer het schynt dat hy door dit gemeynsaem leven, het welck hy op d'aerde geleyt heeft, ons dry dingen besonderlijck heeft willen leeren. Ten eersten, de maniere om profijtelijck met de menschen te handelen. Ten tweeden de soetigheyt, met de welcke wy hunne gebreken moeten verdragen. Ten derden de sterckte, met de welke wy aen hunne quaede exempelen moeten wederstaen, ende hunne valsche oordeelen verachten.

In de H. Schrifture zijn eenige al-gemeyne regels op het eerste van dese leeringen. *Jesus* geeft eenen, als hy segt: *Dat u licht in sulcker voegen soude lichten voor de menschen, dat sy uwe goede wercken souden sien, ende uwen Vader die in den Hemel is, glorificeren.* Matt. 5. Hy wilt dat wy in't gesicht van alle menschen, met sulck eene suyverheyt souden leven dat wy sijne goddelijcke Wet noyt en souden overtreden tegen de maniere van leven van sommige menschen, de welcke toe stemmen, dat men de geboden, die Godt ons gegeven heeft, in't heymelijck soude oeffenen, ende niet in't openbaer, uyt vreese dat men de weireltsche menschen daer door

soude

soude mishagen. Van dese slappe Christenen is 't dat *Jesus* segt: *Dat den genen, die hem beschaemt te belyden voor de menschen, dat hy hem oock sal schaemen te belyden voor synen Vader:* Matt 10. Want gelijck hy sijne getrouwe dienaeren in het gesicht van alle menschen in den dag des oordeels moet glorificeren, soo vraegt hy oock met recht, dat sy hem op d'aerde souden glorificeren.

Ten is niet genoeg goede meijningen te hebben, men moet-se door goede wercken doen blijcken, om onsen naesten niet te verergeren: *Want ongeluckig sy den mensch, door wie de verergenisse komt, het waer beter dat men eenen molen-steen aen synen hals honck, ende alsoo versmoorde in de diepte der zee.* Luc. 17. Godt eyscht van ons, dat wy goede stichtinge souden geven, niet om daer door meer geacht te worden, maer op dat Godt daer door meer gelooft, ende geglorificeert soude zijn, sonder wie, wy geene vruchten en konnen voorts-brengen, niet meer als eenen wyngaert-ranck, den welcken soo haest als hy van den wyngaert af-gescheyden is, droogt ende nergens toe en dient, als om verbrandt te worden.

Den *H. Apostel Paulus* geeft ons eenen anderen regel, den welcken is, *dat wy aen niemant iet schuldigh en souden zyn als de liefde, want den genen, die synen naesten lief heeft, dien heeft de Wet volbrocht.* Rom. 13. Door welcke woorden hy ons de heylige vryheyt leert, met de welcke wy onder menschen moeten leven, hier in volgende, niet onse genegentheyt, maer onse plicht: want als men niet en handelt als door eyge sinnigheyt ende sonder eenig insicht voor de gene, met de welcke men leeft, soo belght men hun, ende vervolgens is men verbonden van hun te voldoen, ende men is min vry.

Desen regel leert ons oock, hoe dat wy ons in de vrientschap moeten dragen, waer in men sigh in sulcker voegen moet verbinden, dat men voor sijne vrienden niet en magh doen, het welck de conscientie soude konnen quetsen: want de gedienstigheyt die men heeft voor de menschen, moet gevestigt zijn op de liefde Godts, ende op die van onsen naesten. Op de liefde Godts, om sijne Wet getrouwelijck t'onderhouden, sonder eenig menschelijck opsigt, in wat geval dat men sig oock vindt; ende op de liefde van onsen naesten, doende wel aen alle weirelt, soo veel als wy konnen; maer altijdt door eene beweginge van de goddelijcke Liefde. Is't dat men kleyn vermogen heeft, laet ons altijdt den goeden wille hebben, ende meer de gelegentheyt soecken om den dienst te bewysen, als redenen, om ons daer van t'ontlasten: want daer door sullen wy thoonen, waerachtige kinderen te zijn van den Hemelschen Vader, die den oorspronck is van alle goederen. Eyndelijck laet ons soodanigh zijn tot alle menschen, gelijck wy wenschen dat sy tot ons souden zijn, hun wel doende, ende voor hun besorgende, door onse woorden ende wercken, alle voordeelen, die van ons hangen, ende dat met minder insicht voor de hoedanigheyt van hunnen persoon, als voor hunne nootwendigheyt.

IV. Voor soo veel als aengaet het verkiesen der vrienden, den *H. Paulus* verbiedt ons te eten met de quaede, ten zy dat het is, om hun wel te doen uyt vreese dat men hunne maniere van leven lichtelijck soude konnen naervolgen, oft wel voor goet keuren. Maer is't dat den iever tot hunne saligheyt, ons verbindt met hun te handelen, de liefde sal ons den tijdt ende de maniere leeren van sulckx te doen, sonder ons achterdeel ende sonder

verergenisse

verergerniſſe van onſen naeſten. Voor ſoo veel als aengaet de gemeynſaemheyt, men moet die ſoo weynig hebben als't moghelijck is, ten zy met die, de welcke de ſelve genegentheyt hebben voor de deugt, die wy hebben; ende is't ſaken dat men ſulcke niet en vindt, het ſal alſdan geraedig zijn, dat men ſig met niemant gemeyn en ſoude maken, maer met alle menſchen eerlijck handelen, ſoet ende geſpraeckſaem zijn. De gene, die wy te raede gaen over onſe maniere van leven, moeten wys ende voorſichtig zijn, ende ſy moeten ter goeder meyninghe voort-gaen, ende die bequaem zyn, om ons in onſe nootwendigheden te helpen, in-ſiende ons goet ende quaet, gelijck hun eyghen, doende ons beſte involgen, ende geven door hunne deught een gewicht aen hunne raden.

Maer gelijcker in het gemeyn leven vele ghelegentheden voorvallen om goet te doen, ſoo zynder oock vele, om Godt te vergrammen. Den genen dan, die onder de menſchen wilt leven, moet voor alles met eene uytterlijcke ſorghe de ſuyverheyt des herten in ſijnen handel bewaren; want Godt en ſal als dan niet ontbreken, van hem licht ende gratie te geven, om ſy ſelven ſonder eenigh peryckel wel te beſtieren, ende dat met profyt voor d'andere. Hy moet ſigh oock wachten van eene bekoringe, die ſeer ghemeyn is, te weten van ſigh laten voor te ſtaen, dat de oeffeninghe der deughden ende die van de godtvruchtigheyt niet wel te ſamen en konnen beſtaen met een werckelijck leven, ende vervolgens de ſchickinge van ſijn leven uyt te ſtellen, tot'er tydt toe dat hy ſigh ſal konnen begeven tot de ruſte ende tot de eenigheyt, het welck miſſchien noyt en ſal weſen. Dit is eene ontſchuldinge, die de bedorve natuere ingeeft, die het jock van de deught al-

tydt van haeren hals soeckt te schudden. De ondervindentheyt leert ons, hoe gevaerlijck dat dit bedrog is, ende dat den genen, die in alle manieren niet heyligh en wilt zyn, het selven in geender manieren en sal zyn.

Is het saken dan, dat gy eens met voortganck in het geestelijck leven wilt arbeyden, als gy in de eenigheyt sult komen, en wilt het niet veronachtsamen terwylen dat gy u in het werckelijck leven bevindt: want Godt verdient gedient te zyn in alle tyden van ons leven, ende daer en is geenen, oft wy sullen hem daer van rekeninge moeten geven. *Jesus Christus*, ons voor-beeldt, en heeft dit onderscheyt niet gemaeckt, hy was onder de menschen altydt aendachtigh om den wille van sijnen Vader te doen. Syn leven was soo suyver, dat hy tegen sijne vyanden seyde: *Wie van u-lieden sal my met eenige sonde beleggen*? Ende daer en is noyt iet wonderlijcker gheweest, als sijne gestadigheyt, sijne soetigheyt, sijne vreedtsaemheyt, sijne ingekeertheyt ende alle de teeckenen van eene volkome heyligheyt, in't midden van een ongestadigh volck, het welck hem hoopsgewys volghde tot in de Woestyne.

De Dienaeren des Heeren moeten dan indachtigh zyn, als sy met de menschen genootsaeckt zijn te handelen, dat sy den inwendighen geest, de aendachtigheyt tot Godt, de ghetrouwigheyt in de oeffeninghe der deughden, naer 't exempel van hunnen Salighmaker moeten bewaeren: want de eyge en de natuerlijcke uytwerckinge van de wercken ons Salighmakers, als wy die aenmercken met voordacht van die naer te volgen, is, het licht, de ordre, de kracht, ende de heyligheyt, daer sy vol van zyn, mede te deelen aen onse wercken.

V. Wy

V. Wy leeren daer en boven oock, de gebreken van de gene met de welcke wy leven, naer ſijn exempel verdragen: want het is van hem dat den Propheet Iſaias geſeyt heeft: *Hy en ſal niet roepen, noch geenen perſoon uytnemen, noch ſijne ſtemme en ſal buyten niet gehoort worden, ende hy en ſal niet bekommert, noch ongeruſt zyn.* Iſa. 42. Hy hoorde, ende hy ſagh vele ongeſchicktheden, hy was daer van ſeer geraeckt, ende hier en tuſſchen ſweegh hy ſtil, door dien dat'et noch geenen tydt en was, van daer in te middelen.

Het is eene groote deught, weten te lyden ende te ſwygen, ſonder de welcke men den inwendigen vrede niet en kan beſitten, den welcken boven al noodigh is, als men verbonden is met menſchen te handelen, welckers zeden, inborſt ende maniere van leven verſchilligh zyn van d'onſe. Want het meeſtedeel van de menſchen en konnen niet verdraghen dat men hun beneemt, oft om dat ſy hun niet en laten voorſtaen, dat het gene, het welck hun behaeght, aen andere kan mishaeghen, ofte wel, om dat de rechtveirdighſte ende de gematighſte tegen-ſegginghe, de teerigheyt van hunne hooveirdigheyt altydt quetſt. Dinghen te ſien, die mishaeghen, ende die men met reden niet en magh toeſtemmen, maer altydt door de vingeren te ſien, is een verdrietelijcke pyne van dit leven, beſonderlijck voor deughtſame menſchen, als Godt hun tot hem treckt, ende hun, door de mede-deelinge van ſijnen geeſt, verheft boven het menſchelijck ghevoelen. Wat ſorge dat als dan eenen Dienaer des Heeren komt te dragen, om ſy ſelven al aen alle menſchen te maken, op dat hy-ſe al-te-mael ſoude moghen winnen; een leven dat ſoo ſtrydigh is aen dat van de ſondaren, verweckt dickwils teghen hem mur-

 muratien

muratien, verachtingen ende vervolgingen; maer hoe hardt dese beproevinge oock soude moghen zijn, soo en magh hy sijne manieren van leven daerom niet veranderen; maer hy moet sigh in tegendeel laten voorstaen, dat den duyvel desen storm om geene andere reden verweckt als om hem van sijne heylighe voornemingen te beweghen, ende aldus sijne onderneminghen te doen verlaten.

Hy moet als dan sijnen toevlucht nemen tot *Jesus*, ende gedurigh van hem licht vragen, op dat hy het inwendigh ghesicht van de waerheydt niet en kome te verliesen; daer-en-boven moet hy sigh wapenen met de stantvastigheyt, om het werck Godts niet te verlaten, hy moet sigh voor Godt verootmoedigen, ende laten voorstaen, dat hy verdient van alle menschen veracht te zyn, die daer door het ongheluck vreken, het welck hy Godt gedaen heeft. Hy moet Godt loven en dancken over de begeirte, die hy heeft van hem te dienen, ende over de andere gaven, die hy van sijne goetheyt ontfangen heeft: hy moet peysen, dat hy meer verbonden is de andere te verdragen, als de andere verbonden zijn hem te verdragen, dat den Hemel bekomen wordt door de verduldigheyt, ende waer't dat men sijne gebreken verdroeg, sy souden in hem dieper gewortelt worden.

Hy moet voor seker houden, dat, aenghesien den goeden uytval van sijnen arbeydt, ende de bekeeringe der sondaren, die hy met sulcke droefheyt siet verloren gaen, van hem niet en hanght, hy daerom niet en moet beroert zyn; maer hy moet een Christelijck medelyden hebben met hun ongeluck. Hy moet sigh ten lesten vertroosten met dese woorden van Isaias: *Is't dat ghy u tot my keert, ende is 't dat ghy in ruste blyft, ghy sult*

salig

ſalig zyn , uwe ſterckte ſal zyn in de ſtilſwygentheyt , ende in de hope. Iſ. 30. 15. Want den trooſt van alle deughdelijcke perſoonen is te ſwygen , ende den tyt van Godt af te wachten , ſonder dat en konnen ſy geene ruſte genieten : ende gelijck ſy in hunne eyge maniere van leven noch vele gebreken vinden , ſoo moeten ſy hun ſelven beſtraffen ende hun niet verwonderen dat ſy op een ander niet en winnen , het welck ſy op hun ſelven noch niet verkregen en hebben.

VI. Het derde , het welck onſen Heere ons leert is , ons leven niet te ſchicken naer het ghevoelen , noch naer de maniere van leven van d'andere met welcke wy leven , ten waer dat ſy hun tot Godt begaeven ende hem in de eenvoudigheyt van herte ſochten. Den *H. Paulus* ſegt van den eenen kant : *waert dat ick de menſchen noch behaeghde , ick en ſoude den dienaer van* CHRISTUS *niet weſen,* Gal. 1. ende van den anderen kant ſegt hy : *Ick ben aen een iegelijck al geworden , op dat ick-ſe alle ſoude Salig maken.* 1. Cor. 9. Om ons te leeren , dat wy ons ſelven ſoodaenighlijck moeten voegen naer de ſwackheyt der menſchen , om die te winnen , dat wy de waerachtighe deught die *Chriſtus* ons geleert heeft, daerom noyt en mogen verlaeten. Het is ſeer moeyelijck de middel maet te houden in de handelinghe met de menſchen daer de deughdelijckſte ſelve door de menighvuldigheyt ſeer dickwils komen t'ontbreken , vervallende allenskens van hunnen eerſten iever ende wordende ten leſten gelijck d'andere : want men moet eene ſeer groote ende vaſte deught hebben , om de gedurighe tegenſtellingen van de Ouders , van de Vrienden , ende van de gene , met welcke wy daegelijckx handelen kloeckelijck te onderſtaen, om voor hunne oogen contrarie te doen , aen het gene ſy doen , ende om

om in sy selven te besluyten van selve aen hun te mishagen, om Godt alleen te behaghen.

'T zijn dese stercke zielen, de welcke Godt gemeijnlijck met de schatten van sijne gratie vervult, van de welcke den Propheet segt: *Hoe groot is de overvloedigheyt der soetigheyt, ô Heere, de welcke gy bewaert hebt voor de gene, die u vreesen, gy heb'et voor die gedaen, de welcke in u hopen, in de tegenwoordigheyt van de kinderen der menschen.* Ps. 30. Dat is te seggen, voor de gene de welcke door het menschelijck oordeel van de waerheyt, die gy hun inwendighlijck gheleert hebt, niet afgekeert en worden. *Gy sult-se verbergen inde verborgentheyt van uw aensicht van de verstooringe der menschen: ende gy sult-se beschermen in uw Tabernakel van de tegenseegginge der tongen.*

Eenen deugtsamen mensch moet dan alle weireltsche redingen verachten, maer hy moet oock toesien, dat hy hun geene rechtveirdige reden en geest van te klagen. Hy moet daer en boven aendachtigh zijn, ende letten op sijne plicht, hy moet syne ooren stoppen aen alle de rest, ende soo veel als aengaet de volmaecktheyt van het Christelijck leven, hy moet sigh bereyden, om aen de wyse en de machtige van dese weirelt, kloeckelijck te wederstaen. Maer soo langh als men noch eenige menschelijcke insichten, ofte voorwendingen heeft, en is men niet bequaem om een soo vast besluyt te trecken; dien alleen kan sulckx uytwercken, die niet en soeckt als de glorie Godts, ende die alle grootheyt, ende alle ghesagh, het welck 't Evangelie verwerpt, aensiet als eene sake, die hem onweirdigh is. Is 't dat hy beschuldight wort van bedrogh, ende iet meer als d'andere soude willen schynen te zijn, dat hy sigh daer over niet en verwondere; maer hy moet sigh in

in tegendeel laten voorstaen, dat sijne beschuldigers hun selven bedriegen, ende dat men buyten d'andere sonderlingh niet uyt en steeckt, als men het leven van *Jesus*, van de Apostelen, Martelaren, ende van ontallijcke andere Heyligen naer volght.

VII. Desen raedt gaet oock de Religieusen aen, de welcke in eene gemeynte leven, ende alhoewel dat sy al-te-mael eene, ende de selve maniere van leven houden, soo en moet men niet volgen als de gene, die de plicht van hunnen staet volbrengen. Sy moeten hun dan van d'andere trachten t'onderscheyden door hunne gehoorsaemheyt tot de Oversten, door hunne lydtsaemheyt in de teghen-segginghen, door hunne minsaemheyt ten opsicht van de geheele weirelt, door de eenvoudigheyt, en de ootmoedigheyt van hunne maniere van leven, door de begeirte van de volmaecktheyt, door de nauwkeurige onderhoudinge van hunnen Regel: ende is't dat dese maniere van leven ghehouden wordt voor iet besonders te willen zyn boven d'andere, ick raede hun, dat sy het op die maniere souden zyn. Maer om den vrede te houden staen, moet men dese naervolgende grondt-regels onderhouden.

1. Dat sy de jonste van de gene, die hun bestieren, niet en mogen soecken, maer sy moeten hun trachten te ghehoorsamen met eene volkome onderwerpinge, Sy moeten dan 't eerste van dese grondt-regels onderhouden, op dat sy een herte, het welck Godt nu alreedts toe-ge-eygent is, aen den mensch niet en geven: ende het tweede, op dat sy Godt in den persoon van den Oversten souden eeren.

2. Sy en mogen geene besondere vriendtschap met iemant houden, waer door hunnen geest verstroeyt,

ſtroeyt, ende hun herte beroert kan worden.

3. Sy moeten in de Religie den vrede des herten, ende de ſuyverheyt der ziele ſoecken te bekomen.

4. Sy moeten wel handelen, ſelve oock met de gene, die met hun qualijck handelen, ende ſy moeten weten, dat het een beginſel is van tweedracht, ende van op-roep, als men iemant aenſien als ſijnen vyandt in het huys des Heeren.

5. Sy moeten de verachtelijckſte onder hunne Mede-broeders teerlijck beminnen, ende hun eene heylige af-gunſte dragen, want hoe ſy kleynder zyn in d'ooge der menſchen, hoe ſy meerder vermogen by Godt hebben, ende ſy houden in de Religie de ſelve orden, de welcke *Jeſus* op d'aerde gehouden heeft.

6. Sy en moghen hun niet laeten verblinden door 't geſagh van de gene, die de eerſte plaetſen beſitten. De minſte bedieningen zyn in de Religie niet min achtbaer, als de verhevenſte; ende ſigh laten voorſtaen, dat men ge-eert is, om dieſwille dat men boven d'andere geſtelt is, oft veracht, om dieſwille dat men den leſten van allen is, dat is een gevoelen, het welck eenen Religieus gheheel onweirdigh is.

7. Sy moeten hun dan met eene Chriſtelijcke vryheyt begeven tot de oeffeninge van de ſuyvere deught, ende dat in vrede, ende in ſtilſwygentheyt, alwaer 't ſchoon dat de andere ſulckx veronachtſaemden.

8. Sy moeten hun ſelven onderſteunen door de hope, in de pynlijckheden, ende in de vervolgingen die ſy in't Clooſterlijck leven lyden, ende ſy moeten ſekerlijck weten, dat den Hemel hun daer voor belooft is. Het is eene ſoorte van lyden, het welck ſeer pynlijck is, eenſdeels om dat het doorgaens

gaens duert, ter oorsaken dat men qualijck gehandelt wort van sijne eyge Broeders, ende anders-deels, om dat de gene, die voor deughdelijck gehouden worden, de deugt selve vervolgen, onder den schyn van iever.

9. Als hun door de lasteringe eenigh quaet wort opgeleyt, het welck sy niet gedaen en hebben, ofte wel als het goet het welck sy doen in't quaet gekeert wort, doende hun passeren voor schyn-heyligen, als dan moeten sy bidden voor de gene die hun valschelijck beschuldigen, ende dit onrecht in stilswygentheyt ende in vrede, met sachtmoedigheyt, ende met volherdinge lyden; sy moeten hun oock verootmoedigen voor Godt, om dat sy eene soo geweldige remedie noodig hebben, tot de genesinge van hunne wonden, ende oock om dat het noodigh is voor hunne Saligheyt, dat de Dienaeren des Heere, hunne vervolgers worden.

10. Sy moeten de liefde tot het lyden met sorgvuldigheyt bewaeren; het selven altijt met achtinge ende met eerbiedinge aensien, achtende hun selven onweirdig, van deel te hebben in den Kelck des Heere, ende sy moeten dickwils van Godt vraegen, dat sy het licht noyt en mogen verliesen, door het welck sy kennen, dat den weg des Cruyce voor hun den besten ende den sekersten is. Sy moeten een iegelijck wel trachten te doen, ende hun dienen als hunne Meesters, ende hunne Oversten, sonder eenige jonste, lovinge ofte vergeldinge te verwachten: ende sy moeten hun in sulcker voegen dragen, dat het quaet, het welck men van hun segt, hun van den rechten weg niet af en keere.

11. Is't dat sy sien, dat de Cloosterlijcke onderhoudinge komt te verslappen, soo moeten sy als dan hun selven oprechtelijck begeven, om hunne manieren van leven te reformeren, ofte te herstellen;

len: sy moeten peysen dat sy in de Religie ghekomen zijn om d'andere te dienen ende te dragen, ende niet om gespaert te worden. Is't dat hun eenig leedt wordt aengedaen, sy en mogen hun daer boven niet beklagen; maer moeten hun selven aensien als slaeven, de welcke van hunne Meesters qualijck mogen gehandelt worden, als 't hun belieft. De gene die sulck een gevoelen niet en hebben, ende op welckers geest soo salige raeden geene indruckinge en doen, die hebben een ydel ende weirelts herte verborgen onder het Religieuselijck Habijt.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS *op de maniere van leven van de ghene, met de welcke hy leefde.*

1. Den Sone Godts komt uyt den Hemel door liefde tot ons, levende hier oock onder goddeloos volck, daer hy nochtans de sondaers te voren soo schroomelyck gestraft hadde. 2. Sy waeren geluckig die met Jesus verkeert hebben; hy is nu noch naer by ons, hy siet ons, hy verdraeght ons. 3. Hy komt selfs tot ons, hy woont in ons, en wy blyven noch soo verre van hem. 4. Om de menschen te voldoen, veronachtsaemen wy den dienst van Jesus. 5. De menschen en sien maer 't uytwendigh, Godt sal ons oordeelen over het gene hy in ons siet; en hy alleen is ons opperste geluck. 6. Den Heere gebiedt ons oock menschen te beminnen, die hy verbiedt te volgen, op dat men hem alleen soude volgen: Gebedt om die liefde, en om Godt alleen te vreesen en aen te hangen. 7. Godt is onsen Al: 't is maer uytwendigh en weynigh 't gene de menschen ons konnen geven. 8. Gebedt om voor Godt alleen te leven, en hier te beginnen de geluckige eeuwigheyt. Versuchtingen tot Maria en de Heyligen.

I. O Meester van het eeuwigh leven! medelydenden Herder van de verloren Schapen! ô Goddelijcken *Jesus*, herstelder van ons verlies! welck

welck is dese liefde, die u soo vast aen ons hecht, dat gy u van ons niet en kont scheyden, niet tegenstaende de bedorventheyt van onse nature daer gy sulck eenen schroom van hebt? Gy hebt den Hemel met Engelen vervult, die u loven, beminnen, aenbidden, ende die u sonder op-houden dienen; ende gy komt uyt den Hemel op d'aerde, om den tijdt van dertigh jaeren onder de menschen te leven, die voor u noch ontsagh, noch liefde en hebben. Gy woont in 't midden van een ongeschickt, onrechtveirdig ende goddeloos Volck, daer gy niet en siet als sonden.

Wie heeft u verbonden, ô mijnen Godt, van alsoo te handelen met de menschen: gy hebt *Adam* in 't aertsch Paradys, naer sijne ongehoorsaemheyt komen vinden, ende hem daer uyt gejaegt. Gy hebt nedergedaelt om te sien, oft dat'et geroep der sonden van *Sodoma* en *Gomorra*, het welck tot u gekomen was, waerachtig was, en gy hebt dese schandelijcke Steden tot niet gebrocht. Als gy gonckt door de Woestyne in 't midden van *Israël*, *Moyses* en konde uwe gramschap nauwelijckx stillen, bereyt zijnde om dat ondanckbaer Volck uyt te roeyen, ende ten lesten is alle dat Volck, het welck uyt *Egypten* gekomen was, even-wel in de Woestyne by naer vergaen, ende en hebben het Landt van Beloften niet gesien; maer nu, ô Heere, gy, die den selven Godt zijt, Almogende, eeuwig ende oneyndelijck, komt met de menschen verkeeren, gy siet hunne sonden klaerlijck, gy woont in hunne huysen, gy gaet door de straeten, gy hoort hunne lasteringen, ende gy en straft hun niet. Zijn hunne sonden min roepende, als die van *Sodoma*? Hebt gy nu min schroom van de sonde, als gy doen gehadt hebt? Oft bemint gy ons meer, als gy uw oudt Volck bemint hebt?

Ach!

Ach! wat goede reden hadde *David* van u te seggen, insiende de goetheyt, die gy voor ons hebt: *Gy hebt alle hunne sonden bedeckt, gy hebt uwe gramschap gestilt, ende wederhouden.* Ps. 84. Ende om ons daer van te verlossen, gy hebt alle de strafheyt tegen u selven gekeert. Gy hebt ons liever willen trecken door uwe tegenwoordigheyt, als ons beschaemt te maecken door uwe gramschap. Gy geliet u, al oft gy alle onse ongeschicktheden niet en merckte: gy hadde medelyden met alle onse pynen: gy verdroegt de lastigheden, ende de ongeregelde manieren van handelen van geheel de weirelt; maer *gy wandelde tusschen de duysternissen*, ô Goddelijck licht! *Ende de duysternissen en hebben u niet gekent*: Joan. 1. gy waert den Vader van alles, sonder bemint te zijn, den Godt van alles, sonder ge-eert te zijn, den schat van alles, sonder geacht te zijn, het geluck van alles, sonder begeirt te zijn, den Herder van alles, sonder gevolgt te zijn, ende het opperste goet van alles, sonder gesocht te zijn.

II. Geluckig was dien mensch, die by u konde geraecken, met u verkeeren, u sien, u hooren spreken, gedurende den tydt van uw streffelijck leven; maer zijt gy nu, ô leven van mijne ziele, min soet, min spraecksaem, min toeganckelijck? Gy zijt noch al den selven, gy siet my, gy verdraegt my: gy zijt soo naer by my, dat gy met my verkeert in't binnenste van mijn herte. Gy siet mijne gebreken door de vingeren; gy wacht, tot dat ick aendachtig soude zijn aen uwe stemme, ende my selven soude begeven, om u te beminnen, ende te dienen. En zijt dogh in my niet, ô mijnen Godt, gelijck een licht in de duysternissen, maer verlicht mijne ziele, ende door-schynt-se geheel en gantsch, met de straelen van uwen glans. Waert dat ick iet hadde derven wenschen, ende dat het my toegelaeten had-

de

de geweeſt eene gratie van uwe Majeſteyt te vraegen, ick ſoude my al te geluckig achten, van den leſten in uw huys te mogen zijn, ende altyt te blyven aen de poorte, op dat ick alſoo de ſtappen van uwe voeten, ende de aerde daer gy op gegaen hebt, ſoude mogen kuſſen.

III. Den Propheet hadde wel begrepen, dat eenen dag alleen, op die maniere overgebrocht, beter was, als duyſent levens; maer het was te weynig om aen uwe liefde te voldoen, ô oneyndelijcke goetheyt! gy ſelve komt my ſoecken, gy komt in mijn huys, gy woont in mijn herte, ick vinde u daer, als ick begeire, gy laet het quaet vaeren, het welck gy daer in ſiet, ende niet tegenſtaende alle mijne ellenden, gy en hebt my noch niet verlaeten. Het is, om dat gy my wilt geneſen, mits dat ick tot u weder-keere, u beminne, ende met u vriendelijck handele.

Keert dan alle mijne begeirten, alle mijne hertstochten, ende alle mijne gepeyſen tot u, ô Godt der liefde: want wat kan ick wenſchen, oft wat kont gy my beter geven, als u ſelven? Gy zijt het koſtelijckſte van alle uwe goederen, men kan daer over niet wenſchen, door dien dat gy my al geeft, het gene gy zijt. Waer ben ick, ô mijnen Godt, als ick iet anders ſoecke als u? Wat doen ick, als ick u niet en beminne? Waer zijn alle mijne ſinnen, als ick my tot u niet en begeve? Verlicht my, ô eeuwig licht, ſpreeckt tot my, ô Goddelijcken Herder, dat ick uwe ſtemme hoore, dat ick die kenne, ende dat ick noyt eene andere volge.

Is't moghelijck, dat ick te ſaemen ſoo ellendigh ben, ende ſoo naer by u? Dat ick my ſoo verre van u vinde, ende dat gy in my zijt? Gy ſiet, Heere mijne ellenden, gy kent mijne noodtwendigheden, gy ghevoelt mijne verlieſen; aenhoort de ſtemme

van mijne armoede, hebt doch medelijden met de qua-
len, die ick lyde, ende gemerckt ick u hier in't heyme-
lijck, ende in de stilswygentheyt vinde, slaet de oogen
van uwe bermhertigheyt op my, maeckt dat ick met u
niet en leve sonder op u te peysen; maer dat alle mijn
inwendig u omhelse, dat ick u aenhoore, u volge, niet
en wensche als u, ende dat ick in u alleen, alle soetig-
heyt, ende alle de ruste van mijn leven vinde.

Ick belyde voor u, ô mijnen Godt, de quaelen die
gy siet, op dat gy die soudt genesen op de maniere, die
u sal believen. Geeft my, dat ick die mag gevoelen en-
de vluchten, ende dat uwe goetheyt my die gelieve te
vergeven. Gy hebt my rechtveirdelijck gejaegt uyt
den Hemel; maer gy wilt dat ick hem wensche, hem
soecke, hem verdiene, ende dat dit d'eerste zy van
mijne sorgen. Gy hebt my een uytdruckelijck gebodt
gegeven, waer over gy my eene nauwkeurige reke-
ninge sult vragen: ende ick maecke voor my eenen
Hemel van dit dal der tranen; ick ben geheel be-
kommert met de ydelheden die ick daer sien, ende
eylaes, ick vergete u alsoo.

Myne eenige sorge is te behaegen aen de menschen
met de welcke ick leve, ende ick ben soo bedroeft,
als ick hun mishaegt hebbe, al oft dat mijn eere van
hun honck. Ick achte hunne prysingen, al oft sy den
weirdigen loon waeren van mijn werken: ick bedroe-
ve my, als sy een misnoegen van my hebben, ende ick
verheuge my, als sy voldaen ende te vreden zijn. Ick
ben beschaemt van aen u gelijck te zijn, van ootmoe-
dig, lydtsaemig te zijn, ende van de menschelijcke
oordeelen te verachten. Ick achte het gene sy goet keu-
ren, niet tegenstaende dat het strydig is aen uwe wet.
Ick veronachtsaeme uwen dienst om hun te voldoen,
ende ick vervremde my van de suyverheyt van uwe lee-
ringe.

ringe. Vergeeft my, ô Goddelijcke bermhertigheyt, de weynige eerbiedinge die ick voor u gehadt hebbe. Gy weet, hoe dat de redingen der menſchen meer vermogen op my hebben, als de bemerckinge van uwe Majeſteyt. Ick vinde my groot-hertig als ſy my achten, al-hoe-wel dat gy my miſacht. Ick ben verootmoedigt als ſy my verſtooten, al-hoe-wel dat ick u aengenaem ben: ende alſoo keere ick de waerheyt om, ende ſtoore de geheele volmaecktheyt ende de ſuyverheyt van de deught.

Ick trachte met eene beſondere neerſtigheyt al te doen, het gene aen hunne oogen behaegelijck kan weſen, ende is't dat ſy het niet toe en ſtemmen, ſoo ben ick droef-geeſtig. Ick volherde in alle de oeffeningen van de Chriſtelijcke Godtvruchtigheyt, ſoo langh als ſy my ſien, ende voor u, ô Heere, ben ick flauw ende lauw, ende ick houde my te vreden met weynig, dat ick voor u doen, ſonder eens te peyſen wat dat ick u ſchuldigh ben. Wat voordeel vondt ick dan in de handelinge van de weirelt, ô Godt mijnder ziele, niet anders als te leven onder de ſterffelijcke menſchen, die ellendig ende ballinck zijn, onſeker in hunne opinie, blindt in de kenniſſe van de waerheyt, bedrogen in hunne oordeelen, de welcke ſy maecken over het goet ende het quaet, hertneckig in de ſonden, veranderlijck in de deught, ende levende in eene gedurige ongeruſtheyt. De gene die boven d'andere zijn, en zijn noch beter, noch min ellendig: want de boosheyt, ende de ellende, wort over al gevonden: wat kan ick dan van hun hopen, ô mijnen Heere, ende mijnen Godt!

V. Ick ſal geoordeelt zijn, over het gene gy in my ſiet, ô rechtveirdigen Rechter der levende, ende dooden! de menſchen en ſien niet als het uytwendig, ſy en doorgronden ende ſy en kennen de waer-

heyt niet, ende des niet tegenstaende om my aen hun goet-duncken t'onderwerpen, ick verliese my selven, ende ick verlaete u. Verlost my dan van de oogen der menschen: want het zijn oogen van eenen Basiliscus, de welcke door hun heymelijck fenyn dooden alle de gene, sy aensien. Wat hope ick, als ick in hun myn betrouwen stelle? Sy en sullen niet doen, het gene sy niet en konnen doen; ende is't dat sy iet vermogen, soo ontbreken sy evenwel altydt in't vermogen in het gene dat my het noodtsakelijckste is. Als sy het mijnder opsicht quaelijck met my handelen, ende in de plaetse van danckbaer te zijn over het goet, dat ick hun doen, sy klaegen van my, sy handelen met my qualijck, ende sy vervolgen my, soo dat ick geenen troost en vinde, ten zy by u, ende uwe vaderlijcke liefde is mijnen eenigen toevlucht. Waerom en zijt gy dan, ô Goddelijcken *Jesus*, het eerste voorworpsel niet van mijne sorge? Waerom en soecke ick u niet met'er herten?

De ongeregeltheyt des geests, die gy in my siet, is onbegrypelijck. Ick kenne de ydelheyt, ende den valschen schyn der goederen, die my verblinden; ick wete wel, dat sy my noch beter, noch geluckiger konnen maken, dat'er my van hunne besittingen niet en sal overblyven als een seer bitter leedtwesen ende eene meerdere versekerheyt die men niet en vindt, ten zy in u alleen, die de waerachtige ruste zijt.

Oneyndelijcke danckseggingen moeten u ghegeven worden, ô mijnen Godt, dat gy de dingen in sulcker voegen gestelt hebt, dat ick niet en kan voldaen zijn, als in het besitten van de vaste ende eeuwige goederen. Keert mijne oogen af van de ydelheyt, verlost my van al het gene my de waerachtige goederen beneemt; versterckt my tegen de valsche

opinien

opinien der menſchen, ende maeckt, dat het bedrog des weirelts, het welck mijne oogen verblindt heeft, my van u noyt en ſcheyde, ô onberoerlijcke waerheyt! ô opperſte geluck!

VI. Maer gy hebt my, ô Heere, geboden de ſelve menſchen te beminnen, die gy my verbiedt te volgen, op dat ick niemant en ſoude volgen als u alleen. Gy kent het weynig licht dat ick hebbe, ende hoe onbequaem dat mijne ſwackheyt my maekt om te voldoen aen deſe verbinteniſſe. Onderricht my dan, ô goddelijcken Meeſter, aengeſien dat gy uyt den Hemel neder-gedaelt zijt om ons te leeren, ende dat gy den medegeſelle van onſe pelgrimagie wel hebt willen weſen. Ick wille, ô Heere, de heele weirelt verdragen, alle menſchen dienen, van de geheele weirelt veracht, ende qualijck gehandelt zijn, is't dat gy het alſoo geſchickt hebt. Ick ben bereyt te lyden, dat alle menſchen tegen my opſtaen, is't dat gy het toelaet. Verbreydt alleenlijck maer mijn herte, op dat ick-ſe al te mael met eene ſuyvere liefde, die ick voor u moet hebben, beminne. Leert my die ſtellen voor alle andere liefde, jae dat ick voortaen geene andere in myn herte meer en gedooge. Geleyt my, ô hemelſchen Leytſman, in alle mijne wegen, op dat ick tuſſchen de veranderlijckheden ende onſtantvaſtigheden van menſchelijcke dingen niet meer en kome te dolen.

Maeckt dat ick liever d'ongunſt der menſchen betrachte, als hunne jonſte ende gratien, op dat mijn herte u niet en verlaete om hun te volgen. Doet de wolken verdwynen, die voor my uw licht verborgen houden, op dat ick door de waerſchynlijckheden niet bedrogen en worde, ende dat ick elcke ſaecke achte, gelijck ſy verdient geacht te zijn. Gy wilt dat *ick de gene niet en ſoude vreeſen, die my het leven konnen bene-*

 men,

men , ende dat ick u alleen soude vreesen , die my kont verliesen naer ziele ende lichaem. Matt. 10. Maer op dat ick uw woort soude konnen volbrengen , vesticht in my de liefde van het waerachtig leven, ende de misachtinge van dit tegenwoordig leven. Maeckt dat ick alle mijne glorie stelle in u te beminnen , in u te behaegen , ende in u te dienen. Heerscht in mijn herte , op dat de volmaeckte liefde , de vreese der schepselen verjage.

VII. Leert my , ô Heere , hoe grootelijckx dat ick uwe leeringe , ende uwe naervolginge moet achten ; want ick verliese seer weynig , verliesende mijne eere , ende mijne achtinge onder de menschen , is't dat ick soo geluckig ben , dat ick u aengenaem mag zijn. Al het gene de menschen my konnen geven,is uytwendig ende seer weynig van bedieden , ende het en raeckt den gront niet van myne ziele ; maer gy zyt het alleen, die haer inwendig kan troosten , ende met eene onuytsprekelijcke soetigheyt vervullen. Wanneer sal ick my eens in dit ballinckschap verryckt , geheyligt , ende met de vertroostingen van het hemelsch Vaderlant vervult sien ? Aensiet my alleenelijck maer , ô mijnen Godt , ende ick sal my rijck achten in het derven van alle de schepselen , ende te vreden in de afgunst van alle de menschen.

Geeft my de deugden , door de welcke ick u kan behaegen , op dat ick niemant en diene tot verergernisse ende tot sonden. Geeft my eene verbreydinge des herten , waer door ick alle de weirelt om uwe liefde mag dienen ende beminnen. Treckt tot u alle mijne hope , ende alle mijne begeirten , aengesien dat ick-se aen niemant schuldig en ben,als aen u alleen , ende dat sy qualijk besteedt zijn in alle andere dingen buyten u. Wederhoudt mijne tonge , ende versterckt mijn herte , op dat ick alle verdriet , het welck my sal overkomen ,

in ſtilſwygentheyt mag lyden. Geeft my oock de gratie, op dat ick de aenſienelijckſte perſoonen van deſe weirelt niet en aenſchouwe, als gelijck wormen der aerde in dit leven, ende als het aes, ende voetſel der wormen naer dit leven, op dat gy alleen groot ende alleen machtig ſoudt zijn in mijne ziele.

Verloſt my van alle de valſche waerſchynelijckheden, op dat ick niet en volge, als de ſuyvere waerheyt, ende alſoo mijne eenige vergeldinge zijt; dat ick u, gelijck ick ſchuldig ben, altijdt ſtelle voor alle wyſe, voor alle vrienden, voor alle maegſchap ende voor alle de Heyligen, die op d'aerde leven; ende dat'er niet en zy, het welck my kan beletten te volbrengen, het gene gy my in-geeft, oft het welck my uwe leeringe kan doen verlaeten. Onderſteunt my, ô Heere, die mijne ſwackheyt kent, tuſſchen de tegenſeggingen, die ick in uwen dienſt ſal ontmoeten, op dat ick niet en beſwycke. Beſchermt my, geleydt my, leert my, ende aenmoedigt my, ô mijne ſterckte, mijnen weg, mijne waerheyt, ende myn leven!

VIII. Hoe licht is het u om doen, ô eeuwige ſchoonheyt, de ooghen van mijne ziele tot u te trecken! Ick wete wel dat ick niet en leve, ten zy, om dat gy my beſchermt tegen myne vyanden, ende al is't dat ick noch niet verloren en ben, dat is, om dat gy voor my ſorge draeght, ende my beſtiert; maer is't dat ick dit ſteunſel in u vinde, ſelve oock als ick u vergete, wat ſal ick dan in my vinden, als al het gene dat in my is, met u alleen ſal bekommert zyn? Beſtiert, ô Heere mijne meyningen, ende mijne voornemingen, op dat ick aen niemant als aen u alleen behaghe: want aen wie moet ick my inwendig toeeygenen, ten zy aen u? Ende wie kan my voldoen buyten u, ô mijnen Godt, ende mijnen Al!

Is't dat gy die het goddelijcke vier zijt , mijne ziele niet en verwermt, hoe sal sy u konnen soecken ? Zyt haer soodanighlijck tegenwoordigh , ô mijnen Godt dat ick u magh sien , 't zy dat ick slape, ete , spreke, in allen tydt, in alle plaetsen , in mijne wercken , ende in mijne ruste ; dat ick voor u leve met die vreese, ende met die eerbiedinge die men schuldig is te hebben in uwe tegenwoordigheyt, ende dat ick altydt magh uytwercken , het welck u d'aengenaemste is.

Moyses en wilde van die plaetse niet gaen ,daer hy was , ten zy dat gy hem belooft hadde te gaen voor uw volck : want hy liet sich voorstaen , dat hy sonder u niet en was in versekerheyt, ende uyt alle peryckelen , ende dat hy ten tyde van veertigh dagen met u verkeert hebbende , sijne swackheyt , ende uwe mogentheyt gekent hadde. Ende ick , ô Heere , hoe sal ick sonder u in't midden van de peryckelen die my om-ringelen gherustelijck konnen gaen ? Is't dat ick eens in den Hemel moet verslonden zyn in u , ô mijnen Godt , waerom en voeght gy de eeuwigheyt niet met den korten tyt , den welcken my in dit ballinckschap noch resteert, op dat ick alsoo van nu af beginne te leven door u , ende in u ? Ghy en zyt op d'aerde niet gekomen , ende ghy en hebt met de menschen niet willen leven , ten zy op dat sy hunnen Meester, hun voorbeeldt ; ende hun gheluck by hun souden hebben. Ick bidde u dan , ô Heere , door de selve liefde , met de welcke gy onder de menschen levende , ons tot u getrocken hebt , dat ick u altydt magh tegenwoordigh hebben , ende dat gy over al mijnen Meester , mijnen Leydtsman , ende mijn licht gelieft te zyn.

O alder-suyverste Moeder Godts , die op d'aerde zynde in de onderhandelinghe met *Jesus* de

ryck-

ryckdommen ghevonden hebben, de welcke oneyndelijck kostelijcker zyn, als alle die van de machtige des weirelts, ende die hem aenghenamer zyt geweest als alle de schepselen, leydt my tot hem, maekt dat ick sijne verkeeringe geniete, ende dat alle andere dingen my onsmakelijck worden. Ende gy geluck-salige geesten, die door het geduerigh aenschouwen van desen Goddelycken Salighmaker vervult wort met alle soorten van goederen, weet dat ick loope in mijn verlies, als ick hem niet en volge: verkryght dan voor my de gratie, dat ick van dit leven af, ingenomen worde van sijne schoonheyt, ende ontsteken van sijne liefde, blyvende hier-en-tusschen in hope van hem met UL. eens te besitten in den Hemel *Amen.*

XV. LYDEN VAN JESUS,

1. Jesus vraeght van Joannes het Doopsel; Joannes kent Jesus; want 't is eygen aen een suyver liefde Godt over al te kennen en te ghevoelen. 2. Joannes weygerde eerst uyt oodtmoedigheyt en eerbiedinge Jesus te Doopen, maer is oock gehoorsaem, en doopt Jesus. 3. Den H. Geest daelt op Jesus in de gedaente van een Duyve; en daer komt een stem uyt den Hemel, seggende, dit is mijnen beminden Sone. 4. Jesus gedoopt sijnde gaet naer de Woestyne, in't koutste van den winter: By sijn vasten was veel ander lyden. 5. Jesus was daer onder de beesten, dese komen tot hem op een woort, en den mensch blyft hertneckigh; daer in bedroefde sigh Jesus. Wy moeten hier de Engelen en beesten naervolgen. 6. Hier leert ons Jesus wat een gewichtighe saecke de saligheyt der zielen is: de weirelt is vol dwaese die dit werck versuymen, en voor

de saligheyt niet meer en willen geven als t'gene de weirelt niet en wilt. 7. Jesus geeft een exempel van volmaecktelyck te vasten; .n wat wy in ons vasten moeten vluchten.

Syn vasten, ende sijn leven in de Woestyne.

I. ALs den tyt gekomen was, in den welcken *Jesus* sigh aen de weirelt moeste openbaren door sijne leeringe, ende door sijne Mirakelen: den H. Geest dede den H. Joannes Baptist uyt de Woestyne komen om de penitentie aen de Joden te Predicken, ende om hun den Messias te boodtschappen, den welcken aen hun soo vele eeuwen te voren belooft was; maer gelijck hy hem noyt gesien en hadde, vreesende dat men hem misschien soude lasteren, waert dat hy getuygenisse soude geven van den genen die hy niet en kende, soo gaf hy hun een teecken, waer door sy hem selven souden konnen kennen, tot hun segghende: *Dat den genen Christus was, op den welcken sy den H. Geest souden sien neder-dalen in de gedaente van eene Duyve.* Matt. 3. 16. Oversulckx, terwylen dat Joannes de penitentie predickte, ende dat hy die in den Jordaen Doopte, de welcke hunne sonden belydende tot hem quamen, soo was den Salighmaker des weirelts onder de sondaeren daer oock gekomen, vragende het Doopsel. Hy hadde alreets het vleesch der sondaeren in sijne menschwordinghe aengenomen: hy hadde de gelijckenisse, ende de pyne in sijne Besnydenisse oock aengenomen, ende oock in de wercken der penitentie, die hy gedurende sijn leven oeffende; maer om dat hy sigh oock aen den boetveirdigen sondaer soude gelijck maken, hy wilde met hun gedoopt zijn, ende de wateren heyligh maken, door de welcke de kinderen van Adam moesten ghesuyvert

ſuyvert worden. Den H. Joannes kende hem datelijck, voor, ende al-eer den H. Gheeſt nederdaelde in de gedaente van eene Duyve, waer uyt men kan ſien, dat dit teecken voor hem niet gegeven en hadde geweeſt, maer om de getuygeniſſe te beveſtigen die hy van *Jeſus* aen het volck gegeven hadde.

Het en konde niet wel weſen dat eene ſoo heylige ziele, de welcke van liefde brande voor den goddelijcken Bruydegom, hem niet terſtont en ſoude ghekent hebben: want konde het licht verborgen zijn aen ſoo ſuyvere oogen, die altijdt openſtaen? Den genen die beſloten lagh in het lichaem van ſijne Moeder, hadde de tegenwoordigheyt van ſijnen wel-beminden ghevoelt; konde 't dan weſen, dat hy hem niet en ſoude gekent hebben, hem ſiende met ſijne oogen? Is't dat de Lammeren hunne Moeders kennen, ende onderſcheyden in't midden van eene kudde Schapen, niet tegenſtaende dat ſy ſeer gelijck zijn aen d'andere, hoe en ſoude den H. Joannes hem niet onderſcheyden hebben onder duyſenden, wiens geeſt ende liefde ſijn eenigh voedtſel was? Het is eygen aen de ſuyvere liefde, Godt over al te kennen, ende hem te gevoelen, onder wat gedaente dat hy ſich oock verborght. Is't dat'er iemant is die aen deſe waerheyt twyffelt, dat hy Godt beminne, ende dat hy als dan ſich beklage, is't dat hy hem niet en kan kennen.

II. Den H. Joannes maeckte ſwaerigheyt van den Salighmaker te Doopen, hy wilde in tegendeel het Doopſel van deſe goddelijcke handt ontfangen, de welcke hy wiſte den oorſpronck te zijn van de hemelſche gaven, ende hy liet ſigh voorſtaen, dat hy ſy ſelven niet wel en ſoude quyten in ſijnen dienſt, dien doopende onder de

ſondaren,

ſondaeren, den welcken hy moeſte boodtſchappen; als den Sone van Godt; maer ſoo haeſt als *Jesus* tot hem ſeyde : *Dat men alle rechtveirdigheyt moeſte volbrengen*, ende dat men aen de weirelt dit exempel van penitentie moeſte geven, ſoo was den H. Joannes gehoorſaem, ende hy doopte hem : want de Heyligen en volgen hun eygen light niet in het gene dat den dienſt ende de glorie Godts aengaet, ten zy als den goddelijcken wille hun onbekent is; maer ſoo haeſt als ſy hem kennen, door wat wegh dat het zy, onderwerpen ſy hun, daer laetende alle hunne kenniſſen, ende en peyſen niet anders als den goddelijcken wille uyt te wercken, ſonder de reden te willen doorgronden van ſijn beleyt, ende de grondeloosheyt van ſijne oordeelen. Overſulckx den H. Joannes ſtemde toe, dat den Salighmaker ſich verklaerde een kindt van Adam te zyn, in het aenveirden van het Doopſel, ende hy hiel ſigh te vreden om de ſchickingen van den Hemel te volbrengen, van daer by te voegen, dat den genen die hy Doopte den Sone Godts was, latende de middelen aen de goddelijcke voorſichtigheyt, om deſe waerheyt te beveſtigen, ende daer mede de weirelt te overwinnen, ende te overtuygen.

III. Ende hierom is, dat hy, datelijck naer het Doopſel den H. Geeſt ſagh neder-daelen in de gedaente van een Duyve, ende op *Jesus* ruſten, ende alſdan gaf hy aen het volck te kennen, dat *Jesus het Lam Godts was, den welcken de ſonden des weirelts wegh-nam* : Joan. 1. 29. ende den hemelſchen Vader beveſtighde deſe getuygeniſſe, door eene ſtemme die van den Hemel quam, de welcke deſe woorden te verſtaen gaf : *Deſen is mynen beminden Sone, in den welcken ick myn behage neme* : Luc. 9. 35. ons hier door te kennen

gevende,

gevende, dat hy de selve vervremtheyt niet meer en hadde van de sondaren, de welcke hy tot dien tydt toe gehadt hadde, sedert dat sijnen eenigen Sone mensch geworden was, ende de gedaente van eenen sondaer aen-genomen hadde. Joannes heeft noch de selve ghetuygenisse gegeven aen de waerheyt in andere gevallen. Ten eersten, in de tegenwoordigheyt van *Jesus* selve, een weynigh naer dat hy uyt de Woestyne gekomen was. Ten tweeden, als de Phariseen verstelt staende over een soo strengh leven, van hem vraeghden, *oft dat hy den Messias was*, ende dat hy belede, *dat hy het niet en was, dat hy moeste veroodtmoedight zyn, ende dat het Lam Godts moeste verheven zyn, dat hy niet en was als de stemme van den genen, den welcken roept in de Woestyne, ende dat hy niet weirdigh en was de stricken van sijne schoenen te ontbinden.*

IV. *Jesus-Christus* willende door sijne leeringe ende door sijne wercken de getuygenisse van sijnen Voorlooper vast stellen, bereyde sigh daer toe door een vertreck van veertigh dagen, ende al-hoe-wel dat hy in alles de beweginge van den geest Godts volghde, soo is't nochtans dat de H. Schrifture uyt-druckelijck te kennen geeft, *dat den H. Geest hem geleyde in de Woestyne*, Matt. 4. 1. ons hier door te kennen gevende, dat onsen Salighmaker nieuwe sterckte kreegh tegen den aenstaenden strydt, ende tegen groote dingen, de welcke hy gonck ondernemen. Maer daer en stont niet beschreven wat hy in dien tydt in de woestyne gedaen heeft, ten zy dat hy gevast heeft, ende bekorent is geweest. Den H. Lucas seght, *dat hy alle dien tydt niet ge-eten en heeft*, ende den H. Marcus, *dat hy daer was met de beesten, ende dat de Engelen hem quamen dienen* : sy hebben 't aen onse

onſe bemerkingen gelaten, wat hy te lyden heeft gehadt van den regen, van den ſneeuw, van de kouwe, van den ſmoor, in eenen ſoo ſtraffen tyt van het jaer, te weten in de maendt van Januarius, ende van Februarius, geen huys hebbende waer in ſy ſigh ſoude hebben konnen vertrecken, zijnde uyt-geſtelt aen de hardigheyt des lochts, ſlapende op d'aerde, gaende tuſſchen de ſteen-rotſen ende dorens, verdruckende ten leſten ſijn onnooſel Lichaem met duyſent pynen, die hy niet verdient en hadde, ende niet toe-latende aen eenigh ſchepſel, dat-ſe aen hunnen Schepper, oock de minſte verlichtinge ſouden by-gebrocht hebben.

Overſulckx is het Vaſten van den Salighmaker gevolght geweeſt met veel ander lyden, waer door ſijn Lichaem geheel gekrenckt ende verflouwt was, hebbende hier-en-tuſſchen ſijnen Geeſt met Godt vereenicht door een gedurigh gebedt: want hy en hadde voor ſy ſelven die verlichtinge niet, die Moyſes, ende Elias gehadt hadden, de welcke mirakeleuſelijck onderſteunt zijnde, noch honger, noch dorſt en hadde, ten tyde van die veertigh dagen van hun vertreck; maer door de begeirte, die hy hadde om voor ons te voldoen, ſoo en bewaerde hy voor ſy ſelven geene ſterckte, ten ſy voor ſoo veel als hy noodigh hadde, om voor ons te bidden, ende te lyden; ende dat in ſulcker voeghen, dat den hongher, ende den dorſt, de welcke daegelijckx meer ende meer toe-namen, hem het leven ten leſten ſouden benomen hebben, waert dat het door de goddelijcke kracht niet onderſteunt en hadde geweeſt, de welcke hem bewaerde tot een veel grooter lyden.

Ende alſoo is't gebeurt, dat den genen, die ſoo vele Mirakelen gedaen heeft om ſijne dienaren te verlichten, die dede om ſy ſelven pyne aen te doen.

Men

Men weet door ontallycke exempelen, hoe schrickelijck dat den honger is, ende tot wat eene ydel hoofdigheyt, ende dulligheyt hy de menschen brengt. *Jesus* en was in eenen soo pramenden noodt niet min gevoelijck als sy, al-hoe-wel dat hy sulcke, ende diergelijcke uyt-sporigheden niet en dede, gelijck andere menschen, rasende van honger. Ende men magh segghen, dat hy ons soo dickwils sijn leven gegeven heeft, het welck hy door eenen soo strengen Vasten soude verloren hebben, waert dat de begeirte, die hy hadde, om voor ons meer te lyden, hem geen mirakel en hadde doen doen, om dit te bewaren.

V. Wy en mogen hier de omstandigheyt niet vergeten, de welcke den *H. Marcus* verhaelt heeft, dat den Salighmaker in de Woestyne was in't midden van de beesten, op dat wy souden sien, dat hy sigh selven vernedert heeft, selfs van te willen leven onder de serpenten, ende onder de alder-wildtste dieren. Ten was niet dat hy vermaeck nam, van die by hem te hebben, maer om dat hy in hun sagh het beestelijck leven der sondaren, op de welcke hy noyt en peysde, sonder innichlijck geraeckt te zijn van droefheyt. Siende de beesten tot hem komen, soo haest als hy die riep, ende dat sy, voor sijne voeten liggende, hunne natuerlijcke vreedtheyt vergeten hadden, soo weende hy over die van de menschen, ende besonderlijck over die, de welcke, naer dat hy-se soo dickwils door de trecken van sijne soetigheyt aen-gelockt hadde, nochtans souden volherden in hunne hertneckigheyt, ende alsoo eeuwighlijck verloren gaen.

De beesten omringelden hem, ende de Engelen quamen om hem te dienen, den mensch alleen, om wiens wille hy uyt den Hemel nedergedaelt was, en verscheen daer niet. *Jesus* was daer

daer door innighlijck geraeckt, ende hy bereyde ſigh, om den genen te ſoecken, die ſijnen Verloſſer uyt ſy ſelven niet en quaem ſoecken, ende die hem in tegendeel vervolghde, als ſijnen vyandt.

Wy moeten die beeſten benyden, de welcke voor hunnen Schepper alle vreedtheyt af-leyden, ende de Engelen naer-volgen, die hunnen opperſten Heer in't midden van de aldervreedtſte dieren her-kennen, ende hun begeven om hem te dienen. Sy zijn rondom *Jeſus*, niet om te beletten dat wy hem ſouden naderen, maer eer, om ons by hem te brengen. Hy is toe-ganckelijck aen alle de weirelt, ende altydt om ons t'ontfangen, 't zy dat wy by hem komen, gelijck de beeſten deden, oft gelyck de Engelen om hem met eene liefde, ende met eene ſuyverheyt des herten te dienen: want ten is niet om de menſchen te vluchten dat hy ſigh in de Woeſtynen vertrocken heeft, maer om die te komen ſoecken met eene ſoo veel te grootere goetheyt, als het gevoelen bitter was, het welck hy hadde van hunne af-weſentheyt.

VI. Dit beleijt van onſen Salighmaker, is voor ons eene wonderlijcke onderrichtinge: hy leert ons daer door twee groote waerheden. Ten eerſten, van wat groot gewicht de ſaligheyt der zielen is, gemerckt dat hy die niet en heeft willen benerſtigen, ten zy, naer dat hy de rechtveirdige gramſchap van ſijnen Hemelſchen Vader, door eenen Vaſten van veertigh dagen geſtilt, ende door langh-duerige gebeden, de hemelſche benedictie, over ſijne leeringe, ende over ſijnen arbeydt getrocken hadde. *Jeſus* konde hem onverſchilligh houden ten opſicht van onſe ſaligheyt, ofte van ons verlies: want hy was Heyligh, Groot, Eeuwigh ende geluck-ſaligh ſonder ons; maer ſedert dat hy den laſt op hem ghenomen heeft van

onſe

onse verloeninge, soo is't dat sijne oneyndelijcke liefde niet na-gelaten heeft, van dat werck te voltrecken: ende gemerckt dat alle ons goet honck ende de saligheyt onser zielen, soo en heeft hy ons niet geboden, als het gene ons daer toe konde brengen. Hy wilt dat onse saligheyt den regel van onse verbinteniffen soude zijn, ende niet en is hem aengenaem van al het gene ons daer van kan afkeeren: ende hier en tusschen zijn wy soo ellendigh, dat wy leven in de vergetentheyt van eene soo gewichtige plicht, ofte wel dat wy die aensien als eene van de minste saken van onse saligheyt, niet tegenstaende dat *Jesus* ons seydt: *Wat sal't den mensch baten, dat hy de geheele weirelt wint, is 't dat hy syne ziele komt te verliesen?* Matt. 16. 29. Alhoe-wel dat hy ons verhaelt het onsaligh eynde van eenen rycken deser weirelt, den welcken niet peysende als om sijne schueren ende solders met graenen te vullen, ende vergetende sijne saligheyt, hoorde dese stemme uyt den Hemel: *Gy dwaesen mensch, desen nacht sal men uwe ziele van u vragen, ende het gene gy by-een vergadert hebt, voor wie sal het zyn?* Ende hy voeght daer by: *Ende dit ghebeurt aen alle menschen, die voor hun selven schatten vergaederen, ende die niet ryck en zyn in Godt.* Luc. 12. 20.

Gy Koningen, Grooten van dese weirelt, Leeraers, Priesters, Religieusen ende Bisschoppen: Gy Soldaten, Capiteynen, Magistraeten, besondere Persoonen, arme ende rycke, Coopmannen ende Ambachts-lieden; gy zijt dan al-te-samen dwaes, volgens het oordeel van de eeuwige Wysheyt, is't dat gy-lieden al te seer bekommert zijnde met de sorghvuldigheden van dit leven, de eeuwige saligheyt veronachtsaemt. Wat sal het u-lieden toch al baten, dat gy met de schat-

ten des weirelts vervult zijt, is't dat gy van de hemelsche ontbloot zijt? Gy-lieden sult ten lesten soo van d'eene als van d'andere berooft vinden. De verganckelijcke goederen sullen u-lieden wel haest verlaten, ende daer-en-boven sult gy u selven voor altijdt oock van de eeuwighe berooft vinden.

En hebben wy geene reden van te schudden ende te beven, siende eenen Apostel, bevestight in de gratie, sijn lichaem soo vreedelijck kastyden, uyt vreese van verworpen te zijn, naer dat hy soo vele andere menschen tot hunne saligheyt gebrocht hadde? Den H. Augustinus en derfde naer sijne bekeeringe, de wetenschap van de vrijkonste niet meer leeren, uyt vreese van dien tyt te nemen, den welcken hy andersints soude konnen besteden in het vervoorderen sijnder saligheyt. Den H. Joannes brocht vyf-en-twintigh jaeren over in de eyßchelycke Woestyne: den H. Bartholomeus is gevilt gheweest, den H. Laurentius op den rooster gebraeden, de Apostelen en de Martelaeren verscheurt, verbrandt, ende op duysent-der-hande manieren gepynight geweest: menighte Heyligen hebben hun vertrocken in de wildernissen: andere stichten Cloosters, gelijck soo vele Kerckers om van de weirelt af-gescheyden te leven, ende ten lesten arbeyden sy met alle neerstigheyt, om de saligheydt hunder zielen te versekeren.

Maer is't dat wy daer en boven noch aenmercken, dat wy met een ydel betrouwen gaen in't midden van de stricken, en de peryckelen van te vergaen, dat wy den tydt verliesen door den welcken wy de eeuwigheyt moeten winnen, dat wy aen onse sinnen alle soorten van vryigheyt geven: dat wy niet en peysen, als om ons te vermaeken,

dat

dat wy in ons gebedt ende in de ſorge van onſe zielen niet, als eenen weynigen verloren tydt beſteden die de weirelt niet en begeirt, den welcken wy nochtans grootelijckx komen te achten, al oft dat wy veel deden, niet tegenſtaende dat wy dat doen met groote verſtroeytheden, ende met eene groote flauwheyt ende lauwheyt; dit alſoo zijnde, en hebben wy wederom geene reden om te vreeſen? ende is't ſaken dat wy daer in ongevoelijck zijn, en zijn wy niet te beweenen, dat wy niet geraeckt en zijn van het gene, het welck de aldergrootſte Heyligen heeft doen ſchudden ende beven.

De remedie tot een ſoo groot quaet, is onſe oogen te ſlaen op *Jeſus*, ende van hem ſonder ophouden verſoecken, medelijden met onſe zielen te willen hebben, die aen ſijne liefde ſoo dier geſtaen hebben: want gelijck het ſeker is, volgens de leeringe van den H. Auguſtinus, dat den genen die ons verloſt heeft ſonder ons, ons niet en ſal ſalig maken ſonder ons, dat'er niemant en ſal ſalig zijn, ten zy die van Godt geroepen is; dat'er niemant van die, de welcke geroepen zijn, eenige wercken ter ſaligheyt ſullen doen, ten zy door de gratie geholpen; dat'er niemant en ſal verdienen geholpen te zijn, ten zy dat hy bidt: het is oock ſeker, dat is het ſaken de booſe menſchen hun ſelven verlieſen, door dien dat Godt het toelaet, ſy en verlieſen hun ſelven noyt door de Goddelijcke begeirte; dat hy ons roept, ſonder dat wy het hem vragen, om dieſwille dat den roep van hem alleen is hangende; dat hy bereyt is ons te helpen, eer dat wy het van hem verſoecken, op dat niemant ſigh van te bidden ſoude onſchuldigen! ende dat het altijdt onſe ſchult is, is't dat wy niet en bidden, ende alſoo onſe ſaligheyt veron-

 achtſamen,

achtſamen. Uyt deſe middelen, die den Salighmaker ons toe-brengt leeren wy, wat ſorge wy van onſen t'wegen oock moeten dragen.

VII. De tweede ſake, die *Jesus* ons leert, is de maniere, op de welcke wy het vaſten, ende van gelijcken de andere uytwendige deugden moeten oeffenen, op dat ſy eenen krachtigen middel tegen het quaet der ziele ſouden zijn: want gelijck eenen Heyligen Man ſegt: Vaſten ende ſondigen dat is den duyvel naer te volgen, die altydt boos ende quaet is, ende noijt en eet. Het Vaſten van onſen Saligmaeker was vervoeght met het gebedt ende met de eenigheyt, verre van het gerucht ende van de handelinge der menſchen, hy was altijdt met Godt bekommert. De H. Schriftuere wederleght oock het Vaſten, het welck met den eygen wille, met gebreckelijcke wercken, met een ongeregelt leven, ende met genegentheden vervoegt is, die ſtrydigh zijn aen de Wet Godts. Ende den H. Gregorius vergelijckt de gene, die vaſten ſonder hunne genegentheden te verſterven, aen Simeon Cereneus, den welcken met *Jesus* het Cruys droegh, maer die met hem daer aen niet geſtorven en is. Het vaſten alleen en ruckt de ſonden niet uyt de ziele, ende en plant daer in de deughden niet: den alderaengenaemſten Vaſten aen Godt, is, ſigh te wederhouden van het gene de ziele kan hinderen.

Ick en wille niet ſeggen, dat het quaet is te Vaſten als men in de ſonden is, want al is 't ſchoon dat het Vaſten, in ſulcken ſtaet geſtelt zijnde, van geene verdienſten is tot de ſaligheyt, ſoo is 't evenwel beter te Vaſten ſonder verdienſten, als niet te Vaſten met onverdienſten; ende al waer 't dat dit Vaſten ons niet en diende, om in den tydt van gratie lichter te konnen Vaſten, ſoo ſoud het ons

ons even-wel altydt seer profijtigh zyn; maer ick segge dit, op dat een werck soo profijtigh, ende soo gheacht van de Heyligen, niet en geschiede sonder vruchten, die men daghelijckx daer uyt treckt, als men de verstervinge des herten, ende de oeffeninge der deughden daer by voeght.

Daer zijn oock in het Vasten twee dingen te vreesen, waer van d'een is, dat men daer in sulcke versoetinge soeckt, dat het verkeert in wellusten, het welck soude zyn, ghelijck Augustinus seght, sigh van de onthoudinge selve eene gelegentheyt van gulsigheyt te maken. Het ander is, dat men daer door de natuere in sulcker voegen soude komen te krencken, dat men sy selven buyten staet soude stellen om onse plicht te konnen quyten, ende om ons in het ghebedt te konnen oeffenen. Men moet daer en boven oock een seker bedrogh des duyvels met alle neerstigheyt trachten te vluchten, waer door men meer genegen is om te vasten, daer men niet toe verbonden en is, als wel daer men toe verbonden is: want desen vyandt onser saligheyt, ons eenen drift inghevende, om een strengh leven te lyden, het welck wy uyt ons eygen selven verkiesen, tracht ons daer door onbequaem te maken, om die't onderhouden, de welcke de H. Kercke ons voorstelt, ende hy tracht te maken, dat men meer smaeck vindt in onse besondere devotien, als wel in die, de welcke Godt ons geboden heeft. Ende om kort te maken, men moet van alle deught, daer meer van den eygen wille, als van de ghehoorsaemheyt ghevonden wordt, een quaet vermoeden hebben; *Jesus Christus*, die sy selven door de gehoorsaemheyt op-gheoffert heeft aen het Cruys, heeft liever de gehoorsaemheyt, als het Sacrificie.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGHE *Met* JESUS, *over sijn Vasten ende sijn Leven in de Woestyne.*

1. De Ziele bedanckt Jesus over sijn Liefde en wenscht weder-liefde te geven. 2. Soete verwonderinge over de liefde van Jesus, en ontstekinge in sijn Liefde. 3. Jesus heeft van 't begin tot het eynde syns Levens gearbeydt om ons saligh te maken, en wy peysen daer soo weynigh op, ons dagen gaen soo ydelijck voor-by. 4. Jesus is de verloren Schaepkens komen soecken, daer ick een van ben, hebbe schaedelijck gedoolt, 'k en sal tot Jesus niet gaen, ten zy van hem getrocken wordende. 5. Versuchtinge tot Jesus om van hem in de Woestyne geleyt te worden, dat is, in de soete eenigheyt. Gebedt tot Maria en de Heyligen.

WAt dancksegginghen sal ick ù geven voor alle de weldaden, die gy my gedaen hebt, ende noch dagelijckx doet, ô glorie der Engelen! ô getrouwen mede-gesele van de arme sondaren, ô Goddelijcken *Jesus*, mijnen Heere, ende mijnen Godt! dat alle de schepselen u met my loven; ende gemerckt dat gy zijt boven alle lovinghen, dat uwe wercken, uwe volmaecktheden, ende uwe grootheden u dan loven, aengesien dat sy de mate zijn van de goederen, met de welcke gy my vervult, ende dat gy soo weynigh let op mijne kleynheyt. Want wat soude van my geworden, waer't dat gy voor my geene sorge en hadde, ende dat ick berooft ware van de jonsten, die ick sonder op-houden van uwe goetheyt ontfange? Leert my die kennen, voor soo veel als ick moet kennen, ende u beminnen, soo veel als ick kan: ende is't dat ick onbequaem ben van u te beminnen, soo veel als gy verdient bemint te zyn, ten minsten dat'er in my niet en zy, het welck u niet en bemint.

Gy

Gy weet, ô Heere, dat waer het saken gy de liefde van alle de Rechtveirdige, die in den Hemel ende op d'aerde zyn, in my vereenighde, ende dat ick u met alle hunne liefde beminde, soo soude het seer weynigh zyn, ten opsicht van die, de welcke gy voor my hebt. Gy hebt my bemint van alle eeuwigheyt: eer dat ick geboren wierdt, was ick teghenwoordigh aen uwe Goddelijcke Wysheyt, ende uwe oneyndelijcke bermhertigheyt was alreedts beladen met mijne sonden, met mijne ellenden, ende met myne saligheyt. Ghy wiste wel, dat gy my niet van noode en hadde, maer dese eeuwige liefde, met de welcke gy my beminde, verbondt u medelyden met my te hebben, ende niet nae te laten van het gene dat van u honck, om te beletten, dat ick door uwe Rechtveirdigheyt, niet en soude verdoemt gheweest hebben.

II. Ick aenbidde dese oneyndelijcke liefde; ick aenbidde dit vaderlijck herte, waer in dat ick geschreven was; ick aenbidde die minnelijcke sorge, die gy voor mijne saligheyt hebt. Ick bidde u uyt'er herten, ô mijnen Heere, dat gy uw arm schepsel toch niet verloren laet gaen, op dat men niet en segge, dat gy daer voor vruchteloos gearbeyt hebt. Het is om mijne liefde, dat gy gaet in de Woestyne, dat gy daer blijft onder de beesten, ende aldaer den dienst der Engelen ontfangt. 'T is voor my, dat gy daer ten tyde van veertig dagen vast, honger en dorst lyt; aen de hitte der Sonne, aen de winden, ende aen den regen uyt-gestelt zyt. Het is om mijne saligheyt, dat gy soo vele traenen stort in de teghenwoordigheyt van uwen hemelschen Vader, sijne gramschap stilt, ende aen sijne rechtveirdigheyt voldoet. Gy vraegt van hem dat hy de ooren van mijn herte soude

 openen

openen, op dat ick uwe Leeringhe soude hooren, ende smaecken; dat hy my de waerheden van uwe Wet soude te verstaen geven; dat hy mijne sonden soude verdraegen, ende dat hy my in sijne genaede soude ontfangen. Ick en hebbe, ende ick en verhope geen goet, ô Goddelijcken *Jesus*, oft ick moet het toeschryven aen dese tranen, aen dese gebeden, aen dese penitentie, aen dit vasten, aen dese liefde, die gy voor my hadde, eer dat ick'er was, eer dat ick u kende, eer dat ick u beminde, ende eer dat ick u konde bidden.

Hoe wonderlijck zyn uwe sorghvuldigheden, uwe teerigheden, ende uwe driften, ô bermhertigen Vader, voor eenen soo ondanckbarigen Sone, die uwe liefde soo onweirdig is! Gy zyt meer gevoelijck over mijn quaet, ende gy bemint my met meerdere teerigheyt, dan oft gy my in uw herte gedraegen hadde; maer wat seg' ick? en hebt gy my dan in uw herte niet gedraghen? en hebt gy my niet gesocht, gheroepen, ontweckt door uwe sorgvuldigheden, ende door de aenlockinge van dese eeuwige liefde, op dat ick dat minnelijck, ende vaederlijck herte, het welck den oorspronk daer van is, soude kennen, siende my voorkomen, ende met den zegen van uwe soetigheyt omringelt?

Brant dan, ô mijn herte, soo kout als gy zyt, van de liefde van desen soo soeten, ende soo minnelijcken Saligmaeker; verbreyt u, mijn herte, het welck soo nauw, ende gesloten is: den genen die u wenscht, die u soeckt, ende die soo veel voor u gedaen heeft, en sal u niet konnen versmaden. Ick en hebbe geene woorden, ô goddelijcken *Jesus*, om uyt te spreken, het gene dat ick gevoele; maer ick werpe my in het eeuwig vier, het welck u verteirt heeft: daer is't dat uwe liefde my het wesen gegeven heeft, met alle de goederen,

deren, die ick besitte, ende die ick hope; ick keere wederom, om my te offeren aen u; brandt my, ô Heere, ontsteekt my met het selve vier, ende en weygert my de vruchten niet van soo vele tranen die gy stort, ende van soo veel arbeyts, die gy voor my geleden hebt. Ick beminne u uyt geheel mijn herte, ô mijnen *Jesus!* ende is't dat gy siet dat mijne liefde soo suyver, ende soo groot niet en is, ghelijck ick segge, my dunckt dat ick wel wilde, dat sy soodanig waere; ende is't dat gy oock vindt, dat ick dese begeirte niet en hebbe, soo is't dat ick die wensche te hebben, ende alwaert dat ick my selven bedroge, steunende op mijn eygen gevoelen, ick en soude my selven niet bedriegen, steunende op het uwe: want ick ben versekert, dat gy bereyt zyt my t'ontfangen, hoe ellendig dat ick oock ben.

III. Gy weet, Heere, wie dat hy is, voor den welcken gy arbeyt; gy siet in my, het welck u bedroeft; maer ghy vindt in my, het welck my oorboorlijck is. Doet dan in de ziele van uwen dienaer, het gene gy weet, het gene gy vermoogt, ende het gene u belieft. Maeckt ô goddelijck licht, dat ick my in u sien, maeckt dat ick my kenne, my haete, my vluchte, ende dat ick u soecke, ô mijnen Godt, die my alleen kont verlossen van mijne qualen, ende genesen van alle mijne wonden. Is het mogelijck, dat gy met sulcke sorghvuldigheyt, ende met soo veel lydens de sake van mijne saligheyt soudt ondernemen, ende dat ick my selven liever hebbe te verliesen, als daer over met u te handelen? Gy hebt van den eersten oogenblick uwer Ontfangenisse, tot dat gy gestorven zyt, daer in altijdt gearbeyt ende ick ongheluckigen, ende blinden die ick ben, en wille alleenlijck de peryckelen die my van alle kanten

omringelen,

omringelen , niet eens insien , ende ick peyse oock seer weynig op u , ende op my , al oft dat het de salig-heyt mijnder ziele niet en raeckte. Den tydt , den welc-ken gy my gegeven hebt om u te dienen , ende om uw Ryck te verdienen , ontsnapt my alle stonden , ende ick bestede dien in u te vergrammen ; ick soecke selve be-kommernissen , op dat ick op de goederen die ick ver-liese , niet en soude peysen.

De Kindtsheyt en Jonckheyt , en alle de rest van mijn leven is op sulcke maniere voor-by gegaen , soo dat ick met de waerheyt niet en kan seggen , eenen dag alleen over-gebrocht te hebben sonder in gebre-ken gevallen te zijn , of ontbroken te hebben in't werck van mijn saligheyt. Mijne gepeysen zyn ver-stroeyt, mijne begeirten niet wel geschickt , mijne ge-dachtenisse met ydele beelden vervult , mijn verstant bekommert met aerdtsche saecken , mijnen wille ver-slonden in vuyle , ende beschaemelijcke genegenthe-den , mijne gebeden selve , mijn Vasten , ende mijne andere wercken , door de welcke ick u konde behaegen , zijn soo vol slappigheyt van eygen lief-de , van gebreken , ende van onvolmaecktheden , dat gy my met recht kont straffen.

In de ghewoonelijcke bekommernissen des le-vens , ben ick onseker , beanghst , ongerust , altydt beroert door eenige passien van droefheyt of van blytschap , van vreese , oft van hope , en alsoo wordt dit ellendig herte sonder ophouden door stry-dige bewegingen verscheurt , ende verstroeyt door duysent der-hande voorwerpselen ; ende als ick dan met u soecke te handelen , ick vinde my van u soo vervremt , dat ick my nauwelijckx kan la-ten voorstaen , dat ick het werck uwer handen ben. Ick ben oock soo onervaren in geestelijcke

saken ,

saken, soo hardt om de in-druckingen van uwen geest t'ontfangen, soo weynig verlicht in de oeffeninge van de waerachtige deugt, soo ongevoelijck in al het gene my met u soude konnen vereenigen, al oft ick niet geboren en waere om u te beminnen, ende om u eeuwiglijck te besitten. Ick vraege van u den Hemel, al oft dat gy hem aen my schuldigh waert, ick leve met alsulcke versekerheyt, al oft dat ick hem verdient hadde, ende ick ben soo vergenoegt in het weynigh goet, ofte wel in de waerschynlijckheyt alleen van het goet, het welck ick met slappigheyt, ende seer flouwelijck doen, dat my dunckt, dat ick het ryck der Hemelen niet en kan verliesen. Daer uyt volgt, dat het gene, het welck mijne voornaemste oeffeninge behoorde te zyn, het minste is, daer ick sorge voor drage. Gy siet, ô Heere, in wat gevaer dat my dit ydel betrouwen stelt, ende ick en wil het niet sien: ende de liefde die gy my draeght, veroorsaeckt in u alle die pynen, die ick selve moeste hebben.

IV. O oorspronck van bermhertigheyt! ô goddelijcken Herder! ô Sone van den levenden Godt, die uyt den Hemel gedaelt zyt, om de verloren schaepen te soecken, ende te vinden, wel wetende dat sy konnen dolen, ende verloren loopen sonder u, doch tot den Schaeps-stal niet weder keeren sonder u: siet ick ben een van dat dolende getal, ick hebbe u soet, ende overtollig voetsel verlaeten, om te loopen naer dorre, ende vergiftige kruyden. Ick hebbe my vervremt van uwe kudde, vluchtende de gehoorsaemheyt ende ick hebbe de wolven gevolgt die my verscheuren. Ick hebbe den weg gelaeten, door den welken gy my geleyde, ende ick hebbe my begeven op zij-wegen, die my leyden tot af-gronden. Ick erkenne

ne mijne dolingen. O vriendelijcken Herder! Soeckt uw Schaepken, roept uwen dienaer wederom, ende gedoogt dat ick by u mag zijn, gelijck gy de beesten by u gedoogt, onder de welcke gy in de Woestyne leeft. Ick ben meer ongetemt ende vreedt, als sy, maeckt my dan tam door dese oneyndelijcke soetigheyt, ende onderwerpt my voor altydt aen de gehoorsaemheyt, die ick u schuldig ben.

Druckt in mijn herte eene vierige begeirte, om my salig te maeken, aengesien dat gy niet en begeirt, dat ick verloren soude gaen. Maeckt dat ick door eene strale van uw licht, de weirde van de saligheyt mijnder ziele altyt mag sien, aengesien dat het de eerste saeke is, de welcke gy my gebiedt te soecken. Dat ick dan voor 't minste mijne pynelijckheden voege by d'uwe, op dat gy alsoo de swackheyt die gy in my siet, door uwe mogentheyt sout gelieven te helpen.

Gy hebt geseyt, ô Heere, *Dat'er niemant tot u en kan komen, ten zy dat uwen Vader hem getrocken heeft.* Joan. 4. 44. Gy weet, dat de Heyligen niet van noode en hebben getrocken te zijn, maer de sondaeren, op dat sy heylig souden worden; dat men de goedertieren niet en moet winnen, maer de wilde, ende straffe geesten. Aengesien dat gy gedoogt, dat de wilde dieren u naederen, ende dat gy selve die aenlockt door uwe streelingen, en soudt gy my dan voor uwe voeten oock niet willen ghedooghen? Sy en beminnen u niet, ten sy als sy u sien, ende als sy by u niet meer en sullen zijn, dan sullen sy hunne vorige vreetheydt wederom aen-nemen; maer is't dat gy my de gratie doet, van my tot u te trecken, ô mijnen Godt, gy sult my geheel veranderen: gy sult van eenen wolf een schaep, van eenen leeuw een lam, ende

van

van eene wederſpannige ſlaeve, eenen gehoorſamen dienaer maecken, den welcken u noyt en ſal verlaeten.

V. Gy hebt door eenen Propheet aen de zielen, die haer van u vervremden, belooft, *Dat gy-ſe in de woeſtyne ſult leyden, ende aldaer tot hun herte ſpreken.* Oſée 2 2. Gy weet, Heere, welcke deſe Woeſtyne is, alwaer men u hoort ſpreken, verre van alle gerucht, ende van de bekommerniſſen des weirelts: ick en kenne die niet genoegſaem; maer my dunckt, waer het ſaecken ick in eene plaetſe waere daer ick niet en ſoude hooren, als uwe ſtemme, ende alwaer gy my ſoudt ſpreken in den gront mijns herten, dat ick ſoude vol van u zijn, ende gy van my voldaen. O eenigheyt, daer men alle goedt ontmoet, en ſal ick u noyt vinden? Ach! Heere, leyt my in die plaetſe, ende ſpreeckt aldaer tot mijn herte; ſpreeckt, Heere, ende uwen dienaer ſal hooren. Dat alle andere ſtemmen voor my ſtom blyven: want uwe ſtemme is ſoet, ende uw woort aenlockende. Op eenen oogenblick tyts ſult gy my ſuyveren, my met uwe liefde ontſteken, ende alles in bitterheyt keeren, het welck my van u kan ſcheyden. Dat alle ſchepſelen dan ſwygen, ſpreeckt gy my alleen, ô mijnen meeſter, mijnen Heere, mijnen trooſt, ende mijne liefde!

VI. O Moeder Godts! ô alderſuyverſte Schaepken, die het Lam ſonder vlecke voorts-ghebrocht hebt! Gy en hebt noyt verdoolt geloopen, maer gy hebt den Heere altijt in den geeſt gevolgt, ende gy alleen hebt meer goederen van hem ontfangen, als alle andere ſchepſelen te ſaemen; maeckt dan deſen ellendigen ſondaer daer van een weynigh deelachtigh: verkrijght voor my de gratie, dat ick geheel aen Godt magh zijn, ende datter voort-

aen

aen geen ſchepſel meer mijn herte met u en deele: Ende gy, ô geluck-ſalige Geeſten, leydt my in de eeuwige Woeſtijnen, daer men met welluſten vervult wordt, ende voor altijdt ontſlagen is van de gevaerlijcke beroerten van dit leven; ende aengeſien dat ick geſchapen ben geweeſt, om met U-lieden te blyven in die geluckige plaetſe, maeckt dat ick met eene onverſadelijcke vierigheyt, het goet, het welck gy-lieden teghenwoordigh beſit, uytter herten begeire, dat ick het ſonder op-houden ſoecke, ende dat ick in ſulcker voegen gaen door de tydelijcke quaden, dat ick eens met u-lieden de eeuwighe goederen magh beſitten. Amen.

HET XVI. LYDEN VAN JESUS.

1. Den duyvel neemt ſyne gelegentheyt waer om Jeſus te bekoren. 2. Jeſus willende ons in alles gelyck zyn, uytgenomen de ſonde, lydt de bekoringe des duyvels. 3. Verſcheyde uytleggingen van die dry bekoringen. 4. De volmaeckte deught en ſuyvere liefde geeft een vaſt betrouwen: exempel van Paulus Eremyt. Ons eerſte ſorgh moet zyn Godt vreeſen, en ſyn Wet onderhouden. 5. Uytlegginghe van de tweede bekoringhe. 6. Onbeſchaemtheyt van den duyvel in de derde bekoringe. In deſe bekoringe vallen de dienaeren Godts, die ſonder den roep Godts aennemen eenige ampten. De victorie van Jeſus over den vyandt. 7. Wordt gethoont hoe krachtig dat is eenen vaſten wille om den vyant te wederſtaen, en Godt te dienen. Den duyvel verlaet Jeſus voor eenigen tydt. Hy heeft daer naer tegen Jeſus gebruyckt Judas en de Joden. 8. Godt laet de bekoringe toe om dry reden. 1. Om de deught

van

van den mensch te beproeven. 2. Om-se te oeffenen. 3. Om onsen vyant te verswacken, ongeluckige die hun laten overwinnen.

De bekoringhe in de Woestyne.

I. NAer dat *Jesus* veertigh daghen over-gebrocht hadde sonder te eten, was sijne heylige Menscheyt soo verflouwt, dat den duyvel sigh liet voorstaen, dat dit eene bequame gelegentheyt was om hem te bekoren, sonder dat hy sy selven kennelijck maeckte: want sijne gewoonelijcke listigheyt is, den bequamen tijdt waer te nemen om de menschen te verlijden, oft door eenige waerschynlijckheyt van goet, oft onder den schijn van nootwendigheyt, ofte wel door de hope van een veel grooter quaet te vlieden, is 't dat daer in, 't welck hy ingeeft, eene opentlijcke sonde geleghen is; maer hy en moet geene groote moeyte doen, noch gewelt ghebruycken ten opsicht van de gene, die door de sonde aen hem onderworpen zijn; sy en doen geenen wederstant, sy staen hem toe, al het gene hy begeirt, ende sy vreesen min de sonde te bedryven, als daer van genesen te zijn. Als Godt hun roept tot Penitentie, ende dat sy den Goddelijcken treck willen volgen, als dan is 't dat sy het gewicht der sonde beginnen te gevoelen, de moeyelijckheyt der bekoringe, het gewelt der vyanden, die uyt eene plaetse, daer hy soo langen tydt geheerscht heeft, niet geirne en gaet, ten zy met groote pynlijckheyt. En alsoo om oneygentlijck te spreken; die worden alleen bekoort, die waerachtelijck wederstaen: ende het is oock besonderlijck tot hunne onderrichtinge, dat den Saligmaker met sulcke listigheyt heeft willen bekorent zijn, naer een vertreck van veertigh daghen, die hy overgebrocht heeft

heeft in de beſchouwinge van hemelſche ſaken, ende in eene innige vereeninghe met ſijnen Hemelſchen Vader.

II. Daer is reden om ſig te verwonderen, dat onſen Heere toe gelaeten heeft, dat een ſoo hatelijck ſchepſel hem naederde, ende hem oock derfde bekoren; maer om dieſwille dat hy ſig opgedraegen hadde voor onſe ſaligheyt aen alle quellingen, die men ſonder ſonde te doen, konnen lyden, ſoo en heeft hy van de bekoringe niet willen vry zijn, de welcke eene van de hardtſte, ende van de gevaerlijckſte pijne is van ſijne Dienaren; ende oock, op dat wy ons niet en ſouden beklaegen, dat hy, zijnde onſen mede-geſelle geworden in alle onſe quellingen, ons in deſe ſoude verlaeten hebben. Ende hierom is 't, dat hy niet alleenlijck ſijne Godtheyt, maer oock de glorie van ſijne gebenedyde Ziele, voor deſen Engel der duyſterniſſen verborgen hiel, den welcken hem noijt en ſoude aengetaſt hebben, waert dat hy hem gekent hadde: want hy wiſte wel, dat de Geluckſalige niet meer en konden verleyt worden. Hy gevoelde wel dat hy een vermogen hadde ſonder palen, om *Jeſus* van buyten te bekoren, ende dat dit vermogen hem bepaelt gegeven was, ten opſight van andere menſchen, oock van d'Alderheyligſte: hy merckte oock eene groote ſuyverheyt des herten in den Sone Godts, dat hy niet en wiſte van wat kant hy hem ſoude beſpringhen; maer hy was door ſijne hooveirdigheyt ſoo verblindt, dat hy niet en konde begrypen, dat eenen Godt menſch geworden, ſy ſelven ſoo verre ſoude verootmoedigt hebben, van ſigh te laeten bekoren; en hy liet ſigh voorſtaen, dat de gratien die in hem ſoo wonderlijck uytſchenen, verkrege, ofte in-geſtorte gratien waeren, ende niet natu-

relijcke

relijcke volmaecktheden. Hy hadde nochtans eenig achterdencken, dat'er iet goddelijckx was, ende dit was de reden, waerom hy soo keurigh was, om de waerheyt hier van te kennen.

Hy verthoonde sig dan in de gedaente van eenen inwoonder der Woestyne, hy diende sig van de groote flauwte, daer hy hem in sagh, ende hy quam hem aen als een groot medelyden hebbende met sijne pyne, hy brocht hem ongetwyffelt de gratie in sijne gedachtenisse, die hy over weynigen tydt op den oever van den Jordaen ontfangen hadde, als Godt door eene hemelsche stemme, hem sijnen wel-beminden Sone noemde; hy verthoogde hem, dat den genen, die het water uyt een Steen-rotse hadde doen springen, om den dorst van sijn Volck te verslaen, de steenen oock wel in broodt soude veranderen, waer't dat sulckx van hem versocht wierde, om den honger van sijnen Sone te verlichten. Ten lesten den bekoorder en versuymde niet; maer gebruyckte alle listigheden, om te bedecken wie hy was, sig geveynsende eenen medelijdenden man, om alsoo gewicht te geven aen sijne raeden.

III. De HH. Vaders leggen de bekoringhe des Salighmakers uyt op verscheyde manieren. Eenighe vergelijckense met die van onse eerste Ouders in het aertsch Paradys, ende sy seggen dat onsen Salighmaecker eerst voor al bekorent is geweest met gulsigheyt, om die van Adam te niet te doen, de welcke over ons soo vele onghevallen ghetrocken heeft: daer naer is hy bekorent geweest met ydelè glorie, om de begeirte van Eva te herstellen, de welcke sy hadde om aen Godt gelijck te worden: ten lesten van afgoderye, ende van gierigheyt, om te middelen aen dese twee groote quaden, die de geheele weirelt bedorven hadden.

Andere seggen, dat de maniere, op de welcke *Jesus* bekorent is geweest, den beweenelijcken staet beteeckent van de gene, die hun door den duyvel laten verwinnen: want men ontdeckt in de eerste bekoringe de verblintheyt van de vleeschelijcke menschen, die hun begeven tot alle grove vermaeckelijckheden, ende om goede cier te maken, welcke dingen, een ziele, die geschapen is om de eeuwige goederen te besitten niet meer en konnen genoegen als de steenen, die het voedtsel van onse lichamen niet en konnen zijn.

Men siet door de tweede bekoringe, dat de hoogmoedigheyt de hooveirdighe niet en verheft tot de weireltsche grootheyt, als hun daer naer in eenen afgrondt van verderffenisse te werpen: ende de derde leert ons, dat de ongeregelde liefde der ryckdommen, eene waerachtige Afgoderye is, volgens de getuygenisse van den Apostel, gemerckt den gierigaert die aenschouwt als eene Godtheyt, die hy aenbidt.

Andere voegen daer by, dat de woorden, daer den Salighmaker sig van ghedient heeft, om den duyvel te wederstaen, seer krachtige wapenen zijn tegen alle soorten van bekoringhe, ende dat sy seer sekere middelen zijn om de verdoolde schapen wederom te brengen op den wegh van hunne saligheyt. Maer om dat dese materie haer seer verre uytstreckt, wy sullen ons te vreden houden met hier te bemercken, met vele geestelijcke Vaders, dat den duyvel, altydt aendachtigh om ons te hinderen, een besonder toesight neemt op onse genegentheden, om ons door de waerschynlijckheyt der deught te bedriegen, is 't dat sy goet zijn ende is 't dat sy quaet zijn, om die opentlijck te vervoorderen; dat hy sijne voornemingen, ende sijne listen en lagen verborght, ende dat hy, vindende

dende alle de toegangen van dien kant gesloten, sigh mengelt onder de gaven Godts, op dat hy alsoo in de ziele soude geraken, sonder bemerckt te zijn; hy ondersoeckt, oft dat sy die niet en wenscht te hebben met eenige ongerustheyt, oft dat sy die smaeckt met uytgestortheyt, oft dat sy die ontfangt met ondanckbaerheyt, oft dat sy die vast houdt met eygendom, ende oft sy daer in noch eenige andere onvolmaeckt-heden bedrijft, langhs waer sy hun fenyn souden konnen stroeyen. Ende alsoo is't dat hy, geenen toeganck vindende tot de ziele van *Jesus*, ter oorsaken van de wonderlijcke suyverheyt van sijne deugden, dese selve deughden, om hem te bekoren, gebruyckte.

IV. Het is eyghen aen de volmaeckte deught, ende boven al aen de suyvere liefde Godts, den mensch een vast betrouwen op hem te geven, in niet te verdragen het welck syn herte kan besitten ofte verdeelen, ende hem alle gevallen van dit leven doen stellen in de god-delijcke voorsichtigheyt. Soodanig was de inwendige gestelteniße van den H. Paulus Eremyt, den welcken Godt in de Woestyne ten tyde van negentigh jaeren mirakeleuselijck spijsde. Soodanigh is geweest die, van vele andere Heyligen, voor de welcke hy sorge gedragen heeft: want Godt is ghetrouw, ende hy en laet aen die niet ontbreken, de welcke vol-komentlijck in hem betrouwen.

Maer dese gelatentheyt sonder eenighe uytneminge, is den trap van eene seer verheve deught, door de gelijckeniße, die sy heeft met het leven, het welck de gheluckfalighe leijden in den Hemel, ende al-hoe-wel wy al-te-mael die behoorden te wenschen; soo is't evenwel seker, dat sy niet en is gegeven, ten zy aen een kleijn ghetal der uyt-verkorene zielen, die Godt daer toe roept door

eenen besonderen treck. Want als hy die ziele eens geleijdt heeft in dit geluckigh Landtschap des vrede, soo neemt hy selve den last van dese bestieringe op hem, hy verjaeght de dolinge, ende het bedrogh; hy neemt wegh de ongerustheyt der tydelijcke saken; in der voegen, dat sy met Godt alleen geheel bekommert zijnde, niet alleenlijck en peyst, oft dat sy die noodigh heeft, oft dat sy die vergeet. Maer de gene, die uyt hun eygen selven hun tot desen staet der volmaecktheyt begeven, ende op een swack fondeersel eenen soo grooten bouw op-rechten, zijn uyt-gestelt aen ongeluckige vallen, om dieswille dat sy de gave van Godt niet en hebben ontfangen, ende verlatende de noodige bekommernissen van hunnen staet, in de plaetse van den vrede te vinden, vallen sy in de beroerte, ende in de stricken des duyvels.

Hierom desen geest der duysternissen, siende dat *Jesus* soo langen tydt leefde sonder eenig voedtsel te nemen, dat hy geenen onderstandt van de menschen en kreeg, dat'er niet eenen Engel hem quam broodt brengen, gelijck aen Elias, dat hy niet verheven en was in glorie, gelijck Moyses, geduerende sijnen Vasten op den Bergh Sinai; hier uyt oordeelde hy, dat het eenen grooten Heyligen was, ende dat men hem niet en behoorde aen te tasten, gelijck de gemeijne menschen. Hy dachte dan datelijck, oft hy hem niet en soude konnen bewegen, om al te veel betrouwen in Godt te stellen, ende hem alsoo door dien middel in eene vermetentheyt doen vallen, trachtende hem in te geven, dat hy, naer eenen soo langhduerighen Vasten, wel verdiende door een mirakel ghespyst te zijn. Dit was eene seer fijne ende seer ghevaerlijcke bekoringhe in dit gheval: want het schynt dat het beter soude zijn, met be-

trouwen te wachten, tot dat Godt een mirakel soude doen, om te voorsien in eenen soo pramenden noot, als sy selven te verstroeyen om eenige mensche-lijcke hulpe te gaen soecken; Dies niet tegenstaende het is veel beter, kennende sijne eygen onweirdigheyt, onsen toevlucht te nemen tot de gemeyne ende gheoorlofde middelen; jae het is andersints tegen de ordre van de liefde, het voedtsel des lichaems te willen gaen soecken, door de verdiensten van het betrouwen in Godt.

Den duyvel seggende tot *Jesus: Seght dat dese steenen in broodt veranderen*, wilde sien, oft hy op de selve maniere soude gebieden, gelijck Godt gedaen heeft in de Scheppinge des weirelts: *Hy heeft geseyt, ende alles is gedaen geweest*; ofte wel, waer 't dat hy maer eenen pueren mensch en ware, dat hy een mirakel door sijn gebedt soude trachten te verkrygen; oft oock, dat hy in eene soo groote nootwendigheyt, dit volmaeckt betrouwen soude doen blycken, het welck voorts-komt uyt eene puere liefde van Godt. Maer onsen Salig-maker maeckt dese listigheyt des duyvels vruchteloos, door dese antwoordt alleen: *Den mensch en leeft niet alleenlijck van het broodt, maer van alle woordt het welck voorts-komt uyt den mondt van Godt*. Deut. 8.

Dit is't dat Moyses seyde tot de Kinderen van Israël, hun voor oogen stellende, dat hunne eerste sorge moeste zijn, Godt te vreesen, ende sijne Wet t'onderhouden. Hy vertooghde hun, dat sy ten tyde van veertigh jaeren met het broodt des Hemels in't midden van de Woestyne waren gespyst geweest, alwaer sy geen voetsel en konden vinden, ende dat het nootwendig noyt en sal ontbreken, als men getrouw is aen Godt, die het leven van den mensch, als't hem belieft, bewa-

ren kan, ſonder hulpe van het gemeyn voedtſel. *Jeſus* antwoorde aen den duyvel in deſen ſin, dat hy geen mirakel van noode hadde, gemerckt dat Godt hem nu alreedts ſoo langhen tydt ſonder broodt onderſteunt hadde: waer uyt men moet beſluyten, dat het onweirdigh is aen een herte, het welck bequaem is Godt ende ſijne eeuwige goederen te bêſitten, meer te betrouwen op de tydelijcke dingen, als op de voorſichtigheyt Godts, de welcke alle ſchepſelen ſpyſt ende beſtiert.

V. De twee andere bekoringen ſtreckten oock om de fondamenten van de volmaekte liefde om te keeren: want den duyvel ſig latende voorſtaen, dat den Salighmaker maer eenen pueren menſch was, voerde hem op de pinne des Tempels, geveynſde dat hy ſeer geſticht was over een ſoo groot betrouwen in Godt, vervolgens verweckte hy hem om daer in te volherden, ſeggende, dat de dienaren ende de Kinderen Godts niet te vreeſen en hadden, ende dat hun geen quaet en konde over-komen, gemerckt dat'er geſchreven ſtaet: *Hy heeft de Engelen belaſt, dat ſy u, in alle uwe wegen ſouden bewaren, ende dat ſy u ſonder eenig perykel in hunne handen ſouden dragen*: Pſ. 90. ende vervolgens mogt hy ſy ſelven van het hoogſte des tempels beneden werpen, betrouwende dat hy vallende onderſteunt ſoude zyn, gelijck hy op-klimmende onderſteunt was. Ten is niet te gelooven, dat den duyvel een vremt lichaem aengenomen heeft, noch dat hy *Jeſus* gheraeckt heeft, als hy hem vervoerde, maer dat is gebeurt door eene overwinnelijcke kracht, ende door het natuerlijck vermoghen, het welck de geeſten over de lichaemen hebben. Het beſonder voornemen des duyvels in deſe bekoringe, was aen de Saligmaker eene groote achtinge ſijns ſelfs in te geven,

ven, ende een vast betrouwen op sijne eyge deught, in een soo onredelijck gevaer, het welck niet en konde strecken tot de glorie Godts, maer in tegendeel om sijne Mogentheyt te tergen.

Den duyvel hadde door sijne eygen straffe ondervonden, dat'er niet en is, het welck Godt meer mishaegt, als de eygen achtinge; hy wiert gram, vindende sulcken wederstant, ende hy en konde sy selven bynaer niet meer wederhouden, ghelijck het hem altijt gebeurt, als men hem met moedigheyt wederstaet, ende sijne listen en lagen ontdeckt. Ende al-hoe-wel hy uyt vreese van gekent te zijn, de naer-volgende woorden van den selven Psalm verswecg, de welcke zijn: *Ghy sult gaen op het serpent, ende op den basiliscus, ende gy sult den leeuw, ende den draeck onder de voeten treden*; Psal. 90. hy en was daerom niet beter bedeckt, *Jesus* maeckte hem verstelt seggende: *Ghy en sult uwen Heere, ende uwen Godt niet beproeven*; Deut. 6. ende op den selven tijt gaf hy ons te kennen, hoe verre dat dit volmaeckt betrouwen magh gaen, het welck de suyvere liefde in geeft: want als de suyvere liefde eens in het herte wel gevestight is; soo is't dat den mensch alsdan sy selven geheel gelaet aen de bestieringe van den Goddelijcken Geest; maer met een soo groot mistrouwen, ende misachtinge van sy selven, dat de glorie geheel aen Godt toe-geschreven wort. Hy is ootmoedelijck gehoorsaem, sonder vermetentheyt, ende sonder verwaentheyt, ende hy voegt sig in alles naer de schickinge van de voorsichtigheyt, sonder verstroeytheyt, ende sonder de inwendige aendachtigheyt te verliesen, die hem met Godt vereenigt houdt. Den duyvel tracht dese ordre altyt te beroeren, soeckende door desen middel de ziele van de vereeninge met Godt af te

trecken, ende dat sy haer met de achtinghe van haer selven alleenlijck maer souden bekommeren.

VI. Alsdan vol van rasernye, ende van hooveirdigheyt, nam hy het mom-aensicht af, ende alle sijne geveynstheyt veranderde in onbeschaemtheyt. Godt heeft het alsoo toe-gelaeten, om desen hooveirdigen Geest beschaemt te maecken, ende om ons te leeren, dat als wanneer hy alle sijne rasernye tegen eenen stantvastigen, ende getrouwen mensch in de bekoringen te vergeefs heeft uytgewerckt, hy alsdan geene maete meer en ghebruyckt, maer hem met alle ghewelt opentlijck aentast. Waer uyt blijckt hoe veel wyser dat eenen ootmoedigen dienaer des Heeren is als sijnen vijandt, den welcken seer lichtelijck overwonnen wort, als hy sich ontdeckt.

Hy vervoerde Jesus dan op eenen hoogen bergh, ende doende hem op eenen oogenblick tyts alle de Rijcken des weirelts sien, waerschijnlijck door een verbeeldelijck visioen, seyde tot hem: *Ick sal u alle de macht, ende alle de glorie van dese Rycken geven, is 't dat gy u voor mijne voeten wilt werpen, om my t'aenbidden.* Luc. 4. Ick ben den Meester van alle die Rijcken, daer en is niemant weirdiger als gy, om die te besitten, ende ten is niet redelijck, dat gy, die bequaem zijt om den geheelen weirelt te besitten, sout verborghen blijven. Den duyvel trachte daer door eenige bewegingen van hooveirdigheyt *Jesus* in te geven. Eenen swacken aenval voorwaer, van eenen vyant die ontdeckt is, den welcken wanhopende van de victorie te bekomen, raemt aen sonder eenighen schick, al het gene dat hem voorvalt. De selve bekoringhe komt de dienaren des Heeren dickwils over, ende dat op eene seer verborgen maniere, de welcke als sy de bedorventheyt des weirelts in-sien,

hun

hun selven laeten voorstaen, dat sy bequaem zijn van daer in te middelen; stekende hun selven daer in, sonder geroepen te zijn, ende alsoo verliesen sy den inwendigen vrede, den welcken sy besaeten sonder eenig profijt by te brengen aen d'andere.

Die de oprechte deugt besitten, en sullen hun selven noyt laeten voorstaen dat sy bequaem zijn om iet te ondernemen, daer Godt hun niet toe geroepen en heeft; ende als Godt hun daer toe roept, sy en oordeelen niet dat sy daer toe bequaem zijn, ten zy voor soo veel als sy van den geest Godts bestiert, onderricht, ende ondersteunt zyn.

Jesus de onbeschaemtheyt des duyvels niet langer konnende verdraegen, dede hem datelijck vertrecken, seggende *Vertreckt u satan*: *want daer staet geschreven, ghy sult den Heere, uwen Godt aenbidden, ende ghy sult hem alleen dienen.* Matt. 4. 9. Daer naer quaemen de Engelen hem dienen, ende geluck wenschen over sijne victorie. Den duyvel en heeft alsdan oock niet geweten, dat hy den waerachtigen Sone Godts was, door dien dat dese maniere, van de bekoringe te verwinnen, gemeyn was, ende noch daghelijckx gebruyckt wort van deugdelijcke persoonen.

VII. De woorden daer onsen Saligmaecker sig van gedient heeft, om den duyvel te verjaghen, bethoonen klaerlijck, hoe krachtig dat eenen vasten ende onbevreesden wille is, om de aenvallingen, ende poogingen van eenen vyant te wederstaen, die ons niet en kan verwinnen, ten zy dat onsen wille met hem overeen-komt: waer uyt volgt, dat hy soo veel listigheden gebruyckt, om dien te winnen: want hy begint door het vragen, dat men hem soude willen aenhooren, daer naer hout hy ons op het gepeys, het welck hy ons ingeeft, ende hy maekt dat wy daerin vermaek nemen;

men

men heeft vervolgens meer pijne van ſig te vervremden van de occaſie , die-ſe voorts-brengt : de ſterckte der ziele verſwackt allenskens , de eerbiedinge die men Godt ſchuldig is , ende ſijne tegenwoordigheyt gaen uyt de gedachteniſſe , ende ten leſten den wille valt geheel en ganſch in de bekoringe , die vrijwillig-lijck toe-ſtemmende , ende den duyvel en verlaet hem niet , tot dat het werck volbrocht is. De on-dervindentheyt van de ſonde doet de wercken met meerderen drift begeiren ; uyt de wercken die her-nomen worden , ſpruyt de gewoonte , de welcke is deſe grouwelijcke keten , ſoo moeyelijck om breken , daer den duyvel ſigh van dient , om ons met hem in den afgront te ſlypen. Maer als hy iemant ont-moet , die by ſijn ſelven vaſt beſloten heeft , tegen hem kloeckelijck te ſtryden , die naer ſijne eerſte ingevingen niet en wilt luyſteren , die hem dade-lijck met eene moedigheyt verdryft , alſdan is't dat dien ſlappen vyant ſigh ſeer haeſt vertreckt ſonder oyt eenig voordeel te bekomen.

Gemerckt dat een herte , het welck vaſt beſloten heeft Godt te dienen , ſoo ſterck is tegen de bekorin-ge , ſoo volght daer uyt , dat als wanneer ſy vermeer-dert , ſulckx gemeynelijck gebeurt door onſe ſchult : want Godt , die door ſijne gratie , de gene dieſe van hem met ootmoedigheyt vragen , altyt onderſteunt , maeckt dat de bekoringe boven onſe krachten niet en is , ten zy als den wille ſig laet verſlappen , ende als men ontbreckt van in het beginſel te wederſtaen.

Den H. Lucas voegt daer by , *dat den duyvel hem voor eenigen tydt verlaeten hadde* , hier door ons te verſtaen gevende , dat hy hem daer naer aen-gerant heeft door Judas , ende door de Joden , en gemerckt dat hy ſelve hem niet meer en derfde

aen-

aen-grypen , soo gebruyckte hy hun als dienaren van sijne vreetheyt : want hy en konde geenen ingank vinden in eene soo suyvere ziele , die geheel vry was van de wederspannigheyt des vlees , het welck den gemeynelijckften middel is , den welcken hy gebruijckt om ons te doen vallen ; ende alsoo en was de bekoringe ten opsicht van onsen Salighmaker niet gevaerlijck voor het ghevolgh , noch moeyelijck om daer aen te wederstaen ; maer het gene hem van dien kant ontbrack , wierdt overvloedelijck vergolden door de uytterste verootmoedinge , dat hy wilde stryden met het alderverachtelijckste van sijne schepselen : ende alsoo heeft hy dien troost gelaten aen sijne dienaren , dat sy hem voor mede-geselle hebben , tot in hunne bekoringe toe ; ende door eenen wonderlijcken vondt van sijne liefde , heeft hy ons de maniere om onse vyanden te overwinnen , in sy selven willen leeren , ende voor ons verdienen de kracht om hun te verslaen.

VIII. Het Schynt dat Godt dry insichten ghehadt heeft om toe te laten , dat de menschen souden bekorent worden. Het een is , om de deught te beproeven , het ander , om-se te oeffenen , ende het derde , om onsen vyant te verswacken. Want ten eersten, Godt laet dickwils toe , dat sijne dienaren geoeffent worden , op dat hunne deught , de welcke andersints in vollen vrede soude verborgen blyven , in den strydt soude uytschynen , ende dat ieder-een van hun , sijne sterckte ende sijne swackheyt soude kennen. Eenen gherusten staet verborght gemeynlijck het gebreck , ende de volmaecktheyt van de deught ; maer de bekoringe ontdeckt soo het een , als het ander. Alsoo is't dat de gehoorsaemheydt van Abraham uytscheen , als hy het ghebodt ontfonck van sijnen eygen

eygen Sone op te offeren : de ſtantvaſtigheyt van Job in het verlies van alle ſijne goederen, de lijdtſaemheyt van Thobias in ſijne blindtheyt, ende den kleynen moedt van den H. Petrus, in de gelegentheyt van ſy ſelven voor eenen diſcipel van *Jeſus* te verklaren. Alſoo is't oock, dat de ootmoedigheyt van den Salighmaker in de laſteringhen heeft uytgheſchenen, ſijne ſachtmoedigheyt in de tegenſegginghen, ſijne ſterckte in den arbeydt, ſijne liefde in de tormenten, ende alle andere deughden, als de gelegentheyt voor-viel, om die te oeffenen, niet voor ſijn eyghen ſelven, maer voor een exempel, ende voor de heyligh-makinge der menſchen.

Ten tweeden, de bekoringe oeffent de deught in ons, op dat ſy in ons ſoude vermeederen, ende in *Jeſus*, om ons de ſuyverheyt, ende de volmaecktheyt daer van te leeren: want ghelijck ſy in hem niet en konde toe-nemen, ſoo en oeffende hy die niet als voor ons. Overſulckx ſoo haeſt als den duyvel ſiet, dat wy ons uytter herten begeven, om ons leven te ſchicken naer dit voorbeeldt, hy verlieſt den moedt, want hy kent in deſe naervolginge de wapenen, die hem verwonnen hebben. Maer is't dat hy in ons eenige onachtſaemheyt bemerckt; is't dat hy ons flauw, en lauw vindt inde oeffeninge der deughden, ſoo dient hy ſig van onſe ſwackheyt, ende hy taſt ons aen met meerder gewelt.

Ten derden, onſen Salighmaker heeft willen bekorent zijn, om onſen vyandt te verſwacken, niet dat hy hem de macht benomen heeft van ons te bekoren, maer dat hy hem van het recht berooft heeft, het welck hy over ons bekomen hadde, van ons aen te taſten uyt alle ſijne krachten. Hy is berooft geweeſt van dit recht, niet door gewelt,

gewelt, gelijck den H. Leo bemerckt, maer door rechtveirdigheyt: want alle middelen gebruijckt hebbende om den Sone Godts, die nochtans onnoosel was, ter doodt te brengen, hy heeft door dit groot misdaedt verdient het recht te verliesen, het welck hy hadde over de plichtige, de welcke door dien middel verlost zijnde van sijne tyrannie, ende wederom wettelijcke erfgenamen geworden zijnde van het Rijck der Hemelen, daer hy uytgesloten is geweest, staen tegenwoordigh hun erfdeel voor, tegen eenen geweldigaer; in der voegen, dat alle de moeyelijckheden, ende alle de bestrydingen, die de menschen te voren leden, als eene rechtveirdighe straffe van hunne sonden, tegenwoordigh voor hun een saet der glorie zijn.

Dit is 't, het welck den H. Eusebius, Bisschop van Emissenen heeft doen seggen, dat de nature van den duyvel wel ellendigh is, gemerckt dat allen sijnen haet, voor de dienaeren des Heeren eenen gerusten ende sekeren middel wordt om te bekomen, het gene hy hun wilt ontnemen, ende dat het gewelt, het welck hy tegen hun gebruyckt, de Kercke met verdiensten verrijckt, de zielen in de deught volmaeckt, den arbeydt der Rechtveirdige kroont, ende den Hemel met Martelaren ende Belyders vervult. Maer men moet oock belijden, dat die oock veel ellendigher zijn, als hy is, die hun van eenen onghewapenden vyant laten verwinnen; die het jock, daer sy van verlost zijn gheweest, gewillighlijck wederom op hun nemen; die hem, tegen hun eygen selven wapenen geven, de welcke *Jesus* hem ontnomen hadde; die hem oorsake geven van te triompheren over hunnen val, ende de welcke ten lesten de eeuwige goederen verliesen, de welcke den Salighmaker voor hun door sijn Bloedt verkregen hadde.

AEN-

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met Jesus, *over sijne Bekoringhe in de Woestyne*.

1. *Gebedt tot den almogenden Godt.* 2. *De ziele schept betrouwen uyt het ghene Jesus voor haer ghedaen heeft.* 3. *Grooter is de goetheyt Godts als ons onweirdigheyt. Ellendighen staet van den mensch die eenen brisschenden Leeuw, en een helsch Serpent voor vyant heeft.* 4. *Jesus is onsen toevlucht in dien stryt.* 5. *Door onse eygen schult heeft onsen vyant soo groote macht over ons om dat wy hem liever hebben gehoorsaemt als aen Godt.* 6. *Den ellendighen mensch erneemt den stryt met den schilt van ootmoedigheyt. Soete uytlegginghe van den Psalm de Profundis.*

I. O Almogenden Godt, wiens oneyndelijck vermoghen besonderlijck uytschijnt in de sondaren te vergeven, de welcke gy naer uw Beelt geschapen hebt, *Hebt medelyden met my volghens uwe groote bermhertigheyt*; maeckt dat onse aertsche herten u boven alle dinghen beminnen, op dat wy alsoo die groote vergeldingen mogen bekomen, die gy ons belooft: want gelijck sy alle onse begeirten overtreffen, soo verdienen sy geheel ons herte. Is de alder-grooste uyt-werckinge van uw Almogen, voorts te brengen uyt eenen niet, soodanighe gelijck wy zijn, ofte wel soo krancke schepselen te straffen? Daer en is niet in de nature, het welck wederstaet aen uwen wille; gy kont ons wederom tot niet brengen, ende die met recht verderven, die u soo t'onrecht vergramt hebben, sonder eenigen tegen-standt te konnen doen; maer om de hartigheyt van mijn ondanckbaer herte te morselen, om de rechtveirdighe klachten die uwe rechtveirdigheyt teghen my afleydt, te wederhouden, om met bermhertigheyt

te

te vergeven aen den genen die-se onweirdigh is, is'er eene oneyndelijcke macht van noode; ende gemerckt dat d'uwe soodanigh is, soo kont gy in my doen, het gene u belieft, sonder uwe rechtveirdigheyt te hinderen, ende sonder uwe liefde te verliesen.

O Godt van eene oneyndelijcke Majesteyt, in wiens tegenwoordigheyt de Enghelen uyt eerbiedinge schudden en beven, wie is'er soo groot, soo machtigh soo rechtveirdigh, ende oock soo bermhertigh als gy? Gebenedyt moet gy zijn inder eeuwigheyt, over het geloove, het welck gy my gegeven hebt, ende door het welck ick u voor mijnen Godt kenne; over de hope die gy my ingestort hebt, door de welcke gy my verbindt de eeuwige goederen van u te verwachten, ende over de liefde die gy in mijn herte wilt storten, door de welcke gy wilt dat ick u uyt alle mijne krachten soude beminnen.

II. Maer het hanght van u, ô Heere, dat ghy al vermooght, het ghene ghy wilt: dat mijne ziele de oneyndelijcke grootheyt die in u is ghevoelt. Ghy kont, is 't dat u belieft, mijne verblindtheyt verlichten, mijne swackheyt versterken, my met uwe gratie vervullen, my gheheel aen u onderwerpen, ende mijne nederigheyt verheffen tot de mede-deelinghen van uw goddelijck wesen. Spreeckt dan, ô almogenden ende bermhertighen *Jesus!* spreeckt aen desen melaetschen, aen desen ellendighen, aen desen sondaer, geeft u te verstaen aen mijn herte, ô eeuwigh Woort! Seght alleenlijck maer, ick wille, ende ick sal ghenesen zijn, ick sal sterck zijn, ick sal u beminnen, ende ick sal u volmaecktelijck volghen, want ghy vermooght al dat u belieft.

De groote dinghen die ghy voor my ghedaen hebt, alleenlijck

alleenlijck maer om dat gy het alsoo gewilt hebt, leeren my dat ick van uwe liefde alles moet hopen, het gene my noodtsakelijck is. Gy hebt om mijnen t'wille willen mensch worden, ende gy heb het geweest, om dat gy het gewilt hebt. Gy hebt de gedaente van eene slave, ende van eenen sondaer willen aen-nemen, ende aen my in alles willen gelijck wesen, uyt-genomen de sonde. Gy hebt u met mijne schulden willen belasten, en daer voor voldoen door uwe liefde. Gy hebt mijne onwetentheyt door uwe hemelsche leeringhen willen onderrichten. Gy hebt mijne vyanden overwonnen, ende my de maniere geleert om die te verwinnen. Gy hebt de Majesteyt van uwen goddelijcken persoon soo verre vernedert, dat gy u van een vermaledydt schepsel hebt laten bekoren, het welck gy voor altyt verworpen hebt, ende u altyt sal haten. Gy hebt toe-gelaten, dat sijne helsche boosheyt uwe opperste suyverheydt soude aen-tasten. Gy hebt gedooght dat desen geest der duysternissen u soude vervoeren, daer hy gewilt heeft, ende gy hebt hem soo verre laten komen, dat hy van u gevraeght heeft, dat gy hem soudt aen-bidden. 't Is wel waer dat hy u niet en kende, maer ghy, ô mijnen Godt, die hem liet geworden, kende volkomentlijck uwe grootheyt, ende sijne verworpentheyt.

Het is voor u eene uytterlijcke vernederinghe gheweest ten tyde van uw bitter Lyden u selven te sien onder de voeten der beulen; des niet teghenstaende gy beminde hun hoe boos dat sy oock waren, ende alle hunne vreedtheyt en belette u niet van voor hun te bidden, ende te sterven; sy oeffende door hunne misdaden de deught, de welke vrocht om hun heyligh te maken. Sy vergoten uw Bloet daer sy mede gewasschen wierden. Jae

daer

daer zijnder vele onder hun, die de eeuwige glorie bekomen hebben, door de on-eere die ſy u aengedaen hebben, ende bekeert zijnde door hunne eyge ſonden, hebben ſy voor u hun leven gegeven, naer dat ſy u de doodt aengedaen hadden.

Maer den duyvel die altydt eenen geſworen vyandt is van uwe liefde ende van uwe kinderen, die altyt eenen on-uytſprekelijcken haet tegen u heeft, die hertneckigh is in ſijne boosheyt, ongevoelijck in uwe goetheyt, onweirdigh van uwe tegenwoordigheyt; hoe hebt gy verdragen dat hy u heeft derven naderen, u ſpreken, u bekoren, gelijck hy de ſondaren bekorent? hoe hebt gy u geweirdight te handelen met een ſoo vermaledydt ſchepſel? hoe hebt gy toe-gelaten, dat het helſch ſerpent, naer dat gy het verwonnen hebt, ſijne raſernye tegen u noch ſoude uytgewerckt hebben door ſijne dienaren, tot de doot des Cruyce, ende dat hy kan beroemen, uwe voornemens verydelt, ende het leven benomen te hebben? Al het gene ick hier op weet te ſeggen, ô mijnen Godt, is, dat gy het alſoo begeirt hebt, ende dat gy het alſoo hebt willen doen, door de liefde, die gy voor my hebt. Maer de reden van deſe liefde, ô Heere, worden in my niet, maer altemael in u gevonden. Uwe wijsheyt, ende uwe bermhertigheyt, hebben deſen wonderlijcken middel gevonden, door den welcken Godt vereerlijckt, ende den menſch bewaert is.

III. Wie belet nu dan, ô mijnen Godt, uwe goetheyt van te willen, ende uwe moghentheyt van te doen, het gene ick van u vrage? Wilt my dogh uw licht, uwe liefde, uwe ſuyverheyt ende uwe ſterckte mede-deelen, ende ſtelt dit arm ſchepſel in dien ſtaet, daer gy het wilt hebben. Is het ſaken dat gy in uwe goetheyt rechtveirdighe reden

vindt van te willen, ende te doen dingen, die soo weynigh over een schynen te komen met het gene dat gy zijt, en sult gy geene reden vinden voor eene sake die aen uwe Goddelijcke grootheyt, ende aen de kracht van eene overvloedige verlossinge d'aldermeest gelijck-formigh is, dat is te seggen, om uwe mogentheyt, ende bermhertigheyt te doen uytschynen, aen my met eene volheyt toestaende, het gene mijn herte met sulck eene vierigheyt is wenschende? Ick belijde dat ick dese gratie onweirdigh ben, ende dat gy in my niet en siet als reden, om my de selve te weygeren; maer en is uwe goetheyt niet veel grooter, als mijne onweirdigheyt, ende de beweegh-redenen, die gy in u selven vindt om my te helpen, en zijn sy niet oneyndelijck stercker als die, de welcke gy in my vindt, om my te verlaten? hebt dan medelyden met my, ô Heere, ter liefde van u. Helpt my, geneest my, herstelt my, ende maeckt my soodanigh als gy my wenscht te zijn.

Maer gemerckt dat ick, soo door uw woordt, als door mijne ondervindentheyt kenne, ô mijnen Salighmaker, dat het van u alleen moet komen, dat ick die groote goederen, die ick niet en verdiene, moet verwachten, ghedooght dat ick met betrouwen ende met ootmoedigheyt, mijne nootwendigheden ende mijne ellenden, aen u magh vertoogen.

Gy siet, ô Heere, dat is het saken den duyvel uwe onvergelyckelijcke Heyligheyt, waer op hy ten minsten geen vermogen en hadde, wel heeft derven beproeven, ende dat hy in tegendeel soo vele reden hadde van te vreesen; is het saken dat hy eene oneyndelijcke onnooselheyt, eene onverwinnelijcke sterckte, ende eene volkome deught heeft aengerant; is het saken dat hy sig heeft derven

ven stellen tegen uwe eeuwige voornemingen, op dat hy die soude mogen omkeeren; wat en sal hy niet ondernemen tegen eenen swacken mensch soo als ick ben, geboren in de ellenden, verslonden in het slyck, ende vol van verderffenisse?

Gy weet, ô Heere, dat desen briesschenden Leeuw niet en slaept, dat hy my soeckt te verscheuren, dat hy niet nae en laet om my te hinderen, dat hy sy selven over al indringht, dat hy my sonder ophouden brengt tot het quaet, dat hy het goet bederft het welck ick doen, ende dat hy altydt besigh is met listen en lagen te leggen, om my te doen vallen. Jae ick en ben selve niet versekert, terwylen dat ick slaepe, noch oock als ick ontwecke, hy quelt my op alle tyden, ende in alle gevallen: hy verandert sig dickwils in eenen Engel des lichts; hy verborght sig onder de waerschynlijckheyt van deught, onder mijne eyge genegentheden, ende dickwils oock onder uwe jonsten. Hy valt my over al aen, ende op alle manieren, van binnen, van buyten, in goede ende in quade dingen, in den arbeydt ende in de ruste, in het gebedt ende in het handt-werck, hy komt soo heymelijck in mijne gepeysen, in mijne begeirten, in mijne herts-tochten, dat ick het niet en bemercke.

Als hy my niet en kan doen sondigen, soo beroert hy my door sijne bekoringen, hy vermoeyt my door sijne lastigheden, hy doet my schudden en beven door gevaerlijcke denck-beelden, met de welcke hy mijnen geest vervult, hy verdobbelt tegen my sijnen nyt ende gramschap, om my de goederen te ontrecken, de welcke hy verloren heeft; hy roept alle de helsche furien, de ydelheyt des weirelts, de hellinge van de bedorve natuere, de quaede exempelen, de toevallen des levens ende de sonden selve, die gy my vergeven

 hebt,

hebt, tot sijne hulpe, ende alsoo doet hy my stryden met uwe bermhertigheyt.

IV. Sedert dat ick geboren ben, ick hebbe desen vyandt altyt neffens mijne zijde gehadt, selve als ick hem niet en kende, hy was by my, ende de grootste wonden, die hy my gaf waren dickwils die, de welcke ick 't minst gevoelde. O Goddelijcken *Jesus*, mijne sterckte ende mijne hope! wat sal een swack, ellendigh ende bot schepsel tegen eenen soo machtigen ende soo listigen vyandt doen? wie ben ick, om eenen soo ongelijcken in macht, ende soo gevaerlijcken strydt te onderstaen? tot wie sal ick mijnen toevlucht nemen in eenen soo vreeden ende soo ghedurigen strydt?

Ick wete wel, dat gy aen mijnen vyandt noyt toe en laet, van my boven mijne krachten te quellen; maer dat ick hem altijdt met uwe gratie kan verwinnen, ende dat ick uyt dese victorie, een groot profijt kan trecken, waer uyt volght, dat ick my niet en kan ontschuldigen. Ick beleyd het voor uwe bermhertigheyt, niet dat ick my wille rechtveirdigen, maer herkennende mijne ellende, ende versoeckende uwe hulpe. O Godt van eene oneyndelijcke goetheyt, door wiens lydtsaemheyt ick leve, die my verdraeght ende verwacht, gy siet alle de voordeelen, die desen vyant over my behaelt. Ick luystere naer hem, ick opene voor hem de poorte van mijn herte, ick ontfange hem daer in, terwylen dat dit herte voor u gesloten is. De lichtigheyt, die ick hebbe, van hem te gehoorsaemen, maeckt hem veel stouter om my te hinderen; ende als ick mijnen toevlucht tot u wille nemen, soo bespringht hy my met noch meerdere rasernye, door dien dat ick hem daer binnen hebbe laten komen, ende dat ick my aen hem gelaten hebbe.

V. Ick

V. Ick vinde my dagelijckx swacker, sedert dat mijnen wille uwe hulpe gheweygert heeft, ende ick bemercke, dat mijne swackheydt komt door mijne schult: want desen onsaligen geest en soude geene macht over my hebben, waert 't dat mijne slappigheyt ende mijne onachtsaemheyt aen hem die niet en hadde gegeven. Het is met reden dat hy my voor u beschuldight, ô rechtveirdigen Rechter! want hy weet wel, dat hy my niet en kan verwinnen, noch hinderen, ten zy dat ick wille. Maer, eylaes! ick heb het gewilt, ellendigen daer ick ben, ende daer door ben ick onder sijne macht gevallen. Hy heeft my geslijpt in ontallijcke ongevallen, hy handelt met my noch als met eene slave, ende in al dat en kan ick my niet beklagen, als van my alleen.

Sal ick dan sonder help-middelen voor u blyven, ô mijnen Godt, die eene Zee zyt van bermhertigheyt? waerom zyt gy mijnen Verlosser, ten zy om my in vryheyt te stellen? waerom zyt gy mijn opperste Goet, ten zy om my van alle quaet te verlossen? O onuytsprekelijcke goetheyt, maeckt my heyligh! O eeuwige soetigheyt, vergeeft my! O oneyndelijcke mogentheyt, verlost my van mijnen vyandt, ende van my selven. Gy weet Heere, dat hy noyt en sal ophouden van my te vervolgen, ten zy dat hy my verloren siet, sonder wederom konnen op te staen. Beschermt my tegen dien brieschenden Leeuw, dat hy sonder proeye blyve, ende dat ick onder de schaduwe van uwe vleugelen bedeckt magh schuylen tegen sijne vreetheyt. Zijt indachtigh, dat gy teghen hem niet en hebt gestreden, ten zy, op dat ick hem door uwe kracht soude konnen verwinnen. Strydt dan noch voor my, ô Heere, ende triumpheert in my, over mijnen vijandt.

Ick beleyde dat gy my geboden hebt aen niemant te gehoorſamen als aen u, ende niemant t'aen-bidden, als u alleen; ende dies niet tegenſtaende, ick hebbe my vrywillighlijck aen hem onderworpen. Ick hebbe hem mijne ſinnen ende mijne ghenegentheden gegeven, ſoo dat hy ſigh tegen my ende teghen u opgeworpen heeft. Ick hebbe hem meer gedienſtigheyt, ende meer aengekleventheyt gethoont als aen u.

Gy hebt my verboden vermeten te zyn, ende u te quellen, ende dies niet teghenſtaende, ick hebbe my verſtout voor uw oogen te verſchynen, bekleedt met de livrye van uwe vyanden, ende met de teeckenen van mijne ſlavernye. Ick hebbe ſinneloos genoegh geweeſt om te hopen, dat ick mijne Saligheyt ſoude konnen uyt-wercken, wandelende door de wegen des verlies. Ick hebbe de vermaeckelijckheyt der ſinnen, ende de begeirten des duyvels dickwils met uwen dienſt willen voegen, ende ghemerckt dat deſe vereeninge onmogelijck was, ick hebbe my tot duyſent ongeregeltheden laten vervoeren, ende vallende ſonder ophouden van d'een ſonde in d'ander, ick hebbe my ten leſten in den put des afgronts, ende voor de poorten der helle geſien.

VI. Siet hoedanigh dat mijne ellende is, maer gy zijt mijnen Heere, ende in u is de bermhertigheyt. Ick hebbe verdoolt geloopen, ô goeden Herder, ick hebbe geſondight, ô goddelijcken *Jeſus*! Siet waer van dat ick plichtigh ben. Gy hebt gheſeyt: *Dat den menſch niet en leeft van het Broodt alleen*, maer van alle de wercken uwer handen, van de goetheyt uws herte, ende van de ſoetigheyt uwer woorden. Is het ſaken dan, ô Heere, dat ick u noodtſakelijck moet toe-behooren, ende gy geheel aen my, hoe kan ick ſterven? Opent

uwe

uwe schatten , ô oneyndelijcke goetheyt! Verheft mijne leegheyt; versterckt my tegen mijnen vyant, vergeeft myne voorige kranck-heden , geeft my het leven ende de sterckte wederom, ende maeckt dat ick in't toe-komende met soo veel te meer moedigheyt stryde, als ick tot nu door mijne slappigheyt te luttel gedaen hebbe.

Maer ick en kan sonder u niet stryden, noch winnen. Gy zijt mijn opper-hooft, gy hebt mijne vyanden door uwe ootmoedigheyt verwonnen die gy my gelaten hebt, als eenen onverwinnelijcken schilt, teghen alle sijne trecken. Ick beleyde, ô mijnen Godt dat ick niet vermag sonder dese Goddelijcke deugt; ende alwaert schoon dat ick het niet en wilde belyden, mijne eyge kranckheden souden tegen my getuygenisse brengen, aengesien dat ick door mijne hooveirdigheyt gevallen ben in eenen af-grondt van ellenden, waer uyt ick sonder uwe hulpe niet en kan op-staen. Mijnen wille is nu van u niet meer te vergrammen, ende den wille des vyants noyt meer te volgen: maer ick wete oock wel dat ick de sterckte niet en sal hebben van hem te wederstaen, ten zy dat gy voor my stryt.

UYT-LEGGINGHE VAN DEN PSALM DE PROFUNDIS BY MANIERE VAN GEBEDT TEGEN DE BEKORINGHEN.

Uyt de diepten hebbe ick tot u gheroepen Heere, Heere hoort mijne stemme. Ps. 129.

I. ICk bekenne, ô mijnen Godt , dat gy my tot eenen verheven staet op-geheven hebt , dat gy

my bemint ende omringelt hebt met uwe bermhertigheden; maer ick hebbe my selven in het slijck der aertsche affectien geworpen, hebbe my selven in de stricken van mijne vyanden, ende in eenen af-grondt van ellenden, van verblindtheyt, ende van alle sonden gesmeten. Ick hebbe my selven in desen duysteren Kercker begraven. Ick hebbe my gewickelt in de ketenen die my overlasten, ende die mijne ziele soodanighlijck neder-vellen, dat ick den Hemel niet en kan aenschouwen, noch uwe gunsten gevoelen. Gy siet den staet daer ick in gestelt ben, ende gy verbiedt my de wanhope. Ende hierom derve ick uyt den grondt van mijne duysternissen, quelende, verteirt, ellendig, mijne hope, ende mijne vermoede oogen op-heffen tot u, ô Godt der bermhertigheyt. Hoe onweirdigh dat ick oock ben, om van u aenhoort en aensien te zyn, bidde u dat gy het gesicht van uwe goetheyt op my wilt slaen, ende mijn droef geroep aenhooren, het welck mijne ellenden tot u senden.

Laet uwe ooren luysterende wesen naer de stemme mijns bidden.

II. Al-hoe-wel dat ick altijt doof geweest ben aen uwe stemme, en zyt het doch niet aen de mijne; ende dat de selve Vaderlijcke liefde, door de welcke gy my geboden hebt u te aen-hooren, u van dage het Gebedt wilt doen aen-hooren, het welck ick tot u storte: want is't dat gy my nu met goedtheyt aen-hoort, ende my geneest, ô minnelijcken Herder, ick sal in't toekomende altijt aendachtigh zyn aen uwe stemme, ick sal-se met getrouwigheyt volgen, ende my noyt van uwen wille in alles uyt te wercken ontrecken.

Is't dat ghy de boosheden gaede slaet, Heere, Heere wie sal het verdragen?

III. Is't dat gy de grootheyt ende het getal mijnder

der ſonden onderſoeckt; ende ſonder eenige genade de ſtraffe eyſcht die ſy verdienen, wat hope kan ick hebben? Sal ick in my konnen vinden om te voldoen aen alle de ſchulden, die ick door mijne misdaden over my getrocken hebbe? Is't dat gy de ſtrafheyt van uwe rechtveirdigheyt 't mijnder opſicht niet matight, wat ſal van my geworden? Tot wie ſal ick mijnen toevlucht nemen? Ick ben ſekerlijck verloren: want ick en kan geene remedie hopen als van u alleen, ô mijnen Godt, die ick verbelght hebbe.

Want by u is de Bermhertigheyt.

IV. De vergiffeniſſe der ſonden, het medelyden, ende de goetheyt, en worden niet gevonden als in u. Gy hebt gewilt dat ick mijne remedie niet en ſoude verwachten als van de handt die my kan ſtraffen: want al het gene dat buyten u is, ſtaet tegen my op, ende het veroordeelt my rechtveirdelijck. Mijne ſonden, mijne ondanckbaerheden, uwe weldaden daer ick geen profijt mede en hebbe gedaen, uwe Wet de welcke ick overtreden hebbe, uwe vyanden die ick gevolght hebbe, alle uwe ſchepſelen, de welcke ick misbruijckt hebbe om u te vergrammen, vragen van u eene rechtveirdige ſtraffe, de welcke ick verdient hebbe. Ick ben my ſelven den alder-grootſten van mijne vyanden, ende mijne conſcientie verwydt my ſonder op-houden alle de boosheden die ick bedreven hebbe. Waer ſal ick dan mijn vryheyt gaen ſoecken? Men vindt deſe patientie, die alles lydt, ende deſe bermhertigheyt die alles vergeeft, niet als in u alleen, ô mijnen Godt! Is't dat ghy voor my u uw Vaderlijck herte ſluyt, ſoo en blyfter voor my noch hope, noch toevlucht.

Ende om vwe Wet heb ick u Heere verdragen.

V. Gy hebt my geboden altyt te hopen, u t'aenroepen,

roepen, ende mijnen toevlucht tot u te nemen in alle mijne quellingen. Ghy hebt gewilt dat uwe rechtveirdigheyt de sonden der menschen door de vingeren soude sien. Gy hebt uwe bermhertigheyt de verbintenisse op-geleyt van den boetveirdigen sondaer te ontfangen, ende die hem te vergeven in alle tyden, als hy die beweent. Ick vertooge u, ô Heere, dese soo minnelijcke Wetten, ende ick ben versekert dat gy-se niet en sult wederroepen. Ick werpe my voor uwe voeten, ick ben bereydt alle de pynen t'onderstaen die ick verdiene, ende ick hope van u alle de bermhertigheyt die ick van noode hebbe.

Myne ziele heeft ghehoopt in dit woordt, mijne ziele heeft haer betrouwen gestelt in den Heere.

VI. Gy zyt waerachtigh, Heere, ende ghy en ontbreeckt noyt in uwe belofte. Gy en roept ons niet om ons verloren te laten gaen, maer om ons het leven te geven. Gy en biedt ons uwe bermhertigheyt niet, om die te weygeren aen de gene, die tot u weder-keeren; maer om die t'ontfangen met een Vaderlijcke goetheyt. Op dit woort is't dat mijne ziele hopt, ende dat dit verloren schaepken derft wederom komen naer den Schaep-stal.

Van de morgen wacht tot den nacht toe, laet Israël in den Heere hopen.

VII. Ofte volgens de Hebreeusche over-settinge: *Myne ziele verwacht Godt meer, als de Schiltwachten den morgen-stondt verwachten.* Ghelijck de schilt-wachten met ongedult den dagh wachten, op dat sy van den arbeydt souden mogen rusten, den welcken sy s'nachts onderstaen hebben; alsoo onderst eunt haer mijne ziele door de hope die sy in u heeft. Als ick omringelt ben met de duysternissen van mijne sonden, ende met de perýckelen

rijckelen van de bekoringe, ick verſekere my in het verwachten van uwe tegenwoordigheyt, die mijne flouwheyt alleen kan verwecken, en mijne ſwackheyt verſtercken. Ick hope dat ick door de jonſte van uw licht onderſteunt ſal weſen door uwe kracht, ende aen mijne vyanden met uwe hulpe konnen weder-ſtaen: want is't dat gy mijne ziele beſoeckt, haere duyſterniſſen ſullen verdwynen, haere vyanden ſullen de vlucht nemen, haere ſonden en ſullen niet meer te voorſchyn komen, ende gy ſult my de noodige ſtandtvaſtigheyt geven, om te volherden in den nacht der quellinge, is't dat gy toe-laet dat ſy wederom komt.

Want by den Heere is bermhertigheyt, ende by hem is ſeer overvloedige verloſſinge, ende hy ſal Iſraël verloſſen van alle ſijn boosheden.

VIII. De ſchatten van de bermhertigheyt zijn in uwe handen, ende deſe milde handen ſtaen altijt open om die uyt te ſtorten: want ſedert dat gy eens vaſt geſtelt hebt van mijne qualen te geneſen, wat hebt gy geſpaert om my daer van te verloſſen? Gy hebt my gegeven al het gene gy beſit; gy hebt my belooft al het gene ick ſoude konnen wenſchen; gy hebt voorſien in alle mijne noodtwendigheden. Gy hebt my van alle kanten omringelt met uwe goetheyt; gy hebt u ſelven belaſt met mijne ellenden; uw Bloedt vergoten, en uw leven voor my op-geoffert. Gy hebt my uwe verdienſten over gelevert, mijne vyanden verwonnen, gy hebt my de poorten des Hemels geopent, ende erfgenaem gemaeckt van alle de goederen die in uw Rijck zyn. Voltreckt uw werck, ô minnelijcken Verloſſer, ende en gedooght niet dat de bekoringen van mijnen vyant, ende de ſwackheyt van mijn vleeſch, my eene ſoo overvloedige verloſſinge vruchteloos maken. Onderſteunt

my door uwe kracht, beschermt my door uwe bermhertigheyt; op dat ick u altijdt magh beminnen, wilt my toch geven, dat ick met getrouwigheyt aen alles magh wederstaen, het welck u mishaeght, ende aen alles, het welck my van u soude konnen scheyden.

O Koninginne der Enghelen, toevlucht der sondaren, getrouwe uyt-reyckster der Goddelijcke goederen, komt tot mijne hulpe in den tydt van bekoringe, weder-houdt de vreetheyt van het Serpent, wiens hooft gy geplettert hebt. Doet de heyrkrachten der helle verdwynen, die mijn verlies gesworen hebben, ende en gedooght niet, dat ick aen hunne geweldige aenvallingen oyt wijcke. Geluckige Inwoonders des Hemels, Verwinnaers, gekroont met glorie, die onse perijckelen geproeft hebt, ende die tegenwoordig de soetigheyt van de eeuwige ruste zijt ghenietende, zyt dogh desen ellendigen reysenden mensch met uwe gebeden behulpsaem: want hy is altijdt in perijckel van schip-braeck te lijden, sonder op-houden van de baren der bekoringhe herwaerts, en derwaerts gesmeten, op dat hy ten lesten de vruchten van U E victorie, eens met U-L. magh genieten. Amen.

HET XVII. LYDEN VAN JESUS.

1. Jesus kiest 12. *Apostelen*, 72. *Discipelen.* 2. *Hy verkiest slechte en onwetende menschen op dat de Goddelijcke kracht te meeer uytschyne.* 3. *De Apostels hebben dit selve met verwonderinge en danckbaerheyt menigmael erkent.* 4. *Jesus als Vader en Meester heeft hunne bottigheyt en gebreken*

gebreken met liefde verdragen. 5. Hy heeft met een groote ſachtmoedigheyt met hun verkeert, en hun onderweſen. 6. Dit is een onderrichtinge voor alle die arbeyden tot de bekeeringe der zielen. 7. Jeſus noemt ſyn Diſcipelen vrienden. Niet tegenſtaende alle hunne gebreken ſoo gepaſſeerde als de welcke hy dan hadde. 8. Jeſus heeft liever willen verdragen de onvolmaecktheden der Apoſtelen, als hun ſeſſens volmaeckt te maken. 9. Soo handelt Godt noch dagelyckx met ſyn uytverkoren.

De plompheyt van ſyne Diſcipelen.

I. NAer dat hy den Duyvel verwonnen hadde, heeft hy eenen anderen, veel harderen ſtrydt gehadt, den welcken hy moeſte gaen ondernemen tegen de weirelt, tegen de dolinge, ende tegen de boosheyt, die daer in regneerde. Hy begonſte in de Synagogen met verwonderinge des volckx te leeren, ende boven al de gene, die hem binnen Nazareth gekent, ende hem te voren altydt aenſien hadden als eenen gemeynen Man, ſtonden verſtelt over ſijne leeringe. Soo haeſt als hy voor-genomen hadde alle de Steden van het Jodts-landt te door-loopen, Predickende, ende Mirakelen doende, ende dat hy ſigh aen de weirelt gonck verthoonen, om de menſchen hunne dolinge te doen ſien, ende alſoo te brengen op den wegh van hunne ſaligheyt, hy heeft twelf Apoſtelen ghekoſen, ende vele andere Diſcipelen, naer dat hy deſe ſake met ſijnen Vader, op eenen hoogen Bergh gehandelt hadde, alwaer hy den gheheelen nacht overbrocht in het ghebedt: om ons te leeren, ten eerſten, wat ſorghe dat hy hadde in ſaken, die onſe ſaligheyt aengongen. Ten tweeden, wie wy moeten te raden gaen in onſe ſaken, welckers uytval niet wel en kan ghelucken, is 't dat wy ons daer over met Godt niet en hebben beraeden, ende die alleenlijck maer door de

bewegingе

beweginge van onsen geest hebben ondernomen.

Ende al-hoe-wel dat de Evangelisten den roep van elck een in 't besonder niet klaerlijck te kennen geven, het is even-wel seker, dat hy aen hun in het leste Avont-mael verklaerde, dat hy hun verkoren hadde, om de Princen ende de Colomnen te zijn van sijne Kercke. *Gy-lieden en hebt my niet verkosen*, seyde hy tot hun, *maer ick ben 't die U-L. gekosen hebbe, op dat gy-lieden soudt vruchten gaen doen, ende dat de vruchten, die gy-lieden doet, souden blyven.* Eenigen tydt daer naer kose hy noch twee-en-seventigh Discipelen, die hy sondt door het geheel Jodts-landt, met de macht van Mirakelen te doen. Hy gebode hun, dat sy alle de Steden ende Dorpen, alwaer hy daer naer moeste komen, souden door-loopen, verkondigende het Ryck der Hemelen, ende genesende de Siecken. Sy volbrochten die ordres met eenen grooten iever. Daer waren eenige onder hun, de welcke met *Jesus* bleven tot dat hy gestorven is, die de Apostelen in de verkondinge van het H. Evangelie, grootelijckx hielpen. Den H. Matthias, eenen van die Discipelen, is van hun gekosen geweest, om de plaetse van den verrader Judas te besitten, ende sy hebben de gheheele weirelt met verwonderinge gevult, door hunne Heyligheyt, door de vruchten van hunnen arbeyt, ende door het gerucht van hunne Mirakelen.

II. Den H. Paulus verweckt ons om den keus die onsen Salighmaker ghedaen heeft van dese menschen, tot bekeeringhe des weirelts, rypelijck t' aenmercken, als eene sake weirdigh om te verwonderen: *Besiet die lieve Broeders*, seght hy, *de welcke Godt geroepen heeft onder u-lieden: hoe dat'er niet veel wyse naer het Vleesch, niet veel machtighe, niet veel Edele geroepen en zyn; maer hy*

hy heeft verkoren die dwaes zyn voor de weirelt , op dat hy de wyſe beſchaemen ſoude , ende de krancke der weirelt heeft Godt verkoren , op dat hy de ſtercke beſchamen ſoude : ende de on-edele der weirelt , ende de verſmaede heeft Godt vercoren , ende dat'er niet en is , op dat hy het gene , dat wat is , te niet ſoude doen , op dat geen Vleeſch glorieren en ſoude voor ſijn aenſicht. 1. Cor. 2. Want hier in is't dat de Goddelijcke kracht uyt-ſchynt , die op ſoo ſwacke fondamenten , eenen ſoo heerlijcken bouw ſticht.

Eene van de grootſte verbinteniſſen , die wy aen *Jeſus* hebben , is , dat hy ons ſijne gaven door ſulcke menſchen mede-gedeelt heeft , op dat wy onſe gepeyſen tot den oorſpronck ſouden verheffen , ende dat wy de handt ſouden herkennen , van de welke alle ons goet komt. Daer door heeft hy alle de wysheyt der weirelts om-geworpen : ende om dies-wille dat hy voorſagh dat deſe bedorve weirelt ſigh niet en ſoude onderwerpen aen het Geloove , ende ſigh tegen ſijne leeringhe ſoude ſtellen , hy heeft gewilt dat de wyſe des weirelts die door hun eygen licht niet en konden komen tot de kenniſſe van Godt , ſouden verlicht worden door het gene , het welck het leeghſte , ende het verworpenſte was , te weten , door de arme ſondaeren.

Maer alle deſe dingen en hebben ſonder veel arbeydts niet gevoeghlijck konnen gheſchieden : want wat pyne , ende wat verootmoedinghe en moeſte dat niet zijn voor onſen Salighmaker , altydt te zijn met botte , plompe , onwetende ende verachtelijcke menſchen in alle manieren ? die niet en hadden van het gene noodigh was tot een ſoo groot werck , ende vervolgens , dat hy hun moeſte onderrichten , ende ſonder op-houden met eene uytterlijcke ſorghe , ende met eene langh-duerighe

duerige lydtſaemheyt in alles oeffenen, om hun bequaem te maken, om de volheyt van den H. Geeſt te ontfangen.

III. Het ſal miſſchien aen iemant duncken, dat ick ongelijck doen aen de eenvoudigheyt der Apoſtelen, die ſtellende in het getal des Lydens van *Jeſus*, die met hun altijt gehandelt heeft, gelijck met ſijne kinderen, ende die voorſagh, dat ſy, naer den H. Geeſt ontfangen te hebben, in den wyngaert des Heeren ſouden arbeyden; ſoo verre, dat ſy hun leven voor ſijne glorie ſouden geven; maer ick ben verſekert dat ſy het niet qualijck en ſullen vinden, dat ick hier verhaele hoedanig dat ſy in hunne beginſelen geweeſt zijn, ende hoe veel arbeydts dat hunne onderwyſingen aen den hemelſchen Meeſter gekoſt hebben, ghemerckt ſy het ſelve in het vervolgh van hun leven veel beter gekent hebben, als ick het kan ſeggen. Dit gepeys was voor hun eene geduerige reden van verootmoedinghe ende van verwonderinghe. Sy en konden hun niet verſaeden van te verwonderen de Goddelijcke bermhertigheyt die hun uyt eenen ſoo leegen ſtaet getrocken hadde, hun verheffende tot eenen ſoo hoogen trap van volmaecktheyt. Sy hadden altijt eene herkenteniſſe vol van teerigheyt voor den genen die hunne ſoo grove gebreken met eene Vaderlijcke goetheyt, door de vingeren geſien ende verdragen hadde, om daer uyt ſoo groote goederen te trecken; ende ſy lieten hun voorſtaen, dat ſy de pynlijckheden, de welcke ſy aen eenen ſoo minnelijcken Vader veroorſaeckt hadden, door hunnen dienſt, door hunnen arbeydt, jae door het vergieten van hun Bloedt niet en konden betalen. Maer al-hoe-wel dat ſijne Vaderlijcke liefde de pynlijckheden die hy hadde in hunne ſwackheyt te verdraghen, in hem veel ver-

verſoete ſoo is't even-wel dat wy hem niet minder ſchuldigh en zijn; in tegen-deel deſe lichtigheyt niet komende als van de grootheyt zijnder liefde, verdobbelt oock onſe verbinteniſſe.

IV. Naer dat den Sone Godts dan eenige Diſcipelen by een vergadert hadde, waer van het meeſten-deel Viſſchers waren, bot ende plomp van aenſien, ſlecht in hunne oordeelen, ende in hunne affectien; des niet tegenſtaende heeft hy hun als eenen Vader verdragen, ende als eenen Meeſter met alle geduldigheyt, in al het gene hun als dan noodigh was, onderricht: want hunnen geeſt, die noch ſwaer was, ende gehecht aen aertſche ſaken, en was noch niet bequaem om ſig tot Hemelſche dingen te verheffen.

Als *Jeſus* hun ſprack van het Ryck der Hemelen, ſy en beelden hun niet anders in, oft *Jeſus* ſprack van het tydelijck Ryck der Joden ende elck een van hun peyſde, dat-ſe de eerſte plaetſe ſouden beſitten: eenige peyſden, dat ſy die eere ſouden gehadt hebben, om dieſwille dat ſy de eerſte geroepen waren; de andere, om dat ſy maeghſchap waren van onſen Heere; ſoo dat ſy hier in, niet als leege ende menſchelijcke inſichten hadden. Ende gelijck diergelijcke gepeyſen met vele andere gebreken altydt vervoeght zijn, beloofden ſy ryckdommen, verheven weirdigheden ende gunſten aen hunne vrienden.

Terwylen dat onſen Salighmaker hun ſprack van de verhevenſte verholentheden der Religie in 't midden van 't Avont-mael, alwaer hy het H. Sacrament van ſijn Lichaem, ende van ſijn Bloet inſtelde, twiſten ſy onder hun, wie dat den eerſten ſoude zijn; ende om tot de eerſte plaetſe te geraken, daer ſy naer ſtonden, gebruyckten ſy andere perſoonen, gelijck het gebeurt is in Joannes

ende Jacobus, die hunne Moeder gebruyckten, om de eerste plaetsen van *Jesus* te vragen. Sy waren swack, ende dickwils wanckelbaer in het geloove: sy verlieten hunnen Meester in sijne gevangenisse; Petrus versloochende hem, Judas verraede hem; de andere twyfelden, ende en wilden nauwelijckx gelooven, dat hy verresen was. Jae dat meer is, als hy sig bereyde om te gaen naer den Hemel, waren sy noch bekommert met sijn tydelijck Ryck.

Vele van sijne Discipelen, hoorende hem seggen dat hy sijn Vleesch soude geven om te eten, ende sijn Bloedt om te drincken, waren verergert, ende sommige van die trocken hun achterwaerts. Als hy in het leste Avondt-mael sprack van de nootsakelijckheyt der geestelijcke wapenen tegen de bekoringhen, sy antwoorden hem seer bottelijck, dat sy onder hun twee degens hadden: ende naer dat sy belooft hadden, hem niet te verlaten, maer met hem te sterven, hebben sy op het eerste ghesicht der vyanden al-te-mael de vlucht genomen. Soo haest als sy eenige beweginge van iever gevoelden, wilden sy het vier uyt den Hemel doen nederdaelen op de gene die hun weygerden aen te hooren, ende siende dat andere de duyvelen uyt de lichaemen der menschen in den naem van *Jesus* verdreven, hadden sy daer in eene jaloursheyt, ende deden daer over hun beklagh. Sy deden noch vele andere fouten, waer door sy de kleynigheyt, ende plompheydt van hunnen geest lieten blycken.

V. Hier en tusschen *Jesus* verdroegh hun; hy benam hun met goetheyt, ende hy onderrichte hun met alsulcke gemeynsaemheyt, ende sachtigheyt, al oft sy volmaeckte menschen geweest hadden. Hy handelde met hun, als met sijns gelijckx, hy gaf

gaf hun reden van sijnen handel, gelijck aen sijne mede-gesellen; hy beschermde hun als sijne kinderen tegen de gene, die hun aenranden; hy ontdeckte hun sijne voornemingen, ende de verholenste Mysterien van sijn Ryck, gelijck aen sijne betrouwde vrienden, al-hoe-wel dat sy het op eene seer grove maniere verstonden. Hy hiel-se by hem, terwylen dat hy aen het volck sprack; hy vergaderde hun by een, voor, ende al-eer hy sigh tot het gebedt begaf; hy besochte hun van tydt tot tydt terwylen dat hy badt, hy verweckte-se tot het gebedt, ende om daer in te volherden; ende de uytterste sorge die hy voor hun hadde, scheen uyt in alle sijne wercken. Als hy somwylen duysterlijck sprack tot het volck, ende dat hy het geheym van sijne leeringe met eenige gelijckenissen bedeckte, soo verklaerde hy hun die daer naer in 't besonder, daer door thoonende, dat sy hem aengenamer waren als alle d'andere. Hy antwoorde op hunne voorstellingen, hoe slecht die oock waren, al oft dat hunne vragen redelijck ende met verstant voor-gestelt hadden geweest.

Al-hoe-wel dat hunne maniere van handelen, ende hunnen geest aen sijne oneyndelijcke Wysheyt geheel strydigh waren, soo en thoonde hy evenwel noyt, dat hy daer in eenige moeyelijckheyt, ofte verdriet hadde; in tegendeel hy verborghde hunne gebreken; hy sagh hunne onwetentheyt door de vingeren; hy verdroegh hunne rouwigheyt, ende hy ondersteunde alle het ghewicht van eene verkeeringe, die hem niet aengenaem en konde wesen, als door de liefde, die hy voor ons hadde. Ten lesten, hy hadde hun altydt met hem aen de Tafel, in sijne reysen, in 't publieck, in 't besonder, buyten ende binnen, tot dat hy-se verheven heeft tot eenen uytmuntenden

trap van deught ende van wysheyt. Hy ſaeyde in dit onghebouwt landt het Goddelijck ſaet, het welck daer naer door de werckinghe van den H. Geeſt, hondert-mael meer vruchten moeſte voorts-brengen: ende hy trooſte ſy ſelven in alle ſijne py-nelijckheden, door de hope die hy hadde van ee-nen overvloedigen oogſt op te doen, dat is te ſeg-gen, van de bekeeringhe des weirelts.

Het is eene groote reden, weirdigh onſe bemerc-kinge, te ſien, dat de eeuwige Wysheyt aen deſe on-wetende menſchen van de verhevenſte ſaken ſprack, ende ſoo langen tydt arbeyde, om hun de hemelſche Waerheden te leeren achten ende ſmaecken, de welc-ke hy nochtans op eenen oogenblick tydts in hunne zielen konde ſtorten, gelijck hy daer naer gedaen heeft, hun den Heyligen Geeſt toe-ſendende. Voor-waer de Apoſtelen en hebben daer naer de ſachtmoe-digheyt van *Jeſus* niet konnen indachtigh worden, ſonder dat hun herte van liefde ende van beſchaemt-heydt doorſneden wierdt. Dit gepeys diende hun tot eene verootmoedinge, ende oock tot eene ontſtekinge in ſijne liefde. Men kan niet begrypen, hoe ſoet dat het hun daer naer geweeſt is, hun ſelven geheel en ganſch te mogen verteiren in den dienſt van eenen ſoo minne-lijcken Meeſter, ende voor hem hun leven ende bloedt te geven.

VI. De maniere, die onſen Saligmaker gehouden heeft, ten opſicht van ſijne Apoſtelen, is eene wonder-lijcke onderrichtinge voor alle de gene, die arbeyden tot de bekeeringe der zielen. Door ſijne goddelijcke ſoetheyt, voegde hy ſijnen iever naer hunne bequaem-heyt, hy en praemde hun niet te ſeer, uyt vreeſe van te verwoeſten, in de plaetſe van te bouwen; hy en ver-groote hun gebreken niet, door dien dat ſy eer uyt

onwetenheyt,

onwetentheyt, ende uyt eenvoudigheyt voorts-quamen, als uyt boosheyt; ende daer en boven dat de Apostelen als dan noch geen licht genoegh en hadden om te kennen, waer in dat sy ontbraken. Hy gaf hun de ootmoedigheyt allenskens in, voegende het exempel by de woorden. Hy berispte hun, niet met strafheyt, maer door de soetheyt van sijne verkeeringe.

Hy wiste wel, dat het menschelijck herte niet bequaem was tot groote dingen, ten zy, als het met de goddelijcke liefde ontsteken is; al het selven gelijck een yser, het welck niet gebooght kan worden, ten zy dat het geheel gloeyende is. Hy wiste oock, dat men onse gebreken veel profijtelijcker herkent in de schoonheyt van de deught, als in hunne eygen leelijckheyt, de welcke haer niet en ontdeckt, ten zy naer de mate, dat de liefde Godts in ons toe-neemt.

Alsoo is't dat men met onsen naesten oock moet handelen, verdragende hunne gebreken tot dat sy die selve kennen, trachtende hun hier-en-tusschen met soetigheyt te brengen tot de liefde der deught; door desen middel sal men hem beter bereyden, om de gratie te ontfangen, wiens licht hem vervolgens de waerachtige achtinge van elcke sake sal ontdecken. *Jacob*, seyde den Propheet Isaias, *en sal teghenwoordigh geene beschaemtheyt lyden, maer sijn aensicht sal daer mede bedeckt wesen, als hy sal sien, dat sijne Kinderen, die het werck uwer handen zyn, mijne ziele in sijne tegenwoordigheyt, sullen heyligh maken*: Isa. 19. Want den tijdt van sijne schaemte, en is niet ghekomen, hy acht de ydelheyt, hy bemint noch het quaet, het welck hy doet; maer als hy Godt oprechtelijck sal willen gaen dienen, als dan sal hy de beletselen gaen gevoelen, die hy daer in gestelt heeft, hy sal beschaemt worden over de slechtigheyt van

sijne affectien, ende over de bedriegelijckheyt van sijne oordeelen.

Men moet eene groote voorsichtigheyt hebben, om profijt te doen in de bekeeringe der zielen. Den H. Paulus gaf desen raedt aen de volmaeckte: *Is't dat iemant in sonden gevallen is*, seyde hy, *gy*, *die geestelijck zyt, onderwyst al sulcken in den geest der sachtmoedigheyt, aenmerckende u selven, op dat gy oock niet gequollen en wort gelijck hy*. Gal. 6. Ende den Propheet hadde van *Jesus* voorseyt, *dat hy het gekrockt riet niet geheel in stucken en sal breken, ende dat hy het rookende vlas niet en sal uytblusschen*: Isa. 42. Want al is't dat den roock moeyelijck valt, hy beteeckent nochtans, dat'er eenigh vier over-gebleven is, ende de voorsichtige liefde, in de plaetse van dat te blusschen, verweckt het, om soo te seggen, door haer geblaes, op dat het meerder soude ontsteken.

Men moet nochtans bemercken, dat dese sachtigheyt gemeynlijck vruchteloos is aen de gene, de welke willen, dat men sonder op-houden met hun sachtelijck handelt in hunne gebreken, voor de welcke goet is, dat men t'hunder opsicht een weynigh straffelijck handelt, door dien dat daer in eenige boosheyt schijnt te zyn: want kennende hunne eygen swackheyt, sy thoonen daer door, dat sy daer in willen volherden. Diergelijcke geesten vindt men dickwils in de Religieuse gemeynten, de welcke wel souden willen, dat de Oversten hun souden voegen naer alle hunne genegentheden; maer de selve liefde, die dese medoogentheyt aen de Oversten voor sekere persoonen, die door eene natuerlijcke swackheyt hun selven niet hooger en konnen verheffen, in-geeft, verbiedt die aen de gene, de welcke te seer gehecht zijnde aen hunnen eygen wille, hun selven onder

de

de gehoorsaemheyt niet wel en konnen begeven.

VII. Het welck ons hier moet troosten in het weynigh goet, het welck wy doen, is, dat *Jesus* den dienst, ende den goeden wille der Apostelen, (al-hoewel seer onvolmaeckt) ontfanght met al sulcke goetheyt, dat hunnen arbeydt, ende hunne kloeckmoedighe daden hem daer naer aengenaem waren. Hy seyde tot hun, daegs te voren eer dat hy gonck sterven: *Ick en sal U-L. niet meer mijne Dienaeren noemen, want den Dienaer en weet de voornemingen niet van sijnen Meester, maer ick sal U-L. voortaen mijne Vrienden heeten, om dieswille dat ick U-L. te kennen gegeven hebbe, al het gene ick van mijnen Vader geleert hebbe.* Ende elders seght hy: *Gy-lieden zyt het, die met my in de quellingen gebleven zyt.* Joan. 25.

Overpeyst nu eens, wie sulckx gheseyt heeft, ende aen wie het geseyt is. Het is den Sone Godts, die alsoo spreeckt aen de gene, die alreedts soo vele kranckheden ghethoont hadden, ende noch meerdere in den naervolghenden nacht souden thoonen. De minste wercken van eene onvolmaeckte deught, die sy deden, hiel hy voor goet, om ons te leeren, dat hy altydt te vreden is met het gene wy voor hem doen, als wy doen het welck wy konnen: want de eenvoudigheyt, ende de suyverheyt onser intentie, doet hem de gebreken van onse wercken ontschuldigen; oversulckx en is'er van onsen kant niet noodig, als een weynigh goet, om de schatten van sijne bermhertigheyt over ons te treken; ende dat hy in de tegenwoordige gratie, die hy ons mede-deelt, de voldoeninge siet, de welcke hy van ons in't toekomende sal ontfangen,

Groote onderwysinge voor de gene, die gebieden, ende voor de gene, die gehoorsamen! Het

is een groote onvoorsichtigheyt van de Oversten, alles te eysschen van al-te-mael, ende den selven last op de stercke, ende op de swacke te leggen, waer door sy de beginselen van eene goede bestieringe te niet doen. Ende het is eene beklagelijcke kranckheyt van de Ondersaten, te klagen, dat men hun meer op-leyt als d'andere, die min verstant hebben als sy. Oversulckx moet eenen wysen bestierder wel ondersoecken, wat sy doen konnen, die onder hunne bestieringe staen, volgens hunne krachten, ende volgens de gratie die sy ontfangen hebben. Hy moet die verdragen, de welcke swack ende kranck zijn, hy moet-se helpen in het gene sy bequaem zijn te doen, hy moet-se verwecken om daer in te volherden, ende hy en moet van hun niet verwachten, het gene boven hun vermogen is; andersints souden sy hun den moedt benemen, ende de oeffeninge der deughden verlaten, ende ten lesten souden sy hun geheel en gansch verliesen.

VIII. *Jesus* heeft de onvolmaecktheden der Apostelen liever verdragen, als die seffens volmaeckt te maken, ende dat om twee reden. Ten eersten, op dat wy in hun souden sien, hoe grootelijckx dat de aertsche affectien, de mede-deelinge van den H. Geest, de gaven van de volmaeckte liefde, ende de innige vereeninge met Godt beletten, tot de welcke wy geroepen zijn: want soo langh als sy aen de lichaemelijcke tegenwoordigheyt van den Salighmaker door eene sinnelijcke liefde gehecht zijn geweest, waren sy onbequaem om het Goddelijck licht te ontfangen, ende het was nootsakelijck, dat hy sig van hun ontrocke, om hunne liefde te suyveren.

Ten tweeden: om dat sy van Godt verkoren zijn tot dingen uyt te wercken, waer toe sy over-

groote

groote gratien noodigh hadden, ſoo moeſten ſy te voren verootmoedight worden, op dat ſy daer naer van den H. Geeſt vervult zijnde, hun ſelven ſouden verachten, door het overdencken van hunne vorige ſwackheyt. Deſe pilaren van de Kercke moeſten grondt-ſteunſels hebben van ootmoedigheyt, gelijckmatigh aen hunne verheffinge, waer toe niet bequamer en was, als deſe deught in hun te veſtigen, de welcke hun tot de kenniſſe van hunne eygen ellenden brocht.

IX. Godt die handelt noch alle dagen op de ſelve maniere, ten opſicht van de gene, de welcke hy treckt uyt de ſinnelijcke liefde, om die te verheffen tot de beſchouwinge der hemelſche ſaken. Hy verdraegt hunne kranckheydt, hunne onwetentheyt, hunne klachten ende hunne andere onvolmaecktheden. Hy entrooſt-ſe ſomwylen door ſijne tegenwoordigheyt, ende daer naer bedroeft hy hun, als hy ſigh ontreckt. Nu laet hy hun de ſoetigheyt van ſijnen geeſt ſmaken, ende daer naer de ſtrafheyt. Hy brenght-ſe op met eene groote ſorge, hy onderſteunt-ſe, ende hy verootmoedigtſe: hy ſtraft-ſe, ende hy ſalft-ſe: hy werderhoudt-ſe, ende hy verweckt-ſe, gelijck eenen Vader vol van goetheyt, die ſijne kinderen met alle ſorge op-brenght.

De Apoſtelen en zyn het voorwerpſel van ſijne liefde niet alleen geweeſt, hy reyckt-ſe ſijne armen oock uyt tot alle menſchen: ſijne macht en is niet vermindert, ſijne goetheyt is altijdt de ſelve: hy en heeft tegenwoordig niet min ſorge van ſijnen geeſt te voeren in ieder een van ons, als hy te voren hadde, in dien te onderhouden in ſijne Diſcipelen. Hierom moeten wy voor deſen minnelijcken Vader de ſelve herkenteniſſe hebben, de welcke ſy hadden, ende wy en ſullen niet min

min heyligh zijn , als sy , is't dat wy oock soo getrouw zijn.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS , *over sijne langsaemheyt in de gebreken van sijne Discipelen te verdraghen.*

1. De Ziele bekent dat-se aen geene van haere verbintenissen kan voldoen , ten zy door Jesus die ons tot sijn kennis gebrocht heeft door krancke menschen. 2. Verwonderinge dat Jesus soo veel gebreken in sijn Apostelen sagh en verdroegh. Het Herte van Jesus is een soete toevlucht-plaetse voor een ieder. 3. De Ziele neemt haeren toevlucht tot dat H. Hert met betrouwen. 4. Sy versoeckt 't gene Jesus van haer begeirt. 5. Sy bekent oock dat Jesus haer bemint heeft als sy van hem vluchte. 6. Sy bedanckt Jesus over sijn soete bestieringe en besondere weldaden. 7. Sy bekent twee beletselen van haeren voortganck , haer aengekleventheyt aen de schepselen , en haer traegheyt in haren toevlucht te nemen tot Jesus. 8. Het derde gebreck van ootmoedigheyt die alleen de ziele kan herstellen : versoeckt die van Jesus door Maria en de Heyligen.

I. GEeft my den tydt te kennen , ô Heere , in den welcken gy wilt , dat ick u gebenedijde , ende druckt alle de herkentenisse in mijn herte , die ick over uwe weldaden moet hebben. Gy roept ons al-te-mael ; maer wie sal tot u konnen komen , is 't dat gy hem tot u niet en brengt ? Gy wilt dat alle menschen u beminnen ; maer wie sal u beminnen , is 't dat gy hem uwe liefde niet en geeft ? Gy wilt van alle menschen gekent zijn , maer wie kan u kennen sonder uw licht ? Den noot die ick hebbe van u te besitten , groeyt met my : de verbintenissen die ick aen u hebbe , pramen my geduerighlijck ; maer ick en kan aen mijne verbintenissen , ende aen mijne herkentenissen niet voldoen , ten zy door u ; ende wat vermagh

magh ick sonder uwe goetheyt, sonder uwe hulpe, ende sonder uwe bestieringe, ô Godt mijnder ziele? Slaet dan de oogen van uwe bermhertigheyt op my, ende geeft my dese inwendige ooren, die my uwe stemme doen verstaen. Geeft my de begeirte van u te volgen, den drift van u te soecken, ende de sterckte van tot u te geraken. Geeft my de kennisse van mijne quaden, op dat ick vreese, ende dat ick de perijckelen van dit leven magh sien, om die te vlieden.

Ick belyde, ô Heere, dat ick dese gratie onweirdigh ben, die ick van u vrage; jae dat ick verdiene gestraft, ende van u verstooten te zijn, om dat ick van u nieuwe gratien derve vragen, naer dat ick de gene, die gy my alreedts gegeven hebt, soo misbruijckt hebbe, ende sonder te voldoen voor mijne sonden, die ick tegen u misdaen hebbe; maer de sondaren, die gy ontfangen hebt, den Moordenaer, aen den welcken gy het Paradys gegeven hebt, de sondarige Vrouw-persoonen, die gy met uwe gratie vervult hebt, onderssteunen mijn betrouwen, ende doen my hopen, dat gy my niet en sult verstooten: want sy en souden hun noyt hebben konnen bekeeren, u soecken, u volgen, waer't dat u licht, ende uwe Goddelijcke kracht, hun inwendighlijck niet en hadde verweckt.

Wel hoe, mijnen Goddelijcken *Jesus*, sal ick alles van u niet verwachten, gemerckt gy geene Engelen, maer plompe, swacke ende sondarighe menschen gesonden hebt, om aen my uwe waerheden te verkondigen, in de welcke ick niet min gebreken van ons natuere, als de gaven van uwe gratie en bemercke? soodanige hebben gheweest uwe Discipelen, selve oock, als sy by u waren: sy waren eergierigh, jalours, ydel, wanckelbarigh

righ in het geloove , vervult met slechte insichten , ende met aertsche affectien. Des niet tegenstaende gy verkooft hun in sulcken staet , gelijck sy waren , ende gy leijde hun over al met u.

Onder hun was eenen Publicaen , eenen die u soude verloochenen , ende eenen verrader , aen den welcken gy naer een soo groot misdaet noch genaede soudt gethoont hebben , waert 't dat hy die van u gevraeght hadde. Sy waren by naer al-te-mael soo slap , dat sy u verlieten , ende soo swaermoedig , dat hunnen geest altijdt aen d'aerde gehecht was. Sy hadden het Goddelijck licht voor hunne oogen , ende sy en sagen 't niet : sy waren gespeyst met het Broodt des levens , ende sy en wierden daer door niet versterckt.

Gy , als den besten onder alle de Vaders , handelde hun met eene aldergrootste soetigheyt , ende sy en leerden u niet beminnen. Gy waert hunne bescherminge , ende sy vreesden alles. Gy deelde hun mede uwe hemelsche geheijmenissen , ende sy en waeren niet besorgt om uwen geest te vragen , ende dien te doorgronden. Gy beloofde hun de eeuwighe goederen , ende sy en hadden niet als tydelijcke insichten. Gy leerde hun eene hemelsche leeringe , ende sy en voorderden daer mede niet. Wat segh' ick , ô Heere ? sy saghen met hunne oogen , dat den genen , over wiens leven de Engelen hun verwonderden , den Hemel rijck maeckte , het Paradys met vreught vervulde , ende sy en kenden hem niet.

II. Hoe konde gy , ô Heere , verdragen , dat sy soo naer by u , ende oock soo verre van u waren ? hoe hebdy uwe liefde soo langh konnen wederhouden , ende hun niet datelijck met dit Goddelijck vier ontsteken ? waerom hebdy soo langh gewacht , tot dat sy u niet meer en souden sien ,

om

om hun met uwe gaven te vervullen, gemerckt gy-ſe ſoo teerlijck beminde? ongetwyffelt het was voor my, ô eeuwige Wysheyt, dat gy op die maniere handelde: want ick wete wel, dat het u veel ſoeter ſoude geweeſt hebben, van 't beginſel van hunnen roep, in hun te regneren, den gront van hunne herten te ſuyveren, ganſch en geheel te beſitten, ende de ſelve met de ſchatten uwer gratie te vervullen, gelyck gy daer naer gedaen hebt. Maer gy hebt geoordeelt, dat het gevoegelijcker was, hunne gebreken voor eenigen tydt te verdragen, op dat gy my in hun, die de Meeſters der Chriſtelijcke volmaecktheyt, de Colomnen der waerheyt, ende het licht des weirelts moeſten zijn, ſoudt doen ſien, wat ick van u kan verhopen, ende dat alle mijne ellenden niet bequaem en zijn, om den vloedt uwer bermhertigheden te ſtutten.

O verſekerden toevlucht van uw arm ſchepſel! ten is niet alleenlijck in 't huys uws Vaders, dat 'er veelderhande wooningen zijn; maer oock in uw herte, gemerckt gy alle menſchen daer in ontfanght. Den H. Thomas, hoe ongeloovigh hy oock was, den Moordenaer, den Publicaen, den Melaetſchen, de publiecke ſondaererſche vonden daer plaetſe, ende Judas ſelve ſoude daer in ontfangen geweeſt hebben, waer 't dat hy door de wanhope ſy ſelven niet vrywillig en hadde verhangen. Het is in dit minnelijck herte, dat de duyſterniſſen te niet gedaen zijn, de onvolmaecktheden verteirt, de aertſche affectien uytgeroet, de inwendige beroerten geſtilt, dat den geheelen menſch geheylight is.

III. Wel hóe dan, ſal dit, ſoo groot, ſoo open, ſoo bermhertigh herte, voor niemant, als voor my alleen geſloten zijn? En ſal uw arm ſchepſel,

ô mijnen

ô mijnen Godt, daer in niet een plaetse vinden, daer het alle sijne sonden kan vernietight, ende sijnen geest door de kracht van den uwen vernieuwt sien? ick aenbidde u, ô Goddelijck herte, geheel blaeckende door de vlammen van eene suyvere liefde. Ick aenbidde u, ô eeuwigh Licht, ô Sonne, die altydt opstaet, ende noyt onder en gaet! ô Goddelijcken oorspronck, die sonder ophouden vloeijt, ende noyt en vermindert! Zee van oneyndelijcke goederen, sonder grondt, oft oever! Soete ververssinge voor de reysende! Troost voor die weenen! Toevlucht voor alle de sondaren! Ontfanght my, ô Goddelijcken *Jesus*, in dit herte, waer in ick derve hopen ghe schreven te zijn, door uwe eeuwige liefde. Waer sullen alle mijne kranckheden verteirt zijn, ten zy in desen oven der liefde? Ende is 't dat'er voor alle geene plaetse en is, hoe zijt gy, ô mijnen Godt, den Saligmaker, ende den Verlosser van alle menschen?

Ick belyde dat mijne gebreken veel grooter zijn, als de onbevleckthe den der Apostelen, door dien dat sy niet voorts en quamen, als uyt kranckheyt, uyt onwetentheyt, ende uyt eenvoudigheyt. Sy en verlieten u noyt, sy volgden u over al, in het Ghebedt, op de reysen, aen taefel, in den arbeydt, in de armoede. Sy bleven by u in de bekoringen: sy beminden u op de maniere, gelijck sy konden, soo dat hunne gebreken niet genoegsaem en waeren, om hun van u te scheyden; maer de mijne komen uyt boosheyt. Ick vluchte, sonder dat men my vervolgt, ick vervremde my alle dagen van u, ick ben ongestaedig in uwen dienst; jae ick verlaete u eer de bekoringhe my komt te naeken.

Uwe Discipelen aenhoorden u met eene groote begeirte, ende ick eylacen! stoppe de ooren

aen

aen uw woort. Sy verootmoedigden hun selven, als sy van u berispt wierden, ende ick ontschuldige my, als men my wilt verbeteren. Sy quaemen tot u in hunne quaelen, om daer van geholpen te zijn, ende ick ben vol vermetentheyt in de mijne. Hunne eenvoudigheyt trock uwe liefde tot hun, ende mijne hooveirdigheyt maeckt, dat ick van u verdiene gehaet te zijn. O hemelschen Medecyn-meester! Die den grondt, ende de verderventheydt van mijne wonden siet, soudt ghy de schroomelijckheyt daer van konnen verdraegen, waert dat ghy voor my geene vaderlijcke teerigheyt en hadde? Sout gy my wel soo lanck willen verwachten, ten waer dat uw herte met bermhertigheyt vervult waere? Sout gy my verbieden te wanhopen, waert dat uwe soetheyt niet onuytsprekelijck en waere? sout gy my nooden om soo groote goederen te ontfangen, waert dat uwe miltheyt niet oneyndelijck en waere?

Zijt gy het dan, ô goddelijcken *Jesus*, die my wederom roept? ende ben ick den genen, den welcken gy met u wilt vereenigen? Siet my hier voor uwe voeten, ô mijne liefde, ende mijn opperste goet! wie belet u nu te verkrygen, het gene gy wenscht? wie wederhoudt de uytwerckingen van uwe voor-nemingen? Wilt gy dat ick blyve, gelijck ick ben? Sout gy my noch lanck verdraegen? Hebt gy besloten, my van u af-gescheyden te laeten in het landt van de schaduwe des doots? Waerom en slaet gy uw oogen op my niet? Sal ick het alleen zijn, die gy vergeet? waerom en verweckt gy my niet, ô leven van mijne ziele! ô mijne saligheyt, waerom en geneest gy my niet? Ick en sal u niet verlaten, ten zy dat gy my in u geheel verandert hebt. ick sal uwe voeten omhelsen, ick sal daer aen vast blyven, ende ick sal u

over

over al volghen, daer ghy ſult gaen.

IV. Wat begeirt gy van my, ô Heere? gy wilt dat ick mijne ſonden beweene, my betere, u beminne, u diene, ende dat ick in uwe liefde, ende in uwen dienſt volherde? Ick wil het, ô mijnen Godt, ſoo veel ick vermag. Jae, ick wille geheel aen u zijn, u altyt beminnen, ende u noyt verlaten. Ick wille al het gene gy van my begeirt: onderſteunt mijnen wille, ende mijne kranckheyt. Ick wille, maer ick en wete niet hoe dat ick wille, noch hoe lanck dat deſen wille ſal dueren. Ick vinde my alreets getrocken tot d'aerdtſche ſaken, door mijne eygen ellenden, die my over al volgen. Het ſchynt dat ſy vreeſen, dat ick haer ſal verlaeten, ende mijn vleeſch bereydt ſig, om my harte ſtryden te leveren. Gy die my door uwe goetheyt verdraegt, ſtryt oock voor my, door uwe mogentheyt. Beſchermt my, ô Heere. Dat uwe oogen in den gront mijnder ziele de vruchten van deſe ſoo oude, ende Vaderlijcke liefde ſien. Vernietigt in my, door het verſlindende vier van uwen geeſt, al het gene u in my mishaeght, ende maeckt my ſoodaenig, gelijck gy my wilt hebben.

V. Ick en kan my van u niet beklagen, ô Vader der bermhertigheyt: ick beklage my ſelven alleen; want gy hebt mijne ziele altijt bemint, hoe ellendig dat ſy oock geweeſt is. Jae ſelve als ick u vluchte, namt gy de ſtricken weg, die voor my geleijt waſen. Gy wederhielt de doot, op dat ſy my niet en ſoude veraſſen, voor ende al-eer ick tot u ſoude weder gekeert zijn. Gy gaeft my in, het gene my profijtig is. Gy riept my op duyſent der-hande manieren. Gy brocht my dickwils in belemmerde ſaecken, op dat ick, daer mede bekommert zijnde, u minder ſoude vergramt hebben. Gy liet toe, dat ick gequollen wiert, op dat ick

ick het perijckel ſoude ſien, daer ick in was, ende ondertuſſchen oock dat ick verwonnen wiert, om mijne ſwackheyt t'overtuygen.. Gy ſiet my vallen in de uyterſte verdrietelijckheden, op dat ick ſoude gevoelen, hoe grootelijckx ick uwen byſtant van noode hadde; ende al-hoe-wel dat ick veel geſondigt hebbe, ick ſoude noch in veel meerdere gevallen hebben, waert dat uwe goetheyt my de gelegentheyt niet en hadde benomen.

Gy en hebt noyt uwe handt geheel van my getrocken: want ick hebbe altijt uwe hulpe gevoelt, ende gy hebt ſelve alle dingen voor my in 't goet gekeert, tot mijne ſonden toe, toe-laetende dat mijne vermetentheyt ſoude verootmoedight zijn. Was 't dat ick tot u wederom keerde, gy ontfongt my dadelijck, ende gy vervulde my met de ſoetigheyt van uwe tegenwoordigheyt. Gy verdroegt mijne flauwheden: gy ontfongt de ſlappe begeirten van eene ſoo onvolmaeckte deugt. Gy verweckte my, op dat ick de voornemingen van u te dienen, ſoude vernieuwen, ende gy dede my in mijne kranckheyt klaerlijck ſien, dat ick die ſonder uwe gratie niet en konde volbrengen.

VI. Ick en ſoude noyt eyndighen, dat ick alle uwe bermhertigheden in 't beſonder wilde verhalen: want hoe vele gratien hebt gy my gedaen: hoe vele ſonden hebt gy my vergeven? Gy hebt 't mijnder opſicht altyt een Vaderlijck herte gehadt: gy en hebt uw aenſicht van my niet af-gekeert niet tegenſtaende de ongetrouwigheyt van mijn ondanckbaer herte, het welck u alles beloofde, ende niet met allen uyt en werckte. Gy aenhoorde mijne begeirte, al-hoe-wel dat gy deſſelfs onvruchtbaerheyt, ende onſtantvaſtigheyt voorſaegt. Ick keerde dadelijck achterwaerts: gy ſaegt mijne vallingen, ende gy verdroegt-ſe: gy hefte my ſtil-

lekens op, ende gy ontfonckt my wederom in uwe vrintschap, de welcke ick een weynig tydts daer naer door mijne slappigheyt wederom soude komen te breken. Heeft men oyt soeteren Vader, teerdere Moeder, ende getrouweren vrient gesien?

Wat danckseggingen sal ick u geven, ô goddelijcken *Jesus*? Ick ben u meer schuldig, als uwe Discipelen. Sy en hebben uwe lijdtsaemheyt maer ten tyde van dry jaeren geoeffent, ende ick hebse geheel mijn leven lanck vermoeyt. Sy hebben het meesten deel van hun leven in uwe liefde, ende in uwen dienst over-gebrocht, ende het mijn wort geheel in traegheyt, ende in sonden gesleten.

Ick ben meer schuldig aen uwe bermhertigheyt, als alle andere te saemen: want daer zijn ontallijcke menschen, die gy laet dolen in het geloove, terwylen dat gy my daer in bewaert. Gy verdraegt dat sy de Af-goden aenbidden, ende de leugen-taele volghen, terwylen dat ghy my met de suyverste straelen van uwe waerheyt verlicht. Gy gedooght dat andere in hunne sonden volherden tot de doot toe, terwylen dat ghy my de mijne doet kennen, ende my de gratie geeft, van daer uyt op te staen, oft voor't minsten die gratie van u te bidden. Ten lesten; gy vergeeft my soo vele sonden, als ick soude bedryven, waert dat gy de goetheyt niet en hadde, van my daer van te bewaeren.

Ick aenbidde u, ô mijnen Saligmaecker, ende ick bedancke u, soo veel als ick vermagh, over alle de gratien, die gy my gedaen hebt, ende oock over andere ontallijcke, die ick niet en kenne. Dat alle de Heyligen, ende alle de Engelen hun met my vervoegen, om uwen H. Naem te gebenedyden, ende om uwe bermhertigheden in der eeuwigheyt te singen.

VII. Gy

VII. Gy, ô Heere, die kent het gene, my met alle deſe gratien belet te voorderen, is, om dat ick mijnen toevlucht in mijne nootwendigheden tot u niet en neme, ende dat ick eenige dingen buyten u beminne, die ick om uwe liefde niet en beminne; ſuyvert dan mijn herte, van alle deſe aengekleventheden, ende en gedoogt niet, dat ick eenen anderen meeſter, anderen raet, anderen rechter, ende eenen anderen vriendt beminne als u: want al-hoe-wel het ſchynt, dat'er niet en is, als groote dingen, die aen uwe oneyndelijcke grootheyt konnen betamen, ick wete nochtans, dat eene ſuyvere eenvoudigheyt u behaeght; jae dat gy u geweirdight, onſe beſondere nootwendigheden te kennen, onſe ſtappen, ende onſe bewegingen te rekenen. Want is't dat gy het getal van onſe hairen, ende van de bladeren der boomen weet, waerom en ſoudt gy oock het getal van onſe inſichten, van onſe ingevingen, van onſe gepeyſen, van onſe begeirten, ende van alle de oogenblicken van ons leven niet weten?

Waer 't dat gy maer eene ure 's jaers geſtelt en hadde om my t' aenhooren, om te voorſien aen mijne nootwendigheden, om my uwen wille te kennen te geven; en behoorde ick geheel dat jaer naer die ure niet te wenſchen, ende my te bereyden om met u te handelen, naer u te luijſteren, ende om uwe weldaden t' ontfangen, die voor geheel het volgende jaer het voedtſel van mijne ziele moeten weſen, tot dat die geluckige ure ſal verſchijnen? hoe komt dat ick met u altijt niet en verkeere, als met eenen wyſen ende getrouwen Vriendt, ende met eenen machtigen Beſchermer, die noch door de beſtieringe des weirelts, noch door het gewicht van de geheele eeuwigheyt belet en wordt van op my te peijſen?

Waerom en kome ick in mijne pynelijckheden mijn herte in uwe tegenwoordigheyt niet uytstorten ? u te kennen geven een woordeken, het welck my verbelght; de gepeysen, die my quellen, ende alle verdrietelijckheden, die my overkomen ? waerom en hebbe ick geene sorge, van u alle mijne wercken op te dragen, ghemerckt gy het weynigh het welck ick voor u doen, wel wilt ontfangen ? waer 't dat ick in dese oeffeninge getrouw ware, gy soudt my met jonsten vervullen: want is 't dat gy my voor mijne louwe gebeden, ende voor mijne slappe versuchtingen, met duysent-mael meer gratien voor-komt, als ick voor my selven soude konnen verdienen, wat soud het dan zijn, waer't dat ick u alle mijne woorden, wercken ende gepeysen op-offerde, ende dat ick alsoo geheel aen u ware ?

VIII. Daer ontbreeckt my eene sake, ô mijnen Godt, de welcke alleen my soude konnen herstellen, ende sonder de welcke ick mijne qualen selve niet en gevoele, die my van alle kanten omringelen, te weten de ootmoedigheyt, die den oorspronck is van alle goederen. Gy weet, ô *Jesus*, die den alderootmoedigsten zijt onder alle de menschen, dat ick het mistrouwen van my selven niet en kan verkrygen, noch oock de vreese van u te mishagen, ende het geluck van sonder ophouden naer u te versuchten, ten zy door uwe ootmoedigheyt. Sy alleen kan my leeren, hoe veel my daer aen belanght, van u te kennen, ende ick wete hoe aengenaem sy aen u is. Verootmoedigt my dan soo veel als't u belieft, ô ootmoedighen *Jesus*; vestight in my dese deught, die u soo aengenaem is, ende die alle d'andere bewaert, op dat ick van my selven mistrouwe, dat ick u soecke, dat ick aen uwe bestieringe geheel onderworpen

zy, ende dat ick, van my selven onthecht zijnde, niet meer en leve als door u, ô Goddelijcken *Jesus*, mijnen Meester, mijn steunsel, mijnen troost, mijne saligheyt, mijne liefde, mijn opperste goet, ende mijn waerachtigh leven!

O alderootmoedighste Dienaererſſe, ende alderweirdigste Moeder Godts, die van hem noyt gescheyden zijt geweest! aengesien hy sigh niet te vreden en heeft gehouden, met mijnen toevlucht te zijn, maer dat hy oock gewilt heeft, dat gy mijne Voorsprakersse soudt wesen; en weygert dan niet, van mijne bescherminge aen te nemen: ende al-hoe-wel gy van mijne ellenden vry zyt geweest, gy zyt even-wel eene Dochter van Adam. Hebt dan medelijden met uw vleesch, ende verkrygt voor my den geest, die u in alles bestierde.

Ende gy, ô Heylige Apostelen, die het licht des weirelts geweest zijt, besorgt my dese gratie van bekeeringe, die U-L. de geheele weirelt door heeft doen loopen. Hebt medelijden met mijne gebreken, gemerckt gy lieden daer aen oock onderworpen zijt geweest, ende vraeght voor desen armen sondaer den H. Geest, die alle onvolmaecktheyt van U-L. verdreven heeft.

XVIII. LYDEN VAN JESUS,

1. Jesus verlaet sijne Moeder, en gaet soecken de verlore Schapen. 2. Hy begint sijn Predicatien te Capharnaüm die de stadt van Jesus genoemt wordt. 3. Hy doorliep alle de Steden van Israël over de dry hondert in't getal, hunne platte Landen en Zee-kusten. 4. Hy wierdt hier wel, en daer qualijck onthaelt, somwylen wegh ghejaeght, en is

altydt te vreden met eenen soeten en lydtsamen geest. Soo handel Jesus noch met ons: op den tydt van dry jaeren heeft Jesu dat Landt vervult met weldaden. 5. Beter is een kort wel doende leven als een langh sondigh leven. 6. Den Rechtveirdi gen doet veel goedts op korten tydt; dit wordt seer peryckeleu uytgestelt tot op het leste. 7. Jesus handelt met het Samaritaen Vrouwken: sijn spyse was den wil van sijnen Vader volbrengen 8. Hy leert ons eerst Godt soecken voor alle saken. Is het de spys van Jesus geweest, onse saligheyt te besorgen? het behoorde oock de onse te zijn.

Syne Reysen.

I. DEn Goddelijcken Herder begonste met dese weynige Discipilen het Jodts-landt te door-loopen, ende de verlore Schaepkens van Israël by een te vergaderen. Sijne sorghvuldigheden streckten hun in't vervolgh voorder uyt, ende om de plaetsen te vullen van de gene, die door hunne verblindtheyt, ende door de versteentheyt van hun herte sijn woordt souden komen te verwerpen, hy bereyde sig van als dan, om alle Natien van de weirelt tot hem te trecken; maer op dat de Joden geene reden en souden hebben van hun te beklagen, soo en vergat hy van sijnen kant niet, het welck tot hunne bekeeringe konde strecken. Hy verkondighde aen hun het Rijck der der Hemelen, de Wet der gratie, ende de Goddelijcke Rijckdommen, die hy hun toe-brochte.

Al-hoewel dat hy den waerachtigen Messias was, die Godt hun soo langh te voren belooft hadde, den welcken hunne Voor-ouders soo vierighlijck gewenscht hadden, ende die sy selve behoorden te soecken, aengesien hy besonderlijck voor hun quam; soo wast even-wel, dat hy hun eerst sochte, daer sy in eene groote vergetentheyt van hunne saligheyt leefden: hy riep hun, hy presenteerde

ſenteerde aen hun ſijne gratie, ende hy en ſpaerde noch ſorge, noch arbeydt, om hun te verlichten, om hun te trecken uyt hunne ſonden, ende om hun te vervullen met ſijne gratien.

Hebbende dan ſijne Alderheylighſte Moeder verlaten, onder wiens gehoorſaemheyt hy ſoo vele jaren, ſoo ſoetelijck hadde over-gebrocht, gonck hy naer Capharnaüm, het welck eene Stadt was in Galilëen, gelegen by de palen van Zabulon, ende van Nephtali, ſeer by den Jordaen, ende by de Zee van Galilëen. Deſe twee Geſlachten, zijnde gevallen in eene groote ongeregeltheyt van leven, zijn verdorven geweeſt met alle de reſt van het Rijck van Iſraël, beſtaende in thien Geſlachten, waer van Samarien de Hooft-ſtadt was; maer ſy was ſoo vervult met boosheden, dat ſy de gramſchap Godts over haer trock, ende is eyndelijck door de Peſte, ende door den Oorlogh geheel tot niet gebrocht.

II. Het is dan binnen Capharnaüm, dat *Jeſus* ſijn Evangelie heeft beginnen te Predicken, volgens deſe voor-ſegginghe van Iſaias: *Het Landt van Zabulon, ende het Landt van Nephtali, zijn d'eerſte die beſproeyt zijn geweeſt, het Volck het welck wandelde in de duyſterniſſen, heeft een groot licht geſien, ende de Sonne is over hun op-geſtaen, de welcke woonde in het Lant van de ſchaduwe des doodts.* Iſa. 9. Hy ſtorte daer ſijne leeringe uyt met alſulcke overvloedigheyt, hy dede daer ſoo vele Mirakelen, ende hy was daer ſoo dickwils, dat hy-ſe gemeynelijck ſijne Stadt noemde: want gelijck men niet en ſeght, dat de Sonne, doorloopende den Hemel, op-ſtaet om hem te verlichten, maer wel d'aerde die aen de duyſterheden des nachts ende aen de veranderlijckheyt des tijdts onder-worpen is; alſoo oock *Jeſus*, die de Sonne

is van de hemelsche Stadt, de welcke aen geene schaduwe, noch aen eenige veranderlijckheyt onderworpen is, en is voor haer niet op-ghestaen, maer voor de sondaren, welckers dagen kort zijn, ende het licht droevigh, ende die soo lange nachten, ende soo tastelijcke duysterheden hebben, dat het Landt, het welck sy bewoonen, hun onbewoonlijck behoorde te schijnen.

Hy en noemt Capharnaüm sijne Stadt niet, als om dies-wille dat hy daer stof vindt, om sijnen iever uyt te wercken, ende om de wonderheden van sijne macht te offenen: ende het is voor ons eene groote reden van vertroostinge, dat den Salighmaker die het eeuwigh licht is, sigh geweirdight op te staen voor de sondaren; dese koude ende duystere Landtschappen te besoecken, ende hun bequaem te maken om de vruchten voorts te brengen, die hy daer van verwacht.

III. Dese goddelijcke Sonne hebbende dan verschenen over eene aerde, die bedeckt was met de duysternissen der sonden, door-liep alle dese verwoeste Steden van Israël, welckers getal in de pael-scheydingen van Josuë, beliep over de dry hondert Steden, sonder die te rekenen, de welcke daer naer noch gebout zijn geweest, ende sonder de kasteelen, en andere kleyne plaetsen. Het geslachte van Juda alleen, hadde hondert en vyf-thien Steden. *Jesus* gonck in hunne Synagogen, om aen hun het Ryck der Hemelen te verkondigen; hy vertrock sigh in de hoven, ende op de bergen, om aldaer den nacht in't Gebedt over te brengen; hy gonck in de huysen, om aldaer de siecken te ghenesen, ende de menschen te onderrichten. Hy dede Mirakelen in gemeyne plaetsen: hy vergaederde het volck op de velden ende by de rivieren, om penitentie te predicken: hy spysde hun

hun somtyts Mirakeleuselijck ; hy verweckt de dooden , hy en verwierp niemant , hy trock de sondaren tot hem , dóor den geur van sijne goddelijcke kracht ; hy vervulde hun met verwonderinge , ende vreught , door de verheventheyt van sijne leeringe , ende door de soetigheyt van sijne gratie.

Hy besochte oock alle de Zee-kusten , naer dat hy sijne Discipelen aldaer ghesonden hadde om sijne komste te verkondigen. Ende al-hoe-wel dat dese plaetsen hun seer verre uyt-streckten , de welcke hy verdeelt hadde aen sijne twee-en-t'seventigh Discipelen , op dat sy aldaer het Woordt Godts souden verbreyden , soo is't nochtans dat hy alle die plaetsen daer naer selve besochte. Hy bleef in elcke plaetse soo langh , als het van noode was ; ende als hy sigh daer uyt vertrock , liet hy aldaer sijnen geest , den welcken het goddelijck saet , het welck hy daer gesaeyt hadde, dede uytspruyten.

IV. Soodanigh waren de sorghvuldigheden , de begeirten , den arbeydt , ende de gedurige reysen van *Jesus Christus.* Hy gonck te voet in een seer straf Landtschap , tusschen de steenen , ende de rotsen , in de dalen , ende op de bergen , lydende de kouwe , de heete , de winden , ende den regen ; ende hy was somwylen soo vermoeyt , dat hy genootsaeckt was op den wegh te blijven , om een weynigh te rusten.

Soo haest als hy ter plaetse gekomen was , daer hy wilde zyn , begonste hy het volck te onderrichten , en de wonderheden van sijn mogentheyt , ende van sijne goetheyt uyt te wercken. Terwylen dat de Discipelen peysden op de lichamelijcke noodtwendigheden , was hy geheel besigh met de saligheyt der zielen te besorgen. Men ontfonck hem

hem in sommige plaetsen seer beleefdelijck, ende in andere seer qualijck, ende somwylen gebeurd'et dat men hem wegh joegh, ende alsdan vertrock hy sigh sonder te klagen, ende sonder te murmureren, altijdt soo lydtsamigh in de lasteringen, als hy mildt was in sijne hemelsche goederen te storten over de gene die hy wel gestelt vondt om die t' ontfangen.

Sijne Discipelen hier over verstoort zijnde, ende willende dat'er vier uyt den Hemel soude neder-daelen, om dit ondanckbaer volck te straffen, seyde tot hun met sijne gewoonlijcke zebaerheyt; *Gy-lieden en weet niet van wat geest ghy zyt.* Luc. 9. Hier door te kennen gevende, dat sijnen geest, eenen geest van vrede, van soetigheyt, van lijdtsaemheyt, ende van lanckmoedigheyt was, die den sondaer verwacht, ende die hem de gratie aenbiedt, sonder hem eenigh gewelt aen te doen. Als sy hem eens op eenen anderen keer wilden afkeeren, dat hy naer het Jodtslant niet en soude gaen, alwaer men hem eenigen tyt te voren hadde willen steenigen, antwoorde hy: *Dat'er twaelf uren waren op den dagh*, Joan. 11. 9. om hun te leeren dat de Apostelijcke Mannen elf uren profijtelijck over-brengen in te wachten, ende in lytsamigh te zijn, als-wanneer het volck de gratie ten twaelf uren ontfanght, naer dat sy die in de voorgaende uren verworpen hebben.

V. Op dese maniere is't, dat onsen Salighmaker hedens-daeghs noch handelt met de menschen: hy noodt-se door sijne weldaden, ende door sijne gratie, ende als sy die weygeren, vertreckt hy sigh altijdt met pynlijckheyt, ende in de plaetse van die te verstooten door sijne rechtveirdighe gramschap, de welcke dese weygeringe verdient, soo komt hy op eenen anderen tydt wederom aen

de

de poorte kloppen, ende is't dat hy den wille be-réyt vindt om hem t'ontfangen, soo vergeet hy alle de verachtingen, die men hem gedaen heeft, ende hy handelt met ons, al oft men hem voorkomen, gesocht, ende met vreught ontfanghen hadde alle de reysen, op de welcke hy by ons gekomen is.

Men kan't niet seggen, hoe vele gratien dat den Salighmaker over de menschen in alle de plaetsen daer hy gonck uyt-storte: want al is't dat de Evangelisten een groot getal van sijne wonderheden beschreven hebben, soo is't nochtans dat den H. Joannes ons versekert, dat waer het saken men alles moeste beschryven, men de weirelt met boecken soude vervullen. Ende hier-en-tusschen is dit al-te-mael gebeurt, niet in den tijdt van vele eeuwen, maer op den tijdt van dry jaeren, niet door andere, maer door hem selven. Hy heeft ongetwyffelt ons willen thoonen door den weynigen tijdt, den welcken hy ghebruyckt heeft om soo groote dingen uyt te wercken, dat een kort leven vol van goede wercken, on-eyndelijck beter is, als een lanck ende vruchteloos leven; ende dat'er niet veel tijdts van noode is, om vele deugden ende verdiensten te bekomen.

VI. Waert dat Godt in ons volle dagen, ende een leven sagh, het welck geheel in sijnen dienst besteedt ware, hy soude misschien den tijdt van ons ballinckschap verkorten; ende op weynighe jaeren met sijne goederen verrijckt zijnde, souden wy eerder in het Rijck der Hemelen komen; maer om dat het grootste deel van ons leven over-ghebrocht wort in sonden, soo hebben wy tijdt van noode om die te beweenen, om die uyt te wisschen, ende om den Hemel te verdienen, ende de reden waerom dat hy ons ballinkschap dickwils verlengt, is

is om dat hy naer onse bekeeringen wacht.

Den rechtveirdigen gestorven mensch, seght de H. Schrifture, *verdoemt de levende goddeloose, ende de jonckheyt haestelijck vol-eynt, verdoemt het lanck leven van den onrechtveirdigen*: Sap. 4. 16. want den Rechtveirdigen verkryght op dien weynigen tydt die hy hier leeft, ghenoeghsame geestelijcke goederen voor sy selven, ende om andere daer van deelachtigh te maken; ende de jonckheyt wel over-ghebrocht, wort van Godt gehouden voor eenen eerlijcken ouderdom, vervult met verdiensten. Maer het lanck leven van den sondaer, die vele jaren over-brenght sonder op sijne saligheyt te peysen, is gheheel vruchteloos ende met sonden vervult.

Dit is't dat eenen Heydenschen Philosoph heeft doen seggen, dat den goddeloosen niet en sterft: want men siet niet hoe hy kan sterven, die niet geleeft en heeft, ende sijn leven eyndigen die het niet begonst en heeft? Maer men kan met meerdere waerheyt versekeren, dat den sondaer altydt sterft, om dieswille dat hy noyt en leert leven. Want gelijck men het leven, het welck berooft is van de goederen, die ons eeuwighlijck doen leven, eygentlijck geen leven en mag noemen; alsoo den genen die niet en leeft, als om de eeuwige doodt begint te sterven, eer hy begint te leven, aengesien hy noyt en is in den wegh van het waerachtigh leven; aldus de gene die lanck leven sonder Christelijcker wyse te leven, mogen vergeleken worden by een Schip, het welck door een ongestuymigh weder herwaerts en derwaerts gesmeten, groote bewegingen lijdt, ende weynigen wegh af-leyt.

VII. Den rechtveirdigen mensch die geheel bekommert is met sijne Saligheyt, ende met den dienst

dienst Godts, vindt in weynige jaeren veel tyts om het Gebedt te oeffenen, om te vasten, om penitentie te doen, om sijnen naesten te helpen door sijnen raet, door sijn exempel, door sijne goedertierentheyt, om de Cruycen te dragen, die Godt hem toe-sendt, ende om alle andere Christelijcke Deughden te oeffenen; om dieswille dat hy niet eenen oogenblick tyts en laet voor by gaen, sonder daer mede profyt te doen, soo dat alle gevallen hem dienen tot verdiensten. Maer den genen die de sorge van sijne saligheyt veronachtsaemt, ende niet en peyst als om aen sijne ongeregelde begeirten te voldoen, heeft veel tyts van noode om sijne vermaeckelijckheden, lusten, eergierigheyt, ende om sijne ydelheden in te volgen, om te voldoen aen duysent valsche wel-leventheden, die de weirelt vereyscht, maer Godt niet. Hy soude wel soo veel levens moeten hebben, als hy verscheyde bekommernissen heeft, aen de welcke, hy dit kort, ende onseker leven verbonden is te deelen, het welck Godt hem gegeven heeft, om het eeuwigh leven te verdienen.

Hier uyt volght, dat is het saken hy eenige begeirten krijght van op sy selven ende op sijne saligheyt te peysen, hy daer toe den tijt niet en vint, door dien dat de ydele bekommernissen des weirelts hem het beste deel van sijnen tijt ontnemen, ende als hy komt te sterven, als-dan is't, dat hy begint te sien, het gene hy te voren hadde moeten doen, om wel te leven. Maer gelijck die dingen, de welcke met'er haesten geschieden, selden bereet zijn op dien tijdt als sy noodigh zijn; sal dien mensch, die dese leste ure verwacht om te arbeyden voor sijne eeuwighe saligheyt, op soo weijnigen tijdt dit Bruylofts-kleedt konnen bereyden, daer hy overvallen licht van pijnen, bevan-

gen

gen met vreese , ende bestreden met duysent gepeysen, sonder welck Bruylofts-kleedt men in de kamer van het Hemels banckêt niet en geraeckt ? Ende is het saken dat hy in desen lesten ooghenblick , waer aen sijne eeuwige saligheyt hanght ; komt te falen in het gene dat hy doen moet, wat verlies , wat ongeluck , ende wat wanhope.

VIII. Onsen Salighmaker vondt in dese dry leste jaren van sijne pelgrimagie tyts genoegh om alle dese Steden te door-loopen , om de ghesontheyt aen de siecken wederom te geven , ende het leven aen de dooden ; om vele seer pynlijcke reysen te doen , om veel arbeydts ende quellingen te onderstaen , om sy selven van de doodt te verwecken , ende om naer den Hemel wederom te keeren , door dien dat hy sy selven geheel en gantsch begaf tot de uytwerckinge van onse saligheyt , om welck te doen , sijnen Vader hem gesonden hadde. Ende aldus naer soo grooten arbeyt onderstaen te hebben , was sijne aldersoetste ruste wel te mogen doen aen de menschen ; oversulckx hy en gonck in geene plaetsen , oft hy liet over al teeckenen van sijnen iever.

Op eenen sekeren tyt sat hy op den kant van eene fonteyne , ontrent de Stadt van Samarien , om aldaer een weynigh te rusten. Het is seer licht om oordeelen uyt die dingen , de welcke aldaer gebeurden , met wat gepeysen hy bekommert was , ende wat sijnen arbeydt konde versoeten. Want terwylen sijne Discipelen gegaen waren om eenige levens-middelen te halen , quam daer eene sondaresse om water te putten , van de welke hy te drincken vraeghde , het welk sy hem met eene quaede gratie weygerde , seggende dat de Samaritanen eenen af-keer hadden van de Joden : maer den Saligmaker die de saligheyt van dit arm schepsel

el vierighlijck wenschte, om eene soo goede gelegentheyt niet te verliesen, sprack haer datelijck van de goddelijcke wateren, die uyt het herte van den Rechtveirdigen springen tot in het eeuwigh leven.

Als hy in haer de begeirte van een soo saligh water verwacht hadde, om alles datelijck af te snijden, het welck sigh tegen een soo groot goet stelde, hy gaf haer de gevaerlijcke gesteltenisse, daer sy in was, met eene wonderlijcke soetigheyt ende wijsheyt te kennen; ende om dieswille dat de kennisse ende het Gelooye van den middelaer noodtsakelijck waren tot de bekeeringe van dese sondarersse, hy gaf haer soo klaerlijck te kennen, dat hy den waerachtigen Messias was, den welcken Godt belooft hadde, ende dat hy niet min gekomen en was om hare saligheyt als om die van de geheele weirelt, dat hy sulckx noyt aen het volck in't openbaer, noch oock aen sijne Apostelen selve in't besonder te kennen en heeft gegeven: ende aldus verlicht, ende op soo korten tyt bekeert zijnde, sy verkondigde over al de wonderheden van de goddelijcke gratie.

De Discipelen quamen ten lesten aen, en versochten van hem, dat hy soude willen eten van het gene sy gebrocht hadden; maer hy antwoorde hun dat hy gevoedt was met eene spyse die sy niet en kenden, te weten, met de volbrenginghe des wille van sijnen hemelschen Vader, over de saligheyt der zielen.

Terwylen dat hy alsoo sprack, qamen de Inwoonders van Samarien tot hem, versoeckende dat hy met hun soude willen gaen, de welcke hem aenhoorden, ende hem voor den waerachtighen Messias erkenden. Siet eens hoedanigh dat sijn voedtsel dien dagh gheweest is, het welck 't eenig-

ste

ſte was dat hem konde verſaden , ende het leckerſte voor hem altijt ſcheen te weſen.

IX. De goddelijcke goetheyt, hebbende dan vaſt beſloten ons te verloſſen van de noodelooſe ſorgen van dit leven , heeft geboden , *Dat onſe eerſte ſorge ſoude zyn van het Ryck der Hemelen te ſoecken ende haere Rechtveirdigheyt.* Matt. 6. 33. Want als wy onſe voornaemſte bekommerniſſe in de ſaken des weirelts ſtellen , ſoo ghebeurt het altijdt , oft dat ſy niet wel en gelucken , oft dat-ſe met langhdurigheyt ghedaen worden , oft dat den uyt-val , den welcken wy daer van hopen , de pyne niet weirt en is die ſy ons veroorſaken , oft dat ſy verwert zijn met duyſent liſten ende valſcheden , ofte wel dat ſy vervult zijn met ydele voornemingen , die geheel ons leven vruchteloos verteiren. Den genen die Godt ſoeckt voor alle ſaken , ſmaeckt alleen den waerachtighen vrede : want daer en komt hem niet over , oft hy treckt eenigh profijt daer uyt : want in het verlies van tydelijcke goederen , hy wort rijck door ſijne lijdtſaemheyt , hy vertrooſt ſy ſelven door de benedictien die hy aen Godt geeft , ende in den voorſpoedt ſelve van deſe weirelt , vindt hy eenen oorſpronck van verdienſten voor den Hemel.

X. Als de begeirte des Hemels in het herte wel geveſtight is , ſoo is men hier op d'aerde met weynig te vreden ; maer als men deſe begeirte niet en heeft , ſoo en is geheel het aerdtrijck voor ons niet genoegſaem. Den rijcken Vreck van't Evangelie en hadde noyt genoeg in de overvloedigheyt ſijnder goederen , die hy was beſittende , ſoo verre dat hy een ſtuck broodt weygerde aen den armen Lazarus ; en als hy uyt het diepſte der helle , daer hy in gevallen was , Lazarus ſagh in den ſchoot van Abraham , hy en vraeghde van hem

hem niet als eenen druppel Waters, om sijne tonge te ververschen. Aengesien onsen Salighmaker voldaen was, om sijnen honger te versaden, ende om van sijne vermoeytheyt te rusten, met onse saligheyt te soecken, onse qualen te middelen, ende onse armoede te verrijcken; en is het niet redelijck dat ons voedtsel zy, hem te beminnen, te dienen, ende te behagen.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS, *over de vermoeytheyt van sijne Reysen.*

1. De sondige ziele erkent aen Jesus dat hy sijn oogen van bermhertigheyt op haer geslagen heeft. 2. Wat sy is sonder Jesus. 3. Dat sy ongevoelijck is in haer eygen ellenden daer Jesus soo gevoelijck in is. 4. En door dat gevoelen weldoende aen soo vele menschen. 5. De ziele bekent dat sy is dit verloren schaepken 't gene Jesus is komen soecken en weldoen.

I. O Goddelijck vermogen, die de sterckte der krancken, ende de remedie der sondaeren zyt! ô mijnen Godt, mijnen Heere ende alle mijne hope? wat sal van my geworden, is't dat gy de oogen van uwe bermhertigheyt op my niet en slaet? Het is van over langen tijt dat gy my sout verlaten hebben, ende dat ick nu soude verloren zijn, waert dat gy mijne sonden aensien hadde, om my daer over te straffen, ende niet om my die te vergeven. Hoe dickwils soud' ick u vergramt hebben, ende waer soud' ick nu zijn, waert dat gy my mijne driften hadde laten volgen? Ick en leve niet, als door uwe goetheyt; ende dat ick in den af-gront van alle ellenden niet gevallen en ben, dat is, om dat gy my ondersteunt hebt met uwe handt, dat gy door uwe verdiensten voldaen hebt aen het gebruyck van de mijne; dat ghy my

niet verworpen en hebt ; dat ghy my de vergiffenisse mijnder sonden altijdt hebt doen hopen , ende dat gy my noch noodt tot de mede-deelinghe van uwe goederen.

Is't mogelijck dat ghy , ô goddelijcken *Jesus* , eenen soo ellendigen mensch by u hebt willen hebben ? Sal eene soo groote bedorventheyt by soo groote suyverheyt konnen blyven ? soude mijne verworpentheyt haere oogen alleenlijck derven opheffen naer uwe grootheyt ? wat vereeninge kan daer doch wesen tusschen mijne armoede , ende uwe ryckdommen ; tusschen eenen melaetschen , overgoten met wonden , ende den genen die door sy selven rijck ende machtigh is ; tusschen soo dicke duysternissen , ende tusschen een soo suyver licht ? Ghy siet my , ô Heere , soodanigh als ick ben , dat is te seggen , noch veel ellendiger als ick wel peyse ; maer gy zyt soo groot , soo machtigh , ende soo verheven , dat gy niet volkomentlijck en kont gekent zijn , als door u selven , ende uwe grootheyt vertrooft my in mijne nederigheyt.

II. O Godt van mijn herte , die my niet en wilt verlaten , om dieswille dat gy my geschapen hebt voor u , maer die in tegendeel mijne duysterheden selve wilt verlichten , mijne wonden genesen , mijne sonden uytwisschen , mijne onwetentheyt onderrichten , ende mijne armoede rijck maken ; gy weet wat ick sonder u ben , ende gy weet het alleen , hoe het kan wesen , dat ick , liggende in soo vele ellenden , uwen Tempel worde. Hierom is't dat gy my van my selven wilt scheyden , ende my met u vereeningen ; maer is't dat het voor my een soo groot voordeel is , ende is't dat gy het soo vierighlijck begeirt , wie kan my , alwaer 't maer eenen oogenblick tijdts van u vervremt houden ? Ick die in soo menighvuldighe noodtwendigheden

digheden uwen byſtandt van noode hebbende, t' alle uren van den dagh en nacht u behoorde t'aenroepen, ick ben ſtom eylaes, niet tegenſtaende gy ſelve tot my roept. Ick die niet ſonder groot verlies en ſchaede magh ophouden van aen uwe poorte te kloppen, blyve onverſchilligh, ende gy zyt het die my daer toe praemt. Ick die altijdt aendachtigh moeſte zyn, ende letten op het minſte teecken van uwen wille, ben doof aen het gene gy my gebiedt, ende gy zijt het die my ſoeckt, om aen u te gehoorſamen.

Is het mogelijck, Heere, dat den plichtighen de vergiffeniſſe weyghert, ende dat den verbelghden in alles toe-geeft? Dat het ſchepſel vlucht, ende dat het den Schepper ſoeckt? Dat den ſiecken ſijne geſontheyt niet en wilt, ende dat den Medecijn-Meeſter die alleen wenſcht? Dat den gequetſten ſijne wonden bemint, ende dat gy, ô mijnen Godt, de pynen voor hem gevoelt? Siet hoe verre dat mijne ellende gaet, ô mijnen Godt, ende hoe verre dat uwe bermhertigheyt haer uytſtreckt. O dat ick mijne qualen gevoelde, gelijck gy die gevoelt! Dat ick den ſchroom daer van hadde, gelijck gy hebt! Dat ick ſoo ſeer wenſchte van daer uyt te geraken, gelijck gy wenſcht van my daer uyt te verloſſen! Dat ick ſoo veel door my ſelven dede, gelijck gy doet voor eenen ondanckbarighen dienaer, ick en ſoude in ſoodanige geſtelteniſſe niet zijn, daer ick my in bevinde.

Ghy, ô Goddelijcken *Jeſus*, die de grootheyt mijnder ſonden kent, het quaet dat ſy my veroorſaken, ende het goet dat ſy my doen verlieſen; ende die langh te voren, eer dat ick'er was, geſien hebt, hoe ongevoelijck dat ick in mijn eygen verlies ſoude zijn, ende die voor my daer over geraeckt waert, ende ſoo veel geleden hebt om

my te genesen; gy hebt sorghe gehadt van my te voorkomen, ende te soecken. Ghy hebt u vertoont, ô Goddelijck licht, aen de gene, die in de duysternissen, ende in de schaduwe des doodts waren: gy hebt naer u verloren Schaepken geloopen, ô minnelijcken Herder, tusschen de Steenrotsen, over bergen, in de dalen, door Steden, en Dorpen, over-lastende uw onnoosel lichaem met duysent vermoeytheden, het welck gy niet verbonden en waert alsoo te praemen, gemerckt dat het sonder eenigen wederstandt, de beweginghen van uwen wille volghde. Ghy verweckte alle herten om u te beminnen, te soecken ende te ontfangen, door het soet geweldt van uwe liefde: ghy vervulde-se met eene hemelsche Leeringhe, met eene verwonderinge over uw wercken, ende met de soetigheyt van uwe gratie.

Hoe veel goets en storte gy niet over de sondaeren, in't midden van soo veel arbeyts, het welck gy voor hun lede! mijn herte moet voorwaer danckbaer zijn voor alle die pynelijcke reysen die gy om mijnen t' wille hebt aengenomen.

IV. Als iemant u noode, gy gonckt hun besoecken sonder gewagh te maken van sijn kleyn geloove; gy hadde de goetheyt van te voldoen aen het ghene hem ontbrack, gy vergelde hem het weynigh goet, dat hy dede, met overvloedighe gratien; gy sochte selve die, de welcke u niet en nooden, wel wetende hoe seer sy uwe hulpe noodigh hadden.

Ghy quaemt op den oever van de zee eenighe Visschers roepen, ende daer van uwe Discipelen maecken; ghy gonckt eene bedruckte Weduwe te gemoedt, om haren Sone, die in de Stadt van Naïm gestorven was, vande doodt te verwecken. Ghy Naderde de Piscine, om eenen gichtighen,

van

van alle menſchen verlaten, te geneſen. Gy naemt de reyſe aen naer Tyrus, ende Sidon, om aldaer het Cananeeſch Vrouwken te vinden. Ghy gonckt in het Huys van den Pharisé, om eene Sondareſſe te ſuyveren, ende in het Huys van Petrus, om ſijne Schoonmoeder te geneſen. Gy naemt uwen wegh, langhs waer ghy wiſte dat Zacheus moeſt komen, ende gy ſtorte duyſent benedictien, ſoo over hem, als over ſijn Huys. Ghy ſochte het Samaritaenſch Vrouwken met groote vermoeytheyt, om haer de ſoetigheyt van uwe gratie te doen ſmaken. Ghy beſochte de Sondaren, ende gy at met hun, om de hemelſche Waerheden aen hun te leeren. Gy gonckt by de blinden, om hun het geſicht wederom te geven, by de beſetenen, om hun te verloſſen, by de melaetſchen, om hun te geneſen, by de bedruckte, om hun te trooſten, by de ghene, die verdoolt liepen, om hun op den rechten wegh te brenghen, by de verharde, om hunne herten te vermorwen, ende gy en ſtelde niet eenen voet-ſtap, oft het was om goet te doen.

Als gy door vermoeytheyt in eenige plaetſe genootſaeckt waert te blijven; als de winden, ende den regen u de weghen ſwaer, ende moeyelijck maeckten, de ellenden van ſoo vele verlore ſchapen, ende de peryckelen daer ſy in waren, en lieten u de ruſte niet nemen, die gy nochtans ſeer noodigh hadde. De dagen ſchenen u te kort, ende de nachten te lanck, ende gy en vont noyt tijt genoeg, om aen uwen iever, door den welcken uw herte verſlonden wiert, te voldoen.

Ende al-hoe-wel u eene groote menichte van volck om uwe leeringe te aenhooren, over al volgde, ende dat ſy by u het voedtſel naer ziele, en lichaem vonden, uwe liefde en was daer mede niet voldaen, maer gy gonckt oock van alle kan-

ten die soecken , de welcke de onachtsaemheyt van hunne saligheyt , ofte wel de sorghvuldigheyt der tydelijcke saken beletten u te volgen. Gy en konde niet lyden , dat men naer u te vergeefs wenschte ; gy waert gereedt om dienst te doen aen alle de gene , die u sochten , ende gy riept selve oock de gene , die u niet en sochten.

V. Opent de oogen mijnder ziele , ô goddelijcken Herder , om my te doen sien , dat ick waerachtelijck dat verloren schaepken ben , het welck gy met soo grooten arbeydt , ende volstandigheyt gesocht hebt : want dese goddelijcke stemme riep my van doen af ; dese bermhertigheyt noode my , dese leeringhe onderrichte my , de hope , die gy aen de sondaren gaeft , ondersteunde my ; uwe mirakelen genasen my ; uwen arbeydt verlichte my , ende dese oogen , die de herten bekeerden , aenschouwden my met medelyden. Uw Lichaem was daer , ende uwen geest was by my. Gy storte daer uwe goederen over de menschen , maer gy riept my , om my daer van deelachtigh te maken. Wat sal ick , ô Heere , u wederom geven voor soo vele jonsten ?

O Goddelijcken *Jesus* , aengesien gy my met soo grooten arbeydt gesocht hebt , maeckt dat hy my niet vruchteloos en magh zijn. Ick en ben niet min ellendig , als die waren , onder de welcke gy leefde , ende gy zyt soo wel mijnen Salighmaker , als den hunnen. Geeft my dan eene plaetse aen de tafel van Mattheus den Publicaen ; laet my met u gaen in het Huys van Zacheus , gedoogt dat ick uwe Voeten met Magdalena omhelse , ende met mijne tranen besproeye ; laet my toe , dat ick met het Chananeesch Vrouken , eenige brockelinckxkens van uw hemels Broodt vrage , ende met de Samaritane , een weynigh van dat Water ,

het

het welck haer op eenen oogenblick tyts ſuyverde.

Maer is't dat ick alle deſe gratien onweirdigh ben, hoort ten minſten, ô medelydenden Herder, de ſtemme van dit kranck ſchaep, het welck naer u roept; ſpreeckt alleenlijck maer een woordt, ende het ſal geneſen zijn. Gy verſekert ons, ô Heere, al is't dat gy eerſt geſonden zyt tot het verloren Schaep van 't Huys van *Iſraël*, dat gy'er noch andere hebt, die ghy uyt den Ooſten, ende Weſten tot u treckt, op dat ſy niet verloren en ſouden gaen. Ick ben een van deſe; gy kent mijne ellende, gy ſiet mijne wonden, ende den deirelijcken ſtaet, alwaer den helſchen wolf my ghebrocht heeft, als ick my van u vervremt hebbe. Brenght my wederon tot uwen Schaeps-ſtal, ende maeckt dat ick uwe ſtemme magh kennen ende verſtaen, op dat ick u altydt magh volgen, ende in geene andere weyden mijn voedtſel meer en gaen ſoecken, als in die, daer gy my ſult geleyden.

VI. O Hemelſchen Vader, die my ſiet, ende die ick niet en ſien, maeckt dat ick u ſien, gelijck gy my ſiet, ende dat ick my ſelven voor ſoodanigen kenne, gelijck gy my kent. Gy ſiet mijne inwendige armoede, ende hoe verre dat ick van u ben; ende hierom is't dat gy my met ſoo groote ſorge ſoeckt. Gy ſiet, ô eeuwighe Sonne, hoe blint dat ick ben, in de kenniſſe van uwe volmaecktheden, ende hierom is't, dat gy over my op-ſtaet, ende dat gy dit landtſchap der duyſterniſſen komt verlichten. O dat gy neder-daelde tot mijne inwendige ellenden toe, de welcke ick niet genoegh en kan kennen, noch belyden! gy ſietſe klaerlijck, gy verdraeght-ſe, ende ghy hebt'er medelijden mede, maer gy ſiet oock de goederen, die in u zijn, ende die my geluckigh ſouden konnen maken, de welcke ick niet en ſien.

Neen, Heere, ick en begrype niet genoeghsaem, dat gy mijnen Vader, mijnen Bruydegom, mijnen Herder, mijn Voedtsel, mijn Opper-hooft, mijnen Vriendt, mijnen Schat ende mijne saligheyt zyt. Ick en kenne de liefde niet, met de welcke gy my verdraeght, als door slechte gelijckenissen; de schoonheyt van uwe wercken, als door eenige gissingen, ende uwe oneyndelijcke goederen, als oock door de brockelinckxkens, die van uwe tafel vallen. Ick en sien de ongemete Zee van rijckdommen niet, die in u is, ende die geheel voor my is; ende al-hoe-wel dat ick het geloove, soo is even-wel mijn geloove kout ende lauw, door dien dat ick, noch het licht, noch de ondervindentheyt en hebbe van de suyvere liefde.

Ongeluckigen blinden, die ick ben, ick en wete niet waer ick gaen, ende ick gaen geduerigh tot dingen die my noch meer verblinden. O goddelijck licht, het welck gy noyt uyt en bluscht! ô eeuwigen glans die geene verduysteringen en gedooght, ô dagh die altyt glinstert! ô Sonne die noyt onder en gaet! Aengesien gy over al eenen soo grooten glans uyt-stort, waerom zijt gy verborgen aen mijne oogen? Oft waerom ben ick gelijck aen die Nacht-vogelen, de welcke noyt minder en sien als in den vollen dagh. Gy hebt soo veele duystere plaetsen verlicht, wilt dan mijne ziele oock eens verlichten, op dat sy u magh sien ende beminnen.

VII. Ghy en siet in my niet, ô Goddelijcken *Jesus*, het welck u kan trooften; maer dat ick het geluck hadde van u te sien ende te kennen, wie soude my konnen beletten van u te beminnen, van u te omhelsen ende te besitten? Ontdeckt my dan, ô Koninck der glorie, de stercke aenlocksels van uwe schoonheyt; gaet ende heerscht in mijne

ziele;

ziele; opent deſe yſere poorte, door-breeckt deſen koperen muer, verſacht de verſteentheyt van dit herte; door-dringt den gront van dit duijſter hol, waer in uwe vyanden hun vertrecken; doet-ſe verdwynen door uwe tegenwoordigheyt, keert victorieus, ô goddelijcken Herder, ende brenght u gevonden Schaepken wederom tuſſchen uwe ermen; geneeſt het van alle ſijne qualen, die het geleden heeft van de raſernije des Wolfs; maeckt dat het u wederom kenne, ende dat het u noijt meer en verlaete. O wanneer ſal dien geluckigen ſtont eens verſchynen.

Wanneer ſal ick u ſien, ô mijnen Godt, gelijck gy my ſiet? Wanneer ſal ick u beminnen, gelijck gy my bemint? Wanneer ſal ick met u bekommert zijn, gelijck gy met my zijt? Is het ſaken dat gy de ſondaren niet en ſoeckt, als om het goet, het welck in hun gevonden wort, wy zijn eylacen ſoo arm, ende ellendigh, dat gy altijt te vergeefs ſoudt arbeyden; maer is't dat gy-ſe ſoeckt om uwe goederen aen hun mede-te-deelen, komt ô mijne Saligheyt, geeft my het gene u belieſt, ende gy ſult in my vinden, het gene gy wenſcht.

VIII. Hoe veel belangt my daer aen, ô mijnen Godt, van u noijt geſcheyden te zijn! Als ick menſchen ſien, gelijck ick ben, die genoegh onverſien zijn van reden, ende vyanden van hun eygen ſelven, om u te verſtooten, als ghy tot hun komt, ſoo en kan ick my niet weder-houden van te roepen, ô verblintheyt van het menſchelijck herte! ô ongevoelijcke vermetentheyt, te gelooven, dat als men u verlieſt, men iet beters als gy zijt ſoude konnen vinden.

Moyſes verlicht zijnde van uw licht, en wilde van u niet ſcheyden, ten zy naer dat gy hem belooft

looft soude hebben van hem te vergeselschappen, ende sijnen Leydtsman te zijn in de woestyne, maer dat ongeluckigh Volck, onder het welck gy hem den Leydtsman gestelt hadde, ende het welck de soetigheyt van uwe mede-deelinge niet gesmaeckt en hadde, maeckten een goude Kalf, het welck sy als hunnen Godt aenbaden. Het en is niet dan te waerachtigh, dat den genen, die u kent, altijt vreest van eenen oogenblick sonder u te zijn, ende den genen die u niet en kent, en gevoelt het ongeluck niet dat daer in gelegen is, van u gescheyden te zijn. Doet my dan gevoelen, ô Godt mijnder ziele, wat dat het is u te verliesen, op dat ick sulckx wetende, noyt meer sonder u en leve.

IX. Maer, eylaes! Hoe dickwils hebbe ick u uyt mijn herte gejaeght! hoe dickwils hebbe ick uwe inspraken verworpen! Uw geselschap geweygert! Dit is eene soo groote reden van beschaemtheyt voor my, dat ick niet en wete, hoe dat ick voor u derve verschynen. Want wat sochte ick, als ick u verliet? Aen wie wilde ick gehoorsamen, als ick u ongehoorsaem was? Wat hadde ick gewonnen, als ick u verlore! Hebt doch medelyden met my, ô Heere! Ick hebbe u vergeleken by uwe wercken, ick hebbe de bedorventheyt van mijne begeirten duysent-mael voorgestelt aen de Heyligheyt van uwe Wet.

Dat alle mijne aderen veranderen in fonteijnen der traenen, ende dat ick nacht ende dagh voor uwe voeten weene, op dat ick uwe bermhertigheyt daer door soude mogen bewegen. Ick hebbe u verlaten, ô mijn leven, ende wat leven heb' ick gehoopt sonder u? Ick hebbe u van my wegh-gejaeght, ô getrouwen vriendt mijnder ziele! waer soude ick diergelijcken noch konnen vinden! Ick

hebbe

hebbe u den in-ganck van mijn herte gesloten, ô oorſpronck van alle goederen! ende wat goedt bleef my noch over, zijnde van u af-geſcheyden? Wat beſchaemtheyt en moet ick niet hebben, wat droefheyt en moet ick niet gevoelen, belydende voor uwe Majeſteyt eene ſoo groote ellende? Hoe ſal ick het ongelijck konnen uyt-wiſſen, het welck ick u gedaen hebbe? Slaet uwe oogen op u ſelven, ô liefde mijnder ziele, voor ende aleer gy die op my ſlaet. Gaet uw herte te raden, eer dat gy het mijn onderſoeckt, ende aenmerckt wat dat gy zijt, voor ende aleer gy overpeyſt wat ick verdiene.

Wie wederhiel als dan uwen erm? wie belette u van het vier uyt den Hemel te doen nederdalen, om my te verſlinden, om d'aerde te openen, ende my in te ſlicken, ofte wel om my over te leveren aen de vreedtheyt mijnder vyanden; maer wie beweeghde u in tegendeel, om ſoo dickwils wederom te komen kloppen aen de poorte van mijn herte? van my te roepen, van my te praemen? ende was 't mijne plicht niet u te gaen ſoecken? het was uwe oneyndelijcke liefde, ô mijnen Godt, de welcke van u ſonder op-houden verſocht, dat gy my ſoudt voor-komen. O liefde, die met my ſoo wel gehandelt, my beſchermt, my verdragen, ende my wederom tot u getrocken hebt! gy zijt mijnen Schepper, mijnen Beſchermer, mijne Saligheyt, mijnen Medecijn-meeſter, mijnen Vader, mijnen Heere, mijne eenige remedie, ende alle mijn geluck. Komt my te hulpe, verandert ende geneeſt my. Komt haeſtelijck, ô Goddelijcke liefde, want mijn herte ſnackt naer u; komt daer in, want de poorte ſtaet voor u open. Komt my te hulpe, aengeſien ick u aenroepe; ontfanght my, mits ick tot u kome,

me, bestiert my, gemerckt ick my in u gehee gelate; besit my, aengesien ick my met u vereenige Begint van nu af, ende voor altijt te heerschen in mijne ziele, die u voortaen wilt dienen, die u wenscht, die u soeckt, die u omhelst, ô mijne liefde, ô mijnen *Jesus*, ende mijn opperste goet!

Alderheyligste Moeder Godts, die desen Goddelijcken Salighmaker altijt in uwe ziele ontfangen hebt, ende hem noijt en verliet, jae selve niet als hy van u gonck, om my te soecken; ontfanght my onder het getal van uwe dienaren; geeft my een kleijn plaetsken in uw huys, op dat uwen wel-beminden Sone, die sigh behaeght van by u te woonen, my by u vinde.

O hemelsche Chooren, ô geluckfalige dienaren van het Huys des Heeren, aengesien gy-lieden hem soo aengenaem zijt, ende dat ick geschapen ben geweest, om deelachtigh te wesen van U-lieden geluck, en wilt hem sonder my niet besitten, verkrijgt voor my de gratie, op dat ick my niet meer en verliese, in dese onsalige aerde, ende dat ick naer het eynde van mijn ballinghschap sonder op-houden versuchte, op dat ick van dese weirelt scheydende, ontfangen worde met U-L. in de eeuwige Tabernakelen, ende de Victorie van het Lam aldaer voor altijdt singe. Amen.

HET XIX. LYDEN VAN JESUS.

1. De Joden hebben veel weldaden van Godt ontfanghen, en altydt ondanckbaer en wederspannigh gheweest. 2. Moyses den sachtmoedighsten onder de menschen en konde

konde hun niet verdragen : hoe sy met de propheten en Jesus gehandelt hebben. 3. Jesus beklaeght hem over de hertneckigheyt der Joden. 4. Hy vermaent ons, dat wy van hem souden leeren sachtmoedigh en ootmoedigh van herten zyn. 5. Niet en is'er soo strydigh aen den geest Godts, en aen de nature selfs als de hertneckigheyt : sy spruyt gemeynelijck uyt de aengekleventheyt aen den eygen wille en eygen oordeel. 6. Twee middelen tegen de verhartheyt, 't gebedt, en aen andere bermhertigheyt doen. 7. Andere middelen : als die versuymt worden, de hertneckigheyt groeyt, en den mensch wordt soo bedorven, dat hy alle help-middelen in fenyn verkeert : exempel van Pharao en de Joden, van vele Christenen na-gevolght : 't is een vreeselijcke straffe van de gramschap Godts, als hy ons in dien staet laet onse genegentheden in-volgen.

De verhartheyt en de hertneckigheyt der Joden.

I. DE vermoeytheyt en was het hardtste niet in de Reyse van den Salighmaker, maer sijne alder-grootste pynlijckheydt was de hertneckigheyt der Joden. Dit volck was van alle tyden aen dit gebreck onderworpen, gelijck de heylige Schriftuere dit bethoont met duysent exempelen. Want al-hoe-wel dat Godt de Joden boven alle andere volckeren verkoren, ende t'hunder opsicht vele wonderheden tot verwonderinge van de geheele weirelt gedaen hadde, alle die weldaden en hebben hun even-wel niet konnen bewegen, om hem getrouwelijck te blyven dienen.

Sy waren voorts-gekomen uyt Abraham, Isaac, ende Jacob, hy hadde hun tusschen sijne armen gedragen, gelijck de Schriftuere betuyght: hy hadde hun met sijne weldaden voorkomen, den Messias belooft, verscheyde Propheten tot hun gesonden, hun als sijne kinderen gestraft, als sy gesondight hadden, wederom in gratie ontfangen, als sy hun misdaet beleden, verlost van hunne vyanden,

den, in hunne nootwendigheden voorsien: end voor-komen zijnde met soo vele gratien, sy hebben even-wel het jock des Heeren afgeworpen, altydt wederspannigh, altijdt murmurerende, altyd ongetrouwigh, ende meen-eenigh, selve oock nae soo schoone ende heylige beloften.

Sy wilden Moyses hunnen Leydtsman, in de Woestyne steeningen, sy maeckten een goude Kalf, om dat t'aenbidden in de tegenwoordigheyt van Godt die tot hun sprack uyt het midden van de vlammen sy dooden de Propheten, sy rechten Afgoden op in den Tempel; sy deden hunne offeranden aen de valsche goden, ende verlieten den waerachtigen Godt.

Dese versteentheyt des herten is noch tegenwoordigh in hun een erffelijck quaet; sy hebben 't van ouders tot ouders behouden, selfs onder de Barbaren in de ellende van eene vreede ghevangenisse, ende onder de schrickelijcke straffen van de vraecke Godts. Verwonnen zijnde van hunne dolingen door de heylige Schriften die sy hebben, sy wederstaen noch aen het licht, soo verre, dat sy hun glorieerden over hunne hertneckigheyt. Sy laten hun voorstaen, dat sy de waerachtighe kinderen zijn van Abraham, ende het uytgelesen volck Godts, al-hoe-wel sy verworpen, ende van de hemelsche goederen berooft zijn, sy en houden niet als den naem alleen van den ouden dienst Godts, die sy met de lippen eeren, terwylen hun herte verre van daer is. Jae sy zijn in een soo groot getal van dolingen ghevallen, die strydigh zijn aen de Wet des Heeren, ende hebben de H. Schrifture met soo vele onbetamelijcke verciersselen besoedelt, dat de voorsegginge van Isaias klaerlijck bevonden wordt volbracht te zijn, over dit ongeluckigh volck. *Hunne Wysen*, seght den Propheet, *sullen*

ſullen hunne wysheyt verlieſen, de verſtandeniſſe van die voorſichtige ſal te niet gedaen worden. Iſa. 15. 14. Oft volgens de uytlegginge van den H. Paulus, *Ick ſal de wysheyt der Wyſen verlieſen, ende ick ſal de voorſichtigheyt der voorſichtige verwerpen*: 1. Cor. dat is te ſeggen, volgens de uytlegginge van den H. Auguſtinus, dat aen de Joden niet en ſal over-blyven als de H. Schriftuere, wiens licht ſelve hun dienen ſoude tot eene meerdere verblindtheyt, terwylen de Heydenen, ende de alderbarbariſche volckeren ſullen verlicht worden.

Met een woort, als de Joden de Wet van Moyſes verbonden waeren t'onderhouden, en konde men hun daer aen niet onderwerpen; ende naer dat ſy daer van ontſlaegen zijn gheweeſt, willen ſy dien nu met gewelt houden. Daer en reſteert niet anders meer, om hunne verblintheyt te voltrecken, ende om alle de Prophetien waerachtig te maecken, als Antechriſt te volgen, naer dat ſy den waerachtigen Meſſias ghe-weygert hebben te herkennen.

II. De gene die tegenwoordigh leven, hebben noch de ſelve hertneckigheyt, die hunne Voor-ouders gehadt hebben; overſulckx men kan lichtelijck oordeelen, hoe grootelijckx dat dit ondanckbaer, ende hertneckig volck, de ſachtmoedigheyt van *Jeſus*, geoeffent heeft. Moyſes en konde hun niet verdraegen, al-hoe-wel hy den ſachtmoedigſten was onder alle de menſchen: ſy ſteenigde de Propheten, de welcke hun van Godt toe-geſonden waeren. Eyndelijck, alle de middelen daer Godt ſig van diende, om hun tot hem te trecken, vruchteloos zijnde, heeft hy hun ten leſten ſijnen eenigen Sone toe-geſonden, als zijnde de leſte remedie, ende in de plaetſe van hem t'ontfangen, ſy hebben hem aen het Cruys ghenagelt,

ende

ende eene aldervreetste doot doen sterven.

Al-hoe-wel dat de suyverheyt van sijne Leeringe, de grootheyt van sijne Mirakelen, ende de menigvuldigheyt van sijne weldaden bequaem waren om de steenrotsen te versachten, soo was 't evenwel dat hy nauwelijckx twaelf Apostelen, ende een kleyn getal van Discipelen, met eenige godtvruchtige Vrouwkens konde vinden, die hem wilde volgen. Is't dat'er eenige van de voornaemste onder de Joden waeren, die hem voor den waerachtigen Messias herkenden, sy hielen dat verborgen door vreese van d'andere: ende dat meer is, als sy sagen, dat het gene, het welck van den Messias voorseyt was geweest, in sijnen Persoon volbrocht wiert, sloten sy hunne oogen toe, sy vertrocken hun, sy stelden hem listen en lagen, sy spraken tegen sijne Leeringhe, sy lasterden sijne Mirakelen, ende alsoo vielen sy in eene schrickelijcke ondanckbaerheyt: want naer dat sy gesien hadden, dat *Jesus* hunne siecken genas, ende hy hunne dooden verweckte, sochten middelen om hem te verliesen.

Als hy op eenen sekeren dag aen hun eene plaetse van Isaias, die nu in hem volbrocht was, verklaerde, sy jaegden hem uyt de Stadt, ende brochten hem op eenen hoogen berg, om hem van boven nederwaerts te werpen. Sy en konden niet lyden, dat hy op den Sabbot-dag Mirakelen dede, sy jaegden die uyt de Synagoge, de welcke hem volgden. Ten lesten, sy thoonden in alle gevallen de hertneckigheyt, ende den haet, den welcken sy tegen hem hadden. Hy sag hunne ghepeysen, hy ontdeckte die aen hun selve: hy antwoorde op alle hunne voorstellingen, op eene verwinnende maniere: hy maeckte de Priesters beschaemt in de tegenwoordigheyt van het Volck, ende al-

hoe-wel dat dese door sijne Leeringen, ende Mirakelen geraeckt waren, sy en lieten daerom hunne Opper-hoofden niet te volgen, tegen hem samen te spannen, sijne doot te vraegen, ende op hun, ende op hunne Kinderen de vraecke van sijn Bloet te nemen.

III. Dit ongeloovig volck en dede hunne oogen niet open, om het licht te sien, ende sy en ontweckten niet uyt dien diepen slaep, daer sy in waeren, noch door het aenkomen van de dry Koningen, die de Geboorte des Saligmaeckers verkondigden, noch door de vreugt der Herderen, die het nieuw geboren Kint gesien hadden, noch door de getuygenisse van den H. Joannes Baptista, noch door het geluyt der hemelsche stemme, die in sijn Doopsel gehoort wiert, noch door sijne tegenwoordigheyt, noch door de Heyligheyt van sijne Leeringe, noch door de kracht van sijne Mirakelen, welckers uytwerckinge sy sagen gebeuren, soo wel over hun eygen selven, als over hunne Ouders, Kinders, Vrienden ende Ghebueren. Noch meer, als wanneer de steen-rotsen scheurden, de aerde sidderde, de Sonne verduysterde, den honderstén Man, die eenen Afgodist was, belede, dat *Jesus* den waerachtigen Sone Godts was, bleef dit onsaelig volck in de hertneckigheyt volherden, ende wiert meer en meer in de boosheyt verhardt.

Onsen Heere thoonde hun in duysent gelegentheden, hoe ghevoelijck hem dese hertneckigheyt was. Hy stelde hun voor oogen het exempel van de Niniviten, *die Penitentie gedaen hadden door de Predicatie van Jonas*: Matt. 12. 41. ende het exempel van de Coninginne Saba, de welcke van soo verre Landen gekomen was, *om de Wysheyt van Salomon te hooren.* Ibid. Hy verwete hun, dat

ſy hertneckiger waren, als die van Sodoma, ende Gomorra, ende als die van Tyrus, ende Sydon, ende dat deſe miſdadige Steden, *ſouden bekeert geweeſt hebben, waert dat ſy ſoodanige Mirakelen geſien hadden.* Hy beklaegde ſig met droefheyt, *dat hy hun hadde willen vergaederen, gelyck de Klockhinne haere Kieckens onder haere vleugelen vergadert, ende ſy en hebben niet gewilt.* Matt. 12. 37. Hy ſtelde hunne verhardtheyt hun voor oogen, nu door eenige ſpreuken, nu door eenige vragen, die hy hun dede, ende hy verwon hun, door hunne eygen antwoorden, waer door ſy hun ſelven veroordeelden, ſonder hun te willen beteren. Als hy binnen Jeruſalem quam, tuſſchen de vreugdeteeckenen des volckx, *weende hy over deſe Stadt*, Luc. 9. 41. de welcke ſoo veel ongevallen over haer moeſte trecken, om de hertneckigheyt van de Inwoonders. Hy was innigl ijck geraeckt, dat ſy, den waerachtigen Sone Godts verworpen hebbende, Antechriſt ſouden moeten ontfangen, tot ſtraffe van hunne verblintheyt.

Om te begrypen met wat een groot gevoelen, ende medelijden hy de Joden ſagh verloren gaen, men moet maer overpeyſen, met wat eene ſorgvuldigheyt hy voor hunne ſaligheyt arbeyde, al-hoe-wel dat het te vergeefs was. Hunne hertneckigheyt was voor hem eene ſoo groote pyne, dat hy ſijne Apoſtelen daer over wilde voorkomen, op dat ſy, vindende in hunne Broeders eene diergelijcke verſteentheyt, den moet niet en ſouden laten ſincken, maer dat ſy hun ſouden trooſten door 't exempel van hunnen Meeſter, die den Sone Godts zijnde, de hertneckigheyt der Joden niet en hadde konnen verwinnen, noch ſoo verre brengen, dat ſy ſijne hemelſche Leeringe ſouden omhelſt hebben.

IV. Men

IV. Men kan 't besonderlijck in twee dinghen sien, wat voor een groot quaet dat de versteentheyt des herten is: ten eersten, hier in, dat eene bepaelde goetheyt die noijt en soude konnen verdraghen, ende die te vergeven, is eene uytterste pooginge van eene oneyndelijcke goetheyt. Want dien t'ontfangen, den welcken sy selven onderwerpt, te vergeven aen eenen plichtigen, die sijne schult kent, dat is eene uytwerckinge van eene gemeyne bermhertigheyt; maer veel doen voor eenen ondanckbaerigen, die daer op niet en past, veel lijden voor eenen ellendigen, die daer mede geen profijt en sal doen, dat is eygen aen eene ongemete ende eene onbegrijpelijcke goetheyt.

Als Moyses sonder op-houden vergiffenisse vraegde voor de gene, die een gulde Kalf gemaeckt hadden, om dat t'aenbidden, ende dat hy van Godt door seer pramende beweeg-redenen versochte, dat hy die in de Woestyne niet en soude willen verlaten, de welcke hy door soo wonderlijcke teeckenen uyt de slavernye van Egypten verlost hadde, al het gene dat hy van Godt konde verkrygen, was, dat hy-se niet en soude uytroeyen, maer dat hy in sijne plaetse aen hun eenen Engel soude geven, die hun soude geleyden; ende Godt en gaf geene andere reden van sijne gramschap, als dat *dit Volck was van eene ongebooghsaeme hertneckigheyt*, Exod. 34. 9. ende waer 't dat hy noch in 't midden van hun-lieden gonck, sy souden sijne rechtveirdige vraecke noch komen te tergen, ende ten lesten soude hy gedwongen zijn, hun alle te doen vergaen, om hunne hertneckigheydt te straffen.

Moyses op dien selven tydt van Godt gevraeght hebbende, dat hy hem sijn aensicht soude gelieven te thoonen, waer 't dat hy gratie voor sijne

 oogen

oogen gevonden hadde, ende Godt hem sulckx belooft hebbende, maer alleenlijck soo veel als 't nootsakelijck soude wesen, om hem te versekeren, dat hy aen sijne Majesteyt aengenaem was, gonck de glorie Godts voor by Moyses, die-se gevoelde, sonder haer te sien, ende die dese woorden hoorde: *O Almogenden Heere, bermhertighen Godt, soet, verduldigh, vol van medelyden, ende altydt waerachtigh, die uwe bermhertigheyt doet uytschynen over duysent geslachten, die de misdaden, ende de sonden uytwischt, voor wie niemant onnoosel en is door sy selven, die de boosheyt van de Ouders niet en laet komen op kinderen, ten zy tot de derde, ofte vierde af-komste.* Exod. 34. 6.

Op dese stemme wierp Moyses sigh ter aerde voor den Heere, ende sig dienende van dese soo soete namen, die hy hem ingaf, hy versochte anderwerf van hem, dat hy sijn volck soude willen vergeselschappen: want aengesien seght hy dat het een soo wederspannigh herte heeft, ende soo ongeboogh-saem is, eenen Engel en soud het noyt konnen verdragen: daer en is niemant als gy, ô Heere, wiens goetheyt soo groot is, dat gy de sonden niet en straft boven het vierde geslachte, ende dat gy uwe bermhertigheyt uytstreckt tot duysende: daer en is niemant als gy, die sulcke ondanckbaerheden soude konnen vergeven. Den goeden Godt wierdt geraeckt door het Gebedt van sijnen Dienaer, hy vergaf het volck hun misdaet, ende beloofde, dat hy soude volherden van hun selve te geleyden.

Ten tweeden, het gene de grootheyt van dit quaet noch klaerlijck thoont, is, dat *Jesus*, den Meester ende het af-beeldtsel van alle volmaecktheyt, sijne leeringe schynt geheel besloten te hebben in dit punt alleen, het welck is, *Dat wy van*

hem

hem souden leeren sachtmoedigh ende ootmoedigh van herten zijn : Matt. 11. 29. want de oprechte ootmoedigheyt, ende sachtmoedigheydt zyn het fondament van de andere deughden, eene uytnemende bereydinge om het Goddelijck licht, ende om alle andere gaven der gratie t'ontfangen, ende rechtelijck strydig aen de versteentheyt des herten: want waerom weygert den mensch met sulcke hertneckigheyt het soet jock des Heeren te dragen? waer op kan hy sijn betrouwen gerustelijcker stellen? Waer kan hy elders een soo vast steunsel vinden? ende wat is hy selve, als een broos vat van aerde, vol van slijck, ende vuyligheyt?
Wel hoe? vernedert sig den Sone Godts soodaniglijck, dat hy geduerigh onse ongehoorsaemheyt wilt verdragen; waerom wederhoudt hy sijne gramschap. Waerom en brengt hy dese aertsche wormen, die aen hunnen Schepper derven wederstaen, niet tot asschen, ten zy, om dat hy wilt, dat onse onweirdigheydt soude dienen, om sijne bermhertigheyt te doen uytschynen? hy vernedert sijne Majesteyt, hy verborght sijne macht, ende hy wort voor ons eene weirelt van ootmoedigheyt ende sachtmoedigheyt, om daer door de hooverdye, ende de versteentheyt van het menschelijck herte, het welck soo wederspannigh is aen den Goddelijcken wille, te beschaemen. Dit is't het welck den H. Paulus heeft doen uytspreken dese schrickelijcke woorden, sig verwonderende over de hertneckigheyt van den mensch: *En weet gy niet, dat de goetheyt Godts u noodt tot de boetveirdigheyt? maer door uwe hertneckigheyt, ende u ongeboogh saem herte, vergadert gy eenen schat van gramschap, voor den dagh van gramschap.* Rom. 2. 4.

V. Daer en is geene sonde meer strydig, niet

alleenlijck aen den geest Godts, maer oock aen de natuere van den mensch, den welcken aen de veranderlijckheyt onderworpen is, die van het quaet tot het goet kan komen, ende bestiert worden door de reden, als dese onverwinnelijcke hertneckigheyt. Voor de Engelen en is geene remedie geweest, naer dat sy gesondigt hadden, door dien dat sy van hunne natuere onbequaem zijn, om aen eenige veranderlijckheyt onderworpen te zijn, als sy eens verkosen hebben: ende het soude oock vruchteloos geweest hebben, van hun meer tydt te geven, om t'ondersoecken wat partye sy souden moeten aenghenomen hebben, aengesien sy van alles datelijck kennisse ghehadt hebben, het welck sy van langer handt souden hebben konnen kennen. Maer den mensch, ter oorsaken van de vereeninge, die hy heeft met het lichaem, en siet de saken niet t'seffens, hy heeft tijdt van noode, om die t'overpeysen; waer uyt volgt, dat hy sijne dolingen kan kennen, sijne voornemingen veranderen, ende verbeteren, het welck hy qualijck gedaen heeft. Oversulcks als hy sijn ghemoedt verhardt, soo werckt hy tegen sijn eyge natuere, ende hy wordt gelijck aen die wederspannige Engelen; hy blijft, gelijck sy, hertneckigh in de sonde, ende hy lydt naer sijne doot de selve pynen rechtveirdelijck, gemerckt dat hy de selve verhardtheyt, gedúerende sijn leven, gehadt heeft.

De aengekleventheyt aen den eygen wille, ende aen het eygen oordeel, is gemeynelijck den oorspronck van een soo groot quaet; men kent het droevigh gevolgh van dit gebreck niet genoeg, men doet het somwylen voor eene deught passeren; maer is't dat men in tijdts geene sorge en draeght van sig daer in te beteren, soo wort men allenskens

allenskens soo gehecht aen den eygen sin in de grootste dolingen, al oft sy de klaerste waerheden waeren, ende ten lesten valt men in eene hertneckigheyt, die gelijck is aen die van den duyvel.

VI. Daer uyt spruyten verscheyde soorten van verhardtheden, de welcke ons tot dese helsche hertneckigheyt, gelijck door soo vele trappen leyden. Want ten eersten, de gewoonte van niet als sijne eyge lichten te volgen, maeckt den mensch min getrouw in het onderhouden van de Wet des Heeren, ende hy begeeft sigh lichtelijcker tot de vryheydt van te sondighen, al-hoe-wel dat hy'et sonder vroeginge der conscientie noch niet en doet; maer door het dickwils hervallen, ende door de weynige sorge, die hy draegt, om sy selven te beteren, valt hy in eene inwendige lauwigheyt. Hy soude wel willen, dat hy uyt desen staet konde gaen; maer hy en vindt in sy selven geene gesteltenisse, om sijne vorige gebreken te beweenen, niet tegenstaende dat hy-se herkent, ende eenige begeirten heeft van die te verfoeyen. Tot dit quaet is noch remedie; maer onder alle andere dunckt my de krachtighste te zyn, sy selven te werpen voor de voeten van den gekruysten *Jesus*, sig aldaer verootmoedigen, soo veel als men kan, met een geheel mistrouwen van sy selven, ende hem hertelijck bidden, dat hy, vermorwende de versteentheyt onser herten, de Goddelijke kracht van sijn dierbaer Bloet soude doen blijken.

Ick hebbe eenen sondaer gekent, die sijn sondig leven willende laeten, ende daer over niet konnende weenen, gelijck hy wenschte, gonck op eenen sekeren dagh uyt sijn huys, overvallen van droefheyt, sonder te weten waer hy gonck. Komende uyt sijn huys, om eenige vertroostinge te gaen socken, hy vondt eenen armen mensch staen

aen ſijne deure, die ſeer ellendigh ſcheen te weſen; waer over hy inwendigh geraeckt wierdt, indachtigh wordende, het gene onſen Salighmaker geſeydt hadde, *het gene dat gy aen eene van mijne minſte ſult gedaen hebben, dat ſult gy aen my gedaen hebben.* Matt. 25. 40. Hy keerde wederom in ſijn huys met deſen armen, ende hem eene aelmoeſſe gevende, wierp hy ſy ſelven voor ſijne voeten, al oft hy voor *Jeſus* geweeſt hadde. Zijnde in deſe geſteltenisſe verootmoedight, hy ſprack in ſijn herte *Jeſus Chriſtus*, die het geloove hem dede aenſchouwen in den perſoon van deſen armen menſch: *Heere* Jeſus, *ghy zyt in deſen armen, och oft ick u mijn herte konde geven! maer het is ſoo hardt, dat ick het u niet en derve opdragen, ende dat gy het miſſchien niet en ſoudt willen ontfangen. Hier en tuſſchen ontfanght dit broodt, het welck ick u nu kan geven, ende doet in't toekomende met mijn herte, al het gene u ſal believen.* Deſe verootmoedinge is ſoo krachtig geweeſt, dat hy ſijn herte ſeffens beweegt gevoelt heeft, ende ſijne oogen vol traenen, ende vervolgens heeft Godt hem groote gratien gegeven.

VII. Als men de eerſte verhartheyt veronachtſaemt te geneſen, valt men in de tweede, de welcke daer in beſtaet, dat men de ſonde komt te beminnen, met eene valſche geruſtheyt daer in te leven, ende daer in te willen volherden. Men kent het quaet, maer men heeft noch de begeirte van dat te beweenen, noch de moedigheyt om daer aen te wederſtaen, ende als dan is den menſch veel gevoelijcker in het vermaeck van te ſondigen, als in de ondervindentheyt van ſijne ellende.

Die in deſen ſtaet gheſtelt zyn, zijnde op het punt om het weynigh te verſmachten, het welck hun noch by-gebleven is van het goet gevoelen,

moeten eerſt voor al dickwils tot de heylige Sacramenten gaen, op dat ſy, den geeſt der gratie in hun ſelven dickwils vernieuwende, de noodige ſterckte mogen bekomen, om aen de ſonde te wederſtaen. Ten tweeden, het is noodigh, dat ſy hun ſtellen onder de beſtieringe van eenen wyſen Biecht-vader, die hunne bekoringen, hunne genegentheden, hunne aenklevingen, ende de gelegentheden, daer ſy hun ſelven in vinden, kennende, de bequame remedien tot hun quaet ſoude mogen toe-brengen. Want is't dat men als dan deſe remedien veronachtſaemt, den ſondaer ſal ſeer haeſt tot de uytterſte verhardtheyt komen, ende als dan is het quaet ongeneſelijck, door dien dat hy ongevoelijck is, ende den ſiecken alle de remedien weygert te gebruycken. Siet den derden, ende den leſten trap van de verſteentheyt des herten.

Den ſondaer zijnde dan ſoo verre ghekomen, en kan geenen raet, noch beriſpingen meer verdraegen, hy is beſchaemt van ſy ſelven te beteren, hy glorieert in ſijne hertneckigheyt, ende hy komt ſoo verre, dat alwaert ſchoon hy te voren eenig voornemen hadde om ſijn leven te veranderen, het vermaenen, ende verwecken tot beterniſſe van ſijn goddeloos leven ſoude genoech weſen om alle die goede begeirten daer te laten. Hy aenſiet de beriſpinghe, oock de vriendelijckſte, als een laſteringe; de ſaligſte raden, als een gewelt, ende hy heeft liever alle vreeſe Godts af te gaen, als in de minſte menſchelijcke eere, ende achtinge t'ontbreken.

Is't dat den menſch, die in eenen ſoo beweenelijcken ſtaet leeft, ſijn uytterſte beſte niet en doet, om daer uyt te gheraken, hy ſtelt eenen koperen muer tuſſchen Godt, ende tuſſchen ſy ſelven; hy wort ſijne wonden gewent, ende hy wort ſoo bedorven,

dorven, dat hy alle help-middelen in fenyn keert, ende het goet, dat men hem aenbiedt, doet hem dickwils meer quaet, als het quaet selve, het welck hy bedryft. Soodanigen is den Koninck Pharao geweest, wiens verhartheyt dagelijckx meer en meer toe-nam, door de wonderheden die hy sagh. Soodanige zijn de Joden geweest, van de welcke Isaias voorseyt heeft, *dat sy siende, niet en souden sien*, die blint genoegh waren, om hunne eygen genesinge te wederstaen, soo dat-se door de onderrichtinge, ende de weldaeden die *Jesus* hun dede, veel plichtiger ende hertneckiger wierden, selfs door al het gene, het welck bequaem was, om hun te verbeteren. Godt gave, dat dese versteentheyt des herten met de Joden geeyndigt hadden! Maer eylacen! sy wort noch hedensdaegs onder de Christenen gevonden, ende al-hoe-wel dat den Saligmaecker sulckx in den Hemel niet en gevoelt, alwaer geene droefheyt te vinden en is, het is seker, dat sy tegenwoordig was aen sijnen geest, als hy hier op d'aerde leefde, ende dat hy daer van noch meer geraeckt was, als van die der Joden.

De menschen hunne genegentheden te laeten in-volgen, ende hun te laeten sondigen soo veel als sy willen, dat is eene vreesselijcke straffe van de gramschap Godts, ende een beginsel van de eeuwige verlaetinge, de welcke in de helle moet voltrocken worden. Dese versteentheyt des herten is den oorspronck van alle groote qualen: sy is't die den Sone Godts hecht aen het Cruys, die de Kercke vervolgt, de Ketteryen voorts-gebrocht, soo veel zielen bedorven ende soo vele dolingen tegen het Geloove, ende tegen de Wet Godts uytgestroeyt heeft. Ende met een woort, sy is de Moeder van de verdoemenisse, die Kinderen voor de helle voorts-brengt. Maer aengesien dat *Jesus*

de

de verhardtheyt der Joden door ſijne tegenwoordig-heyt niet en heeft konnen verwinnen, wat en moet dien niet vreeſen, die verre van deſen goddelijcken Saligmaeker zijnde, ſy leven in de verhardtheyt, tuſ-ſchen de ermen des duyvels overbrenght?

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS, *over de verſteentheydt des herten.*

1. Jeſus is eenen Medecyn-meeſter lydtſaem om te verdrae-gen, en machtig onſe wonden te geneſen: 2. Jeſus heeft aen de Joden menigvuldige weldaden gedaen, en nog bleven ſy altyt hertneckig: dit moet ons doen vreeſen. 3. Want Jeſus heeft aen ons al meer weldaden ghedaen, en onſe verhartheyt is grooter als de hunne. 4. De ziele ſchept moet door het exempel van Magdalena, den goeden Moordenaer, Petrus en Paulus, en bidt om bermhertigheydt. 5. Wy vinden Jeſus hart als wy ver-re van hem zyn, maer ſoet en veirdig ons te ontfangen als wy weder-keeren tot hem. 6. Soete verſuchtinge tot Jeſus en ſijne liefde, tot Maria en de Heyligen.

I. O *Jeſus*, ſachtmoedig, ende ootmoedig van her-ten, Sone van den levenden Godt, Heere, en-de Meeſter van mijne ziele, machtigen, ende vrien-delijcken Medecyn-meeſter, gy en hebt geen minder vermogen om mijne wonden te geneſen, als lijdt-ſaemheyt om die te verdragen, gemerckt gy die niet en verdraegt, ten zy om de ſelve te geneſen. En gedoogt toch niet, dat ſy vermeerderen, ongeneſelijck worden ende my van u voor altijt ſchyden, ô mijne ſaeligheyt ende mijn leven! Gy weet, hoe vele reden ick heb-be, om van my ſelven te miſtrouwen, en om uwe bermhertigheyt ſonder ophouden te verſoecken. De gedurige peryckelen van u te verlieſen, ko-
men

men uyt my voorts, ende ick en kan sonder u niet salig worden.

Gy hebt geseyt, dat den genen die goet is, de goederen uyt den schat van sijn herte treckt, ende den genen die boos, ende quaet is, daer uyt het quaet treckt. Wie is'er oprechtelijck goet, ô Heere, is't dat gy het niet en zijt, ende wie is'er in der daet quaet, is 't dat ick het niet en ben? Het is uyt mijn herte, waer uyt alle quaet voorts komt, het welck gy siet, ende verdraeght, dese herts-tochten die my van u vervremden, dese inwendighe doofheyt, die my uwe stemme belet te aenhooren, dese hardtheyt, die my wederspannig maeckt aen uwe Geboden, dese lauwigheyt, die my den smaek van uwe waerheden doet verliesen, dese onachtsaemheyt in uwen dienst, ende alle andere gebreken, die u in my mishaegen, komen daer uyt voorts.

Mijn verlies en heeft geenen anderen oorspronk, als mijn herte, alwaert oock dat desen oorspronk uytwierp, als het gene dat in hem onsuyver is, ende ten lesten klaer, suyver, ende aenghenaem wiert aen uwe oogen. Maer eylaes! hy heeft veel meer van de bedorventheyt, als hy uytwendig uyt geeft; oversulckx valt'er altijt te suyveren, ende al het quaet, het welck hy niet en heeft, ende het welck hy niet voorts en brengt, is eene gave van uwe gratie. Want soo haest als ick my van u vertrecke, soo ben ick bequaem om alle quaet te doen, ende onweirdig tot alle goet. Gelijck gy my een herte ghelijckmatight aen de grootheyt van uwe goederen gegeven hebt, als het daer van ontledigt is, soo en is'er geen quaet, of het vindt plaetse daer in. Helpt my, ô goddelijcke kracht! komt tot mijne hulpe; want den afgront van mijne ellenden en kan niet vervult zijn, ten zy door

den

den afgront van uwe bermhertigheyt, ende gy zijt het alleen, die het fenyn van mijn herte kan verjaegen.

II. O mijnen Schepper, die my van de selve aerde, gelijck alle andere sondaeren, geschapen hebt, ick ben eenen grooteren sondaer, als alle d'andere, oft is 't dat ick eenen minderen ben, dat moet aen uwe goetheyt toe-gheschreven worden. De Joden waeren, en zijn noch hedensdaegs kinderen van Adam, gelijck wy zijn: gy hebt-se met uwe beloften vereert, ende met uwe jonsten vervult; gy hebt onder hun geleeft, gy hebt hun uwe goddelijcke Waerheden geleert; uwe wonderheden in hunne tegenwoordigheyt uyt-ghewerckt; hun in u selven laeten sien de volmaecktheyt van alle de deugden, ende oock het volbrengen van alle de Prophetien, ende dies niet tegenstaende sy en hebben u niet gekent.

Gy glinsterde gedurig voor hunne ooghen, ô eeuwig licht, ende hunne duysterheden namen dagelijckx meer en meer toe; gy ontdeckte hunne gebreken, ende sy en sagen die niet; gy trachte hun door de aenlocksels van uwe soetigheydt te verwinnen, ende sy wierden ongevoelijcker; gy wilde in hunne herten komen, ende sy sloten voor u de deure. Gy gonckt in hunne huysen, gy spraeckt hun met goetheyt aen, gy geneesde hunne sieckten, ende sy weygerden u te herkennen. Jae dat meer is, sy haeten uw licht, uwe waerheyt, uwe wercken, uw leven, uwen Persoon, ende sy achten hunne ellenden meer als uwe goederen. Gy beweende hunne gestelteniss̨e, ende sy verheugden hun daer over; gy arbeyde om hun daer uyt te trecken, ende sy bleven daer aen altijt gehecht, ende dese aen-gekleventheyt dede hun den Medecyn-meester, ende de help-middelen vluchten.

Is het mogelijck , ô goddelijcken *Jesus* , dat d
duysterheden krachtiger zijn , als het licht , ende d
gy te vergeefs, arbeyde , om die te doen verdwy
nen ! Gy en hebt de verhartheyt der Joden , noc
door de goederen die gy hun dede , nog door de quae
den daer gy hun van verloste , noch door de eeuwig
pynen , met de welcke gy hun dreygde , noch door d
lief-getalligheyt van uwe tegenwoordigheyt, ende va
uwe verkeeringe met hun konnen verwinnen. Wae
van komt dat , ô Heere ? Is uwe macht vermindert , en-
de de fonteyne van het levende waeter verdroogt ? Gy
sterft voor hun , sy zijn in uw Bloedt gewasschen , ende
sy en worden niet versacht , maer sy blyven in tegen-
deel met hunne nae-komelingen in de selve hertnec-
kigheyt altyt volherden. Sy aenroepen u ; sy bidden u
sy loven u , sy herkennen u voor hunnen Godt in de H.
Schriftuere , die sy in de handt hebben : sy lesen daer
uwe woorden sonder ophouden , uwe weldaeden , ende
uwe wonderheden ; ende met al dat , en willen sy u niet
erkennen , noch beminnen. Hoe kan ick dese schric-
kelijcke straffe sien , ô mijnen Godt , ende voor
my selven niet vreesen ?

III. Niemant en heeft hun ghedwongen , ver-
blindt , noch verhardt ; sy hebben hun selven ver-
blindt ende verhardt. De helle heeft u ghekent
Heere , de duyvelen hebben ghebeeft voor uw
Woordt , de doodt heeft u gehoorsaemt , de vree-
de beesten , ende de elementen hebben uwe stem-
me gehoort , den Hemel die voor de rechtveirdi-
ge gesloten was geweest , is door uw bevel geopent ,
om den Moordenaer t'ontfangen ; ende de herten ,
die gy voor u selven geschapen hebt , die uwe
eyge wooningen zijn , en van de welcke gy de sa-
ligheyt zijt , en kennen u , en hooren naer u , en
wenschen

wenschen u, ende ontfanghen u niet.

Wat sal van my geworden, ô mijnen Godt, is't dat uwe gratie my verlaet? hoe dickwils heb ick dese inwendige verhardtheyt in my gevoelt; en is't dat sy my noch niet gebrocht heeft tot mijn verderf, en is het niet eene uytwerckinge van uwe bermhertigheyt? Nauwelijckx was ick geboren, oft gy hebt my met uwe gratie vervult. Hoe dickwils hebt gy my sedert geroepen, gepraemt, ende versocht? hoe vele ongevallen ende peryckelen hebt gy my doen sien, om my tot u wederom te doen keeren? hoe vele sonden hebt gy my vergeven? hoe langen tydt hebt gy my verdragen? hoe vele heylige Waerheden hebt gy my geleert? hoe vele gratien hebt gy my gedaen? waer van komt het dan, dat ick soo ellendigh ben?

Ick en beklage my niet van u, ô Heere, want ick wete dat mijn quaet niet en komt, als van my selven. Gy zijt altydt by my, ende ick en ben niet met u; ick belijde voor u mijne gebreken, ende ick en betere my daer van niet. Ick ontfange uw heyligh Lichaem, ick houd het binnen my selven, ende hier en tusschen ick en aenhoore u niet, ick en beminne u niet, ende ick en vinde u niet. O Goddelijcken *Jesus*, mijne verhardtheyt is grooter als die van de Joden: want sy en gelooven in u niet, ende ick geloove, dat gy zijt den Sone van den levenden Godt; sy en ontfangen u niet, ende ick ontfange u. Het is waerachtigh, dat ick in myne sonden niet en laete te leven, mijne onvolmaecktheden te onderhouden, ende te blyven in mijne ellenden. Het is misschien, ô mijnen Godt, dat ick-se noch beminne: want waer het saken dat ick-se oprechtelijck haette, ick soud'er van ontslagen zijn. Hebt doch medelijden met my, ô Heere; versacht de versteentheyt mijns herten;

en

en gedooght niet dat sy vermeerdert, ende my van u
scheyde. Slaet uwe oogen op desen sondaer, die he
werck uwer handen, en den prys van uw Bloet is: en-
de gemerckt dat het vier de steenen morselt, morsel
oock de verhardtheyt mijns herten door het vier van
uwe liefde.

IV. Gy en kont niet seggen, ô Heere, dat gy den
wille hebt, maer niet het vermoghen. De Evangelische
sondarersse hadde een versteent herte, maer het is ver-
sacht geweest voor uwe voeten. Wel hoe, zijn dan dese
heylige voeten hedensdaghs machtelooser, als sy te
voren waren? Sy omhelsde die met alle liefde, ende
ick vindt-se door-boort met nagelen, bereyt om de
kracht die daer uyt vloeyt, over my te storten. Is't dat
sy haere bekeeringe verkregen heeft door de tranen,
met de welcke sy die besproeyde; gy kont de mijne
oock in overvloedigheyt doen vloeyen, ende nu alsoo
bereyden tot andere gratien, die gy my soeckt toe te
schicken. Haer herte versuchte naer u; het mijn ver-
sucht insgelijckx, maer is't dat mijne versuchtinghen
niet vierigh ghenoegh en zijn, gelieft daer by te voe-
gen, het gene daer aen ontbreckt.

En wilt u niet verharden, ô mijnen Godt, ten
opsicht van desen sondaer, die niet soo seer en
wenscht, als voor u door liefde te konnen smil-
ten. Den H. Petrus was soo hertneckig in u te ver-
loochenen, dat waer het saken gy hem niet besien
en hadde, hy soude u noch verloochent hebben;
maer hy is vermormt, ende bekeert door eene
beweginge alleen van uwe oogen. Hebben dan
dese oogen hunne kracht nu verloren, om de her-
ten te vermorwen? Slaet op my een diergelijck
gesicht, ô Vader der bermhertigheyt, ende ick sal
genesen zijn. Hoedanigh was de versteentheyt des
herten

herten van den Moordenaer, als hy neffens u gekruyst is geweest? Hy hadde u geduerende sijn leven vergramt, hy lasterde u oock in sijne doodt, maer de kracht uwer doodt veranderde hem op eenen oogenblick tyts, ende opende voor hem het Paradys.

Sal ick dan alleen zijn, die de macht niet en sal ghevoelen van den genen, den welcken van d'aerde verheven zijnde, alles tot hem treckt? Weest my toch gedachtigh, ô Heere, al-hoe-wel ick ongeluckigh ghenoegh ben om u te vergeten. Gy en hebt niet gewacht tot dat Paulus van u sijne bekeeringe versochte, daer hy niet op en peysde, als uwe getrouwe dienaren te vangen, ende te spannen, tot spyt van uwen naem. Hy wiert ter aerde gesmeten, ende versacht door de kracht van dien selven naem, den welcken hy vervolghde, ende hy wiert een uytverkoren Vat, om uwen goddelijcken Naem te dragen tot alle volckeren. Hy seyde weynigen tydt daer naer, *Dat hy niet meer en leefde, maer dat gy in hem leefde*; Gal. 2. 20. ende hy beminde u met sulcke vierigheyt, dat hy derfde seggen, dat'er niet in den Hemel, noch op d'aerde, noch in de helle was, het welcke de liefde uyt sijn herte soude konnen rucken, door de welcke hy in u brande. Gedoogt dat ick met hem magh roepen: *Heere, wat wilt gy dat ick doen?* Ende met David: *Leert my uwen wille kennen, geleyt my in den wegh van uwe geboden, ende houdt my altydt onder uwe handt, ende onder de schaduwe van uwe vleugelen.*

V. Maer wat sal het my baten, ô soeten *Jesus*, dat ick van u de teerigheyt des herten vrage, die ick wensche, is 't dat ick my selven verharde, ende my selven doof ende ongevoelijck maeke in al het gene, het welck my 't nootsakelijckste is?

Ick en vinde u niet hardt, ten zy, als ick verre van u ben, ende gy zijt soet, ende veirdigh om my te ontfangen, soo haest als ick tot u wederom keere. Ick en kan my niet beklagen over u geley t'mijnder opsicht, in tegendeel ick moet u in der eeuwigheyt gebenedyden, om dieswille dat ick gekomen zijnde, beladen met sonde, verhardt, vernedert, van u gegaen ben geheel vertrooft, versacht ende vol betrouwen.

Ick sal het tot glorie van uwe bermhertigheyt, ende tot mijne beschaemtheyt, voor u belijden, dat als wanneer gy, mijne ellenden verswijgende, my toegelaten hebt u te naderen, ende uwe voeten te omhelsen, ende dat gy de woorden wel hebt willen aenhooren, die voorts-quamen uyt mijn lauw herte, om van u uwe liefde te vragen; heb ick u als dan oyt hardt ende doof in mijn versoeck gevonden? gy hebt altydt mijne onweirdigheyt schynen vergeten te hebben; gy hebt tot mijn herte gesproken, gy hebt gedooght dat ick met u soude gehandelt hebben, gelijck met mijns gelijckx; ick gevoelde my als dan ontsteken met uwe liefde, ende bereyt om in alles uwen wille te volbrengen; ick beklaegde den tydt, die ick niet besteedt en hadde in u te beminnen; ende mijne aldergrootste begeirte was, van my selven verteirt te sien door uwe liefde; ick haette alles, het welck my gescheyden hadde van u, ende van de soetigheden, die gy aen mijne ziele dede gevoelen. Gy weet, ô Heere, wat gy my als dan inwendighlijck sonder gerucht, ende sonder woorden leerde; ende ick wete, dat alle de vermaeckelijckheden van het leven niet en hebben, het welck met eenen van dese geluckige oogenblicken alleenlijck magh vergeleken worden.

Was het saecken dat ick, hervallende in mijne

eerste

eerste dolingen, den smaeck van uwe tegenwoordigheyt verlore, ende dat ick daer naer, gepraemt zijnde door het gewicht van mijne verderfteniffe, tot u weder-keerende, om verlicht ende getrooft te zijn, ick vondt u wederom den selven te zijn, altijt veirdigh, soet, getrouw, ende bermhertig. Waer is dit gevoelen verdwenen? waer heb ick het verloren, ô eeuwige soetigheyt? als gy uw aensicht tot mijn goet voor my verborghde, ende dat gy my de vierige begeirte in-gaeft, van naer u te versuchten, u te soecken, ende van alle de schepselen naer u te vragen; gy en liet my niet langh versuchten, gy waert nader by my, als ick wel peysde, ick sag wederom haest het licht, ende ick vondt my geheel verandert. Als dan vergetende mijn ballingschap, ende mijne ellende, vereenigde ick my innighlijck met u, met een vast besluyt van u noyt meer te laten.

Waer van komt het, dat ick u noch verlaten hebbe, ô Godt mijnder ziele! wie heeft my van u konnen scheyden? waerom heb ick my selven van een soo groot goet berooft? hoe ben ick wederom in de versteentheyt des herten hervallen? en is het geen veel grooter quaet, my selven te verharden, naer dat ick soo vele teeckenen van uwe goetheyt ontfangen hebbe, als dat ick die noijt gesmaeckt en hadde? ick versoecke uwe bermhertigheyt, ô mijnen Saligmaker, en wilt niet meer gedoogen, dat ick my van u vervremde, noch dat ick my selven verblinde door mijnen eygen wille, in't midden van een soo groot licht, uyt vreese, dat ick ten lesten niet slaperigh en worde in de versteentheyt mijns herten. Is't dat ick den segen van uwe soetigheyt, de welcke ick soo dickwils door mijne schult verloren hebbe, niet en verdiene, en weygert my ten minsten de kennisse niet

van mijne eyge ellende, ende van den noot, die ick hebbe van uwen byſtandt, om my ſelven te verwinnen. Geeft my de ſterckte, van mijn herte, veel harder als het yſer, ſonder op-houden te ſlaen, op dat ick den rouw over de goederen die ick verloren hebbe, ende den haet van het quaet, het welck ick bedreven hebbe, ten minſten beware.

VI. Geeft my uwe liefde, ô Goddelijcken *Jesus*, ende druckt-ſe ſoo diep in mijn herte, dat ick met de waerheyt magh ſeggen, gelijck uwen Apoſtel: *Wie ſal my ſcheyden van de liefde van Jesus?* Is 'er doch wel iet in de weirelt, het welck mijne liefde weirdigh is, ende het welck my van het verlies van d'uwe kan bevryden? Als ick u verlieſe om eenen vriendt te behagen, om eenig tydelijck profijt, om een vermaeck, wat voordeel kan my daer van komen? als ick uwe liefde verlate, om wat pynlijckheyt te vlieden, ſoo ben ick datelijck van andere liefdens ingenomen, die my duyſent laſtigheden veroorſaken. Is 't dat ick u laete om mijne Vrienden, ick ondervinde datelijck hunne ongetrouwigheyt. Is 't dat ick my ſoecke te verheugen, ofte te vermaken buyten u, ick vinde my ten leſten vervult met beroerten, ende met droefheyt. Is 't dat ick het gebedt verlate door ſlappigheyt, ofte door lauwigheyt, ick valle in de bekoringe. Ten leſten, op wat manieren dat ick uwe liefde verlieſe, ick blyve altijdts onbloot van uwe goederen, ſlauw in uwen dienſt, ende begeirig om myne bedorve genegentheden te voldoen.

Is het mogelijck, ô mijnen Godt, dat 'er eenigh ſchepſel is in de weirelt, het welck my van u ende van uwe Goddelijcke mede-deelinghen kan ſcheyden? Is 't dat ick den tijdt, die ick onnuttelijck over-brenge, het leetweſen, dat ick daer over hebbe, ende de ſnoode dingen, daer mijn herte mede

mede bekommert is, vergelijcke by de soetigheden, ende met de schatten, die ick verliese, met van u te vluchten, hoe ellendigh soud' ick my, eylaes! vinden, ende het hooghste mijnder ellenden is, dat ickse sien, dat ickse begrype, ende dat ick niet en wete, wat my houdt, noch wat dat het droef gewicht is, het welck my belet te loopen naer den geur van uwe salvingen. Ach! Heere, dat'er toch niet en zy, het welck my van uwe liefde kan scheyden; ende gemerckt dat de gehoorsaemheyt, de sachtmoedigheyt, ende de ootmoedigheyt de wegen zijn, die my tot u leyden, ende de bequaemste remedien om my te genesen, soo is't dat ick die van u uyt geheel mijn herte versoecke. Verootmoedight my soo veel als't u sal believen, maeckt dat ick van my selven mistrouwe, ende my betere, op dat ick u oock de genesinge van alle mijne qualen, de welcke ick tegenwoordigh lyde, schuldigh zy, boven dat ick u alreedts schuldigh ben al het gene dat ick ben, ende in't toekomende verhope te verkrygen.

Wanneer sal ick u sien, ô mijnen Godt, mijnen opperften Meester, ende vredtsamigen besitter van mijn herte! ick ben soo blindt, dat ick de voetpaden niet en sien, daer ick gaen, noch de peryckelen, in de welcke ick altydt ben van in den afgrondt te vallen, ende ick en bidde u alleenlijck niet van my daer uyt te verlossen. Maer gy, ô Heere, die niet noodigh en hebt van onderricht te zijn, aen wie niet verborgen en is, ende die alle dingen klaerlijck siet, werckt uyt de wonderheden uwer bermhertigheyt in mijn herte, het welck met ellenden vervult is.

O Koninginne de Engelen, Voorspraeckersse der sondaren, suyvere wooninge des Salighmaeckers, vriendelijcke Middelaerersse der vesteende

 herten!

herten! den Heere wilt, dat ick door u verkryge; het gene ick door my selven niet en kan verdienen. Gemerckt dat gy de quaeden siet, die de versteentheyt des herten voorts-brenght, doet dit levende Water vloeyen uyt de fonteynen der bermhertigheyt, de welke gy aen de weirelt gegeven hebt: dat het toch over my valle, ende dat het ten lesten de verhardtheyt mijns herte vermorwe.

Geluckige Huys-genoten van den eeuwigen Koningh, die geheel ontsteken zyt van de goddelijcke liefde, en gedooght niet, dat ick hardt ende wederspannigh zy, aen de indruckingen van sijnen geest: stort een weynigh van uwe volheyt over my, ende besproeyt dese dorre aerde, op dat ick deelachtigh magh wesen van uwe glorie in den Hemel, naer dat ick deelachtigh van uwe gratie sal geweest hebben hier op dese aerde.

XX. LYDEN VAN JESUS,

1. Jesus mocht met recht seggen, wie van u sal my berispen van sonde. 2. Verscheyde oordeelen over Jesus, elck spreeckt van hem naer sijn genegentheyt en inwendige ghestelteniſſe. 3. Dese oordeelen waren aen Jesus wel bekent: hier over beklaeght den Heere sigh in de Psalmen. 4. Hoe schaedelijck het is lichtveirdigh te oordeelen: ons quaede genegentheden sijn den oorspronck van ons quaede oordeelen. 5. Wy moeten dickwils peysen dat wy booser zyn als de gene die wy oordeelen, en niet lichtelijck onse oordeelen uytspreken. Hoe sy hun moeten dragen die door de plicht van hun ampt verbonden zyn te oordeelen. 6. Men magh

de

de oordeelen van de weirelt niet vreesen, als men Godt wilt dienen.
7. Dry waerschouwingen aengaende de oordeelen der menschen.

De valsche oordeelen, die men streke over sijne wercken.

I. DE verhartheydt der Joden brocht in hun voorts soo vele andere ongeregeltheden, dat het te verwonderen is, dat de verduldigheyt van *Jesus* sulckx heeft konnen verdragen. Eene van de merckelijckste was, dat sy van sijnen persoon, van sijne woorden ende wercken altijt qualijck oordeelden, een klaer teecken van't verborge fenyn in hunne herten, het welck de natuerlijcke rechtsinnigheyt in hunnen geest allenskens versmachte: want de rechte reden is natuerlijck gedreven om de saken te oordeelen, ghelijck sy schynen te zijn; maer wat scheen in Christus, het welck eenighe waerschynlijckheyt van quaet hadde? De boosheyt des herten moest het licht des geest in hun dan wonderlijck verduystert hebben, den welcken altijdt voordeelighlijck oordeelt van het goet, ten zy dat hy bedrogen is door den schyn van het quaet. Maer wiert den schijn van het quaet ghevonden inden handel van *Jesus*? Hierom is't dat hy met sulcke moedigheyt tot hun seyde. *Wie van u-lieden sal my berispen van sonde?* Joan. 46. Hier over en konde sy hem niet alleenlijck verwinnen, maer oock niet beschuldighen, wat haet sy teghen hem oock hadden, soo dat sy niet en wisten, wat sy hem souden antwoorden.

II. Als sy hem als eenen overtreder des Wets beschuldighden, om dieswille dat hy op den Saboth-dagh de siecken genas, hy maeckte hun soo beschaemt ende verstelt, dat sy hem sulckx niet meer en derfden verwyten. Sy lasterden hem, om dies-

dieswille dat hy Godt sijnen Vader heete: maer hy betoonde soo klaer door sijne wercken, dat hy den waerachtighen Sone Godts was, dat sy stom bleven. Annas den Oppersten Priester van hem de reden van sijne leeringe gevraeght hebbende, antwoorde den Salighmaker, dat hy't soude vragen van de gene die hem opentlijck hadden hooren spreken, al-hoe-wel dat het sijne vyanden waren; ende de Joden niet konnende hem eenigh misdaedt op-leggen voor Cayphas, oft het was opentlijck valsch, hebben besloten van hem door hun op-roerigh geschreeuw te overvallen.

De gene, die van hem een goet gevoelen hadden, hielen hem voor eenen Heyligen Propheet; de andere oordeelden van hem, elck een naer sijne genegentheyt ende naer sijne inwendige gestelteniſſe. Als hy by de sondaren was, hy wiert gehouden voor eenen brasser, die met hun geerne at en dronck, niet tegenstaende dat sijne verkeeringe altijdt heyligh was, ende niet en sochte als hunne saeligheyt. Sommige seyden dat sijne leeringe nieuw was, volgens de ghewoonte van de bedorve weirelt, die voor nieuwigheyt houdt al het gene sigh stelt tegen sijne oude dolingen, ende ongeregeltheden. D'andere siende dat hy gevolght wiert van eene groote menighte van volck, die sijne leeringe sochten te hooren, ende sijne Mirakelen te sien, beschuldighden hem dat hy eenen op-roerder ende verstoorder was van de gemeyne ruste. Vele oordeelden dat hy in't openbaer niet en behoorde te leeren, maer wel in't besonder, ende in de huysen, om het geloop des volckx, ende de beroerte te myden.

Siet wat den weirelt is; hy is noch tegenwoordigh gelijck hy alsdan was. Hy stemt toe het geloop des volckx naer de ydele vergaederingen, ende

ende naer de gevaerlijcke Schouw-ſpelen, ende hy laſtert die, de welcke hun naer de Kercke begeven om het Woordt Godts te hooren, om tot de HH. Sacramenten te gaen, ende om andere heylige wercken te doen; men moet ſigh hier over niet verwonderen, want hy acht het gene de ſonden ſterckt, ende veroordeelt het gene de ſelve te niet doet. Eyndelijck ſy zijn tot ſulcke boosheyt gekomen, dat ſy ſijne Mirakelen niet konnende loochenen, die toeſchreven aen eene heymelijcke onder-handelinghe met den duyvel, ende aldus maeckten ſy den vinger van alle deſe wonderheden den genen, wiens wille ſy in alles volgden.

III. Deſe tegen-ſegginge was aen *Jeſus* veel gevoelijcker, als dat ſy aen eenen ghemeynen man geweeſt hadde. Want ten eerſten, den genen daer den weirelt qualijck van oordeelt, en weet het niet altijdt, ende hy is dickwils bedrogen door de geveynſtheyt van de gene die hem miſachten, oft die hem haeten, hun gelatende al oft ſy hem eerden ende beminden. Maer onſen Salighmaker ſag den grondt des herten, hy ontdeckte de alderverborgenſte ghevoelens van ſijne vyanden, de voornemingen die ſy hadden van hem ter doodt te brengen; ende 't gene hem noch veel meer pynde, als alle de laſteringen die ſy hem aen-deden, waren de beletſelen die ſy ſtelden tegen alle het goet, het welck hy hun wilde doen. Want gelijck de liefde ons uytterlijck doet gevoelen al het gene hinderlijck kan weſen aen de Perſoonen die wy beminnen, ende dat deſe zydige vonniſſen vielen op de gene die qualijck van *Jeſus* oordeelden, de liefde die hy voor hunne ſaligheyt hadde, maeckte hem oneyndelijck gevoelijck over het ongelijck, het welck ſy aen hun ſelven deden.

Ten tweeden de Groote des weirelts, al-hoewel

wel sy het meeste aen het openbaer oordeel van een ieder uyt-gestelt zyn, die zijn't nochtans, de welcke men d'aldermeest spaert, om dieswille dat sy de machtighste zijn, welckers beschermінghe men soeckt, ende die men vreest te mishaegen. Den genen die hun mispryst in hun herte, pryst hun dickwils in hunne tegenwoordigheyt, ende hy pryst oock dickwils in hun die dingen, om de welcke sy hun mispryſen. Elck een geveynst voor't minsten het quaet gevoelen, het welck hy van hun heeft, oft door de achtinge van hunne weirdigheyt, ofte wel door de vreese van hun vermogen. Maer *Jesus*, tot een exempel ende tot troost van sijne dienaren, die hem in diergelijck lyden moesten naer-volgen, heeft de onrechtveirdige oordeelen des weirelts met alle omstandigheden, die sijne pyne konden vermeerderen willen onderstaen; ende hy heeft verdragen, dat men hem in sijne tronie, sonder eenige wederhoudentheyt seyde, het welck men oordeelde tot sijn meerder achterdeel te strecken.

Eyndelijck de menschen vinden gemeynlijck in hunne goede meyningen iet, waer mede sy hun troosten over de quade oordeelen, die men van hun maekt; jae selve oock, als sy daer toe reden geven, door de gebreken die sy doen in hunne wercken. Maer behalven dat de meyningen van den Saligmaker altijt recht waeren, sijne wercken waeren soo onberispelijck, dat al waert schoon hy bequaem hadde geweest om een quaet voornemen uyt te wercken, soo is't nochtans dat den vernufsten sulckx noyt en soude hebben konontdecken in sijnen uytwendigen handel, door dien dat hy soo heyligh, soo gelijck, ende soo rechtveirdigh was, ende hier en tusschen men siet daegelijckx dat eene quaede meyninge niet langh verborgen

borgen en kan blijven, sy moet ten lesten door eenigh uytwendigh teecken uytbersten.

Het is lichtelijck te sien in verscheyde Psalmen, wat droefheyt dese oordeelen aen *Jesus* veroorsaeckten, als hy spreeckt tot Godt door den mont van David: *Oordeelt my, ô mijnen Godt, naer mijne rechtveirdigheyt, ende verlost my van eene goddeloose natie: oordeelt my, ô Heere, want ick hebbe gewandelt in de onnooselheyt.... Beproeft my, ondersoeckt my, ondervraeght mijne lendenen ende mijn herte: want ick hebbe uwe bermhertigheyt altijdt voor oogen, ende ick hebbe my behaeght in uwe waerheyt.* Hy beklaeght sich noch in't Evangelie, dat de Joden alles in quaet keerden, het welck hy dede, het welck hy hun klaerlijck te kennen gaf met dese woorden: *En wilt niet oordeelen, ende gy en sult niet geoordeelt worden*: Matt. 7. 1. ende hy heeft dit oock te kennen gegeven door eenen van sijne Apostelen: *Dat den genen, die geene bermhertigheyt en doet, sonder bermhertigheyt sal geoordeelt worden.* Jac. 2. 12.

IV. Dat de gene, die d'andere soo lichtveirdighlijck oordeelen, het ongelijck eens overpeysden, het welck sy hun selven doen, ende oock de straffe, die sy over hun trecken, sy souden hun selven ongetwyffelt meer wederhouden van hunne oordeelen te strycken: want 't zy dat sy de goede wercken van een ander strengelijck wederleggen, 't zy dat sy de quaede wercken sonder bermhertigheyt veroordeelen, sy moeten versekert zijn, dat het selven oordeel hun verwacht; maer is't dat sy, het welck goet is, quaet komen te oordeelen, dat sy het oordeel van den Apostel eens aenhooren: *Wie zyt ghy, die den dienaer van een ander oordeelt? ghy veroordeelt u selven door het oordeel het welck ghy teghen hem strijckt: want gy doet*

doet het selven, daer ghy hem in oordeelt: oft ten minsten, gelijck den H. Chrysostomus seght, uytleggende dese plaetse: *Gy en oordeelt niet qualijck van het werck van uwen Broeder, ten zy, om dat gy de selve genegentheyt in u selven gevoelt, die ghy meynt in hem te sien.* Rom. 14. 4.

By exempel, als eenen onverduldigen mensch, eenen anderen iet met sachtmoedigheyt siet verdragen, hy oordeelt hem door sy selven, dat het geene uytwerckinge en is van verduldigheyt, maer eene loutere geveynstheyt. Den goddeloosen ende den flauwen, aensien den genen, die sigh tot het gebedt, ende tot andere Christelijcke oeffeningen schijnt te begeven, als eenen schyn-heyligen: want sy oordeelen, dat sy soo veel niet en souden konnen doen, ten zy door schijn-heyligheyt. De boose menschen schryven alle de goede wercken, die sy van goede ende deughdelijcke sien geschieden, toe aen den haet, aen de grammoedigheyt, aen de slapheyt, aen de hooveirdigheyt, aen de vermomminge, ofte wel aen eenige andere sonden, die sy in hun eygen selven gevoelen? want de quade oordeelen komen by-naer altyts uyt de quade hellinge, die gevonden wort in het herte van den genen, die oordeelt. Dit sien wy dickwils al te klaer door de ondervindentheyt. Het selve goet werck, waer door den eenen gesticht is, wort den anderen verergert. Het Vasten, het Gebedt, ende de geestelijcke onderhoudinge, brengen gemeynelijck strydige oordeelen voorts, waer van geene andere oorsake en is, als dat de menschen, alsoo oordeelende, het licht van hunnen geest niet en volgen; maer de gesteltenisse van hun herte, ende hoe die quader is, hoe hunne oordeelen oock achterdeeliger zijn aen den naesten.

Dat'er twee persoonen waren, die een boos

feyt

feyt sagen bedryven, den eenen van die, sal door medelijden geraeckt zijn, hy sal daer in trachten te middelen, ende dat verborgen trachten te houden, daer den anderen dat wel soude willen in het openbaer brengen, op dat het gestraft soude worden; ende alsoo sal de selve sake den eenen tot medelijden verwecken, ende den anderen tot vraeke.

Het is dan waerachtig, volgens het seggen van den Apostel, dat den genen, die van een ander qualijck oordeelt, sy selven veroordeelt, om dieswille dat hy daer door te kennen geeft, dat hy voor het minsten in sy selven den wortel van het quaet heeft, het welck hy in sijnen Broeder berispt, ende waer't dat Godt hem door sijne gratie niet en ondersteunde, hy in de selve sonden soude komen te vallen, in de welke hy den genen, die hy veroordeelt, meynt te zijn.

Ende al-hoe-wel dat men niet voor goet en moet oordeelen, het welck opentlijck quaet is, gemerckt dat dit oordeel strydigh soude zijn aen dat van Godt, soo is't even-wel seker, dat men met sulcke voorsichtigheyt, ende wederhoudentheyt altijt moet oordeelen, dat de eygen liefde, ende de bedorventheyt des herten daer in geen deel en hebben, anderfints souden wy ons selven veroordeelen, als wy onsen naesten alsoo souden oordeelen.

V. Als wy weten, dat wy aen dit gebreck onderworpen zijn, soo moeten wy dickwils, voor Godt zijnde, peijsen, dat wy selve veel booser zijn als de gene die wy oordeelen, ende al is't dat wy alle het quaet niet en bedryven, het welck wy door de bedorventheyt van onse natuere konden doen, dat moet aen de Goddelijcke gratie toegeschreven worden. Dit gepeys en is niet valsch, noch onredelijck: want het is seker, dat wy soo

veel

veel quaet in d'andere niet en vinden, dan om dat wy selve daer van vervult zijn: ende is't dat wy ons oordeel niet en konnen wederhouden, laet ons ten minsten ons uytterste beste doen, om onse tonge te snoeren, op dat dese boosheyt verborgen blijvende niemant en verergere.

Wy moeten oock alle de quaede oordeelen tegen ons selven keeren, die ons in den geest sullen komen tegen onsen naesten; wy moeten daer boven desen bedorven wortel, die-se voorts-brengt, in ons herkennen, ende altijdt middelen soecken om onsen naesten te ontschuldigen, ende is't dat wy geene reden van hun t'ontschuldigen en vinden, soo moeten wy in de tegenwoordigheyt Godts belyden, dat wy veel erger zijn als sy, gemerckt wy hem wederstaen met alle de kennissen, die hy ons geeft; ende waer't dat dese menschen, die ons soo onvolmaeckt schynen, het licht hadden, het welck wy hebben, ende dat sy hunne gebreken sagen, gelijck wy die sien, sy souden veel beter worden als wy zijn.

De gene, die door de plicht van hun Ampt, andere verbonden zijn te oordeelen, ende te verbeteren, moeten hun selven van te voren verootmoedigen, ende hun selven in hun herte veroordeelen, op dat sy hunne Broeders niet en souden oordeelen, ten zy met de vreese Godts. Ten lesten moeten sy hun al-te-mael laeten voorstaen, dat de gene, die Godt van de sonde behoedt, daer sy konnen in vallen, hem meerdere herkentenisse schuldigh zyn, als de gene, aen de welcke hy die vergeeft, naer dat sy die bedreven hebben: al het selven, ghelijck ick meer verbonden ben aen eenen mensch, die my bevrydt van de wonde, als wel aen den genen, die my van de wonde geneest, die ick ontfangen hebbe. Dit heeft den H. Augu-

H. Augustinus doen seggen, dat Godt ons alle sonden vergeeft, die wy hebben konnen doen, ende die wy souden gedaen hebben, waer 't dat hy ons met sijne gratie niet voorkomen en hadde; ende dat den eenen mensch geene sonde en doet, oft den anderen kan-se oock doen, waer't dat hy daer van niet bevrydt en ware van den genen, die hem mensch geschaepen heeft; oversulckx magh een iegelijck met recht en reden sig laten voorstaen, dat hy alsoo quaet ende boos is, als den genen, die aen hem soodanigen schynt te zijn; vervolgens hy moet Godt loven en dancken, dat hy in alle die fouten niet en komt te vallen, in de welcke hy d'andere siet vallen; hy moet Godt oock bidden, dat hy hem soude ghelieven te behouden van daer in te vallen.

VI. Men kan daer uyt besluyten, dat de dienaren des Heeren de onbedachte oordeelen der menschen niet en moeten achten, ghemerckt sy die niet en konnen vlieden, jae de oneyndelijcke heyligheyt van *Jesus* selve, en is daer van niet vry geweest. Sy moeten hun in tegendeel laeten voorstaen, dat, soo haest als sy hun begeven hebben tot den dienst van Godt, de weirelt hun niet en sal spaeren, gemerckt hy hunnen Meester daer in niet gespaert en heeft. Ick noeme hier de weirelt, alle de gene, die, in wat staet ofte conditie sy gestelt zijn, de eeuwige waerheden niet en smaken, ende geene ondervindentheyt van de deught en hebben. Soodanige en zijn niet alleenlijck de weireltsche menschen, maer oock de geestelijcke ende de Religieusen, die de volmaecktheyt van hunnen staet vergeten. Het is waerachtigh, dat de gene die Godt beginnen te dienen, gemeynlijck seer gevoelijck zijn over de oordeelen, die men van hun maeckt; maer als sy in het geestelijck leven

sullen

sullen gevoordert zijn, sy sullen die met minder pynlijckheyt verdragen.

Hier en tusschen sy moeten indachtigh zijn het gene sy Godt schuldigh zyn, op dat sy hun selven souden aenmoedigen om ghetrouw te zijn, ende om met standvastigheyt den wegh in te volgen, die hy hun voorgegaen heeft. Sy moeten oock overpeysen, dat, is het saken de weirelt van deughdelijcke Mannen qualijck oordeelt, dat het niet en is door den haet, die hy tot het quaet heeft. maer door de begeirte alleen, die hy heeft, om de deught te verminderen: want hy bemint de sonden, al-hoe-wel hy weet, dat sy berispelijck zyn, ende op dat hyse vryelijcker soude mogen volgen, hy ondersteunt-se, hy stemt-se toe, hy verheft-se, ende hy geeft hun selve den naem van deught. De godtvruchtigheyt heet hy schyn-heyligheyt; den iever, zydigheyt; de rechtveirdigheyt, strengigheydt, ende soo voorts van alle andere deughden, op dat hy, doende de deughden, voor sonden gehouden worden, haere achtinge, die sy onder de menschen hebben, soude verminderen, ende vervolgens dat het geene schande meer en soude wesen, misdadigh te zijn.

Waer 't dat ghy-lieden van de weirelt hadde geweest, seyde *Jesus* tot sijne Apostelen, *de weirelt soude bemint hebben het gene dat van hem was, maer de weirelt haet U-L. om dat gy-lieden van de weirelt niet en zyt, ende dat ick U-L. verkoren, ende uyt de weirelt ghetrocken hebbe.* Joan. 15. 9. Waer 't dat de deughdelijcke menschen in der daet quaet waren, gelijck de weirelt hun sulckx oordeelt te zijn, hy soude hun ongetwyffelt prysen, ghelijck hy de vraeckgierige voor moedige menschen houdt, de hooveirdige voor de gene, die eer in hun lyf hebben, de quist-penningen voor mildc,

milde, ende het soude hun voordeeligh zijn in de sonden, het gene hy hun toe-schrijft door sijne oordeelen. Maer om dat de weirelt weet, dat het wel leven der Rechtveirdige, sijn vonnis is, soo komt hy die te haeten, ende hy vervolght-se als quaede ende boose menschen, op dat hy-se, oft op sijnen kant soude konnen trecken, hun ingevende een misnoegen van de deught; ofte wel voor 't minsten, dat hy hunnen naem ende faem benemende, die soo soude verswacken, dat sy niet meer bequaem en souden zijn van hem te hinderen.

Maer gelijck men in andere saken het oordeel der onwetende niet en acht, alsoo en moet men oock, in het gene de deugt aengaet, geen acht nemen op de gene, die van haer geene kennisse en hebben, ende die met de sonden handelen. Ick en segge dit niet, op dat de dienaren des Heeren, om de deught voor te staen, alle d'andere souden aensien, als quaede ende boose menschen; maer op dat sy de listigheyt des duyvels souden ontdecken, die hunne stantvastigheydt door de menschelijcke oordeelen tracht te beroeren. Sy moeten dan door hunne verduldigheyt dit beletsel trachten te weiren, en bidden voor de ghene, die hun vervolgen, vervolgende de deught, ende voor eenen regel van hunne oordeelen moeten sy dese woorden van den H. Paulus nemen: *Voor soo voel als my aengaet, ick stelle my seer weynigh in pyne, als ick van u-lieden, ofte wel van eenighen mensch, wie dat het zy, geoordeelt worde; maer ick en oordeele my selven oock niet: want al is 't dat ick my nergens in plichtigh en vinde, ick en ben daerom niet gerechtveirdight, door dien dat het den Heere is die my oordeelt.* 1. Cor. 4.

VII. Men kan hier dry gewichtighe waerschou-

wingen geven. De eerste is, dat men de menschelijcke oordeelen niet en magh volgen, noch in het goet, noch in het quaet: want gelijck de menschen swack ende onseker zyn in hunne oordeelen, soo is't dat sy dickwils sonder reden, ende eer door hun goet-duncken, ofte zydigheyt, als wel door het licht der waerheydt komen te oordeelen ende iet toe te stemmen; ende alsoo en moeten hunne toestemmingen, ofte verwysingen noyt eene genoeghsame reden zyn t'onser opsicht, om iet te doen, oft laten; daer-en-boven soude men sy selven slaven maken van dese oordeelen, soo dat het onmogelijck soude zyn, alle de weirelt te vreden te stellen, gemerckt dat een iegelijck sijn besonder gevoelen heeft; ende al-hoe-wel dat men alles doen soude wat men doen kan, soo soude men even-wel altijdt een mishagen hebben, siende dat men-se al-te-mael niet en soude voldoen.

De tweede waerschouwinge is, dat wy niet en mogen blyven staen op onse lichten, in het gene dat ons aengaet, door dien dat wy ghemeynlijck door d'eyge liefde voorkomen zijn. Laet ons in alles eene rechte meyninghe, ende de vreese Godts hebben, ende laet ons dan met raedt van eenen wysen ende deughdelijcken Man doen, als 't nootsakelijck is, het welck ons het beste, ende het aengenaemste aen Godt sal schynen te wesen. Want wy hebben soo praemende verbintenissen van hem trachten te behagen, ende van te arbeyden voor onse saligheyt; ende wy zijn van den anderen kant soo ellendigh, dat wy ons selven niet en mogen streelen, dat Godt van ons voldaen is, noch oock, dat wy voor hem gerechtveirdight zijn: want soo doende, wy souden ons een oordeel toe-schryven, het welck hem alleen

toekomt,

toekomt, ende alsoo souden wy ons selven in gevaer stellen, van de ootmoedigheyt te verliesen.

Het is waer, dat het eene gemeyne bekoringe is voor deughdelijcke persoonen, van hun selven soo verre te willen kennen, dat sy met sekerheyt van den staet hunder zielen konnen oordeelen; maer Godt, die ons soo teerlijck bemint, en soud'et voor ons niet verborgen gehouden hebben, waer't dat het ons profijtigh soude geweest hebben, van sulckx te weten. Wy en moeten dan anders niet doen, als arbeyden om Godt te dienen, op de beste maniere, die ons mogelijck is, sonder te willen door-gronden, het welck hy voor ons verborgen houdt, ende te ghelooven, dat wy dagelijckx min doen, als wy doen moeten, ende dat ons oordeel noyt oprechter, noyt rechtveirdiger, ende noyt volmaeckter en sal zijn, dan als wy ons selven met meerdere nauwkeurigheydt veroordeelen.

De derde waerschouwinge is, dat den genen, die de ruste sijnder ziele tusschen de oordeelen der menschen wilt bewaren, sijne ghepeysen tot Godt moet op-heffen ende overdencken, dat wy, bestiert zijnde door eene Wysheyt die alles siet, ende alles weegt met het gewicht van de heylige plaetse, noyt iet en konnen verliesen van het gene ons toekomt; dat den genen die ons oordeelt, het goet, het welck hy in ons siet, door sijne gratie versterckt ende vermeerdert; hy vervult door sijne goetheyt, het welck ons ontbreeckt; hy verweckt onse slappigheyt, hy verlicht onsen geest, om ons de sonden te doen kennen ende te vluchten, ende hy vergeeft ons die door sijne bermhertigheyt, als wy tot hem met eene oprechte meyninge weder-keeren.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met Jesus, *op de onrechtveirdige oordeelen, die men van hem maeckte.*

1. Versuchtinge tot Jesus als eenen al door-siender Rechter op dat hy ons wille oordeelen volghens syne Liefde. 2. Jesus heeft geleeft onder de menschen, als een voorbeelt van alle volmaecktheyt. 3. Hy heeft met sachtmoedigheyt verdragen de oordeelen en boosheyt der menschen. 4. De Ziele beschuldight haer selven over haere genegentheden tot het quaet. 5. Sy bidt om in haere oordeelen haer selven niet te bedriegen. 6. En om van de oordeelen der menschen geen werck te maecken. 7. Sy bidt dat Jesus alle haer gepeysen, gevoelen en meyningen, wille tot hem trecken, en sy bekent dat het moeyelycker is de menschen te voldoen als aen Jesus te behaegen. 8. De Ziele bedanckt Jesus datse de menschen niet voldoen en moet, en dat sy hem maer alleen en moet voor oogen hebben. Sy bidt Godt door Maria en de Heyligen om dese verbintenisse te volbrengen.

I. O Rechter, oneyndelijck wys! die de herten door-grondt, aen wie niet verborgen en is, ende wiens oogen altydt open-staen, over de goede ende over de quaede; gy siet mijn inwendigh, ende al het gene u daer in mishaeght. Gy weet wat ick u schuldigh ben, ende hoe qualijck dat ick voldoen aen de verbintenisse, die ick hebbe van u te dienen. Waer sal ick my verborgen van uw oordeel? *Is't dat ick naer den Hemel op-klimme, gy zyt daer; is't dat ick in de helle neder-daele ick vinde u daer.* Ps. 38. 8. Ende gy soudt my in't middel-punt der aerde sien, waer't dat ick daer waere. Waerom wil ick my van uw aensicht ontrecken, ô mijnen Godt! het is my voordeeliger van u gesien ende gekent te zijn, als my te verbergen voor uwe oogen, al waer't dat ick het doen

doen konde. Want verborgen zijnde, ſoud' ick in mijne ellenden blyven, ende gy aenſiet my altydt met bermhertigheyt.

Wel is waer, dat ick in my niet en vinde als groote reden van u te vreeſen, ende van u te vluchten; maer waer ſoud' ick vluchten, om u niet te vinden? ende is't dat ick u niet en vinde, wie ſal middelen ſtellen in mijn quaet? ſlaet dan uwe oogen op my, ô mijnen Godt, ende mijnen Rechter! ſiet de bedorventheydt van mijn herte, de neirſtigheyt van mijne vyanden, om my van u te ſcheyden, mijne ſwackheyt om hun te wederſtaen, mijne hertneckigheyt, in u te vergrammen, mijne onachtſaemheyt in u te dienen.

Oordeelt my, ô Heere naer mijne rechtveirdigheyt ende naer mijne onnooſelheyt, Pſ. 42. Die de vrucht is van uwen arbeydt, ende van uwe verdienſten. Oordeelt my volgens de eeuwige liefde die gy my draegt. Oordeelt my over het ghene dat in u is: want het gene in my is, dat is tegen my, ende is't dat gy iet goets in my ſiet, het welck my tegen uwe rechtveirdigheyt ſoude konnen beſchermen, deelt my mede de verdienſten van uw Bloet ende van uw Lyden. Geeft my uwe onnooſelheyt, ende uwe heyligheyt. Leeſt in u ſelven de redenen die my rechtveirdighen, ende ſpreckt mijn vonnis daer over uyt. Aenmerckt Heere, deſe genegentheyt tot de ſonde, deſe tegen-ſtellinge aen de deught, deſen wortel van alle quaet, geplant in't midden van mijn herte; oeffent daer tegen uwe rechtveirdigheyt, ruckt hem daer uyt ſonder bermhertigheyt, ende ſtelt in ſijne plaetſe ſalige planten, die niet als goede vruchten voortsbrengen.

II. Als ick in my ſelven gaen, ô Goddelijcken *Jeſus*, ende dat ick my ſoo vol van boosheyt vin-

de, soo vreese ick uw gesicht, ende ick vinde my verbonden met David tot u te seggen: ***Heere keert uwe oogen af van mijne sonden***; Ps. 50. Maer als ick overpeyse, dat gy het alleen zyt die my kan genesen, soo vreese ick dat gy u niet en sult geweirdigen van my t' aensien, ende ick segge u met den selven Propheet: *Schept in my, ô Heere, een suyver herte*, ende alle de rest sal gesuyvert zyn. Zyt indachtigh dat gy eertyts tot Noë geseyt hebt: *Dat het gevoelen ende het gepeys des herten van den mensch van jonckx af tot het quaet ghenegen zijn.* Gen. 8. O oorspronck van alle goederen, die geene mindere macht en hebt van te herstellen dat gevallen is, als te scheppen dat'er niet en is, schept in my eenen nieuwen geest, die de verderffenisse in mijne ziele herstelt, ende die my de goederen, de welcke ick verloren hebbe, wederom geeft.

Gy hebt onder de menschen geleeft, gy hebt hunne quaden trachten te genesen, gy hebt hun in u een voorbeeldt van alle volmaecktheyt doen sien, gy en hebt niet na-gelaten om hun te onderrichten, ende te verlichten; maer gy hebt-se soo bedorven gevonden, ende soo vervult met doodelijck feneyn, het welck uyt hun herte voortsquam, dat sy niet alleenlijck uwe goederen geweygert hebben, maer dat sy oock uwe waerheden voor soodanighe geoordeelt hebben, gelijck sy selve waren.

O Sone van den levenden Godt! Ick aenbidde uwe sachtmoedigheyt, ende uwe lydtsaemheyt, met de welcke gy eene soo groote boosheyt van het menschelijck herte verdragen hebt. My dunckt dat ick u in eeniger maniere meer verbonden ben, soo om de onrechtveirdige oordeelen, als om de doodt selve die gy hebt willen verdragen: want

de

de beroerten ende de rasernye, met de welcke sy bevangen waren, konde hun wel soo verre brengen, van u ter doodt te veroordeelen, die ghy wenschte; maer sy en konden, noch in uwe woorden, noch in uwe wercken eenigh fondament vinden, om van u qualijck te oordeelen, ende sy en waren daer door niet verleyt, als door hunne eyge boosheyt.

III. Hoe groot is uwe goetheyt, dat gy sulcke onrechtveirdigheyt hebt willen lyden! Maer, ô goddelijcken *Jesus*; de weirelt en oordeelt noch hedensdaeghs van u niet, als door sy selven. Gelijck hy met sijne vrienden niet veel en eet, sonder eenigen overdaet te doen, soo en kan hy sigh niet in-beelden, dat gy u vernedert hebt, om met de sondaren te eten, met dat insicht alleen, van hun saligh te maken. Ende ghelijck hy met den duyvel, door de gedurighe gehoorsaemheyt die hy hem geeft, handelt, soo laet hy sigh voorstaen, dat het door sijne hulpe is, dat gy soo vele wonderheden uyt-werckt. Wat siet hy in u, het welck hem dese gevoelens kan in-geven? Heeft hy u oyt een vruchteloos woordt hooren spreken? Heeft hy in uwe verkeeringe de minste lichtveirdigheyt gesien.

Hy en heeft niet als dat goddelijck is in uwe leeringe ghevonden; niet in uwe Mirakelen, als dat waerachtig is, niet in uw leven, als dat gestichtigh is. Gy en hebt noyt sijne ryckdommen noch sijne eeren gesocht, ende gy hebt-se selve gheweygert, als hy u die aen-bode. Waerom peyst hy dan quaet van u, ô mijnen Salighmaker! ten zy om dat gy wel hebt willen verwesen zijn om mijne liefde? Uwe Nagelen, uwe doorne Croone, uw Cruys, hebben de Moordenaren in Heyligen verandert: uwe wonden hebben die van uwe beulen

genesen, ende uwe pynen hebben die versacht, die welcke u pynighden. Maer de onrechtveirdighe oordeelen die men van u gemaeckt heeft, en hebben niet gedient als om die quade Rechters te verharden, ende om den in-ganck van uw licht, ende van uwe bermhertigheyt te sluyten.

Zyt inder eeuwigheyt gebenedyt, ô mijnen Godt, om dat gy soo groote tegen-seggingen hebt willen lyden tot mijnen troost, als my sulckx iet soude overkomen, ende om my te kennen te geven, wat dat ick van de boosheyt der menschen moet verwachten.

IV. Siet my hier voor uwe bermhertigheyt, ô mijnen Salighmaker! Aenhoort de klachten ende de versuchtingen mijns herte. Gy seght dat alle *onse genegentheden tot quaet gedreven zyn.* Gen. 8. Welcke waerheyt ick alle dagen in de kinderen van Adam ondervinde: sy en konnen de goederen selve die gy hun doet niet aensien, ten zy als quaet. Ick kome tot u, ô oneyndelijcke goetheyt, door dien dat ick van my selven niet en kan vluchten, ten zy door u. Ick gevoele in my de selve ongeregeltheyt. Ick aensien het als een goet, het welck gy my verbiet. Het gene dat my den doodtsteeck geeft, maeckt de soetigheyt van mijn leven, ende ick soecke mijnen troost in saken, die my van u scheyden.

Uwe Wet dunckt my swaer te wesen, ende uwe verkeeringe verdrietigh. Ick hebbe altijt pijne in de sonden te vergeven, ende vermaeck in die te bedryven. Het is voor my eene walge, dat ick mijnen tyt bestede in uwen dienst, ende eene verlichtinge, als ick hem in ydelheyt over-brenghe. Ick stelle de wulpsheyt des lichaems voor de suyvere wellusten des geests, ende het welck my noch meer moet beschaemt maken, is dat ick de

oordeelen

oordeelen van de bedorve nature niet en laete te volgen, die my altyt slypt naer de weirelt, al-hoe-wel dat ick contrarie geloof door het Geloove, het welck gy in mijn herte bewaert.

Wanneer sult gy my van my selven verlossen, ô mijnen Godt! wat is'er in my, het welck tot het quaet niet en streckt? De goederen selve die gy my geeft, worden dickwils in my eenen oorspronck van quaede oordeelen: want ick oordeele somwylen, steunende op uwe bermhertigheyt; dat ick my selven tot de sonden magh begeven; uwe verduldigheyt, dat ick daer in magh volherden; my selven streelende met uwe goetheyt, dat ick my kan saligh maken, ende u voldoen. Ende alsoo ben ick boos, ende quaet, om dieswille dat gy lydtsamigh zyt in my te verdragen. Ick oordeele dat ick het goddelijck voedtsel, het welck gy my geeft, soude konnen doen passen met de grove gebreken daer ick in valle; dat uwe rechtveirdigheyt my sal sparen, ende dat ick sal gerechtveirdight zijn sonder my te beteren. Eyndelijck ick en vinde in my niet als valsche oordeelen. Wat sal't van my geworden, ô Heere, is't dat de goetheyt, met de welcke gy mijne qualen verdraeght, haer oock niet uyt en streckt tot mijne genesinge.

V. Gy siet, ô mijnen Godt, dat ick, hoe kranck ick oock ben, mijn quaet niet en gevoele, ende dat ick my gloriere over het weynigh goet, het welck ick doen, ofte wensche te doen, al-hoe-wel dat dit werck ende dese begeirte van u komen. Ick wille onder de menschen gehouden worden voor het gene ick niet en ben, ende ick en kan niet verdragen dat men van my een oordeel stryckt, het welck my nadeeligh is, al-hoe-wel dat sy my noyt voor soo quaet en konnen houden,

den, gelijck gy my siet. Geneest door uwe kracht ô Heere, dese soo gevaerlijcke wonden; maeckt dat ick mijne oogen naer u keere: verlicht-se met uw licht, op dat sy in u het goet mogen sien, het welck ick in u vinde, ende in my het quaet, het welck u mishaeght.

En gedoogt niet dat ick my in mijne oordeelen voortaen bedriege, maeckt dat ick de weireltsche dingen voor soodanighe aensien, ghelijck sy in haer selven zijn, dat ick my voor soodanigen oordeele, gelijck ick ben; op dat ick my selven verachte, veroordeele ende haete; ende dat ick van u oordeele, ô mijnen Godt, gelijck ick behoore te doen, dat ick u achte ende vreese, dat ick u begeire ende u beminne, als mijnen Heere, mijnen Rechter, mijnen Vader, ende mijn opperste goet. Herstelt de krachten van mijne ziele, aengesien dat gy-se voor u geschapen hebt. Suyvert mijn herte, aengesien gy begeirt, dat ick'et u geve. Maeckt van dit hol der dieven, een huys van Gebedt, ende van desen af-grondt der ellenden, eene wooninge van uwen H. Geest.

VI Een van de gevaerlijckste bedriegeryen van mijne hooveirdigheyt, is dat ick al te groot werck make van het gevoelen der menschen. Gy siet, ô Heere, hoe verre dat dese ydelheyt haer uytstreckt, ende hoe schadelijck dat sy my is. Wat goet, ofte wat quaet konnen my de oordeelen der menschen doen? Ick ben waerachtelijck soodanigen, gelijck gy my oordeelt, ende ick en worde niet beter door de achtinge der menschen, noch erger door hunne misachtinge. Daer en zyn geene boose menschen genoegh om van my soo veel quaet te gelooven, als ick bequaem ben te bedryven. Alwaert dat alle de schepselen versaemden om my te verwysen over de sonden, de welcke

ick

ick tegen u bedreven hebbe, ſy en ſouden my geen ſtrengh recht konnen doen, door dien dat mijne ſonden veel grooter ende in een veel grooter getal zijn als men oyt kan peyſen.

Waer van beklaeght ick my dan, ô altyt rechtveirdigen Rechter! Ick kreune, om dat de menſchen hun van my beklagen. Ick peyſe op al het gene dat ick doen, ende op het gene, het welk ſy van mijne wercken ſullen peyſen. Ick lette op mijn leven ende op mijne bewegingen, ende ick overwege mijne woorden, op dat ick hun ſoude mogen behagen, ende ick ſoude tot mijn voordeel alle hunne affectien wel willen trecken; maer hoe ydel is deſe voorwendinghe, ende hoe vervremt ſy my van u, ô mijnen Godt! Sy verſlapt in my den geeſt van't Gebedt, ſy bekommert my met noodelooſe ſorghvuldigheden, ſy veroorſaeckt in my duyſent moeyelijckheden, ende ſy vervult my met ontallijcke gepeyſen die u miſhagen.

Daer is noch eene veel grootere ydelheyt in het behagen, het welck ick gevoele, als ick my laete voorſtaen dat ick iet wel gedaen ofte wel geſproken hebbe; als ick ſien, dat men van my ende van mijne verkeeringe voldaen is; als ick met eenen grooten drift ſoecke te weten, wat men van my peyſt, niet om my ſelven in eenighe ghebreken te beteren, die ick gedaen hebbe; maer om my ſelven te voldoen. Geluckigh is de ziele, die genoeghſaem geſuyvert ende onthecht is, om alle deſe inſichten te verfoeyen.

VII. Treckt tot u, ô Salighmaecker van mijne ziele, alle mijne gepeyſen, alle mijne ghevoelingen, ende alle mijne meyningen; hebt oock medelyden met dit verdeelt herte. Het en is niet moeyelijck van u te behaegen, door dien dat gy u met

weynigh

weynigh te vreden houdt , ende dat uwe goetheyt haer voeght naer mijne swackheyt. Gy hebt my uwen wille te kennen gegeven in saken , die myne saligheyt aengaen , op dat ick niet en soude dolen ; maer in saken die van minder gewicht zijn , daer het niet nootsakelijck en was , dat gy my uwen wille klaerlijck sout te kennen gegeven hebben , gy zyt te vreden met de oprechtigheydt van mijne meyningen , al-hoewel dat sy niet geheel gelijckformig en zyn aen d'uwe.

Als gy my in peryckel siet van te vallen , gy onderesteunt my. Is't dat ick valle , gy helpt my opstaen ; ende hoe quaet dat ick oock ben , ick en ben het noyt soo seer , oft gy vindt noch altijdt genoeghsame reden , om my wel te doen. Ick ben altijdt versekert van u te voldoen , ô mijnen Godt , soo haest als ick het wille ; maer den middel , om de menschen te vreden te stellen , die de gestelteniſſe van mijn herte niet en sien , de welcke gemeynlijck van my oordeelen door hun eygen selven , ende die sonder iet te ondersoecken , verwysen oft voor goet keuren , het welck hun belieft. Den eenen wilt dat ick lyde , den anderen , dat ick my soude vreken ; desen meynt dat ick ootmoedigh ben , ende den anderen , dat ick eenen schyn-heylighen ben. Sommighe houden my voor eenen slappen mensch , ende andere voor eenen wysen : ende al waer't schoon dat ick-se al-te-mael konde voldoen , wat voordeel soude ick daer uyt trecken , tot de saligheyt van mijne ziele ?

VIII. Oneyndelijcke dancksegginge moeten u gegeven zyn , ô mijnen Schepper ende mijnen goddelijcken Meester , om dat gy my van alle dese sorghvuldigheden hebt willen verlossen , ende alle mijne ghepeysen ende verbinteniſſen brengen tot eene alleen , de welcke is van u te beminnen , ende

ende van u uyt geheel mijn herte te dienen. Waer 't dat gy my verbonden hadde niemant te ſtooren, ende alle de weirelt te voldoen, het ſoude my onmogelijck geweeſt hebben u te gehoorſamen. *vergadert dan de verſtroeyde van Iſraël*; Pſ. 146. vereenight in u alleen de menighvuldigheyt van mijne begeirten; ruckt de achtinge van de menſchelijcke oordeelen, 't zy dat ſy goet, ofte quaet zijn, uyt mijn herte. En gedooght niet dat ick de weirelt wille voldoen, de welcke gy noyt en hebt konnen voldoen; ende dat ick oock niet en luyſtere naer de oordeelen van den genen, die ſoo qualijck van u geoordeelt heeft. Ick en wille niemant voldoen, als u alleen, ô mijnen Godt! ick offere u al het gene ick ben; veſtight uwe goddelijcke tegenwoordigheyt in mijn herte; verheft mynen geeſt tot u, op dat ick, onthecht zijnde van al het gene my met uwe liefde niet en kan vervullen, in u leve, van u ſpreke, op u peyſe, naer u verſuchte, ende in u ruſte, ô mijnen *Jeſus*, mijnen rechtveirdigen Rechter, mijnen getrouwen Vriendt ende mijnen minnelijcken Salighmaker!

O Moeder Godts, vol van gratie, ende vervult met den Heere, die altydt met u is, hoe rijck waert gy voor de oogen van den genen, die in u ſoo wondere dingen gedaen hadde! maer hoe onbekent waert gy aen de weirelt! ick bidde u door de banden van de ſuyvere liefde, de welcke u ſoo innighlijck met uwen Godt, met uwen Heere, met uwen Bruydegom, met uwen Sone, met uwen Schat vereenight heeft, dat gy voor my de gratie ghelieft te verkrygen, die ick van u vrage. Maeckt dat mijn herte aen hem gehecht zy, met eene oprechte meyninge ende met eene ſuyvere liefde, ende dat'er geen ſchepſel my oyt van u en ſcheyde.

O hemelſch

O Hemelsch Hof, soo aengenaem aen uwen Koningh, aen uwen Rechter, ende van te voren onbekent, ende verwesen van de weirelt, en vergeet dien niet, tusschen de goederen, die gy in het Vaderlandt besit, den welcken die wenscht in sijn ballingschap; op dat hy, bekommert zijnde met het gepeys van uw geluck, niet aengelockt en kan worden door de valsche soetigheden van dit leven.

HET XXI. LYDEN VAN JESUS.

1. Uyt quaede oordeelen volghen murmuratien: Dese hebben seer groot geweest tegen Jesus: Hy en heeft nochtans daerom niet gelaten voorts te gaen in't werck van onse verlossinge. 2. Hy heeft aen sijn Discipelen voorseyt dat'er tegen hun oock sal gemurmureert worden. Men moet de murmuratien der menschen verdragen gelijck Jesus die verdragen heeft. 3. De beste middelen om de murmureerders en de tegen-seggingen t' overwinnen, sijn stilswygentheyt, saghtmoedigheyt, en volherden in't goet. 4. De volle victorie der rechtveirdige sal sijn in't leste oordeel: Men magh en moet nochtans somtijts hier reden geven van onse manier van leven, maer niet murmureren tegen die de welcke murmureren. 5. De murmuratie is een ongeneselijcke sieckte: doorgaens moet men de murmuratien versmaden en verachten; door dese wordt de deught beproeft en geoeffent.

van de Opspraeke ofte Murmuratien.

I. UYt de quaede handelingen spruyten ghemeynelijck de opspraecken, de welcke voor deughdelijcke menschen soo veel te grooter pyne zyn, als sy hun daer aen niet en gewennen, daer

daer andere hun ſtillen door den tydt ende door de gewoonte. De murmuratie is gelijck den uytwercker van het quaet oordeel: want een boos herte kan weynigh ſchaden, is het ſaken dat het de uytwerckinge van ſijne quaede begeirten aen ſijne tonge niet en betrouwt, de welcke ſy volbrenght, niet alleenlijck door het gene dat verborgen was, maer oock daer aen eene ſoodanige verwe gevende, dat het rechtveirdig ſchynt te zijn. Ghelijck alle menſchen aen dit gebreck by naer onderworpen zijn, den eenen meer, ende den anderen min, ſoo en mogen wy ons niet ſtreelen, dat men die kan ontvlieden, aengeſien *Jeſus* ſelve, die niet en heeft konnen ontvluchten, ende dat alle de heyligheyt van ſijnen perſoon, ende alle de onnooſelheyt van ſijn leven, hem daer van niet bevrydt en hebben.

Hy heeft deſe vervolginge met de ſelve lydtſaemheyt verdragen, gelijck alle d'andere. Men murmureerde van hem, ſonder eenige wederhoudentheyt, lanckx de ſtraten, in alle openbare plaetſen, in de huyſen, in de Synagogen, in de Raeden der Joden, onder de Wets-gheleerde, ende onder de voornaemſte van dat volck; ende daer en was nauwelijckx eene maeltijt, ofte eenighe vergaederinge, daer men van hem ende van de gene die hem volghden niet qualijck en ſprack. Is't dat'er iemant was, die hem wilde voorſtaen, hy en dede niet, als d'andere te verbitteren, ende hunnen haet vermeerderde, naer de maete van de tegen-ſegginge die hy vondt.

Sy ſeyden dat geenen ſondaer Mirakelen konde doen, ende dat hy eenen waerachtigen ſondaer was die den Sabbot-dagh niet en onderhiele. De Prieſters verſekerden dat hy veracht was van de aenſienlijckſte, ende alleenlijck maer ghevolght

was

was van het gemeijn volck. De Wets-geleerden murmureerden, om dieſwille dat hy ſigh den Sone Godts noemde. De Phariſeen die hun lieten voorſtaen dat ſy ſelve heylige waren, hielen hem voor eenen bedrieger; die met de duyvelen eene onderhandelinge hadde, ende ſy en konden 't niet geleyden dat hy die met de ſondaren hadde. Sy ſpotten met ſijne Diſcipelen, om dieſwille dat ſy bynaer al-te-mael arm; ende van kleijne af-komſte waren. Sy loegen op duyſent derhande manieren, met de gene die ſijne leeringe aenhoorden, ende alle deſe laſteringhen vielen op *Jeſus*. De boosheyt der Joden, vervoeght met ontallijcke valſche omſtandigheden, de welcke ſy by-naer dagelijckx voeghden by deſe ſoorte van redingen, waren de oorſake van ſoo vele murmuratien, en ſy veroorſaeckten eene ſoo gevoelijcke pynlijckheyt aen den Salighmaker, dat wy hem gheene mindere herkenteniſſe ſchuldigh zijn, om dat hy door deſe booſe tongen niet afgekeert en is van het voornemen van ons te verloſſen, als van het werck ſelve van onſe Verloſſinge.

II. Men kan niet begrypen ſonder beproeft te hebben, hoe krachtigh deſe ſoorte van teghenſegginge is, om den wille wanckelbaer te maecken, om de begeirte wegh te nemen van ſijne gratien te ſtorten over die, de welcke murmureren, ende om het goet te laten, dat men begonſt heeft. Alhoe-wel dat Godt altijdt getrouw in ſijne beloften, die volkomentlijck volbrocht heeft, de welcke hy aen Abraham gedaen hadde, van aen ſijne na-komelingen een Landt, overvloedigh in alle ſoorten van goederen, te geven, dies niet tegenſtaende heeft hy gewilt, om de morreringen van dit volck te ſtraffen, dat'er van alle dat volck, het welck hy uyt de ſlavernye van Egypten verloſt

loft hadde, maer twee in't Landt van Beloften getreden zijn.

Den Sone Godts, mensch geworden zijnde, lede alle de murmuratien sonder laten goedt te doen, oock aen de gene selve, die van hem murmureerden. Hy gebode aen sijne Apostelen van op de selve maniere in de bekeeringe des weirelts te handelen, hy waerschouwde hun datse de murmuratien niet en souden achten, tot hun seggende: *Dat het genoeghsaem moet zyn aen den discipel, gehandelt te zyn gelyck synen Meester; den dienaer gelyck synen Heere; ende is't dat sy den Vader des huys-gesints belsebub geheeten hebben, hoe en sullen sy dien naem niet eerder geven aen syne huysgenoten?* Het is eenen grooten troost voor de dienaren des Heeren, als sy opspraeke lijden, dat sy daer door de dienaeren worden van den genen, die sulckx voor hun geleden heeft; maer om desen eer-naem, ende dit onweirdeerlijck voordeel te bewaeren, sy moeten in dit punt getrouw zijn van hunnen Meester nae te volgen, ende de murmuratien der menschen te verdragen, gelijck hy gedaen heeft: want de weirelt, zijnde eene plaetse van ellenden, en van pynlijckheden, daer en is niemant, oft hy is hier aen onderworpen, gelijck alle d'andere, ende de verduldigheyt alleen, onderscheyt de dienaeren des Heeren ende die van de weirelt. Dese lijden 't tegen hunnen danck ende dat met een herte soo vol bitterheyt ende onverduldigheyt, dat sy hun selven dickwils plichtiger maken, als de gene selve die hun het lijden aen-doen. Maer de dienaeren des Heeren, ontfangen dat met ootmoedigheyt, tot voldoeninge van hunne sonden ende straffen, die sy gelooven verdient te hebben; ofte wel, is't dat sy die niet verdient en hebben, sy verdragen 't met vreught, door

dien dat ſy weirdigh gevonden zijn, van vergeleken te zijn aen hunnen Salighmaker *Jesus Christus*, die niet min ſijne goederen op-gedragen en heeft aen de gene, die-ſe niet en hebben willen ontfangen, als aen de gene, die-ſe met danckſeggingen ontfangen hebben.

III. Den Chriſtelijckſten, ende den krachtighſten middel, om de murmureerders te beſchamen, is, van die in de deught, door de verduldigheyt, door de ſachtmoedigheyt, ende door de weldaeden te onderrichten. Daer en is geenen tijdt vruchteloofer beſteedt, als den genen, die men overbrenght, met de menſchen te willen beletten van te ſpreken: want den genen, die geirne murmureert, ſoeckt altijdt iet, niet om recht te hebben in het gene hy ſeght, maer om ſtoffe te hebben van te ſpreken; ende hy en heeft noyt meer genegentheyt om te ſpreken, dan als men hem meerdere reden by-brenght, om hem te doen ſwygen. Hy en murmureerde te voren niet, als tegen uwe wercken, maer nu ſal hy uwe redenen aentaſten, ende hy ſal haeſt ſoo verre komen, dat hy uwe meyninge ſal aengrypen; ende al het gene gy hem ſult ſeggen, en ſal niet dienen, als om hem eene nieuwe ſtoffe te geven, tot ſijne murmuratien.

De krachtigſte wapenen, die men tegen de murmuratie kan gebruycken, zijn de ſtilſwygentheyt, de ſachtmoedigheyt, de volherdigheyt in het goet, ende eene heylige ende wyſe gelatentheyt: want is 't dat ſy voortskomt uyt quaetheyt, ſy is genoegh geſtraft door het miſnoegen, dat ſy haer niet en kan voldoen tegen eenen vyant, die ſig niet en weirt. Is 't dat ſy voorts-komt van de onwetentheyt, ofte van eene quaede ghewoonte, ſy wordt ſeer haeſt wederhouden door de ſtilſwygentheyt, ende ſy en duert niet lange.

Is 't

Is't dat'er eenige remedie is tot het quaet, het welck men van ons segt, ten is dese niet, dat men ons moet voegen naer het seggen der menschen; maer eer, dat men hun geene reden en geeft van ons te lasteren. Is't dat wy de meyningen van ons herte, ende de wercken van ons leven voegen naer de heylige grondtregelen van 't Evangelie, soo moeten wy ons luttel bekommeren met het gene de menschen seggen. De ondervindentheyt selve leert ons, dat 'er in den weg der deughden geen gevaerlijcker klippe en is, als te peysen, wat men seggen sal, ende dat den mensch, die sig aen dese Wet onderwerpt, aen de Wet des Heeren niet lanck getrouw en sal blyven: want daer zijn weynige persoonen, die sterckte genoegh hebben om aen eenen Vrient, aen eenen Oversten, aen eenen sijns gelijckx, ende aen eenen op-loop van groot getal te wederstaen. De vreese van aen eenen mensch alleen te mishaegen, die tegen alle reden segt, het gene hem te voren komt, heeft dickwils meer vermogen om ons neder te vellen, als wel het uytterste beste, het welck wy doen, om ons te ondersteunen.

Hierom onsen Saligmaeker *Jesus Christus* waerschouwt sijne Dienaeren seer dickwils, dat sy van de ongerechtige tongen niet bevrijt en sullen zijn; maer dat sy, om hem te behaegen, hunne ooren moeten stoppen, ende aendachtig zijn aen hunne plicht, sonder te peysen, wat men van hun segt. Dat eerlijcke lieden dan hun niet en laten bewegen door soodanige redenen, ende dat sy hun selven daer boven trachten te heffen door hunne stantvastigheyt in de oeffeninge der deughden.

IV. *Jesus* seyde door den mont van David: *Ick hebbe den Heere aenroepen, als ick was in de quellingen, ende hy heeft my verhoort; Heere, verlost*

myne ziele van de onrechtveirdige lippen , ende van de bedriegelycke tonge. Ps. 119. Hy danckt Godt sijnen Vader, van hem verhoort te hebben tegen de gene, die murmureerden: want dese volle victorie der Rechtveirdige, de welcke bestaet in de onrechtveirdigheyt te beschaemen, is bewaert tot den uyttersten dagh des oordeels, als wanneer de goddeloose menschen, die door hunne boose tonge hier hunne eere benomen hebben, ende hun nu in de glorie siende verheven, sullen seggen: *Siet de gene, met de welcke wy te voren gespot hebben; dwase menschen die wy waren! Wy lieten ons voorstaen, dat hun leven eene dwaesheyt was, ende dat hun eynde sonder eere soude zyn, ende hier-entusschen siet hun gestelt onder het getal der kinderen Godts, ende hun lot onder de Heyligen.* Sap. 53.

De Dienaeren Godts moeten hun dan vast laeten voorstaen, dat het verloren tijt is, die willen te vreden stellen, de welcke murmureren; dat dit leven kort is, ende dat het besten is, met verduldigheyt te lijden, onsen Saligmaker naer te volgen, ende alle de rest aen hem laeten. Maer dit en belet hierom niet, dat men somwylen niet verbonden en is, eenige reden van sijne maniere van leven te geven, 't zy in 't openbaer, 't zy in 't besonder, als het gaet voor de saeligheyt van onsen Naesten, voor het goet der Kercke, ende voor de glorie, ende dienst van Godt; maer dat moet alsdan met alsulcke matigheyt geschieden, dat wy effen voldoende aen het gene wy verbonden zijn te doen, daer onder geene passie en laeten spelen, ende niet en murmureren tegen die de welcke murmureren, andersints souden wy, ons selven rechtende van den eenen kant, van den anderen kant in de sonde van onse beschuldigaers vallen.

Maer gemerckt dat wy, in het gene ons aengaet,

gaet, ons selven by-naer altijt te buyten gaen, soo moet men daer in den raet van eenigen Dienaer des Heeren volgen: ende boven al, wel toe-sien, dat men ons niet al te seer en beklaegt van de gene, die met ons qualijck handelen, ende het ongelijck, het welk sy ons doen, niet al te seer en vergroot: want hoe de klachten rechtveirdiger schijnen te zijn, hoe sy voor de ziel gevaerlijcker zijn, door dien dat sy, haer alsoo beklaegende, de suyverheyt der lydtsaemheyt verlieft, sy valt in vermetentheyt, sy ontsticht den naesten, sy verswackt de kracht van de liefde, ende sy schryft haer toe een deel van't oordeel, het welck Godt geheel en gansch toe-komt. In der voegen, dat is het saken sy, naer dese klachten ghedaen te hebben, eens oprechtelijck tot haer selven komt, sy dickwils in haer selven meer sal vinden om te verbeteren, als in de achter-klappers tonge, daer sy soo vele klachten van doet. Het is dan veel beter sig by Godt alleen te beklaegen, die alles siet; niemant als hem alleen voor getuygen te hebben van het gene men lydt, sijn herte voor hem uyt te storten, ende indachtigh te zijn, dat'er eenen schat van geestelijcke goederen, in de stilswygentheyt, ende in de sachtigheyt des geest verborgen light, het welck niet en hanght als van ons, van dien te vinden. Geluckig is dien, die hem vindt, ende die dese kostelijcke gave inwendig gheniet, het welck de murmureerders niet en kennen.

V. De murmuratie is eene ongeneselijcke sieckte; oversulckx dan is het vruchteloos, die te willen genesen. Men moetse versmaden, is't dat wy de ruste van onse herten soecken te bewaeren: want het meestendeel van de gene, die murmureren, doen dat, of om hun selven te vermaken, ofte wel om ons te beschadigen: de gene die van

ons quaet seggen, om het vermaeck alleen, het welk sy nemen in qualijck te spreken, hebben daer van weynige vroeginge, wat pynlijckheyt dat sy d'andere daer mede oock doen, ende sy en laten hun niet voorstaen, dat sy eenige remedie van noode hebben. Jae dat meer is, als sy mercken dat men gram wort over het gene sy seggen, soo vermeerdert hun vermaeck, ende hoe men onverduldiger wort, hoe sy meer genegen worden om ons te tergen.

Hierom is't dat de oude Philosophen ons soo wyselijck aenraeden, dat men den achterklap soude aensien als salige raeden, ende als eenen spiegel, die onse gebreken verthoont: want het gene eenen vrient uyt vrientschap ontschuldigt, oft door de achtinge van sijnen persoon verswygt, ofte wel het selven door onachtsaemheyt niet en siet; dat sal den murmureerder met alle vryigheydt uytspreken, ende onse gebreken klaerlijck voor oogen stellen, die wy vreesen moeten. Dit is't dat den H. Bernardus heeft doen seggen, dat de deugt soude verflouwen, ende geheel haeren glans verliesen, waert dat sy niet geoeffent en wierde; dat het de achter-klappers, ende de vervolgers zijn, die-se oeffenen, ende dat sy, lydende hunne opvallen, ende gevende hun goet voor het quaet, veel suyverder ende volmaeckter wort.

Maer ick en wete niet, oft dat ick my van den selven Heyligen moet beklaegen, om dat hy daer by gevoegt heeft, dat de Religieusen aen de murmuratien seer onderworpen zijn. Het moeste wel zyn, dat dit gebreck hem seer gevoelijck was, aengesien dat hy het niet en heeft konnen verborgen houden. Godt wilt aen ons allen, die Religieusen zijn, de gratie geven, dat dese verwytinge op ons niet en valle, ende dat wy dese sententie van

den

den Apostel altyt voor oogen moghen hebben : *Soo wie meynt dat hy Religieus is , sonder sijne tonge te wederhouden , dien verleyt sijn herte , ende sijne godtvruchtigheyt is ydel.* Jac. 1.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGE

Met JESUS *, op de murmuratien der menschen.*

1. De ziele wenscht veel tongen te hebben om Jesus te gebenedyden , om dat hy soo vele voor ons gheleden heeft. 2. Sy aenbidt de medoogentheyt van Jesus door welke hy met de sondaers geeten heeft. 3. Sy ghebenedyt Jesus die geen ander ruste heeft willen nemen op den Sabboth-dagh als om aen de menschen wel te doen. 4. Sy aenbidt de bermhertigheyt die hy aen de sondaren gethoont heeft, en wenscht met Zacheus Jesus te sien. 5. Jesus heeft de vervolginge der fenynige tongen willen lyden tot onsen troost. Wy zijn te seer gevoelig in de murmuratien tegen ons , om dat wy noch beminnen het gene de weirelt acht , en niet en smaecken 't gene in Jesus verborgen is. 6. Jesus den Coninck der glorie is Belzebub genoemt , en heeft het verdraegen tot troost van sijne Dienaeren : aen Jesus te behaegen is al ons geluck. 7. Gebedt voor die ons lasteren.

I. ICk aenbidde u , ô oneyndelijcke goetheyt ! ô mijnen Heere , ende mijne saligheyt ! Ick geve duysent dancksegginge over alle de middelen , daer gy u van gedient hebt , ende over alle de pynlijckheden, die gy lydt , om my van de liefde der saken van dese weirelt t' onthechten. Waer 't dat ick de oogen open hadde , hoe soude ick , oock eenen oogenblick tydts, aen de weirelt gehecht konnen blijven , wiens boosheyt soo groot is , dat hy sig tegen u derft opheffen , die mijn opperste goet zijt ? Waerom ben ick in dit leven ? Ah ! mijnen Heere , stelt my in eene plaetse , alwaer ick u sonder op-houden magh loven. Geleyt my in het geselschap van die suyvere geesten , die u

aenschouwen, u achten, u beminnen, u aenbidden, die hun selven geheel besteden in uwen heyligen Naem te glorificeren. Maer terwylen dat ick wachte, tot dat gy my dese gratie sult gedaen hebben, geeft aen mijn herte een groot versmaet van allen menschelijcken lof ende van alle tongen, die u niet en weten te eeren. Waer 't dat alle de deelen van ons lichaem verandert waren in tongen, ende dat alle de hemelsche Geesten hun met ons voeghden om u te loven, over het gene gy voor ons gedaen hebt, wat soude dat zijn, ten opsicht van het gene gy weirdigh zijt, ende van de liefde die gy ons gethoont hebt? ende hier en tusschen dese tonge alleen, die gy aen elck een van ons gegeven hebt, en bekommert haer niet min als om u te gebenedyden.

Is'er wel iet in u, ô liefde mijnder ziele, het welck men niet en kan ende niet en moet loven? waerom soude men u de lovingen weygeren? is't misschien om dat gy met de sondaren eet? Den Sabboth-dagh niet en onderhoudt? met de armen, ende met het gemeyn volck liever verkeert, als met de hooveirdige, ende met de rycke van dese weirelt? Is't om dat de Phariseën seggen, dat gy van den duyvel beseten, ende eenen Samaritaen zijt? dat gy geen goet aen de menschen gedaen hebt? dat sy in u niet prysbaer gevonden en hebben, ende dat sy de uytwerckingen van uwe Goddelijcke kracht niet en hebben gesmaeckt? en gevoelden sy uwe bermhertigheyt ende uwe soetheyt niet? ende waren sy soo verblindt dat sy in u niet sagen, als hunne eyge sonden? wel hoe dan, ô mijnen Godt! kan ick willen, dat de weirelt in my siet, het welck hy in u niet gesien en heeft? ende dat hy van my wel spreeckt, het welck hy van u niet gedaen én heeft?

Gemerckt

Gemerckt *dat de doodt , ende het leven zijn in de macht van de tonge*, Prov. 18. 12. ende dat de weirelt van u, die het waerachtigh leven zyt, niet en heeft geſeyt als woorden des doodts ; *opent mijne lippen , Heere , ende mijnen mondt ſal uwen lof verkondigen.* Ick ſal uyt geheel mijn herte uwe oneyndelijcke grootheyt loven ; ick ſal u dancken , over de goederen , de welcke dit ondanckbaer volck in u niet herkent en heeft. Ick ſal u gebenedyden , ſoo langh als ick ſal leven , ô leven mijnder ziele ! om dieſwille dat ſy van u gemurmureert hebben , over de gratien ſelve , die gy hun dede.

Ick aenbidde deſe vriendelijcke medoogentheyt , ô mijnen Salighmaecker , die u met de ſondaren heeft doen eten ende verkeeren , op dat gy hun tot u ſoudt trecken. Want , eylaes ! wat ſoud het van my geworden , dat gy niet en verkeerde , als met de Rechtveirdige ? wat hope ſoud' ick hebben van over mijne ſonden vergiffeniſſe te krygen , waer 't dat ick niet als Heylige by u en ſage ? wat ſoud'er gebeuren met mijne wonden , ende kranckheden , waer 't dat gy niet en gonckt in de huyſen der ſiecken ? dat de Phariſeën ſeggen het gene ſy willen , gy zijt mijne ſaligheyt , mijne bermhertigheyt , ende mijnen eenigen toevlucht. De tafel der ſondaren en betaemt u niet min , als die van d'Engelen , ende het vier van uwe liefde ſal ſijne kracht beter uytwercken in eene harde ſtoffe , die ſeer moeyelijck is om te branden. Komt dan in mijn herte , ô Godt der liefde ! blijft , ende eet met my ; ende aengeſien gy wel weet , hoe ghy ſult ontfangen zijn , ende hoe weynigh dat het is , het welck ick u kan aenbieden , gy ſult de goetheyt hebben , van de armoede van dit huys te verdragen. Al dat daer in is , dat is arm , kout ende verſmadelijck.

smaedelijck. Gy en sult daer niet vinden, als flouwe begeirten, bedorve wercken, bequaem om u eenen af-keer te geven. Maer gy en kont evenwel niet naelaten, ô Heere mijnder ziele, van daer in te komen, aengesien dat ick het wensche, ende dat gy my dese begeirte selve ingeeft. Gy sult daer alles in ordre stellen naer uwe beliefte, alle goederen sullen met u daer binnen komen, ende gy sult u selven daer binnen ontfangen.

Zyt indachtigh, naer geseyt te hebben, *dat gy soudt komen by de gene die u beminnen, ende uw Woordt bewaren, ende dat ghy met hun soudt blyven*, Joan. 14. 25. niet gelaten en hebt van sorge te dragen voor de sondaren, van hun te soecken, ende van hun te besoecken, al-hoe-wel sy u niet en beminden ende niet en kenden: want gy komt by de Rechtveirdige, om dieswille dat sy u beminnen, ende by de sondaren, op dat sy u souden beminnen. Verweckt dan uwen geest in my, ô mijnen Godt! Vervult mijn herte met uwe liefde, ende herstelt, daer in alle de ongeregeltheden, die gy daer in vindt. Is 't dat de Phariseën murmureren, de Engelen sullen hun daer over verheugen, ende ick sal u inder eeuwigheyt gebenedyden.

III. Ick gebenedyde u van nu af, ô Heere, dat gy op den Sabboth-dagh geene andere ruste en hebt willen nemen als die, de welcke gy vondt, om de menschen wel te doen. Als uwe Goddelijcke ende altydt werckende liefde, naer de weirelt geschapen te hebben op den tyt van ses dagen, den sevensten dag ruste, hier door en moet niet verstaen worden, dat sy daerom moesten ledig blijven. De Phariseën, die dit geheym van uwe liefde niet en wisten, murmureerden, over het goet, het welck gy als dan dede: sy en wisten niet, ô mijnen Godt, dat uwen Sabboth, is ru-

ften in mijne ziele, ende dat gy om dese reden geordonneert hebt, dat ick my op dien dagh niet en soude bekommeren, als met u alleen. Maer dat de weirelt hier van seght al dat hy wilt, ick herkenne, ende ick aenbidde dese eeuwige liefde, die u soo verre ghebrocht heeft, dat gy soo vele schepselen voor myn goet uyt den niet getrocken hebt. Ick aenbidde de begeirte, door de welcke gy in my hebt willen rusten. Ick aenbidde dese goetheyt, door de welcke gy u selven hebt willen noemen *den Heere van den Sabboth*, op dat gy my op dien dagh soo wel gratien soudt doen, als op alle andere dagen, op de welcke gy de gheheele weirelt geschapen hebt. Ick bidde u, ô Heere, dat mijne sonden de uytwercksfelen van eenen soo jonstigen wille niet en beletten.

Ick aenbidde u, ô Goddelijcken Samaritaen, verwinner ende vyant der duyvelen. De gene die tegen u murmureerden, verblint door de boosheyt van hunne herten, en wisten niet wat sy seyden; maer ick die dese waerheyt kenne, bedancke u, dat gy my dit geleert hebt. Gy hebt ô mijnen Salighmaker, onder de gedaente van eenen sondaer, ende als eenen Samaritaen, onbekent aen de weirelt verschenen. Ghy hebt gheruft op d'aerde, gy hebt daer ellendige gequetste van hunne vyanden, sonder hulpe, ende sonder heelmiddelen gevonden; geraeckt zijnde door hunne ellenden, gy hebt hun op uwe schouderen genomen, ende hunne wonden vermaeckt, waer door ghy getoont hebt, dat gy onsen waerachtigen naeften, ende oprechten vrient waert.

Ontdeckt my dit medelydende herte, ô Goddelijcke liefde! Laet my eens gevoelen hoedanigh dat uwe vreught was, als gy veracht, ende Samaritaen geheeten zynde, mijne teerigheyt indachtig

wiert,

wiert, die u verbonden hadde, van voor sulcken voor ons ghehouden te worden. Van den eenen kant waert ghy bedroeft te sien, dat de murmureerders de gratie niet en herkenden die ghy hun dede; ende van den anderen kant hadde gy eene groote begeirte, dat sy u hunne wonden souden laten genesen. Gy en hebt niet begeirt dat de liefde des naesten, daer gy een uytdruckelijck ghebodt van gegeven hadde, eenen naesten soude hebben, die hem weirdiger ende lief-getalliger soude zijn, als gy. Gy zyt, ô Heere, onsen eersten en onsen waerachtigen naesten; bewaert gy selve de Wet, de welcke gy ons gegeven hebt; doet 't mijnder opsicht het gene gy wilt, dat ick t'uwer liefde doen; bemint my, doet my d'uytwerckingen van uwe liefde gevoelen; zyt altijt met my, hebt altijt eene waeckende ooge op my; aengesien dat my de deught, de sterckte ende het licht, het welck ick van noode hebbe om te volbrenghen, het gene gy van my begeirt van daer moet komen.

IV. Ick gebenedyde oock, ô Goddelijcken *Jesus*, ende ick aenbidde dese groote bermhertigheyt, die gy aen de sondaren getoont hebt, uyt geheel mijn herte, als gy, sonder te gaen in de huysen der Priesteren, der Wets-geleerden, der Grooten, ende der machtige deser weirelt, de begeirten van den sondigen Zacheus ingesien hebt, die de begeirte hadde van u te sien, ende in sijn huys t'ontfangen, al-hoe-wel dat gy wel wiste dat sy daer over souden murmureren. Waer van komt dat Heere? Is het dan mogelijck dat de begeirten der sondaren, soo onvolmaeckt als sy oock zijn, soo kostelijck zyn voor u.

Maer is'er wel eenen grooten sondaer, ô mijnen *Jesus*, als ick ben? Ick wensche u gelijck Zacheus u wenschte, ô mijne saligheyt! Ick wensche u,

ô mijn

ô mijn opperste goet, ick wensche u, ô mijne bermhertigheyt! Ick wensche u, ô mijne ryckdommen, mijnen Vriendt, mijnen Verlosser, mijnen Vader, mijnen schat, alle mijne glorie, ende alle mijn geluck! Ick quele door de begeirte van u te sien; maer ick ben soo kleyn, gelijck *Zacheus* was, dat de groote menichte die my omringelt, my belet van u te sien. Alle mijnen troost is, dat gy my siet, dat gy my kent, ende dat gy niet en versoeckt, dat mijne begeirte volmaeckt zy, mits dat sy oprecht zy.

Maeckt dan, ô eeuwige waerheyt, dat dit onvolmaeckt herte voor 't minsten u oprechtelijck wensche. Aensiet my met bermhertigheyt, gelijck gy Zacheus en Mattheus aensien hebt. Komt by my, ende maeckt dat ick u met liefde, ende met vreugt ontfange. Brengt de saligheyt, ende den vrede in dit huys, blijft daer in altydt, ende en soeckt die niet, alwaer men u niet en wenscht.

V. Ick gebenedyde u, ô mijnen Godt, over alle de jonsten, die gy aen de weirelt gedaen hebt, ende diese niet herkent en heeft; over alle de wercken, van de welcke hy tegen u gemurmureert heeft: ende ick geve u duysent danckseggingen, dat gy de vervolginge der fenijnige tongen, tot mijnen troost, hebt willen lijden. Leert my dese soete waerheyt, de welcke uwen H. Propheet ons verkondigt, als hy van u geseyt heeft: *Gy sult, ô Heere, uwe dienaeren verborgen in het heymelyck van uw aensicht; gy sult hun beschermen van de tegenseggingе der tongen.* Ps. 30.

Wat een geluckigh vertreck, ô mijnen Godt! wat eene minnelijcke schuyl-plaetse is het geheym van u aensicht! wanneer sult gy mijn herte daer ontfangen, op dat ick aen alle menschelijcke redingen ongevoelijck worde? Sy seggen het gene sy niet en sien, ende niet en weten. Maer wat en siet hy niet, die

die in het heymelijck van uw aenſicht verborgen is?
Die ververſcht is door de ſaelige waeteren van uwe gratie, geſpyſt met uw hemels Broodt? Die uwe heymelijcke mede-deelingen geniet, ende den welcker dien verborgen ſchat beſit, die de weirelt niet en kent
Waerom ben ick, ô Heere ſoo gevoelijck in het gene het welcke de menſchen ſeggen, ten zy om dat ick noch beminne, het gene ſy achten, ende dat ick niet en ſmaecke, het gene in u verborgen is?

Is't dat gy mijn voedtſel, ende mijn leven zijt, wat belangt my, dat men ſegt, dat ick arm ende ellendig ben? Is't dat ick geheel met uwe liefde bekommert ben, moet ick my bedroeven, als men ſal ſeggen, dat ick nergens toe nut en ben? Laet my toch, ô mijnen Godt, onnuttig zijn aen de weirelt, mits dat ick van u beſeten ben. Laet de menſchen ſeggen het gene hun belieft, mits dat ick u aenhoore. Dat ſy van my murmureren midts dat ick u geniete. Dat ſy my verſtooten, midts dat ick u vinde. Dat ſy my verſcheuren, mits dat ick u genoeghe. Wat leedt konnen my hunne redingen doen, ofte wel wat voordeel en ſal ick daer uyt niet trecken, is't dat ick u beminne, die het eenigſte geluck zijt van mijne ziele? Scheurt van een hemelen; opent u, eeuwige poorten, ende laet my, mijnen Heere, ende mijn opperſte goet ſien. Maer wat ſegg' ick, ô mijnen Goddelijcken *Jeſus*? Den Hemel is doof, ende hy en verſtaet my niet: uw Herte is mijnen waerachtigen Hemel, het heeft oogen om my te ſien, ooren om my te verſtaen, eenen wille om my te beminnen, eene wijsheyt om my te kennen, een licht om my te geleyden, ende eene ſchoonheyt om my aen te locken.

Gy ſiet my, ô levenden Hemel, ende gy doorgrondt mijne innigſte gepeyſen. Verthoont u oock aen my, ende maeckt dat ick ſien, het gene in u is.

is. Ontfangt my, besluyt my in u, ende dat men daer naer van my segge, al het gene dat men wilt, ô goddelijcken Hemel, minnelijcken Hemel! gy en zijt van u selven noch hardt, noch gesloten voor de sondaren, en zijt het dan oock niet voor my. Is't dat ick dor ende onvruchtbaer ben, laet uwen hemelschen dauw over my daelen: is't dat ick blindt ben, maeckt my deelachtigh van uw licht: is't dat ick met sonden beladen ben, stort uwe bermhertigheden over my.

VI. O Koningh der glorie, die verdragen hebt, dat men u belsebub noemde, tot troost van uwe dienaren, ende die de pijnen, die ick moeste lijden soo uytterlijck gevoelt hebt, de welcke gy, om die voor my te versoeten, eerst in alle strafheyt hebt willen lyden; leert my het gheluck te achten van aen u gelijck te zijn. De weirelt oordeelt, dat eenen ondersaet sijnen Koningh moet achten, soo verre, dat hy voor hem allen arbeydt, lasteringen, perijckelen, jae de doodt selve moet onderstaen; wat en moet ick dan voor u niet doen?

Als gy u selven aen de menschen voorstelde als Meester, ende voor-beeldt, gy kende hunne swackheyt: slaet uwe oogen op de mijne, ô Heere, ende ruckt de teerigheyt uyt mijn herte, de welcke het heeft over de redingen des weirelts: gy weet dat sy my onverschilligh souden zijn, waer't dat ick geene begeirte en hadde van hem te behagen. Wanneer sal den tijdt komen, ô Heere, als wanneer ick, van uwe dienaren selve gelastert zijnde, niemant meer en sal willen behagen, als u alleen?

Ick ontfange van u alle goederen, soo van het lichaem, als van de ziele, ende ick verwachte noch die van den Hemel. Is het dan soo hardt, de quaede tongen om uwe liefde te verdragen? Is't

dat

dat ick geluckigh genoeg ben om u te behagen, en moet ick my niet trooften, als ick de weirelt sal mishagen? gy kent, ô goddelijcke Wysheyt, d'onvolmaecktheyt van mijn herte: gy siet, hoe grootelijckx dat het gevoelt, het gene men seght, ende hoe grootelijckx dat het vreest, het gene men seggen sal. Verlicht my met uw licht, op dat ick dese waerheyt ontdecke, ende onderfteunt my door uwe kracht, op dat ick geene reden en geve, van met recht tegen my te murmureren; maer dat ick u eenvoudelijck soecke te behagen, ende dat ick daer van niet af-gekeert en worde door al het gene de menschen souden konnen seggen; dat ick geenen tijdt en verliese, om my by hun te rechtveirdigen; maer dat mijn leven over-gebrocht worde in de begeirte van u te behagen, ende om alles t'uwer liefde te lijden.

VII. O Meefter van de eeuwige waerheyt, gy hebt ons geboden te bidden voor de gene, die ons lafteren, ende gy en wilt niet gebeden zijn, ten zy, op dat wy souden verhoort worden. Ick bidde u dan, ô mijnen Godt, dat gy aen hun allen wilt vergeven, die van my qualijk spreken. Gy weet dat sy veel min seggen als dat'er van is, ende dat de boosheyt, met de welcke sy my vervolgen, niet gelijck en is aen de goetheyt, met de welcke gy my verdraegt; maer gy, ô Heere, kont in alles middelen, my de gratie gevende van my te beteren, ende aen hun die van geenen achterklap meer te spreken.

En gedooght niet dat iemant van die, de welcke u soo dier gekoft hebben, om mijnen't wille verloren gaet. Maeckt hun de suyverheyt van uwe liefde kennelijck, op dat sy die wenschen; de rijckdommen van uwen geeft, op dat sy die vraegen; de soetheyt van uwe verkeeringe, op dat sy die soecken; ende de goederen, die gy mede-deelt aen de gene

die

die u beminnen, op dat sy met u bekommert zijnde, op my niet meer en peysen, niet tot mijne verlichtinge, maer tot mijn geestelijck profijt.

Leert dese misdaedige tongen uwe bermhertigheden singen, op dat sy u eeren, naer dat sy u soo vergramt hebben. Stort uwe liefde in de mis-seggende herten, op dat sy my helpen van in my te beteren, daer sy iet tegen te seggen vinden: vereenigt ons al te saemen met eene oprechte liefde, op dat wy u al te saemen gebenedijden.

Verkrijgt voor my, ô Moeder Godts, ende voor alle de gene die van my qualijck spreken, eene plaetse onder de huys-genoten van uwen Sone. Ende gy geluckfaelige Geesten, maeckt dat onse tongen dien hier beneden sonder op-houden loven, den welcken gy eeuwiglijck looft in den Hemel. *Amen.*

HET XXII. LYDEN VAN JESUS.

1. De een sonde of quaede genegentheyt treckt tot andere. Daer komt groot quaet in de Cloosters en onder de Christenen door kleyne verslappingen. De gewoonte van murmureren veroorsaeckt groot quaet. 2. Waer toe sy gebracht heeft de gene die tegen Jesus gemurmureert hebben. 3. Hunne ondanckbaerheyt veroorsaeckte duysent pynelyckheden aen Jesus die niet en socht als hunne saligheyt. Hoe verre de boosheyt gaet van s'menschens herte, als het eens verhart is in de bekende waerheyt te bestryden. 4. De hertneckigheyt in de waerheyt te bestryden duert noch. De weirelt beschildert de gene van welcke sy de grootste weldaeden soude konnen bekomen: soodaenigh was oock de boosheyt der Joden. 5. Als Rechtveirdighe eenige tegen-segginge lyden, moeten sy hunne oogen op Jesus slaen. 'Tis een alder-grootste misdaet de opperste waerheyt, den Sone van den

levenden Godt, opperſten Prieſter, Zaligmaker van alle menſchen te beſtryden. De bekende waerheyt en het goet beſtryden, is Godt beſtryden.

Men ſeght tegen ſijne Leeringhe, ende men laſtert ſyne wercken.

I. EEne ſonde in gewoonte verandert, treckt gemeynelijck vele andere ſonden naer haer, de welcke oock dickwils veel grooter ende gevaerlijcker zijn, als d'eerſte: want gelijck den H. Gregorius ſegt: de ſonde, die door de boetveirdigheyt niet af-gewaſſchen en is, treckt ons door haer eygen gewicht tot nieuwe ſonden, ende den menſch, die op ſy ſelven eene waeckende ooge heeft, weet door d'ondervindentheyt, dat is het ſaken hy de genegentheyt, de welcke hy tot een beſonder quaet gevoelt, veronachtſaemt te verſterven, dit de poorte tot vele andere miſdaden haeſt ſal openen. Ende hierom is't, dat den duyvel ſijn beſte doet, om deſe genegentheyt in ons t'onderhouden; ende is't by aldien dat ſijne begeirte hier in volbrocht wort, ſoo en is hy niet veel in pijne van ſy ſelven tegen het goet te ſtellen, het welck wy van den anderen kant doen, verſekert zijnde, dat ſoo lang als deſe poorte voor hem ſal open ſtaen, hy altydt de gelegentheyt ende de middelen ſal vinden, om ons te hinderen. Hem belangt oock ſeer weynigh daer aen, dat deſe ſonden groot oft kleyn zijn, als ſy maer uyt gewoonte geſchieden: want al is't ſchoon, dat men niet dickwils in merckelijcke gebreken valt, ſoo is 't nochtans dat de lichſte gevaerlijck worden, als ſy veronachtſaemt zijn: ende volgens het ſeggen van den Wyſeman: *Die kleyne dingen veracht, ſal allenskens in groote vervallen.* Eccl. 19.

Dit bemerckt men dickwils in de Clooſters, alwaer elck een meer bekommert is met de ſorge

van

van de volmaecktheyt. Men valt daer door grove gebreken niet seffens in d'ongebondentheyt, maer allenskens door klyne verslappingen; sy en vallen daer in oock niet al te samen, het quaet begint door eene, ofte twee, de welcke gevolght zijn van eenige andere, ende ten lesten van alle d'andere. Men gaet achterwaerts door trappen, datelijck verslapt onsen eersten iever, men veronachtsaemt de stilswygentheyt t'onderhouden, men laet sig gaen aen de verstroeyinge, daer naer valt men in de murmuratie, van daer in de onverduldigheyt, ende in d'ongehoorsaemheyt, ende ten lesten krijgtmen eene walge van den Regel, ende van de Cloosterlijcke onderhoudinge.

Eenige verliesen de ingekeertheyt door de ledigheyt, andere door d'aengekleventheyt aen beuselrijen, vele door de besoeckingen, ende door de onderhandelinge met de weirelt; ende alsoo van dese klyne draeijtjens, de welcke in het beginsel niet met allen schijnen te zijn, door d'onachtsaemheyt van d'Oversten, die geen acht en nemen, als op groote dingen, worden banden gemaeckt, die men noch door het yser, noch door het vier niet meer en kan breken.

De natuerlijcke ghenegentheyt, die wy tot de sonde hebben, brenght dese quaden altijdt voorts, is 't dat men geene sorge en draeght van den loop in den oorspronck te stutten. Wat beroerte, by exempel, en veroorsaeckt de gewoonte niet van te murmureren, het welck in 't eerste maer een vermaeck en schijnt te wesen? daer uyt volgen de leugenen, de vermetelijcke oordeelen, quaede uytleggingen, den achterklap, de valsche getuijgenissen, de gramschap, het versmaet, bespottingen, ende vervolgens de verbintenisse van de eere des naestens te herstellen, het welck by naer noijt en geschiet.

Ten leften, de gewoonte van te murmureren van alle dingen, brengt fulck eene bedorventheyt in ons oordeel, dat het goet, quaet genaemt wordt, ende dat de deugt felve verworpen wordt door de paffie, die men heeft van tegen te feggen, van't gefagh van d'andere te verfwacken, ende van hun alle ongelijck te doen, het welck men doen kan.

II. Men moet geene andere preuve hebben als de boosheyt daer die in vielen, de welcke foo grootelijckx murmureerden tegen *Jefus*, mits fy foo verre toe-nam, dat fy oock tegen fijne leeringe feijden, ende fijne wercken lafterden. Hoe fijne leeringe klaerder was, hoe fy die meerder trachten te verduijfteren; ende hoe fijne wercken wonderlijcker waren, hoe fy die meerder trachten te verminderen, ende te mifachten.

Den geeft van murmuratie veroorfaeckte alle defe quaden, om diefwille dat men hem in't beginfel niet en heeft trachten te dempen, ende behalven het ongelijck, het welck hy dede aen de gene, die hem involghden, bedroefde hy onfen Salighmaker oock grootelijckx, om diefwille dat hy hem verbelghde in het gene, het welck hem 't gevoelijckfte was: want men belette daer door den voortganck van 't Evangelie, men verergerde de fwacke, men maeckte de ftercke wanckelbarigh, ende men gaf de boofe ende de quaede goeden moedt; men verharde de ongeloovige, ende men gaf aen *Jefus* het mifnoegen, dat hy dien tyt verbonden was te befteden om te wederftaen aen het quaet, den welcken hy gefchickt hadde om goet te doen.

Als hy hun de vergiffeniffe hunder fonden dede verhopen, fy befchuldighden hem van lafteringhe: als hy bethoonde dat hy den Sone Godts was, fy feyden, dat hy ghetuygeniffe van fy felven gaf, ende

ende sy trachten aldus de kracht van sijne Mirakelen die hy dede om sijn Woordt te bevestigen, vruchteloos te maken. Sy vraeghden van hem in't openbaer, op dat sy hem de geloofbaerheyt by het volck souden benemen, seggende, uyt wat macht dat hy dersde Predicken ende Mirakelen doen? als hy die in hunne Synagogen dede, om sijne leeringe, die hy verkondighde, te bevestigen, sy joegen het volck daer uyt, onder den deckmantel dat het hunnen Sabboth-dagh was. Sy vergaderden dickwils, om de middelen te vinden van hem sulckx te beletten, onder den schyn van het gemeyn goet, ende uyt vreese, seyden sy, dat de Romeynen misschien souden ghelooven, dat hy het volck tot oproeringe soude verwecken. Als sijne verborge Discipelen tot sijne bescherminge iet seyden, sy wierden door het geschreeuw van de menichte overvallen.

De Phariseën siende, dat de waerheyt altijdt d'overhant hadde, seyden onder hun: *Gy siet dat wy niet en winnen, alle de weirelt loopt naer hem.* Joan. 12. Het welck klaerlijck te kennen gaf, dat hunne boosheyt, ende af-gekeertheyt, die sy in hunne herten hadden van sijne leeringe, noch veel grooter was, als sy wel uytwendighlijck te kennen gaven; maer *Jesus* kende hunne meyninge, ende door sijne goddelijcke Wysheyt doorgronde hy de innighste gepeysen van hunne herten.

III. Siende dat hy op eenen sekeren dagh van eene groote menighte van volck gevolgt wiert, dragende Palm-tacken in hunne hant, ende gevende hem duysent benedictien, sy wierden door eene soo groote rasernye vervoert, dat sy met luyder stemme klaegden waerom dat hy dese menigte niet en dede swygen. Sy stelden hem eenige vragen voor in de tegenwoordig-

 heyt

heyt van alle het volck, de welcke hun seer swaer dochten te zijn om die te verklaren, op dat sy hem alsoo souden beschaemt maken; maer siende dat sy door sijne antwoorden selve beschaemt bleven, waren sy genootsaeckt andere verborge listen te soecken, om hem te verliesen.

Jesus brocht alsoo de dry jaren van sijne predicatie over in dese geduerige tegen-seggingen, tot dat sijne vyanden, siende dat alle hunne tochten vruchteloos waeren, vast besloten hadden van hem te vangen; maer de dienaren die daer mede belast waren, quamen wederom sonder iet uyt te wercken, ingenomen zijnde van de leeringe des Salighmakers. Sy verboden dan het volck van hem te volgen op groote straffen; ende gelijck men hun aenbrochte, dat hy alle dagen nieuwe Mirakelen dede, sy gongen die met alle strengigheyt ondersoecken, die van hem genesen waren, op dat sy in sijne Mirakelen selve eenige reden souden vinden, om hem te veroordeelen.

Alsoo hebben sy gedaen ten opsicht van den Gichtigen, die hy by de Piscine ghenesen hadde. Insgelijckx hebben sy oock gedaen ten opsicht van den geboren blinden Man, die sy schandelijck uyt de Synagoge gejaegt hebben, om dieswille dat hy hun al te wel voldaen hadde op hunne vragen. Sy wilden Lazarus, die *Jesus* eerst van de doodt verweckt hadde, wederom ter doodt brengen, om dieswille dat'er veel door dit Mirakel in *Jesus* geloofden. Ten lesten, sy vervolghden dit goddelijck Lam in alle ghevallen, waer over hy sig langen tijdt te voren door sijnen Propheet Isaias beklaeght heeft; ende hy heeft sigh daer naer oock beklaeght door sijnen Apostel Paulus: *Ick hebbe den geheelen dagh mijne armen uytgereckt, tot een ongeloovigh ende tegen-seggende*

volck

volck. Rom. 10. Hy vertrock sigh somwylen uyt het Jodts-landt om aen de beroerte te wijcken ; ofte wel hy bleef aldaer eenige dagen verborgen , ende hy quam van tijt tot tyt wederom , om te sien , oft dat sy noch niet een weynig versacht waren. Als hy niet te voorschyn en quam , soo geboden sy straffelijck , dat men hun soude komen seggen , waer dat hy was. Als hy sig verthoonde , waren sy wanhopigh , om dies-wille dat sy hem niet en konden hinderen. Sy volgh-den hem over al , om de gelegentheyt te konnen vin-den , van hem in sijne woorden te vatten , en alsoo veroorsaeckten sy duysent pynlijckheden aen den ge-nen , die niet en socht , als hunne saligheyt.

Men kan't met geene woorden uyt spreken , hoe grootelijckx dat hy van hunne ondanckbaerheyt ge-raeckt was ; maer het is noch meer ongelooflijck , hoe verre dat de boosheyt van 's menschen herte haer uyt-streckt , als het eens verhardt is in de bekende waer-heydt te bestryden , ende de wercken des Heeren te lasteren , ende teghen te seggen. Want wat reden had-den sy van *Jesus* alsoo te vervolgen ? hy en vluchte hun geselschap niet ; hy en onweirdigde sig niet van met hun te eten ; hy gonck in hunne huysen , als hy daer genoodt was ; hy genas hunne siecken , ende hy leerde hun de hemelsche waerheden met eene soe-tigheyt , ende met eene wonderlijcke verduldigheyt.

IV. Hy en sochte noyt hun achtbaerheyt , hun-ne goederen , ende hunne vryheyt te verminderen. Jae hy seyde opentlijck , dat men aen de Schriben , ende Phariséen moeste gehoorsaemen , ende doen het gene dat sy seyden , al-hoe-wel dat sy hem in alle dingen tegen seyden. Naer dat sy hem belooft hadden , op sijn woordt den H. Joannes Baptista voor hunnen Messias te herkennen , sy en hebben

hem selve in dese hoedaenigheyt niet willen ontfangen. Maer de hertneckigheyt van de waerheyt te bestryden, en heeft niet ge-eyndigt met dit ondanckbaer volck. Het is eene vervolginge de welcke deugdelijcke menschen tot beproevinghe van hunne deugt, noch daegelijckx lyden, niet alleenlijck van onbekende, maer van hunne Vrienden, Ouders, Broeders, van de gene, die sy dienst bewesen hebben, ende dickwils van persoonen die het meeste gesagh, ende de meeste achtinge in de weirelt hebben, welckers haet soo veel te gevaerlijcker is, door dien dat hy sigh gemeynlijck bedeckt onder den schyn van rechtveirdigheyt, ende van godtvruchtigheyt. Dit Cruys is soo swaer, dat den dienaer Godts eene groote vastigheyt van noode heeft om niet te beswycken, terwylen dat men niet op en houde van hem alle sijne geloofbaerheyt te benemen in de bekommernissen van sijnen iever.

Het is't gebruyck van de bedorve weirelt die te beschilderen, die voor hem d'alder-noodtsakelijckste zyn, van de welcke hy de grootste voordeelen soude konnen trecken; niet dat hy van hun eenigh quaet vreest; maer om dat hy liever heeft berooft te zyn van alle die goederen, als die van elders te ontfangen, ende alsoo te blyven in sijne ellende, als den voortganck ende de achtbaerheyt te sien van de gene die sy daer uyt trecken. Eene heymelijcke jaloursheyt heeft meer vermogen over hem, als de rechtveirdigheyt, de conscientie, de liefde des naestens, de aenmerckinge van het gemeyn goet, ende als sijn eygen baet; ende sijne eerste sorge is altyt, van sigh te stellen teghen de goede voornemingen, ende tegen de achtinge van de dienaeren Godts.

Soodanigh was de boosheyt der Joden: want daer

daer en konde voor hun niet glorieuser noch profijtiger zijn, als datse *Jesus* souden aen-gehangen hebben die den Heere was van Hemel ende van aerde, den Heyligen der Heyligen, den Meester der Elementen, den Boom des Levens, ende des Doodts; maer uyt vreese, dat men soude meynen dat sy voor hem eenige achtinge hadden, sy besloten onder hun van hem in alle dingen tegen te seggen. Als het vergif van den haet ende nyt die eens bevangen heeft, de welke belydenisse van de deught doen, sy worden vreede vervolgers, ende het is by-naer onmogelijck van hun tot reden te brengen: want onder den schyn van iever, laten sy hun sonder eenige wederhoudentheyt van hunne passien vervoeren, ende alsoo vervolgen sy de deught, latende hun selven voorstaen, dat sy die ondersteunen.

V. Hier soude veel te seggen vallen tot troost van de Rechtveirdighe, die diergelijcke teghenseggingen lyden, de welcke altijdt uytterlijck gevoelijck zijn aen de gene die Godt, ende den naesten oprechtelijck beminnen. Maer aengesien dat den Heere, die sy dienen sulckx alsoo toelaet, om hunne Croone te verrycken, soo moet het hun genoegh zijn, van hunne oogen op *Jesus* te slaen, ende hem te dancken, dat sy weirdigh gevonden zijn van gehandelt te worden, gelijck hy, die hun voorbeeldt ende Rechter is.

Men soude noch veel meer moeten seggen tot verbeteringe van de gene die aen dese sonde onderworpen zijn; maer gemerckt dat sy de oogen sluyten aen het licht het welck hunne verblintheyt soude konnen ghenesen, laet ons voor't minsten de andere beletten van daer in te vallen, hun voor oogen stellende het gene den Propheet Oseas segt, alwaer Godt geseyt hebbende, dat hy niet meer en

en konde wachten van de groote ſonden ſijns volckx te ſtraffen, *om dieſwille dat ſy in hem niet meer en leefden, noch in de waerheyt, noch in de bermhertigheyt, noch in de kenniſſe van Godt; maer dat'er niet en waren als valſche Eeden, leughentalen, Doodt-ſlagen, Overſpelen, geweldigheden, ende vreedtheden*; Oſee 4. Soo voeghde hy ten leſten daer by, om deſe ſchrickelijcke dreygementen rechtveirdig te maken, ende om te kennen te geven de volheyt der boosheyt van dit volck, *Dat ſy gelijck geworden waren aen de gene die de Prieſters tegen ſeyden,* Ibid. Al oft hy wilde ſeggen, dat de ſonden des volck gekomen waren tot ſulk eenen trap van leelijckheyt, dat ſy dien gelijck maeckten aen den genen die de Prieſters tegen ſeyde: want de Prieſters hun gegeven zijnde om de Godtsdienſtigheyt te bewaeren, ende oock de kenniſſe van den waerachtigen Godt, en van de ſuyverheyt van ſijne Wet, om hun te verſoenen door de gebeden, ende door de Sacrificien; de Prieſters tegen te ſeggen, is hun ſelven van alle nieuwe oorſprongen van op te ſtaen te berooven, ende alle middelen te verachten. Wat voor een miſdaet en moeſt het dan niet weſen, de opperſte waerheyt, den Sone van den levenden Godt, den eeuwigen Prieſter volgens d'oorden van Melchiſedech, den Verloſſer ende den Salighmaker van alle menſchen tegen te ſeggen, ende te beſtryden? Al wat men hier van kan ſeggen, en kan noyt genoegh zyn.

Maer om dieſwille dat het ghebeurt, dat men ſomwylen in deſe foute valt ſonder te kennen hoe groot dat het quaet is, de bekende waerheyt te beſtryden; ſoo moet men weten, dat de gewoonte van het goet te beſtryden, eene ſoorte van verbondt is met den Vader der leugen-tale, eene

ſonde

sonde tegen den H. Geest, ende een beletsel bynaer onverwinnelijck, om tot de Saligheyt te geraken, om dieswille dat alle waerheyt, in wat mensch dat sy gevonden wort, eene deelachtigheyt is van de Goddelijcke Wysheyt; oversulckx sigh te stellen tegen de waerheyt, die ons geboodtschap is geweest, is sigh stellen tegen Godt selve; ende den genen die sigh gewoon maeckt van te houden staen, het gene hy eens geseyt heeft, ende dat tegen het licht, het welck hem getoont is, ende dat hy sijne dolingen niet en wilt her-roepen, als hy-se kent, soo komt hy allenskens soo verre, dat hy alle achtinge voor de waerheyt, ende voor de deught komt te verliesen, ende sonder wederhoudentheyt te bestryden, al het gene dat het klaerste ende het salighste is.

Hierom is't dat den Wyseman ons waerschouwt, *Dat men het woordt van de waerheyt is geender manieren en soude bestryden, ende dat men liever de beschaemtheyt van onse onwetentheyt soude lyden:* Eccl. 4. Want daer en is geen sekerder teecken van eenen slappen geest, als de waerheyt niet te konnen houden staen, noch afstant doen van de dolinge. De waerheyt is soo schoon, ende soo gelijckformigh aen onse nature, dat sy den mensch volmaeckt, *hem maeckende oprechtelijck vry*, volgens het woort van de eeuwige Waerheyt.

AENSPRAEKE EN VERHANDELINGHE

Met JESUS, *op de tegenseggingen, die hy lydt in sijne leeringe.*

1. *Jesus is den wegh, de Waerheyt en het Leven. Wenscht dien wegh te wandelen, die waerheyt te kennen, dit leven te besitten.* 2. *Betrouwt op de goetheyt van Jesus, die met soo groote sachtmoedigheyt gehandelt heeft, selfs met sijne vyanden die hem in alles bestreden.* 3. *Het was aen*

Jesus soeter te sterven als te sien de tegenseggingen van dat volck, de welcke den oorspronck waren van hun eeuwigh ongeluck. 4. *Wy en sijn niet min plichtigh als de Joden ; wy vervremden ons van Godt , en noch omringelt hy ons met sijne bermhertigheden.* 5. *De Ziele bekent haere ellenden en ondanckbaerheyt , en sy bidt seer ootmoedelijck om bermhertigheyt.* 6. *Sy wenscht heel gehecht te zyn aen Jesus , en om dese aenhechtinge , gelijck den blint-geboren wegh gejaeght en verstooten zijnde van de weirelt , van Jesus gesocht en aengenomen te worden onder sijne Discipelen. Versuchtingen tot Maria om van alle slechte affectien en van ons selven onthecht zijnde , eeuwighlijck in Godt te leven.*

I. O Goddelijck Woordt , Sone van den levenden Godt , eeuwige ende opperste Waerheyt , ick voege my , om u te gebenedyden met alle uwe Engelen , met alle de Geluckſalige , ende met alle de Rechtveirdige , met alle uwe H. Kercke , met alle uwe schepselen , met alle uwe volmaecktheden , ende met alle uwe wercken , die u sonder ophouden glorificeren. Gy zijt mynen Wegh , mijne Waerheyt , ende mijn Leven. Gy zijt den wegh , lanckx waer ick tot u kome ; de waerheyt , door de welcke ick u kenne , ende het leven , door het welck ick in u leve ; wegh sonder peryckel , waerheyt sonder bedrogh , leven sonder doodt. Den genen die met u niet en gaet , dien loopt verdoolt ; den genen die uw licht niet en siet , is blindt ; ende den genen die in u niet en leeft , sterft altijdt. Gy zyt eenen verſekerden wegh , eene loutere waerheyt , een waerachtigh leven. Gy zyt den levenden Godt , den welcken ick diene ; den waerachtigen Godt , die ick aenbidde ; den onfaelbaeren Godt , die ick volghe. Geleyt my , ô Heere , op dat ick noyt eenen anderen wegh en volge ; verlicht my , op dat ick

sonder

ſonder ophouden uwe waerheyt magh ſien, ende leeft altydt in my, op dat ick geen ander leven en hebbe, als u. Ende gemerckt dat het goet niet en kan komen, als van uwe handt, verloſt my van het quaet, het welck ick van myne vyanden ende van my ſelven moet vreeſen: want is't dat gy my daer van niet en verloſt, ick ſal haeſt door myne eyge kranckheyt hervallen, ende als dan ſoo veel ellendiger worden, als gy my door uwe bermhertigheden mildelycker ſoudt voorkomen hebben.

Gy weet, dat uw licht niet en ſal dienen, als om my meerder te verblinden, is't dat het den grondt van mijn herte niet en doorgaet, ende is't dat ick niet en wandele, terwylen dat het my verlicht. Zijt indachtigh dat gy geſeyt hebt aen de gene, die hun laten voorſtaen, dat ſy verlicht zijn, dat Godt wilde, dat ſy hunne verblindtheyt ſouden herkennen, ende dat ſy, by gebreck van die te herkennen, blinder worden. Ick belyde dat ick blindt geboren ben, ende van my ſelven altydt ſoude blindt zyn: *Hebt medelyden met my*, JESUS *Sone van David*: maeckt dat ick u ſien, u kenne door uwe wercken, ende ingenomen zijnde van de ſchoonheydt uws lichts, u over al volge. Ick en vrage hier van u niet anders, als het gene gy my ſelve wenſcht te geven, ende u ſoo veel arbeydts gekoſt heeft. Geeft my uwe gratie, op dat ick-ſe wenſche, ende maeckt dat ick-ſe verdiene door de groote begeirte die ick hebbe, ende dat ick-ſe vervolgens ontfange met eene ootmoedighe herkenteniſſe. Gelijck gy niet en wilt, dat uwe weldaeden my ſonder mijne mede-werckinghe profijtigh zijn, ſoo en konnen ſy my oock ſonder uwe gratie niet baeten. Leert my dan van die te beminnen, van die te wenſchen, van die t'ontfangen,

fangen, van die te kennen, ende van die te achten, op dat sy my eyndelijck soodanigh maecken, gelijck gy my wenscht te zijn.

II. Wel hoe Heere, kont gy my weygeren, het gene gy van my vraeght, al-hoe-wel dat ick het onweirdig ben, ende niet en wete, hoe dat ick het moet vragen? en zijt gy den selven Heere niet, soo bermhertigh, *die den geheelen dagh uwe handen*, vol van gratien, *uytrijckte tot een ongeloovig, wederspannig, ende tegen-seggende volck?* Isa. 65. Aengesien gy den selven zijt, ende dat uwen arm niet verkort, noch uwe liefde vermindert is, ende dat gy niet min mijnen Saligmaecker en zijt, als van alle andere menschen, hoort my, helpt my, ende doet my uwe bermhertigheden gevoelen.

Zijt indachtigh met wat eene goetheyt gy dit ongeloovigh volck gehandelt hebt, met wat sachtmoedigheyt gy hun verdragen hebt, ende met wat verduldigheyt gy hunne geduerige tegen-seggingen onderstaen hebt. Uw licht hadde hun in sulcker voegen verblindt, dat sy niet en konnen verdragen dat andere daer door souden verlicht geweest hebben. Sy trachten uwe deughden door hunne lasteringen te verduysteren, ende de menschen van uwe kennisse ende van uwe liefde te vervremden. Sy bestreden de alder-klaerste waerheden. Sy verkrenckten de achtbaerheyt van uwe Mirakelen soo veel als't hun mogelijck was, ende sy stelden hun tegen uwe Hemelsche leeringe in de tegenwoordigheyt van alle het volck. Sy stonden over al tegen u op; sy wierden booser door het goet, het welck gy dede, veel plichtiger door uwe verduldigheyt, veel harder door uwe teerigheyt, veel blinder door u licht, veel siecker door uwe remedien, ende verdoemelijcker door uwe verlossinge:

ge: ſy haetten hunne eyge Saligheyt, ende ſy beminden hun verlies.

III. Het ſoude u veel ſoeter geweeſt hebben, ô goddelijck Lam, alle daghen te ſterven, als de tegen-ſeggingen van deſe ongetrouwe herten te ſien, het welck den oorſpronck was van hun eeuwigh ongeluck. Den Moordenaer die aen het Cruys hangende, bekeert wiert, verkreeg het Paradys, ende ſy in't midden van den Tempel, alwaer ſy als Heyligen ſchenen te zijn, verdienden de helle. Ende hier-en-tuſſchen gy verdroeght hun, gy trachte hunne verſteentheyt door uwe ſoetaerdigheyt, ende hunnen haet door uwe weldaden te verwinnen; maer gy en konde van hun niets verkrygen; ſy verloren hun ſelven ſpijt uwe goetheyt, ende naer ſoo vele pynlijckheden, gy waert noch droef van hun te ſien verloren gaen.

Ah! Heere, keert alle deſe minnelijcke ſorghvuldigheden tot my. Ick beleijde de waerheyt, die ſy niet en hebben gelooft; ick aenbidde de deught die ſy vervolght hebben: ick love de wercken die ſy beſtreden hebben. Aengeſien dat gy ſoo veel gedaen hebt voor de gene die u verſtooten, komt, ô mijnen Godt, tot de gene die u roepen. Gy hebt geſeyt. *Opent den mondt, ende ick ſal hem vervullen.* Och ofte alle de krachten mijnder ziele, ende alle de deelen mijns lichaems veranderden in ſoo vele opene monden, op dat gy-ſe ſoudt vervullen! Ick verbreyde mijn herte ſoo veel als ick kan, door mijne geduerige verſuchtingen, ende daer en is niet dat ick ſoo ſeer wenſche, als het van u, ende van uwen geeſt vervult te ſien. Komt dan Heere, *ſendt uw licht*, *ende uwe waerheyt* met alle de gratien, met de welcke gy uwe dienaeren gewoon zijt te vervullen.

IV. Ick wete dat gy mijne verdienſten onderſoeckt

soeckt volgens de strengigheyt van uwe Rechtveirdigheyt. Gy sult uwe oogen af-keeren , op dat sy de ydelheyt van mijne wercken niet en souden sien. Gy sult uwe ooren stoppen , op dat sy mijne stemme niet en souden hooren ; ende gy sult my van uwe soete tegenwoordigheyt berooven , gemerckt dat ick niet min plichtigh en ben als de gene die uwe woorden ende wercken met sulcke hertneckigheyt bestreden hebben : want geloovende het gene sy loochenen , ende aenbiddende het gene sy met hunne tegen-seggingen bestreden , ick en laete niet wederspannig te zijn aen uw licht , ende doof aen uwe stemme.

Is't dat ick ellendig ben , mijne ellende en komt niet van u , maer van my. Gy hebt my onderricht , voor ende al-eer dat ick u kende : gy hebt my geroepen , als ick u vluchte ; gy hebt my verlicht , als ick op u niet en peysde. Als ick sondighde , ick gevoelde de salige verwytingen die gy my in-gaeft ; als ick lauw was , gy verwermde my ; gy voor-quaemt my met uwen zegen , gy ondersteunde my door uwe gratien , gy omringelde my met uwe bermhertigheden ; ende hier-entusschen ick volgde mijne quaede genegentheden , ick wederstondt aen uwen wille , ende aen uwe Wet ; ick liep naer de valsche goederen , die mijn herte ende mijnen geest bedirven.

Ick ben eenen van die , van de welcke ghy u soo rechtveirdelijck beklaeghde , *die u den rugge keeren , ende niet het aensicht.* Gy hadde de oogen op my gevestight , en ick en besagh niet als d'aerde ; gy socht my , ende ick vervremde my van u ; gy beminde de schepselen , gy waert geheel in my , ende ick was geheel buyten u. Al is't dat ick door mijn geloove uwe waerheden niet en hebbe bestreden , soo is't dat ick het even-wel door mijne

werc-

wercken gedaen hebbe; ende al is't dat ick uwe leeringe niet gelastert en hebbe, ick hebbe evenwel uwen dienst verlaten.

V. Ick en kan't met geene genoeghsame droefheyt belyden, ô Godt der bermhertigheyt, hoe grootelijckx dat ick u wederstaen hebbe, ende noch geduerigh wederstaen. Ick ben ondersteunt van uwe gratie, ende nochtans altyt slap; verlicht door uwe leeringe, ende altyt blindt; vervult met uwe goederen, ende altijt ellendigh. Het is noodeloos, ô mijnen Godt, aen u hier alle mijne ellenden uyt te leggen: want sy zijn u meer bekent, als aen my selven; maer aengesien dat gy die met de selve goetheyt aensiet, de welke u die doet verdragen, geneest my met de selve liefde, die u verbindt van u aen my te geven. Het is waerachtigh dat ick op mijn eerste versoeck, het welck ick doen, om tot u wederom te komen, u niet en verdiene te vinden, naer dat ick u soo dickwils verstooten hebbe; maer en weygert my voor 't minsten de ootmoedige belydenisse, ende de oprechte droefheyt niet van u mishaeght te hebben. Wat hebbe ick ghewonnen met u te wederstaen? Wat blijft'er my van mijne ongehoorsaemheyt, ten zy het misnoegen, van my arm, verlaten, bedeckt met wonden voor u te sien, daer ick in teghendeel rijck ende door de mede-deelingen van uwe goederen geluckigh konde zyn.

Gy en zyt niet, ô bermhertigen Vader, gelijck dien rijcken Vreck, den welcken Lazarus voor sijne poorte sagh liggen, sonder beweeght te zyn over sijne ellende: gy en zijt soo gierigh niet over uwe gaven, aengesien gy die soo minnelijck biedt aen de gene selve die-se van u niet en vragen; gy en wilt-se niet alleen voor u bewaren, aengesien ghy den Salighmaker van alles zyt. Maeckt my

dan deelachtigh van de oneyndelijcke schatten die in u besloten zijn ; geeft aen desen armen sondaer voor eene aelmoesse , de vergiffenisse van sijne sonden , het licht aen desen blinden , de ghesontheyt aen desen siecken , den iever aen desen swacken , de onderwerpinge aen desen wederspannigen , het leedt-wesen aen desen verharden , ende het leven aen desen dooden. Aengesien dat gy my uw Bloet gegeven hebt om my te wasschen , maeckt dat ick daer van de kracht ende d'uytwerckinge gevoele. Neemt geheel mijn herte , geheel mijne liefde , alle mijne krachten , ende gheheel mijne ziele met u wegh. Doet van nu af mijne vluchtingen , mijne wederspannigheyt , ende mijne morreringen ophouden. Treckt , Heere uyt de handen van uwe vyanden , het gene u toe-komt in my , bewaert het , ende en gedooght niet , dat het u oyt meer ontsnappe.

VI. En sult gy het in sulcker voegen niet doen , ô mijnen Godt , dat de weirelt my verstoote , my verachte , en my voor hem als onweirdigh kenne , ter oorsaken van de aenhechtinge , die ick voor u soude hebben ? alsoo is 't dat hy den geboren blinden Man handelde , die de wonderheden van uwe macht verkondighde ; maer wegh-ghejaeght zynde van de weirelt , als eenen mensch , die aen u gehecht is , ende u niet konnende vinden , gonck gy hem selve soecken , ende gy oordeelde hem weirdigh te zyn van u met die oogen te sien , de welcke gy hem geopent hadde , ende te lyden om uwe liefde , dat de weirelt hem niet en soude aensien , als met schroom. Als dan is 't geweest , dat hy u waerachtelijck sagh , u herkende , u aenbadt , u volghde , ende dat ghy hem voor altijt onder 't getal van uwe Discipelen ontfonckt. Hoe geluckigh soud' ick my achten , dat

my

my sulckx gebeurde ! is het saken dat de oogen een beletsel zyn , om sulck een gheluck te bekomen , neemt-se van my wegh , ô Heere , op dat ick u magh sien ; ende is't dat het gene , het welck ick buyten u sien , my belet van u te sien , vestigt mijne oogen alleenlijck maer op u , ende doet u aen mijn herte gevoelen , op dat het door uwe liefde ontsteken worde. Acht gy dan die soo veel , de welcke van de weirelt veracht zyn , wiens achtinge ick altydt met eene soo groote ongeregelde genegentheyt gesocht hebbe ? Ach ! hoe ben ick te beklagen , is't dat gy my de gratie onweirdig oordeelt , die gy doet aen desen armen blinden Man ! Soo haest als hy u sagh ; wiert hy ryck , ende hy vondt sy selven van alle sijne ellenden verlost.

O rijckdommen aen de weirelt onbekent ! waerom laet gy my soo langen tydt soo swacke hulpe onder de schepselen bedelen ? ontdeckt u aen my , ô mijnen Schat ; verschynt aen mijne oogen , ô oneyndelijcke schoonheyt ! gy en hebt van desen blinden Man niet anders gevraeght , als dat hy in u soude gelooven , ende dat hy u wenschte te sien , ende gy hebt u datelijck aen hem gethoont. Siet my hier , ô Heere , in de selve gestelteniSSe. Ick geloove , ende ick wensche uyt geheel mijn herte u te sien , te kennen , ende u te beminnen ; en weygert my doch niet , het gene gy my doet wenschen. Wel is waer , dat desen blinden van te voren niet met allen gesien en hadde , het welck sijn herte konde bekommeren ; maer het eerste voorworp dat hy sagh , was uwen persoon ; maer de Pharisëen , vervult met gesichten van tydelijcke affectien , en wilden u niet kennen. Maer gy en hebt uwe bermhertigheyt niet bepaelt , om de blinden alleen deught te doen ; den H. Paulus en

was niet blindt, als gy hem verblinde , om u selven aen hem te laten sien. Is het saken dat het nootsakelijck is, om u te sien, niet te sien als u, ick ben te vreden dat gy mijne oogen sluyt , op dat sy de ydelheyt niet en souden sien, ende niet en souden aenschouwen, als u alleen , ô suyver licht , ô Goddelijcke ke waerheyt, ô soete ende eeuwige ruste van mijne ziele!

O Alderheylighste Moeder Godts! O ootmoedige Dienaererse des Heere, die altyt meer geacht hebt de onderworpentheyt van Dienaererse, als de weirdigheydt van Moeder Godts te zijn ; maeckt dat mijn herte sigh verootmoedighe, en trecke uyt het bedrog des weirelts, ende dat het sigh onderwerpe aen de waerheyt, op dat de waerheyt het selve verlosse. Hemelsche Geesten , die de eeuwige goederen siet, begeirt ende besit, aengesien dat ick geschapen ben geweest om die met U-lieden te besitten , verheft mijn herte door uwe hulpe boven d'aerde, op dat ick van die slechte affectien , ende van my selven onthech zijnde, met U-L. eeuwighlijck in Godt leve. Amen.

Eynde van den Eeersten Boeck.

BLADT-

BLADT-WYSER.

Van het Lyden en verhandelinge met *Jesus*, in desen Tome begrepen.

EERSTE DEEL.

IV. LYDEN.

TWEEDE DEEL.

Eynde des Tafels van't tweede Deel.